Φ 23 1

ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Τό ἱστορικό

Ἡ ἰδέα μιᾶς διεθνοῦς συνάντησης μέ θέμα "Σοσιαλισμός καί Πολιτισμός" γεννήθηκε βασικά στή διάρκεια τῶν 70 τελευταίων συναυλιῶν πού ἔδωσε ὁ Μίκης Θεοδωράκης στήν Εὐρώπη. Ἐκεῖ διαπίστωσε πώς ἡ σημερινή Νεολαία προβληματίζεται κι ἀπορρίπτει τό "παρόν" ὅπως τῆς τό προσφέρουν οἱ διάφορες ἡγεσίες μέ συνθήματα κλισέ πού δέν ἔχουν τίς πιό πολλές φορές ἀντίκρυσμα. Ἡ σημερινή Νεολαία νοιώθει πώς ἡ Ἐπανάσταση εἶναι, ὅπως οἱ ἴδιοι τό λένε, "νεκρή" καί προσδοκοῦν μιά νέα Μεγάλη Ἀλλαγή πού θά ἀνοίξει τό δρόμο σέ μιά νέα κοινωνία. Ἡ σημερινή ἐποχή, ἐποχή κατ'ἐξοχήν μεταβατική καί ἀμφισβήτησης, σημαδεύεται ἀπό μιά γενικότερη κρίση ἀξιῶν σέ ὅλα τά ἐπίπεδα καί θέτει καίρια ἐρωτήματα. Ποιό εἶναι τό νόημα τοῦ πολιτισμοῦ; Ποιοί εἶναι οἱ σκοποί τοῦ ἀνθρώπου; Τί εἶναι σοσιαλισμός;

Μέσα ἀπ'αὐτή τήν προβληματική ὁ Μίκης Θεοδωράκης ξεκίνησε καί συζήτησε μέ τόν Ροζέ Γκαρωντύ καί κατέληξαν νά ἀπευθυνθοῦν σ'ἕναν μικρό πυρήνα ἀπό πολιτικούς, φιλοσόφους, καί καλλιτέχνες μέ στόχο νά δημιουργηθοῦν οἱ θεωρητικές βάσεις γιά ἕνα κίνημα ἰδεῶν, γιά ἕνα κίνημα πολιτισμοῦ. Σκεφθήκαν πώς εἶναι καιρός νά ἀναδιακηρυχθοῦν οἱ τελικοί στόχοι τοῦ Σοσιαλισμοῦ, πού ὁ πιό σπουδαῖος ἴσως εἶναι ἡ Πολιτιστική Ἐπανάσταση. Αὐτή, μέ δυό λόγια, στάθηκε ἡ ληξιαρχική πράξη γεννήσεως τοῦ Συμποσίου πού θά γίνει στήν Κρήτη, μέ θέμα "Πολιτισμός καί Σοσιαλισμός".

Ποιοί θά πάρουν μέρος

Στό Συμπόσιο αὐτό θά πάρουν μέρος προσωπικότητες παγκοσμίως γνωστές, ὅπως ὁ Ροζέ Γκαρωντύ, φιλόσοφος, γνωστός στήν Ἑλλάδα κι ἀπ'τίς παλιότερες συμμετοχές του στίς δύο Ἑβδομάδες Σύγχρονης Σκέψης πού εἶχαν πραγματοποιηθεῖ στήν Ἀθήνα λίγο πρίν τή δικτατορία. Ὁ Φρανσουά Μιττεράν, πρῶτος Γραμματέας τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, ὁ Ζάκ Ἀτταλί, οἰκονομολόγος καί ἀπό τά βασικά στελέχη τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, ὁ Μισέλ Σερρές, φιλόσοφος, ὁ Μ. ντέ Γκροσσούβρ, σύμβουλος τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, ὁ Ρενέ Βωτιέ, κινηματογραφιστής, ὁ Ρ. Σβάρτσεμπεργκ, συγγραφέας καί μέλος τῆς Γραμματείας τοῦ Γαλλικοῦ Ἀριστεροῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος, ὁ Κλώντ Μανσερόν, συγγραφέας, ὁ Κάρλος Φουέντες, συγγραφέας, ὁ Λούτσιο Λουμπάρντο-Ραντίτσε, συγγραφέας καί μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰταλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ὁ Βόλφ Μπίρμαν, ὁ γνωστός Ἀνατολικογερμανός τραγουδιστής πού ἦρθε πρόσφατα στήν Ἑλλάδα), ὁ Λέανδρος Μπερζερόν, συγγραφέας ἀπ'τόν Καναδᾶ, ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τύμπιγκεν Γιοῦργκεν Μόλτμαν καί ὁ Ἴγκμαρ Ρέντιν, πρώην μέλος τῆς

τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Μαοϊκῶν Σκανδιναβίας καί σημερινός Πρόεδρος τοῦ Συνδικάτου Ψαράδων Σουηδίας. Ἐπρόκειτο νά πάρει μέρος ὁ ἴδιος ὁ Σεγκόρ, Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Σενεγάλης, ἀλλά τελικά ἐπειδή λόγω ἐκλογῶν δέν θά μπορέσει νά ἔρθει θά στείλει τόν Ὑπουργό Πολιτισμοῦ τῆς χώρας του. Ἀναμένεται ἐπίσης ἡ συμμετοχή διανοουμένων ἀπό τή Γιουγκοσλαβία καί τή Ρουμανία καθώς καί τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἱσπανίας Σαντιάγκο Καρίγιο πού εἰδοποίησε ὅτι θά κάνει ὅ,τι εἶναι δυνατόν γιά νά ἔρθει.

Μέ πολλή συμπάθειαεῖδαν τό θέμα ὁ Βίλυ Μπράντ καί ὁ Καγκελάριος τῆς Αὐστρίας Μπροῦνο Κράισκυ πού δυστυχῶς δέν θά μπορέσουν νά ἔρθουν καί ἔστειλαν χαιρετιστήρια μηνύματα.

Ἡ Ἑλληνική Ἐπιτροπή

Ἀπ'τήν Ἑλλάδα συγκροτήθηκε μιά Ἐπιτροπή ἀπό τόν Πρόεδρο κ. Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τόν Πρόεδρο τῆς ΕΔΑ κ. Ἠλία Ἠλιοῦ, τόν Μίκη Θεόδωράκη, τόν βουλευτή τῆς ΕΔΗΚ κ. Εὐάγγελο Παπανοῦτσο, τόν Πρόεδρο τῆς Πρωτοβουλίας καί βουλευτή κ. Γ.Α. Μαγκάκη, τόν καθηγητή Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Σάββα Ἀγουρίδη, τόν συγγραφέα Σπῦρο Πλασκοβίτη, τόν τεχνοκριτικό Ἀλέξανδρο Ξύδη, τόν δημοσιογράφο Πότη Παρασκευόπουλο, τόν δικηγόρο Χριστόφορο Ἀργυρόπουλο, τόν οἰκονομολόγο Σπήλιο Παπασπηλιόπουλο, τόν ποιητή Μανώλη Ἀναγνωστάκη, τόν Γ. Μουστάκη, κοινωνιολόγο θεολόγο καί τόν Ἀνδρέα Λεντάκη, συγγραφέα καί Διευθυντή τοῦ περιοδικοῦ "Ἑλληνική Ἀριστερά".

Στήν Κρήτη συγκροτήθηκε ειδική ἐπιτροπήυποδοχῆς μέ ἐπικεφαλῆς τόν Δήμαρχο Χανίων κ. Μαρῆ. Τό Συμπόσιο θά φιλοξενηθῆ στήν Ὀρθόδοξο Ἀκαδημία, ὕστερα ἀπό σχετική πρωτοβουλία τοῦ κ. Ἀλέξανδρου Παπαδεροῦ.

Τό πρόγραμμα

Τό Συμπόσιο θά διαρκέσει τρεῖς ἡμέρες. Θ'ἀρχίσει στίς 12 Αὐγούστου καί θά τελειώσει στίς 14. Κάθε μέρα θά πραγματοποιοῦνται δύο τρίωρες συνεδριάσεις, μιά τό πρωί καί μιά τ'ἀπόγευμα. Κατά συνέπεια θά γίνουν συνολικά 6 συνεδριάσεις με ξεχωριστά θέματα. Τό πρόγραμμα εἶναι τό ἀκόλουθο.

12/8. Πρωί. 1) Γενική Προβληματική. Εἰσηγητής Ροζέ Γκαρωντύ.
Ἀπόγευμα. 2) Τί εἶναι Πολιτισμός γιά ἕναν Σοσιαλιστή. Η εἰσήγηση ἔχει ἀνατεθεῖ στήν Ἑλληνική ἀντιπροσωπεία.

13/8. Πρωί. 3) Πολιτισμική κρίση καίκρίση οἰκονομική. Εἰσηγητής Ζάκ Ἀτταλί.
Ἀπόγευμα. 4) Διαφορές και διεθνισμός. Εἰσηγητής ὁ ὑπουργός Πολιτισμοῦ τῆς Σενεγάλης.

14/8. Πρωί. 5) Γιά μιά σοσιαλιστική χρησιμοποίηση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων δημιουργίας καί διάδοσης τῆς κουλτούρας. Εἰσηγητής ὁ Λέανδρος Μπερζερόν.
Ἀπόγευμα. 6) Πολιτισμός, ἐξουσίες καί ἀντι-ἐξουσίες. Εἰσηγητής Κλώντ Μανσερόν.

τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Φίλων Δημοκρατίας καί σημερινός Πρόεδρος τοῦ Συνδικάτου Γαρδάων Λουμπίας. Ἐπρόκειτο νά πάρει μέρος ὁ ἴδιος ὁ Σεγκόρ, Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Σενεγάλης, ἀλλά τελικά ἐπειδή λόγω ἐκλογῶν δέν θά μπορέσει νά ἔρθει θά στείλει τόν Ὑπουργό Πολιτισμοῦ τῆς χώρας του. Ἀναμένεται ἐπίσης ἡ συμμετοχή ἀντιπροσώπων ἀπό τή Γιουγκοσλαβία καί τή Ρουμανία καθώς καί τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἱσπανίας Σαντιάγο Καρίγιο πού εἰδοποίησε ὅτι θά κάνει ὅ,τι εἶναι δυνατόν γιά νά ἔρθει.

Μέ πολλή συμπάθεια ἀντιμετώπισαν τό θέμα ὁ Πιέρ Μεντές καί ὁ Καγκελάριος τῆς Αὐστρίας Μπροῦνο Κράισκυ πού δυστυχῶς δέν θά μπορέσουν νά ἔρθουν καί ἔστειλαν χαιρετιστήρια μηνύματα.

<u>Ἡ Ἑλληνική Ἐπιτροπή</u>

Στήν Ἑλλάδα συγκροτήθηκε μιά Ἐπιτροπή ἀπό τόν Πρόεδρο κ. Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τόν Πρόεδρο τῆς ΕΔΑ κ. Ἠλία Ἠλιοῦ, τόν Μίκη Θεοδωράκη, τόν βουλευτή τῆς ΕΔΗΚ κ. Βαγγέλη Βελανεστέρη, τόν Πρόεδρο τῆς Προσοδούλας καί βουλευτή κ. Π.Α. Μπουμάκη, τόν καθηγητή Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Σάββα Ἀγουρίδη, τόν συγγραφέα Σπύρο Πλασκοβίτη, τόν τεχνοκριτικό Ἀλέξανδρο Ξύδη, τόν δημοσιογράφο Πέτρο Παρασκευόπουλο, τόν ζωγράφο Χριστόφορο Ἀργυρόπουλο, τόν οἰκονομολόγο Σπύρο Παπασπηλιόπουλο, τόν ποιητή Μανώλη Ἀναγνωστάκη, τόν Γ. Μουστάκη, κινηματογραφιστή Θεόδωρο καί τόν Ἀνδρέα Λεντάκη, συγγραφέα καί διευθυντή τοῦ περιοδικοῦ "Ἑλληνική Ἀριστερά".

Στήν Κρήτη συγκροτήθηκε εἰδική ἐπιτροπή/ὑποδοχῆς μέ ἐπικεφαλῆς τόν Δήμαρχο Χανίων κ. Μπρή. Τό Συμπόσιο θά φιλοξενηθεῖ στήν Ὀρθόδοξο Ἀκαδημία, ὕστερα ἀπό σχετική πρωτοβουλία τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Παπαδεροῦ.

<u>Τό πρόγραμμα</u>

Τό Συμπόσιο θά διαρκέσει τρεῖς ἡμέρες. Θ'ἀρχίσει στίς 12 Αὐγούστου καί θά τελειώσει στίς 14. Κάθε μέρα θά πραγματοποιοῦνται δύο τρίωρες συνεδριάσεις, μιά τό πρωί καί μιά τ'ἀπόγευμα. Κατά συνέπεια θά γίνουν συνολικά 6 συνεδριάσεις με ξεχωριστό θέμα. Τό πρόγραμμα εἶναι τό ἀκόλουθο.

12/8. Πρωί. 1) Γενική Προβληματική. Εἰσηγητής Ροζέ Γκαροντί.
Ἀπόγευμα. 2) Τίτλος: Πολιτισμός γιά ἕναν Σοσιαλισμό. Η εἰσήγηση ἔχει ἀνατεθεῖ στήν Ἑλληνική ἀντιπροσωπεία.

13/8. Πρωί. 3) Πολιτιστική κρίση καί κρίση οἰκονομική. Εἰσηγητής Ζάκ Ἀτταλί.
Ἀπόγευμα. 4) Διαφορές καί διάλογος. Εἰσηγητής ὁ Ὑπουργός Πολιτισμοῦ τῆς Σενεγάλης.

14/8. Πρωί. 5) Γιά μιά πολιτιστική χρησιμοποίηση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων δημιουργίας καί ἐπίδοσης τῆς κοινωνίας. Εἰσηγητής ὁ Λέανδρος Ἐκπρεζέρον.
Ἀπόγευμα. 6) Πολιτισμός, ἐξουσίες καί ἀντι-ἐξουσίες. Εἰσηγητής Ἀλάν Ντανιερού.

Σκοπός αὐτοῦ τοῦ Συμποσίου εἶναι ν'ἀνοίξει ἕνα ἔτος συζητήσεων σ'ὅλο τόν κόσμο, μέ τή δημιουργία ἐπιτροπῶν σέ κάθε χώρα, ὅπου θά ἐξετασθοῦν οἱ σχέσεις μεταξύ Σοσιαλισμοῦ καί Πολιτισμοῦ καί πού θά κλείσουν μέ μιά μεγάλη Διεθνῆ Συνάντηση τό καλοκαίρι τοῦ78. Τότε πιθανόν νά μπορεῖ νά διατυπωθῆ ἕνα συμπερασματικό κείμενο μέ τή μορφή ἑνός Μανιφέστου.

Τό Συμπόσιο κατά συνέπεια, θά συζητήσει καί θά ἐξετάσει στόμέτρο τοῦ δυνατοῦ τίς καινούργιες μορφές παραγωγῆς κουλτούρας, τά προβλήματα καί τίς σχέσεις Σοσιαλισμοῦ καί πολιτισμοῦ, τίς πολιτισμικές ἀξίες κάτω ἀπό ἕνα πρῖσμα ἀποκεντρωτικό καί ὄχι ἀξιωματικό. Γι'αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο δέν ὑπάρχει οὔτε μιά κεντρική εἰσήγηση, οὔτε καί ἕνα ἑνιαῖο ὁδηγητικό νῆμα πού διατρέχει ὅλα τά θέματα. Ὑπάρχουν ἕξη διαφορετικά θέματα. Γιά τό καθένα ἀπ'αὐτά θά ὑπάρξει μιά σύντομη εἰσήγηση πού θἄχει σάν στόχο κυρίως νά θέσει προβλήματα και ὄχι τίς ἀπαντήσεις σ'αὐτά. Αὐτό ἀκριβῶς θά εἶναι ἀντικείμενο ἔρευνας και συζητήσεων. Κάθε ἀντιπροσωπεία, ὅπως καίκάθε ἀντιπρόσωπος, μπορεῖ νά πάρει μέρος σ'ὅλες τίς συζητήσεις.

Κάτω ἀπ'αὐτό τό πνεῦμα, εἶναι φανερό πώς τό Συμπόσιο γιά τόν Πολιτισμό καί τό Σοσιαλισμόἀποτελεῖ τό ἄνοιγμα τῆς αὐλαίας γιά μιά σειρά συζητήσεων, συμποσίων, σεμιναρίων σέ διεθνῆ κλίμακα. Οἱ συζητήσεις κι οἱ προβληματισμοί πιθανόν νά ἐμφανίζονται μέ μιά διεθνῆ περιοδική ἔκδοση, ἔτσι ὥστε σ'ἕνα χρόνο νά μπορεῖ νά βγεῖ μιά συμπύκνωση πορισμάτων.

Μιά τελευταία παρατήρηση. Ἡ ἐπιλογή τῆς Ἑλλάδας γιά τήν ἔναρξη αὐτῶν τῶν σημαντικῶν συζητήσεων κι ἰδιαίτερα ἡ Κρήτη, ἔχει καί μιάν ἀξία συμβολική. Ἡ Κρήτη, εἶναι ἡ κοιτίδα ἑνός πανάρχαιου καί μεγάλου πολιτισμοῦ. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ χώρα πού ὁ διάλογος γεννήθηκε καίκατοχυρώθηκε θεσμικά, λευτερώνοντας τό ἀνθρώπινο πνεῦμα ἀπό κάθε μορφῆς δεσμά.

Ἀξίζει νά σημειωθῆ ὅτι θά ὑπάρξει διεθνής προβολή. Θά τό παρακολουθήσουν ἐκπρόσωποι τῶν μεγαλύτερων περιοδικῶν κι ἐφημερίδων τοῦ κόσμου καθώςκαί ξένα ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα. Ὁ Ζάκ Ντανιέλ, Διευθυντής τοῦ Νουβέλ Ὀμπσερβατέρ, ὁ Πιέρ Σάλιγκερ τοῦ Τάιμς καί τοῦ Ἐξπρές, ἀνταποκριτής τῆς Παρισινῆς Μόντ καί τοῦ ΡαδιοΚαναδᾶ. Κάθε βράδυθά ἐκδίδεται ἕνα δελτίο τύπου σχετικά μέ τίς ἐργασίες τῆς ἡμέρας. Στίς 15 Αὐγούστου θά δοθῆ μιά Πρες Κόνφερενς ἐπί τῆ λήξει τῶν ἐργασιῶν καί στή συνέχεια οἱ σύνεδροι θά ἐπιστρέφουν στήν Ἀθήνα ὅπου τό βράδι θά παρακολουθήσουν τή συναυλία τοῦ Μίκη Θεοδωράκη στό Λυκαβηττό. Τήν ἐπομένη οἱ ξένοι θ'ἀναχωρήσουν.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ

ΘΕΜΑ "Σοσιαλισμός καί Πολιτισμός"
ΤΟΠΟΣ 'Ορθόδοξος 'Ακαδημία Κρήτης - Χανιά

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

I. 'Επιτροπή προσωπικοτήτων άπό τήν 'Ελλάδα.

'Αρμοδιότητες: 'Οργάνωση ύποδοχής καί διαβίωσης τών ξένων. Προβολή τοῦ Συμποσίου στόν έλληνικό καί διεθνή τόπο (όργάνωση PRESS CONFERENCE κλπ.) Γεύματα - δεξιώσεις-πιθανές περιηγήσεις. Συνάντηση μέ βουλευτές-δημάρχους-λοιπούς τοπικούς παράγοντες. Κατευόδιο.

Σύνθεση: Τά ήδη προταθέντα μέλη τής έπιτροπής είναι: Κανελλόπουλος Π., 'Ηλιοῦ Η., Παπανοῦτσος Ε., Μινωτής Α., Θεοδωράκης Μ., Πλασκοβίτης Σπ., Βόδης , Πλωρίτης Μ., Παρασκευόπουλος, 'Αργυρόπουλος Χρ., Λεντάκης Α. Προτείνεται ή διεύρυνση τής 'Ελληνικής 'Επιτροπής άπό τούς: Φατοῦρο Δ., Μουστάκη Γ., Παπασπηλιόπουλο Π., Νησιώτη , 'Αναγνωστάκη Μ. , Χατζηδάκη Μ.

'Η 'Ελληνική 'Επιτροπή προσωπικοτήτων θά συνεδριάσει δύο-τρεῖς φορές τοὐλάχιστον πρίν τήν έναρξη τοῦ Συμποσίου. 'Η πρώτη συνεδρίαση θά γίνει στίς 22 'Ιουλίου στίς 7.30 τό βράδυ στήν αίθουσα τοῦ KING'S PALACE (παραχωρεῖται δωρεάν). 'Αναχώρηση έπιτροπής γιά Χανιά IO-II Αύγούστου, κλιμακωτά.

2. 'Υποδοχή Ξένων Προσωπικοτήτων

Θά δημιουργηθεῖ είδική τοπική έπιτροπή πού θά τήν άποτελοῦν έξέχουσες προσωπικότητες τής δημόσιας ζωής τής Κρήτης. 'Η ύποδοχή θά γίνεται στό άεροδρόμιο Χανίων. Θά παρευρίσκονται έπίσης ό Δήμαρχος, ό Δεσπότης τής 'Ορθο-

./.

δόξου 'Ακαδημίας Κρήτης, άντιπροσωπεία τής 'Ελληνικής 'Επιτροπής Προσωπικοτήτων κ.λ.π. 'Αμέσως μετά τήν ύποδοχή ξένοι θά μεταφέρονται στήν 'Ορθόδοξη 'Ακαδημία, δπου καί τά δωμάτιά τους.

3. Δημοσιότητα - Συγκρότηση 'Επιτροπής Τύπου

Προβλέπονται τά άκόλουθα:

α.- 'Ανακοίνωση τοῦ Μ.Θ. γιά συναυλία Κέρκυρας γιά τήν οἰκονομική ένίσχυση τοῦ Συμποσίου.

β.- Διοργάνωση PRESS CONFERANCE περί τής 28-30 'Ιουλίου στό KING'S PALASE μέ πλήρη στοιχεῖα πρός τόν έλληνικό καί διεθνή τύπο.

γ.- Κατά τήν διάρκεια τής προετοιμασίας τοῦ Συμποσίου θά λειτουργεῖ είδικό γκρούπ δημοσιότητας τό όποῖο θά στέλνει είδήσεις, στοιχεῖα κλπ. σχετικά μέ τό Συμπόσιο σ'όλες τίς έλληνικές έφημερίδες καθώς καί στούς ξένους άνταποκριτές.

δ.- 'Αποκλειστικές δημοσιογραφικές καλύψεις - συνεντεύξεις προσωπικοτήτων σέ "ΒΗΜΑ" - "ΝΕΑ" πρίν τήν έναρξη τοῦ Συμποσίου γιά τήν κινητοποίηση καί τῶν άλλων έφημερίδων. "Ισως χρειαστεῖ δημοσιογράφος άπεσταλμένος μας νά πάει πρό τοῦ Συμποσίου στό Καρέγιο καί νά πάρει είδική συνέντευξη.

ε.- Πρόσκληση 5-6 σημαινόντων ξένων άνταποκριτῶν (Ούάσιγκτον-Πόστ κλπ.) γιά συμμετοχή του στό Συνέδριο.

στ.- Μεταφορά τοῦ δημοσιογραφικοῦ γκρούπ στήν 'Ακαδημία, τό όποῖο θά στέλνει σ'όλη τή διάρκεια τοῦ συμποσίου είδήσεις μέ στοιχεῖα άπό τίς όμιλίες κλπ. θά έγκατασταθεῖ τέλεξ.

ζ .- Τελική PRESS CONFERANCE στίς 15 Αὐγούστου, 11 τό πρωΐ μέ παρουσίαση συμπερασμάτων Συμποσίου, άνακοινώσεων, τής διακήρυξης κλπ.

4.- Πρόγραμμα Συμποσίου

11 Αὐγούστου: "Αφιξη ξένων στήν 'Αθήνα - άναχώρηση γιά Χανιά - ύποδοχή.

Ι2 Αὐγούστου: Τρίωρες συνεδριάσεις. Πρωΐ: Α΄θέμα

Βράδυ: Β΄θέμα

9.30 μ.μ. ἐπίσημο δεῖπνο ὑποδοχῆς

Ι3 Αὐγούστου: Τρίωρες συνεδριάσεις Πρωΐ Γ΄θέμα

Βράδυ: Δ΄θέμα

Ι4 Αὐγούστου: Τρίωρες συνεδριάσεις Πρωΐ: Ε΄θέμα

Βράδυ: ΣΤ΄θέμα

9.30 μ.μ. ἐπίσημο δεῖπνο ἀποχαιρετισμοῦ

Ι5 Αὐγούστου: ΙΙ π.μ.: Τελική PRESS CONFERANCE

Ι2.30: Ἑορταστικό γεῦμα στήν Ὀρθόδοξη Ἀκαδημία

Ἀπόγευμα: Ἀναχώρηση γιά Ἀθήνα. Κατάλυση στό KING PALACE (παραχωρεῖται δωρεάν)

2Ι 2Ι.00 : Συναυλία Λυκαβηττοῦ

24.00: Δεῖπνο

Ι6 Αὐγούστου: Ἀναχώρηση ξένων - κατευόδιο.

Τέλος τό ἐπίσημο τελικό πρόγραμμα τοῦ Συμποσίου καί τῆς διαμονῆς τῶν ξένων προσωπικοτήτων στήν Ἑλλάδα, θά γνωστοποιηθεῖ ἐγκαίρως ἀμέσως μετά τήν ἄφιξή τους.

5.- Ὑπολογισμός κόστους

α.- Δαπάνες μεταφορᾶς

20 ἀεροπορικά εἰσιτήρια ξένων προσωπικοτήτων (Ι4 α΄θέση Χ 20.000 δρχ. καί ἕξη Β΄θέση Χ Ι5.000 δρχ.) ALLE-RETOUR	370.000 δρχ.
Ἀεροπορικά εἰσιτήρια ξένων ἐντός Ἑλλάδος..............	40.000 "
20 ἀεροπορικά εἰσιτήρια Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς ALLE RETOUR	40.000 δρχ.
Ι0 ἀεροπορικά εἰσιτήρια ξένων ἀνταποκριτῶν στήν Ἑλλάδα ALLE RETOUR	20.000 "
	470.000 "

ἐκ μεταφορᾶς .... 470.000 δρ

β.- Γραμματεία 'Αθηνῶν

Τρία εἰδικευμένα πρόσωπα .... 75.000 "

γ.- Μέσα διακίνησης στά Χανιά

'Υπολογίζεται νά χρειασθοῦν δέκα νοικιασμένα ταξί στήν ἀπόλυτη διάθεσή μας ἐπί πέντε συνεχῶς ἡμέρες πρός 3.000 δρχ. τήν ἡμέρα .... 150.000 "

δ.- Γεύματα:

Τά τρέχοντα γεύματα θά καλυφθοῦν ὅλα μέ δαπάνες τῆς 'Ορθοδόξου 'Ακαδημίας.

'Ιδιαίτερα, ἐκτός ἀπό τά τρέχοντα :

I. 'Επίσημο δεῖπνο ὑποδοχῆς στίς 12/8 γιά ἀλληλογνωριμία. Θά παρευρίσκονται οἱ ἑλληνικές καί οἱ ξένες προσωπικότητες καθώς καί λίγες κορυφαῖες προσωπικότητες τοῦ νησιοῦ (συνολικά 50-60 ἄτομα). 20.000 δρχ.

II. 'Επίσημο ἀποχαιρετιστήριο δεῖπνο Συμμετοχή ξένων προσωπικοτήτων, τῆς ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς νομάρχων, δημάρχων, πολιτικῶν, τοπικῶν ἀρχηγῶν ἐνόπλων, πνευματικῶν καί καλλιτεχνικῶν προσωπικοτήτων νησιοῦ, προέδρους μεγάλων συλλόγων κλπ. (150 περίπου ἄτομα........................... 30.000 δρχ. 50.000 "

ε.- <u>'Αναμνηστικά</u>:

Σέ κάθε ἕνα ἀπό τούς 20 ξένους θά δοθοῦν σάν ἀναμνηστικά

"Ενα κρητικό ταγάρι X 300 δρχ. ....6.000 δρ.

"Ενας δίσκος κρητικῆς μουσικῆς (ριζίτικα) X 300 δρ.6.000 "

Βιβλίο HOPKINS γιά τήν Κρήτη, ἀγγλικά-γαλλικά "13.000 "

Διάφορα ἄλλα καρτ-ποστάλ κλπ. .... 1.000 " 26.000 "

771.000 "

	ἐκ μεταφορᾶς	771.000 δρχ.
στ΄.-	Εἰδικός ἐξοπλισμός δωματίων ξένων προσωπικοτήτων	5.000 "
ζ .-	Φιλοξενία - Διαμονή: Ἡ Ὀρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης θά διαθέσει τά 34 δωμάτια της ὅπου θά φιλοξενηθοῦν οἱ 20 ξένοι καί ἡ ἑλληνική ἐπιτροπή. Ἐπί πλέον ὅμως θά χρειασθεῖ ἡ διαμονή σέ ξενοδοχεῖο τῶν προσθέτων ἀτόμων ὅπως μεταφραστές, ξένοι δημοσιογράφοι κλπ. (περίπου 20 ἄτομα) 25.000 δρχ. συνολικά............	25.000 "
η.-	Φιλοξενία διαμονή μιᾶς βραδυᾶς κατά τήν ἐπιστροφή τῶν ξένων στήν Ἀθήνα στό KING'S PALACE (παραχωρεῖται δωρεάν)	
θ .-	Αἴθουσα στό KING'S PALACE γιά συσκέψεις, PRESS CONFERENSE (παραχωρεῖται δωρεάν).	
ι.-	Τήν ἐκτίμηση τοῦ κόστους τοῦ γκρούπ δημοσιότητας, ὁ κ. Λαμπράκης	
	Συνολικό προϋπολογιζόμενο κόστος	801.000 δρχ.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ.

ΘΕΜΑ "ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ–ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ",

ΤΟΠΟ: ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ – ΧΑΝΙΑ.

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Σ Μ Ο Σ

ΚΡΗΤΗ

Συγκρότηση
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Δήμαρχος – Παπαδερός

Μητροπολίτης

Προσωπικότητες.

'Αρμοδιότητες

1–'Ανακοινώσεις στόν τύπο

2–'Οργάνωση ὑποδοχῆς

3–Γεύματα–Δεξιώσεις

Περιηγήσεις –θά τεθοῦν ὑπ'ὄψιν τῶν συνέδρων–.

4–Συνάντηση μέ βουλευτές – Δημάρχους

– Προσωπικότητες Κρήτης.

5–'Οργάνωση Πρές–Κόνφερανς 15 Αὐγ.–10 π.μ.–.

6–Κρητικό γεῦμα.Μεσημέρι 15 Αὐγούστου.

7–Κατενόδιο –ἀπόγευμα 15 Αὐγούστου–.

ΑΘΗΝΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Προσωπικοτήτων:

Π.Κανελλόπουλος

Η. 'Ηλιοῦ

Ε.Παπανοῦτσος

Α.Μινωτής

Μ.Θεοδωράκης

- - - - - - - - - - - - -

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Πλασκοβίτης

Εὔδης

Κακαβελάκης

Παρασκευόπουλος

'Αργυρόπουλος

Λεντάκης

Κέρκυρα 20 'Ιουλίου
Συναυλία γιά τό Συμπόσιο.

---

22 'Ιουλίου,ὥρα 19.30.
–Συνάντηση Επιτροπῶν στό KING'S PALACE.

10

25–30 'Ιουλίου

Πρές-Κόνφερανς Επιτροπών

–Επιτροπή τύπου–.

10-11 Αὐγούστου

'Αναχώρηση 'Ελληνικῆς Επιτροπῆς

γιά Χανιά -εἰσιτήρια κ.λπ.-.

'Η 'Επιτροπή 'Εργασίας -μαζί

μέ Μ.Θ.-ἐπεξεργάζεται καί παρου-

σιάζει στό Συμπόσιο

α-θέσεις σχετικά μέ τό θέμα

β-Σχέδιο τελικοῦ Μανιφέστου.

Συγκρότηση ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΥΠΟΥ

1- Γιάννης Θεοδωράκης

....

....

....................-

Τεχνική Γραμματεία:

Λιζέτα 'Αναγνωστοπούλου

32.38.532.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ.

11 Αὐγούστου — Ἄφιξη σέ Ἀθήνα

Ὑποδοχή.

Ἀναχώρηση γιά Χανιά

Ὑποδοχή.

–Ἀναχώρηση ἑλλήνων: θά εἶναι προτιμώτερο ἄν τά μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς κλιμακώσουν τίς ἀναχωρήσεις τους γιά τά Χανιά.Δηλαδή:

α–10 Αὐγούστου ὅσοι μπορεῖ νά βοηθήσουν στήν προετοιμασία ὑποδοχῆς στά Χανιά.

β– 11 Αὐγούστου:τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Προσωπικοτήτων μαζί μέ τούς ὑπόλοιπους–.

12 Αὐγούστου — Τρίωρες Συνεδριάσεις:

12 Αὐγούστου	ΠΡΩΙ:	Α θέμα
	ΒΡΑΔΥ:	Β θέμα
13 Αὐγούστου	ΠΡΩΙ:	Γ θέμα
	ΒΡΑΔΥ :	Δ θέμα
14 Αὐγούστου	ΠΡΩΙ:	Ε θέμα
	ΒΡΑΔΥ :	Στ θέμα

13

15 Αὐγούστου   10 π.μ. Πρές-Κόνφερανς

12.00 Γεῦμα -σέ πανηγύρι-.

'Απόγευμα: 'Αναχώρηση γιά 'Αθήνα.

ΑΘΗΝΑ: KING'S PALACE.

21.00 Συναυλία Λυκαβηττοῦ

24.00 Γεῦμα.

16 Αὐγούστου   'Αναχώρηση ξένων -Κατενόδιο-.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

"Αφιξη MITTERRAND DANIELE   13.8. 'Αναχώρηση 16.8

"Αφιξη SENGHOR   12.8. 'Αναχώρηση 14.8

Γιά Μ.Θ. Εἰσιτήρια ἀλέ-ρετούρ: 11.8

12.8

13.8

14.8

καί 15.8

ΣΥΜΠΟΣΙΟ "ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ"

ΧΑΝΙΑ ΚΡΗΤΗΣ 1977

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α   Σ Υ Μ Π Ο Σ Ι Ο Υ

Παρασκευή, 12. Αὐγούστου

8 - 8.30	Πρωϊνό
9 - 12,00	Πρωϊνή συνεδρίαση (ἐπισυνάπτεται πρόγραμμα τῶν εἰσηγήσεων)
13.30	Γεῦμα στήν 'Ορθόδοξο 'Ακαδημία
17 - 20.00	'Απογευματινή συνεδρίαση
21.00	'Επίσημο δεῖπνο ὑποδοχῆς στό Ναυτικό Ὅμιλο Χανίων. Θά παραστοῦν καί οἱ τοπικές 'Αρχές

Σάββατο, 13. Αὐγούστου

8 - 8.30	Πρωϊνό
9 - 12	Πρωϊνή συνεδρίαση
13.30	Γεῦμα στήν 'Ορθόδοξο 'Ακαδημία
17 - 20.00	'Απογευματινή συνεδρίαση
20.00	Δεῖπνο στήν 'Ορθόδοξο 'Ακαδημία
21.30	Θεατρική παράσταση στό φρούριο Φιρκά Χανίων μέ τή τραγωδία "ΚΟΥΡΟΣ" τοῦ Νίκου Καζαντζάκη. Μετά τή παράσταση ὁ Δήμαρχος Χανίων κ. 'Αντ. Μαρῆς θά δεξιωθεῖ στό Φρούριο τούς συνέδρους.

Κυριακή, 14. Αὐγούστου

8 - 8.30	Πρωϊνό
9 - 12.00	Πρωϊνή συνεδρίαση
13.30	Γεῦμα στήν 'Ορθόδοξο 'Ακαδημία
17.00-20.00	'Απογευματινή συνεδρίαση
20.30	Δεῖπνο στήν 'Ορθόδοξο 'Ακαδημία Μετά τό δεῖπνο οἱ σύνεδροι θά μποροῦν νά παρακολουθήσουν τό παραδοσιακό πανηγύρι πού γίνεται κάθε χρόνο στήν γιορτή τῆς

15

Κοίμησης τῆς Θεοτόκου στό Κολυμπάρι

Δευτέρα, 15. Αὐγούστου

8 - 8.30	Πρωϊνό
8.30-11.30	Ἐλεύθερος χ' ἱνος. Οἱ σύνεδροι θά ἔχουν τήν εὐκαιρία νά παρακολουθησουν τή λειτουργία στή Μονή Γωνιᾶς.
11.30	Συνέντευξη τύπου στήν Ὀρθόδοξο Ἀκαδημία
13.00	Ἐκδρομή στό χωριό Σπηλιά μέ γεῦμα στό παραδοσιακό πανηγύρι τοῦ Δεκαπενταύγουστου
17.30	Ἀναχώρηση γιά Ἀεροδρόμιο
19.00	Ἀναχώρηση ἀπό Χανιά γιά Ἀθήνα
20.00	Ἄφιξη στήν Ἀθήνα
21.00	Συναυλία τοῦ Μίκη Θεοδωράκη στό Θέατρο Λυκαββιτοῦ. Μετά τή συναυλία δεῖπνο στό κέντρο "Ἀμβροσία" κοντά στήν Ἀκρόπολη.

Εἰδικά αὐτοκίνητα θά εἶναι στή διάθεση τοῦ Συμποσίου γιά ὅλες τίς μετακινήσεις τῶν συνέδρων.

VENDREDI I2 AOUT I977

8h00/8h30 – Petit-déjeuner (Salle à manger de l'Académie Orthodoxe).

9h00/I2h00 – Séance de travail
(L'ordre du jour sera communiqué à l'ouverture des débats).

I3h30 – Déjeuner à l'Académie Orthodoxe.

I7h00/20h00 – Séance de travail

2Ih00 – Réception au Club Nautique de Chania.
Dîner en présence des personnalités locales.

Des taxis sont à la disposition des participants durant toute la durée du Symposium.

SYMPOSIUM SOCIALISME ET CULTURE
CHANIA CRETE 1977

SAMEDI I3 AOUT I977

8h00/8h30 - Petit-déjeuner

9h00/I2h00 - Séance de travail

I3h30 - Déjeuner à l'Académie Orthodoxe.

I7h00/20h00 - Séance de travail

20h30 - Dîner à l'Académie Orthodoxe.

2Ih30 - Représentation au Théatre du Fort Vénitien de Chania : "Kouros", tragédie de Nikos Kazantsakis, interprêtée par le Théatre de Crète.

23h30 - A l'issue de la représentation, réception offerte par Mr Maris, maire de Chania.

DIMANCHE I4 AOUT I977

8h00/8h30	-	Petit-déjeuner
9h00/I2h00	-	Séance de travail
I3h30	-	Déjeûner à l'Académie Orthodoxe.
I7h00/20h00	-	Séance de clôture
20h30	-	Dîner à l'Académie Orthodoxe Après le dîner, les participants sont invités à assister à Kolimbari aux festivités locales de la veillée traditionnelle du I5 août.

LUNDI I5 AOUT I977

Les participants sont invités à tenir leurs bagages prêts dès le matin de façon à faciliter le départ.

8h00/8h30 - Petit-déjeûner

8h30/IIh30 - Les participants pourront assister à l'office qui sera célébré dans la chapelle du Monastère de Kolimbari.

IIh30 - Conférence de presse (Académie Orthodoxe).

I3h00 - Fête traditionnelle du I5 août au village de Spilia.
Déjeûner paysan.

I7h30 - Retour à l'Académie Orthodoxe et transfert à l'aéroport de Chania.

I8h30 - Embarquement - Vol OA 535.

20h00 - Arrivée à Athènes, transfert à l'hôtel King's Palace.

2Ih00 - Concert de Mikis Theodorakis au Théatre du Lycabette.

A l'issue du concert, dîner au restaurant "Ambrosia" à proximité de l'Acropole.

SYMPOSIUM SOCIALISME ET CULTURE

CHANIA CRETE 1977

THEMES DES DEBATS

I2 août	- (matin) :	Problèmatique générale	R. GARAUDY
	- (soir) :	Qu'est-ce que la Culture pour un socialiste ?	DELEG.GRECQUE
		Socialismes et Cultures	P.APOSTOL
I3 août	- (matin) :	Crise de la Culture et Crise de l'Economie	J.ATTALI
	- (soir) :	Diffèrences et interna - tionalisme	A. NDAW
I4 août	- (matin) :	Pour un usage socialiste des formes modernes de création et de diffusion de la Culture	L.BERGERON
	- (soir) :	Culture,pouvoirs et contre-pouvoirs	CL.MANCERON

SYMPOSIUM SOCIALISME ET CULTURE
CHANIA CRETE 1977

12 aout :	(Matin) PROBLEMATIQUE GENERALE	E. PAPANOUTSOS ILIAS ILIOU
	(Soir) SOCIALISMES ET CULTURES	PAVEL APOSTOL
13 aout :	(Matin) AVENIR DU SOCIALISME	ROGER GARAUDY
	(Soir) CRISE DE LA CULTURE ET CRISE DU SOCIALISME	JACQUES ATTALI
14 aout :	(Matin) DIFFERENCES ET INTERNATIONALISME	ALASSANE NDAW
	(Soir) CULTURE, POUVOIRS ET CONTRE-POUVOIRS	CLAUDE MANCERON

Seances : 9h00/12h00 et 17h00/20h00

ACADEMIE ORTHODOXE DE CRETE (CHANIA) - TEL. 0324.21245 0824.21500

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ: ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ -ΕΥΡΩΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ-ΚΑΙ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ.

'Επισυνάπτεται ὁ κατάλογος αὐτῶν πού κλήθηκαν -μέ δυό σταυρούς σημειώνονται αὐτοί πού δέχτηκαν,μέ ἕνα αὐτοί πού δέχτηκαν κατ'ἀρχήν.-
'Η ἑλληνική ἀντιπροσωπεία ἀποτελεῖται ἀπό τούς Παναγιώτη Κανελλόπουλο -πού θά πάρει μόνο μέρος στίς προκαταρκτικές συζητήσεις-,Εὐάγγελο Παπανοῦτσο, 'Ηλία 'Ηλιοῦ,'Αλέξη Μινωτή καί Μίκη Θεοδωράκη.

Σκεφτόμαστε νά πλατύνουμε τήν 'Επιτροπή μέ πέντε ὥς δέκα ἀκόμα παρατηρητές ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς.'Από ἄποψη ὀργανωτική,σκεφτόμαστε νά γίνει ἡ ἄφιξη στίς 9 αὐγούστου,οἱ ἐργασίες νά διαρκέσουν 10,11 καί 12 τοῦ μηνός στήν 'Ορθόδοξη 'Ακαδημία Κρήτης,στά Χανιά,καί στίς 13 αὐγούστου νά γίνει πρές-κόνφερανς στήν 'Αθήνα.Γιά ὅσους θέλουν νά μείνουν ὡς φιλοξενούμενοι,μποροῦν νά μείνουν μέχρι τίς 16,-καί ν'ἀναχωρήσουν στίς 17 αὐγούστου.
'Η τεχνική γραμματεία στό Παρίσι θά εἶναι ὑπεύθυνη γιά τήν μετακίνηση ἀπό τήν Εὐρώπη.'Η ἑλληνική τεχνική γραμματεία θά ἔχει τίς ἑξῆς ὑπευθυνότητες: 'Υποδοχή,διακίνηση σέ Κρήτη,μεταφράσεις σέ τέσσερεις γλῶσσες,δημόσιες σχέσεις γραφεῖο τύπου.

Οἱ ἐργασίες θά γίνουν μέ βάση τό κείμενο βάσης γιά συζήτηση τοῦ ROGER GARAUDY.Παρακαλοῦμε ὅμως ὅλες τίς ἀντιπροσωπεῖες νά φέρουν καί δικά τους κείμενα,-καί νά τά καταθέσουν μέχρι τίς 10 αὐγούστου-.
'Ο εἰσηγητής θά εἶναι ὁ ROGER GARAUDY.'Ο ὑπεύθυνος γιά τήν διεξαγωγή τῶν συζητήσεων θά εἶναι ὁ JACQUES ATTALI.'Η συζήτηση θά χωριστεῖ σέ κύρια θέματα: θά ὑπάρχει σχετικό κείμενο τοῦ JACQUES ATTALI,καί θά ἐπιδιωχθεῖ νά ὑπάρξει ἕνα τελικό Μανιφέστο.

xx. FRANCOIS MITTERAND

xx. JACQUES ATTALI, CONSEILLER ECONOMIQUE DE FRANCOIS MITTERAND, ECRIVAIN

xx. ROGER GARAUDY

xx. MICHEL SERRES, ECRIVAIN

xx. MAX-POL FOUCHET, POETE, ECRIVAIN

xx. CLAUDE MANCERON, ECRIVAIN

xx. JACQUES COUSTEAU

xx. GERARD SCHWARTZENBERG, ECRIVAIN, SECRETAIRE DU PARTI RADICAL SOCIALISTE

xx. JURGEN MOLTMANN, THEOLOGIEN, PHILOSOPHE, PROFESSEUR A L'UNIVERSITE DE TUBEIGEN

HEINRICH BOLL

FELIPE GONZALES, PREMIER SECRETAIRE DU PSOE

SANTIAGO CARRILLO

ENRIQUE DUSSEL, THEOLOGIEN, PHILOSOPHE

GABRIEL GARCIA MARQUES, ECRIVAIN

LEVEQUE, PREMIER MINISTRE DU QUEBEC

x. LEOPOLD SENGHOR, PRESIDENT DE LA REPUBLIQUE DU SENEGAL

WILLY BRANDT

x. CLAF PALME

xx. LUCIO LUMBARDO RADICE, ECRIVAIN, MEMBRE DU COMITE CENTRAL DU PC ITALIEN

LUIGI NONO, COMPOSITEUR

PAOLO GRASSI, DIRECTEUR GENERAL DE LA RAI

WOLF BIERMAN, POETE, COMPOSITEUR

ARTHUR MILLER

JOHN CAGE, COMPOSITEUR

IVAN ILLITCH

DR. PROF. ROBERT HAVEMANN - ALLEMAGNE DE L'EST

UN PHILOSOPHE YOUGOSLAVE

UN PHILOSOPHE ROUMAIN

Οἱ ἐργασίες θά γίνουν μέ βάση τό κείμενο βάσης γιά συζήτηση τοῦ ROGER GARAUDY, πού ἐπισυνάπτεται. Παρακαλοῦμε ὅμως ὅλες τίς ἀντιπροσωπεῖες νά φέρουν καί δικά τους κείμενα, καί νά τά καταθέσουν μέχρι τίς IO Αὐγούστου.

Ὁ εἰσηγητής θά εἶναι ὁ ROGER GARAUDY. Ὁ ὑπεύθυνος γιά τήν διεξαγωγή τῶν συζητήσεων θά εἶναι ὁ JACQUES ATTALI. Ἡ συζήτηση θάαχωριστεῖ σέ κύρια θέματα, θά ὑπάρχει σχετικό κείμενο τοῦ JACQUES ATTALI, καί θά ἐπιδιωχθεῖ νά ὑπάρξει ἕνα τελικό μανιφέστο.

COLIOQUE "SOCIALISME ET CULTURE"

Liste des Participants

CANADA

LEANDRE BERGERON	Ecrivain
PIERRE BOURGAULT	Journalist

FRANCE

FRANCOIS MITTERRAND	Premier Secretaire du Parti Socialiste Ecrivain
ROGER GARAUDY	Philosophe
JACQUES ATTALI	Maitre de Requêtes au Conseil d' Etat Ecrivain
CLAUDE MANCERON	Ecrivain
R.G. SCHWARTZENBERG	Secretaire General Redicaux de Gauche Ecrivain
JEAN DANIEL	R.E.C.Le Nouvel Observateur, Ecrivain
RENE VAUTIER	Cineaste

GRECE

PANAGIOTIS CANOLLOPOULOS	Ex Premier Ministre, Academicien Ecrivain
ILIAS ILIOU	President du Parti de l' Union de la Gauch Democratique
EVAGELOS PAPANOUTSOS	Philosophe, Ecrivain Membre du Parlement Hellenique
MIKIS THEODORAKIS	Compositeur, Ecrivain
GEORGES MANGAKIS	President de l' Initiative Sosialiste Professeur a l' Universite d' Athenes
SPIROS PLASKOVITIS	Ecrivain
SAVAS AGHOURIDIS	Professeur Theologie Université Athènes

ALEXANDROS XIDIS	Ecrivain, Ambassadeur Critique d' Art
SPILIOS PAPASPILIOPOULOS	Economiste, Antefois Enseignant a l Universite de Paris IX
MANOLIS ANAGNOSTAKIS	Membre de la Commite Central du Parti Communiste de l' Interieure, Poete
CHRISTOS ARGYROPOULOS	Avocat
POTIS PARASKEVOPOULOS	Journaliste, Membre de la direction du Parti de l' Union de la Gauch Democratique Ecrivain
ANDREAS LENTAKIS	Membre de la Comite Central du Parti Communiste de l' Interieure, Poete

ITALIE

LUCIO LUMBARDO-RADICE	Ecrivain

R.F.A.

WOLF BIERMANN	Auteur Compositeur
JURGEN MOLTMANN	Professeur Universite de Tuebingen Theologien
Richard LOWENTHAL	Prof. relations Intern - Membre du SPD

ROUMANIE

PAVEL APOSTOL	Professeur a l' Academie des Sciences Philosophe

SENEGAL

ALASSANE NDAW	Doyen de la Faculte des Lettres et Sciences Humaines Universite de Dakar
MBAYNE JACQUES DIOP	Directeur des Etudes et des Programmes de l' Ecol des Cadres du Parti Sosialiste du Senegal

AUSTRIA

Mr. BLECHA	Membre du Parlement

SUEDE

INGMAR RHEDIN ~~Theologien~~ Philologue - Politicien

YOUGOSLAVIE

RUDI SUPEK Professeur Sociologie a l' Universite de Zagreb

FRANCE

JACQUES COUSTEAU Oceanologist

COLLOQUE "SOCIALISME & CULTURE"

PARTICIPANTS

LEOPOLD SENGHOR	Président République Sénégal
FRANCOIS MITTERRAND	Premier Secrétaire P.S.
M. DE GROSSOUVRE	Conseiller P.S.
ROGER GARAUDY	Ecrivain
MICHEL SERRES	Philosophe
JACQUES ATTALI	Conseil d'Etat
RENE VAUTHIER	Cinéaste
R.G. SCHWARTZENBERG	Ecrivain
CLAUDE MANCERON	Ecrivain
JEAN DANIEL	Dir. Nouvel Observateur
M. VIANSSON PONTE	Le Monde
PIERRE SALINGER	Times/L'Express
CARLOS FUENTES	Ecrivain
PIERRE BOURGAULT	Radio Canada
LEANDRE BERGERON	Ecrivain (Canadien)
INGMAR RHEDIN	Theologien
WOLF BIERMANN	Chanteur
JURGEN MOLTMANN	Prof. Université Tübingen
LUCIO LUMBARDO-RADICE	Ecrivain (P.C. Italien) Comité central
GISOU BAVOILLOT	Relations Publiques
M.Mme GAMSOHN	Secrétaire Général
NICOLE CHUBILLEAU }	Traductrice - Hôtesse
FRANCOISE BELAUBRE }	
NATHALIE BARTON	Radio Canada
DENIS BOURGEOIS	Attaché de Presse - Rapporteur

Réponses en attente :

LUC FERRARI	Compositeur
B. BERTOLUCCI	Cinéaste
LUIGI NONO	Compositeur
LEONARD BERSTEIN	Chef d'Orchestre
WILLY BRANDT	
CARILLO	

ΒΟΛΦ ΜΠΙΡΜΑΝ, συνθέτης
ΖΕΡΑΡ ΣΒΑΡΤΕΝΜΠΕΡΓΚ,
(συγγραφέας γραμματέας του Αριστερού Ριζοσπαστικού κόμματος Γαλλίας)

ΔΕΧΤΗΚΑΝ ΗΔΗ:

ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΜΙΤΕΡΑΝ
LEOΠΟΛ ΣΕΝΓΚΟΡ, πρόεδρος Σενεγάλης (ποιητής)
ΖΑΚ ΑΤΑΛΙ, οικονομολόγος (σύμβουλος του Mitterand)
ΡΟΖΕ ΓΚΑΡΟΝΤΥ, φιλόσοφος
ΜΙΣΕΛ ΣΕΡ, Γάλλος φιλόσοφος
ΚΛΩΝΤ ΜΑΝΣΕΡΟΝ, Γάλλος ιστορικός
ΖΑΚ ΚΟΥΣΤΩ
ΓΙΟΥΡΓΚΕΝ ΜΟΛΤΜΑΝ, Γερμανός θεολόγος
ΛΟΥΤΣΙΟ ΛΟΜΠΑΡΝΤΟ ΡΑΝΤΙΤΣΕ, Ιταλός φιλόσοφος μέλος ΚΕ του ΚΚ Ιταλίας
ΜΠΕΡΖΕΡΟΝ, δημοσιογράφος (Κεμπέκ)

ΕΧΟΥΝ ΚΛΗΘΕΙ (αναμένεται απάντηση)

ΒΙΛΥ ΜΠΡΑΝΤ
ΠΑΛΜΕ
ΣΑΝΤΙΑΓΟ ΚΑΡΙΓΙΟ
FELIPE ~~Γ~~ ΓΚΟΝΖΑΛΕΣ
ΧΕΝΡΥΚ ΝΤΥΣΕΝ θεολόγος
ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ
Κολομβιανός συγγραφέας
ΛΕΒΕΚ, πρωθυπουργός Κεμπέκ
ΛΟΥΙΤΖΙ ΝΟΝΟ, Ιταλός συνθέτης
ΠΑΟΛΟ ΓΚΡΑΤΣΙ, διευθυντής της RAI
ΑΡΤΟΥΡ ΜΙΛΕΡ, συγγραφέας (ΗΠΑ)
ΤΖΩΝ ΚΕΙΤΖ, συνθέτης (ΗΠΑ)
IVAN ILLITS, θεολόγος, συγγραφέας (Μεξικό)

(10-11 και 12 Αυγούστου)

Θέμα: ΤΟ ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
Εισηγητής: ΓΚΑΡΩΝΤΥ

ΣΥΜΠΟΣΙΟ : ~~[illegible]~~ ΘΕΜΑ «ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»
ΤΟΠΟΣ: ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ - ΧΑΝΙΑ
Ημερομηνία 12 - 15 Αυγούστου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΚΡΗΤΗ

• Συγκρότηση ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Δήμαρχος - Παπαδερός
Μητροπολίτης
Προσωπικότητες.

Αρμοδιότης

1. Ανακοινώσεις στον τύπο
2. Οργάνωση υποδοχής
3. Γεύματα - Διαμονή - Μετακινήσεις (θα τεθούν υπόψη στο [illegible])
4. Συνάντηση με βουλευτές - Δημάρχους - Προσωπικότητες ΚΡΗΤΗΣ
5. Οργάνωση Presse-Conference ~~[illegible]~~ 15 Αυγούστου (10 π.μ.)
6. Κεντρικό γεύμα γιορτής 15 Αυγούστου
7. Κατευόδιο (απόγευμα 15 Αυγούστου)

ΑΘΗΝΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ προσωπικοτήτων

Π. Κανελλόπουλος
Η. Ηλιού
Ε. Παπανούτσος
Α. Μινωτής.
Μ. Θεοδωράκης

ΕΠΙΤΡΟΠΗ Εργασίας

Π[illegible]
Ξύδης
Καπαδ[illegible]
~~[illegible]~~
Παρασκευόπουλος
Αργυρόπουλος
Λεντάκης

Κλείσιμο ως 20 Ιουλίου
Συνεννόηση για το Συμπόσιο

22 Ιουλίου
ώρα 19.30
Συνάντηση Επιτροπών
στο Kings-Palace

23 - 30 Ιουλίου
Presse-Conference
Επιτροπών.
(Επιτροπή τύπου)

10-11- Αυγούστου
Αναγγελία
Ελληνικής Επιτροπής
για Χανιά
(Εισηγήσεις κλπ)

Η Επιτροπή Εργασίας
(μαζί με Μ.Θ.)
επιφορτίζεται και
παρουσιάζει το
κείμενο
α) θέσεις σχετικά
με τα θέματα
β) ~~[illegible]~~ Σχέδιο
Τελικού Μανιφέστου -

Συγκρότηση
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΥΠΟΥ
(Γιάννης Θεοδωράκης
. . .
. . . .
. . . .)

Τεχνική Γραμματεία:
Μυρτώ Αναγνωστοπούλου
32 38 532

Συμπόσιο

11 Αυγούστου — Ἄφιξη εἰς Ἀθήνας
- Ὑποδοχή -
Ἀναχώρησις διὰ Χανιά
Ἄφιξη εἰς Χανιά
Ὑποδοχή

(Ἀναχώρησις ~~[illegible]~~ ἐξ Ἀθηνῶν —
θὰ εἶναι προτιμώτερο

~~[illegible]~~
ἂν τὰ μέλη τῆς Ἐκτ. Ἐπιτροπῆς
ἐξασφαλίσουν τὴ ἀναχώρησή τους
γιὰ τὰ Χανιά - Δηλ.

α) 10 Αὐγούστου ὅσοι μποροῦν νὰ
βοηθήσουν στὴ προετοιμασία ὑποδοχῆς
στὰ Χανιά.

β) 11 Αὐγούστου ~~[illegible]~~ τὰ μέλη
τῆς Ἐπιτροπῆς προσωπικοτήτων
μαζὶ μὲ τοὺς ὑπολοίπους.

Τρεῖς ~~[illegible]~~ Συνεδριάσεις:

12 Αὐγούστου ~~[illegible]~~ Πρωΐ Α θέμα
Βράδυ Β θέμα

13 Αὐγούστου Πρωΐ Γ θέμα
βράδυ Δ θέμα

14 Αὐγούστου Πρωΐ Ε θέμα
βράδυ Στ θέμα

 33

15 Αυγούστου

10 π.μ. Presse-Conference

12:00 Γεύμα ([illegible])

Απόγευμα Αναχώρησις για Αθήνα.

Αθήνα. Kings-Pallas

21.00 Συναυλία Λυκαβηττού

24.00 Γεύμα

16 Αυγούστου — Αναχώρησις φίλων.
(Κατευόδιο)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Άφιξη Mitterand-Daniel 13.8. Αναχώρησις 16.8.
Άφιξη Senghor 12.8 - Αναχώρησις 14.8.
Για Μ.Θ. Εισιτήρια Aller-retour:
11-8
12-8
13-8
14.8
και 15-8

Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ηλ. ΗΛΙΟΥ

Γ.Β. ΜΑΓΚΑΚΗΣ

Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Μ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Σ. ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ

Αλ. ΞΥΔΗΣ

Π. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Χρ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Α. ΛΕΝΤΑΚΗΣ

Σπ. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

① Αναχωρήσεις για Κρήτη
10 Αυγ ποιοί ?
11 Αυγ ποιοί ?

② Λειτουργία Εκτελ. Επιτροπής.
α) Θέματα
β) Ορισμός Συντονιστή
γ) Προσωπική συνεισφορά
μελ., [illegible] - οργανώσεις
δ) Κοινή δήλωση -
κοινό σχέδιο μανιφέστου

③ Τεχνικές Γραμματείες
④ Γραφείο Τύπου
⑤ Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων
⑥ Press Conference
(Κυρίως Παπανούτσος)
κείμενο για το Τύπο

Melman George
Einrich Bol
Leopold Sengor

Rosselini
Lombardo – Radice PCI
Luign Nono
Paolo Grassi (Mitterand ?)

Garaudy Bezard
Maurice
Attali Fouchet
Max Pol –
Michel Cerre

Gracia Marquez

Enrique Dussel
Santiago Genrillo

Robert Haneveman 37

Mitterand
Attali
Garaudy
Michel Serres
~~Max Pol Fouchet~~ x
Claude Manceron
Jacques Cousteau
Jurgens Moltmann Θεολόγος - Καθηγητής
Sengor Tübingen
~~Lucio~~ Lombardo Radice
Bergeron (Quebec)

Max Pol Fouchet Carillo
Palme
Gerand Swarzenberg
Heinrich Büll
Felippe Gonzalez
Henryk Dussell Θεολόγ. Φιλόσοφος
Gabriel - Garcia - Marquez
Leveque Quebec
Willy Brandt
Luigi Nono
Paolo Grassi (Rai)
Wolf Bierman
Arthur Miller
John Cage
Ivan Illits
Zakerr-B - Pompidou

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΧ. 50

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ' – ΤΟΜΟΣ 102ος – ΤΕΥΧΟΣ 1205

Ἀθῆναι, 15 Σεπτεμβρίου 1977

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑΚΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ .... Πέντε νέα ποιήματα.
ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ .... Προβλήματα κ' ἐρωτήματα: Μιὰ θεατρικὴ ἐπέτειος.
ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ .... Ὁ Πελεγρίνος καὶ ἡ Ἔρικα (ποίημα).
ΡΕΝΑ ΚΑΡΘΑΙΟΥ .... Ἕνα αἰώνιο ζευγάρι (ποίημα).
ΑΚΑΚΙΑ ΚΟΡΔΟΣΗ .... Φοινικιά (πεζογράφημα).
Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ .... Γιὰ ἕνα ὁρισμὸ τοῦ Σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς Δημοκρατίας.
Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ .... «Μετὰ Χριστόν» (διήγημα).
Γ. Δ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ .... Στὸ νησὶ τῆς Ἀριάδνης (ἐντυπώσεις).
ΚΑΤΕΡΙΝΑ Γ. ΚΟΡΡΕ .... Νεοελληνικὸς κεφαλόδεσμος (συνέχεια).
ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ .... Ἀναλαμπὴ (ποίημα).
ΑΡΤΕΜΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ .... Κλαίω (ποίημα).
ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ .... Ἡ θεία ἀπ' τὸ Λονδίνο (διήγημα).
ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ .... Στιχηρὸς ἡμεροδείκτης (ποίημα).
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ .... Σήμερα σὲ ζητῶ, Θεέ μου... (ποίημα).
ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗΣ .... Προσωπεῖο (ποίημα).
LEOPOLD SEDAR SENGHOR (μεταφρ Ο. ΣΑΝΣ) .... Ἔχεις κρατήσει... (ποίημα).
EDITH SITWELL (ἀπόδ. ΜΕΡΟΠΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ) Πέφτει ἀκόμα ἡ βροχὴ (ποίημα).
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑ·Ι·ΖΗΣ .... Μαδαγασκάρη (συνέχεια).

Στὸ τεῦχος τοῦτο :

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

«Γιὰ ἕνα ὁρισμὸ τοῦ Σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς Δημοκρατίας»

Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

«Μετὰ Χριστόν», διήγημα.

Γ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

«Τὸ Α' Συμπόσιο Κρήτης»

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

1927
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΗΝ 1 ΚΑΙ ΣΤΙΣ 15 ΚΑΘΕ ΜΗΝΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ
Ὁδὸς Νίκης 16 — Ἀθῆναι — Τηλ. 32.20.501
Προϊστάμενος Τυπογραφείου
Π. ΚΡΟΜΜΥΔΑΚΗΣ, Φειδίου ἀριθ. 10, τηλ. 3630114
(Συμφώνως τῷ Νόμῳ περὶ Τύπου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ (Συνέχεια)

Τὸ Δεκαπενθήμερο :

Τὰ Γεγονότα καὶ τὰ Ζητήματα (**Γιώργης Μουστάκης**: Τὸ Α΄ Συμπόσιο Κρήτης — «Γιὰ τὸν Σοσιαλισμὸ καὶ τὸν Πολιτισμό». — **Ξεν. Ι. Καράκαλος** : «Ἕνα Συνέδριο γιὰ τὸν Νίτσε.) — Ἐπικαιρότητες (**Θ. Ξύδης** : Μνήμη Ἰ. Συκουτρῆ. — **Ξεν. Ι. Καράκαλος** : Ἕνας Τοῦρκος μυθιστοριογράφος.) — Γράμματα ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη (**Κίμων Λῶλος** : Οὑμανιστικὴ ὀρθογραφία. Λιτὸς κρατικὸς καὶ νομικὸς λόγος.) — Τὸ Θέατρο (**Σόλων Μακρῆς** : «Εἰρήνη» τοῦ Ἀριστοφάνη. — «Σκαπίνος» τοῦ Μολιέρου. — «Ἱκέτιδες» τοῦ Αἰσχύλου. — «Ἐφημερέβομεν» τῶν Μπὸστ καὶ Μουρσελᾶ.) — Ἡ Μικρὴ Ἱστορία τοῦ Θεάτρου (**Στάθης Σπηλιωτόπουλος**: Ἡ Ρεζάν, μιὰ μεγάλη σύγχρονη τῆς Σάρας Μπερνάρ.) — Τὰ Βιβλία (**Ξεν. Ι. Καράκαλος** : Μιχ. Δ. Στασινόπουλου «Μὲ ψήφους τρεῖς ἐναντίον δύο». — **Δημ. Κ. Παπακωνσταντίνου** : Πέτρου Χάρη «Ἡ τελευταία νύχτα τῆς γῆς». — Γιώργου Δέλιου «Ἡ συνάντηση καὶ ἄλλες ἱστορίες τοῦ καιροῦ μας». — **Ε. Ν. Μόσχου**: Τάσος Ἀθανασιάδης. Ἕνας ἀνατόμος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ψυχῆς» (Δοκίμιο κριτικῆς). — Τὰ Νέα Βιβλία. — Εἰδήσεις.— Περιοδικὰ κ' ἐφημερίδες. Ἀλληλογραφία.

Εἰκόνες :

Σ. Σαββίδη : «Στὸν κῆπο».

Στὰ ἐρχόμενα τεύχη τῆς «ΝΕΑΣ ΕΣΤΙΑΣ»:

ΠΙΝΔΑΡΟΥ : «Γιὰ τὸν Ἀρκεσίλα τὸν Κυρηναῖο νικητὴ σὲ ἁρματοδρομία» (μετάφραση καὶ σχόλια ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ)

Κ. Ι. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ: «Ὁ δυναμισμὸς τῆς ἐποχ ῆς καὶ ἡ ἐλευθερία».

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΑΧΙΝΗ : «Ὁ Oscar Wilde καὶ ὁ αἰσθη τισμός».

Ν. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ : «Τὸ χέρι τῆς κυρίας Λεοντίου», διήγημα.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΞΥΔΗ : «Ὁ Ἀριστοφάνης ἀγνώριστος στὴ μετάφραση τοῦ Κ. Ταχτσῆ».

ΠΑΛΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΖΩΓΡΑΦΟΙ·

Σ. ΣΑΒΒΙΔΗΣ, ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ ΝΑ΄ - 1977 ΤΟΜΟΣ ΕΚΑΤΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ | ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1977 | ΤΕΥΧΟΣ 1205

ΠΕΝΤΕ ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

I

Ἡ ἄνοιξη σβήνει ἕνα - ἕνα
Τὰ κεριὰ τοῦ χειμώνα
Ξετυλίγει χίλιες καταπράσινες κόμες

Κι ἐγὼ ὀνειρεύομαι ἀπὸ τώρα
Τὸ καλοκαιριάτικο σῶμα σου
Μὲ τὰ λαγκάδια του καὶ τὶς σκιές του
Μὲ τὰ τρεχούμενα νερά του
Ποὺ καθρεφτίζουνε ὅλα τ' ἀστέρια

Κι ἐγὼ ὀνειρεύομαι
Νὰ μὴν ξυπνήσω πιὰ
Νὰ κλειδωθῶ μέσα στῆς λάμψης σου τὴ φυλακὴ
Ὅπου φυτρώνουν
Μαῦρες τουλίπες

⊛

Ἂν ἀνταμώσεις τὸ μεγάλο σύννεφο
Πές του νὰ μὴν κυλήσει ἀκόμα
Πάνω στὶς πόρπες τῶν βλεφάρων σου
Τὸ παραπέτασμα τῆς λησμονιᾶς

Πές του νὰ σοῦ χαρίσει ἕνα πουλὶ
Γιὰ νὰ χαράξει ἐπάνω τους τὸ ράμφος του
Μιὰ αἱματοστάλαχτη μουσικὴ

Κάποια γοργόνα γιὰ νὰ σέρνει
Τὶς βουλιαγμένες φρεγάτες μου
Πέρα ἀπ' τὴ θύελλα τῶν ματιῶν σου

Κι ὕστερα στεῖλε το νὰ ταξιδέψει
Σὲ κάποιους ἄλλους οὐρανοὺς
Καὶ σ' ἄλλες θάλασσες.

⊛

Ἀγαπημένη μιᾶς αὐγῆς
Ἀφρὸς τοῦ ὀνείρου

Ἢ περιβόλι ἐσὺ τῆς ἀστραπῆς
Παγετώνας ἀμύθητος
Ἢ φωταγωγημένη μου πορτοκαλιὰ

Γιατί νὰ πρέπει νὰ θυμούμαστε
Τὴν τρομερὴ ραγισματιὰ
Τὴ στάχτη τῆς φωτιᾶς
Τὰ πένθη τὶς ρυτίδες
Τόσα καμένα φρόκαλα
Τόσα χαμένα χρόνια
Τέλος ἐκεῖνο τὸ ἀποτρόπαιο σημάδι;

Γιατί νὰ πνίγουμε κάθε βραδιὰ
Χιλιάδες ἄστρα
Μέσα στὸ πηγάδι;

⊛

Θὰ σοῦ χαρίσω ἕνα πληγωμένο φῶς
Θὰ μοῦ χαρίσεις μιὰ πράσινη λέξη

Θὰ σοῦ χαρίσω μιὰ τούφα χιόνι
Θὰ μοῦ χαρίσεις ἕνα ἡλιόλουστο πέταγμα φτερῶν

Θὰ σοῦ χαρίσω ἕνα παλιὸ σεντούκι
Θὰ μοῦ χαρίσεις ἕναν ὁλόφωτο σιδηρόδρομο

Θὰ σοῦ χαρίσω τῆς βροχῆς τὸ κρέπι
Θὰ μοῦ χαρίσεις τοῦ χρυσάνθεμου τὸν πυρετὸ

Θὰ σοῦ χαρίσω ἕναν ἀργαλειὸ
Θὰ μοῦ χαρίσεις τὸ ὑφασμένο του φεγγάρι

Καὶ θὲ ν' ἀράξουμε κι οἱ δυὸ
Μὲς σ' ἕναν κῆπο ἀπὸ καθρέφτες

⊛

Περιπλανήθηκες πολὺ
Ἀνάμεσα σ' ἕνα λευκὸ καὶ σ' ἕνα μαῦρο μαργαριτάρι
Ἀνάμεσα στὴ λάσπη καὶ τὸν κορυδαλλὸ

Στὰ τρίστρατα θρυμμάτισες τοῦ ὕπνου τὸ γυαλὶ
Τὶς κλειδαριὲς τὶς βάρκες ὅλες
Τῆς ἀγάπης τὸ κλωνὶ
Κι ἀνέβηκες πολὺ ψηλὰ
Μὲ τὸ ἄσπρο σου ἄλογο

Πῶς κλαῖνε τώρα τὰ μικρὰ
Καράβια γιὰ τὸ μισεμό σου
Καὶ τί λύπες αἰώνιες
Γράφουν μὲ τοὺς καπνούς των

Ὅμως ἐσὺ διόλου δὲ νοιάζεσαι
Κι ὅλο ψηλότερα ἀνεβαίνεις

Μιὰ ὄμορφη ἀμαζόνα
Ποὺ μαζεύει λουλούδια πάνω στὰ σύννεφα

ΤΑΚΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Κ' ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Ἐδώσαμε, στὸ προηγούμενο τεῦχος, μ' ἕνα γρήγορο σκίτσο, τὶς προσπάθειες, τὶς ἐπιτυχίες καὶ τὶς ἀδυναμίες τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου, —τοῦ σοβαροῦ θεάτρου ὅπως συνηθίσαμε νὰ τὸ λέμε. Ἀλλὰ στὴν ἑλληνικὴ σκηνή, στὰ χρόνια αὐτοῦ τοῦ ἀπολογισμοῦ, δὲν εἴδαμε μόνο δράματα, κωμωδίες καὶ φάρσες. Ὑπάρχει ἀκόμα ἕνα θέατρο, ποὺ εἶχε καὶ ἔχει εὐρύτατο κοινὸ καὶ μᾶς καλεῖ νὰ τὸ θυμηθοῦμε κι αὐτό, τώρα μάλιστα ποὺ συμπλήρωσε τὰ ἑβδομήντα του χρόνια. Εἶναι τὸ ἐλαφρὸ μουσικὸ θέατρο καὶ ἡ ἐπιθεώρηση. Κι ἂν σήμερα τὸ θεατρικὸ αὐτὸ εἶδος βρίσκεται σὲ κάποια βραδυπορία, ἔχει, ὡστόσο, τὴν ἱστορία του, τὶς λαμπρὲς βραδιές του, ποὺ ὄχι σπάνια ἔγιναν κοινωνικὰ γεγονότα, κι ἀκόμα, μπορεῖ νὰ βοηθήσει στὴ συμπλήρωση τῆς ἔρευνας, ποὺ ἀρχίσαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος καὶ θὰ τὴν τελειώσουμε μὲ τοῦτο τὸ κείμενο.

Τὸ 1907 ἔχουμε τὶς πρῶτες παραστάσεις τῶν «Παναθηναίων» καὶ τὶς πρῶτες ἐπιτυχίες τῶν ἐπιθεωρήσεων. Καὶ δὲ χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια, γιὰ νὰ φανεῖ ὅτι ἡ ἐπέτειος αὐτὴ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ τὰ ἁπλὰ θεατρικὰ παιχνίδια, —ἐπιθεωρήσεις, ὀπερέττες, μουσικὲς κωμωδίες, — παιχνίδια, ὅμως, μὲ εὐρύτατη ἐπίδραση. Κάποτε, προπάντων τὰ τελευταῖα χρόνια, μέσα στὸν κύκλο τῶν προσπαθειῶν τοῦ ἐλαφροῦ μουσικοῦ θεάτρου, ἐργάστηκαν, χωριστὰ κ' ἐντελῶς ἀνεξάρτητα, μερικὲς μονάδες ποὺ ἔκαναν ἀληθινὴ τέχνη: ὁ ἠθοποιὸς ποὺ ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ δημιουργεῖ ρόλους, νὰ παραβιάζει τὰ πλαίσια τοῦ ἔργου καὶ νὰ πηγαίνει πολὺ πέρα ἀπὸ τὴν περιορισμένη πρόθεση τοῦ συγγραφέα του, —ἂς θυμηθοῦμε μόνο τὴ Μαρίκα Κοτοπούλη τῶν «Παναθηναίων», — ὁ σκηνοθέτης, ὁ σκηνογράφος, ὁ χορογράφος, ὁ ἐνδυματολόγος. Σὰν σύνολο ὅμως, τὸ ἐλαφρὸ μουσικὸ θέατρο, —καὶ τὸ σύνολο ἐξουδετερώνει τὶς ἀξιοσημείωτες ἀτομικὲς ἐπιτυχίες,— σὲ ἕνα καὶ μόνο ἀποτέλεσμα καταλήγει: Ἐξασφαλίζει μιὰν εὐχάριστη βραδιὰ καὶ διευκολύνει τὴν πέψη. Τίποτα περισσότερο.

Ἀλλ' ἂν τὸ ἐλαφρὸ μουσικὸ θέατρο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι συνάδελφος τοῦ ἀληθινοῦ θεάτρου καὶ νὰ προσφέρει ὑπηρεσίες γιὰ τὴ διαμόρφωση πνευματικοῦ πολιτισμοῦ σ' ἕναν τόπο, μπορεῖ εὐκολότατα νὰ γίνει ἀντίπαλός του. Καὶ μάλιστα τόσο ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος, ὥστε νὰ ἐμποδίζει τὴν πορεία τοῦ πραγματικοῦ θεάτρου, συνηθίζοντας τὸ μεγάλο κοινὸ στὸ θέαμα τῆς πολὺ χαμηλῆς ποιότητας καὶ δημιουργώντας ἀρνητική, συχνὰ καὶ ἐχθρική, διάθεση γιὰ καθετὶ τὸ νέο καὶ τὸ τολμηρό.

Καὶ ὅμως, αὐτὰ τὰ ἑβδομήντα χρόνια δὲν ἄρχισαν ἄσκημα. Οἱ πρῶτες ἑλληνικὲς ἐπιθεωρήσεις καὶ ὀπερέττες δὲν ἔκαναν τέχνη, —κι ἂν κρίνω ἀπ' ὅ,τι διαβάζω στὶς ἐφημερίδες τοῦ 1910, τοῦ 1915, τοῦ 1920, δὲν τὸ ἰσχυρίστηκαν ποτὲ οἱ συγγραφεῖς τους,

— ἀλλὰ καὶ δὲν ἐζημίωναν τὴν τέχνη. Κ' ἐδῶ ἔχουμε μιὰ διαφορὰ τῶν δύο ἐποχῶν, τῆς δικῆς μας καὶ τῆς προπολεμικῆς, δηλαδὴ τῆς ἐποχῆς ποὺ τελείωσε μὲ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, μιὰ βασικὴ διαφορά, ποὺ δὲν ξέρω ἂν τὴν ἐκτιμήσαμε ποτὲ ὅσο τῆς ἀξίζει. Δὲν εἶμαι παρελθοντιστὴς καὶ δὲ νομίζω πὼς ὅ,τι ἀνήκει στὸ παρελθὸν εἶναι ὡραῖο καὶ ὑποδειγματικό, μὰ στὰ 1900 ἢ στὰ 1910 κανείς, στὴν Ἀθήνα τουλάχιστον, δὲν ἔκανε λάθος στὸ διαχωρισμὸ τῶν θεατρικῶν εἰδῶν καὶ κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ ὀνομάσει «μύστη», —ὁ Χρηστομάνος «μύστες» ἤθελε τὰ μέλη τοῦ θιάσου του,— τὸν ἠθοποιὸ τῆς ἐπιθεώρησης καὶ τῆς ὀπερέττας. Μερικὰ πράγματα τότε ἦταν πιὸ ἁπλά, ἀλλὰ καὶ πιὸ καθαρά. Ἦταν, νομίζω, καὶ πιὸ δειλοὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ θεάτρου καὶ περιόριζαν τὶς φιλοδοξίες τους σὲ ὅ,τι μποροῦσαν. Ἔπεφταν, βέβαια, σὲ πολλὰ λάθη ἢ καὶ εἶχαν παρεξηγήσει βασικὲς ἔννοιες τοῦ θεάτρου καὶ γενικότερα τῆς τέχνης, μὰ δὲν ἐπήγαιναν συνειδητὰ στὴ νοθεία.

Στὶς πρῶτες ἐπιθεωρήσεις καὶ ὀπερέττες τὸ πνεῦμα ἦταν ἐφήμερο καὶ ἡ μουσικὴ εὔκολη καὶ δὲν ἀνέβαζαν, βέβαια, τὸ γοῦστο τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸ συνήθιζαν σὲ ὅ,τι δὲν πρέπει νὰ ἔχει θέση ἀπάνω στὴ σκηνή, — στὴν ὁποιαδήποτε σκηνή, τοῦ ἐλαφροῦ ἢ τοῦ σοβαροῦ θεάτρου, ἀδιάφορο. Ἡ καλὴ ὅμως αὐτὴ ἀφετηρία, —ἂς τὴν ποῦμε καλή,— εἶχε τὴ χειρότερη συνέχεια. Καὶ τοῦτο γιατὶ στὰ ἐλαφρὰ μουσικὰ θέατρα ἄρχισαν σιγὰ - σιγὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται τὰ μέσα ποὺ ἐξασφαλίζουν χωρὶς κόπο, — καὶ χωρὶς ταλέντο, — ἐπιτυχίες, καὶ εἰσπράξεις. Ὁ ἐπιθεωρησιογράφος καὶ ὁ μουσικοσυνθέτης προσφέρουν πιὰ πολὺ λίγα, —ἐλάχιστες οἱ ἐξαιρέσεις,— καὶ περιμένουν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὸ σκηνοθέτη, τὸ σκηνογράφο, τὸ χορογράφο, ὅλους τοὺς ἄλλους ἐργάτες τοῦ θεάτρου, ἀκόμα κι ἀπὸ τήν... ἠλεκτρικὴ ἑταιρία ποὺ δίνει τὸ μαγικὸ φῶς καὶ ὁπλίζει τὴν ἐπιθεώρηση μὲ τὸ παιχνίδι καὶ μὲ τὴν ἔκπληξη, ὅταν δὲν καταφεύγουν στὸ χοντρὸ ἀστεῖο ἢ καὶ στὸν ἄσεμνο λόγο κι ὅταν δὲν προβάλλουν ὅ,τι μπορεῖ νὰ παρασύρει τὸ ὑπερῷο καὶ νὰ προκαλέσει τὸν ἀλαλαγμό. Φυσικὸ ἦταν τὸ πρῶτο ἐπιζήμιο ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς τακτικῆς νὰ φανεῖ μέσα στὸ θέατρο: οἱ ἠθοποιοί, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν οἱ περισσότεροι, βρέθηκαν σ' ἕναν κατήφορο, —στὸν κατήφορο ποὺ δημιουργεῖ ὁ κακὸς ρόλος. Ἑπόμενο ὅμως ἦταν νὰ φανεῖ κ' ἔξω ἀπὸ τὸ θέατρο. Γιατὶ ὁ θεατὴς τῆς ἐπιθεώρησης, τῆς ὀπερέττας ἢ τῆς μουσικῆς κωμωδίας εἶναι καὶ θεατὴς τῆς ἀληθινῆς κωμωδίας, τοῦ δράματος καὶ τῆς τραγωδίας. Κι ὅσο πιὸ κακοσυνηθισμένος ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρηση ἢ ἀπὸ τὴν ὀπερέττα, τόσο πιὸ δύσκολο εἶναι νὰ κατακτηθεῖ ἀπὸ τὸ σοβαρὸ θέατρο.

Ἀξίζει ὅμως νὰ σταθοῦμε περισσότερο στὴν ἐπιθεώρηση, στὸ θεατρικὸ αὐτὸ εἶδος, ποὺ συνήθως πολὺ τὸ ὑποτιμοῦμε χωρὶς νὰ λογαριάζουμε τὴν ἐπίδρασή του. Ἔχουμε, βλέπετε, χαράξει μερικὰ περίεργα ὅρια: Μόνο ἀπὸ δῶ ὡς ἐκεῖ μπορεῖ νὰ ὑπάρχει τὸ σοβαρὸ καὶ τὸ σημαντικό· ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, εἶναι τὸ εὐχάριστο ἢ τὸ δυσάρεστο ἀλλὰ καὶ τὸ ἀσήμαντο, τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ ἀλλὰ καὶ τὸ ἐλαφρό, τὸ ὁμαδικὸ ἀλλὰ καὶ τὸ κατώτερο ἀπὸ κάθε ἔρευνα, κι ἂς κοχλάζει ἡ ζωὴ μέσα σ' αὐτὴ τὴν παραμερισμένη καὶ συχνὰ περιφρονημένη ἐκδήλωση κι ἂς εἶναι αἰσθητὴ ἡ παρουσία τοῦ μεγάλου πλήθους, δηλαδὴ τῆς κοινωνίας μὲ τὶς πεποιθήσεις καὶ μὲ τὶς προτιμήσεις της καὶ τῆς ἐποχῆς μὲ τὰ βασικὰ καὶ χωρὶς προγραμματικὴ εὐγλωττία διατυπωμένα αἰτήματά της. Ἀπὸ δῶ ἡ συνοφρυωμένη σοβαρότητα, ἀπὸ κεῖ τὸ παιχνίδι. Κι ἀνάμεσά τους ἕνα σύνορο, ποὺ μόνο οἱ ἀληθινὰ πολιτισμένοι λαοὶ ξέρουν νὰ τὸ παραμερίζουν, ἀφοῦ πρῶτα καταλάβουν πὼς ἀφετηρία σπουδαίων πραγματοποιήσεων μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἡ περίσκεψη καὶ τὸ

κέφι καὶ τὸ γέλιο κι ἀφοῦ πειστοῦν πῶς ἡ σύνθεση σοβαροῦ καὶ ἀστείου, δραματικοῦ καὶ σατιρικοῦ στοιχείου δίνει ὁλόκληρη τὴ ζωή.

Ἄς προσπαθήσουμε, λοιπόν, νὰ παραμερίσουμε κ' ἐμεῖς αὐτὸ τὸ σύνορο, γιὰ ν' ἀκούσουμε μιὰ φωνή, ποὺ ἐνῶ εἶναι καθαρότατα ἑλληνικὴ δὲν ἐξετάζεται μὲ προσοχὴ κ' ἐνῶ ἔχει διαμορφώσει ἕνα ἰδιότυπο εἶδος θεατρικῆς τέχνης μένει ἔξω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν πνευματικῶν ἐκδηλώσεων, ἀσύδοτη ἀλλὰ καὶ ἀδικημένη, ἀγνοημένη σχεδὸν ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνη κριτική, —σπάνια τὴν προσέχουν οἱ ἀξιόλογοι θεατρικοὶ κριτικοί,— ἀλλὰ καὶ ἐλεύθερη, ἀνεξέλεγκτη στὴν ἐπίδραση ποὺ σημειώσαμε καὶ ποὺ ὡστόσο εἶναι ἡ ἀμεσότερη καὶ ἡ ἀποτελεσματικότερη, καλὴ ἢ κακή, στὶς μεγάλες μάζες, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ πρέπει ἐπιτέλους νὰ γίνεται κάποια, ἁπλὴ ἔστω καὶ ἔμμεση, αἰσθητικὴ διαπαιδαγώγηση.

Ἡ ἐπιθεώρηση στὴν Ἑλλάδα ἔχει τὴν ἱστορία της, —μιὰν ἱστορία ποὺ δὲν εἶναι πολὺ παλιά, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀσήμαντη. Τὴν ἔφεραν καὶ τὴν ἐκράτησαν στὰ φῶτα τοῦ προσκήνιου συγγραφεῖς σὰν τὸν Μπάμπη Ἄννινο, τὸν Πολύβιο Δημητρακόπουλο, τὸν Τίμο Μωραΐτίνη, καὶ εἶχε σύμμαχό της, ὅπως σημειώσαμε, μιὰ Μαρίκα Κοτοπούλη, ποὺ δὲν ἐδυσκολεύτηκε νὰ κάμει τὸ πήδημα ἀπὸ τὴν «Ἠλέκτρα» τοῦ Χόφμανσταλ στὸ «Πανόραμα» καὶ στὰ «Παναθήναια». Γιὰ νὰ δείξω τὴ σημασία τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ εἴδους, θὰ μποροῦσα ἀκόμα ν' ἀναφέρω ὅτι δὲν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι ποὺ, μὲ ποικίλες ἀφορμές, εἶχαν τὸ θάρρος νὰ ποῦν ὅτι ὑπάρχει καθαρὴ ἀντιστοιχία τῶν σημερινῶν ἐπιθεωρήσεων μὲ τὶς κωμωδίες τοῦ Ἀριστοφάνη, ποὺ δὲν ἦταν κι αὐτές, —καὶ τοῦτο σοβαρότατα ὑποστηρίχτηκε,— παρὰ οἱ ἐπιθεωρήσεις τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ γιατί νὰ μὴν περιοριζόμαστε στὴν ἁπλὴ καὶ συνηθισμένη ἀποδεικτικὴ διαδικασία καὶ νὰ καταφεύγουμε στὰ μεγάλα ἐπιχειρήματα ποὺ προκαλοῦν καὶ τὶς μεγάλες ἀντιρρήσεις; Καὶ τί χρειάζονται οἱ συγκρίσεις, ἀφοῦ μποροῦν νὰ ὑπάρχουν αὐτόνομες, ἀνεξάρτητες κρίσεις, ποὺ νὰ καθορίζουν καὶ τὴν ἀξία καὶ τὴν ἐπίδραση ἑνὸς ὁποιουδήποτε θεατρικοῦ εἴδους; Ἡ ἐπιθεώρηση ἔχει τὴν παρουσία της στὴν ἑλληνικὴ ζωὴ ἀπὸ πολλὰ χρόνια αἰσθητή. Κι αὐτὴ ἡ παρουσία, ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι αἰσθητή, πολὺ αἰσθητὴ μάλιστα, ἔγινε πνευματικὸ λειτούργημα, ποὺ δίνει ὅσα ἴσως δὲν φανταζόμαστε ἀποτελέσματα.

Σὲ πολλὰ χείλη βλέπω μιὰ πρώτη ἀντίρρηση: Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ συζητεῖ γιὰ κάτι ποὺ βρίσκεται τόσο χαμηλά, τόσο κάτω ἀπὸ κάθε ἀληθινὴ πνευματικὴ ἐνασχόληση; Ἀλλὰ ποιός μᾶς ἔπεισε ποτὲ ὅτι τὰ λογοτεχνικὰ ἢ τὰ θεατρικὰ εἴδη στέκονται ψηλὰ ἢ χαμηλὰ καὶ ὄχι οἱ συγγραφεῖς τους; Καὶ πότε περιφρονήθηκε ἡ ποιότητα, ὅπου κι ἂν ἐμφανίστηκε καὶ μὲ ὁποιονδήποτε τρόπο κι ἂν παρουσιάστηκε; Καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἁπλοὺς στοχασμοὺς καταλήγει ἀμέσως ὁποιος τύχει νὰ παρακολουθήσει μιὰ καλὴ ἐπιθεώρηση καὶ ν' ἀκούσει τὸ πλατὺ γέλιο τοῦ κόσμου. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ γέλιο θριαμβεύει ὁ σατιρικὸς ποὺ θέλει νὰ διδάξει χωρὶς νὰ κουράσει, καὶ στὸ ἴδιο γέλιο ὑπάρχει ἡ πρώτη ἀποδοχὴ καὶ ἡ πρώτη βράβευση τοῦ αἰσθητικοῦ γεγονότος. Κι ἀλήθεια, εἶναι ἀναμφισβήτητο αἰσθητικὸ γεγονὸς μιὰ γνήσια σατιρικὴ σκηνή, καλὰ παιγμένη καὶ ὑποταγμένη στὴ σκηνοθετικὴ πειθαρχία. Φυσικά, ὅλ' αὐτὰ ἰσχύουν γιὰ τὶς καλὲς ἐπιθεωρήσεις, ποὺ δὲν εἶναι πολλὲς καὶ ποὺ συχνὰ ἐξουδετερώνονται ἀπὸ τὶς τόσες ἄλλες, ἀπὸ ὅσες κατεβάζουν χαμηλότερα ἀπὸ κεῖ ποὺ βρίσκεται τὴ γενικὴ πνευματική μας στάθμη.

Ὡστόσο, πρέπει νὰ συμπληρώσουμε αὐτὴ τὴν ἀναδρομή, γιὰ νὰ δείξουμε καλύτερα πόσο χρήσιμη ἦταν, —καὶ τώρα εἶναι λιγότερο,— ἡ Ἐπιθεώρηση, ἡ ἑ λ λ η ν ι κ ὴ σ α τ ι-

ρικὴ ἐπιθεώρηση. Ὑπογραμμίζω τὶς τρεῖς τελευταῖες λέξεις, γιατὶ καὶ ἡ ἐπιθεώρηση ποὺ παιζόταν στὰ ἑλληνικὰ θέατρα εἶχε δικά της, τοπικὰ γνωρίσματα, καὶ γιατὶ κυρίως ἦταν σατιρική. Οἱ ἑλληνικὲς ἐπιθεωρήσεις δὲ στηρίζονταν στὸ θέαμα, στὸ μεγάλο ἔστω καὶ μαζὶ καλαίσθητο θέαμα, καὶ τὰ τελευταῖα μόνο χρόνια ἔγιναν καὶ θέαμα. Ἡ ἐπιθεώρηση ἦταν προπάντων σάτιρα, σάτιρα πολιτικὴ καὶ κοινωνική. Καὶ σὲ τοῦτο ἔμεινε καθαρὰ ἑλληνικὴ καὶ διαφορετικὴ ἀπὸ τὶς ξένες ἐπιθεωρήσεις, ποὺ εἶναι περισσότερο θέαμα, ὅταν δὲν προσφέρουν παρὰ μόνο θέαμα. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπιθεώρηση, εἴτε γιατὶ ὡς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους κι ἀργότερα ἀκόμη δὲν εἶχε τὰ ὑλικὰ μέσα, εἴτε γιατὶ δὲν καταδεχόταν νὰ βασιστεῖ σὲ ἄλλες δυνάμεις ἐκτὸς ἀπὸ τὶς συγγραφικές, ἦταν κυρίως ἔλεγχος ἀμείλικτος, κι ἂς φαινόταν ἀθῶο πείραγμα κι ἂς γινόταν ὁ ἔλεγχος αὐτὸς μ' ἕνα εὔθυμο τραγουδάκι. Ἔτσι, ἔμεινε ἡ ἐπιθεώρηση κοντὰ σ' ἕναν σπουδαῖο προορισμὸ κ' ἐξελίχτηκε σὲ κοινωνικὸ λειτούργημα, ποὺ τὸ αἰσθανθήκαμε περισσότερο καὶ τὸ ἐκτιμήσαμε καλύτερα σὲ μιὰ περίοδο τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, ποὺ ὅλοι καὶ ὅλα ἔδωσαν ὅ,τι πιὸ ἀκριβὸ εἶχαν. Στοὺς μῆνες τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, ἡ ἐπιθεώρηση μέσα στοὺς φλογεροὺς πατριωτικοὺς ἐνθουσιασμούς, τοὺς τραγούδησε, τοὺς δυνάμωσε, — ἔριξε φοβερὰ βέλη στὸν ἐχθρό.

Ἀλλὰ οἱ ὑπηρεσίες της ἦταν ἀκόμα πιὸ μεγάλες, ὅταν ὁ τόπος ἔνιωσε βαρὺ τὸ πέλμα τῶν κατακτητῶν ἔπειτ' ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ἀπὸ τοὺς πρώτους κιόλας μῆνες τῆς σκλαβιᾶς, ὅλοι καταλάβαμε ὅτι ἡ φοβερὴ μάχη μὲ τὴν πείνα δὲν ἦταν ἀρκετή. Καὶ μαζὶ μ' αὐτήν, ποὺ ἔπρεπε νὰ κερδηθεῖ γιὰ νὰ σταθοῦν ὄρθιοι οἱ Ἕλληνες, ἄρχισε νὰ ὀργανώνεται κ' ἕνας ἄλλος ἀγώνας, ὁ ἀγώνας τοῦ πνεύματος, ποὺ ζητοῦσε νὰ κρατήσει ὄρθιο κάτι πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ κορμὶ τῶν Ἑλλήνων: τὴν ψυχή τους, τὴν περηφάνια τους, τὴν πίστη τους μέσα στὴ μεγάλη συμφορά. Τότε ἡ ἐπιθεώρηση ἐπρόσφερε πολλὲς καὶ ἀναμφισβήτητες ὑπηρεσίες. Ἀναμφισβήτητη ὅμως εἶναι καὶ ἡ σημερινή της κόπωση. Μολονότι ἔχει περάσει σὲ χέρια νεωτέρων, δὲν παρουσιάζει τὸ παλιὸ σφρίγος καὶ τὴ χρήσιμη μαχητικότητα ποὺ ὑπογραμμίσαμε. Καὶ ὅμως χρειαζόμαστε τόσο πολὺ αὐτὴ τὴ μαχητικότητα, τὸν ἀδιάκοπο ἔλεγχο, ἔστω καὶ μ' ἕνα τραγουδάκι, ἔστω καὶ μὲ λίγους ἔξυπνους στίχους!

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Ο ΠΕΛΕΓΡΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΙΚΑ

(Στὺλ Ὀριαντὰλ)

Τοῦ Γιάννη Βασιλείου

«Il avait connu la melancolie des paquebots»
καὶ ποτὲ δὲν ἔνοιωσε τὸ σταυρικὸ μαρτύριο
τῶν μαρμάρινων Χριστῶν
στὰ γοτθικὰ σκοτάδια
ντυμένος τὰ μαλλιά του καὶ τὰ γένια του
ξεκίνησε γιὰ τοὺς ἀχράντους τόπους
ἀποβραδὶς εἶχε δολοφονήσει
τὴν Ἔρικα ὢ αὐτὴ τὴν Ἔρικα τὸ πλατανόκορμο
καὶ δένοντάς την σὲ μιὰ πέτρα
τὴ βύθισε στὸν Σηκουάνα
χιλιάδες νεκρὰ ψάρια τὴ συνόδεψαν
ὡς τὸν πετρελαιώδη Ἀτλαντικὸ

κι' οἱ καστανιὲς ἀπὸ τὰ παραπέτα
τίναζαν τ' ἄσπρα τους λουλούδια στὶς μαοῦνες
καὶ στὰ κεφάλια τῶν ἀλκοολικῶν.

Ἔπρεπε νὰ περάσει τὶς πλαγιὲς 'Αλχὰρ Τοποΐ
μὲ τὰ ζαχαροκάλαμα
τὸ ἐνδιάμεσο καὶ σκοτεινὸ καὶ μέγα δάσος
τῶν μαντικῶν βαλανιδιῶν
νὰ πέσει πρὸς τὰ μέρη τῆς Χεὲμ
πάντα γλυκειᾶς ἀνάστροφης εἰκόνας
στὴ λίμνη Χλάε Πὰν Χὲν
κι' ὅταν ὁ ἥλιος θὰ ἔσβηνε τὰ φῶτα του
στὸ φαλακρὸ φαράγγι 'Ελών, νὰ τρύπωνε
σὲ καλυβάκι ἐρημικὸ
φτάνει νὰ στάλαζε κοντά του ὕδωρ τρεχούμενο
«νεράκι τοῦ Θεοῦ» κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον.

Κι' ἡ Ἔρικα ποὺ πιὰ τὸν εἶχε χάσει
ἄγρια τὸν κυνηγοῦσε μὲ τὰ στήθη της
γυμνὰ στὰ δάχτυλα τῶν καλαμιώνων
καὶ τὸν πετροβολοῦσε
μέσα ἀπὸ τὸ διάστημα.

Μὰ ὁ Πελεγρίνος ποὺ τὸν εἶχε ἁγιάσει
ὁ πάτερ Σεραφεὶμ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος
πιὸ ἀνάλαφρος κι' ἀπὸ τὸν στοχασμὸ
κι' ἐξατμισμένος μέσ' στὴν ἴδια του τὴ σάρκα
ἕνας παραγραμμένος δολοφόνος
μιὰ λησμονιὰ ὁλόανθη
ἕνα ἀκροκλώνι ἀμυγδαλιᾶς γιὰ τὰ πουλιὰ
κι' ὄχι πιὰ «δίπουν ἄπτερον
μετὰ πολλῶν ἐπιθυμιῶν κεκοσμηνένον»
καὶ χίλιων τόπων ἄθροισμα·
καὶ τώρα μόνο ζῶα καὶ πουλιὰ φυτὰ ναοὺς καὶ Πρόδρομους
ἀγγέλους καὶ χαλιὰ ὀνειροπολοῦσε.

Καὶ σ' ἕνα ἀπ' τὰ χαλιὰ — ἄ, ὄχι Σατανᾶ! —
τὸ τριγωνικὸ πρόσωπο τῆς Ἔρικα
μὲ τὰ μαχαίρια μάτια
καὶ τὸ κορμί της ἁπλωμένο στὰ χρυσὰ κεντίδια
κάτω ἀπ' τὰ πεῦκα τοῦ 'Απριλιοῦ σὲ «κάποια 'Ελλάδα».

Τὴν ὥρα ποὺ ἕνα φεγγαράκι τρυφερότατο
γλυκὸ περίκομψο σὰ φέτα πεπονιοῦ
στὶς ἀνθισμένες κερασιὲς δάνειζε ἀσήμια
καὶ τρία κορίτσια γύριζαν ἀπ' τὸ ποτάμι
μὲ ξέπλεκα μαλλιὰ καὶ τραγουδοῦσαν
«Ὦ Κύριε, σῶσε τὸν ἀγαπημένο μας
ἀπὸ τὰ βέλη τῶν ἐχθρῶν πέρα στὸ Σὲλ Τσὶν Χάν»
ὁ Πελεγρίνος
βρῆκε ἕνα καλυβάκι
δίπλα στὸ ρυάκι Χεὲμ
«τῶν ἀλαφιῶν τὸ ρυάκι» ὅπως τὸ λέγαν.

Ξάπλωσε κι' ἕνα γίνανε μὲ τ' ἄχερα
τὰ μαῦρα γένια του καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιά του.
Πρὶν κοιμηθεῖ, ἀπὸ τὸ φεγγίτη
νόμισε πὼς τὸν κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμὴ ὁ Βισνοῦ
μὰ ἦταν ἡ Ἔρικα ποὺ ἀμέσως χάθηκε
καὶ πάλι φάνηκε. ὁ Βισνοῦ.
Μὴν ἔχοντας ὁ Πελεγρίνος μνήμη
καὶ πὼς τὴ δολοφόνησε
νόμιζε πὼς τὴν εἶχε ἀφήσει
«στῆς Δρέσδης τοὺς περίπατους στὰ χιόνια».

Τώρα στὸν ὕπνο του
ἀλάφια μὲ ἄστρα μάτια τὸν κοιτούσανε
γρασίδι φύτρωνε ἁπαλὰ νὰ τὸν σκεπάσει
πέταλα λουλουδιῶν φτερούγιζαν στὰ βλέφαρά του
ἀπὸ τὶς ἀνθοδέσμες
ποὺ κάθε τόσο πρόσφερνε στὴν Ἔρικα
εἶχαν μπλέξει τὰ χέρια του σὲ χίλιες κερασιὲς
καὶ χάϊδευαν ξανθὰ νηπίων κεφάλια
καὶ μοίραζε χρυσάφι
στοὺς γυμνοπόδαρους ζητιάνους τῆς Γκαπούρ.
Ἦταν ἕνα συναίσθημα σὰν οὐρανὸς
ἦταν ἕνας οὐράνιος θόλος σὰν τὴν Ἔρικα.

Κι' αὐτὰ βέβαια συμβαίνουνε μόνο στοὺς ὕπνους
τῶν δικαίων ἀδύναμων καὶ τῶν ἀνέλπιδων γερόντων

Ἀλλὰ ἡ μέρα μοιάζει μὲ ὄχημα τετράτροχο
γεμάτο ἀπ' τὴ βαρύτητα τῶν γεγονότων.
Καὶ τὴν αὐγή, καθὼς ξεκίνησε γιὰ τὸ Ἀραράτ
μήπως εὕρει τῆς Κιβωτοῦ σημεῖο
ἢ προμαντεία νέου κατακλυσμοῦ
τοῦ κάναν τόπο νὰ περάσει τρία καλόψυχα
φίδια καὶ σαρανταδύο ἐλάφια
καὶ τρία κορίτσια ποὺ κρατοῦσαν
χρυσάνθεμα καὶ μηλολούλουδα
καὶ τραγουδούσανε τὸ «εἴα μάλα».
Τὸ ἕνα Τέα τὸ ἄλλο Τόα τὸ ἄλλο Ρὲλ
καὶ μόνο ἂν ἦταν τέταρτο, ἆ βέβαια,
Ἔρικα θὰ τὸ φώναζαν τὰ λιμνοπούλια.

Ἦταν ἕνας ρακένδυτος διαβάτης
ἀνάξιος γιὰ τὸν ἰδεώδη καθαρμὸ
μιὰ ἀληθοφάνεια τῆς σκιᾶς μέσ' στὴ σκιὰ
ἕνας ποιητὴς ἀνώνυμος αἰώνιος
ζητώντας ὕπνο μόνο καὶ νερὸ
τὴν ὥρα τοῦ νεροῦ καὶ τοῦ ὕπνου
κι' ὀνόματα τόπων ἱερῶν ναοὺς ὑπέρκοσμους ἱέρειες
μαρμάρινες ἢ ξύλινες μύρα καὶ ὕμνους
πρὸς τὸ μηδὲν τῆς Ἔρικα καὶ πρὸς τὴν τέφρα τῶν νεκρῶν
καθὼς οἱ ἐγχώριοι τὴ σκόρπιζαν μὲ προσευχὲς
στὸν ἄνεμο στὸ φῶς καὶ στὸ ποτάμι

καὶ οἱ τέφρες ἄχνιζαν τὰ κόκκινα πανιὰ
πλοιάριων ποὺ ἔπλεαν μέσ᾽ στὸν αἰώνιο χρόνο
καθὼς ἐμεῖς στὰ μάτια κάποτε τῆς Ἔρικα
καθὼς ἐσεῖς στὰ μάτια κάποτε τοῦ πάθους.

Ἄνθρωπε βαριομοίρη ἀποδιωγμένε
ποὺ κουβαλᾶς κοτρώνια χτίζοντας τὸν Καύκασο
καὶ προετοιμάζοντας τὸ φαγητὸ τῶν ὄρνεων...

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

ΦΟΙΝΙΚΙΑ*

Πῆγες ποτέ σου σούρουπο στὴ Φοινικιά; Ἄκουσες τὴ μουσικὴ τῆς σιωπῆς της; Τότε θ᾽ ἄφησες σίγουρα ἐκεῖ ἕνα κομμάτι τῆς ψυχῆς σου μέσ᾽ στὴν ἀχλύ, ποὺ τυλίγει τ᾽ ἀραιά, δαντελλόφυλλα δέντρα της, τὴν ὥρα ποὺ γέρνουν σκεφτικὰ πάνω ἀπ᾽ τὰ στιλπνὰ κι ἀκίνητα νερά.

Πολύχρονο, μικρὸ ἐκκλησάκι, μὲ τὴ μυστηριακὴ αὐλὴ καὶ τὴ θολωτὴ αὐλόπορτα, πῶς πλέκεσαι μὲ μεταξωτὰ νήματα μέσ᾽ στὸ στημόνι τῆς καρδιᾶς μας!

...Πέρα μακριὰ ἡ πόλη μὲ τὶς θαμπές της γραμμὲς καὶ τοὺς μαργαριταρόχρωμους τρούλους, σβησμένη ὕπαρξη στὴν ἄκρη ἑνὸς κόσμου. Κάθεσαι καὶ τὴ συλλογιέσαι: Δὲ ζήταγε πολλὰ ἀπ᾽ τὴ ζωή, γι᾽ αὐτὸ κ᾽ ἐκείνη τὴν ξέχασε.

Ὅμως ἡ Φοινικιὰ εἶναι ἐδῶ, σὲ πεῖσμα τῶν Καιρῶν.

Ξερὰ ἀγριολούλουδα —σὰν κάποια ἄλλα φλύαρα λουλούδια ἑνὸς Ποιητῆ, στὸν ἴσκιο μιᾶς ἄλλης Φοινικιᾶς— κάνουν παρέα μὲ τὰ ἥρεμα, φιλικά, μεγάλα δέντρα.

Καί, μέσα ἀπ᾽ τὴ μακρόστενη, γυμνὴ ἐκκλησούλα, μιὰ Παναγία κοιτάζει στοχαστικὰ ἕνα μακρὺ γιορντάνι ἀπὸ ἀσημένια τάματα.

Καμιὰ ἔνδειξη στὸ δρόμο γιὰ τὸν ταξιδιώτη.

Κι ὅμως ἡ Φοινικιὰ ὑπάρχει!

Εἶναι ἐκεῖ, ἀσάλευτη καὶ σιωπηλή. Ἔχει μπροστά της τὴ γεωμετρία τῶν Ἁλυκῶν της, ἐνῶ ἀπὸ πίσω ἀκουμπάει σ᾽ ἕνα τοπίο ἀληθινὰ λιμναῖο μὲ θάμνους καὶ δέντρα ποὺ γέρνουν καὶ γυαλίζουν μέσ᾽ στὸ νερό. Ἀπὸ ἕνα ἄνοιγμα τοῦ πίσω μαντρότοιχου μπορεῖς νὰ κατηφορίσεις στὴ λιμνήσια αὐτὴ ὄχθη καὶ νὰ προλάβεις ἕνα κόκκινο-γκρενὰ ἥλιο, μισοβυθισμένο στὸ νερό, ποὺ ἀποχαιρετάει τὸ σούρουπο. Γυρίζεις τότε τὸ πρόσωπο πρὸς τὸ ἐκκλησάκι καὶ σὰν τοὺς Μήδους στρατιῶτες καθηλώνεσαι ἀπ᾽ τὸ καθρέφτισμα τῶν μικρῶν τζαμιῶν του. Περνᾶς ἀργὰ τὸ ἥσυχο, μεσημβρινὸ προαύλιο μὲ τὴν τετράγωνη λόντζα καὶ κάθεσαι νὰ ξαποστάσεις στὸ πεζούλι ἑνὸς πηγαδιοῦ — ποὺ εἶναι ἄδειο ἀπὸ νερὸ καὶ γεμάτο ἀπὸ σιωπὴ ποιὸς ξέρει πόσα χρόνια τώρα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀγναντεύεις τὴν πόλη. Μπροστά σου, στρωτὸ κ᾽ ἥσυχο, τὸ νερὸ τῶν τηγανιῶν* γαρνίρει τὶς ὄχθες μὲ ἄσπρο ἀφρὸ ἁλατιοῦ. Τρεῖς δρόμοι ἴσιοι κι ὀρθοτομημένοι πηγαίνουν τὸ μάτι μακριὰ στὸ νότο, στὸ βοριὰ καὶ στὴν ἀνατολή. Κάπου - κάπου μιὰ μοναχικὴ ἀνθρώπινη σιλουέτα φαίνεται πέρα, στὴν εἴσοδο τῆς ἁλυκῆς. Εἶναι ὁ φύλακας ποὺ ἐξηγεῖ πὼς ἡ εἴσοδος ἐπιτρέπεται μόνο σ᾽ αὐτοὺς ποὺ πᾶνε γιὰ τὸ «μοναστήρι».

* Τοποθεσία τέσσερα χιλιόμετρα ἔξω ἀπ᾽ τὸ Μεσολόγγι (πρὸς τὴ δυτικὴ πλευρὰ) καὶ μισὸ περίπου χιλιόμετρο ἀριστερὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Δρόμου. Μετὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση, ποὺ ἅπλωσε περισσότερο τὶς Ἁλυκές, ἡ Φοινικιὰ περιορίζεται σ᾽ ἕνα μικρὸ νησάκι μὲ μιὰ μικρή, παλιὰ ἐκκλησία στὴ μέση, σύνολο ἄφθαστης ὀμορφιᾶς.

* Τηγάνια λένε στὶς ἁλυκὲς τὰ τετράγωνα κομμάτια τῆς θάλασσας, τὰ χωρισμένα μὲ χαμηλὰ ἀναχώματα. Ἐκεῖ στεγνώνουν τὸ νερὸ ποὺ θὰ δώσει τὸ ἁλάτι.

Πέρα μακριὰ στὸν ἄλλο δρόμο, αὐτοκίνητα τρέχουν ἀσταμάτητα κι ἀθόρυβα —ἡ ἀπόσταση, βλέπεις, βάζει βαμπάκι στὸν ἦχο. Πᾶνε σ᾽ ἄλλα μέρη κοντινὰ ἢ μακρινά, σ᾽ ἄλλες χῶρες τοῦ κόσμου.

Καὶ τὸ ἀπόγεμα ξετυλίγει ἀνεπαίσθητα τὶς ὧρες του...

Ἕνα σιγανὸ φῶς σκεπάζει μὲ στοργὴ τὴ σκληρὴ λευκότητα τοῦ ἁλατιοῦ, τὴν κόκκινη ἀντανάκλαση τοῦ νεροῦ, σβήνει τὶς σκιὲς καὶ τὰ χρώματα, φιλτράρει ἀκόμα καὶ τὸ ἀψὺ ἄρωμα τῆς ἁρμύρας.

Κ᾽ ἐσὺ περνᾶς φυλακισμένος στὸ μικρό σου ὄχημα, ταπεινωμένος ἀπ᾽ τὴ δύναμη τῆς μηχανῆς, ἐξουθενωμένος ἢ ζαλισμένος ἀπ᾽ τὰ μικρά σου προβλήματα, μαζὶ μ᾽ ἕνα κοπάδι ἀνθρώπων, μέσα σ᾽ ἕνα λεωφορεῖο, βιαστικὸς ἢ ἀργόσχολος, μόνος μὲ τὸν ἑαυτό σου, ἢ μόνος μὲ πολλούς, πρὸς ἕνα σκοπό, ἕνα στόχο, ἕνα τίποτε. Βιάζεσαι.

Ὅμως ἡ Φοινικιὰ δὲ βιάζεται.

Εἶναι ἐκεῖ.

Μπορεῖ καὶ νὰ σὲ περιμένει. Δὲν ξέρεις. Μπορεῖ καὶ νὰ σταματήσει γιὰ λίγο τὸ χρόνο γιὰ χάρη σου.

Δὲν ξέρεις...

Γίνονται καὶ σήμερα θαύματα
μέσ᾽ στὴν καρδιά μας,
«διαβάτη ἀποσπερνέ».

ΑΚΑΚΙΑ ΚΟΡΔΟΣΗ

ΕΝΑ ΑΙΩΝΙΟ ΖΕΥΓΑΡΙ

Ὁ κὺρ - Ἥλιος λέει στὴ Γῆ :
«Θὰ ᾽χουμε παιδιὰ μαζί.

Κάν᾽ τὸ χῶμα σου φωλιά,
νὰ σὲ πάρω ἀγκαλιά,

νὰ βλαστήσουνε τὰ σπόρια,
θὲς κορίτσια, θὲς ἀγόρια,

θάμνα, δέντρα καὶ λουλούδια.
πράσινα ξεπεταρούδια,

Κι ὅταν θὰ γενεῖς μητέρα,
τὴ βροχὴ καὶ τὸν ἀέρα,

θὰ σοῦ φέρω στὴ δουλειά,
νὰ ἀναστήσεις τὰ παιδιά! »

Κ᾽ εἶπε ἡ Γῆ: «Πάντα κοντά σου
κι ἄς γενεῖ τὸ θέλημά σου! »

ΡΕΝΑ ΚΑΡΘΑΙΟΥ

ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ *

Ἔπειτα ἀπὸ τοὺς πολέμους καὶ τὶς ἐπαναστάσεις αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα, ὁ σύγχρονος Εὐρωπαῖος, πλούσιος ἀπὸ ἀπογοητευτικὲς ἐμπειρίες, αἰσθάνεται δυσαρέσκεια ὅταν ἀκούει νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὸν σοσιαλισμὸ καὶ τὴ δημοκρατία, ὅρους τόσο σεβαστοὺς ἄλλοτε. Ἡ αἰτία εἶναι ὅτι καὶ οἱ δύο, ὡς θεωρίες καὶ ὡς πολιτικὰ καθεστῶτα, ἔχουν γίνει ἀντικείμενο πολὺ αὐστηρῆς κριτικῆς ὄχι ἀπὸ ἐχθροὺς ἀλλὰ ἀπὸ φίλους.

Νὰ ἀναλύσω τὸ φαινόμενο δὲν εἶναι μέσα στοὺς σκοποὺς αὐτῆς τῆς σύντομης ἔκθεσης. Θὰ περιοριστῶ λοιπὸν νὰ ἐπισημάνω μερικὲς ἀπόψεις τοῦ ζητήματος.

Πρῶτα ὑπογραμμίζω τὸ γεγονὸς ὅτι κορυφαῖοι θεωρητικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἔχουν κακὰ συλλάβει τὸ νόημα τοῦ σοσιαλισμοῦ καθὼς ἀνάγουν στὸ «κοινωνικὸ» (social), δηλαδὴ σὲ μιὰν ἀφηρημένη καὶ ἀπρόσωπη ἔννοια, ὅλους τοὺς χαρακτηρισμοὺς καὶ τὶς ἐπιδιώξεις ποὺ ὁρίζουν τὸν ἄνθρωπο ὡς συγκεκριμένο ὂν στὶς διάφορες διαστάσεις του, τὴν οἰκονομική, τὴν πολιτική, τὴν ἠθική, τὴν καλλιτεχνική, τὴ θρησκευτικὴ κτλ., Ἐδῶ καὶ δύο περίπου αἰῶνες ἔχουμε πολὺ στοχαστεῖ καὶ παραπολὺ μιλήσει γιὰ τὴν κοινωνικὴ ὁμάδα, τὴν κοινωνικὴ τάξη, τὸ κοινωνικὸ πνεῦμα, τὸν κοινωνικὸ ντετερμινισμό, τὴν κοινωνικὴ μοίρα κτλ. τονίζοντας αὐτὸ τὸ πανταχοῦ παρὸν ἐπίθετο (social) ποὺ ἀσκεῖ ἀπάνω στὶς συνειδήσεις δύναμη σχεδὸν μαγική, σὰν ἕνα σκοτεινὸ καὶ τρομερὸ ταμπού.

Ἔτσι σιγὰ - σιγὰ συνηθίσαμε, στὴ θεωρία ὅπως καὶ στὴν πολιτικὴ δράση, νὰ θεωροῦμε τὸ ἄτομο σὰν προκαθορισμένο νὰ αἰσθάνεται, νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἐνεργεῖ ὄχι γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὴ δική του εὐτυχία, ἀλλὰ στὸ ὄνομα καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες ἐκείνου τοῦ ὑπερ - όντος, τῆς *κοινωνίας*, στὶς σταθερὲς ἢ στὶς ἐφήμερες ἐνσαρκώσεις του, ποὺ δῆθεν κατ' ἀρχὴν ἔχει τὸ ἀναμφισβήτητο δικαίωμα νὰ ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπινους σκοποὺς καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ ὅλες τὶς ἀτομικὲς δυνάμεις γιὰ τὰ δικά του συμφέροντα.

Ἰδού, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ πρώτη πλάνη. Νὰ ὑποτάσσουμε τὸν ἄνθρωπο (τὸ πνεῦμα, τὰ πάθη, τὴν τύχη του) σὲ γεγονότα, λεγόμενα ἀντικειμενικά, φυσικὰ ἢ ἱστορικά, καὶ στοὺς ὑποτιθέμενους ἀμετακίνητους νόμους ποὺ διέπουν αὐτὰ τὰ γεγονότα. Αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο παράπτωμα ποὺ ὁδήγησε στὴν παραμόρφωση τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ στὴ δυσπιστία ἀπέναντί του.

Ἐὰν οἱ προκείμενες αὐτοῦ τοῦ συλλογισμοῦ εἶναι ἀληθεῖς, εἶναι φανερὸ τὸ συμπέρασμα ποὺ ἀκολουθεῖ.

Νὰ ἀποκαταστήσουμε τὸν ἄνθρωπο ὡς συγκεκριμένο καὶ προσωπικὸ ὂν ἀπέναντι σ' αὐτὴ τὴν ἀφηρημένη καὶ ἀπρόσωπη πραγματικότητα, τὴν «κοινωνία»· νὰ ἀναγνωρίσουμε καὶ νὰ διακηρύξουμε κατηγορηματικὰ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ὕψιστο ὂν μέσα στὸ «βασίλειο τῶν σκοπῶν», σκοπὸς ὑπέρτατος — ἰδοὺ ἡ κεντρικὴ ἰδέα, ἀπὸ τὴν ὁποία, ὅταν ξεκινήσουμε, θὰ μπορέσουμε νὰ συλλάβουμε καὶ νὰ σχεδιάσουμε ἕνα πρόγραμμα ριζικῆς ἀναθεώρησης τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας καὶ πράξης. Ὁ ὅρος «σοσιαλισμὸς» θὰ διακριθεῖ: συμβολίζει εὐγενεῖς βλέψεις καὶ ἀγῶνες ἡρωικοὺς γιὰ τὴ βελτίωση τῆς τύχης τῆς ἐργαζόμενης ἀνθρωπότητας. Ἀλλὰ τὸ νόημά του θὰ ἀλλάξει μὲ τὴν ἐπικουρία ἑνὸς ἔντιμου καὶ φωτισμένου ἀνθρωπι-

* Ἀνακοίνωση (μεταφρ. ἀπὸ τὸ γαλλικὸ κείμενο) στὸ Διεθνὲς Συμπόσιο ποὺ ἔγινε στὰ Χανιὰ τῆς Κρήτης (12 - 14 Αὐγούστου) μὲ θέμα «Σοσιαλισμὸς καὶ Πολιτισμός».

σμοῦ ποὺ ἀπαιτεῖ ἕνα βαθὺ μετασχηματισμὸ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, γιὰ νὰ μπορέσει ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα, ἀπελευθερωμένη ἀπὸ ὑλικὲς ἀνάγκες, νὰ φτάσει στὴν πλήρη πραγμάτωσή της.

Τὸ ἴδιο ξαναπλάσιμο τῆς δεύτερης ἔννοιας, τῆς ἔννοιας τῆς δημοκρατίας, ἐπιβάλλεται σήμερα ἐπιταχτικά.

Νὰ ὀνομάζουμε δημοκρατικὸ ἕνα κράτος ποὺ θεμελιώνεται στὴν οἰκονομικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνισότητα τῶν ὑπηκόων του καὶ ἁπλώνει συνεχῶς τὴν ἐξουσία του σὲ ὅλες τὶς ἠπείρους τῆς γῆς μὲ τὴν πανουργία καὶ τὴ βία ἑνὸς ἀδίσταχτου ἰμπεριαλισμοῦ· ἢ δημοκρατικὴ νὰ ὀνομάζουμε μιὰν ἄλλη μορφὴ πολιτικοῦ καθεστῶτος ποὺ ἐμπιστεύεται τὴν ἐξουσία στὰ χέρια ἑνὸς μόνο κόμματος, διαπλασμένου σὲ μιὰ τεράστια γραφειοκρατικὴ μηχανή, καὶ μεταχειρίζεται τοὺς ἀντιπάλους του ὡς ἐχθροὺς τοῦ Λαοῦ ἢ ὡς ψυχοπαθεῖς — εἶναι καθαρὴ ὑποκρισία.

Δημοκρατία καὶ ἰμπεριαλισμὸς ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, δημοκρατία καὶ δικτατορία ἀπὸ τὸ ἄλλο εἶναι ὅροι ἀντιφατικοὶ ποὺ συχνὰ συνταιριάζονται μέσα στὸ παραλήρημα τῆς προπαγάνδας κατὰ τρόπο ἀξιοδάκρυτο καὶ συνάμα κωμικό. Νὰ ἀποκαταστήσουμε λοιπὸν τὴ δημοκρατία στὸ αὐθεντικὸ νόημά της ἐξαίροντας τὰ γνωρίσματα ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ἱστορική της φυσιογνωμία, καθὼς καὶ τοὺς σκοπούς της, ποὺ ἐπιβάλλονται σήμερα ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς καὶ πολιτιστικὲς συνθῆκες τοῦ σύγχρονου κόσμου — ἰδοὺ τὸ δεύτερο ἔργο μας. Οἱ προτάσεις ποὺ κάνει στὴν ἔκθεσή του ὁ κ. R. Garaudy ὀνομάζοντας τοὺς τρεῖς τύπους τῆς «ἰδιότητας τοῦ δημοκρατικοῦ πολίτη» (citoyenneté), τὸν οἰκονομικό, τὸν πολιτικὸ καὶ τὸν πολιτιστικό, εἶναι πολὺ ἐποικοδομητικές.

Ξαναπλασμένες καὶ ξαναορισμένες οἱ ἔννοιες τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς δημοκρατίας θὰ μπορέσουν, νομίζω, νὰ ἑνωθοῦν σὲ ἕναν εὐτυχισμένο καὶ γόνιμο γάμο. Ἀπὸ τὴν ἕνωση τοῦ αὐθεντικοῦ σοσιαλισμοῦ μὲ τὴν ἀληθινὴ δημοκρατία θὰ γεννηθεῖ μιὰ νέα ἰδέα, ἕνα νέο πρόγραμμα ποὺ θὰ ἱκανοποιεῖ τὴν πολιτικὴ συνείδηση τοῦ σημερινοῦ Εὐρωπαίου.

Θὰ ὀνόμαζα αὐτὸ τὸν τύπο πολιτικοῦ καθεστῶτος: Εὐρωπαϊκὸ Δημοκρατικὸ Σοσιαλισμὸ καὶ θὰ πρότεινα νὰ ἀφεθεῖ κάθε χώρα ἐλεύθερη νὰ καθορίσει γιὰ δικό της λογαριασμὸ τὶς παραμέτρους τοῦ βασικοῦ σχήματος ἀνάλογα μὲ τὶς οἰκονομικὲς συνθῆκες, τὸν ἐθνικὸ χαρακτήρα καὶ τὴν ἱστορία της.

Ἔτσι πιθανὸν νὰ προκύψει ἕνα εἶδος πολυφωνίας. Ἂς μὴν ἀνησυχήσουμε. Ἀργὰ ἢ γρήγορα οἱ φωνὲς θὰ ἐναρμονιστοῦν γιὰ νὰ ἀποτελέσουν μιὰ νέαν ἀνθρώπινη συμφωνία.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

"ΜΕΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ„

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὑπάρχουν ἐποχὲς ποὺ ὁ χρόνος μοιάζει σὰν νάχει μείνει ἀργός. Τίποτα δὲν συμβαίνει, κι' ἡ μιὰ μέρα ἀκολουθεῖ τὴν ἄλλη σὲ ἐξοργιστικὴ ὁμοιομορφία. Οἱ ἀποφάσεις παρατείνονται, οἱ φίλοι μένουν μετέωροι σὰν ἀνεπιδιόρθωτα παιχνίδια, τὰ πράγματα ποὺ σὲ ἀπασχολοῦν φαίνονται κάθε μέρα πιὸ μικρὰ καὶ πιὸ ἀνάξια. Ἡ φωτιὰ κρυώνει καὶ ἡ στάχτη, κουφή, πνίγει κάθε ἦχο ξεκινήματος γιὰ μιὰν ἄλλη ἀκτή.

Τὸ καλοκαίρι ἐκεῖνο δὲν ἔλεγε νὰ τελειώσει. Μιὰ ἀπογοητευτικὴ προσμονή, ἕνα ἄγχος, γέμιζε τὶς μέρες μὲ κίτρινες ἀποχρώσεις. Πληθαίναν οἱ συζητήσεις γιὰ τὸ τί θάπρεπε νὰ γίνει, γιὰ τὸ ποιὰ ἐνέργεια ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρηθεῖ, γιὰ τὸ τί ἔμελλε ν' ἀκολουθήσει. Ἀκόμα κι' ὅσοι δὲν τὸ ὑποψιάζονταν πὼς πέρναγαν δύσκολες μέρες, πὼς οὐσιαστικὰ πέρναγαν τὶς ἀποφασιστικὲς μέρες τῆς γενιᾶς τους, αὐτὲς ποὺ θὰ τοὺς σημάδευαν μετὰ γιὰ ὅλη τους τὴ ζωή, ἐπιζητοῦσαν νὰ τὶς συντομέψουν. Πληθαίναν ὅσοι, σπρωγμένοι ἀπὸ ἕναν ἀνομολόγητο ναρκισσισμό, ἄρχιζαν νὰ κρατᾶν ἡμερολόγιο.

Ἡ παρέα τους ἔμοιαζε σὰν νὰ μὴν μποροῦσε πιὰ νὰ ἰσορροπήσει, νὰ ξαναβρεῖ τὴν παλιά της, χαρούμενη λειτουργικότητα καὶ τὴν καθημερινή της ἐπικοινωνία. Ἐξακολουθοῦσαν νὰ βλέπονται χωρὶς νὰ νιώθουν πιὰ τὸ ξάφνιασμα μπρὸς σὲ κοινές, ταυτόχρονες ἀνακαλύψεις: ἴσως γιατὶ δὲν ὑπῆρχαν πιὰ ἄλλα πράγματα γιὰ νὰ ἀνακαλυφθοῦν. Τὸ πρόσωπο τοῦ κάθε ἑνὸς σκοτείνιαζε γιὰ τὸν ἄλλο ὥσπου γινόταν ἀδιάβαστο. Στὸ πρόσωπο τοῦ Κίτσου εἶχαν χάσει κάτι περισσότερο ἀπὸ ἕναν φίλο ἢ ἔστω ἕναν ὁδηγό. Τὸ ἀμάλγαμα ἀπὸ φιλοδοξίες καὶ προσωπικότητες, ἐφηβεῖες καὶ ἐπιδιώξεις, δὲν εἶχε προφτάσει ἀκόμα νὰ γίνει κάτω ἀπὸ τὴν ὑπομονετική του καθοδήγηση τίποτα πέρα ἀπὸ μιὰ τυχαία συνάθροιση. Ὀργανικὰ δὲν ἦταν οὔτε κὰν ὁ πυρήνας ἀπὸ μιὰ παρέα. Ἡ ἀλυσιδωτή του προσπάθεια εἶχε μείνει μισοτελειωμένη. Μένανε τὰ ἄτομα ἑνὸς πειράματος ποὺ εἶχε, πολὺ ἀπότομα, διακοπεῖ. Ἀπὸ τὸ κέντρισμα τῆς ἐπιταγῆς του στριφογύριζαν ἀκόμα τὰ ἐλατήρια τῆς θέλησής τους, ἀλλὰ χωρὶς σκοπὸ καὶ μὲ φθίνουσα δύναμη. Ἡ ἐργασία ἐκείνη ποὺ θὰ τοὺς ἔκανε πιστοὺς στὸν ἑαυτό τους εἶχε διακοπεῖ. Χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν, ἔμεναν ἀργοί. Καὶ τὰ πράγματα δὲν εὐνοοῦσαν μιὰ τέτοια ἀψηφισιά.

Τὸ πιὸ εὔκολο ἦταν βέβαια νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ συνέλθουν ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐπίδραση τῆς λύπης τους. Γι' αὐτὸ ἀρκοῦσε ἡ μέρα νάταν ὄμορφη, ἢ νὰ μποροῦσε ὁ Ροῦσσος Μοροζίνης νὰ ὀργανώσει μιὰ συγκέντρωση μουσικῆς στὸ σπίτι του μὲ τὶς ἀνοιξιάτικες κοπέλλες τῆς παρέας μας ἢ μιὰ συνεδρίαση πιστολοφόρων. Μιὰ ἐπίφαση πολυπραγμοσύνης: καὶ ἡ ρυτιδωμένη φωνή, τὸ ὅραμα μιᾶς ἑνότητας ποὺ θὰ λειτουργοῦσε τόσο ἁρμονικά, χανόταν ἀμέσως.

Μιὰ τέτοια μέρα τοὺς βρῆκε στὴ θάλασσα. Ποτέ τους ἡ ζωὴ δὲν εἶχε τόσο τὴν ὄψη ἑνὸς τέλματος κι' ὁ καθένας προσπαθοῦσε ν' ἀντιδράσει ὅσο μποροῦσε πιὸ ἔντονα σ' αὐτό. Ὁ Κορνήλιος πηγαινοερχόταν μὲ ἐσμοὺς χειρονομιῶν, πληθωρικὰ ἀσκητικός, κουνώντας τοὺς ὤμους του ρυθμικά. Ἂν καὶ δὲν ἦταν ἀκόμα ὁ καιρὸς γιὰ μπάνιο, φοροῦσε μαγιώ, καὶ τὸ ἄτριχο σῶμα του ἔμοιαζε ταυτόχρονα ἰδιαίτερα ἀνυπεράσπιστο καὶ ἄσεμνο. Πλάϊ του ἡ Ἰσμήνη Τὲρρ τὸν παρακολουθοῦσε, καθισμένη στὰ χαλίκια, μ' ἕνα μαλακό, σκυλίσιο βλέμμα, ποὺ ἐπειδὴ τὸ ἤξερε πὼς ἦταν ὁλοφάνερο, τῆς ἦταν μιὰ ἀκόμα περισσότερη ἀφορμὴ δυστυχίας. Φοροῦσε ἕνα ἀπεριποίητο φόρε-

μα καὶ τὰ μαλλιά της τὰ ξεχτένιζε ὁ ἀέρας, κάνοντάς την λιγώτερο ἑλκυστικὴ ἀπὸ ὅ,τι μποροῦσε νὰ ἦταν. Ἔμοιαζε σὰν νὰ ἔλεγε πὼς ἦταν μιὰ διανοούμενη καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶχε καμιὰν ἀνάγκη νὰ ἐπιστρατεύσει τὴ θηλυκότητά της, μὰ ταυτόχρονα φαινόταν πὼς μήτε κι' ἡ ἴδια πίστευε πιὰ πὼς αὐτὸ θάταν ἀρκετό. Ἀπὸ τὴ θητεία της στὸ πνεῦμα καὶ στὸν Κορνήλιο τῆς ἔμενε πιὰ μόνο μιὰ κουφὴ στάχτινη γεύση καὶ ἡ μόνη της παρηγοριὰ ἦταν τὸ πιάνο ὅπου χωνόταν ὥρες ὁλόκληρες ἐπιζητώντας μιὰ συντροφευμένη μοναξιά. Πιὸ πέρα, ἡ Εἰρήνη Μάγερ ἀπαντοῦσε ἀφαιρεμένα καὶ χαλαρὰ στὶς ὁλοφάνερα ἐρωτικά, ἰδιοτελεῖς ἐρωτήσεις τοῦ Ρούσσου, προσπαθώντας νὰ τοῦ δείξει ὅτι ὅσο πιὸ γρήγορα ξεχνιόταν τὸ περσινὸ καλοκαίρι τόσο τὸ καλύτερο θάταν καὶ γιὰ τοὺς δυό τους. Ὁ Μάρκος τοὺς κοίταζε μὲ συμπάθεια. Ἤξερε τὸ πόσο ὁ Ροῦσσος ἐπιθυμοῦσε ἀκόμα τὴν Εἰρήνη καὶ καταλάβαινε γιατί ἐκείνη δὲν τὸν ἤθελε πιά: τὰ χρόνια τῆς μαθητείας εἶχαν περάσει καὶ τώρα εἶχε ἔρθει ἡ ὥρα μιᾶς περισυλλογῆς. Καὶ ἡ δική του σχέση μὲ τὴν Εἰρήνη; Ἀκόμα δὲν εἶχε ξεπεραστεῖ ὁ πόνος, μὰ τὸ σφίξιμο δὲν ἦταν πιὰ ὀδυνηρό, σὰν μιὰ ἀνάμνηση ἀπὸ κάψιμο ποὺ παραμένει μιὰ ἔκσταση στὴν ἀνάμνηση ὅταν ἔχεις συλλάβει τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ αἰσθήσεις σου σ' ἐγκαταλείπουν καὶ γίνεσαι ἄθυρμα στὰ χέρια τοῦ χειρούργου: μιὰ μέθη χίλιες φορὲς πιὸ ζωντανὴ ἀπὸ τὸν ἔρωτα, μιὰ ἀπολύτρωση ποὺ ἀγγίζει τὰ ὅρια τῆς ἐξαΰλωσης, μιὰ χαρούμενη πρόγευση θανάτου... Ἀπέναντι στὴν Εἰρήνη αἰσθανόταν μιὰ τρυφερότητα σὰν ἀπέναντι σὲ ἕναν παλιὸ σύντροφο: σὰν τὴ διαζευγμένη του πρώην σύζυγο. Θὰ ἤθελε νὰ τὴν προφυλάξει ἀπὸ κακοτοπιές, μὰ τόξερε πὼς ἦταν ἀδύνατο. Ἡ Εἰρήνη Μάγερ εἶχε μονάχα ἕνα πράγμα νὰ μάθει ἀπὸ τὴ ζωή, κι' αὐτὸ ἦταν ἡ ἀπογοήτευση. Τὸ μάθαινε μὲ θάρρος καὶ μὲ αὐταπάρνηση.

Ὁ Ἰωακεὶμ ἔριχνε μ' ἀπεγνωσμένη ἐπιδεξιότητα πετραδάκια στὴ θάλασσα, κάνοντάς τα ν' ἀναπηδοῦν. Μετροῦσε τὶς φορὲς φωναχτά, προσπαθώντας νὰ δείξει πὼς δὲν αἰσθανόταν μόνος.

Ὁ Μάρκος αἰσθάνθηκε ξαφνικὰ ἀκόμα ψηλότερος, καὶ σοφώτερος: ταλαίπωροι ἄνθρωποι μὲ ἐπιθυμίες ποὺ δὲν τολμοῦσαν νὰ τὶς ἐκφράσουν! Ὁ Κορνήλιος ἐπιστρατεύοντας ὁλόκληρη τὴ γνωσιοθεωρία γιὰ νὰ κρύψει τὸ φαλακρό του κεφάλι, τὰ τρύπια του παπούτσια ἢ τὴ μητέρα του ποὺ πέθανε στὸ φρενοκομεῖο: ἡ Ἰσμήνη νὰ μισεῖ τὸν ἑαυτό της ποὺ ἀκόμα δὲν μποροῦσε νὰ ξεπεράσει μιὰ ταπεινὴ καὶ περιφρονήσιμη σωματικὴ ἕλξη πρὸς τὸν ἄτριχο ἄντρα ποὺ τὴν βαριόταν: ὁ Ροῦσσος νὰ χρησιμοποιεῖ βαρύγδουπες φράσεις γιὰ νὰ καταφέρει μιὰ ἀμφισβητήσιμη στιγμιαία χαρὰ χωρὶς ψυχικὸ ἀντίκρυσμα: ἡ Εἰρήνη νὰ ἔχει βαρεθεῖ τὴν ἀναζήτηση μέσα σὲ ἀνώριμους ἐφήβους καὶ νὰ θέλει ἐπιτέλους τὴν ὑποταγή της, μὲ τὸ κεφάλι ἐκεῖνο τῆς Μέδουσας ποὺ λύνει τὴ θέληση σὰν ζώνη καὶ ἀφήνει τὰ φονικὰ βλέμματα ἄβουλα καὶ τυφλά, κι' ὁ Ἰωακείμ, ὢ ὁ Ἰωακεὶμ μὲ τὸν ἀγγλικὸ κώδικα τιμῆς καὶ τὴ σφιχτὴ ἔλλειψη εὐαισθησίας, ἀνέραστος ἐπειδὴ ἦταν δυστυχισμένος καὶ δυστυχισμένος ἐπειδὴ ἦταν ἀνέραστος! Μιὰ ἔφεση καλωσύνης ἁπλώθηκε πάνω στὸν Μάρκο, μιὰ ἀπορία γιὰ τὸ μάταιο τῶν προσπαθειῶν τους («μὰ δὲν τὸ βλέπεις; ὅλοι τους εἶναι τυφλοί! Οἱ τυφλοὶ κοιμοῦνται! — Θαυμάσια, μπορεῖς νὰ ἐξακολουθήσεις!») καὶ μιὰ διάθεση ἐξαγορᾶς, νὰ μπεῖ αὐτὸς στὴ μέση νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ ξεπεράσουν τὰ ἐμπόδιά τους ἢ τουλάχιστον νὰ πάρει αὐτὸς λίγο ἀπὸ τὸ βάρος τῆς προσπάθειάς τους... Ναί, αὐτὸς ποὺ ἤξερε τὶς ζωές τους, ἤξερε νὰ συμπονέσει τὴν ὑπερβολικὰ μεγάλη θηλυκότητα τῆς Εἰρήνης καὶ τὴν ὑπερβολικὰ λίγη τῆς Ἰσμήνης, ἤξερε νὰ συχωρέσει τὸ κρύο αἷμα τοῦ Ἰωακεὶμ καὶ τὴν ἀσίγαστη ἐρωτικὴ βράση τοῦ Ρούσσου. Ἤξερε καὶ ἤθελε νὰ συχωρέσει, ἀγαποῦσε χωρὶς ἰδιοτέλεια ὅλους καὶ ἤθελε νὰ τοὺς ὁδηγήσει στὸ ἀτομικό τους τέρμα, κι' ἂς ἦταν μονάχα ἕνα λιμάνι ἀπάνεμο κι' ὄχι τὸ Ἐλδοράδο πιά! Θάθελε νὰ τοὺς ἔλεγε ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη τίποτα νὰ φοβηθοῦν, ἐδῶ ἦταν οἱ λύσεις γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, σὰν μιὰ καλὴ Σαιξπηριανὴ καλοκαιρινὴ κωμωδία, ἀπὸ τοῦτα ἐδῶ τὰ ὑλικὰ μποροῦσαν νὰ φτιάξουν τὴν εὐτυχία τους! Ἂν τὸν ἄκουαν, αὐτὸν ποὺ, ἐπειδὴ δὲν εἶχε πιὰ δέρμα ἀπὸ τὴν πυρκαγιὰ ποὺ πέρασε ἀπὸ πάνω του, ἦταν ἀμερόληπτος καὶ νηφάλιος, ἂν τὸν ἄκουγαν, ὅλα θάταν σωστά!

Ὁ Κορνήλιος τὸν πλησίασε μὲ περιπαικτικὴ διάθεση.

— Στὸ αὐριανὸ πάρτυ τοῦ Ρούσσου θὰ ἔρθω μὲ παπούτσια μὴ ἔχοντα οὐδὲ μιὰν τρύπαν, εἶπε λαφριά. Δανεικά, φυσικά. Θὰ πρέπει μετὰ νὰ τὰ πάρω πίσω. Τὰ ὑποδήματα ἀνὰ χεῖρας, ὅπως λένε.

— Τί συμβαίνει μὲ τὴν Ἰσμήνη; ρώτησε ὁ Μάρκος.

— Τίποτα. (Τὸ χαμόγελο ἔκλεισε πάνω στὸ στόμα του σὰν ἕνας τάφος.) Τρέφεται ἀπὸ δυστυχία. Προσπαθεῖ νὰ μοῦ ἀρχίσει καὶ μένα αὐτὴ τὴ δίαιτα. Ἀνεπιτυχῶς.

—Ἀποφασίσατε νὰ διαλύσετε;

— Γιὰ πεντηκοστὴ φορά. Σκηνές, δάκρυα καὶ λοιπά. Τίποτα δὲν μοῦ χαρίστηκε. Ὁ γνωστὸς συναισθηματικὸς ἐκβιασμὸς γιὰ αἰσθήματα ποὺ ὀφείλεις νὰ τάχεις ὅταν ἀκριβῶς τάχεις πιὰ ξεπεράσει, καὶ τὰ λοιπά. Κακὸ γαλλικὸ ρομάντσο.

— Μπορεῖς ἀκόμα ν' ἀγαπήσεις, Κορνήλιε; ρώτησε ὁ Μάρκος.

— Τὸ προσπαθῶ. Συνήθως ἀποτυχαίνει τὸ πείραμα. Ἴσως εἶμαι ἄκαρδος —ἁπλῶς ἕνα ἄλλο φυσικὸ ἐλάττωμα, ὅπως εἶμαι φαλακρός. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι μοῦ ἀρέσουν οἱ γυναῖκες. Τί μπερδέματα ὅμως, Θεέ μου, μετά!

—Γιατί δὲν ἐπιδιώκεις μιὰ τελειωτικὴ ἐξήγηση;

— Πρὸς τί; Ἄλλες σκηνές, ἄλλα δάκρυα, κατηγορίες; Καὶ τὸ φοβερὸ εἶναι πὼς ξέρω ὅτι φταίω ἐγώ. Ἀλλὰ τί μπορεῖ νὰ γίνει; Ὁ καθένας βασανίζει τὸν ἄλλον ὅσο λιγώτερο μπορεῖ. Γιὰ μένα, ὅμως, λιγώτερο καὶ περισσότερο δὲν ὑπάρχουν. Εἶμαι μονοφασικός.

—Ἀλλὰ ἐναλλασσόμενος.

— Πάψε τὰ καλαμπούρια. Προσπάθησα νὰ μεταφέρω τὴν ἄνυδρή μου πλήξη σὲ ἕναν ἄλλον ἄνθρωπο, σὲ μιὰν ἄλλη κοπέλλα, γιὰ νὰ δημιουργήσω στὴν Ἰσμήνη τὸ νόμιμο συναίσθημα τῆς ἀηδίας νὰ μὲ σιχαθεῖ, ἀκόμα καὶ νὰ μὲ διώξει. Μάταιος κόπος. Μὲ ζηλεύει, τὴν ζηλεύει, ἀλλὰ δὲν μὲ ἀπελευθερώνει. Σοῦ τὸ εἶπα: τρέφεται ἀπὸ δυστυχία. Κάθε φορὰ ποὺ εἶμαι ράκος τῆς πάω τὰ προβλήματά μου. Ἀπαλλάσσομαι γιατὶ ἐκείνη τὰ παίρνει πάνω της. Γίνεται δυστυχὴς καὶ γιὰ τοὺς δυό μας.

— Ποιός ἦταν ὁ ἄλλος ἄνθρωπος ποὺ εἶπες πρίν;

— Ξέρεις καλὰ πὼς δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ καυχῶμαι γιὰ κάτι τέτοια. Ὄχι ὀνόματα, αὐτὸ εἶναι τὸ μόττο μου.

— Τὴν ξέρω;

— Νομίζω ναί. Μὴν ἐπιμένεις, δὲν μπορῶ νὰ σοῦ πῶ τίποτ' ἄλλο. Ἂν σ' ἐνδιαφέρει, μπορῶ νὰ σοῦ προσθέσω πὼς τὸ πείραμα καὶ κεῖ ἀπέτυχε. Ἴσως πάντα ν' ἀποτυχαίνει καὶ ἐγὼ νὰ ἐπιμένω νὰ βρῶ τὴν τέλεια ἐπαφή. Ἔρωτας! Πφούϊ! ἔκανε ὁ Κορνήλιος μὲ ἀηδία.

Μερικὰ βήματα πιὸ πέρα, ἡ Εἰρήνη ἔκανε μιὰ κίνηση γιὰ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ Ροῦσσο. Μιὰ τόσο ἄσκοπη συζήτηση τὴν εἶχε κουράσει.

—Ὄχι, Ροῦσσο. Οὔτε αὔριο, οὔτε ποτὲ πιά. Κι' ὅσο πιὸ γρήγορα τὸ καταλάβεις τόσο τὸ καλύτερο.

—Ἐννέα! φώναξε ὁ Ἰωακείμ. Ἔκανα ἐννέα πηδήματα.

— Κρυώνω, εἶπε ἡ Ἰσμήνη. Κορνήλιε, πήγαινε νὰ ντυθεῖς. Πήγαινέ με σπίτι. Βαρέθηκα.

Ὁ Μάρκος χαμογέλασε μὲ ἐπιείκεια. Εἶχε τὸ σχέδιό του. Θὰ μιλοῦσε μὲ τὸν Κορνήλιο ἀπόψε.

* * *

Τὸ ἴδιο βράδυ ἔγινε ἡ ἀξιομνημόνευτη σκηνὴ στὴν ταβέρνα «Τὰ 9 Ἀδέρφια», ὅπου τόσα πράγματα πῆγαν στραβὰ καὶ ποὺ ἀποτέλεσε μιὰ δυσάρεστη ἀνάμνηση στὴ ζωὴ τῆς παρέας. Ἡ βραδιὰ ἄρχισε τόσο ὁμαλὰ κι' εὐχάριστα ποὺ ἡ ξαφνική της τροπὴ στὸ χειρότερο ἐξέπληξε ὅλους. Βρισκόνταν ὅλοι μαζί: Ὁ Κορνήλιος εἶχε φέρει τὴ Ρόζα Λούξεμπουργκ μαζί του, ἡ Εἰρήνη εἶχε ἔρθει μὲ τὸν Ρένο καὶ ἡ Ἰσμήνη μὲ τὸν Μάρκο. Ὁ Ροῦσσος ἦρθε ἀργότερα μὲ τὸν Ἰωακείμ: εἶχαν περάσει νὰ πάρουν τὸ Σισιλιάνο ἀπὸ τὸ σπίτι του, μὰ αὐτὸς εἶχε ἀρνηθεῖ κατηγορηματικὰ γιατὶ δὲν εἶχε λέει καιρὸ γιὰ ταβέρνες ὅσο δούλευε τὸ πρῶτο του κοντσέρτο γιὰ πιάνο. Μᾶς τὸ εἶχε παίξει κάποτε καὶ ὅλοι μας τὸ εἴχαμε καταδικάσει σὰν παιδαριῶδες καὶ κλεμένο ἀπ' τὸν Φράνκ. (Εἶναι τὸ ἴδιο ποὺ παίζεται μὲ τόση ἐπιτυχία τώρα, παντοῦ. Ἡ κρίση μας ἦταν αὐ-

στηρότερη καὶ πιὸ ἄδικη ἀπ' ὅ,τι ἄξιζε τὸ ἔργο. 'Αλλὰ εἴχαμε τὸ δικαίωμα νὰ γυρεύουμε θαύματα: εἴμαστε εἴκοσι χρονῶν!) Τέλος φάνηκε ὁ κομψὸς Μαλατέστας, ἀκάλεστος ὅπως πάντα καὶ χωρὶς καμιὰ διάθεση νὰ μετάσχει στὸ λογαριασμό. Παραγγέλθηκε κρασί, ἔγινε ἡ σχετικὴ πρόποση γιὰ τοὺς ἀθάνατους —ἐμᾶς— καὶ ἐξορκίσθηκαν τὰ πολιτικὰ ἀπὸ τὴ σοβαρὴ συζήτηση μὲ ἕνα μικρὸ ἄσμα ποὺ λοιδωροῦσε τὸν 'Αντιβασιλέα τὸν πρωθυπουργὸ καὶ τὸ ΕΑΜ.

Πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας βρισκόνταν δυὸ σειρὲς βαρέλια ὅπου ὡρίμαζε τὸ δάκρυ τῆς 'Αττικῆς: μοῦστος βαρὺς καὶ ὀξὺ ρετσίνι, περιμένοντας τὴ στιγμὴ τοῦ γάμου τους γιὰ νὰ γίνουν κέρινο ποτὸ γεμάτο ὑπόσχεση καὶ σιγή: σπίθες μέσα σὲ σπίθες, ἄντρο τῆς ἔντασης καὶ τῆς καταξίωσης, ὅπου ὅλα γίνονται ἐφικτὰ καὶ ἀπόλυτα, ὅπου ἡ διχοτόμηση ἀνάμεσα στὸ Sein καὶ στὸ Dasein παύει νὰ ὑπάρχει. Κράμα τῆς χαρᾶς, στεφάνι τῆς δύναμης, τὸ ξεφάντωμα ἐρχόταν σίγουρο νὰ μᾶς περιβάλλει. Ἡ φτωχὴ ταβέρνα δὲν εἶχε βέβαια ὀρχήστρα, μὰ τὰ τραγούδια μας, συνθέσεις τῆς στιγμῆς ἀπὸ τὸ Μάρκο ἢ τὸν Κορνήλιο, ἐκάλυπταν μὲ χιοῦμορ καὶ μὲ κέφι ὅλες τὶς ἀπασχολήσεις τῶν μελῶν τῆς παρέας μας, πολλὰ γεγονότα ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου καὶ προκαλοῦσαν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὰ σχόλια ὅλων τῶν ὑπολοίπων θαμώνων τοῦ κέντρου.

'Απὸ ὅλους τοὺς παρόντες, στὴ συντροφιά τους, ὁ Μάρκος δὲν ἤξερε μόνο τὴ Ρόζα, ἀλλὰ εἶχε ἀκούσει γι' αὐτὴν τόσα πολλὰ ἀπὸ τὸν Κορνήλιο ποὺ τοῦ ἦταν εὔκολο νὰ τὴν τοποθετήσει. Ἦταν, ὅπως κι' ὁ Κορνήλιος, μέλος τοῦ κόμματος τῆς Τετάρτης Διεθνοῦς, ποὺ ἡ ὁλομέλειά του, κατὰ τὸν 'Ιωακείμ, χωροῦσε σ' ἕνα κουτὶ σπίρτα. Εἶχε διαγραφεῖ δυὸ φορὲς ἀπὸ τὸ κόμμα μαζὶ μὲ τὸν Κορνήλιο καὶ τώρα, μετὰ τὴν τρέχουσα ἀποκατάστασή τους, τὸν ἀκολουθοῦσε πιστά. Ἦταν ἕνα πολὺ ἄσχημο κορίτσι μὲ πολὺ ὄμορφα μάτια. Τὰ δάχτυλά της ἦταν ἀπίστευτα κοντά. Τὸ στόμα της ἦταν σφιχτό, ἀλλὰ ἔκρυβε ἕνα χαμόγελο ποὺ ἅμα ἀποφάσιζε νὰ τὸ δείξει, αἰχμαλώτιζε καὶ καταγοήτευε τὸ συνομιλητή της. Μὲ τὸ χαμόγελό της ἡ ἀσχήμια της ἔλειωνε, καὶ φαινόταν τί θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε γίνει ἂν δὲν εἶχε διασταυρώσει τὸ δρόμο της μὲ τὸν Τρότσκυ —ἢ ἴσως μὲ τὸν Κορνήλιο: ἕνα ἀστικὸ νοικοκυροκόριτσο ποὺ θὰ παντρευόταν ἥσυχα καὶ θὰ γινόταν μιὰ ἀφοσιωμένη σύζυγος καὶ μιὰ μητέρα μὲ τὸ στοργικώτερο βλέμμα ποὺ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ νιώσει ἕνα παιδί, μιὰ κοπέλλα ποὺ θάπνιγε τὰ ὄνειρά της στὶς καθημερινὲς μικροφροντίδες τοῦ νοικοκυριοῦ ποὺ θὰ τῆς ἔδιναν μιὰ ἱκανοποίηση σαφῶς ὡραιότερη ἀπὸ τὴ συναίσθηση τοῦ πικροῦ ψωμιοῦ τῶν κολασμένων τῆς γῆς ποὺ εἶχε τώρα κολλήσει στὸν οὐρανίσκο της.

Ποιές ἦταν οἱ σχέσεις της μὲ τὸν Κορνήλιο; Ἦταν φανερὸ πὼς τὸν θαύμαζε, μὰ ἦταν πολὺ ἔξυπνη γιὰ νὰ ἀποπειραθεῖ νὰ τὸν μονοπωλήσει. Προτιμοῦσε τὸν πιὸ σίγουρο σύνδεσμο: ἦταν ὁ «κομματικὸς σύντροφος», μιὰ σχέση αὐστηρὴ καὶ οὐδέτερη, ποὺ δὲν ἀπέκλειε καὶ ἄλλες συναισθηματικὲς προοπτικές, μὰ χωρὶς καὶ νὰ τὶς προϋποθέτει. Ἂν εἶχε κοιμηθεῖ μαζί του αὐτὸ ἀπέμενε μυστήριο, ἂν καὶ οἱ ἀντιδράσεις τῆς 'Ισμήνης ἀπέναντι τῆς Ρόζας φαινόταν νὰ τὸ ἀποκλείουν. Πάντως δὲν ἦταν γνωστὸ ἂν ἡ Ρόζα εἶχε ἄλλο σύνδεσμο. Μιὰ ἐποχὴ ὁ πατέρας της κυνηγοῦσε τὸν Κορνήλιο μαγκουροφορῶντας γιατὶ τοῦ εἶχε ξελογιάσει τὴν κόρη, ἀλλὰ τὸ θέμα ἔληξε ὅταν ὁ γέρος συνταγματάρχης ἐκτελέσθηκε ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ.

—Ὥστε ἐσὺ εἶσαι ὁ Μάρκος! τοῦ εἶπε ἡ κοπέλλα γελαστά. Ἔχω ἀκούσει τόσα γιὰ σένα ποὺ μοῦ φαίνεται πὼς σὲ ξέρω πάρα πολὺν καιρό. Τί γράφεις τώρα;

— Πολλά. Τὸ ὄνομά σου δὲν εἶναι Ρόζα;

—Ὄχι βέβαια. 'Αλλὰ τὸ προτιμῶ ἀπὸ τὸ Σταλινιώ.

— Πῶς;

— Εἶδες τί φρίκη; Νὰ εἶσαι λυσσασμένη ἀντισταλινικὴ καὶ νὰ σὲ λένε Σταλινιώ.

— Μὰ εἶναι χριστιανικὸ ὄνομα;

— Ποντιακό. Φαντάζομαι ἀρχικὰ νὰ λεγόταν Κρυστάλλω. Εἴμασταν ἀπὸ τὸν Πόντο. (τὸ τελευταῖο τὸ εἶπε μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ ρινόφωνη προφορά). Κατόπιν τούτου λέγε με Ρόζα, ὅπως ὅλοι. Ρόζα Λούξεμπουργκ.

— Ζήτω ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ! εἶπε μὲ φωνὴ βαριὰ ἀπὸ κρασὶ ὁ Μοροζίνης.

—Ἔ, εἴπαμε· μακριὰ τὰ πολιτικά.

—Ἐγὼ μιλάω γιὰ τὴ συνδαιτυμόνα μας, τραύλισε μὲ κόπο ὁ Ροῦσσος. Τί πολιτικά; Ποῦ τὰ βλέπεις;

— Κορνήλιε, εἶσαι ὁ ἀγαπημένος τῶν θεῶν. Ἕνας νεώτερος Ἀλκιβιάδης. Ἄσε με νὰ σὲ στεφανώσω.

— Μὴ γίνεσαι γελοῖος.

— Μᾶλλον Σωκράτης. Ἕνας γεροπαραλυμένος παιδεραστής.

— Πάψε τὰ προσωπικά, Ἰωακείμ. Θὰ σὲ παρεξηγήσουνε. Κι' ἔχεις καὶ μουστάκι.

—Ἄσε με νὰ σὲ στεφανώσω, εἶπα.

— Πρόσεχε, μ' αὐτὰ τὰ γαϊδουράγκαθα θὰ βγάλεις κανένα μάτι.

— Χωρὶς παρεξήγηση, τὰ προηγούμενα σχόλια καὶ τὰ γαϊδουράγκαθα μοῦ θύμισαν τὸν Ἀπουλήϊο. **Asinus Aureus.**

—Ἔ, ἔχει καὶ κοπέλλες ἐδῶ.

— Κορνήλιε, εἶσαι ὁ ἀγαπημένος τῶν γυναικῶν. Ἔλα νὰ σοῦ πῶ κάτι.

—Ἀργότερα. Πές του νὰ φέρει λίγο κοκορέτσι ἀκόμα.

— Εἰρήνη, τὸ ποτήρι σου.

— Μάταια ἐλπίζεις, Ροῦσσο. Κρασὶ ναί, μὰ αὐτὸ εἶναι ὅλο.

— Σκέφτομαι πόσο πρωτότυπο θάταν ἕνα κοντσέρτο γιὰ γραφομηχανή, τρίφτη τοῦ τυριοῦ καὶ τύμπανα.

—Ὤ, γελοῖε Μαλατέστα!

— Πές μου, Κορνήλιε, ἐκείνη τὴ μετάφραση τοῦ Μαγγελάνου τὴν τελείωσες; ὁ Μόσχος μὲ κυνηγάει γιὰ νὰ μὲ γδάρει.

—Ἀφοῦ ἦταν τόσο ἔξυπνος ποὺ νὰ μοῦ δώσει προκαταβολή!

—Ἄφησε καὶ τίποτα γιὰ κανέναν ἄλλο, Μαλατέστα!

—Ἄσε νὰ πάω κοντὰ στὴν Ἰσμήνη ποὺ δὲν ἔβγαλε λέξη.

— Μὲ ἐνοχλεῖς.

— Τὸ ξέρω καὶ γι' αὐτὸ χαίρομαι. Κάτω ὁ Μοροζίνης!

— Δώσμου τὸ χέρι σου. Ἐδῶ. Δὲν μᾶς βλέπουν. Ἄφησέ με.

— Γιατί μελαγχόλησες;

— Εἶσαι φορτικός.

— Πές μου γιὰ τὰ γραψίματά σου.

—Ἰδέα γιὰ ἔμμετρη τραγωδία: ἕνας πατέρας βιάζει τὴν κόρη του κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῆς γυναίκας του.

— Περισσότερη πρωτοτυπία!

— Ὅπως θέλεις. Ἕνας πατέρας βγάζει τὰ μάτια τῆς γυναίκας του παρουσία τῆς κόρης του!

— Πάλι ἄρχισες προστυχιές.

—Ἄλλη ἰδέα: Ὁμὰς Ἑβραίων στὸ Νταχάου ἀναπαριστάνουν τὴ δίκη τοῦ Χριστοῦ. Τὸ κατηγορητήριο: τὸ ὅτι ἐπέτρεψε αὐτὴ τὴν παραμόρφωση τῆς διδασκαλίας του. Γιὰ μάρτυρα ὑπεράσπισης ὁ Χριστὸς φέρνει τὸν Λένιν: ὅσο ὑπεύθυνος εἶναι αὐτὸς γιὰ τὴν πορεία τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης...

— Εἴπαμε, τέλος τὰ πολιτικά.

— Σᾶς λέω τὴν ὑπόθεση τῆς ἑπόμενης τραγωδίας μου.

— Κάτω οἱ τραγωδίες.

— Κάτω ἐσύ.

— Φόλα στοὺς ρουφιάνους καὶ κακὸ ξεράτό!

— Κορνήλιε, θέλω νὰ σοῦ μιλήσω.

— Ροῦσσο, τὸ παρακάνεις.

—Αἴ, ἠλίθιε, μοῦ λέρωσες τὸ παντελόνι μου!

— Νίδερ ὁ ἄσπιλος!

—Ἂν δὲν πρόκειται νὰ κάνεις κέφι, τί ἦρθες;

— **J'ai le vin triste.**

— Μιὰ ἰδέα: στὸ ἔργο τοῦ Μάρκου νὰ παρουσιασθεῖ ὁ ἴδιος ὁ Στάλιν.

— Αὐτοπροσώπως;

— Γιατί ὄχι;

— Τότε καὶ ὁ Χριστός!

— Χριστός! Τί ἔχεις, Ροῦσσο;

— Μοῦ φαίνεται, εἶπε μὲ κόπο χλωμιάζοντας ὁ Μοροζίνης, μοῦ φ - φ - φ - φαίνεται πὼς θ - θὰ κάνω ἐμετό.

Καὶ προχώρησε στὴν ἐκτέλεση τῆς ἀπειλῆς του.

Ὁ Ἰωακεὶμ ἀναπήδησε μὲ ἀηδία.

— **Absolutely before breakfast!** ἔκανε ἐπιτιμητικά.

Ἐπακολούθησε στιγμιαία ἀταξία, κι' ὁ καθένας ἐπρότεινε ἀλλοπρόσαλλα φάρμακα.

— Κράτα τὴ μύτη σου!

— Πιὲς νερό.

— Ξύδι.

— Λάδι.

— Ξάπλωσε.

— Καφέ, ἕναν καφέ.

Ἡ Ἰσμήνη σηκώθηκε ἀποφασιστικά.

— Πάψτε ὅλοι, εἶπε κοφτά. Δὲν βλέπετε πὼς τὸν ζαλίσατε;

Πῆρε μιὰ καρέκλα καὶ κάθησε κοντά

του. Ἔβρεξε μὲ τὸ ποτήρι της λίγο τὸ μαντήλι της καὶ τ' ἀκούμπησε στὸ μέτωπό του.

—Ἔτσι, τοῦ εἶπε. Εἶσαι καλύτερα; Δῶσμου τὸ χέρι σου. Ξανακάνε ἂν θές.. .

Ὁ Ροῦσσος ἦταν τόσο δυστυχὴς ποὺ δὲν εἶχε τὴ δύναμη οὔτε ν' ἀντιδράσει σ' αὐτὴ τὴν προσβολή. Ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀντιπαθοῦσε, νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ δέχεται τὴν συμπόνοια καὶ τὴν περιποίηση τῆς Ἰσμήνης! Ἔνιωσε τόσο συντριμένος κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς αὐτοπεριφρόνησής του ποὺ ξανάκανε ἐμετό. Μέσα του ὅμως σκεφτόταν τὸ πόσο χαρακτηριστικὸ ἦταν αὐτὸ γιὰ τὴν Ἰσμήνη: ὅσον καιρὸ ἦταν γερὸς καὶ ζωντανός, ἐκείνη τοῦ εἶχε δείξει περιφρόνηση κι' ἀπροκάλυπτη ἐχθρότητα: ἦταν ἕνας ἀντίπαλος, ἕνα πρόσωπο τοῦ Κορνήλιου, ἕνας Καπουλέτος. Τώρα ὅμως ἦταν μονάχα μιὰ ἀνθρώπινη μάζα, ποὺ στέναζε ἀπὸ δυσφορία καὶ ἤθελε νοσηλεία, τώρα ἦταν ἕνα πλάσμα ποὺ γινόταν σύντροφος μέσα στὴ δυστυχία ποὺ ὅλα τὰ ἰσοπεδώνει καὶ τὰ συναδελφώνει. Δὲν πιστεύω, σκέφτηκε ὁ Ροῦσσος μέσα του, νὰ περιμένει τὴν εὐγνωμοσύνη μου γι' αὐτό.

— Εὐχαριστῶ, εἶπε ἀχνά. Εἶ - εἶμαι κ - καλύτερα.

Αἰσθανόταν ντροπιασμένος σὰν νάχε περπατήσει γυμνός. Ἡ Ἰσμήνη τὸν κοίταζε μὲ κατανόηση καὶ συμπόνοια. Οἱ ἄλλοι φαινόταν σὰν νὰ τόχαν κι' ὅλας ξεχάσει. Νὰ πάρει ἡ ὀργή, σκέφτηκε ὁ Μοροζίνης. Τώρα αὐτό, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ εἶναι τὸ ἔνοχό μας μυστικὸ ποὺ θὰ μᾶς ἑνώνει. Τὰ μαλλιὰ τοῦ Σαμψών. Ἡ φτέρνα τοῦ Ἀχιλλέα. Τὸ στομάχι τοῦ Ρούσσου. Φρίκη.

— Εἶμαι καλύτερα, τῆς εἶπε πιὸ σφιχτά. Πάρε τὸ μαντήλι σου. Δὲν τὸ ἔχω ἀνάγκη.

Ἡ Ἰσμήνη κατάλαβε πὼς ὁ δεσμὸς εἶχε σπάσει. Ὁ πεσμένος συνάνθρωπος ξανασηκωνόταν, ἔδιωχνε τὸ στήριγμα καὶ ξανάπιανε τὸ ρόπαλο γιὰ νὰ χαθεῖ, βάρβαρος ἀτομικιστής, νεαντερταλικὸς στὸ δάσος τῆς ἀνθρώπινης ζούγκλας.

— Δὲν πειράζει, τοῦ εἶπε. Τὰ πήλινα πόδια εὐτυχῶς συνήθως δὲν φαίνονται. Οἱ λόχμες εἶναι ψηλές.

Ὁ Ροῦσσος σηκώθηκε ὄρθιος καὶ περπάτησε δοκιμαστικά.

—Ἐντάξει, εἶπε. Πέρασε. Ἂς εὐθυμήσωμεν.

Ἡ Ἰσμήνη ξαναπέρασε στὴ θέση της. Στὰ χέρια της ἔσφιγγε τὸ ὑγρό της μαντήλι. Εἶδε τὸ βλέμμα τοῦ Μάρκου πάνω της καὶ ντράπηκε. Θύμωσε μὲ τὸν ἑαυτό της ποὺ ἔνιωθε ἀγανάκτηση γιὰ τὸ Ροῦσσο.

— Εἶδες; ἔκανε ὁ Μάρκος. Ἕνα χαριτωμένο μικρὸ σαρκοβόρο. Τὰ ζῶα πάντα ντρέπονται, ξέρεις, σὰν εἶναι ἄρρωστα.

—Ὤ, Μάρκο! εἶπε, κι' ἔπεσε ἀπάνω του. Γιατί μονάχα σὰν ὑποφέρουν γίνονται συμπαθεῖς;

—Ἔλα, ἔλα τώρα. Ἡ ἀγνωμοσύνη εἶναι τὸ νόμισμα τῶν ἀδυνάτων. Ἔλα, μὴν κάνεις ἔτσι. Ἤθελα νὰ σοῦ μιλήσω.

— Στὸ εἶπα. Δὲν μ' εὐθυμεῖ τὸ κρασί.

— Καὶ ἐγὼ ἀρρωσταίνω ἀπὸ μουσική. Στὸ ἔχω πεῖ; Τὶς προάλλες ποὺ ἔπαιξες στοῦ Ρούσσου...

Ὁ Κορνήλιος ὕψωσε τὸ ποτήρι.

— Στὴν ἀποκατασταθεῖσα ὑγεία τοῦ Μοροζίνη! εἶπε.

— Φόλα στοὺς ρουφιάνους καὶ κακὸ ξερατό! ἔκανε ὁ Μαλατέστας.

—Ἔ, πάψε τὰ προσωπικά.

— Εἰρήνη, μάγισσα τῆς καρδιᾶς μου. Δώσμου την πίσω, ὅπως λέει καὶ ὁ Βύρων.

—Ἔ, αὐτὸ δὲν εἶναι, ξέρεις, ἡ καρδιά μου.

— Τόσο τὸ καλύτερο.

Ὁ Ἰωακεὶμ ἔγρουξε δυσάρεστα:

—Ἀφοῦ ἔκανε ὅ,τι ἔκανε, γαμπρίζει τώρα!

Ὁ Μάρκος ἄφησε τὴν Ἰσμήνη καὶ κάθησε κοντὰ στὸν Κορνήλιο.

—Ἐπιτέλους, τώρα μπορῶ νὰ σοῦ μιλήσω.

—Ἐμπρός.

— Κορνήλιε, θυμᾶσαι τί λέγαμε σήμερα τὸ πρωῒ στὴ θάλασσα;

— Προσπαθῶ νὰ τὸ ξεχάσω.

— Κορνήλιε, γιατί δὲν σπᾶς τὸν φαῦλο κύκλο ποὺ μόνος σου ἔφτιαξες;

—Ἐννοεῖς τὴν Ἰσμήνη; εἶπε ὁ ἄλλος χαμηλόφωνα.

— Ναί. Πᾶμε πιὸ ἐδῶ.

Μετακόμισαν λίγο σὲ μιὰ πιὸ σκοτεινὴ γωνιά.

— Λέγε, Κατιλίνα.

— Θὰ σοῦ φανεῖ περίεργο νὰ στὸ προτείνω ἐγώ, ἄρχισε ὁ Μάρκος. Ἀλλὰ τὰ αἰσθήματά μου γι' αὐτὸ τὸ πρόσωπο τώρα τε-

λευταῖα ἔχουν ὡριμάσει. Ξεπέρασα πολλά. Καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ τὰ δῶ ψύχραιμα.

— Φτάνει γιὰ τὸ προοίμιον. Ἐκράτησα καλὴν σημείωσιν. Προχώρει.

— Θάθελα νά'ξερα γιατί ποτὲ ἐσὺ καὶ ἡ Εἰρήνη δέν...

— Ποτέ; Ποιός σοῦ τὸ εἶπε; Δίς.

— Σοβαρά;

Ὁ Μάρκος ἔνιωσε ἕνα βαρὺ κόκκινο κύμα νὰ τὸν τυλίγει. Ξέροντας τὴν Εἰρήνη καὶ τὴν ἀπέχθειά της γιὰ μισὲς λύσεις, μάντευε ὅτι ἡ ἀπόπειρα τοῦ Κορνήλιου δὲν θὰ εἶχε μείνει ἀνολοκλήρωτη. Ὅλες οἱ καλὲς καὶ χριστιανικές του διαθέσεις παραμερίστηκαν μὲ βία. Δὲν ἦταν πιὰ ἕνας ἄσπιλος Σαμαρείτης βοηθώντας τὸν ἄλλον πεσμένο ἄνθρωπο, μὰ ἕνας βάρβαρος ἄντρας μὲ πληγωμένο ἐγωϊσμό.

— Πότε; ρώτησε σφιχτά.

—Ἔ, τί ἔπαθες;

— Εἶπα: πότε;

— Τρελλάθηκες; Τώρα δὲν μοῦ ἔλεγες ὅτι τὰ αἰσθήματά σου γι' αὐτὴ τὴ γυναίκα ἔχουν ὡριμάσει;

—Ἀπάντησέ μου: Πότε;

— Σὲ προειδοποιῶ ὅτι εἶναι τὸ μόνο μου σακάκι.

—Ἀχρεῖε!

Μὲ δυὸ τεχνικὲς κινήσεις τοῦ Κορνήλιου ὁ Μάρκος κυλίστηκε στὸ πάτωμα.

— Λυποῦμαι πολύ, εἶπε ὁ Κορνήλιος ψύχραιμα στὸν Ἰωακεὶμ ποὺ εἶχε προστρέξει ἀμέσως. Ἀλλὰ δὲν μποροῦσα νὰ διακινδυνεύσω τὸ σκίσιμο τοῦ μοναδικοῦ μου σακακιοῦ ἀπὸ ἕναν παράφρονα.

— Τί ἔγινε; ρώτησε ἡ Εἰρήνη.

— Φιλοσοφικὴ διαφωνία, εἶπε ἑτοιμόλογα ὁ Ἰωακείμ.

— Κορνήλιε! ἔσκουξε ἡ Ἰσμήνη.

Ὁ Μάρκος σηκώθηκε μὲ κόπο. Τὸ πρόσωπό του ἦταν κλειστό, μιὰ γροθιά. Ἀνάσανε μὲ κόπο, μὰ ἦταν ξαφνικὰ τελείως ξεμέθυστος. Εἶδε τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλων νὰ τὸν κοιτάζουν: ἄλλοι ἔκπληκτοι, ἄλλοι διασκεδασμένοι, καὶ ἡ Ἰσμήνη μὲ πρόδηλη ἀνησυχία.

— Μάρκο, τί συνέβηκε; τὸν ρώτησε.

— Τίποτα, εἶπε ἤρεμα ὁ Μάρκος. Φιλοσοφικὴ διαφωνία.

— Τίναξε τὰ ροῦχα σου. Εἶσαι γεμάτος σκόνες.

— Κορνήλιε, λυπᾶμαι πολύ.

— Δὲν εἶναι τίποτα. Ξεχάστηκε.

— Μὲ ἐμπιστεύεσαι νὰ συνεχίσουμε τὴ συνομιλία μας;

— Φυσικά.

Ὁ Ροῦσσος, ποὺ ἦταν ἀμφίβολο ἂν ἐκατάλαβε αὐτὴ τὴ σκηνή, ἐξακολουθοῦσε νὰ τραγουδάει παράφωνα μὲ τὴ ραγισμένη φωνή του, στὸν ἦχο τῆς «Νυχτερίδας»:

Πῶ πῶ πῶ πῶ τί βλέ-
πω, πῶ τί θλί- τί θλιβερὸ
πῶ πῶ πῶ πῶ τί θλιβερὸ
τὸ νὰ σὲ λὲν Κεμπάπ!

Ὁ Μαλατέστας προσπαθοῦσε νὰ ἐξηγήσει στὴ Ρόζα τὴν ἰδέα του γιὰ τὸ κοντσέρτο γιὰ γραφομηχανή, τρίφτη τοῦ τυριοῦ καὶ τύμπανο. Κατὰ καιροὺς ἔκανε προσπάθειες ν' ἀπομιμηθεῖ τὴν ἐνορχήστρωση, κάνοντας ἕναν κρότο μάχης. Μάταια ὁ Ρένος προσπαθοῦσε νὰ τραβήξει τὴ συζήτηση ἀλλοῦ. Ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Ἰωακεὶμ ἐξακολουθοῦσαν νὰ σχολιάζουν τὸ φέρσιμο τοῦ Μάρκου, ἐνῶ ἡ Ἰσμήνη προσπαθοῦσε νὰ μὴ δείξει ὅτι τοὺς παρακολουθοῦσε. Πιὸ πέρα, μέσα στὴ σκιά, τὰ μάτια τοῦ Μάρκου εἶχαν σβήσει σὲ δυὸ ὀπὲς μαῦρες, ἐφιαλτικὰ ἄδειες.

— Τὸ νὰ πῶ ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ δὲν μὲ ἔτσουξε, θάταν ἕνα ἀνόητο ψέμα, εἶπε ἀργὰ στὸν Κορνήλιο. Δὲν ὑποστηρίζω ὅτι εἶμαι κανένας ἄγγελος, μπορῶ νὰ πονέσω καὶ νὰ ζηλέψω ὅπως ἀκριβῶς καὶ κάθε ἄλλος.

Σώπασε λίγο, κι' ὕστερα πρόσθεσε:

— Ἴσως καὶ παραπάνω, κιόλας.

—Ἴν βίνο βέριτας, παρατήρησε ὑπομονετικὰ ὁ Κορνήλιος. Πρόσεξε μόνο μήπως μέσα στὴν προσπάθειά σου αὐτὴ γιὰ νὰ κερδίσεις τὴν αὐτοκυριαρχία σου καὶ νὰ φερθεῖς πολιτισμένα μπασταρδέψεις τὴν κατάσταση καὶ αὐτὸ σὲ βλάψει.

— Πῶς;

— Τὴν ἱστορία σου αὐτὴ μὲ τὴν Εἰρήνη τὴν ἤξερα. Καθόλου παράδοξο, ἄλλωστε, μιὰ ποὺ τὴν ἔχεις περιγράψει σὲ ὅλα σου τὰ ποιήματα, μυθιστορήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα τῶν τελευταίων ἔξη μηνῶν μὲ τὰ ὁποῖα ταλαιπωρεῖς τοὺς ἀνύποπτους φίλους σου μόλις ἔρθουν σὲ ἀπόσταση βολῆς. Καὶ ἀνησυχοῦσα γιὰ τὸ πῶς θὰ αἰσθανόσουν ὅταν μάθαινες τὴ δική μου ἱστορία μὲ τὴν Εἰρήνη.

— Δὲν εἶσαι ὁ μόνος. Ὁ Μοροζίνης, ὁ Μαλατέστας...

—Ὤ, τὸ ξέρεις καλὰ πὼς αὐτὰ δὲ μετροῦν! εἶπε μ' ἀνυπομονησία ὁ Κορνήλιος. Σὲ δυὸ μέρες ἢ δυὸ βδομάδες αὐτὰ τὰ παιδιὰ θ' ἀνέβαιναν στὸ ἀντάρτικο κι' ἡ Εἰρήνη θέλησε νὰ μὴν τοὺς ἀρνηθεῖ. Μὰ στὴ δική σου περίπτωση —καὶ στὴ δική μου— ἡ Εἰρήνη ἔκανε μιὰ προσπάθεια νὰ βρεῖ μιὰ ἐπαφή. Ἐσὺ ἦσουν πολὺ ἀνώριμος νὰ τὴ δεχτεῖς, καὶ ἐγὼ —ἂν θέλεις, μπορεῖς νὰ πεῖς ὅτι ἐγὼ παραήμουν σάπιος.

— Ποῦ τὸ ξέρεις; Ἐννοῶ, γιὰ τὴ δική μου περίπτωση.

— Τὸ κουβεντιάζουμε μὲ τὴν Εἰρήνη.

— Πρὶν ἢ μετά;

— Μὴ γίνεσαι πικρός. Τί σημασία ἔχει;

— Περίεργο. Θυμᾶμαι πὼς πάλι σὲ μιὰ ταβέρνα ἦταν, στὴν Κέρκυρα, ὅταν ὁ Ροῦσσος μοῦ εἶπε γιὰ πρώτη φορὰ ὅτι εἶχε κοιμηθεῖ μὲ τὴν Εἰρήνη. Φαίνεται ὅτι εἶναι γραφτὸ ἡ ἱστορία αὐτὴ νὰ συζητεῖται πάνω σ' ἕνα ποτήρι κρασί.

— Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ κοπέλλα αὐτὴ εἶναι δίπλα μας καὶ μᾶς παρακολουθεῖ, ἴσως κουτσομπολεύοντάς μας.

Ὁ Κορνήλιος ἔξυσε τὸ φαλακρό του κεφάλι.

— Πές μου, τὴν ἐπιθυμεῖς ἀκόμα;

Ὁ Μάρκος ἔκανε μιὰ κίνηση φόβου.

—Ὄχι, Θεὸς φυλάξει, πιά. Τὸ ξεπέρασα αὐτό.

— Σοῦ τόχουν πεῖ πὼς εἶσαι ἕνας ἅγιος;

— Βλακεῖες.

— Ἡ ἠλίθιος, εἶναι τὸ ἴδιο. Φοβᾶμαι ὅτι βρίσκεσαι κάτω ἀπὸ τὴν ἐπήρεια ρωσικῶν ἀναγνωσμάτων, πρίγκηψ.

— Πρίγκηψ;

— Μυίσκιν. Δὲς Δοστογιέβσκη.

— Ποτέ.

— Μόνο σὰν πάψει νὰ σ' ἀφηνιάζει ὁ πόνος, θὰ μπορέσεις νὰ γίνεις ἀληθινός, εἶπε ὁ ἄλλος διδακτικά.

—Ἔχω ξεμάθει νὰ θυμᾶμαι.

—Ἡ γροθιὰ ποὺ μοῦ ἔδωσες μαρτυρεῖ ἄλλα.

—Ἤμουν μεθυσμένος.

—Ἄρα ἐλεύθερος ἀπὸ τὶς τωρινές σου δεσμεύσεις.

— Πάψε!

— Τὰ δεκανίκια εἶναι χρήσιμα σ' ἕναν πληγωμένο, εἶπε ὁ Κορνήλιος σιγανά. Πρόσεξε ὅμως μήπως ἀπὸ βοήθημα σοῦ γίνουν στὸ τέλος ἐμπόδιο.

— Πρέπει νὰ σοῦ χρωστάω χάρη γι' αὐτό;

—Ἡ συμβουλὴ δίνεται δωρεάν.

—Ἂν πιῶ κι' ἄλλο, θ' ἀρχίσω νὰ παραφέρομαι, πάλι.

— Τὸ ξέρω ὅτι αὐτὴ τὴ στιγμὴ παίζω τὴ φιλία μου μὲ σένα, εἶπε μὲ μιὰ κακοκρυμένη μελαγχολία ὁ φαλακρός. Κι' ἂς νομίζεις πὼς δὲν εἶμαι ἱκανὸς γιὰ ἕνα τέτοιο συναίσθημα. Νομίζω ὅμως ὅτι τώρα ἦρθε ἡ στιγμὴ νὰ ξεπεράσεις τὰ τραύματά σου. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ βλέπεις στὸν ὕπνο σου ὅτι στραγγαλίζεις ἀλληλοδιαδόχως ὅλους τοὺς ἐραστὲς τῆς Εἰρήνης. Τί νοσηρὰ πράγματα.

Σώπασε γιὰ μιὰ στιγμή.

— Θὰ σοῦ φανεῖ ἀπίστευτο αὐτὸ ποὺ θὰ σοῦ πῶ, συνέχισε, ἀλλὰ πιστεύω σὲ σένα, Μάρκο. Εἶσαι ὁ μόνος ποὺ μπορεῖς νὰ γίνεις «πρόσωπο» ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς ἐδῶ μέσα. Πιστεύω πὼς ἔχεις μέσα σου μιὰ φωτιὰ ποὺ μπορεῖ κάποτε νὰ μᾶς καταπλήξει ὅλους μας. Τὰ ὅσα γράφεις σήμερα εἶναι — κι' ἔκανε μιὰ χειρονομία σαρώματος — ἄθλια, δοκιμὲς ἁπλῶς καὶ μόνο γιὰ κλάματα, ἀλλὰ καὶ μέσα ἀκόμα σ' αὐτὲς ὁ σοφὸς Κορνήλιος μπορεῖ μὲ τὴν ὀξυδέρκεια ποὺ τὸν διακρίνει νὰ καταλάβει τὸ σκίρτημα μιᾶς πνοῆς ποὺ ξεπερνάει ὅλα τὰ σίγουρα μετρήματά μας. Ξαφνιάζομαι ἀπ' αὐτὴ τὴν παρουσία. Καὶ γι' αὐτὸ καὶ περιμένω τόσα πολλὰ ἀπὸ σένα. Γι' αὐτὸ καὶ θέλω, αὐτὴ τὴ στιγμή, νὰ σὲ δῶ νὰ ἀνδρώνεσαι: ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία κάποτε θὰ καταξιωθεῖ σὲ ἕναν καλὸ στίχο ποὺ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι θὰ τὸν ἐπαναλαμβάνουμε μὲ ἀγωνία καὶ ἱκανοποίηση γιατὶ θάναι ἴσως καὶ ἡ μόνη δική μας δικαίωση. Πρόσεξε πόσο πολὺ θυσιάζω τὸν ἑαυτό μου, αὐτὴ τὴ στιγμή.

— Δῶσε μου νὰ πιῶ, εἶπε ὁ Μάρκος βραχνά. Εἶσαι ὁ Σατανᾶς.

—Ἡ ζωή μου εἶναι ἄνυδρη, εἶπε παραπονετικὰ ὁ ἄλλος. Τὴ δική μου ξεραΐλα μπορῶ νὰ τὴ χαρίσω στὸν ἄλλο, μὰ σὰν ὁ ἄλλος εἶναι κι' αὐτὸς ξερός, γινόμαστε ἡ ἔρημος. Νά ἡ ἀπάντησή μου γιὰ τὴν Εἰρήνη.

— Καλὰ νὰ πάθω, μουρμούρισε ὁ Μάρκος. Ἤθελα νὰ παίξω τὸ θεό.

— Κι᾿ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπάντησή μου γιὰ τὴν Ἰσμήνη, συνέχισε ὁ Κορνήλιος. Σοῦ ἔχω ποτὲ πεῖ τί ἔχει γράψει ὁ Ρένος γιὰ τὸν Ντύρερ; Δὲν εἶναι πρωτότυπο, μὰ δὲν ξέρω ἀπὸ ποῦ τὸ ἔχει πάρει. «Ὁ Ντύρερ ζωγράφισε τὸν Ἱππότη καὶ τὸ Θάνατο μὲ τὸ Διάβολο θριαμβευτὴ νὰ τὸν κοιτάει νὰ περνάει ἀνυποψίαστα στὸ δρόμο ποὺ τοῦ εἶχε προετοιμάσει. Δώδεκα χρόνια μετά, ξαναζωγράφισε τὴν ἴδια σύνθεση. Ἐκεῖ, ὁ διάβολος ἔχει μιὰν ἔκφραση σχεδὸν παρακαλεστική.»

— Στὸ εἶπα, εἶσαι ὁ Σατανᾶς. Ταλαίπωρη Ἰσμήνη!

— Δὲν ξέρεις ποτὲ ποῦ εἶναι ἡ δικαίωση, εἶπε ὁ ἄλλος ψιθυριστά. «Δώδεκα χρόνια μετά, ὁ Διάβολος ἔχει μιὰν ἔκφραση σχεδὸν παρακαλεστική». Σκέψου το.

—Ἰσμήνη! Πάρε τον ἀπὸ ἐδῶ!

—Ὤπ! Ἄρχισε ὁ δεύτερος γῦρος! εἶπε ὁ Ἰωακεὶμ σκωπτικά.

Ἡ Ἰσμήνη ἔτρεξε κοντά τους ἀνήσυχη.

— Τί τρέχει; ρώτησε. Τί τοῦ εἶπες, Κορνήλιε;

— Τὶς τέσσερίς του ἀλήθειες, εἶπε βαριὰ ὁ φιλόσοφος, καθὼς σηκωνόταν μὲ κόπο ἀπὸ τὶς καρέκλες του. Πώ, πώ! Αἰσθάνομαι σὰν τὸν Ἰακὼβ ὅταν πάλαιψε μὲ τὸν ἄγγελό του. Στὸν παραδίνω, τώρα, σὲ σένα, Φλόρενς Ναΐτιγκαιηλ.

Ξαναπῆγε στὸ τραπέζι τῶν ἄλλων ὅπου μόνο ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Ἰωακεὶμ ἔδειχναν ἀκόμα σημεῖα νηφαλιότητας. Ὁ Ροῦσσος κοιμόταν. Ὁ Μαλατέστας εἶχε ἐξαφανιστεῖ σὲ μιὰ γωνιά. Ὁ Ρένος καὶ ἡ Ρόζα εἶχαν γίνει κόμπος.

— Γιατί σωπάσατε; φώναξε ὁ Μάρκος. Ἀρκεῖ ἐγὼ νὰ μὴν ἀσχοληθῶ μαζί σας καὶ ἀποκοιμιέστε. Τραγούδι! Κρασί!

—Ἡσύχασε, Μάρκο, ἔκανε ἡ Ἰσμήνη.

—Ἰσμήνη, ἀγάπη μου, δῶσε μου τὰ χείλη σου. Ὄχι, ὄχι, τὰ θέλω ὅλα.

— Μάρκο!

— Θέλω νὰ τὰ σπάσω. Δῶσε μου τὸ παπούτσι σου νὰ πιῶ σαμπάνια.

— Φοράω πέδιλα.

— Φτερωτά. Φέρε νὰ τὰ φορέσω νὰ πετάξω. Εἶμαι ἕνας μικρὸς Ἑρμῆς.

—Ὁ Μάρκος μέθυσε, εἶπε διασκεδασμένα ὁ Ἰωακείμ. Ροῦσσο, ξύπνα! Χάνεις!

—Ἔ; εἶπε ὁ Ροῦσσος μισοκοιμισμένα.

— Κορνήλιε, τί θὰ τὸν κάνουμε; ρώτησε ἡ Εἰρήνη.

— Μὰ νιώθω τὴν κατάσταση νὰ μᾶς ξεφεύγει, εἶπε νυσταγμένα ὁ Μοροζίνης. Τί καλά!

— Θέλω νὰ φάω! φώναξε ὁ Μάρκος. Θέλω ἀμελέτητα!

Ἀκόμα κι᾿ ὁ Ρένος καὶ ἡ Ρόζα εἶχαν ξεχωρίσει καὶ κοιτοῦσαν τὸ θέαμα μὲ μάτια γεμάτα ἀκατανοησία.

Ἡ Ἰσμήνη ὥρμησε στὸ τραπέζι τῶν ἄλλων.

— Μὴ γελᾶτε! Μὴ γελᾶτε! Ἐσεῖς τὸν κάνατε ἔτσι!

—Ἰσμήνη, μὴν παραλογίζεσαι!

—Ἐσεῖς οἱ δυό! κι᾿ ἔδειξε τὸν Κορνήλιο καὶ τὴν Εἰρήνη. Σπᾶτε κάθε ζωὴ ποὺ ἀπαντᾶτε στὸ δρόμο σας! Καταστρέφετε ὅ,τι πιστεύει, καῖτε ὅ,τι πάλλεται, ξεραίνετε ὅ,τι ἀνθεῖ! Καὶ μὴν νομίζετε πὼς δὲν τὸ ξέρω!

—Ἰσμήνη, σὲ βεβαιώνω... ἄρχισε ἡ Εἰρήνη.

Μόνο ὁ Κορνήλιος εἶδε τὸ πήδημα νὰ ἑτοιμάζεται στὰ μάτια τῆς Ἰσμήνης πρὶν τὸ βάλει σὲ πράξη καὶ ὀπισθοχώρησε.

Ἔπεσε σὰν σίφουνας πάνω στὸ τραπέζι καὶ ἅρπαξε τὴν Εἰρήνη ἀπὸ τὰ μαλλιά. Κυλήστηκαν κάτω. Χτυπήθηκαν ἄγρια καὶ θυμωμένα, σὰν ἄνθρωποι ἀληθινοί, βάρβαροι, ὑγιεῖς, ποὺ πετοῦσαν ἀπὸ πάνω τους σὰν τελευταῖα κουρέλια τὶς παλιές τους δεσμεύσεις. Ἐδῶ δὲν ὑπῆρχαν πιὰ παρὰ μονάχα οἱ φοβερὲς ζωικὲς δυνάμεις ποὺ ξυπνοῦσαν ἀπὸ λήθαργο. Ἦταν ἕνα πράγμα πυκνό, γεμάτο ἀπωθημένους χυμούς, ἀντρόπιαστο καὶ θαρρετὸ σὰν μιὰ γενετήσια πράξη.

Τὶς χώρισαν μὲ δυσκολία καὶ τὶς ἄφησαν νὰ ξεσπάσουν τὰ νεῦρα τους σὲ λαχανιασμένο κλάμα. Γιὰ δεύτερη φορὰ ὁ Μάρκος ἔνιωσε ἀπότομα τοὺς ἀτμοὺς τοῦ κρασιοῦ νὰ καθαρίζουν μέσα στὸ κεφάλι του. Πλησίασε τὴν Ἰσμήνη καὶ τῆς χάιδεψε τὸ ἱδρωμένο μέτωπο ὅπου τὰ ταλαίπωρα ἀχτένιστά της μαλλιὰ κολλοῦσαν σὰν ἕνα πλαίσιο ἀκατανίκητης ἀσχήμιας. Τὴ φίλησε δυνατὰ στὰ χείλη.

— Εὐχαριστῶ, τῆς εἶπε. Μὰ δὲν ἦταν ἀνάγκη. Θὰ τὸ ξεπερνοῦσα ἔτσι ἢ ἀλλιῶς.

Ὁ Κορνήλιος τὸν κοίταξε λοξά. Μέσα

στὸ βλέμμα του ὑπῆρχε μιὰ πρόκληση ποὺ ἂν ὁ Μάρκος ἦταν ἀκόμα μεθυσμένος, θὰ τὸν ἔκανε νὰ ἀφηνιάσει. Τώρα ὅμως μποροῦσε νὰ τὸ καταλάβει χωρὶς νὰ τὸ παρεξηγήσει. Μιὰ βαθιὰ εὐγνωμοσύνη-φούσκωσε τὸ στῆθος του. Ἔνιωσε λαφρὺς καὶ ἄθικτος, ἀκούραστος σὰν νὰ κατέβαινε ἀπὸ μιὰ κορφή.

—Ναί, ἔχεις δίκιο, Κορνήλιε.

Προχώρησε καὶ στάθηκε μπροστὰ στὴν Εἰρήνη ὅπως ποτὲ δὲν εἶχε σταθεῖ κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα της, γυμνὸς ἀπὸ κάθε ἐπιθυμία καὶ ἁπλόχερα ἕτοιμος γιὰ μιὰ δωρεά. Τὸ πρόσωπό της τὸν κοιτοῦσε ἀναποδογυρισμένο, προσπαθώντας νὰ καταλάβει ἂν θάπρεπε νὰ τοῦ χαμογελάσει, νὰ συνοφρυωθεῖ ἢ ν' ἀδιαφορήσει. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ μὲ τὰ σὰν ἀπὸ ἀτσάλι μαλλιά, τὸ πρόσωπο αὐτὸ ποὺ τόσο καλὰ ἤξερε νὰ τὸν πληγώνει καὶ νὰ τὸν διασχίζει σὰν πυρωμένο σπαθί, τὸ περήφανο στόμα μὲ τὰ πικρὰ λόγια ποὺ τόσο τὸν εἶχε βασανίσει... Ἔνιωσε ξαφνικὰ ψηλότερος ἀπὸ ὅλα αὐτά.

—Εἰρήνη, σοῦ χρωστάω ἕναν ἀποχαιρετισμό, τῆς εἶπε καθαρά. Τώρα μπορῶ νὰ σοῦ τὸν δώσω.

Καθὼς ἔσκυψε πάνω της εἶδε τὰ μάτια της ν' ἀνοίγουν στὴν ἀρχὴ σὲ ἀργὴ ἔκπληξη κι' ὕστερα νὰ μικραίνουν σὲ μιὰ ἀρχὴ ὑποψίας ποὺ δὲν πρόφτασε νὰ πάρει σχῆμα: στὸ τέλος, τὴν ὥρα ποὺ τὸ πρόσωπό του ἦταν ἀκριβῶς ἀπάνω της, ἄστραψαν σὲ μιὰ γνώριμη λαμπράδα, —θὰ πρέπει νὰ χαμογέλασε, ἴσως— μέσα σὲ μιὰν ἄλω ἀνακούφισης. Τὰ εἶδε νὰ χάνονται, ἔξω ἀπὸ τὸ πεδίο ὁράσεώς του, μεγάλα καὶ καταφατικά, ὅταν τὰ χείλη του ἀκούμπησαν στὸ λεῖο της μέτωπο. Στὸ Μάρκο τοῦ θύμισε τὸ φιλὶ ποὺ εἶχε δώσει στὸν Κίτσο, νεκρό. Ἦταν τὸ ἴδιο γεμάτο μεταμέλεια καὶ συγγνώμη, ἀποφασιστικότητα καὶ σιγουριά. Ἦταν ἐξίσου ὀδυνηρὸ καὶ ἀκόμα πιὸ πικρό.

— **Voilà ce que j'appelle rituel**, εἶπε σφυριχτὰ ὁ Ἰωακείμ.

Γιὰ τὰ ὅσα συνέβηκαν ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴ σκηνὴ τὸ ἴδιο βράδυ, ὁ Μάρκος δὲν εἶχε καμιὰ συγκεκριμένη ἰδέα. Ἀμυδρὰ θυμόταν πὼς γύρω στὶς τρεῖς τὸ πρωὶ ξύπνησε ἀπὸ κάτι σκληρὸ στὸ προσκέφαλό του κι' εἶδε πὼς εἶχε ἀποκοιμηθεῖ πάνω στὸ κατάστρωμα ἑνὸς δρόμου κοντὰ στὸ ἐργοστάσιο τοῦ Φίξ, ἐνῶ πλάϊ του μάταια ὁ Ρένος —ὁ πιστὸς Ρένος!— προσπαθοῦσε νὰ τὸν συνεφέρει. Ὕστερα μιὰ ἄλλη ἀκαθόριστη ἀνάμνηση ὅτι βρισκόταν μπροστὰ στὸ σπίτι του ψάχνοντας δαιμονισμένα γιὰ τὸ κλειδί του. Τὴ συμφιλίωση τῆς Ἰσμήνης μὲ τὴν Εἰρήνη —προσωρινὴ λύση: οἱ δυὸ κοπέλλες δὲν ξαναϊδωθῆκαν ποτέ— τὸ μπάτσο τῆς Ρόζας στὸν Ρένο, τὸ ξάπλωμα τοῦ Ρούσσου στὴν πλατεία Λυκαβηττοῦ, ἀκόμα καὶ τὸ ὅτι ὁ ἴδιος, γιὰ ἕνα στοίχημα, ἀνέβηκε πάνω στὰ ρολλὰ τῶν καταστημάτων τῆς πλατείας στὸ Κολωνάκι καὶ ἔκλεψε ὅλους τοὺς γλόμπους ποὺ μποροῦσε νὰ βγάλει, μόνο ἀπὸ τὶς διηγήσεις τῶν ἄλλων τὰ ἔμαθε. Πρὶν ὅμως χάσει τὶς αἰσθήσεις του, καὶ τὴν ὥρα ποὺ τὰ χείλη του βρίσκονταν πάνω στὸ ψυχρὸ μέτωπο τῆς Εἰρήνης Μάγερ, ξεδιπλώθηκε μέσα στὰ ἐκτυφλωμένα του μάτια σὰν μιὰ ἀστραπὴ ἡ ἀνάμνηση τῆς πρώτης του συνάντησης μ' αὐτὴ τὴν περήφανη κοπέλλα, σὰν νὰ μποροῦσε νὰ τὴν διαβάσει, σὲ παλιὸ κιτρινισμένο χαρτί, μέσα σ' ὄνειρο τὴν ἱστορία αὐτή: ναί, δὲν τὴν εἶδε, τὴν διάβασε τὴν ἱστορία, λὲς καὶ κάποτε ἄλλοτε νὰ τὴν εἶχε γράψει ὁ ἴδιος σὲ ξεχασμένο χειρόγραφο. Κι' ὅταν τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησε ἐπώδυνα, κάθησε καὶ τὴν ἔγραψε, ὅσο τὴν θυμόταν, σὰν νὰ τὴν ἀντέγραφε ἀπὸ τὸ παλιὸ αὐτὸ ἀνύπαρκτο χειρόγραφο, μιὰ διαθήκη ποὺ εἶχε ταξιδέψει πάνω στὴ σαΐτιὰ τοῦ χρόνου μὲ τὴν ἀντίθετη φορὰ ποὺ δίνει ἡ δύναμη —κι' ἡ ὀμορφιὰ — μιᾶς γαλήνης, ἐξαγορασμένης μὲ μιὰ ὑψηλόφρονη παραίτηση ποὺ εἶναι ταυτόχρονα μιὰ δύναμη, μιὰ ἐλπίδα καὶ μιὰ πριγκηπικὴ ἀδιαφορία.

Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΑΡΙΑΔΝΗΣ

(ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ)

Δὲν λείπουν στὶς ἡμέρες μας οἱ εὐκαιρίες γιὰ μιὰ σύντομη ἐκδρομὴ σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ ὡραῖα νησιὰ τῆς πατρίδας μας. Οὔτε οἱ δυνατότητες νὰ τὴν κάνει κανεὶς στὴ συντροφιὰ μιᾶς εὐχάριστης παρέας, ποὺ διαθέτει μάλιστα καὶ αὐτοκίνητο. Μιὰ τέτοια εὐκαιρία τὴ δεχθήκαμε φέτος μὲ διπλὴ χαρά, γιατὶ σήμαινε τὸ τέλος τοῦ χειμωνιάτικου ἀποκλεισμοῦ στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἀρχὴ ἑνὸς καινούριου καλοκαιριοῦ, ποὺ στὴν Ἑλλάδα σημαίνει, ὅσο πουθενὰ ἀλλοῦ, ἔξοδο γιὰ συναναστροφὴ καὶ διάλογο μὲ τὴ μητέρα φύση.

Στὸ καράβι μας, ἀπὸ τὰ νεώτερα καὶ μεγαλύτερα ποὺ ἐξυπηρετοῦν τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, εἴχαμε μπαρκάρει κάπου ἑφτακόσιοι ἐπιβάτες καὶ πάνω ἀπὸ ἑκατὸ τροχοφόρα. Μᾶς δέχτηκε ὅλους ἄνετα καὶ μᾶς πρόσφερε ὀκτάωρο γαλήνιο, ἡλιόλουστο καὶ δροσερὸ ταξίδι ὥς τὴ Νάξο, τὸ νησὶ τοῦ προορισμοῦ μας. Στὰ καταστρώματα τοῦ πλοίου δὲν ἄκουγες παρὰ ξένες γλῶσσες, ἀπὸ νεαρὰ πρόσωπα, ποὺ χαίρονταν τὴ μεσογειακὴ θαλπωρὴ ἁπλώνοντας τὰ ξανθὰ σώματά τους στὶς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου. Ἀντίθετα, οἱ δικοί μας εἶχαν καταφύγει «σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις» στὰ κλιματισμένα σαλόνια καὶ μπὰρ τοῦ ὑπερσύγχρονου πορθμείου, φανερὰ χορτάτοι ἀπὸ τὸ λιοπύρι, τὴν ἁλμύρα καὶ τὸ ἀγέρι.

Ἐντύπωση μοῦ ἔκανε ἡ γρήγορη ὅσο καὶ ἁπαλή, θὰ ἔλεγα, προσέγγιση τοῦ πελώριου καραβιοῦ μας στὴν προκυμαία τοῦ νησιοῦ. Ρίξιμο τῆς ἄγκυρας στὴ μέση τοῦ λιμένα, στροφὴ 180 μοιρῶν, καὶ σὲ λιγότερο ἀπὸ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ἡ πρύμη δεμένη στὶς δέστρες τοῦ μόλου καὶ ἡ μπουκαπόρτα κατεβασμένη γιὰ τὴν ἔξοδο τῶν αὐτοκινήτων. Ἀξιοθαύμαστη δεξιοσύνη πληρώματος καὶ ἀξιωματικῶν, γιὰ νὰ τοὺς ἀξίζουν εἰλικρινὰ συγχαρητήρια.

Φυσικά, σὰν εὐσυνείδητοι ἐπισκέπτες δὲν παραλείψαμε, πρὶν ξεκινήσουμε, νὰ φρεσκάρουμε τὶς ἱστορικές μας γνώσεις γιὰ τὴ Νάξο, τὸ μεγαλύτερο νησὶ τῶν Κυκλάδων, καὶ ποὺ ἔχει μνημεῖα πολιτισμοῦ ἀπὸ τ' ἀρχαιότερα τῆς Ἑλλάδας. Θυμηθήκαμε τὸν μύθο τοῦ Διόνυσου, ποὺ μιὰ παράδοση τὸν θέλει γεννημένο σὲ τοῦτο τὸ νησί. Θυμηθήκαμε καὶ τὴν περιπέτεια τῆς Ἀριάδνης, ποὺ ἐδῶ τὴν παράτησε ὁ ἀγνώμονας Θησέας, καθὼς καὶ τὴν κατοπινὴ ἀγάπη τοῦ Διόνυσου γι' αὐτήν. Ἕνας θρύλος λέγει, ὅτι ἐδῶ στὴ Νάξο, φύτεψε ὁ Διόνυσος τὸ πρῶτο κλῆμα, ὅπως ὁ Τριπτόλεμος τὸ πρῶτο στάχι στὴν Ἐλευσίνα, καὶ πῶς ἐδῶ ὀργανώθηκαν τὰ πρῶτα Διονύσια, οἱ μεγάλες γιορτὲς ποὺ γέννησαν τὴν τραγωδία καὶ τὴν κωμωδία. Τίτλος τιμῆς ζηλευτὴς ὄχι μονάχα γιὰ τὴ Νάξο ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρη.

Ὅτι μύθοι καὶ θρύλοι συνδέονταν στενὰ μὲ τὴν πραγματικότητα, δὲν ἦταν δηλαδὴ ἁπλὰ γεννήματα τῆς φαντασίας, τὸ βλέπει ὁ ἐπισκέπτης ἀπὸ τὰ μνημεῖα καὶ τοὺς ναοὺς τῆς ἀρχαιότητας, ποὺ τὰ ἐρείπιά τους δὲν εἶναι ὀλίγα στὸ νησί. Βρισκόμασταν ἀκόμα στὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου, ὅταν μιὰ κυκλώπεια ὀγκολιθικὴ πύλη σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ τράβηξε τὴν προσοχή μας. Εἶναι ὅ,τι ἀπόμεινε ἀπὸ τὸν ἐντυπωσιακῶν διαστάσεων ναό, ποὺ οἱ Ναξιῶτες τοῦ 6ου π.Χ. αἰώνα εἶχαν ἀφιερώσει στὸν Ἀπόλλωνα. Περιττὸ νὰ ἐξηγήσω γιατί, μόλις ἀφήσαμε τὶς ἀποσκευές μας στὸ ξενοδοχεῖο, πεταχτήκαμε στὸν παραλιακὸ δρόμο. Ἔπειτ' ἀπὸ πεζοδρομία δεκαπέντε λεπτῶν βρεθήκαμε στὰ «Παλάτια», τὸ ἑνωμένο σήμερα μ' ἕνα μόλο νησάκι, ποὺ ἀπάνω του ἦταν χτισμένος ὁ ναός. Εἴχαμε διαβάσει τὶς ἐντυπώσεις ἄλλων περιηγητῶν γιὰ τὴ μεγαλόπρεπη ὅσο καὶ καλλίγραμμη αὐτὴν πύλη, ἀπὸ τὰ ὡραιότερα μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότη-

τας. Καὶ ὁμολογοῦμε ὅτι δὲν βρήκαμε πὼς εἶπε μιὰ ὑπερβολὴ ὁ ξένος ποὺ τὴν ἀποκάλεσε «Πύλη τῆς αἰωνιότητας», ἢ ὁ δικός μας λογοτέχνης ποὺ τὴν εἶδε «σὰν λύρα στημένη ἀντίκρυ στὸ ἀρχιπέλαγος, νὰ τονίζει μερονυχτὶς τὴν παναιώνια μελωδία τῆς θάλασσας».

Ἐπιστρέφοντας στὸ ξενοδοχεῖο μας σταθήκαμε γιὰ λίγο στὴν πλατεία τῆς Χώρας, περίεργοι νὰ πληροφορηθοῦμε τίνος εἶναι ἡ χάλκινη προτομὴ ποὺ ὑψώνεται στὸ κεντρικότερό της σημεῖο. Δὲν ξέραμε ὅτι ὁ τραγικὸς Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν στὴν κυβέρνηση Γούναρη, ποὺ τὸ 1921 ἔκοψε τὴ Δραχμὴ στὴ μέση, φορολογώντας μὲ τὰ μισά χρήματά του τὸν ἑλληνικὸ λαό, ἦταν ναξιώτης. Κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει σήμερα, πὼς τὸ σκληρὸ ἐκεῖνο μέτρο τὸ πῆρε ὁ Πρωτοπαπαδάκης ἀπὸ ἁγνὸ πατριωτισμό, σὲ ἀπελπισμένη μιὰ προσπάθεια νὰ σώσει ἀπὸ τὸν ὄλεθρο τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ ποὺ μαχόταν στὴν καρδιὰ τῆς Μικρασίας. Μέτρο φοβερὸ καὶ μισητό, αὐτὸ τὸ ψαλίδισμα τοῦ χαρτονομίσματος, ποὺ τὸ πλήρωσε ὁ Πρωτοπαπαδάκης — ὅταν ἕνα χρόνο ἀργότερα ἦρθε ἡ μεγάλη καταστροφὴ — μὲ τὴ ζωή του ἐμπρὸς στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα. Ἡ προτομή του, περισσότερο ἀπὸ τὸν ἴδιο, τιμᾶ τοὺς συμπατριῶτες του, καὶ ὅλους ἐκείνους ποὺ εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβουν μὲ ποιὸ σπαραγμὸ ψυχῆς ἀναγκάζεται ἕνας πολιτικὸς ἄνδρας νὰ πάρει, σὲ κρίσιμες στιγμὲς τῆς ἱστορίας, μιὰν ἀπόφαση τόσο ἀποτρόπαιη καὶ τόσο αἱματηρὴ γιὰ τὸν λαό του.

Ἐκεῖ μάθαμε ἀπὸ ἕνα καταστηματάρχη, ποὺ τὸν πλησιάσαμε γιὰ μερικὲς πληροφορίες καὶ πιάσαμε ὁλόκληρη κουβέντα μαζί του, πὼς ἡ Νάξος δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι, ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἕνα «εὔανδρο» νησί. Μᾶς ἀνέφερε πολλὰ ὀνόματα ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ποὺ κατάγονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν «ἐξαίρετον καὶ τῶν Κυκλάδων κρατίστη», ὅπως μᾶς πληροφόρησε ὅτι τὴν ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι.

Ἀφήνοντας τὴν πλατεία πισωδρομοῦμε λίγα βήματα, πρὸς τὸν μόλο, γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἀπὸ κοντύτερα τὴ Μυρτιδιώτισσα, κάτασπρη ἐκκλησούλα, χτισμένη ἀπάνω σ' ἕνα μικροσκοπικὸ νησάκι, ποὺ μόλις ξενερίζει στὴ μέση τοῦ λιμανιοῦ. Εἴχαμε απομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸν περιστασιακὸ ξεναγό μας, κ' ἔτσι δὲν μπορέσαμε νὰ μάθουμε τίποτα γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ νεροθεμέλιωτου αὐτοῦ ἐξωκλησιοῦ, ποὺ θυμίζει Βενετία, οὔτε καὶ γιὰ τοὺς θησαυροὺς ποὺ κλείνει.

Γυρίζουμε τώρα τὴν πλάτη στὸ λιμάνι κι ἀντικρύζουμε τὸ «Κάστρο», τὸν λόφο ποὺ ἀπάνω του ἔχει κτισθεῖ σκαρφαλωτὰ ἡ πολιτεία, μὲ τὴ βενετσιάνικη ἀκρόπολη στὴν κορυφή του. Ζωντανὸ ἀπομεινάρι τῆς φραγκοκρατίας, ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 13ου αἰώνα, ὅταν ὁ βενετσιάνος κατακτητὴς Μάρκος Σανοῦδος ἵδρυσε μὲ τὶς Κυκλάδες καὶ τὶς Σποράδες τὸ δουκάτο τοῦ Αἰγαίου, κάνοντας τὴ Νάξο πρωτεύουσά του. Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ Κάστρο διατηρεῖται ζωντανὸς ἀκόμα, ὅσο κι ἂν φαίνεται ἀπίστευτο, ἕνας κόσμος γεμάτος φράγκικο μεσαιωνικὸ μυστήριο: πύργοι καὶ οἰκόσημα, πολλοὶ τάφοι ἀπὸ τοὺς εἴκοσι καὶ τόσους δοῦκες ποὺ κυβέρνησαν 350 χρόνια τὸ δουκάτο, μιὰ μεγάλη καθολικὴ μητρόπολη, ὅπου τὸ ἁρμόνιο συνοδεύει τακτικὰ τὴ θεία λειτουργία, καθολικοὶ παπάδες καὶ μαθήτριες τῆς σχολῆς τῶν Οὐρσουλίνων, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ προσηλυτίζει καὶ σήμερα νεαρὰ κορίτσια, ὅπως ἀκριβῶς καὶ στὴν κοντινὴ Τῆνο. Ὅλ' αὐτὰ εἶναι πράγματα γνωστά, γραμμένα καὶ χιλιοειπωμένα, καὶ ἡ ἐπίσκεψη ποὺ θὰ κάνουμε ἀργότερα στὸ Κάστρο δὲν θὰ εἶναι παρὰ ἡ ὀπτικὴ ἐπαλήθευση τῶν ὅσων εἴχαμε διαβάσει καὶ γνωρίζαμε ἤδη.

* * *

Τὸ θαλασσινὸ ταξίδι καὶ ὁ καθαρὸς ἀέρας ἄνοιξαν τὴν ὄρεξή μας, καὶ πρὶν προλάβει νὰ νυχτώσει βρεθήκαμε σὲ μιὰ γνωστὴ παραλιακὴ ταβέρνα τῆς Χώρας, γιὰ φρέσκο ψάρι. Οἱ προσδοκίες μας δὲν διαψεύστηκαν καὶ οἱ τιμὲς προσιτές, συγκριτικὰ μὲ κεῖνες τῆς Ἀθήνας. Ἡ μεγάλη αἴθουσα γεμάτη, καὶ στὰ τραπέζια ξένοι τουρίστες καὶ τουρίστριες ποὺ μιλοῦν γαλλικά, φωναχτά, προδίνοντας ἀπὸ μακριὰ τὴ μεσογειακὴ καταγωγή τους. Φαίνονται χαρούμενοι κ' εὐχαριστημένοι. Σ' ἕνα τέτοιο κλίμα ἡ γνωριμία ξένων καὶ ντόπιων διευκολύνεται πολύ. Καθόμασταν ἄλλωστε τόσο κοντά, ποὺ σχεδὸν ἀγγίζανε οἱ ἀγκῶνες μας.

Ὅταν μᾶς ἄκουσαν νὰ μιλοῦμε τὴ γλώσσα τους, μᾶς ἔδειξαν τὸν κατάλογο τῶν φαγητῶν καὶ μᾶς ζητήσανε νὰ τούς... διαφωτίσουμε. Τοὺς δώσαμε τὶς ἐξηγήσεις ποὺ θέλανε, καὶ ὕστερα τοὺς βάλαμε καὶ μεῖς διακριτικὰ τὶς ἐρωτήσεις μας. Ἔτσι πληροφορηθήκαμε ὅτι ἀποτελοῦσαν ὀργανωμένη ὁμάδα, ποὺ μετὰ τὴ Νάξο θὰ πήγαιναν στὴ Σαντορίνη, κατόπι στὴν Ὀλυμπία, τὸν Μυστρά, τὴν Ἐπίδαυρο, τὶς Μυκῆνες, τοὺς Δελφούς, καὶ ἂν τοὺς ἔπαιρνε ὁ χρόνος καὶ στὰ Μετέωρα. Κι ὅλ' αὐτὰ μέσα σὲ δέκα μέρες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ τέσσερις εἶχαν κιόλας περάσει. Θαυμάσαμε τὴν ἀντοχή τους ἀλλὰ καὶ τὴν ἱκανότητά τους νὰ χωνέψουν μιὰ τέτοια βαρυστομαχιά. Ἀπὸ τοὺς τρόπους καὶ τὴν ὁμιλία τους φαινόταν πὼς ἦταν καλλιεργημένοι ἄνθρωποι, πράγμα ποὺ ἀργότερα τὸ διαπιστώσαμε: γιατροί, ἀρχιτέκτονες, χημικοί. Θελήσαμε νὰ μάθουμε τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὶς ἐντυπώσεις τους. Μὲ θλίψη ἀντιληφθήκαμε πὼς τὰ πρῶτα ἦταν ἐμβρυώδη, καὶ οἱ δεύτερες ἐπιφανειακές. Ἀπὸ τὴν ἱστορία τῶν χώρων ποὺ ἐπισκεφθήκανε, καὶ προπαντὸς ἐκείνων ποὺ ἔμελλε νὰ ἐπισκεφθοῦν, ἐλάχιστα γνωρίζανε. Ἀπὸ δική τους ἀδιαφορία ἢ μήπως ἀπὸ ἔλλειψη τῆς κατάλληλης προετοιμασίας, θλιβερὴ ἀπόρροια τῆς κατάργησης τῶν κλασικῶν σπουδῶν στὴ μέση ἐκπαίδευση, στὴ Δύση; Πόσοι ἀπὸ αὐτοὺς ἔνιωθαν, ἄραγε, τὶς ἐλλείψεις τους;

Ὅταν σηκωθήκαμε νὰ φύγουμε, μαζί μας καὶ ἡ ὁμάδα τῶν ξένων, ἕνας νέος ποὺ ὣς τότε δὲν εἶχε πάρει μέρος στὴ συζήτηση, μᾶς σίμωσε γιὰ νὰ μᾶς βάλει μιὰν ἐρώτηση. Καὶ ἡ ἐρώτησή του ἦταν: γιατί στὸ παραλιακὸ ξενοδοχεῖο ποὺ εἶχαν τραβήξει, καὶ ποὺ τὸ εἶχε καταλάβει ὁλόκληρο σχεδὸν ἡ ὁμάδα τους, γάλλοι ἑκατὸ στὰ ἑκατό, ἔλειπε ἀπὸ τὴ σκεπή του, ὅπου κυμάτιζαν οἱ κυριότερες σημαῖες τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ΗΠΑ, — ἀπουσίαζε ἴσα ἴσα ἡ γαλλικὴ σημαία; Δὲν βρῆκα, φυσικά, τί νὰ τοῦ ἀπαντήσω, ἔκανα ὅμως τὴ σκέψη ὅτι καὶ μᾶς τοὺς Ἕλληνες μᾶς πιάνουν, ὅταν βρισκόμαστε στὰ ξένα, τέτοιες ξαφνικὲς ἀγάπες γιὰ τὴν πατρίδα. Μὲ ὅλο τὸν κοσμοπολιτισμό του, ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος δυσκολεύεται νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴν ἰδέα ὅτι ἀνήκει σ' ἕνα ἔθνος δικό του, ποὺ τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τὸ ξένο περιβάλλον ξυπνάει τὴν κοιμισμένη συνείδηση τῆς καταγωγῆς του. Καὶ ἀναρωτιέται κανείς, πόσος καιρὸς θὰ περάσει ἀκόμα μέχρις ὅτου τ' ὄνειρο τῆς Ἑνωμένης Εὐρώπης, τῆς μοναδικῆς πατρίδας τῶν εὐρωπαίων, γίνει πραγματικότητα;

* * *

Ἔπειτ' ἀπὸ τὶς ἀκροθαλασσιὲς καὶ τὶς ἀμμουδιὲς ποὺ περιζώνουν τὴ Χώρα, ἦρθε ἡ μέρα νὰ κάνουμε γνωριμιὰ καὶ μὲ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ νησιοῦ. Ὅλα τὰ χωριά, ποὺ εἶναι μερικὲς δεκάδες, ἐξυπηρετοῦνται ἀπὸ ἁμαξωτοὺς δρόμους, ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Τ' ἀξιοθέατα εἶναι πολλά, οἱ ἀποστάσεις μικρὲς γιὰ τὰ σύγχρονα τροχοφόρα, κ' ἔτσι ἕνα πρωὶ ἀποφασίσαμε νὰ ξεκινήσουμε πρὸς δυὸ ἀντίθετες κατευθύνσεις: τὸ Σαγκρὶ πρῶτα, στὸ νότο, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, λιμάνι στὸ βορρά.

Μόλις βγήκαμε ἀπὸ τὴ Χώρα ξεδιπλώθηκε μπροστά μας τὸ ἀληθινὸ ναξιώτικο τοπίο. Πλατειὲς κοιλάδες καλλιεργημένες ἢ δεντροφυτευμένες, ἀνάμεσα σὲ ψηλὰ βουνὰ ποὺ ἕνα τους, ὁ Ζᾶς (Δίας), ξεπερνᾶ τὰ χίλια μέτρα. Στὶς πράσινες πλαγιὲς σκαρφαλωμένα χωριά, ἐκκλησιές, ἀνεμόμυλοι, κάστρα τοῦ μεσαίωνα κι ἀπομεινάρια πανάρχαιων κτισμάτων, ποὺ δικαιώνουν αὐτὸν ποὺ εἶπε γιὰ τὴ Νάξο πὼς εἶναι «μιὰ αἰωνιότητα».

Τὸ Σαγκρί, πεντακάθαρο χωριό, μὲ τὸν βενετσιάνικο πύργο τῶν Σομμαρίπα καὶ τὰ ὀχτὼ μοναστήρια του (ὅλα τοῦ 13ου μέχρι καὶ τοῦ 15ου αἰώνα), μὲ τὰ βυζαντινὰ γλυπτὰ καὶ τὶς πολλὲς τοιχογραφίες τους, ἔμελλε νὰ εἶναι, σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα ποὺ εἴχαμε σχεδιάσει, τὸ τέρμα τοῦ πρώτου αὐτοῦ μέρους τῆς ἐκδρομῆς μας. Ἡ συντροφιά μας ὅμως θέλησε, ἂν καὶ ὁ δρόμος γινόταν κακοτράχαλος, νὰ προχωρήσουμε ὣς τὸ Κάστρο τοῦ Ἀπαλύρου, ἕνα βράχο ἀπόκρημνο καὶ ἀψηλό, φυσικὸ φρούριο ποὺ δεσπόζει ὁλόκληρη τὴν περιοχή. Ἐκεῖ ἔγραψαν, τὸ 1207, οἱ ναξιῶτες μιὰ σελίδα δόξας ἀπὸ τὶς λαμπρότερες τῆς ἱστορίας τους. Σαράντα μέρες ἀντιστάθηκαν στὶς λυσσασμένες ἐπιθέσεις τῶν βενετσιάνων κουρσάρων καὶ θὰ τοὺς πετοῦσαν στὴ θάλασσα,

ἂν ὁ ἀρχηγός τους, ὁ διαβόητος, ὁ σατανικὸς Μάρκος Σανοῦδος δὲν εἶχε προλάβει νὰ κάψει τὰ καράβιά τους, ἀποκλείοντας τὴ φυγὴ καὶ ἀναγκάζοντάς τους νὰ πέσουν πολεμώντας ἢ νὰ νικήσουν.

Ἡ συντροφιά μας ἐπιμένει νὰ πάρουμε τὸ δύσβατο μονοπάτι πού, ἔπειτ' ἀπὸ μισῆς ὥρας ἀνάβαση, βγάζει στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου, καὶ μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἀκόμα καὶ σήμερα θὰ μπορούσαμε νὰ βροῦμε ἀνάμεσα στὶς πέτρες καὶ τοὺς βάτους, σπασμένα σπαθιά, κοντάρια καὶ κόκαλα τῶν τότε πολεμιστῶν. Τὸ τρόπαιο θὰ ἦταν ἀνατριχιαστικὸ καὶ μεγάλο. Ὅμως ὁ ἥλιος ἔχει ἀνεβεῖ ψηλά, κ' ἐμεῖς ἔχουμε καταστρώσει ἕνα σχέδιο ἐκδρομῆς ποὺ θὰ μᾶς πάει στὸν 'Απόλλωνα, ὅπου ὁ κολοσσιαῖος κοῦρος τῶν δέκα μέτρων, τοῦ 5ου π.Χ. αἰώνα — ἕνα σχέδιο ἀπὸ τὸ ὁποῖο δὲν θέλουμε νὰ παραιτηθοῦμε.

'Ανεβήκαμε, λοιπόν, στὸ ἁμάξι μας καὶ πήραμε τὸ δρόμο κατὰ τὸ Φιλῶτι, τὸ μεγαλύτερο σήμερα χωριὸ τοῦ νησιοῦ, μὲ 1.700 κατοίκους (19 χιλιόμετρα δυτικὰ τῆς Χώρας), καὶ πρὸς τὴν 'Απείρανθο (ἄλλα 10 χιλιόμετρα βορειότερα), ποὺ οἱ κάτοικοί του περνοῦσαν κάποτε τὶς 2.500. Νοικοκυρεμένο χωριό, τὸ Φιλῶτι, μὲ ἀξιόλογη γεωργικὴ παραγωγὴ ἀλλὰ καὶ κτηνοτροφία, κρίνοντας ἀπὸ τὰ γελάδια καὶ τὰ πρόβατα ποὺ εἴδαμε νὰ βόσκουν στὰ κοντινὰ πράσινα βοσκοτόπια. Τὰ νερὰ εἶναι ἄφθονα στὴ Νάξο, χάρη στὰ δασωμένα βουνά της, καὶ βοηθοῦν τὴ γῆ καὶ τοὺς ἐργάτες της νὰ βγάλουν πλούσιο κ' ἐκλεκτὸ καρπό.

Συνεχίζοντας τὸ δρόμο μας, ποὺ φιδοσέρνεται στὶς πλαγιὲς τοῦ ὄρους Φανάρι, ἀντικρύζουμε σὲ λίγο τὴν 'Απείρανθο. Πανοραμικὴ θέα μιᾶς ἀληθινῆς κωμόπολης, ἀμφιθεατρικὰ χτισμένης, χαμογελαστῆς μέσα στὸ πράσινο περιβάλλον της, τὰ κλιμακωτὰ χωράφια καὶ τοὺς κήπους της, τοὺς ἀνεμόμυλους καὶ τὶς ἐκκλησιές της. Παραπλανητικὴ ἐντύπωση, ὅμως, ποὺ τὴ διαδέχτηκε ἡ ἔκπληξη καὶ ἡ μελαγχολία, μόλις κυκλοφορήσαμε στοὺς δρόμους της καὶ διαπιστώσαμε ὅτι τῶν περισσότερων σπιτιῶν τὰ παντζούρια ἦταν σφαλισμένα, οἱ πόρτες μανταλωμένες καὶ οἱ αὐλές τους πνιγμένες στ' ἀγριόχορτα.

Στὴν πλατεία τ' 'Απεράθου, ὅπως λένε οἱ ντόπιοι τὸ χωριό τους, μᾶς περίμενε ὁ γνωστὸς λογοτέχνης καὶ ἀγαπητὸς φίλος Πέτρος Γλέζος, ποὺ τοῦ εἴχαμε τηλεφωνήσει ἀπὸ τὴ Χώρα τὸ πέρασμά μας γιὰ τὸν 'Απόλλωνα. Μᾶς δέχτηκε μὲ τὸ γνωστό του χαμόγελο καὶ μὲ τόση ἐγκαρδιότητα πού, παρόλη τὴ βιασύνη μας νὰ συνεχίσουμε γιὰ τὸν τελικὸ προορισμό μας, τὸν κοῦρο τῶν τεράστιων διαστάσεων, δὲν μᾶς στάθηκε βολετὸ ν' ἀρνηθοῦμε τὴν πρόσκλησή του ν' ἀνεβοῦμε «γιὰ μιὰ στιγμὴ» στὸ ἀρχοντικό του. Ἡ μιὰ στιγμὴ ὅμως ἔγινε ὧρες ὁλόκληρες, γιατὶ βρεθήκαμε σὲ μιὰ θερμὴ οἰκογενειακὴ ἀτμόσφαιρα· καὶ γιατί, ὅσο νὰ πάρουμε τ' ὀρεκτικὸ ποὺ μᾶς πρόσφερε ὁ ἀμφιτρύονάς μας, ἡ σπιτονοικοκυρά, ἡ τόσο ἀγαπητὴ στὸ πανελλήνιο ποιήτρια Διαλεχτὴ Ζευγώλη - Γλέζου, βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ στρώσει ἕνα λουκούλλειο τραπέζι, ποὺ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ στρωθοῦμε καὶ μεῖς σ' ἕν' ἀτέλειωτο κουβεντολόι. Τὰ νέα ποὺ μάθαμε, ἀπὸ μιὰ τόσο αὐθεντικὴ πηγὴ γιὰ τὴ Νάξο, καὶ ἰδιαίτερα τὴν 'Απείρανθο, ποὺ μέσα σὲ λίγα χρόνια ἔχασε τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ της, εἶναι αὐτὰ ποὺ περισσότερο μᾶς ἐντυπωσίασαν. «— Δὲν μείναμε παρὰ ἑφτακόσιοι κάτοικοι», ἀκούσαμε τὴ Διαλεχτὴ νὰ λέει, σὰν νὰ μονολογοῦσε, «καὶ ἀπὸ τότε ποὺ γύρισα στὴν 'Απείρανθο γιὰ μόνιμη διαμονή, πᾶνε πέντε χρόνια, δὲν εἶδα νὰ γίνεται οὔτ' ἕνας γάμος στὸ χωριό μας...» «Φταίει κ' ἐδῶ ἡ πρόοδος τῆς τεχνικῆς», μᾶς ἐξήγησε ὁ Πέτρος Γλέζος. «Οἱ περισσότεροι 'Απειρανθιῶτες ἦταν σμυριδοσυντήρητοι· ἀπὸ τότε ὅμως ποὺ ἡ συνθετικὴ σμύριδα κατέκτησε τὶς ἀγορὲς τοῦ κόσμου, ἡ παραγωγὴ στὰ ὀρυχεῖα τῆς περιφέρειάς μας ἔπεσε σχεδὸν στὸ μηδέν. Δὲν μποροῦμε λοιπὸν νὰ καταδικάσουμε τοὺς συχωριανούς μας, ποὺ παίρνουν τὸ δρόμο τῆς 'Αθήνας ἢ τῆς ξενιτιᾶς, γιὰ νὰ κερδίσουν τὸ ψωμί τους». «'Αλλὰ οὔτε καὶ εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ μᾶς πονᾶ κατάκαρδα ἡ τόσο θλιβερὴ αὐτὴ κατάσταση», συμπλήρωσε ἡ ποιήτρια ποὺ, ἀπὸ καιρὸ καὶ ἀπὸ προφητικὴ θὰ ἔλεγε κανεὶς ἔμπνευση, κατέγραψε καὶ περιέσωσε τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς 'Απειράνθου, — ἐργασία βραβευμένη ἀπὸ τὴν 'Ακαδημία 'Αθηνῶν.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἕνας νέος ἄντρας, παλικάρι ἀκόμη, ἀνεψιὸς τῆς ποιήτριας, σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ σὲ λίγο γύρισε μὲ

μιὰ συλλογὴ ποιημάτων της. Τὸν κίνησε ἄραγε ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐκδηλώσει στὴ θεία του τὴν ἀγάπη του καὶ τὸ θαυμασμό του γιὰ τὸ ἔργο της; Τὸν ἐπηρέασαν ὅσα ἄκουσε γιὰ τὸ νησί του; Ἢ τὸ ἐμπνεύσθηκε σὰν ἀποχαιρετιστήρια κατακλεῖδα, μιὰ κ' ἑτοιμαζόταν νὰ κατεβεῖ κι αὐτὸς στὴ Χώρα, περαστικὸς καθὼς ἦταν ἀπὸ τὸ νησί, ὅπως καὶ μεῖς; Γεγονὸς εἶναι ὅτι ὅλοι σωπάσαμε, ἐνῶ ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ ξεφυλλίζει τὸ βιβλίο καὶ νὰ μᾶς διαβάζει στίχους. Ἔτσι, ἀνάκατα, ὅμως σοφὰ διαλεγμένους, γιατὶ ὅλοι μιλοῦσαν γιὰ τὴ Νάξο, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους της, γιὰ τὴν ἱστορία της, γιὰ τοὺς μύθους καὶ γιὰ τὴ σύγχρονη μυθολογία της, γιὰ τὸ δράμα ποὺ δὲ λείπει ποτὲ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως δὲ λείπουν οὔτε οἱ χαρές, οὔτε οἱ ἀγάπες, οὔτε τὰ νιάτα, οὔτε τὰ γεράματα, οὔτε καὶ οἱ πάντοτε τραγικὲς ἀποδημίες...

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς μοῦ εἶναι γνωστοί. Καὶ ὅμως, τώρα μονάχα μοῦ ἀποκαλύπτουν τὸ βαθύτερό τους νόημα· τώρα, ποὺ φτερουγίζουν μέσα στὸ περιβάλλον ποὺ τοὺς ἔφερε στὸ φῶς, καὶ στῆς ποιήτριας τὸ πρόσωπο φτάνουν ἀναλαμπὲς ἀπὸ τὴν πρώτη ἔμπνευση. Ὅταν σηκωθήκαμε νὰ φύγουμε ἦταν πιὰ δειλινό. Ἀργὰ γιὰ νὰ φτάσουμε στὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸ γιγάντιο εἴδωλό του. Δὲν δοκιμάσαμε, ὡστόσο, καμιὰ θλίψη γιὰ τὴν ἀλλαγὴ ποὺ ἔπαθε τὸ πρόγραμμά μας. Τὸν ἀρχαῖο θεὸ θὰ τὸν βροῦμε στὴ θέση του, ὁποτε κι ἂν τὸ θελήσουμε, αὐτὸς ἔχει ἀνακαλύψει τὸν τρόπο ν' ἀψηφᾶ τὸ χρόνο.

* * *

Στὴν Ἀθήνα τώρα, στὸ γραφεῖο μου, μὲ τὸν «Κύκλο τῶν πικρῶν ὡρῶν» τῆς Διαλεχτῆς Ζευγώλη - Γλέζου στὰ χέρια μου, πέφτω ἐπάνω σ' αὐτοὺς τοὺς στίχους:

Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ μείνουμε στερνοὶ μὲ τοὺς στερνοὺς
στ' ὡραῖο κάποτε ψηλὸ βουνήσιο μας χωριὸ
... ποὺ ἀνθούσανε στὰ λιακωτὰ τῶν κοριτσιῶν τὰ γέλια,
ποὺ ὅλο βουνὰ καὶ λαγκαδιὲς κι ἀμπέλια.
. . . .
Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ μείνουμε στὸ πατρικὸ χωριό.
... Ἀπ' τ' ἀνοιχτὰ παράθυρα θὰ μπαίνει ὁ κρύος ἄνεμος,
θὰ σεργιανάει σφυροκοπώντας στὰ ἔρμα σπίτια,
στ' ἄδεια κατώγια σκοτεινὸς θὰ ὁρμᾶ
... θὰ ξεκρεμάει ἀπὸ τοὺς τοίχους ὅ,τι ἀπόμεινε,
πού, ἀνάξιο, δὲν ταξίδεψε στὰ ξένα.
. . . .
Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ μείνουμε στερνοὶ μὲ τοὺς στερνούς.
Θὰ μᾶς ξυπνᾶνε ἀργὰ τὰ νυχτοπούλια
τ' ἄγρια μεσάνυχτα, ποὺ θ' ἀνεβαίνει ἡ πούλια
ξέγνοιαστη στοὺς γαλάζιους οὐρανούς.
. . . .

Καὶ τὸ μεγάλο ποίημα συνεχίζεται σ' αὐτὸν τὸν τόνο.

Ἂς μοῦ ἐπιτρέψει ἡ εὐγενικιὰ ποιήτρια νὰ κλείσω μὲ αὐτοὺς τοὺς στίχους της, παρμένους στὴν τύχη, τὴν πρώτη μου τούτη γνωριμιὰ μὲ τὴ Νάξο, τὸ νησὶ τῆς Ἀριάδνης, τὸ νησί της.

Γ. Δ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΕΦΑΛΟΔΕΣΜΟΣ

ΓΑΜΟΣ

Ἐντελῶς ξεχωριστὴ θέση στὰ νεοελληνικὰ γαμήλια ἔθιμα κατέχει τὸ τελετουργικὸ λούσιμο, τὸ «πλέξιμο» καὶ χτένισμα τῆς νύφης, τὸ βάψιμο καθὼς καὶ ἡ κάλυψη τῆς κεφαλῆς της, πράξεις ποὺ ἀποσκοποῦν —σὲ συνδυασμὸ πρὸς ποικιλόμορφες μαγικὲς καὶ δεισιδαίμονες πράξεις— σὲ ἐξαγνισμό, κάθαρση, ἀποτροπὴ τοῦ κακοῦ, γονιμότητα. Στὴν τελευταία περίπτωση ἀποφασιστικὸ ρόλο παίζει ἡ ἀνάμειξη παιδιῶν, ἰδίως ἀγοριῶν, «ἀμφιθαλῶν», καθὼς καὶ ἡ χρήση θεμάτων συμβολικῶν τῶν κεφαλομάντηλων ἢ τῶν ἄλλων στοιχείων τοῦ κεφαλοδέσμου, τὰ ὁποῖα (θέματα) ὄχι ἁπλῶς συνδέονται μὲ τὴν γονιμότητα (κουκουνάρι, ρόδι, κλῆμα, κόκορας, φίδι, «σελήνη», μῆλο) ἀλλὰ γίνονται φορεῖς της καὶ τὴν μεταδίδουν σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς ὁμοιοπαθητικῆς μαγείας στὴ γυναίκα ποὺ τὰ φορεῖ.

Συχνὰ γίνεται λόγος στὰ νεοελληνικὰ νυφιάτικα τραγούδια γιὰ χτένι ἐλεφαντινό, χρυσάργυρο, μαλαματένιο, ἀργυρὸ ἢ φιλντισένιο. Ἡ χρήση τοῦ σκεύους εἶναι πολὺ παληὰ [1] καὶ παρ' ὅλο ποὺ στὸν Ὅμηρο τουλάχιστον ἀπουσιάζει ἡ λέξη ποὺ δηλώνει τὸ χτένι, ἐν τούτοις ὅμως ἡ ὕπαρξή του πιστοποιεῖται ἀπὸ πολυάριθμα σωζόμενα ἤδη ἀπὸ τὴν πρώϊμη Μυκηναϊκὴ ἐποχὴ ἐλεφάντινα καὶ ὀστεΐνα παραδείγματα —ξύλινα δὲν σώθηκαν παρὰ μόνο ἡ χρυσή, ἐφ' ὅσον εἶχαν, ἐπένδυσή τους—.

Τὸ ρῆμα π έ κ ω στὸν Ὅμηρο εἶναι γνωστὸ

χαίτας πεξαμένη Ξ 175 (Ἥρα).

Στὸ Βυζάντιο [2] κτένες ἢ κτένια εἶναι συνήθως χρυσᾶ ἀλλὰ καὶ ἀσημένια, ἐλεφάντινα ἢ μὲ πολύτιμους λίθους.

Στὴν ἀρχαιότητα [3] φαίνεται πὼς συνήθως τὰ μαλλιὰ φέρονται ριγμένα στὴν ράχη ἀλλὰ καὶ διευθετοῦνται σὲ π λ ο χ μ ο ὺ ς (ἀπὸ τὸ πλέκω) μὲ τὴν χρήση προφανῶς χτένας. Στοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους [4] τὰ μαλλιά, μακριά, ἔφθαναν μέχρι ζωστῆρος.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος.

Ἄλλοτε τὰ βοστρύχιζαν «κλώθοντες» τὰ μαλλιὰ μὲ διάφορα μέσα: γίνονταν κλωστόμαλλοι ἢ καμαροτριχάριοι ἢ τὰ ἔφτιαχναν πλεξίδες.

Στοὺς νεοελληνικοὺς χρόνους τὰ μαλλιὰ εἶναι ριχτὰ πίσω:

ἔχεις μαλλιὰ τετράξανθα 'ς τοῖς πλάταις σου ριμμένα
ποὺ σ' τὰ χτενίζουν ἄγγελοι μὲ τὰ χρυσᾶ τὰ χτένια [5].

Κάποτε γίνονται βόστρυχοι (μποῦκλες):

Ἅπλωσ' ἡ Χάϊδω τὰ μαλλιὰ τὰ κάνει δυὸ στριφτάρια [6] ἢ
Ὁ Μαυροδῆμος ἔτρωγε στὰ ἔλατ' ἀπὸ κάτω
μὲ παλληκάρια διαλεχτά,
ποὺ 'χαν τὰ γένεια τους μακριὰ καὶ τὰ μαλλιὰ σ τ ρ ι φ τ ά ρ ι α [7].

Στὴν Ἤπειρο [8] τὸ τ σ ο υ λ ο ύ φ ι ὀνομάζεται κλωστὸν καὶ κλωστάρι:

Λεβέντης ἐρροβόλαεν ἀπὸ τὰ κορφοβούνια,
εἶχε τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιὰ κ λ ω σ μ έ ν α ἢ
τέτοιο νιό, τέτοιο λεβέντη,
τέτοιο ἄξιο παλληκάρι,
νά 'χη τὰ μαλλιὰ κλωσμένα,
μὲ τὸ χτένι χτενισμένα.

Τὰ μαλλιὰ πάντως στοὺς νεοελληνικοὺς χρόνους συνήθως πλέκονται σὲ δ υ ὸ πλεξίδια· δὲν εἶναι ὅμως ἄγνωστη καὶ ἡ χρησιμοποίηση μιᾶς καὶ μόνο πλεξίδας ἢ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀπὸ αὐτές.

Καὶ στὴν ἀρχαιότητα παρατηροῦνται κομμώσεις μὲ ἕνα βόστρυχο —τραχηλοβόστρυχο, τραχηλοπλόκαμο— ποὺ κάποτε δένεται, «σφίγγεται», στὸ κάτω μέρος μὲ κόσμημα «δεσμό» [9]. Καὶ στὸ Βυζάντιο [10] ἀναφέρεται ἕνας πλόκαμος σὰν κάτι ὅμως ποὺ δὲν συνηθιζόταν ἰδιαίτερα.

Στοὺς νεοελληνικοὺς χρόνους συναντοῦμε τὸ πλέξιμο αὐτὸ τῶν μαλλιῶν σὲ μία πλεξούδα ὅπως π.χ. στὸ Σουφλὶ [11] ὅπου ἀναφέρεται 1 πλεξούδα μὲ τρία κ λ ω ν ι ὰ (φαρδοκόσα ἢ ἡ φαρδειά)· πρόκειται γιὰ

τὴν πλακωτὴ μακριὰ πλεξίδα τῆς νύφης πλάτους 0,10 μ. ποὺ γινόταν ἀφοῦ χώριζαν τὰ μαλλιὰ σὲ 10-12 κλωνιά. Τὴν πλεξίδα ἔφτιαχνε είδικὴ χτενίστρα ποὺ χρησιμοποιοῦσε καὶ ξένα μαλλιά, «ἀράδιαζε τὰ ξένα καὶ τάπλεκε μαζὶ μὲ τὰ δικά τους σὰν ψάθα μὲ πολλὰ κάτια», μὲ πολλὲς δηλαδὴ σειρὲς πλεξίδες. Τὴν φαρδοκόσα διατηροῦσε ἐπὶ 15-20 μέρες. Στὸ ἄκρο της κρεμόταν νόμισμα, τὸ καρμπόνι. Τὸ περνοῦσαν στὴν κορδέλλα ποὺ τὴν ἔπλεκαν στὸ κάτω μέρος τῆς φαρδειᾶς ὥστε νὰ στερεώνεται καλύτερα ἡ φαρδοκόσα.

Στὴν Μακρὰ Γέφυρα [12] Ἀν. Θράκης μὲ τὰ μαλλιὰ ἔφτιαχναν μιὰ μεγάλη καὶ πλατειὰ πλεξίδα ποὺ ἔπεφτε στὴν πλάτη.

Στὴν Καστοριὰ [13] τὰ μαλλιὰ διευθετοῦνται σὲ μιὰ πλεξίδα στὴν ὁποία προστίθενται καὶ ξένα μαλλιά.

Στοὺς Ψαράδες [14], χωριὸ τῶν Πρεσπῶν, χτενίζουν τὰ μαλλιὰ σὲ μιὰ κοτσίδα πίσω στὴν ὁποία κρεμοῦν ἁλυσίδες.

Ἡ Ἠπειρώτισσα Καραγκούνα [15] φτιάχνει μιὰ πλεξίδα ποὺ πέφτει στὴν πλάτη καὶ στολίζεται μὲ κορδέλλες καὶ ἁλυσίδες.

Στὴν Ἀργυρούπολη [16] (Πόντος) τὴν Κυριακὴ τοῦ γάμου κτενίζουν τὰ μαλλιὰ τῆς νύφης καὶ τὰ πλέκουν σὲ μία πλεξίδα...

Στὴν Λιβερᾶ [17] (Πόντος) ἔπλεκαν συνήνύφης καὶ τὰ πλέκουν σὲ μία πλεξίδα.

Στὴν Σιάτιστα [18] πλέκεται μιὰ πλεξίδα ἡ κλῶσσα.

Στὴν Σαλαμῖνα [19] τὰ μαλλιὰ τῆς νύφης τἄπλεκαν μιὰ κοτσίδα. Πάνω στὸ μονοκότσιδο ἔδεναν τὶς πλεξίδες ἢ τὰ πεσκούλια, βαρύτατο κόσμημα, γαμήλιο δῶρο τοῦ γαμπροῦ, ποὺ ἔπεφτε πίσω. Ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μέρες ἡ νύφη ξαναχτένιζε τὰ μαλλιά της, ξανάδενε τὶς πλεξίδες καὶ τὶς ἄφηνε πάνω της 40 μερόνυχτα: μ' αὐτὲς ἔκανε τὶς δουλειές, μ' αὐτὲς κοιμότανε, μ' αὐτὲς ὅλα...

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μία ἢ τὶς δύο πλεξίδες κάποτε τὰ μαλλιὰ ἰδίως τῆς κοπέλλας ποὺ παντρεύεται, πλέκονται σὲ μεγάλο ἀριθμὸ ἀπὸ πλεξίδες. Πρόκειται γιὰ συνήθεια ποὺ παρατηρεῖται σὲ μεγάλη ἔκταση ἰδιαίτερα στὴν Θράκη, Πόντο καὶ Μ. Ἀσία.

Στὸν Ναίμονα τῆς Μεσημβρίας [20] τὸ Σάββατο «συνοδεία ἀπὸ τὴν συντέκνισσα καὶ μὲ τὶς καλῖνες (ἐξάδελφες τοῦ γαμπροῦ, πήγαινε μὲ τὰ τέλια καὶ τὶς πλέχτες (κορδέλλες μὲ φλουριὰ) καὶ μὲ τὴ gaïda στῆς νύφης τὸ σπίτι νὰ πλέξουν τὴ νύφη.

Ἡ συντέκνισσα ἄναφτεν ἕνα κερὶ καὶ πήγαινε κ' ἔπαιρνε τὴ νύφη ἀπὸ τὴν κάμαρα καὶ τὴ ἐκάθιζε νὰ τὴν πλέξῃ· τὸ πρόσωπο τῆς νύφης ἦταν σκεπασμένο μὲ ἕνα βυσσινὶ τσεμπέρι. Πρῶτα ἔπλεκεν ἡ συντέκνισσα, κατόπιν τοῦ γαμπροῦ οἱ συγγενεῖς ὅλοι· τῆς ἔκαναν 40 πλεξούδια ἐνῶ οἱ καλίνες τραγουδοῦσαν:

φέρτε νερὸ ροδόσταμο καὶ φιλντισένιο χτένι
νὰ πλέξουμε τὴ νύφη μας τὴν καλοκαρδισμένη ἢ
μὲ πούλησες μαννέ μου, γιὰ ἕνα δαχτυλίδι·
δῶσ' το μαννέ μου πίσω καὶ ξαναγόρασέ με κλπ.

Τὸ κερὶ πάντα ἀναμμένο. Κατόπιν κάρφωναν στὰ πλεξούδια τὰ τέλια καὶ τὶς κορδέλλες.»

Στὸ Αὐδῆμι [21] τῆς Θράκης ἔπλεκαν 42 πλεξούδια καὶ τραγουδοῦσαν:

Σαράντα πλεξουδοῦσα μου
ποιός κάθτε νὰ σὲ πλέκη...

Στὸ τραγούδι τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ [23] ἡ μάνα τῆς Ἀρετῆς τὴν ψιλοτσουτσουδίζει καὶ ὁ νέος λέει στὴν ἀγαπημένη του:

σαράντα πλεξουδοῦσα μου,
ποιός κάθτε καὶ σὲ πλέχει;
ποιός ἔχει νοῦ καὶ λογισμὸ τραγούδια νὰ σὲ λέγη;

Θρακιώτικο παραμύθι [22] μιλάει γιὰ Σαραντα πλεξουδοῦσα.

Στὰ χωριὰ τῶν Γκαγκαβούζηδων [24] στὴν περιοχὴ Ὀρεστιάδος οἱ γυναῖκες ἔπλεκαν τὰ μαλλιὰ σὲ 2, 4 ἢ περισσότερες πλεξίδες ποὺ κάποτε ἔφθαναν μέχρι τὸν ἀστράγαλο.

Στὰ Μαρμαρονήσια τῆς Προποντίδος [25] (Προ(ι)κόννησος, ἢ Μαρμαρᾶς, Ἁλώνη, Ὀφιοῦσα ἢ Ἀφυσιά, Κούταλις) ἡ μάνα μὲ φιλντισένιο χτένι ἔπλεκε τὰ μαλλιὰ «λούνα - λούνα» (λούνα: ἡ δέσμη τῶν ἰνῶν), δηλ. μικρὲς πλεξίδες σαράντα τὸν ἀριθμό, προσθέτοντας καὶ ξένα μαλλιά.

Στοὺς Φλαβιανοὺς [26] (Ζιντζίντερε) τῆς Καππαδοκίας τὰ μαλλιὰ κτένιζαν σὲ πλεξίδες (συνήθως σαράντα). Στὴν Τυρολόη [27] ἔλουζαν τὴ νύφη τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωΐ, μετὰ «ἔπλεχαν σαράντα τσουτσούδια (πλεξούδια) κι' ἔβαζαν στὸ κάθε ἕνα ἕνα γαλάζιο χαντράκι κι' ἀπὸ ἕνα φλουρὶ (ρουπιέ). Ὥς τὶς τριάντα μέρες οὔτε χτενιζόταν οὔτε

λουζόταν καὶ στὶς τριάντα ἐννέα τὴν πήγαιναν πάλι στὸ λουτρὸ μὲ τὰ τούμπανα, ξέπλεκαν τὰ πλεξούδια, τὴν ἔλουζαν, τὴν χτένιζαν, τῆς ἔπλεκαν 40 νέα τσουτσούδια, καὶ τὸ βράδυ τῆς ἔβαζαν πούλια (τρέμουσες) στὸ μέτωπο καὶ ἕνα σκαρδὶ καὶ τέλια στὰ μαλλιά».

Ἡ λέξη σαρανταπλεξουδοῦσα ἀπαντᾶ καὶ στὴν Βιθυνία ἐνῶ ἡ λέξη σαρανταπλεξοῦσα στὴν Κρήτη σημαίνει τὴν κοπέλλα ποὺ ἔχει πλούσιες πλεξίδες [28]. Στὸν Ἀσωπὸ Λακωνίας [28α] τὰ μικρὰ «ἔπλεγαν κοτσιδάκια σὲ οὖλο τὸ κεφάλι».

Στὴ Σηλυβρία [29] «καὶ τὰ Τουρκάκια ἔκαμναν τὰ μαλλιά τους πολλὲς πλεξοῦδες, ἔδεναν κάτω στὶς ἄκρες τὴν μία πλεξούδα μὲ τὴν ἄλλη μὲ ἕνα κορδόνι, ἔβαζαν κι' ἕνα γαλάζιο χάντρο γιὰ τὸ μάτι. Ἀπὸ πάνω συνήθως φοροῦσαν χρωματιστὸ μαντήλι». Στὴν Ἀνακοὺ [30] τὰ κορίτσια χώριζαν ἐμπρὸς τὰ μαλλιά τους χωρίστρα καὶ τἄπλεκαν σὲ μία ἢ δυὸ πλεξοῦδες. Ἀργότερα ἔκαναν πολλὲς δέκα - δεκαπέντε, πενήντα κάποτε μικρὲς πλεξοῦδες, τὰ φ ι τ ί λ ι α.

Ὁ περιηγητὴς Zallony περιγράφει τὸν κεφαλόδεσμο τῶν κοριτσιῶν τῆς Τήνου [31]: οἱ κοπέλλες ἔπλεκαν τὰ μαλλιὰ σὲ πολλὲς πλεξίδες καὶ ἀπ' αὐτὲς ἄλλες τὶς γυρόδεναν στὸ κεφαλοδέσι ἐνῶ ἕνα μέρος ἔπεφτε πίσω στὴν πλάτη· δὲν ἔπλεκαν ὅμως τὰ μαλλιὰ τῶν κροτάφων ποὺ κόβονταν καὶ ἀφήνονταν νὰ πέφτουν μέχρι τοὺς ὤμους.

Ὁ περιηγητὴς John Twedell περιγράφει τὴν χτενισιὰ Ἀθηναίας νύφης [32] στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα: ἔκοβαν τὰ μαλλιὰ ποὺ βρίσκονταν πάνω ἀπ' τὸ μέτωπο ὥστε νὰ σχηματισθοῦν τὰ λεγόμενα κιανκούλια (ἀφέλειες)· ἔπλεκαν πλαϊνὲς κοτσίδες ποὺ κατάφορτες μὲ χρυσᾶ νήματα (ἰντράδες καὶ ἄφρες) τὶς ἔρριχναν ἐμπρὸς ἐνῶ πίσω κρεμοῦσαν πάνω ἀπὸ 40 πλεξίδες (πισκούλια) ποὺ σκέπαζαν τὴν πλάτη...

Βάψιμο - Λούσιμο

Τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου σὲ πολλὰ Τουρκοκρατούμενα μέρη ἡ νύφη ἔ β α φ ε τὰ μαλλιὰ μὲ κόκκινη βαφὴ (σινέαν (Πόντος ὅπου ἀπαντᾶ ἡ χρήση τοῦ ρήματος ἐσίναζαν, ἐσινάτωσαν ἢ ἐσίνευαν), κινᾶ, ἀκνά, κηνᾶ, ἀλειχάνη, κανά, ὀκμᾶ, σχενᾶ, κνᾶ. Τὸ νεοελληνικὸ αὐτὸ ἔθιμο θυμίζει τὸν ἔπαινο «τοῦ πορφύροντος βοστρύχου τῆς νύμφης» [33] τῶν βυζαντινῶν χρόνων...

Τὴν νύφη ἔλουζαν (Σκοπὸς Θράκης) τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου καὶ μαζί της λούζονταν νέες «ἀμφιθαλεῖς». Σύμφωνα μὲ ἄλλο θρακικὸ ἔθιμο ἡ νύφη λούζεται τὴν τρίτη μέρα πρὶν τὴν τελετὴ τοῦ γάμου καὶ πρὶν λουσθῆ πρέπει νὰ λούση ἀγόρι... Ἀφοῦ λουσθῆ ἡ νύφη λούζονται δυὸ κορίτσια ἀπὸ πρωτοστέφανους γονεῖς τὰ ὁποῖα κατόπιν κτενίζουν καὶ πλέκουν τὶς πλεξίδες τῆς μελλόνυμφης. Ὁ σκοπὸς στὴν τελετουργία αὐτὴ εἶναι σαφῶς καθαρτικὸς (λουτρό), μαγικὸς καὶ εὐετηρικός [34].

Τὴν βαφὴ (κινὰ) ποὺ ἔστελνε ὁ νέος πρὶν τὸν γάμο στὴ νύφη ἑτοίμαζε νέα ποὺ τῆς ζοῦσαν οἱ γονεῖς...

Στὴν Προσωτσάνη [35] (Μακεδονία) 8 μέρες πρὶν τὸν γάμο ἡ μητέρα τοῦ γαμπροῦ μὲ 8 - 10 συγγένισες καὶ γειτόνισες πηγαίνουν στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ φέρνουν ἐκτὸς ἀπὸ δῶρα μαύρη μπογιὰ καὶ κνὰ γιὰ νὰ βάψη τὰ μαλλιά της. Τὴν Τετάρτη τὸ ἀπόγευμα μιὰ γριὰ εἰδικὴ στὴ βαφὴ τῶν μαλλιῶν κρατάει στὴν ἀγκαλιὰ τὴ νύφη καὶ ρίχνει σιγὰ σιγὰ μπογιὰ καὶ κνὰ στὰ μαλλιά της ἐνῶ οἱ κοπέλλες τραγουδοῦν:

> Εὐχήσου με, μανούλα μου, νὰ βάλουν
> τὶς μπογιάδες κλπ.

Τὴν Παρασκευὴ [36] στὸ λούσιμο τῆς νύφης τὸ Σάββατο τὴν χ τ ε ν ί ζ ε ι κορίτσι μαννοκυρουδᾶτο (ἀμφιθαλὲς) ἐνῶ τραγουδοῦν:

> πλέξε με ἀδελφούλα μου, κ' ἔλα ὀρμήνεψέ με κλπ.

Στὸ Ἄργος Ὀρεστικὸ [37] μία ἑβδομάδα πρὶν τὸ γάμο (τὴν Κυριακὴ) ἔστελνε ὁ γαμπρὸς στὴ νύφη τὴ μ π ο γ ι ὰ ποὺ περιλάμβανε σαπούνι, προσόψι, μπουκάλι, λεβάντα, μαντήλι μεταξωτὸ καὶ ἴ κ ν α· τὰ πήγαινε ἀγόρι σὲ δίσκο.

Περιποίηση μαλλιῶν

Ἡ λέξη λιπαροπλόκαμος, τὸ ὁμηρικὸ αἰεὶ σῶν πλοκάμων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον θυμίζουν βυζαντινὲς [38] καὶ νεοελληνικὲς συνήθειες σὲ πολλὰ μέρη:

Στὴν Αἰτωλία [39] ρίχνουν ἐλιόλαδο ἢ βαϊόλαδο, δαφνόλαδο στὴν Κρήτη [40]. Στὴν Θράκη [41] χρησιμοποιοῦσαν δαφνοκούκκουτσα· μὲ ἀλοιφὴ ἀπὸ δαφνοκούκκουτσα ἄλειφαν τὰ μαλλιά τους. Στὰ Βέντζια [42] (Μακεδονία) τὸ τελετουργικὸ χτένισμα τῆς νύφης ἀρχίζει ὅταν ἕνας ἀδελφὸς ἢ ἐξάδελφος ρίχνει λίγες σταγόνες λ ά δ ι στὰ μαλ-

56

λιὰ τῆς κοπέλλας ἐνῶ συγχρόνως οἱ γυναῖκες τραγουδοῦν γαμήλιο τραγούδι στὸ ὁποῖο καθαρὰ διαγράφεται ἡ βαθειὰ ριζωμένη λαϊκὴ πίστη ὅτι τὰ μαλλιὰ κρύβουν μιὰ δύναμη, συχνὰ μαγική:

φέρε μάνα μ' τοὺ λάδι
τῆς πικρελιᾶς τοὺ λάδι
ν' ἀλείψου τὰ μαλλιά μου
Πούστε σεῖς δικοί μου
κὶ πουλλὴ σειρά μου
ἔλατι κουντά μου
πάρτι τὰ μαλλιά μου
μὴν τὰ πάρν' οἱ ξένοι
κὶ τὰ κάμουν μάϊα κλπ.

Καὶ στοὺς βυζαντινοὺς χρόνους [43] δίνονταν συχνὰ συνταγὲς πρὸς τὸ «μακρὰς καὶ πυκνὰς ποιῆσαι τὰς τρίχας». Ὅμοια στοὺς νεοελληνικοὺς χρόνους γιὰ νὰ αὐξηθοῦν τὰ φυσικὰ μαλλιὰ καταφεύγουν σὲ διάφορα μέσα: σὲ Δωδεκανησιακὸ [44] τραγούδι ἀναφέρεται

«Κ' ἐγὼ τὸ μαλλοβότανον ἐσένα θὰ τὸ δώσω
νὰ κάμης πῆχες τὰ μαλλιὰ καὶ πκιὰ καλὰ πο κείνης.»

Στὴν Κρήτη [45] χρησιμοποιοῦσαν μανδραγόρα· χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἔκφραση «μὴ βάνης καλάθρωπο στὰ μαλλιά σου;» ποὺ λεγόταν σὲ γυναῖκες «μὲ ὄμορφες καὶ μακριὲς κοτσίδες». Στὴν Μεσσηνία [45α] γιὰ νὰ μεγαλώνουν τὰ μαλλιὰ «τὰ λούζανε μέ 'να χορτάρι, τὴ μακρομαλλοῦσα». Στὴν Λακωνία [45β] χρησιμοποιοῦσαν τὰ κουκιὰ ἀπὸ τὴ βάγια, τὸ βαγιόσπορο ἢ σχοῖνο ἀρσενικὸ ἐνῶ γιὰ νὰ τὰ καθαρίσουν «λιγάϊ ἀλυσιβίτσα» (στάχτη ἀπὸ ξύλα).

Ἀλλὰ καὶ τὸ βάψιμο τῶν μαλλιῶν — ὄχι μόνο σὲ τελετὲς ποὺ σχετίζονταν μὲ τὸ γάμο — εἶχε ἐξαιρετικὴ διάδοση. Στοὺς βυζαντινοὺς χρόνους [46] ξάνθαιναν - χρύσιζαν τὰ μαλλιά· τὰ ἐζεφύριζον - ἐξαφόριζον ἢ ἄλλοτε τὰ ἔβαφαν μαῦρα.

Στοὺς νεώτερους χρόνους ἀπὸ περιηγητὴ (Holland) μαθαίνομε πῶς π.χ. στὰ Γιάννενα [47] οἱ γυναῖκες χτένιζαν τὰ μαλλιά τους σὲ μακριὲς πλεξοῦδες ἢ τὰ ἔριχναν πίσω κυματιστὰ καὶ τὰ ἔβαφαν σὲ χρῶμα χρυσαφὶ ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία μὲ φυτικὴ σκόνη. Ὅταν παντρεύονταν ἄλλαζαν β α φ ὴ καὶ προτιμοῦσαν τὸ βαθὺ μαῦρο.

Σὲ τραγούδι Ἀρκαδικὸ [48] ἀναφέρεται

σοῦ στειλα γυαλὶ καὶ χτένι νὰ χτενίζεσαι
καὶ καραμπογιὰ γιὰ νὰ βάφης τὰ μαλλιά.

Χρήση ξένων μαλλιῶν

Ὡρισμένοι κεφαλόδεσμοι γίνονται ἐξαιρετικὰ ὀγκώδεις καὶ ἐντυπωσιακοὶ μὲ τὴν προσθήκη ξένων μαλλιῶν, πράγμα ποὺ θυμίζει συνήθειες γνωστὲς στὴν ἀρχαιότητα [49] καὶ τὸ Βυζάντιο [50] ὁπότε πολλοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρονται στὴν διάδοση αὐτή: μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοισι γυναῖκες, ἔγραφε ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος [51].

Ὁ Μετσοβίτικος, ὁ Καραγκούνικος καὶ ὁ Χασιώτικος κεφαλόδεσμος κάνουν χρήση ξένου μαλλιοῦ, στὶς δύο τελευταῖες περιπτώσεις ἀπὸ π ρ ό β α τ ο. Καὶ στὶς τρεῖς περιπτώσεις πλέκονται ἀπὸ εἰδικὲς πλέκτριες «κομμώτριες», μαντηλίστρες, «μποῦλλες».

Ὁ Μετσοβίτικος φτιάχνεται ἀπὸ γυναικεῖα μαλλιὰ ποὺ οἱ Μετσοβίτισσες μάζευαν ἐπὶ χρόνια καὶ παίρνει τὸ ὄνομά του τὰ π ε ρ ο ύ κ λ ι α ἢ κ ο σ ί δ ι α [52] ἀπὸ τὶς δύο τεχνητὲς κοτσίδες, τὶς κόσες ποὺ ἔχουν βάρος 4 λιτρῶν.

Καὶ στὶς 3 περιπτώσεις τοποθετοῦνται τὰ μαλλιὰ σὰν κ ο υ λ ο ύ ρ α - στεφάνη γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ διακοσμοῦνται μὲ φλουριὰ καὶ μακριὰ σκουλαρίκια, ποὺ γαντζώνουν στὰ πλάγια καὶ πέφτουν κατὰ μῆκος τῶν κροτάφων συνεχίζοντας, καθὼς πιστεύω [53], τὴν παράδοση τῶν βυζαντινῶν πρεπενδουλίων.

Τὸ γεγονὸς τῆς χρησιμοποιήσεως μάλιστα ξένων μαλλιῶν σὲ μεγάλη ἔκταση, κάμνει, νομίζω, εὐχερέστερη τὴν στερέωση πολλῶν καὶ συχνὰ μεγάλων σὲ μέγεθος κοσμημάτων.

Στὴν Κρήτη [54] οἱ κοπέλλες ἔπλεκαν πολλὲς πλεξοῦδες τὰ μαλλιά τους καὶ κατόπιν τὶς χώριζαν σὲ δύο μέρη καὶ τὶς ξανάπλεκαν μεταξύ τους σχηματίζοντας δυὸ χοντρὲς πλεξοῦδες· γιὰ τὸ χτένισμα αὐτὸ «ἐκάνανε μάτιση», δηλ. χρησιμοποιοῦσαν καὶ ξένα μαλλιὰ ἢ ξένες πλεξοῦδες ὁλόκληρες.

Στὸ Σουφλὶ [55] ἡ φ α ρ δ ο κ ό σ α φτιανόταν ἀπὸ εἰδικὴ χτενίστρα ποὺ χρησιμοποιοῦσε ξένα μαλλιά, «ἀράδιαζε τὰ ξένα καὶ τἄπλεκε μαζὶ μὲ τὰ δικά της σὰν ψάθα μὲ πολλὰ κάτια», μὲ πολλὲς δηλ. σειρὲς πλεξοῦδες (βλ. πιὸ πάνω). Ὅμοια στὴν Καστοριὰ [56] καὶ ἀλλοῦ γιὰ νὰ φτιαχτῆ ἡ πλεξίδα χρησιμοποιοῦνται καὶ ξένα μαλλιά.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΡΡΕ

(Συνεχίζεται)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Spyridon Marinatos, Kleidung - Haar — und Barttracht, Archaeologia Homerica, 1967, σ. B 28.
2 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, 1951, σ. 367.
3 Spyridon Marinatos, Kleidung, ἔ.ἀ., σσ. B 1-2· Josef Fink, Die Haartrachten der Griechen, 1938, σσ. 7 κἑξ.
4 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, ἔ.ἀ., σσ. 344, 349 - 350.
5 Ν. Γ. Πολίτου, Ὁ γάμος παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν, ΛΣ Γ, 1931, σ. 261.
6 Π. Παπαζαφειροπούλου, Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς Ὕλης καὶ ἐθίμων, 1887, σ. 64.
7 Δ. Ἀ. Τσίριμπα, Ἀρκαδικὰ δημοτικὰ τραγούδια, Λαογραφία ΙΖ, 1957, σ. 78.
8 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, ἔ.ἀ., σ. 350 σημ. 1.
9 Γ. Στ. Κορρές, Χρυσοῦς δεσμὸς τῆς κόμης ἐκ Ποτειδαίας, ΑΕ 1960, σσ. 119 - 122.
10 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, ἔ.ἀ., σ. 366.
11 Ἀγγ. Χατζημιχάλη, Ἡ φορεσιὰ τῆς Σουφλιώτισσας, ΑΘΛΘ ΙΕ, 1948/49, σσ. 221 - 222.
12 Μουσεῖον Μπενάκη, Ἑλληνικαὶ Ἐνδυμασίαι. Κείμενον Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη, Β 1954, σ. 18.
13 Αὐτόθι, σ. 17.
14 Ἰ. Παπαντωνίου, Οἱ τοπικὲς φορεσιὲς Φλωρίνης, Μακεδονικὴ Ζωή, τ. 100, Σεπτέμβριος 1974, σ. 26.
15 Μουσεῖον Μπενάκη, ἔ.ἀ., 13.
16 Δ. Η. Οἰκονομίδου, Γαμήλια ἔθιμα, Ἀρχεῖον Πόντου, Α, 1928, σ. 147.
17 Τοῦ ἰδίου, Περὶ ἀμφιέσεως, Ἀρχεῖον Πόντου Β, 1929, σ. 26.
18 Μουσεῖον Μπενάκη, ἔ.ἀ., σ. 14.
19 Π. Φουρίκη, Γάμος καὶ γαμήλια σύμβολα ἐν Σαλαμῖνι, Λαογραφία Θ, 1926, σσ. 560 - 561.
20 Γεωργίου Α. Μέγα, Ζητήματα ἑλληνικῆς Λαογραφίας, 1940, σ. 136.
21 Μελπ. Εὐστρ. Ζήση, Ἀρραβῶνες καὶ γάμος στὸ Αὐδῆμι, Θρακικὰ 9, 1938, σ. 290.
22 Ἐλπ. Σαραντῆ - Σταμούλη, Παραμύθια τῆς Θράκης, Θρακικὰ 16, 1941, σσ. 89 κἑξ.
23 Τῆς ἰδίας, Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Θράκης, Θρακικὰ 11, 1939, σ. 172.
24 Δ. Κτενίδη - Β. Δουλούδη, Λαογραφικὰ Θουρίου Διδυμοτείχου, Θρακικὰ 43, 1969, σ. 117.
25 Νικ. Σ. Λαμπαδαρίδη, Μαρμαρονησιώτικη Ἐθιμογραφία, Μικρασιατικὰ Χρονικὰ 14, 1970, σσ. 327 - 328.
26 Ἐμμ. Τσαλίκογλου, Λαογραφικὰ τῶν Φλαβιανῶν τῆς Καππαδοκίας, Μικρασιατικὰ Χρονικὰ 15, 1972, σ. 137.
27 Ἐλπ. Σταμούλη - Σαραντῆ, Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη Α, 1956, σ. 106.
28 Γεωργ. Κ. Σπυριδάκη, Ὁ ἀριθμὸς τεσσαράκοντα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ νεωτέροις Ἕλλησι, 1939, σσ. 101 - 102.
28α ΣΛ. χφ. 1308, σ. 104 (Ἀσωπὸς Λακωνίας, Δ. Σταθάκη, 1970).
29 Ἐλπ. Σαραντῆ - Σταμούλη, Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Θράκης, Θρακικά, ἔ.ἀ., σ. 172 σημ. 1.
30 Θανάση Π. Κωστάκη, Ἡ Ἀνακοὺ 1963, σ. 100.
31 Κυριάκου Σιμόπουλου, Ξένοι ταξιδιῶτες στὴν Ἑλλάδα, Γ1, 1975, σ. 512.
32 Αὐτόθι, σ. 243.
33 Φαίδωνος Κουκουλέ, Συμβολὴ εἰς τὸ περὶ τοῦ γάμου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς κεφάλαιον, ΕΕΒΣ, Β 1925, σ. 28.
34 Γεωργίου Κ. Σπυριδάκη, Οἱ ἀμφιθαλεῖς εἰς τὸν βίον τοῦ λαοῦ, ΑΘΛΘ, ΙΓ 1946/47, σσ. 194 - 195.
35 Παναγ. Ε. Μάνου, Ὁ γάμος στὴν Προσωτσάνη, Μακεδονικά, 5, 1963, σ. 294.
36 Αὐτόθι, σ. 295.
37 Στέλλας Σπανοῦ - Ἀναγνωστοπούλου, Ὁ γάμος ἐν Ἄργει Ὀρεστικῷ, Μακεδονικὰ 3, 1956, σ. 327.
38 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, ἔ.ἀ., σσ. 346 κἑξ.
39 Δ. Λουκοπούλου, Πῶς ὑφαίνουν καὶ ντύνονται οἱ Αἰτωλοί, 1927, σσ. 91 - 92.
40 Εὐαγγ. Κ. Φραγκάκι, Ἡ λαϊκὴ τέχνη τῆς Κρήτης ΙΙ, 1960, σ. 69.
41 Ἐλπ. Σταμούλη - Σαραντῆ, **Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη** Α, 1956, σ. 116.
42 Κώστα Καραπατάκη, Γάμος τοῦ παληοῦ καιροῦ, 1976 [2], σ. 101.
43 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, ἔ.ἀ., σ. 374.
44 R. M. Dawkins Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων, Λαογραφία ΙΓ, 1951, σ. 82 ἀριθ. 30, στ. 26 - 27.
45 Παν. Γ. Κρητικοῦ, Ὁ μανδραγόρας, Λαογραφία ΙΘ, 1960, σσ. 429, 451.
45α ΣΛ, χφ. 1644, σ. 19 (Μαγγανιακὸν Μεσσηνίας, Παν. Τζιανόπουλος, 1972).
45β ΣΛ, χφ. 2088, σσ. 36 - 37 (Μέλισσα ἢ Μαλιτσίνα Λακωνίας, Ἀν. Καρβούνη, 1974).
46 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, ἔ.ἀ., σσ. 372 - 373· βλ. καὶ ΕΕΚΣ Γ, 1940, σ. 55.
47 Κυριάκου Σιμόπουλου, Ξένοι ταξιδιῶτες στὴν Ἑλλάδα, Γ2, 1975, σ. 183.
48 Δημ. Ι. Τσίριμπα, Ἀρκαδικὰ δημοτικὰ τραγούδια, Λαογραφία Ι, 1929, σ. 72.
49 Ν. Πλάτωνος, Τὸ Ἱερὸν Μαζᾶ καὶ τὰ μινωϊκὰ Ἱερὰ Κορυφῆς, Κρητικὰ Χρονικὰ Ε 1951, σ. 134.
50 Φαίδωνος Κουκουλέ, ΒΒΠ Δ, ἔ.ἀ., σσ. 366 - 367· τοῦ ἰδίου, Περὶ κομμώσεως τῶν Βυζαντινῶν, ΕΕΒΣ Ζ, 1930, σ. 21.
51 PG 37 884.
52 Μουσεῖον Μπενάκη, ἔ.ἀ., σ. 11.
53 Κατερίνας Γ. Κορρέ, Νεοελληνικὰ πρεπενδούλια. Πρακτός. Πρακτικὰ Α' Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν 1975 (ὑπὸ ἐκτύπ.).
54 Εὐαγγ. Κ. Φραγκάκι, Ἡ λαϊκὴ Τέχνη τῆς Κρήτης, ΙΙ, ἔ.ἀ., σ. 69 σημ. 2α
55 Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη, Ἡ φορεσιὰ τῆς Σουφλιώτισσας, ἔ.ἀ., σ. 221.
56 Μουσεῖον Μπενάκη, ἔ.ἀ., σ. 17.

ΑΝΑΛΑΜΠΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Βρέθηκε σ' ἐκεῖνο τὸ διαμέρισμα τῆς λεωφόρου Κηφισιᾶς ἀπὸ κοινωνικὴ ὑποχρέωση. Δὲν εἶχε καμιὰ διάθεση γιὰ κοσμικὲς συγκεντρώσεις. Ὕστερα ἀπὸ τὸ δυστύχημα ἀφοσιώθηκε στὴ δουλειά γιὰ νὰ λυτρωθεῖ. «Ἔκανε ἐργασιοθεραπεία», καθὼς ἔλεγε ἕνας συνάδελφός του. Ξενυχτοῦσε διαβάζοντας, γράφοντας, ζωγραφίζοντας, κ' ἔβγαινε μόνον ὅταν ἦταν ἀπόλυτη ἀνάγκη.

Ἔτσι μονότονη εἶχε καταντήσει ἡ ζωὴ αὐτουνοῦ ποὺ ἄλλοτε ἀφιέρωνε πολλὲς ὧρες στὶς ἐκδρομές, στὶς διασκεδάσεις, στὴ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης — κι ὄχι πάντα τῆς Οὐρανίας. Γιὰ τοῦτο κ' οἱ σύντροφοι τῶν νεανικῶν του χρόνων τὸν ἔλεγαν «κατωφερῆ» καθὼς ἐκεῖνο τὸ δεινὸ ρήτορα Ὑπερείδη ποὺ πρόδωσε τὴ Φρύνη κ' ἔπειτα, μετανοιωμένος, τὴν ὑπερασπίστηκε ἄθελά της καὶ τὴν ἔσωσε δείχνοντας γυμνὸ τὸ θεῖο της σῶμα.

Τὰ δυνατὰ φῶτα, οἱ ζωηρὲς κινήσεις, τὰ ξαναμμένα πρόσωπα τῶν καλεσμένων, ποὺ πίνανε καὶ φλυαροῦσαν, τὸν ἔκαναν νὰ μὴν αἰσθάνεται καλά. Τὸν κουράσανε κ' οἱ πολλὲς συστάσεις καὶ τὰ κολακευτικὰ λόγια τῆς πληθωρικῆς οἰκοδέσποινας γιὰ τὸ ταλέντο του.

Χαιρέτησε τυπικὰ καὶ βάλθηκε νὰ βρεῖ καμιὰν ἥσυχη γωνιὰ γιὰ νὰ ξανακλειστεῖ στὸν ἑαυτό του, ὥσπου νάρθει ἡ ὥρα νὰ φύγει. Ποῦ ν' ἀφήσουν ὅμως οἱ εὔθυμες κυρίες μὲ τὶς ἔξωμες τουαλέτες καὶ τὶς προκλητικὲς ματιές! Αὐτὲς θέλανε νὰ τραβήξουν τὴν προσοχή του γιὰ νὰ διασκεδάσουν μὲ τὶς ἀφηγήσεις του.

Ἀπαντώντας μὲ μονοσύλλαβα καὶ χαμογελώντας μηχανικὰ δεξιὰ κι ἀριστερά, κατάφερε ἐπιτέλους νὰ κουρνιάσει στὸ συνεχόμενο μὲ τὴ σάλα δωμάτιο, ὅπου καθότανε ἕνας καλοντυμένος μεσοκαιρίτης μὲ κακοβαμμένη γενειάδα καὶ μιὰ γριὰ λιγνὴ μὲ τουαλέτα περασμένης μόδας. Ὁ οἰκοδεσπότης ἔτρεξε νὰ τὸν συστήσει σ' αὐτοὺς τοὺς δυό: «Κυρία Νιόβη, σᾶς παρουσιάζω τὸν ἀδελφικό μου φίλο Πύρρο, καλλιτέχνη διάσημο. Ἀπὸ δῶ ὁ καθηγητὴς κύριος Ναΐτης...»

Ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀναπόφευκτες χειραψίες ὁ Πύρρος ἄρχισε νὰ περιεργάζεται κάτι ζωγραφιὲς ποὺ στολίζανε τοὺς τοίχους. Δὲν τὶς βρῆκε τόσο κακὲς ὅσο ἐκεῖνες τῆς σάλας. Τοῦ γεννήθηκε ἡ ἀπορία γιατί τὶς εἶχαν ἐκεῖ παραπετάξει, μὰ δὲν ἄργησε νὰ τὸ καταλάβει: ἤτανε μικρὲς κ' εἴχανε φτωχικὲς κορνίζες.

Ἄναψε τσιγάρο καὶ κάθησε μὲ ἀνακούφιση σὲ μιὰ πολυθρόνα. «Ἐδῶ εἶναι κάπως ὑποφερτά», εἶπε μέσα του.

Σὲ λίγο ἔνιωσε ἕνα ξάφνιασμα ποὺ ἐκείνη τὴ στιγμὴ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ ἂν ἦταν εὐχάριστο ἢ δυσάρεστο. Μιὰ γυναίκα μὲ λυγερὸ κορμὶ καὶ πρόσωπο κοντυλογραμμένο, ἀλλὰ σημαδεμένο ἀπὸ τὸν πόνο, μπῆκε μέσα καὶ χαιρέτησε τὴν κυρία Νιόβη. Ἐκείνη, ἀφοῦ τῆς ἔκανε θέση πλάι της στὸν καναπέ, τὴ σύστησε στοὺς ἄλλους: «Ἡ κυρία Ἁγνὴ Δρόση».

Ὕστερα ἀπὸ μερικὰ ἀσήμαντα λόγια, ἡ σιωπὴ βασίλεψε στὴ μικρὴ κάμαρα. Ὁ καθηγητής, ποὺ μάταια πάσχισε νὰ στρώσει καμιὰ κουβέντα, σηκώθηκε μὲ τρόπο καὶ γλίστρησε στὴ σάλα, ὅπου εἶχε παραμεριστεῖ τὸ τραπέζι κι ἀρχίσει ὁ χορός. Ὁ Πύρρος ἔμεινε στὴ θέση του ἀπέναντι στὴ νεοφερμένη, ποὺ φαινόταν ἐντελῶς ξένη σ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον. Τὸ αὐστηρό της ντύσιμο, τὸ μελαγχολικὸ βλέμμα, τ' ἀγέλαστα χείλη της ἄσκησαν ἔντονη ἐπίδραση στὴν ψυχή του. Ξυπνήσανε μέσα του παλιὲς πίκρες, οἱ καταχνιὲς τοῦ ἀπελπισμοῦ τὸν ξανατύλιξαν.

Ὡστόσο ἐπέμενε νὰ τὴν κοιτάζει, φροντίζοντας νὰ μὴν προδίνεται, γιατὶ εἶχε ἀρχίσει νὰ διακρίνει πίσω ἀπὸ τὸ θλιμμένο

ἐξωτερικὸ κάποια ζωντάνια κ' ἕνα σπάνιο ψυχικὸ κάλλος.

Ἐνῶ ἦτανε συνεπαρμένος ἀπὸ συναισθήματα ἀνάκατα ποὺ προσπαθοῦσε νὰ τὰ διώξει μὲ τὸ κάπνισμα, παρουσιάστηκε ἕνας νεαρὸς κομψευόμενος μὲ ὕφος ποὺ μαρτυροῦσε πὼς ἦτανε πολὺ σίγουρος γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ ζήτησε νὰ χορέψει μ' ἐκείνη. Ταράχτηκε, μὰ τόσο μόνο ὅσο χρειάστηκε γιὰ ν' ἀκούσει τὴν ἄρνησή της. Ἔπειτα, παράξενα ξαλαφρωμένος, ἄλλαξε στάση. Ἔβαλε μπροστὰ τὴ φιλοσοφικὴ ἀρχὴ τῶν περασμένων ποὺ περιγελοῦσαν οἱ φίλοι του, τὰ «στεγανὰ διαμερίσματα τοῦ νοῦ». Θέλοντας νὰ τῆς προσφέρει κάποια ἀνακούφιση, ἔδιωξε τὶς Ἐρινύες τῆς ἔγνοιας καὶ εἶπε χαριτωμένα καλλιτεχνικὰ ἀνέκδοτα ποὺ κάνανε νὰ φωτισθεῖ τὸ πρόσωπό της μ' ἕνα γοητευτικὸ χαμόγελο.

Λυθήκανε τὰ μάγια, ὁ πάγος ἔσπασε. Ἄρχισε ἕνα σιγανὸ κουβεντολόι, ποὺ ὅμως δὲν κράτησε πολύ, γιατὶ πῆγε μέσα φουριόζα ἡ οἰκοδέσποινα καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ τὴν ἀκολουθήσει καὶ ν' ἀπαγγείλει ποιήματά του. Ἀρνήθηκε κατηγορηματικά. Εἶπε πὼς δὲ θυμόταν οὔτ' ἕνα τετράστιχο.

Τότε βγῆκε στὴ μέση μι' ἄχαρη κοντοστούπα, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσάντα της κάτι χειρόγραφα καὶ διάβασε μὲ στόμφο, πάμπολλους στίχους ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἄλλοτε τοὺς ἔλεγαν «τοῦ κάρου».

Ἡ Ἁγνὴ Δρόση εἶχε ἀλλάξει θέση. Τὴν εἴχανε παρασύρει — ἄθελά της, ὅπως ἤθελε νὰ πιστεύει — στὴ σάλα. Ἀποτραβηγμένος στὴ γωνίτσα του, δλομόναχος, ἔπληττε. Δὲν ἀποφάσιζε ὅμως ν' ἀνακατωθεῖ μὲ τοὺς ἄλλους. Δὲν τὸ μποροῦσε. Ἡ καλή του διάθεση, ποὺ 'χε ἀναβιώσει, χάθηκε. Δὲ συγχωροῦσε τὸν ἑαυτό του πού, ὑπακούοντας στὴν ἐπίμονη παράκληση τοῦ φίλου του, πῆγε κεῖ πέρα.

Ἑτοιμαζότανε νὰ τὸ σκάσει ἀπαρατήρητος, ὅταν τὴν εἶδε νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τοὺς γλεντοκόπους, νὰ μπαίνει στὴν καμαρούλα καὶ νὰ ξανακάθεται στὸν καναπέ. Μείνανε κάμποσο ἀμίλητοι κ' οἱ δυό, βυθισμένοι στὶς σκέψεις τους. Ὁ Πύρρος δὲν ἔπαυε νὰ τὴν κοιτάζει διακριτικά. Σὰν μιὰ ὀλόδροση ὄαση τοῦ φαινόταν αὐτὴ ἡ αἰσθαντικὴ ψυχή. Οἱ ντελικάτοι της τρόποι, ἡ σεμνότητα, ἡ ἐσωτερική της ἀκτινοβολία κ' ἡ ὀμορφιὰ τοῦ προσώπου της, ποὺ πλαισίωνε μιὰ τούφα καστανῶν μαλλιῶν, τὸν μαγεύανε...

Πέρασε ἔτσι ὥρα πολλή. Εἶχε ἀρχίσει ν' ἀδειάζει ἡ σάλα. Ἡ Ἁγνὴ Δρόση, ἀφοῦ ἔριξε μιὰ ματιὰ στὸ ρολόι της, σιγοψιθύρισε «εἶναι ἀργὰ» καὶ σηκώθηκε νὰ φύγει. Πῆρε τὸ θάρρος νὰ τῆς πεῖ:

— Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς συνοδεύσω;

— Εὐχαριστῶ πολύ, ἀποκρίθηκε, ἀλλὰ μένω στὸ διπλανὸ διαμέρισμα.

Στέναξε.

— Ἂς ἐλπίσω πὼς δὲ θ' ἀργήσουμε νὰ ξαναϊδωθοῦθε, ἔκανε ἀποχαιρετώντας την.

* * *

Φῶς ἱλαρὸ μὲς ἀπὸ σύννεφα ἀπειλητικὰ σ' ὥρα φουρτούνας ἦτανε γιὰ τὸν Πύρρο ἡ νέα του γνωριμία. Ὅλη τὴ νύχτα τὴν Ἁγνὴ εἶχε στὴ σκέψη του. Μιὰ παράξενη ρομαντικὴ διάθεση τὸν κάτεχε. Ἀναθυμότανε τὸ ποίημα τοῦ Ἀλφρὲντ ντὲ Μυσσὲ «Ἀστέρι τοῦ βραδυοῦ χλωμό», ποὺ τόσο εἶχε ἀγαπήσει στὰ νιάτα του, τὴν παθητικὴ σερενάτα μὲ τοὺς φτενοὺς στίχους «Ἡ νύχτα φεύγει ὁλόχαρη...», τὸ «Γαλάζιο φῶς στὴ σκοτεινιὰ τοῦ νοῦ μου» κάποιου γνωστοῦ του. Ὅμως κάθε τόσο ξετυλίγονταν, ὅμοια μὲ ταινία κινηματογραφικοῦ ἔργου φρίκης, ἡ παρέλαση τῶν ἀνθρώπων ποὺ λυσσομανοῦσαν στὸ σαλόνι. Ἔπειτα ξανάρχονταν ἐκείνη στὸ νοῦ του μὲ τὴν ἠθικὴ λεπτότητά της, τὴν ἀπέριττη χάρη, τὸ θέλγητρό της. Κάποιες τρελὲς ἐλπίδες, κάποιες ὑποσχέσεις φανταστικὲς τὸν ἔκαναν νὰ πέφτει σ' ἔκσταση, ποὺ δὲν ἀργοῦσε νὰ διαλύσει ὁ πικρὸς λογισμός. Ρωτιότανε: «Τί περιμένω λοιπὸν ἐγώ, τί μπορῶ νὰ ἐλπίζω τώρα στὸ ἡλιοβασίλεμα; Ξεχνάω πὼς εἶμαι τόσα χρόνια μεγαλύτερός της;»...

Ἡ χαραυγὴ τὸν βρῆκε στὸ κρεβάτι μὲ τὸ κεφάλι βαρὺ καὶ τὰ μάτια κόκκινα ἀπὸ τὴν ἀγρύπνια.

Οἱ μέρες ποὺ ἀκολούθησαν ἦτανε πολὺ κουραστικὲς γιὰ τὸν καλλιτέχνη. Ἔπρεπε νὰ παραδώσει σύντομα στὸν ἐκδότη ὁλοκληρωμένη τὴν πλατειὰ μελέτη του γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν Εἰκαστικῶν Τεχνῶν στὴν Ἑλλάδα, πλουτισμένη μὲ ἀντίγραφα παλιῶν

καὶ νεώτερων ἔργων καὶ μὲ στολίδια καμωμένα ἀπὸ τὸ χέρι του. Κι αὐτὸ τὸν ἀνάγκαζε νὰ ἐργάζεται ἐντατικά. Κατάντησε νὰ χάσει κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸν ἔξω κόσμο, ἔφτασε νὰ περιορίσει τὸν ὕπνο του σὲ τέσσερες - πέντε ὧρες. Ἔτσι, μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα, ἀποξεχάστηκε κ' ἡ γνωριμία ποὺ τὸν εἶχε ἀναστατώσει.

Πολὺ ἀργότερα ἀνταμώθηκε τυχαῖα μὲ τὴ γυναίκα τοῦ φίλου του ποὺ τὸν εἶχε προσκαλέσει στὸ σπίτι τῆς λεωφόρου Κηφισιᾶς. Τοῦ 'κανε παράπονα γιατὶ ἐκεῖνο τὸ βράδυ τῆς χάλασε τὸ χατίρι, καὶ τοῦ μίλησε γιὰ τὴν Ἁγνὴ Δρόση.

— Ξέρεις, εἶπε, βάλθηκα νὰ τὴν παντρέψω. Δέκα ὁλόκληρα χρόνια πένθησε τὸ μακαρίτη. Νισάφι! Τ! θ' ἀπογίνει ἔτσι, ἔρμη καὶ μοναχή;

— Αὐτὸς ποὺ τῆς προορίζεις γιὰ σύντροφο εἶναι ἀξιόλογος;

— Πολύ, πάρα πολύ. Καλοφτιασμένος, νέος — στὴν ἡλικία της σχεδὸν — καὶ παραλής.

—Ἔχει καλὸ χαρακτήρα; Δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ τὴν πληγώσει; Εἶναι πολὺ εὐαίσθητη, ἂν δὲ γελιέμαι.

— Νὰ τὴν πληγώσει; Δὲν ξέρεις πῶς τὴ θέλει.

— Κ' ἐκείνη;

— Δὲν εἶπε ἀκόμα τὸ ναί, μὰ ἐγὼ θὰ τὴν καταφέρω. Ποῦ θὰ μοῦ πάει!

Ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια, ποὺ εἰπώθηκαν μὲ τρόπο θριαμβευτικό, σταμάτησε ἕνα ταξὶ καὶ μπῆκε μέσα βιαστικὰ χωρὶς νὰ τὸν ἀποχαιρετήσει μὲ χειραψία.

* * *

«Καλοφτιασμένος, νέος, παραλής». Ὅλο τοῦτα τριγυρίζανε στὸ νοῦ τοῦ Πύρρου.

Πῆγε στὸ μεγάλο πάρκο καὶ κάθησε σ' ἕναν ἀπόμερο πάγκο. Ἄναψε τσιγάρο, ἔβγαλε ἀπὸ τὸ χαρτοφύλακα ἕνα βιβλίο καὶ ρίχτηκε στὴ μελέτη. Τίποτα ὅμως δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβει, ἂν καὶ μήτε δυσκολοδιάβαστο ἤτανε τὸ κείμενο, μήτε κακογραμμένο.

Ἔκλεισε τὸ βιβλίο, σηκώθηκε κι ἄρχισε νὰ σεργιανάει στὰ φιδωτὰ δρομάκια.

Κοτσύφια κατάμαυρα μὲ μυτερὰ κεχριμπαρένια ράμφη πηδούσανε στὴν τρυφερὴ καταπράσινη χλόη, νερὰ καθάρια τρέχανε στ' αὐλάκια σιγομουρμουρίζοντας, ἄνθη εὐωδιαστὰ ριγούσανε στῆς αὔρας τὰ χάδια.

Συνέχιζε τὸ δρόμο του ἀσυγκίνητος σὰ νὰ μὴν ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος ποὺ ἄλλοτε ἔνιωθε χαρὰ στ' ἀντίκρυσμά τους. Τὴν προσοχή του τράβηξε ἕνα ζευγάρι νεαρῶν ποὺ ἀργοπερπατοῦσε πιὸ πέρα καὶ κάθε τόσο σταματοῦσε κι ἄλλαζε φιλιά, δίχως νὰ νοιάζεται ἂν τὸ βλέπουν.

— Ἆ, τὰ νιάτα, τὰ νιάτα, εἶπε μέσα του. Ἂν ἤμουνα νεότερος, ἴσως νὰ μποροῦσα νὰ τὴν κερδίσω... Ὅσο γιὰ τὰ πλούτη, δὲ φαίνεται νὰ εἶναι ἀπ' αὐτὲς ποὺ τοὺς δίνουνε μεγάλη σημασία. «Ἐπιτέλους τὰ μέσα νὰ τὴν κάνω εὐτυχισμένη δὲ λείπουνε».

Ξαφνικὰ σκέφτηκε πῶς θὰ 'πρεπε νὰ μάθει τί σόι ἄνθρωπος ἦταν ὁ λεγάμενος. Τὸν ἀνησυχοῦσε ἡ σκέψη πῶς εἴχανε τὴν ἴδια ἡλικία. «Ὁ ἄντρας πρέπει νὰ εἶναι ὡς δέκα χρόνια μεγαλύτερος ἀπὸ τὴ γυναίκα γιὰ νὰ στεριώσει ὁ γάμος», συνήθιζε νὰ λέει ἡ μητέρα του.

Ἕνα κῦμα ἀγάπης πατρικῆς ξέσπασε μέσα του. Ἔβιασε τὸ βῆμα καὶ πῆγε στὸ ἐργαστήριο, ἀποφασισμένος νὰ ζητήσει περισσότερες πληροφορίες ἀπὸ τὴ γυναίκα ποὺ ἐννοοῦσε νὰ τῆς τὸν ἐπιβάλει. Ἀλλὰ δὲν ἄργησε ν' ἀλλάξει γνώμη. Τί περίμενε νὰ τοῦ πεῖ αὐτή; Θὰ τὸν ἐξεθείαζε σίγουρα. Ἴσως καὶ νὰ λογάριαζε πῶς θὰ 'χε κάποια ὠφέλεια ἀπὸ τὸ προξενιό. Ἤξερε πῶς ἤτανε συμφεροντολόγα, ἀντίθετα ἀπὸ τὸν ἄντρα της, ποὺ πολλὲς φορὲς τοῦ εἶχε δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσει τὴν ἀνωτερότητά του. Ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσει διαφορετικὸ δρόμο. Εὐτυχῶς εἶχε συγκρατήσει τ' ὄνομα τοῦ ὑποψήφιου γαμπροῦ.

Ἄρχισε ἀμέσως τὴν ἔρευνα λέγοντας ὅτι πρόκειται γιὰ κάποια ἀνιψιά του. Τηλεφώνησε σὲ κάτι φίλους του, μὰ κανεὶς δὲν τὸν ἤξερε. Τὴν ἄλλη μέρα βγῆκε καὶ πῆρε δρόμο. Πῆγε σὲ γραφεῖα καὶ μαγαζιὰ γνωστῶν του, ἐπισκέφτηκε κ' ἕναν κοσμικογράφο ποὺ τοῦ συστήσανε. Τοῦ κάκου.

Πέρασε μιὰ βδομάδα, περάσανε δύο δίχως νὰ συγκεντρώσει θετικὲς πληροφορίες. Ἕν' ἀπομεσήμερο διαβάζοντας τὴν ἐφημερίδα πρόσεξε πῶς ἦταν ἡ γιορτὴ «Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης». Θυμήθηκε τὸ φίλο του.

Τηλεφώνησε νὰ τοῦ στείλουν ἕνα μπουκέτο τριαντάφυλλα καὶ τὸ βράδυ πῆγε στὸ σπίτι τῆς ὁδοῦ Κηφισιᾶς γιὰ τὰ χρόνια πολλά. Εἶχε τὴν ἐλπίδα πὼς κάτι θὰ μάθαινε γιὰ τὸ θέμα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε.

Ὅταν μπῆκε στὴ σάλα δὲν εἶδε παρὰ τέσσερους - πέντε ἄγνωστους ἐπισκέπτες. Ἡ οἰκοδέσποινα τοῦ φάνηκε κάπως ψυχρή, ἀλλὰ δὲν ἔδωσε σημασία.

Καθὼς περνοῦσε ἡ ὥρα κ' ἔβλεπε πὼς δὲν ἦταν ἡ κατάλληλη περίσταση νὰ κάνει λόγο γιὰ τὴν Ἁγνή, τὴν εἶδε νά 'ρχεται. Τὴ χαιρέτησε μὲ προσποιητὴ ἀδιαφορία, ἐνῶ τὸ χέρι του ἔτρεμε κ' ἡ καρδιά του γοργοχτυποῦσε. Καθήσανε πλάι - πλάι σὲ κάποια γωνιὰ τὴ στιγμὴ ποὺ εἶχε εἰσβάλει μιὰ φωνακλάδικη ὁμάδα κοσμικῶν ἀνθρώπων. Ὁ σαματὰς ποὺ γινότανε μὲ τὶς χαιρετοῦρες τοὺς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία ν' ἀλλάξουνε λίγα λόγια. Σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ Πύρρος τόλμησε νὰ πεῖ:

—Ἔμαθα πὼς παντρευόσαστε, καί...

Τὸν ἔκοψε ἀπότομα, κάπως πειραγμένη.

— Μὴν προχωρεῖτε. Ποτὲ δὲ θά 'κανα γάμο ἀπὸ συνοικέσιο.

— Μὲ συγχωρεῖτε. Ἔτσι μοῦ 'πε ἡ φίλη μας.

— Πρόκειται ἴσως γιὰ εὐσεβεῖς πόθους... ψιθύρισε μὲ τρόπο περιφρονητικό.

Ἀνακουφισμένος ὁ Πύρρος, μὲ ξαναγεννημένες τὶς ἐλπίδες του, ἄδειασε μονορούφι τὸ λικέρ του καὶ ξαναγέμισε τὸ ποτήρι. Εἶχε ξαναβρεῖ τὸ κέφι του καὶ γίνει ὁ γοητευτικὸς συζητητὴς ποὺ ἔκανε ὅσους τὸν ἄκουγαν νὰ κρέμονται ἀπὸ τὰ χείλη του.

Ἡ Ἁγνὴ τὸν παρακολουθοῦσε μὲ θαυμασμό.

Τοὺς διακόψανε, γιὰ νὰ παρακαλέσουν τὸν Πύρρο ν' ἀπαγγείλει ποιήματά του. Ἀρκέστηκε ν' αὐτοσχεδιάσει μερικοὺς ἐπίκαιρους στίχους, «χωρὶς ἀξιώσεις» ὅπως εἶπε, ποὺ ὡστόσο δὲν ἤτανε κακοί. Ἤπιαν ὅλοι στὴν ὑγειά του, μὰ ἐκεῖνος δὲν ἔδωσε σημασία παρὰ μόνο σὲ μιὰ τρυφερὴ ματιὰ ποὺ τοῦ 'ριξε ἡ Ἁγνή.

* * *

Λένε πὼς ἡ τύχη εὐνοεῖ τοὺς τολμηροὺς ἐρωτευμένους. Λίγες μέρες ἀργότερα μπαίνοντας σ' ἕνα μισοσκότεινο ἀσανσὲρ τὴ βρῆκε μέσα, ἕτοιμη ν' ἀνέβει. Πηγαίνανε συμπτωματικὰ κ' οἱ δύο στὸν ἴδιον ὄροφο, τὸν ὄγδοο. Ἐκείνη ἤθελε νὰ ἐπισκεφθεῖ κάποια φίλη της κι αὐτὸς ν' ἀνταμώσει ἕναν ἀντιπρόσωπο ἑλβετικῆς ἐκδοτικῆς ἑταιρίας.

Τὴν πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ δίχως νὰ τ' ἀφήσει, ψιθύρισε κάποια μισόλογα. Ἔπειτα, σὰ νὰ τὸν ἔσπρωξε μι' ἀκατανίκητη δύναμη, τά 'παιξε ὅλα γιὰ ὅλα. Τὴ φίλησε στὸ μάγουλο.

Ἔγειρε κάτω τὸ κεφάλι κοκκινίζοντας ἡ Ἁγνή, ἀλλὰ δὲν ἔκανε τὴν παραμικρὴ κίνηση γιὰ νὰ τὸν ἀποκρούσει.

Χωρίστηκαν ἀμέσως ἀμέσως γιατὶ δίχως νὰ τὸ νιώσουν εἴχανε φτάσει στὸν προορισμό τους. Ὁ ἀποχωρισμὸς ἔγινε μὲ λόγια ἀμίλητα.

Τὴν ἄλλη μέρα τὴν πῆρε στὸ τηλέφωνο. Τῆς εἶπε:

— Ἀπόψε στὶς ὀχτὼ ἐγκαινιάζεται στὸ «Χίλτον» ἔκθεση ἑνὸς φίλου μου. Εἶναι πολὺ καλὸς καλλιτέχνης. Δὲν ἐρχόσαστε κ' ἐσεῖς; Περιττὸ νὰ σᾶς πῶ πόσο θὰ χαρῶ νὰ ξαναϊδωθοῦμε.

— Εὐχαριστῶ. Θά 'ρθῶ, ἀποκρίθηκε πρόθυμα.

Τὴν περίμενε ἀπὸ τὶς ἑπτάμιση. Ἔκανε ἀνυπόμονα βόλτες στὸ πλατὺ χὼλ τοῦ ξενοδοχείου, στὴν εἴσοδο, στὶς σκάλες. Κάθε τόσο κοίταζε τὸ ρολόι του. Τοῦ φαινότανε πὼς ὁ χρόνος εἶχε σταματήσει τὴν πορεία του. Εἶχε ἀρχίσει νὰ φοβᾶται πὼς δὲ θὰ πάει. Νά ὅμως ποὺ στὶς ὀχτὼ ἀκριβῶς παρουσιάστηκε μπροστά του μόλις εἶχε στραφεῖ πρὸς τὴν ἀντίθετη πλευρά.

Ἅπλωσε τὰ χέρια του κ' ἔκλεισε σ' αὐτὰ τὸ δικό της μὲ νεανικὴν ὁρμή.

Τὴν ὁδήγησε στὴν ἔκθεση, τὴ σύστησε στὸ ζωγράφο, κι ἀφοῦ εἴδανε μαζὶ τοὺς πίνακες τῆς μίλησε γιὰ τὰ χαρίσματά τους.

Ἔφυγαν ἀπὸ κεῖ μισὴ ὥρα ἀργότερα καὶ τραβήξανε πρὸς τὸ Στάδιο χεροπιασμένοι. Δὲ μιλούσανε στὸ δρόμο. Χαιρόντανε τὴν εὐδαιμονία τῆς ἱερῆς σιωπῆς ποὺ εἶχε ἐπιβάλει ὁ φτερωτὸς θεός. Ἤτανε κιόλας ἀδύνατο στὸν Πύρρο ν' ἀρθρώσει λέξη. Αὐτὰ ποὺ εἶχε προετοιμάσει ὅλη μέρα — κ' ἤτανε τόσα πολλά, κι ὅπως πίστευε τόσο ὡραῖα — εἴχανε σβηστεῖ ἀπὸ τὴ μνήμη του.

Ὅταν φτάσανε στὸ Ζάππειο, ἀναζητήσανε ἕνα μέρος ἐρημικὸ καὶ σκοτεινό. Βρῆκαν ἕνα παγκάκι κάτω ἀπὸ μία γερόκορμη

ἀκακία ποὺ τὸ πυκνὸ φύλλωμά της ἔμοιαζε μὲ περίτεχνο κέντημα.

Ἡ καλοκαιρινὴ νύχτα πότιζε τὶς ψυχές τους μὲ φίλτρα μαγικά. Ἑνώσανε τὰ χείλη σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ ἀκούγονταν οἱ τρίλιες ἑνὸς ἀηδονιοῦ καὶ ποὺ τ' ἀεράκι μαδοῦσε ἀπὸ τὰ δέντρα τοὺς ἁπαλοὺς κ' εὐωδιαστοὺς ἀνθούς τους καὶ τοὺς σκόρπιζε ἀπάνω τους...

*

Ὁράματα ἀπόκοσμα ἔβλεπε ξύπνιος ὁ ἄνθρωπος πού 'χε πιστέψει πὼς δὲ θά 'νιωθε πιὰ καμιὰν ἐρωτικὴ συγκίνηση. Πὼς ἤτανε ἀνέκκλητα καταδικασμένος ν' ἀκολουθήσει τυφλὰ τὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἀνυπαρξία. Πὼς ἦταν ὁριστικὰ καταδικασμένος. Ὁ γέρικος, ξεγυμνωμένος κορμὸς πέταξε ἀπρόσμενα βλαστάρια τροφαντά, ἡ μαυρίλα τοῦ χρόνου φωτίστηκε ἀπὸ τὴ φεγγόβολη ματιὰ τῆς ἐξαίσιας ὕπαρξης ποὺ τοῦ 'χε στείλει ἡ μοίρα γιὰ νὰ τοῦ προσφέρει τὴν εὐτυχία. Τὴν ὑπέρτατη εὐτυχία, ποὺ ποτέ του δὲν εἶχε γνωρίσει.

Ὅταν, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, πῆγε στὸ σπίτι του ὁ Πύρρος, βάλθηκε νὰ ἐκφραστεῖ μὲ στίχους. Γέμισε κόλλες πολλές, τὶς ἔσκισε, ἄδειασε ἕνα μπουκάλι παλιὸ κρασί, ξημερώθηκε ἄυπνος, ἀλλὰ τελικὰ ἔγραψε τὸ πιὸ ὡραῖο του ποίημα. Ἕνα ποίημα νεανικοῦ σφρίγους, ἀντάξιο ἐκείνης ποὺ τοῦ τό 'χε ἐμπνεύσει.

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΛΑΙΩ

Αὐτὲς τὶς μέρες, τὰ μάτια δὲ στεγνώνουνε,
αὐτὲς τὶς μέρες, ποὺ δυὸ χρόνια πᾶνε, ποὺ τὸ Βαρῶσι μας ἀφήσαμε.
Δὲν κλαίω γιὰ τὸ σπίτι μου ποὺ χάθηκε,
οὔτε γιὰ ὅλα ὅσα εἶχε μέσα...
Κλαίω τὰ παλληκάρια μας ποὺ πέσανε στῆς μάχης τὸν ἀγώνα, προδομένα.
Κλαίω γιὰ κάποια θάλασσα γαλάζια, ἥσυχη σὰν τὸ λάδι
καὶ μιὰ ἀμμουδιά, χρυσή, ζεστὴ καὶ πεντακάθαρη,
κάποιο ἀσυννέφιαστο γαλάζιο οὐρανό.
Κλαίω γιὰ ἕνα γιασεμὶ ποὺ φούντωνε, ἀπάνω στὴ βεράντα μου,
γιὰ δυὸ πευκάκια, τὸ καθένα γιὰ τὰ δυό μου ἐγγονάκια φυτεμένα.
Κάτι τετράδια ποὖχα ἀπὸ παιδί, μὲ σκέψεις ἀπὸ τὴν ψυχὴ βγαλμένες.
Γιὰ κάτι γράμματα, γράμματα τῶν παιδιῶν μου, σὰν λείπαν καὶ σπουδάζανε στὰ ξένα.
Κλαίω κάτι ἄλμπουμ ποὺ ἄφησα, ποὺ κάθε φύλλο τους κομμάτι ἀπ' τὴ ζωή μου ἦταν.
Κλαίω κάτι κολόνες κεῖ στὴ Σαλαμίνα, ὀλόρθες, ποὺ ἂν μιλοῦσαν
θὰ εἶχαν τόσα καὶ τόσα νὰ μᾶς ποῦνε,
καὶ ἕνα ἀρχαῖο θέατρο ποὺ τόσες πολλὲς μοῦ φέρνει ἀναμνήσεις.

ΑΡΤΕΜΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η ΘΕΙΑ ΑΠ' ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Δὲν τὴν ἀγαποῦσα τὴ μεγάλη ἀδερφὴ τῆς μάνας μου. Ὄχι πὼς ἤτανε κακιά. Κοντούλα, γαλανή, γελαστή, εἶχε καθετὶ γιὰ νὰ τὴν συμπαθήσει ἕνα κοριτσόπουλο. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ «ἐμεῖς στὸ Λονδίνο...» δὲν τῆς τὸ συγχωροῦσα. Ὅλοι πᾶνε ταξίδια. Μένουν σ' ἄλλους τόπους καὶ δυὸ καὶ τέσσερα καὶ δέκα χρόνια. Μὰ δὲ λένε «ἐμεῖς στὸ Τὰμ - Τούμ»! Κάτι τέτοιες ὧρες ποὺ μᾶς ἔπρηζε μὲ τὸ Λονδῖνο της, ἡ μαμὰ τὴ λοξοκοίταζε μὲ συγκατάβαση, ὁ πατέρας ἔπνιγε κάποιο γέλιο κ' οἱ δυὸ μαζὶ γύριζαν αὐστηρὰ στὴ μεριά μου, νὰ προλάβουν τὸ ξέσπασμα τῆς ὀργῆς ποὺ ἔβραζε.

Ἔτσι καταπιεσμένη, σοφιζόμουνα χίλιους τρόπους νὰ τὴν ἐκδικηθῶ καὶ νὰ τὴν πειράξω. Τῆς ἔκρυβα τὰ γυαλιά, τῆς ἔχυνα τοὺς πόντους τοῦ πλεχτοῦ καὶ κάποτε ἔχωσα ἕνα μεγάλο, ζωντανὸ χρυσομπάμπουρα κάτω ἀπ' τὸ προσκέφαλό της. Μὲ τὸ λέγε - λέγε, ὅμως, ὅσο κι ἂν δὲν τὤθελα, μ' ἔκανε νὰ βλέπω τὴ ζωὴ στὸ Λονδῖνο της κάπως ἀλλοιώτικη, μυστηριακή, ντυμένη μὲ τὸ λαμπερὸ μανδύα τοῦ παραμυθιοῦ.

Σὰν μᾶς ἄφησε χρόνους, πιότερο χάρηκα παρὰ λυπήθηκα. Αἰτία στάθηκε τὸ μπαοῦλο. Τὸ μεγάλο μπαοῦλο μὲ τὰ μετάλλινα καρφιὰ ποὺ λαμποκοποῦσαν καὶ μοῦ 'γνεφαν: «Καὶ ποῦ νὰ δεῖς...». Ζωντανὴ δὲν τ' ἄνοιγε ποτέ, μὰ τώρα ποὺ ἔφυγε, ὁ λονδρέζικος μυθικὸς κόσμος της θ' ἀνασταινότανε, τὰ θάματά του θὰ μπαίνανε στὶς χοῦφτες μου χειροπιαστά, ὁλοζώντανα.

— Μαμά...

— Ἄσε με, παιδάκι μου, στὴ στενοχώρια μου. Δὲν τὸ μπορῶ!

Ἡ θλίψη, τὸ πένθος, ὁ καημός, ξεθωριάζουν κι ἀποξεραίνονται μαζὶ μὲ τὰ δάκρυα. Κάποτε ἡ ὥρα τοῦ μπαούλου ἔφτασε. Ἡ σελίδα τοῦ παραμυθιοῦ ξεσκίστηκε σὲ τόσα κομμάτια ὅσα ἦταν τὰ μπιχλιμπίδια του. Πολυκαιρισμένες χάντρινες τσάντες, ζωγραφιστὲς βεντάλιες, πατικωμένα γουναρικά, ἀστεῖα ξεπρασμένα φορέματα, παλιὲς φωτογραφίες σ' ἀπίθανα πλαίσια... Κι ὅλα μὲ τὴν ἀντιπαθητικὴ μυρουδιὰ τῆς κλεισούρας καὶ τῆς ξεθυμασμένης λεβάντας.

Τὸ κρύο πέπλο τῆς ἀπογοήτεψης μὲ τύλιξε ὅπως ἡ χρυσὴ στολὴ τοῦ μύθου εἶχε τυλίξει τὸ μπαοῦλο. Μὰ νά! Κάτι γυάλισε στὸ βάθος του. Τὸ θάμα εἶχε μείνει γιὰ τὸ τέλος. Σὲ μεταξωτὸ χαρτί, διπλωμένο προσεχτικὰ βερυκκοκί, ἀραχνοῦφαντο, χρυσοπλουμιστὸ ὕφασμα, ἄστραφτε παράταιρα μέσα στὶς παλιατσαρίες.

— Ἄαααα!

Ἡ μαμὰ τὄριξε στοὺς ὤμους της καὶ καθρεφτίστηκε ἀποδοκιμαστικά.

— Ἂν δὲν ἦταν τόσο χτυπητό, θὰ τὄραβα γιὰ τὸ χειμώνα.

— Μοιάζει Βυζαντινό...

— Ὄχι, εἶναι ἰνδικὸ σάρι.

— Καὶ δὲ μοῦ τὸ ράβεις ἐμένα;

Γέλασε κοφτά:

— Δεκαπέντε χρονῶ. Οὔτε νὰ τὸ ξαναπεῖς. Τόσα χρόνια περίμενε, ἂς περιμένει νὰ μεγαλώσεις.

Χρειάστηκε νὰ περιμένουμε πολύ, κι αὐτὸ καὶ γώ, ποὺ τό 'βλεπα κάθε τόσο στὸν ὕπνο μου. Πόλεμος, κίνημα ἀντάρτικο... κ' ἐπιτέλους ἡ ὥρα τοῦ πρώτου καὶ τόσο ἀργοπορημένου χοροῦ ἔφτασε. Θὰ ἦταν κι ὁ Ἀλέξης κ' ἐγὼ θὰ φοροῦσα τὸ σάρι μου! Ζαλίστηκα μὲ τὴν τιμὴ τῆς μοδίστας.

— Βρὲ μαμά...

— Ἂν δὲν εἶναι καλοραμένο, καλύτερα νὰ σοῦ λείπει...

Γιὰ καλοραμένο, ἤτανε. Τὸ ὡραιότερο φόρεμα τῆς βραδιᾶς. Μοῦ τὸ εἴπανε τὰ «ὤ!» καὶ τὰ μάτια ποὺ μὲ κάρφωναν ἄλλα μὲ ζήλεια κι ἄλλα μὲ θαυμασμό. Κ' ἐγὼ τότε τὸ παράκανα. Ἕνας γνωστὸς ἐδῶ, μιὰ φίλη παρακάτω, ἀφορμὴ νὰ γλυστρῶ στὸ ἀστραφτερὸ πάτωμα τοῦ μεγάλου ξενοδοχείου. Κι ὅλο ματιὲς μὴ φανεῖ ὁ Ἀλέξης.

— Κάθησε πιά, γίνεσαι θέαμα!

Βασιλικὴ διαταγή, σ' ἐποχὴ ποὺ οἱ βασιλικὲς διαταγὲς εἶχαν ἀκόμα πέραση στὰ κορίτσια. Ἄντικρυ στὴν καρέκλα μου, ἡ ἀνοιχτή, δίφυλλη πόρτα μὲ τὸ καλογυαλισμένο, στριφογυριστό, μπρούντζινο χερούλι. Λοξότερα, μεγάλος καθρέφτης τριγυρισμένος μ' ἀνθοὺς μυγδαλιᾶς. Ἀνάμεσά τους χαμογελοῦσε ὁ ἑαυτούλης μου.

Ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ χὼλλ πρόβαλαν γνωστοί. Πρῶτος ὁ Ἀλέξης. Ὅρμησα. Χράτς! Τὸ ἀραγνοΰφαντο σάρι ἁρπάχτηκε, ξεσκίστηκε καὶ κρεμάστηκε στὸ χερούλι, ἀξιοθρήνητο χρυσὸ κουρέλι, παρασέρνοντας τὴν ψυχή μου.

Ἀποσβολωμένη, πετρωμένη, νεκρή, απόμεινα ντυμένη στὴν ἀτλαζένια φόδρα. Μοῦ φαινότανε πὼς μὲ βλέπανε ὁλόγυμνη!

Στὸν καθρέφτη κάτι θαμποσάλεψε. Μὰ δὲν ἦταν ἡ εἰκόνα τῆς συμφορᾶς μου. Ἦτανε τὸ χαμογελαστὸ πρόσωπο τῆς θείας.

— «Ἐμεῖς στὸ Λονδίνο...».

ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ

ΣΤΙΧΗΡΟΣ ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ

Ἑωθινὲ ὀνειροκρίτη, πᾶψε νὰ αὐτοσχεδιάζεις,
πᾶψε καλοπροαίρετε οἰωνοσκόπε νὰ μοῦ ἔρχεσαι
ὄρθρου βαθέος στὸ κελλὶ τῆς μετανοίας μου.
Τὰ μαῦρα κοράκια εἶναι μαῦρα κοράκια,
δὲν εἶναι λευκὰ περιστέρια, δὲν εἶναι...
Πές τα λοιπὸν τὰ κοράκια μὲ τ' ὄνομά τους
καὶ μὴν αὐθαιρετεῖς πάνω στὸ σχῆμα τους.
Ἀποκρυπτογράφε τῶν Μορφεϊκῶν μηνυμάτων
ποῦ ἔχασες τὰ «κλειδιὰ» τῶν κωδίκων σου
καὶ παραμιλεῖς, παραμιλεῖς ἀκατανόητα;
Κι' ὕστερα, τί ἀλήθεια νὰ μοῦ ἐξηγήσετε,
ἀφοῦ πορεύομαι ψηλαφώντας σταυροὺς
καὶ ἐπιτύμβιες πλάκες;

*

Τὰ χρυσᾶ μου φτερὰ τὰ ἔκαψα
χορεύοντας ἐπάνω στὶς μεγάλες φωτιὲς
ὅπου ἡ ψυχή μου μὲ πόθο μ' ἔσπρωχνε.
Τώρα κουλὸς κι' ἀνήμπορος παρακολουθῶ
ἀπὸ τὴν παγωμένη μου γωνιὰ
τὰ θλιβερὰ ἀποκαΐδια, ὅπου
ἡ στάχτη εἶναι τῶν φτερῶν μου.
Τώρα πυρπολημένος στέκω μακριὰ
κι' ἀποθαυμάζω τὰ χρυσὰ φτερὰ τῶν φρόνιμων
ποὺ σὲ καμιὰ φωτιὰ δὲν ἦρθαν.
Ἀπ' τὸ κρασὶ τῆς τρέλας δὲν ἐμέθυσαν
καὶ μέσ' τὸν ξέφρενο χορὸ δὲν μπῆκαν.
Φύλαξαν τὰ τρανὰ φτερά τους τὰ ὁλόχρυσα
γιὰ τὶς κοσμικὲς συναθροίσεις.
Τἄκαψα — ἀλλοίμονο! — τὰ ὡραῖα μου φτερὰ
καὶ ριζωμένος τώρα σὰν φυτὸ στὴ γῆ
ἀναπολῶ τὴ γλυκόπικρη αἴσθηση
ἀπ' ὅλες τὶς μεγάλες φωτιὲς ὅπου ἀνίδεος
ἀλλὰ πρόθυμος ἀναστενάρης ἐρίχτηκα...

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΣΗΜΕΡΑ ΣΕ ΖΗΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ

Σήμερα σὲ ζητῶ πιότερο, Θεέ μου.
Σήμερα σὲ χρειάζομαι.
Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ σ' ἀρνηθεῖ τέτοιες ὧρες.

Ποῦ ν' ἀκουμπήσω τὸ κεφάλι γιὰ νὰ ἡσυχάσει;
Τοῦτα τὰ χαλίκια μ' αὐλακώνουν τὸ δέρμα.
Τοῦτα τ' ἄχυρα μοῦ σπυριάζουν τὸ κορμί.
Καὶ κυνηγῶ τὴ λιγοστὴ σκιά,
κάνοντας κύκλους.

Σήμερα ὁ ἥλιος ἕνα καμίνι.
Αὔριο ἡ λάσπη.
Κ' ὕστερα ἡ ἀρρώστεια,
μιὰ παραπάνω πληγή.
Ὁ ὕπνος ἕνας ἐφιάλτης.
Ἡ βιαιότητα τῆς μέρας βαραίνει τὴ νύχτα.
Κ' εἶμαι τόσο ἀνήσυχος,
ποὺ μὲ φοβᾶτ' ἡ σιωπή.

Ἡ ἀποσύνθεση τῶν σωμάτων, τὸ νωπὸ αἷμα,
μιὰ δυσωδία πνιχτική.
Καὶ τὸ βλέμμα μου νὰ πλανιέται πάνω ἀπ' τὰ κομμάτια
προσπαθώντας νὰ συναρμολογήσει τὰ πτώματα.

Αὐτὸ ποὺ δὲ μπόρεσα ν' ἀντικρύσω,
τὸ διάβασα στὶς ἐφημερίδες.
Τίτλος:
«Κατάλογος νεκρῶν».

Δεῖξε μου ἕνα δρόμο νὰ μὴν πενθεῖ.
Δεῖξε μου ποῦ νὰ μὴ βρῶ ἐρείπια.

Εἴχαμε ἕνα σπίτι ποὺ τὸ γκρέμισαν
κ' ἕνα δρόμο ποὺ γέμισε ἄγριες πατημασιές.
Εἴχαμε ἕναν ἥλιο ποὺ τὸν ἔσβησαν καπνοί
κ' ἕνα ξένοιαστον οὐρανὸ ποὺ τὸν σκέπασαν ἀεροπλάνα.
Εἴχαμε ἕναν κῆπο ποὺ τὸν ἔσπειραν πυρωμένους κάλυκες,
κ' ἕνα ὄνειρο ποὺ γύμνωσε ἀπὸ κάθ' ἐλπίδα.
Εἴχαμε καὶ μιὰ οἰκογένεια...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΠΡΟΣΩΠΕΙΟ

Ἴχνη ἀστάθμητης φυγῆς εἶχε στὴν ὄψη
ἐτοῦτο τὸ λησμονημένο προσωπεῖο
στοῦ προσκηνίου τὸ κατώφλι ὡς ἦταν ἀφημένο
μέσ' στὰ ἐρείπια εὐτελῶν καὶ κωμικῶν πραγμάτων.

Ὁ ὑποκριτὴς φλυαροῦσε ἀργόσχολος
στὸ μεσοδιάστημα π' ἀκολούθοῦσε
ἕν' ἄλλο μέρος τραγωδίας.
Καὶ μόνο τοῦ προσκηνίου ἡ ὄψη
ἀντικατόπτριζε τὸ πάθος καὶ τὸ ἔλεος
τῆς τραγωδίας ποὺ παιζότανε
λίγες ὀργιὲς μακρύτερα
ἀπ' τὴν ἀμετακίνητη θωριὰ τοῦ προσωπείου.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗΣ

LEOPOLD SEDAR SENGHOR
(Σενεγάλη)

ΕΧΕΙΣ ΚΡΑΤΗΣΕΙ...

Ἔχεις καιρὸ κρατήσει στὰ χέρια σου
τὸ μαῦρο πρόσωπο τοῦ πολεμιστῆ·
τὸ κράτησες σὰ νὰ 'χε πέσει πάνω του
τὸ λυκόφως τοῦ θανάτου.
Ἔχω ἀπ' τὸ λόφο 'δεῖ τὸν ἥλιο
νὰ δύει στοὺς κόλπους τῶν ματιῶν σου.
Πότε θὰ 'δῶ πάλι, Γῆ μου,
τὸν καθάριο ὁρίζοντα τοῦ προσώπου σου;
Πότε θὰ καθήσω πάλι
στὸ σκοτεινὸ τραπέζι τοῦ στήθους σου;

Κρυμμένη στὸ μισόφωτο ἡ φωλιὰ τῶν ἁβρῶν λέξεων.

Θὰ 'δῶ ἄλλους πιὰ οὐρανοὺς κι ἄλλα μάτια,
ἀπὸ πηγὲς ἄλλων χειλιῶν θὰ πιῶ
πιὸ δροσερῶν κι ἀπὸ λεμόνι.
Θὰ κοιμηθῶ κάτω ἀπ' τὴ στέγη
ἄλλων μαλλιῶν — ἀσφαλισμένος ἀπὸ θύελλες.
Μα ὅμως, κάθε χρόνο,
κι ὅταν τῆς Ἄνοιξης τὸ ρούμι
θ' ἀνάβει ξανὰ τὶς φλέβες μου,
γιὰ σένα θὰ θρηνῶ Πατρίδα μου
καὶ τὴ βροχὴ τῶν ματιῶν σου ἀπάνω
στὴ σαβάννα ποὺ διψάει.

---

1. **Léopold Sédar Senghor**: Ὁ μεγαλύτερος (ἢ ὁ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸς) νέγρος ποιητὴς τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπίσης πεζογράφος, φιλόσοφος καὶ πολιτικός. Γεννήθηκε στὴ Σενεγάλη τὸ 1906, ἀπὸ πατέρα ἔμπορο — καθολικὸ Χριστιανό. Σπούδασε κυρίως στὸ Παρίσι. Διατέλεσε Καθηγητὴς Πανεπιστημίου. Ἔργα του ἔχουν μεταφρασθεῖ σὲ πολλὲς γλῶσσες τοῦ κόσμου. Ἔπαιξε πρωτεύοντα ρόλο στὸ κίνημα γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῶν Ἀφρικανικῶν Κρατῶν. Εἶναι ἀπὸ τὸ 1960 μέχρι σήμερα Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Σενεγάλης.

EDITH SITWELL (1887 - 1964)

ΠΕΦΤΕΙ ΑΚΟΜΑ Η ΒΡΟΧΗ

Πέφτει ἀκόμα ἡ Βροχή —
Σκοτεινὴ σὰν τὸν κόσμο τοῦ ἀνθρώπου, μαύρη σὰν τὸ χαμό μας —
Τυφλὴ σὰν τὰ μπηγμένα πάνω στὸ Σταυρὸ καρφιά.

Πέφτει ἀκόμα ἡ Βροχή
Μ' ἕναν ἦχο σὰν χτύπημα καρδιᾶς ποὺ γίνεται χτύπος σφυριοῦ
Σὲ «ἀγρὸν κεραμέως» καὶ ἦχος βέβηλου ποδιοῦ
Πάνω στὸν Τάφο:
Πέφτει ἀκόμα ἡ Βροχή
Εἰς τὸν «'Αγρὸν τοῦ Αἵματος» ὅπου οἱ μικρὲς ἐλπίδες πληθαίνουν καὶ τ' ἀνθρώπινο μυαλὸ

Τὴν ἀπληστία του τρέφει, κεῖνο τὸ σκουλήκι μὲ τὴ μορφὴ τοῦ Κάϊν.
Πέφτει ἀκόμα ἡ Βροχή
Στὰ πόδια τοῦ ἀποσταμένου 'Ανθρώπου κρεμασμένου πάνω στὸ Σταυρό.
Χριστέ, ποὺ κάθε μέρα, κάθε νύχτα σταυρώνεσαι, ἔλεος γιὰ μᾶς —
Γιὰ τοὺς πλούσιους καὶ γιὰ τὸ Λάζαρο
Κάτω ἀπὸ τὴ Βροχὴ ὁ πόνος καὶ τὸ χρυσάφι ἕνα εἶναι.

Πέφτει ἀκόμα ἡ Βροχή —
Στάζει ἀκόμα τὸ Αἷμα ἀπὸ τὴ λογχισμένη πλευρὰ τοῦ 'Ανθρώπου ποὺ πεθαίνει,
Βαστάζει ὅλες τὶς πληγὲς μὲς στὴν καρδιά του — ἐκεῖνες τοῦ φωτὸς ποὺ ἔσβησε,
Τὴν τελευταία ἀδύνατη σπίθα
Στὴν αὐτοχειριασμένη καρδιά, τὶς πληγὲς τῆς λυπηρῆς σκοτεινιᾶς ποὺ τίποτα δὲ νιώθει
Τὶς πληγὲς τῆς παγιδεμένης ἀρκούδας —
Τῆς τυφλῆς κλαψιάρας ἀρκούδας ποὺ οἱ φύλακες τὴς χτυπᾶνε
Τὴν ἀνυπεράσπιστη σάρκα... τὰ δάκρυα τοῦ κυνηγημένου λαγοῦ.

Πέφτει ἀκόμα ἡ Βροχή —
"Ω, σκλάβε τῆς γῆς, ἀνάβλεψε, στρέψε τὸ βλέμμα σου στὸ Θεό μας
Κοίτα ἐκεῖ ποὺ ρέει τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ στὸ στερέωμα:
Κυλάει ἀπὸ τὸ μέτωπο ποὺ καρφώσαμε πάνω στὸ δέντρο
Βαθειὰ γιὰ νὰ πεθάνει, στὴ διψασμένη καρδιὰ
Ποὺ τὶς φωτιὲς βαστάζει τοῦ κόσμου — βαρημένη ἀπὸ τὸν πόνο
Σὰν τοῦ Καίσαρα τὸ δάφνινο στεφάνι.

Καὶ νά, ἠχεῖ τοῦ 'Ενὸς ἡ φωνὴ ποὺ σὰν τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου
"Ηταν κάποτε ἕνα παιδὶ ποὺ ξάπλωνε ἀνάμεσα στὰ ζῶα —
«'Ωστόσο, ἀκόμα ἀγαπῶ, ἀκόμα χύνω τὸ ἁγνό μου φῶς, τὸ Αἷμα μου, γιὰ σένα.»

'Απόδοση ΜΕΡΟΠΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΚΩΣΤΑ ΠΑΐΖΗ

ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ*

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΑΝΑΝΑΡΙΒΗΣ

Ἡ κοσμοσύναξη τῆς Παρασκευῆς, κάθε Παρασκευῆς, στὴ Λεωφόρο τῆς Ἀνεξαρτησίας στὴν Ταναναρίβη εἶναι ἕνα γραφικὸ θέαμα μὲ ρυθμὸ πανηγυρικὸ καὶ μ' ὅλο ποὺ δὲν τοῦ λείπει τὸ ὕφος τῆς ἐμπορίας καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ μόχθου γιὰ τὴ δεκάρα — γιὰ νὰ μὴν ποῦμε τίποτε γιὰ τὴν ἀσφυξία τοῦ συνωστισμοῦ, σοῦ παρέχει ἕνα αἴσθημα συνθυμίας καὶ μιὰν εὐχάριστη, κάπως ἀστεία περιπέτεια.

Ὁ Ζομᾶς, ὅπως λένε οἱ Ἕλληνες τῆς Ταναναρίβης αὐτὴ τὴν ἐμποροπανήγυρη, (εἶναι λέξη ἀραβική, ἐννοεῖ Παρασκευή, γράφεται Zoma καὶ προφέρεται Ζούμ), δὲν εἶναι παρὰ μιὰ λαϊκὴ ἀγορὰ ἀλλὰ μ' ἕναν παλμὸ ποὺ δίνει ζωὴ σὲ μιὰν ὁλάκερη πρωτεύουσα καὶ μὲ ἕνα πάθος ἀφὺ ποὺ γίνεται ἔξαρση στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ της. Ἴσως νἄπρεπε μάλιστα νὰ τὴν ποῦμε παλλαϊκὴ ἀγορὰ γιατὶ βλέπεις τὶς πολλὲς χιλιάδες τοῦ κόσμου ποὺ πουλάει κι ἀγοράζει, τοὺς ἀμέτρητους πάγκους μὲ τὰ ἐκθεμένα ἐμπορεύματα καὶ τὴν ἔλλειψη χώρου ποὺ καταντᾶ τὴ διάβαση, σ' αὐτὴ τὴν ἀπέραντη σὲ πλάτος λεωφόρο, ἀδύνατη καὶ νομίζεις πὼς βγῆκε ὅλος ὁ κόσμος τῆς Ταναναρίβης σπρωγμένος ἀπὸ μιὰν ἀκατάσχετη ὠνιομανία ν' ἀγοράσει καὶ νὰ πουλήσει. Προπάντων νὰ πουλήσει. Γιατὶ εἶναι περισσότεροι οἱ πουλητὲς ἀπὸ τοὺς ἀγοραστές, μεγαλύτερη ἡ προσφορὰ ἀπ' τὴ ζήτηση καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ κόσμου ἀνάμεσα στὰ προσφερόμενα ἐμπορεύματα πιὸ πολὺ μιὰ ἄσκοπη περιπλάνηση παρὰ μιὰ πρόθεση συναλλαγῆς.

Καὶ ἀρχίζει ὁ πυρετὸς τοῦ Ζοὺμ ἀπ' τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ. Κατεβαίνουν ἀπ' τὶς φτωχογειτονιὲς τῆς Ταναναρίβης νὰ ἐξασφαλίσουν μέρος, νὰ στεριώσουν τὸ κιόσκι τους. Ἄθλια παιδάκια μὲ ὄμορφα, ἐκφραστικὰ μάτια, καταπονεμένα ἀπ' τὴν περιπέτεια σέρνονται ἀπ' τοὺς γονεῖς τους στὸ πεζοδρόμιο, ποὺ τοὺς εἶναι κατάστημα καὶ κατάλυμα, νὰ θητέψουν στὴ βιοπάλη. Εἶδα κοριτσάκι 5 - 6 χρονῶν νὰ κοιμᾶται στὸ πεζοδρόμιο, δίπλα στοὺς γονεῖς του ἀπὸ τὶς 7 ἡ ὥρα τὴν Πέμπτη. Θὰ ἔμενε ἐκεῖ ἴσαμε τὰ μεσάνυχτα τῆς Παρασκευῆς ἴσως.

Πῶς θὰ περάσει ὁ κόσμος ἀπ' τὰ πεζοδρόμια κι ἀπ' τὰ βουλεβάρτα καὶ πῶς θὰ πλησιάσει ὁ πελάτης δὲν φαίνεται νὰ ἐνδιαφέρει τὴ Δημαρχία, τὸ νόμο. Ὁ πολίτης, ἀκόμα καὶ ὁ «δυνάμει» ἀγοραστὴς — ἂς φαίνεται ἀστεῖο — εἶναι ἕνα θέμα δευτερότερης σημασίας. Ἐκεῖνο ποὺ νομίζεις ὅτι ἔχει σπουδαιότητα τὴν Παρασκευὴ στὴν Ταναναρίβη εἶναι νὰ ἐκθέσουν οἱ ἐμπορευόμενοι τὰ εἴδη τους. Καὶ τί ἔκθεση! Τῆδε κἀκεῖσε. Προπάντων στὴν ἀρχὴ τῆς λεωφόρου, κοντὰ στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ ποὺ γίνεται ἕνα εἶδος Γιουσουροὺμ μὲ τὰ μεταχειρισμένα εἴδη ποὺ στοιβάζουν σὲ σωροὺς πάνω στὸ πεζοδρόμιο, κλείνουν κυριολεκτικὰ τὶς πόρτες τῶν καταστημάτων. Γιὰ νὰ βγεῖς ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ Hôtel Terminus, ποὺ εἶναι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, τὶς πρωϊνὲς ὧρες ποὺ ἡ θέρμη τοῦ συναγωνισμοῦ εἶναι στὸ ψηλότερό της βαθμὸ καὶ ποὺ οἱ ἀνακατωμένοι σωροὶ τῶν πολύχρωμων ὑφασμάτων σὲ διαθέτουν μὲ μιὰν ἀμέριμνη ἱλαρότητα, πρέπει νἆσαι ἀκροβάτης, αἴλουρος.

Ὅσο γιὰ τὰ εἴδη ποὺ πουλιοῦνται σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο Παρασκευιάτικο παζάρι, ποικίλλουν σὲ τέτοιο βαθμό, ποὺ νομίζω ὅτι εἶναι ὁ λόγος ποὺ τὰ καταστήματα τῆς Ταναναρίβης εἶναι τόσο φτωχά. Δὲν ὑπάρχει ὀργανωμένο ἐμπόριο μὲ τὴν αὐστηρὴ σημα-

---

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος.

σία τοῦ ὅρου. Κάθε οἰκογένεια ἔχει εἴδη διαθέσιμα γιὰ πούλημα.

Πρέπει ὅμως νὰ μνημονευτοῦν τὰ ἀντικείμενα τῆς μαλγασικῆς χειροτεχνίας. Αὐτὰ εἶναι ἐξαίρετα κεντήματα, ὅπως τραπεζομάντηλα, φορέματα, κλινοσκεπάσματα καὶ τέτοια, κατεργασμένο σίδηρο, ψαθοποιΐα, ἡμιπολύτιμες πέτρες κατεργασμένες σὲ διάφορα χρήσιμα σκεύη καὶ διακοσμητικὰ ἀντικείμενα ἀπὸ ἀκουαμαρίνα, ἀμέθυστο, γαλαζία, ροδόχρωμο βηρύλλο, ἴασπη, ἀχάτη καὶ ἄλλα πετράδια ἀπ᾿ τὴν πλούσια γῆ τῆς Μαδαγασκάρης ποὺ σοῦ παρέχουν μιὰν εὐφροσύνη αἰσθητικὴ καὶ εἶναι μιὰ ἀνάγλυφη ἀντίθεση στὴν πεζότητα τῶν ἐμπορευμάτων ποὺ τὰ περιστοιχίζουν.

Ἡ ξυλογλυπτικὴ εἶναι παμπάλαια τέχνη στὴ Μαδαγασκάρη καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φετὶχ καὶ τὰ εἴδωλα ποὺ ἔφτιαχναν ἀπὸ ξύλο, εἶναι καὶ τὰ περίφημα «ἀλουὰλ» ποὺ στόλιζαν καὶ ἀκόμα στολίζουν τοὺς τάφους. Τὰ «ἀλουάλ», ξύλινα ἀγαλματάκια, εἶναι ἀναπαραστάσεις ἀπ᾿ τὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν μεταφυσικὴ ἔννοια ἢ καλλιτεχνικὴ συγκάλυψη στὴν ἐκτέλεση.

Τὰ τοποθετοῦν πάνω σὲ ψηλοὺς περίβλεπτους στύλους, σὰν ἀκροκίονα, καὶ ἡ ποικιλία τῶν παραστάσεων εἶναι ἀπέραντη καθὼς καὶ πολὺ αὐθαίρετη εἶναι ἡ προτίμηση τοῦ τεχνίτη. Αὐτὰ τὰ ἀγαλματάκια παριστάνουν ζῶα καὶ πουλιά, ἀνθρώπους στὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ ἀνθρώπους σὲ περίεργες, αἰνιγματικὲς στάσεις. Ὁπωσδήποτε φαίνεται ὅτι τὰ «ἀλουὰλ» ἔχουν καὶ ἕναν κοινό, πληροφοριακὸ σκοπό, γιατὶ ἡ στάση, ἡ λεπτομέρεια τοῦ μορφασμοῦ καὶ ἡ χειρονομία διηγοῦνται τὴν αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ ἐνταφιασμένου, τὸν τρόπο ποὺ πέθανε καὶ τὴν αἴσθηση ποὺ προκάλεσε ὁ θάνατός του.

Γενικὰ τὰ ἀντικείμενα τῆς μαλγασικῆς τέχνης μὰ εἰδικώτερα τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ κεντητὰ εἶναι οὐσιώδη ἀποκτήματα γιὰ τὸν τουρίστα. Καὶ οἱ Μαλγάσοι ἐκμεταλλεύονται τὸν πριμιτιβισμό τους γιατὶ βλέπουν ὅτι ἡ ξυλογλυπτικὴ εἶναι μιὰ πρόσφορη βιοτεχνία. Πραγματικὰ ἀριστουργήματα δὲν ὑπάρχουν (τουλάχιστο ὄχι στὴν ἀγορά), ἀλλὰ ἀνάμεσα στὶς χοντροκομμένες τους γραμμὲς καὶ στὴν πρωτόγονη μυστικοπάθεια πού, ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἀφηρημένη τεχνοτροπία καταντᾶ τὴν ἀναπαράσταση στὸ ἀντικείμενο δυσδιάκριτη, διαφαίνεται ἡ μαλγασικὴ καλαισθησία καὶ ἡ λεπτὴ δεξιοτεχνία. Ἀλλὰ ὅπως εἴπαμε, ἡ ξυλογλυπτικὴ στὴ Μαδαγασκάρη κατάντησε βιομηχανία· ἢ κάτι χειρότερο: ἐμπορία.

Μὲ πολλὴ δεξιοτεχνία πλέκουν καὶ τὰ ψάθινα σκεύη. Καὶ αὐτὰ εἶναι παράδοση καὶ συνείδηση καὶ εἶναι τεκμήριο τῆς προέλευσης τῶν Μαλγάσων. Φαίνεται πὼς ἔφεραν τὴν τέχνη τῆς ψαθοπλεκτικῆς ἀπὸ τὰ νησιὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ. Τὸ καλάθι, διάφορα σχήματα, διάφορα μεγέθη καὶ ἀφείδωλη ποικιλία σὲ σχέδια καὶ πλεκτικὴ λεπτομέρεια καὶ σὲ χρώματα, εἶναι τὸ «ἐξ ὧν οὐκ ἄνευ» τοῦ Μαλγάσου. Θἄταν στ᾿ ἀλήθεια πολύλογο ν᾿ ἀπαριθμήσει κανεὶς τὶς ποικίλες χρήσεις τοῦ καλαθιοῦ στὴ Μαδαγασκάρη. Θἄταν καὶ μάταιος κόπος. Τὸ ὅτι ὅμως τὸ χρησιμοποιοῦν ἀκόμα καὶ ὡς πηλοφόρι στὶς οἰκοδομὲς ἴσως, δίνει μιὰν ἰδέα στὸν ἀναγνώστη. Μετὰ εἶναι τὸ ψάθινο καπέλο. Ἕνα ἔμβλημα καὶ αὐτό. Ἂς τὸ ποῦμε μέρος τῆς ἐθνικῆς τους ντυμασιᾶς. Ἀπαραίτητο σχεδόν. Ἀναποχώριστο. Εἴτε εὐρωπαϊκὰ ροῦχα φοράει ὁ Μαλγάσος εἴτε τὸν μακρὺ χιτῶνα, τὸ εἶδος τῆς μουσουλμανικῆς κελεμπίας, εἴτε ὅποιο ἀπ᾿ αὐτὰ στολισμένο μὲ τὴν περίφημη «λάμπα», τὴ μαλγασικὴ σάρπα ποὺ περιγράφω σὲ ἄλλο κεφάλαιο, ἡ ψάθα στὸ κεφάλι θὰ συμπληρώνει τὴν περιβολή. Ὅπως αὐτὲς οἱ ψάθες εἶναι χωστές, πλατύγυρες καὶ τὶς φοροῦν χωρὶς καμιὰ ἐπιμέλεια ἢ ἐκζήτηση καλαισθησίας, νομίζεις πὼς ἡ χρήση τους ἔχει ἀποκλειστικὰ πρακτικὸ σκοπό. Ἀλλὰ τὶς φοροῦν ὅλες τὶς ἐποχὲς καὶ μὲ ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ ἐπὶ πλέον θὰ εἶταν πλατειασμὸς νὰ ποῦμε ὅτι οἱ ἐξωτικοὶ λαοὶ δὲν συμμερίζονται τὰ εὐρωπαϊκὰ κριτήρια τῆς καλαισθησίας καὶ τῆς κοσμιότητας.

Ἐκεῖνο πάλι ποὺ εἶναι ἔντονα αἰσθητὸ σὲ κοσμοσυρροὲς καὶ σὲ συνωστισμοὺς εἶναι ἡ ὀσμὴ τοῦ σαπουνιοῦ ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ Μαλγάσοι. Τὸ φτιάχνουν ἀπὸ πάχος βοδιοῦ καὶ δὲν εἶναι καθόλου εὐχάριστη ἡ μυρουδιά του. Εἶναι μάλιστα εἰρωνία ποὺ στὴ χώρα τῶν μεθυστικῶν ἀρωμάτων τὸ σαπούνι δὲν εὐωδιάζει. Καὶ ἀκόμα εἶναι περίεργο ποὺ ἐνῶ τὴν εὐωδία τὴν θεωροῦν μεγάλη ἀρετή, ἀφοῦ τὸ θεό τους τὸν ἀποκαλοῦν «Ἀντριαμανίτρα», δηλαδὴ ὁ μοσχοβόλος κύ-

ριος, ὁ εὔοσμος ἀφέντης, ὁ ἀρωματισμένος ἄρχοντας, ἢ κάτι τέτοιο, δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ ὀσμικὴ λεπτομέρεια γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους.

Ὁπωσδήποτε παρηγοριέσαι ὅτι αὐτὸ εἶναι ὀσμὴ καθαριότητας. Πάντα καὶ ὅπου πλησιάσεις πλῆθος, ἡ σὰν κρύο ξύγκι μυρουδιὰ αὐτοῦ τοῦ σαπουνιοῦ σοῦ θυμίζει τὴν προσπάθεια αὐτοῦ τοῦ κόσμου γιὰ πάστρα καὶ γιὰ εὐπρέπεια. Καὶ ἀκόμα, ἡ κάπως οὐδέτερη ἰδιοσυστασία τῆς Μαλγάσας, τὸ ὄχι τόσο θηλυκό της ἀγέρωχο καὶ ἡ προσγειωμένη σκοπιὰ ἀπ᾽ ὅπου ἀτενίζει τὴ ζωὴ θάταν, νομίζω, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ χρήση αἰθέριων ἀρωμάτων. Θάταν δηλαδὴ μιὰ ἀσύγχωρη ἐκζήτηση αἰσθησιασμοῦ ἀπὸ ἕναν κόσμο συναισθηματικὰ ὥριμο. Τέλος, μπορεῖ στὸ ὑποκειμενικό τους γοῦστο αὐτὴ ἡ μυρουδιὰ νὰ εἶναι εὐχάριστη.

Προχωρώντας, ἢ νὰ ποῦμε καλύτερα, διαγκωνίζοντας μὲς στὴν ἀνθρώπινη μυρμηγκιὰ τοῦ παζαριοῦ τῆς Ταναναρίβης, πρὸς τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς λεωφόρου, φτάνεις στὰ κιόσκια τῶν ἀνθοπωλῶν. Ἐδῶ σοῦ παίρνεται ἡ πνοή. Τὰ θαλερὰ χρώματα! Ἡ ἐξωτικὴ εὐωδιὰ ἡ ἀκαθόριστη! Τὸ ἄνθινο ὄργιο! Ματαιοπονία θάταν μιὰ προσπάθεια ἀπαρίθμησης εἰδῶν καὶ χρωμάτων. Μόχθος χαμένος. Γιατὶ ποιὸς τὰ ξέρει; Ποιὸς μπορεῖ; Καὶ τὰ χρωματιστὰ ἀλεξήλια ποὺ προστατεύουν τὰ ἄνθη νὰ προσθέτουν στὴν ἔξαρση καὶ νὰ συντελοῦν στὴ φαντασμαγορία. Ἀπ᾽ τὴν ἀνηφοριὰ τοῦ ἀπέναντι λόφου κοιτάζοντας κάτω τὴν πλατεία τῶν ἀνθοπωλείων συνεπαίρνεσαι. Στιγμὲς - στιγμὲς δὲν γρηγορεῖ ἡ συνείδησή σου. Περνᾶς στὴν ὑπνοφαντασία.

Καὶ ὁ λαὸς συμφύρεται καὶ παραπαίει. Βηματίζουν ἀνάμεσα στοὺς στενότατους διαδρόμους ποὺ ἔχουν ἀφήσει γιὰ τὸν κόσμο οἱ πάγκοι καὶ οἱ πρόχειρες προθῆκες ἀλλὰ μὲ ἀπόλυτο σεβασμὸ γιὰ τὸν ἄλλο καὶ μὲ κατασταλαγμένη ἠρεμία. Ὄχι μόνο δὲν σπρώχνουν ἀλλὰ οὔτε ποὺ σκουντιῶνται κατὰ λάθος. Καὶ δὲν δυσανασχετοῦν γιὰ τὸν συνωστισμό. Ἔχουν τὴν ἀρετὴ τῆς ὑπομονῆς, εἶναι κόσμος καρτερικός. Οἱ Μαλγάσοι ἔχουν τὸ αἴσθημα τῆς ὑπερηφάνειας καὶ τοῦ αὐτοσεβασμοῦ γιατί, ἀντίθετα μὲ λαοὺς τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ ἡ προαιώνια ὑποδούλωση τοὺς ἐξουθένωσε ὡς ἄτομα, τοὺς ἔχει φυσήσει τὸ φόβο γιὰ τὸν ἄσπρο τους ἀφέντη καί, σ᾽ ἕναν προχωρημένο βαθμό, τοὺς στέρησε τὴν αὐτοπεποίθηση καὶ τὸ αἴσθημα τῆς συνύπαρξης καὶ τῆς ἰσότητας καὶ σὲ συνωστισμοὺς καὶ στενὲς διαβάσεις παραμερίζουν γιὰ νὰ κάμουν τόπο στὸν Εὐρωπαῖο, δὲν ἔχουν ἄπρεπη καὶ δουλόπρεπη τάση ὑποχώρησης. Υἱοθετοῦν τὴ στάση τοῦ «καὶ σὺ θὰ περάσεις καὶ γὼ θὰ διαβῶ». Δὲν σὲ βλέπουν σὰν Εὐρωπαῖο. Σὲ βλέπουν σὰν ἄνθρωπο ἢ, σωστότερα, σὰν συνάνθρωπο καὶ ὁ σεβασμός τους γιὰ σὲ δὲν εἶναι οὔτε περισσότερος οὔτε λιγότερος. Ἔτσι ἀποκτοῦν καὶ τὸν δικό σου σεβασμό.

Στὴν ἴδια λεωφόρο εἶναι καὶ τὸ «Κουλτουριστικὸ Κέντρο Ἀλμπὲρ Καμύ». Εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν νεο - απελευθερωμένων λαῶν ἡ βουλιμία γιὰ μάθηση καὶ ὁ ὀργασμὸς τῆς καλλιτεχνίας. Ἐπιδίνονται ἀλόφυχα αὐτοὶ οἱ λαοὶ καὶ μὲ προσήλωση σὲ ὅ,τι τοὺς ἔχει λείψει στὸ παρελθόν. Καὶ εἶναι μιὰ ἐπικίνδυνη περίοδος ἡ χαραυγὴ τῆς ἀπολύτρωσης τῶν φυλῶν ποὺ διαγράφεται μὲ μιὰ πάλλουσα ἀναζήτηση. Συχνὰ λησμονοῦν τὴν παράδοσή τους, γυρεύουν νέα πρότυπα νὰ ἐξελιχτοῦν καὶ μπαίνουν σὲ νέους, ἄγνωστους δρόμους. Δὲν ξέρω ἂν συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἴδιο στὴ Μαδαγασκάρη. Ἕνα βιαστικὸ κοίταγμα, χωρὶς τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπιμελημένης μελέτης τῶν γεγονότων, δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ μιλήσω μὲ πεποίθηση γιὰ τὰ συμπεράσματά μου.

Τώρα, ἡ πρώτη δεκαετία ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσή τους (μόλις μπῆκαν στὴ δεύτερη), εἶναι περίοδος προσανατολισμοῦ. Δὲν ξέρουμε τί κατευθύνσεις θὰ πάρουν, ἀλλὰ φαίνεται νἄχουν θαυμάσει πολὺ καὶ νἄχουν ἀγαπήσει τὸ γαλλικὸ πολιτισμό. Εἶναι φυσικό. Τὸ «Κουλτουριστικὸ Κέντρο Ἀλμπὲρ Καμύ» τὸ κατακλύζει, κυριολεκτικὰ τὸ κατακλύζει, ἡ νεολαία. Βλέπουν ζωγραφική, θέατρο, κινηματογράφο, ἀκοῦν μουσικὴ ἢ μαθαίνουν αὐτὲς τὶς τέχνες. Δίνονται διαλέξεις καὶ γίνονται ἐκθέσεις. Ἔχει βιβλιοθήκη.

Εἶναι συγκινητικὸ — εἶναι στ᾽ ἀλήθεια μιὰ φιλοφρόνηση γιὰ τὸν Ἕλληνα — νὰ βλέπεις ἐδῶ, σὲ τούτη τὴ βιβλιοθήκη, κάτω στὸ Νότιο Ἡμισφαίριο, μὲς στὰ στέρνα τοῦ

᾿Ινδικοῦ ἀλλὰ καὶ τόσο μακριὰ ἀπ᾿ τὴ θάλασσα, στὰ ὑψίπεδα τῆς Ταναναρίβης, νεοελληνικὸ βιβλίο. Ἕνα μόνο εἶταν στὸ «Centre Culturele Albert Camus». Μονάχο σὰν τὸν κοῦκο. «Ἡ Τετάρτη Διάσταση», τοῦ Γιάννη Ρίτσου μεταφρασμένο γαλλικὰ ἀπὸ τοὺς B. Beraha καὶ A. Katága. Δὲν μοῦ στάθηκε δυνατὸ νὰ μάθω ἂν οἱ μεταφραστὲς εἶναι Μαλγάσοι ἢ ὄχι. Αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια ἀξίζει, ἔχει σημασία.

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματολογία ὅπου, σὲ ὅποια βιβλιοθήκη κι ἂν κάνει τὴν παρουσία της, δὲν κάνει ἔκπληξη σὲ κανέναν, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ δειλὸς ντεμπυτάντ ἔτσι ποὺ πρόβαλε ἀνάμεσα στὶς δόκιμες λογοτεχνίες τοῦ κόσμου, παραταγμένες στὰ ράφια τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ τοῦ κέντρου, δοκιμάζει τὴν ψυχραιμία ἑνὸς ξεμοναχιασμένου ταξιδιώτη.

Στὴν ἰσόγεια αἴθουσα αὐτοῦ τοῦ κουλτουριστικοῦ κέντρου γινόταν μιὰ μικτὴ ἔκθεση ποὺ τεκμηρίωνε κι ὑπομνημάτιζε τὴν ἱστορία τῆς ἐποίκησης τῆς Μαδαγασκάρης. Τὰ ἐκθέματα ἀποτελοῦσαν ἱστορικὰ βιβλία, γεωγραφικὰ διαγράμματα, χάρτες, ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, ἰχνογραφήσεις μετεωρολογικῶν λεπτομερειῶν, ἀπολιθώματα σκελετῶν προϊστορικῶν ζώων καὶ ζώων ποὺ ἔχουν ἐκλείψει. Παρόλα αὐτὰ ἡ παλαιότερη ἔνδειξη γιὰ τὴν ὕπαρξη ἀνθρώπου στὴ Μαδαγασκάρη ἀνάγεται στὸ πρόσφατο 500 μ.Χ.

᾿Απ᾿ αὐτὴ τὴν ἔκθεση δὲν ἔλειπαν πορτραῖτα καὶ χειρόγραφα ἀνθρώπων ποὺ μόχθησαν γιὰ τὴ Μαδαγασκάρη καὶ ἀνάλωσαν τὴ ζωή τους στὴν ἐξερεύνηση τῆς φύσης της καὶ τῆς ἱστορίας της. Ὁ πιὸ θαυμαστὸς φυσιοδίφης εἶναι ὁ ᾿Αλφρὲ Γκραντινιέ. Καὶ ὁ Χένρι Ντουλιὸ εἶναι δεινὸς στὴ φυσικὴ ἱστορία τῆς Μαδαγασκάρης.

Βρύαζε ὁ κόσμος σ᾿ αὐτὴ τὴν ἔκθεση. Ὁ λαὸς ἐννοῶ. Γιατὶ καὶ ἡ εἴσοδος τῆς ἰσόγειας αἴθουσας εἶταν εὔκολη καὶ τὰ σὰν διαφήμιση ἐκθέματα στὶς προθῆκες αὐτοῦ τοῦ ἰνστιτούτου εἶταν ἑλκυστικά. Καὶ ἔμπαιναν οἱ περαστικοὶ νὰ μάθουν ποῦθε κατάγονται, νὰ δοῦν στὸ χάρτη τὸν τόπο τῆς προέλευσής τους. Κοίταζαν στοὺς τοίχους καὶ στοὺς μεγάλους χάρτες τὰ τόξα ποὺ ξεκινοῦσαν ἀπ᾿ τὰ παράλια τῆς Κίνας, ἀπ᾿ τὴν ᾿Ινδία καὶ τὶς ἀραβικὲς χῶρες. Ἔβλεπαν τὶς σχεδίες ποὺ ἀρμένιζαν ξυλάρμενα μὲ τὰ ρεύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἐρχόμενες ἀπ᾿ τὴν Πολυνησία καὶ ἔβλεπαν τὰ μονόξυλα τῶν Μπαντοῦ τῆς ᾿Αφρικῆς ποὺ ξεφόρτωναν τοὺς ἀπελάτες στὶς ἀκτὲς τοῦ νησιοῦ τους. Ἔβλεπαν τοὺς κουρσάρους τῆς Βορειοδυτικῆς ᾿Αφρικῆς καὶ ᾿Ινδονήσιους κι ἀρχιπελαγίτες. Κοίταζαν ὅλες αὐτὲς τὶς προελεύσεις μὲ αἴσθημα ἀταβισμοῦ, σπούδαζαν στὰ γρήγορα, στὸ πόδι τὸ μυστήριο τῆς ὕπαρξής τους, ζητοῦσαν τὸν πυρῆνα τους καὶ τὸ κύτταρό τους, ἀποροῦσαν γιὰ τὰ πεπρωμένα τους καὶ γιὰ τὴ μοῖρα τους. Καθρεφτίζονταν στὸ γυαλὶ τῶν παραθύρων γιὰ νὰ ἐντοπίσουν ἀπ᾿ τὰ χαρακτηριστικά τους τὴν πιθανὴ τους καταγωγή. Ἔφευγαν συλλογισμένοι. Ἄλλοι ἔμπαιναν βιαστικοί, σὰν νὰ σταματοῦσαν σὲ περίπτερο ν᾿ ἀγοράσουν τσιγάρα, κοίταζαν ἀδιάφοροι, ξεπόρτιζαν ἀνεπηρέαστοι. Ἄλλοι ἀποκόμιζαν συμπεράσματα γιὰ τὴν πολύσπορη καταγωγή τους, τὸ πολύριζό τους φύτρο. Γι᾿ ἄλλους τὸ αἴνιγμα βάθαινε, ἡ ἀπορία πλάταινε.

Καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀναδύθηκαν, οἱ προπάτορές τους ἀπὸ τὸν ὠκεανό; Καὶ αὐτοὶ ποὺ κατάγονται ἀπὸ τοὺς κροκόδειλους; Τί θὰ τοὺς δίδασκε αὐτὴ ἡ ἔκθεση; Τί ἐπιχειρήματα ἔχουν οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες νὰ καταπολεμήσουν τὴν ἀμετάκλητη, τὴ μέχρι σήμερα ἀμετανόητη πίστη αὐτῶν τῶν φυλῶν; Δηλαδὴ τῆς μερίδας αὐτοῦ τοῦ κόσμου ποὺ κοίταζαν τὰ ἀντικείμενα αὐτῆς τῆς ἔκθεσης ὄχι σὰν μαρτυρία τῆς καταγωγῆς τους ἀλλά, ὅπως αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα ἀνάδιναν μιὰ παλαιότητα κι ἕναν μουχλιασμένο παρελθοντισμό, τὰ κοίταζαν μὲ τὴ φαντασία τους φουντωμένη καὶ θρεμμένη μὲ δεισιδαιμονίες καὶ τὴ συνείδησή τους μεστὴ ἀπὸ θρύλους βιωμένους κι ἀβίωτους;

(Συνεχίζεται)

Τό δεκαπενθήμερο

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Τὸ Α΄ Συμπόσιο Κρήτης

«Γιὰ τὸν Σοσιαλισμὸ καὶ τὸν Πολιτισμό»

Τὸ τριήμερο 12-15 Αὐγούστου πραγματοποιήθηκε στὴν Ὀρθόδοξη Ἀκαδημία Χανίων Κρήτης τὸ Α΄ Συμπόσιο γιὰ τὸν Σοσιαλισμὸ καὶ τὴν Κουλτούρα. Ἡ πρωτοβουλία αὐτῆς τῆς συνάντησης ἀνήκει στὸν Μίκη Θεοδωράκη ποὺ πιστεύει ὅτι «πρέπει πιὰ νὰ μποῦν τὰ θεμέλια γιὰ ἕνα μελλοντικὸ Πολιτιστικὸ Κίνημα».

Στὸ Α΄ Συμπόσιο Κρήτης πῆραν μέρος οἱ ἑξῆς κατὰ ἐθνικότητες καὶ ἀλφαβητικά:

Γάλλοι:

Ἀτταλὶ Ζάκ, καθηγητὴς Πανεπιστημίου τῶν Πολιτικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν στὸ Παρίσι.

Βωτιὲ Ρενέ, κινηματογραφιστής.

Γκαρωντὺ Ροζέ, καθηγητὴς - φιλόσοφος - συγγραφέας.

Μανσερὸν Κλώντ, ἱστορικὸς - συγγραφέας.

Μιττερὰν Φρανσ., Γραμματέας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος Γαλλίας, συγγραφέας.

Σβάτσεμπεργκ Ρ., συγγραφέας.

Γιουγκοσλάβοι:

Σουπὲκ Ρούντι, καθηγητὴς Πανεπιστημίου τοῦ Ζάγκρεμπ.

Γερμανοί:

Μπίρμαν Βόλφ, τραγουδιστὴς - ποιητὴς - συνθέτης.

Ἕλληνες:

Ἀγουρίδης Σάββας, καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν.

Ἀναγνωστάκης Μανόλης, ποιητής.

Ἀργυρόπουλος Χριστόφ., δικηγόρος.

Ἠλιοῦ Ἠλίας, Πρόεδρος τῆς Ε.Δ.Α.

Θεοδωράκης Μίκης, συνθέτης - τραγουδιστής.

Λεντάκης Ἀνδρέας, συγγραφέας.

Μαγκάκης Γεώργιος, καθηγητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, Πρόεδρος Σοσιαλιστικῆς Πρωτοβουλίας.

Μουστάκης Γιώργης, Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας τῆς Θρησκείας Πανεπιστημίου τοῦ Σικάγου.

Παπανοῦτσος Εὐάγγελος, Βουλευτὴς Ἐπικρατείας, φιλόσοφος, συγγραφέας.

Πλασκοβίτης Σπῦρος, συγγραφέας.

Παπασπηλιόπουλος Σπήλιος, καθηγητὴς Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν στὸ Παρίσι.

Καναδοί:

Μπερζερὸν Λέαντρ, συγγραφέας.

Μπουρζῶ Πιέρ, δημοσιογράφος.

Ρουμάνοι:

Ἀποστὸλ Παβέλ, καθηγητὴς Φιλοσοφίας στὸ Πολυτεχνεῖο Βουκουρεστίου.

Σενεγαλέζοι:

Ντάου Ἀλασάνα, καθηγητὴς Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ντακάρ.

Ντιὸπ Ζάκ, διευθυντὴς Σπουδῶν στὴ Σενεγάλη.

Σουηδοί:

Ρεντίν, πρόεδρος τῶν συνδικάτων ψαράδων τῆς Σουηδίας.

Τὸ Συνέδριο ἄρχισε μ' ἕνα σύντομο καὶ μεστὸ χαιρετισμὸ τοῦ Γεν. Διευθυντὴ τῆς Ὀρθόδοξης Ἀκαδημίας Κρήτης δρ. Ἀλεξάνδρου Παπαδεροῦ, ποὺ μεταξὺ ἄλλων σημαντικῶν λόγων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Συμποσίου ὑπῆρξε μιὰ συνειδητὴ πράξη τῆς διοικήσεως τῆς Ὀρθόδοξης Ἀκαδημίας Κρήτης. Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια μαρτυρεῖ τὴν πεποίθησή μας, πὼς ἡ σύναξη τόσων διακεκριμένων ἀνθρώπων τοῦ μαχητικοῦ στοχασμοῦ καὶ φορέων ὑψηλῆς πολιτικῆς εὐθύνης ὄχι μόνο δὲν ἀντιστρατεύεται τοὺς εὐρύτερους σκοποὺς τῆς Ὀρθόδοξης Ἀκαδημίας Κρήτης, ἀλλ' ἀντίθετα ὑποβοηθεῖ τὴν ἐκπλήρωσή τους.

Θὰ ἤθελα νὰ διευκρινήσω περισσότερο αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ἡ Ὀρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης ἔχει ὡς κύριο προορισμὸ νὰ διευκολύνει τὴ συνάντηση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τὸ συνάνθρωπο σὲ μιὰ τίμια συζήτηση, δηλαδὴ στὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας. Βασιζόμενο συνειδητὰ στὴν Ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ παράδοση, πιστεύει τὸ ἵδρυμά μας πὼς κάθε βῆμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἀλήθεια τὸν φέρνει πιὸ κοντὰ στὸ περιβάλλον ἐκεῖνο, ὅπου ἀνιχνεύουμε τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ βαθμὸ στὸν ὁποῖο συνειδητοποιεῖται κάθε φορὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο. Μὲ αὐτὴ τὴν ἐμπιστοσύνη στὸ διάλογο «ἐν ἀληθείᾳ» ὑποδεχόμαστε ὅλους ἐσᾶς ποὺ συναχθήκατε σήμερα ἐδῶ μὲ διαφορετικὲς ὁ καθένας ἐμπειρίες καὶ ποικίλες ἀναζητήσεις καὶ προβληματισμούς, ὁπωσδήποτε ὅμως μὲ τὴν πρόθεση θετικῆς συμβολῆς σὲ μιὰ κοινὴ προσπάθεια γιὰ τὸν ἐντοπισμὸ πιθανῶν διεξόδων ἀπὸ τὴν κρίση, στὴν ὁποία ὅλοι διαπιστώνουμε πὼς ἔχει περιπέσει ὁ πολιτισμὸς σὲ παναθρώπινη διάσταση».

Μετὰ τὸ χαιρετισμὸ τοῦ δρα Παπαδεροῦ, ὡς πρῶτος ὁμιλητὴς τοῦ προγράμματος πῆρε τὸ λό-

γο ὁ κ. Παπανοῦτσος, ὁ ὁποῖος εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «Γιὰ ἕνα νέο ὁρισμὸ τοῦ Σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς Δημοκρατίας».

Ὁλόκληρη ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Παπανούτσου δημοσιεύεται σὲ ἄλλες σελίδες τοῦ τεύχους.

Μετὰ τὸν κ. Παπανοῦτσο πῆρε τὸ λόγο ὁ κ. Ἠλίας Ἠλιοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Πολιτισμὸς καὶ Σοσιαλισμὸς» τονίζοντας χαρακτηριστικά:

«Κάτι στὴν ἐποχή μας ἔχει καταστρέψει, ἔχει ἀμαυρώσει, ἔχει κλονίσει τὸ μεγάλο ὄραμα. Καὶ θεωρῶ ὅτι αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εἶναι ὅτι καὶ μέσα στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση καὶ στὶς σοσιαλιστικὲς χῶρες γιὰ τὴν ἐπιβολή του καὶ κατόπιν γιὰ τὴ στερέωσή του καὶ τὴ διεύρυνσή του εἶχαν χρησιμοποιηθεῖ μέθοδες διοικητικές, ἀστυνομικές, γραφειοκρατικές.

Ἡ χρησιμοποίηση τῶν μεθόδων αὐτῶν στερεῖ τὸν Σοσιαλισμὸ ἀπὸ τὴν ἐσωτερική του ἀνθρώπινη καὶ ουμανιστικὴ ὑπόσταση. Προκαλεῖ τὴν ἀντίδραση τῶν πολιτῶν τῆς Σοβ. Ἕνωσης, σὰν μορφὴ καταναγκασμοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποία πίστευαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀπελευθερωθοῦν, ὅπως καὶ τὴν ἀντίδραση τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου, ποὺ νοιώθουν ὅτι κατὰ κάποιο τρόπο δορυφοροποιοῦνται ἢ ἐπιχειρεῖται νὰ δορυφοροποιηθοῦν. Γιατὶ ἀπαγορεύεται ὁ διάλογος, λείπει ἡ ἐλευθερία, λείπει τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο. Παραβιάζονται τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Προβάλλεται ἡ ἀξίωση νὰ ὑπάρξει μία Μέκκα καὶ νὰ ἀκολουθηθεῖ τὸ ἴδιο μοντέλο σοσιαλισμοῦ, ὁ ἴδιος δρόμος πρὸς τὸν σοσιαλισμό, ποὺ γιὰ εἰδικοὺς ἱστορικοὺς λόγους ἀκολουθήθηκε πρὶν 60 χρόνια στὴν τότε τσαρικὴ Ρωσία.

Ὁ πολυκεντρισμός, ὁ πλουραλισμὸς ἢ καὶ ἡ ἁπλὴ συζήτηση καὶ ἀμφισβήτηση θεωρεῖται αἵρεση καὶ προκαλεῖ ἀφορισμοὺς ἢ ἀντιδράσεις τὸ λιγότερο ὀργίλες καὶ σπασμωδικές. Ὁ αἱρετικὸς γίνεται ἀποσυνάγωγος. Καταστάσεις πολὺ γνωστὲς στὶς ὁποῖες περιττὸ νὰ ἐπιμείνω. Ἡ παραβίαση τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων προκαλεῖ ἕνα γενικότερο ἐθισμὸ σὲ βαθμὸ ὥστε στὸ τέλος δὲν κάνει σὲ κανέναν ἐντύπωση, ἀκόμα κι ὅταν ἄνθρωποι ὑφίστανται ἀπάνθρωπα βασανιστήρια γιὰ νὰ «ὁμολογήσουν» τὶς ἰδέες τους ἢ τὸν ἑαυτό τους».

Ὁ πρόεδρος τῆς Σοσιαλιστικῆς Πρωτοβουλίας κ. Γ. Α. Μαγκάκης, ἀναφερόμενος στὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα, εἶπε:

«Τὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα δὲν εἶναι καθόλου ξένο σῶμα στὸ Σοσιαλιστικὸ Ἀπελευθερωτικὸ Κίνημα. Ὁ κίνδυνος ποὺ ἀπειλεῖ σήμερα τὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά τους εἶναι ἡ χρησιμοποίησή τους ἀπὸ τὸν Ἀμερικανὸ Πρόεδρο Κάρτερ».

Ὁ οἰκονομολόγος κ. Ζὰκ Ἀτταλὶ ἀνέπτυξε στὴν ὁμιλία του τὴ γνωστή του ἄποψη σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία:

«γιὰ τὸ πάντρεμα τοῦ Σοσιαλισμοῦ μὲ τὴν Ἐλευθερία θὰ πρέπει νὰ ξεπεραστεῖ τὸ ἐμπόδιο τῆς ἐξουσίας».

Στὴ συνέχεια ὑποστήριξε τὴ θέση ὅτι:

«ὁ ρόλος τοῦ Σοσιαλισμοῦ εἶναι νὰ πετύχει τὴν κατάργηση τῆς σημερινῆς κουλτούρας καὶ νὰ οἰκοδομήσει μιὰ νέα κοινωνία καὶ κουλτούρα».

Ὁ καθηγητὴς τῆς κοινωνιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ζάγκρεμπ κ. Ρούντι Σοῦπεκ στὴν εἰσήγησή του τόνισε τὴ διαλεκτικὴ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸ «σοσιαλιστικὸ ἰδανικὸ» καὶ τὴ «σοσιαλιστικὴ πραγματικότητα». «Ὁ Μὰρξ καὶ οἱ θεωρητικοὶ εἶπαν τί πρέπει ν' ἀλλάξει, ἀλλὰ δὲν μᾶς εἶπαν ὁλοκληρωτικὰ πῶς θὰ εἶναι αὐτὴ ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία». Σύμφωνα μὲ τὸν καθηγητὴ Σοῦπεκ «ἡ ἀδυναμία τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση ἔκανε ἀναγκαῖο τὸ ρόλο τοῦ κόμματος».

Οἱ Σενεγαλέζοι ἀντιπρόσωποι, ποὺ ὑπῆρξαν οἱ μόνοι ἐκπρόσωποι τοῦ Τρίτου Κόσμου στὸ συμπόσιο, ὁ καθηγητὴς κ. Ἀμπασάνα Ντάου καὶ ὁ δρ. Ντιὸπ Ζὰκ ἄσκησαν κριτικὴ στὴ σύγχρονη καταναλωτικὴ Εὐρώπη. «Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, εἶπε, ποὺ πήγασε κυρίως ἀπὸ τὸν ὀρθολογισμὸ τῆς Καρτεσιανῆς σκέψης αὐτοκαταστράφηκε ἀπὸ τὸν ἐκβιομηχανισμό. Ἡ πρόοδος δὲν εἶναι ἀποκλειστικὰ εὐρωπαϊκὸ μυστικό. Σήμερα μὲ τὰ Σοσιαλιστικὰ συστήματα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ λαοὶ μποροῦν νὰ συμμετάσχουν στὸ τραπέζι τῆς οἰκονομικῆς προόδου καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης».

Ὁ Γάλλος ἱστορικὸς συγγραφέας Κλὼντ Μανσερὸν διερωτήθηκε στὴν ὁμιλία του, ἂν πραγματικὰ ὑπάρχει ἡ Ἰδέα τῆς σοσιαλιστικῆς κουλτούρας στὴν πράξη. «Ὑπάρχει μιὰ σοσιαλιστικὴ μνήμη, μιὰ σοσιαλιστικὴ ἠθικὴ ποὺ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν κεφαλαιοκρατική, ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν πολύτιμα στοιχεῖα ἀνώτερης κουλτούρας ἔξω ἀπὸ τὸν σοσιαλιστικὸ πολιτισμό».

Πάνω στὴ θέση τοῦ Γερμανοῦ Λέβενταλ, καθηγητὴ τῶν δημοσίων σχέσεων στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, ὅτι ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς ἀποτελεῖ ἀναπαλλοτρίωτο προνόμιο τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἀνταπάντησε ὁ δρ. τῆς Κοινωνιολογίας τῆς Θρησκείας κ. Γιώργης Μουστάκης, ποὺ ὑποστήριξε ὅτι «τέτοιες θεωρίες φυλετικῆς ὑπὲρ τῆς Εὐρώπης ὑπεροχῆς δὲν πρέπει νὰ ὑποστηρίζονται καὶ γιατὶ τὸ «πνεῦμα ὅπου θέλη πνεῖ» καὶ πιὸ συγκεκριμένα ὁ Χριστιανισμὸς γεννήθηκε στὴν Ἀνατολή, μεγάλωσε στὴν Ἑλλάδα ποὺ δὲν εἶναι ἀκριβῶς Δύση ἀλλὰ κάτι ἀνάμεσα στὰ δύο, καὶ ἐμπορικοποιήθηκε στὴ δυτικὴ καταναλωτικὴ κοινωνία». Στὴ συνέχεια ὁ κ. Μουστάκης ὑποστήριξε ὅτι «τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν» μᾶς προειδοποιοῦν ὅτι ὁ σοσιαλιστικὸς

κόσμος τῆς Εὐρώπης σύντομα θὰ βρεθεῖ μπροστὰ στὸ τραγικὸ δίλημμα τοῦ ἀείμνηστου 'Αλλιέντε τῆς Χιλῆς, γι' αὐτὸ τὸ συνέδριο εἶναι ἀνάγκη πρώτη τὸ Α' Συμπόσιο Σοσιαλιστικῆς Κουλτούρας νὰ μελετήσει καὶ νὰ πάρει θέση στὰ θέματα τῆς βίας ὁριοθετώντας σὲ ποιές περιπτώσεις αὐτὴ «νομιμοποιεῖται» σὰν λαϊκὴ ἄμυνα ἐνάντια σὲ κάθε ἀπόχρωση τυραννίας».

Τὸ θέμα τῆς Σοσιαλιστικῆς «κουλτούρας» τὸ εἰσηγήθηκαν δύο ὁμιλητές· ὁ Ρουμάνος φιλόσοφος κ. Πάβελ 'Αποστὸλ ὑποστήριξε ὅτι «ὁ Σοσιαλισμὸς σὰν πολιτιστικὸ φαινόμενο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχει μέσα του τὴ λαϊκότητα στὴν εὐγενέστερη χρήση τοῦ ὅρου ποὺ ἐκφράζεται μὲ μιά... βιωματικὴ καθολικότητα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου».

Τέλος, πάνω στὸ ἴδιο θέμα ὁ συγγραφέας κ. 'Αντρέας Λεντάκης εἶπε πὼς «ἀγωνίζεται γιὰ τὸν σοσιαλισμὸ ὄχι γιατὶ πετυχαίνει ν' ἀλλάξει μόνο τὸν ἔλεγχο τῶν μέσων παραγωγῆς, ἀλλ' ὅτι κυρίως ἀλλάζει, πρέπει διαρκῶς ν' ἀλλάζει τὶς διανθρώπινες σχέσεις».

α) Ὁ φιλόσοφος Ροζὲ Γκαρωντὺ καὶ ἡ σοσιαλιστικὴ μορφωτικὴ ἐπανάσταση

Στὸ φιλελεύθερο καὶ ἀδογμάτιστο αὐτὸ Συμπόσιο ἀξονικὴ θέση κατέλαβε τὸ πρόσωπο καὶ ἡ ὁμιλία τοῦ γνωστοῦ Γάλλου φιλοσόφου Ροζὲ Γκαρωντὺ ποὺ κήρυξε μιὰ «μορφωτικὴ ἐπανάσταση». Ὁ κ. Γκαρωντύ, τοῦ ὁποίου ὁλόκληρη τὴν ὁμιλία εἶναι δύσκολο στὸν περιορισμένο μας χῶρο νὰ συμπεριλάβουμε, μεταξὺ ἄλλων τόνισε: **(Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι ἀπὸ μετάφραση τοῦ Κώστα Σταματίου).**

«Ἡ εὐρωπαϊκὴ 'Αριστερὰ ἀγωνίζεται γιὰ νὰ δημιουργήσει μιὰν οἰκονομικὴ ὑπηκοότητα. Ὑπάρχει ἀντίφαση νὰ λέμε σ' ἕναν ἄνθρωπο ὅτι εἶναι κυρίαρχος, τὴ μέρα ποὺ τὸν καλοῦμε νὰ ψηφίσει, καὶ νὰ τὸν ἐγκαταλείπουμε τὴν ἑπόμενη καὶ κάθε μέρα στὴν ἐργοδοτικὴ μοναρχία. Ἡ οἰκονομικὴ ἐξουσία πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ βρίσκεται στὰ χέρια μιᾶς ἰδιωτικῆς ἐπιχείρησης, μιᾶς ἀνώνυμης ἑταιρίας ἢ ἑνὸς πανίσχυρου διαχειριστικοῦ κράτους. Ἡ δημιουργία μιᾶς οἰκονομικῆς ὑπηκοότητας ἐμπεριέχει μιὰ ριζικὴ ἀνατροπὴ τῆς ἔννοιας τῆς ἐπιχείρησης: Ἡ ἐπιχείρηση δὲν πρέπει νἆναι πιὰ ἕνας συνεταιρισμὸς κεφαλαίων (ἰδιωτικῶν ἢ κρατικῶν) ποὺ νοικιάζει τὴν ἐργασία τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἕνας συνεταιρισμὸς ἀνθρώπων ποὺ νοικιάζουν κεφάλαια. Ἡ πλήρης πραγματοποίηση τῆς οἰκονομικῆς ὑπηκοότητας στὸ ἐπίπεδο τῶν μέσων παραγωγῆς εἶναι ἡ αὐτοδιαχείρηση, δηλαδὴ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἕνα καθεστὼς ὅπου κάθε πρόβλημα λύνεται στὸ ἐπίπεδο ποὺ τίθεται καὶ ἀπὸ τὸ σύνολο αὐτῶν στοὺς ὁποίους ἀφορᾶ.

Ἡ πλήρης πραγματοποίηση τῆς οἰκονομικῆς ὑπηκοότητας στὸ ἐπίπεδο τῶν σκοπῶν εἶναι ἡ δημοκρατικὴ συμμετοχὴ καθενὸς στὴν ἐπεξεργασία τοῦ κοινοῦ σχεδίου καὶ στὴν ὁλοποίησή του. Αὐτὸ προϋποθέτει ὅτι οἱ διάφορες ἐπιλογὲς παρουσιάζονται σ' ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐθνικῆς κοινότητας μὲ ὅλες τὶς συνέπειες ποὺ ἀπ' αὐτὲς πηγάζουν. Ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς μᾶς ἐπιτρέπει νὰ διαμορφώσουμε τὰ διάφορα αὐτὰ σχέδια, ἢ TV νὰ τὰ παρουσιάσουμε σὲ ὅλους.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ 'Αριστερὰ ἀγωνίζεται σήμερα γιὰ νὰ ἐπανακαθορίσει τὴν πολιτικὴ ὑπηκοότητα. Ἡ ἐλευθερία ποὺ καθορίζεται στὴ διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτη «Ἡ ἐλευθερία μου σταματάει ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζει ἡ ἐλευθερία τοῦ ἄλλου», ἀποτελοῦσε μιὰ τεράστια πρόοδο γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν ἱεραρχιῶν τῶν ἀνισοτήτων καὶ τῶν προνομίων τοῦ παλιοῦ κόσμου τῆς φεουδαρχίας.

Οἱ νέες μορφὲς ἐξουσίας, ἰδιοκτησίας καὶ γνώσης σ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 20οῦ αἰώνα ἔκαμαν πεπερασμένη αὐτὴ τὴν ἔννοια τοῦ ἀτομικιστικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμὸς δὲν ἐγγυᾶται πιὰ τὴν ἐλευθερία τῶν ἀτόμων σὲ μιὰν ἐποχὴ ποὺ δὲν εἶναι πιὰ ἐκείνη τῆς μικρῆς ἰδιοκτησίας, ἀλλὰ ἐκείνη τῶν μεγάλων κατασπαρακτικῶν μονοπωλίων.

Ἡ ἀριθμητικὴ καταμέτρηση τῶν ψήφων δὲν ἐγγυᾶται πιὰ τὴν ἰσότητά τους σὲ μιὰν ἐποχὴ ὅπου ἡ τηλεόραση, ὑπὸ ἰδιωτικὴ ἢ κρατικὴ μορφή, ἔχει γίνει ἡ πρώτη ἐξουσία: Ἡ ἐξουσία χειραγώγησης τῆς Κοινῆς Γνώμης.

'Επανακαθορισμὸς τῆς πολιτικῆς ὑπηκοότητας σημαίνει σήμερα τὴ συνειδητοποίηση πὼς αὐτὸς ὁ φιλελεύθερος ἀτομικισμὸς ὁδήγησε στὴ συντριβὴ τῶν ἀτόμων καὶ στὴ μαζικοποίηση τῆς Κοινῆς Γνώμης. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἄλλου δὲν εἶναι τὸ ὅριο, ἀλλὰ ἡ πρϋπόθεση τῆς δικῆς μου ἐλευθερίας.

Στόχος μας, λοιπόν, εἶναι ν' ἀντικαταστήσουμε μιὰ ἀλλοτριωμένη καὶ ἐξατομικευμένη Δημοκρατία μὲ μιὰ Δημοκρατία συμμετοχῆς καὶ συνεταιρισμοῦ, ποὺ θὰ ἐγγυᾶται στὰ ἄτομα καὶ στὶς Κοινότητες τὴ δυνατότητα νὰ συμμετέχουν μόνιμα στὶς ἀποφάσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐξαρτᾶται ἡ συλλογικὴ μοῖρα.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ 'Αριστερὰ ἀγωνίζεται γιὰ νὰ ἐγκαθιδρύσει μιὰ μορφωτικὴ ὑπηκοότητα. **Μιὰ πραγματικὴ συμμετοχὴ τοῦ καθενὸς στὶς** ἀποφάσεις ἀπαιτεῖ νὰ γίνουν προσιτὲς στὸν καθένα ἡ ἀναγκαία μόρφωση καὶ πληροφόρηση, ἂν θέλουμε νὰ ἀποφύγουμε τὴν παράδοσή μας στὰ χέρια μιᾶς τεχνοκρατίας καὶ μιᾶς γραφειοκρατίας.

Αὐτὸ προϋποθέτει ὄχι μονάχα μιὰ «μεταρρύθμιση ἐκπαίδευσης», ποὺ θὰ ἀρκεῖται στὴν παροχὴ τῶν μέσων γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν παραδοσιακῶν στόχων τῆς Παιδείας καὶ τὴν ἐνσωμάτωση τοῦ παιδιοῦ στὴν ὑπάρχουσα τάξη πραγμάτων, ἀλλὰ μιὰ «μορφωτικὴ ἐπανάσταση», δηλαδὴ μιὰ ἀλλαγὴ τῶν στόχων τῆς Παιδείας.

Σκοπὸς τῆς ἐκπαίδευσης σήμερα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πιὰ ἡ προσαρμογὴ τῶν νέων στὶς ἀνάγκες τοῦ ὑπάρχοντος συστήματος, ἀλλὰ ἡ προπαρασκευή τους γιὰ τὴν «ἐφεύρεση τοῦ μέλλοντος». Αὐτὸ προϋποθέτει ὅτι θὰ τεθεῖ τέρμα στὸν ἐπικρατοῦντα σήμερα θετικισμό, ποὺ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀντικειμενικῆς ἐπιστήμης καὶ τεχνικῆς ἀποτελεσματικότητας δὲν θέτει ποτὲ τὸ ἐρώτημα «Γιατί», ἀλλὰ μονάχα τὸ ἐρώτημα «Πῶς».

Γιὰ νὰ μὴ γεμίζουμε πιὰ τὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν μὲ γεγονότα, νόμους καὶ σεβασμούς, ἐπιβάλλεται νὰ τοὺς κεντρίζουμε τὴ σκέψη πάνω στὴ δημιουργικὴ πράξη, πρέπει δηλαδὴ ἡ πρακτικὴ τῶν τεχνῶν καὶ τῆς αἰσθητικῆς νὰ κατέχει τόση θέση ὅση καὶ ἡ διδασκαλία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς τεχνικῆς, ἡ προοπτικὴ ὅση θέση καὶ ἡ Ἱστορία, ἡ μύηση στοὺς μὴ δυτικοὺς πολιτισμοὺς ὅση θέση καὶ ἡ μύηση στὴ δυτικὴ κουλτούρα. Μὲ τὴν κατανόηση τῶν πολιτισμῶν ποὺ συνέλαβαν καὶ ἐβίωσαν ἄλλες σχέσεις, μὲ τὴ φύση, μὲ τὴν κοινωνία, μὲ τὸ μέλλον καὶ τὸ θεῖον, θὰ γίνει δυνατὴ ἡ ἀποστασιοποίησή μας ἀπὸ τὸ δυτικὸ μοντέλο ἀνάπτυξης, ὄχι γιὰ νὰ τὸ ἀπορρίψουμε ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ σχετικοποιήσουμε.

Μόνον ὅταν ἡ παιδεία πάψει νὰ εἶναι συγκεντρωμένη στὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, μόνον ὅταν γίνει διαρκὴς καὶ κατεχόμενη ἀπὸ τὸν στοχασμὸ πάνω στοὺς σκοποὺς καὶ τὶς ἐπιλογὲς τῶν σκοπῶν της, μόνο τότε θὰ μπορεῖ νὰ δώσει στὸν καθένα τὴν ἀπαραίτητη μόρφωση γιὰ νὰ φτάσει στὸ ἐπίπεδο μιᾶς ἀληθινῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ὑπηκοότητας.

Ἡ πληροφορία εἶναι τὸ ἄλλο ἀναγκαῖο στὸν καθένα ἐργαλεῖο γιὰ τὴν ἐξάσκηση τῶν δικαιωμάτων του πραγματικὰ χωρὶς ψευδαισθήσεις. Ἡ TV ποὺ ἔχει γίνει ἡ πρώτη ἐξουσία δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὁ λόγος χωρὶς ἀπάντηση. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι οὔτε ἰδιωτική, πράγμα ποὺ τὴν κάνει ὄργανο τῶν προνομιούχων τοῦ πλούτου, οὔτε κρατική, δηλαδὴ ὅπλο στὰ χέρια τῆς ἐξουσίας. Ἡ TV πρέπει νὰ εἶναι διακοινοτική, δηλαδὴ νὰ ἐπιτρέπει σ' ὅλες τὶς κοινότητες ὄχι μονάχα νὰ ἐλέγχουν τὸ περιεχόμενό της ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀλλὰ καὶ νὰ συμμετέχουν στὴν ἐπεξεργασία τῶν προγραμμάτων καὶ νὰ προβάλλουν καθεμιὰ τὸ δικό της κοινωνικὸ «σχέδιο».

Ἡ εὐρωπαϊκὴ Ἀριστερὰ ἀγωνίζεται γιὰ ἕνα ἄνοιγμα τοῦ ἀνθρώπου σὲ μιὰν ὑπηκοότητα πίστης εἴτε αὐτὴ εἶναι θρησκευτική, εἴτε πίστη στὸν ἄνθρωπο, πράγμα ποὺ πιθανὸν νὰ εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό.

Πρὶν νὰ εἶναι ἕνα πρόβλημα πολιτικὸ ἢ οἰκονομικό, ἡ ἀνάπτυξη εἶναι ἕνα πρόβλημα θρησκευτικό. Τὸ πρόβλημα τοῦ «Γιατί».

Ἡ ἀντίληψή μας γιὰ τὴν ἀνάπτυξη, σὰν τυφλὴ καὶ καθαρὰ ποσοτικὴ αὔξηση τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατανάλωσης, ἐμπεριέχει μιὰν ἀντίληψη τῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ μέλλοντος.

Βασίζεται σὲ μιὰν ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τὸν περιορίζει νὰ μὴν εἶναι παρὰ μόνο παραγωγὸς καὶ καταναλωτής.

Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη ὑποβαθμίζει τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἐλευθερία του καὶ τὴ δημιουργική του δύναμη, παραδίνοντάς τον σὲ κάθε μορφὴ χειραγώγησης καὶ καταναγκασμοῦ.

Βασίζεται σὲ μιὰν ἀντίληψη τοῦ μέλλοντος, ποὺ τὸ περιορίζει σὲ μιὰ τεχνολογικὴ προβολὴ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος.

Προϊδεάζεται ἔτσι ὄχι μονάχα ἕνας κόσμος τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἕνας κόσμος τοῦ θανάτου τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πίστη, εἴτε εἶναι πίστη στὸ Θεό, εἴτε πίστη στὸν ἄνθρωπο, εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ θέληση νὰ κάνουμε τὸν ἄνθρωπο, δηλαδὴ κάθε ἄνθρωπο καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀπόλυτα συνειδητὸ καὶ ὑπεύθυνο τῆς ἴδιας του τῆς ἱστορίας καὶ τῆς δημιουργίας ἑνὸς μέλλοντος ποὺ δὲν θὰ εἶναι πιὰ τὸ ἀποτέλεσμα, ἡ προέκταση ἢ τὸ προϊὸν τοῦ παρελθόντος ἀλλὰ μιὰ ποιητικὴ ἐξέγερση τοῦ ἀνθρώπου σὰν ἐφευρέτη ἑνὸς μέλλοντος μὲ ἀνθρώπινο πρόσωπο.

Αὐτὴ εἶναι μέσα ἀπὸ τὴν ποικιλία τῶν σχεδίων καὶ τῶν μεθόδων ἡ ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ του πρὸς τὴν ὁποία κατατείνει ἡ πολιτικὴ ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἀριστερᾶς».

Μετὰ τὸν καθηγητὴ Ροζὲ Γκαρωντὺ πῆρε τὸ λόγο ὁ Γεν. Γραμματέας τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος κ. Φρανσουὰ Μιττεράν, ποὺ μίλησε μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα καὶ στὴ γραμμὴ Γκαρωντύ.

Τὸ συνέδριο τὸ ἔκλεισε ὁ Μίκης Θεοδωράκης, ποὺ μὲ τὴν ὁμιλία του ἔβαλε τὰ θεμέλια γιὰ τὴν ἀπαρχὴ ἑνὸς κινήματος ἰδεῶν σκέψης καὶ τέχνης».

ΓΙΩΡΓΗΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Ἕνα Συνέδριο γιὰ τὸν Νίτσε

Ὁ Φρειδερῖκος Νίτσε, ὁ φιλόσοφος ποὺ ὕμνησε τὴ σκληρότητα κι ἐχλεύασε ὅλες τὶς καθιερωμένες ἀξίες τῆς ἐποχῆς του, ἐξακολουθεῖ, πάντοτε, νὰ βρίσκεται στὸ προσκήνιο τῆς ἐπικαιρότητας, χάρη στὴν πρωτοτυπία καὶ τὸν πλοῦτο τῶν ἰδεῶν ποὺ ἐμπεριέχονται στὸ ἔργο του καὶ τὴν ἐκμαυλιστικὴ γοητεία ποὺ ἀσκεῖ ὁ λόγος του στὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστη.

Τὸ περίεργο, στὴν περίπτωση τοῦ Νίτσε, εἶναι ὅτι ἡ προσωπικότητά του καὶ τὰ βιβλία του ἐπηρεάζουν ὄχι τόσο τοὺς συμπατριῶτες του, ὅπως φυσικὸ θὰ εἶταν νὰ περιμένει κανείς, ὅσο τοὺς Γάλλους καί, τελευταῖα, τοὺς Ἰταλούς.

Ἤδη, ἀναγγέλλεται ἡ πρώτη κριτικὴ ἔκδοση τῶν «Ἀ π ά ν τ ω ν» του, ποὺ πρόκειται νὰ κυκλοφορήσουν, ταυτόχρονα, στὸ Μιλάνο, τὸ Βερολῖνο καὶ τὸ Παρίσι, μὲ τὴν ἐπιμέλεια δυὸ Ἰταλῶν καθηγητῶν, τοῦ Τζιόρτζιο Κόλλι καὶ τοῦ Μάσσιμο Μοντινάρι.

Μὲ πρωτοβουλία, ἐξάλλου, ἑνὸς ἄλλου Ἰταλοῦ φι-

λόσοφου, τοῦ 'Αλφρέντο Φαλλίκα, ποὺ διδάσκει στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Παλέρμου, ἱδρύθηκε, ἐδῶ κι ἕνα χρόνο, μιὰ «Διεθνὴς Ἑταιρία Νιτσεϊκῶν Σπουδῶν καὶ Ἐρευνῶν», ποὺ ἔχει τάξει σὰν σκοπούς της τὴ σύγκληση συνεδρίων, στὰ ὁποῖα εἰδικοὶ μελετητὲς τῆς νιτσεϊκῆς φιλοσοφίας θὰ ἀνταλλάσσουν τὶς ἀπόψεις τους πάνω σὲ θέματα ἑρμηνείας τῆς σκέψης τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ φιλοσόφου, τὴ μέριμνα γιὰ τὴ διάδοση τοῦ ἔργου τοῦ Νίτσε σ' ἕνα πλατύτερο κοινὸ καὶ τὴ διαφύλαξη ἀπὸ τοὺς κινδύνους παραποιήσεων τῆς σκέψης τοῦ δημιουργοῦ τῆς «Γενεαλογίας τῆς ἠθικῆς».

Τὸ δεύτερο συνέδριο τῆς Ἑταιρίας ποὺ ἵδρυσε ὁ 'Αλφρέντο Φαλλίκα, συνῆλθε, ἐφέτος, στὴν πόλη Cefalu τῆς Σικελίας καὶ εἶταν ἀφιερωμένο στὸ θέμα: Ὁ Νίτσε καὶ ἡ λογοτεχνία.

'Ανοίγοντας τὸ συνέδριο, ὁ Φαλλίκα τόνισε, ὅτι ὁ γεωγραφικὸς χῶρος ποὺ ἐκάλυπτε, ἄλλοτε, τὴν ἐπικράτεια τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας, εἶναι ὁ πιὸ κατάλληλος γιὰ νὰ μιλήσει κανεὶς γιὰ τὸν Νίτσε, στὸν ὁποῖο ὀφείλεται ἡ ἀποκατάσταση τῶν προσωκρατικῶν φιλοσόφων Ἡράκλειτου καὶ Ἐμπεδοκλῆ, ποὺ ἔζησαν στὰ χώματα τῆς πανάρχαιας αὐτῆς γῆς. Στὴ συνέχεια τῆς ὁμιλίας του, ὁ Φαλλίκα ὑπογράμμισε τὰ μεσογειακὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ δεσπόζουν στὸ ἔργο τοῦ Νίτσε: τὴ διονυσιακὴ ὁρμή, τὸν σενσουαλισμὸ καὶ τὴ σωτήρια εἰρωνία.

Δεύτερος ὁμιλητής, ὁ Φερούτσιο Μαζίνι, γνωστὸς μαρξιστὴς διανοούμενος καὶ μελετητὴς τοῦ ἔργου τοῦ Νίτσε, συγγραφέας ἑνὸς πολὺ ἐνδιαφέροντος βιβλίου μὲ τίτλο: «Ἡ ἀλχημεία τῶν ἄκρων», ἐχαρακτήρισε τὸν Νίτσε ὡς πατέρα τοῦ ἐξπρεσιονισμοῦ καὶ ἐπεσήμανε τὴν ἀνωτερότητά του ἔναντι μιᾶς λουκασιανῆς ἀντίληψης τῆς λογοτεχνίας.

Ἕνας ἄλλος ὁμιλητής, ὁ Τζιάννι Βάττιμο, ποὺ ἀνήκει, κι αὐτός, στὸ χῶρο τῆς ριζοσπαστικῆς ἀριστερᾶς, συγγραφέας τοῦ ἀξιόλογου ἔργου: «Τὸ ὑποκείμενο καὶ τὰ προσωπεῖα», ποὺ μιὰ γαλλικὴ μετάφρασή του πρόκειται νὰ κυκλοφορήσει ἀπὸ τὶς 'Εκδόσεις 10/18, ἀνέπτυξε, στὴν ἀνακοίνωση ποὺ ἔκανε στὸ συνέδριο, τοὺς λόγους τῆς ἀντίθεσης τοῦ Νίτσε πρὸς τὴν καθιερωμένη φιλοσοφικὴ σκέψη τῆς ἐποχῆς του.

Στὸ συνέδριο, στὸ ὁποῖο ἔλαβαν μέρος πολλοὶ καθηγητὲς ἀπὸ τὰ πανεπιστήμια τῆς Πάδουας, τῆς Ρώμης, τῆς Μπολώνιας καὶ τοῦ Παλέρμου, μίλησαν καὶ δυὸ Γάλλοι συνάδελφοί τους, ἡ Ρεζὶν Πιετρά, τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γκρενόμπλ, καὶ ὁ Ἀνρὺ Γκομπάρ, τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βενσέν.

Ἡ πρώτη, διαπραγματεύθηκε τὸ θέμα τῆς ἐπίδρασης τῶν Γάλλων moralistes στὴ διαμόρφωση τῆς σκέψης τοῦ Νίτσε καὶ τῶν ἀντίστοιχων ἐπιδράσεων τοῦ τελευταίου στὸ ἔργο τῶν Γάλλων συγγραφέων 'Αλμπὲρ Καμύ, 'Αντουὰν ντὲ Σαίντ - 'Εξυπερύ, Μαλρώ, Ντριὲ ντὲ Λὰ Ροσσὲλ καὶ Ζὼρζ Μπατάϊγ.

Ὁ δεύτερος Γάλλος ὁμιλητής, ποὺ εἶναι γνωστότερος σὰν γλωσσολόγος κι ἔχει γράψει τὸ κλασικὸ στὸ εἶδος του ἔργο: «Ἡ γλωσσικὴ ἀλλοτρίωση», ἀσχολήθηκε στὴν ἀνακοίνωσή του, μὲ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ σκέψη τοῦ Γουΐλλιαμ Μπλέϊκ, ποὺ θεωρεῖται πρόδρομος τοῦ Νίτσε.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ «Διεθνὴς Ἑταιρία Νιτσεϊκῶν Σπουδῶν καὶ Ἐρευνῶν» δὲν ἐδικαίωσε, μέχρι σήμερα, τὸν τίτλο της. Ἡ δραστηριότητά της δὲν κατόρθωσε νὰ καλύψει παρὰ μόνο ἕνα τμῆμα τῆς Εὐρώπης: τὴν Ἰταλία καὶ τὴ Γαλλία. Ἴσως, στὸ μέλλον, μπορέσει νὰ πραγματοποιήσει τὶς φιλοδοξίες της. Θὰ τὴν βοηθήσει, σίγουρα, σ' αὐτό, τὸ ἑπόμενο συνέδριό της, ποὺ θὰ εἶναι ἀφιερωμένο στὸ πολὺ σημαντικὸ καὶ ἑλκυστικὸ θέμα: Ὁ Νίτσε καὶ ἡ ψυχανάλυση.

ΞΕΝ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Μνήμη Ἰ. Συκουτρῆ

Κλείνουν αὐτὸν τὸν μήνα 40 χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ ἀλησμόνητου Ἰωάννη Συκουτρῆ. Ὁ ἐπιφανὴς φιλόλογος εἶχε γεννηθεῖ στὴ Σμύρνη τὴν 1η Δεκεμβρίου 1901 καὶ πέθανε στὴν Κόρινθο στὶς 21 Σεπτεμβρίου 1937. Δὲν πρόφτασε νὰ συμπληρώσει τὰ 37 χρόνια του.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ Μικρασιάτης Συκουτρῆς ἐδίδαξε πρῶτα στὴ μαρτυρικὴ Κύπρο ἀπὸ τὸ 1922 ἕως τὸ 1924. Πολλὲς ἐργασίες του φιλολογικές, ἱστορικές, λαογραφικὲς ἀναφέρονται στὴν Κύπρο.

Τὸ 1925 ἕως τὸ 1929 παρακολούθησε μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὴ Γερμανία, ὅπου ἀμέσως διακρίθηκε ἰδιαίτερα. Οἱ ξένοι πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι, καὶ πρῶτος ὁ πολὺς Βιλαμόβιτς, ἐξετίμησαν πολὺ τὴ φιλολογικὴ δεινότητα τοῦ Συκουτρῆ. Στὴ Γερμανία, τὸ 1928, ἐδημοσίευσε τὴν πρώτη περισπούδαστη μελέτη του, ποὺ ἐσημείωσε λαμπρὴ ἐπιτυχία στὸν διεθνῆ φιλολογικὸ στίβο. Μὲ τὴν ἐμβριθῆ αὐτὴ μελέτη ἀπέδειξε γνήσιο ἔργο τῆς ἀρχαιότητας τὸν Ἐπιτάφιο τοῦ Δημοσθένους, ποὺ ἕως τὴ στιγμὴ ἐκείνη οἱ φιλόλογοι τὸν θεωροῦσαν νόθο. 'Ακολούθησε ἡ δημοσίευση καὶ ἄλλων, σπουδαίων ἐπίσης, μελετῶν του.

Γυρίζοντας στὴν Ἑλλάδα, ἐξελέγη τὸ 1930 ὑφηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ ἐδίδαξε ἀδιάλειπτα στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν ἕως τὸ 1937, ποὺ πέθανε ἀπροσδόκητα. Ἡ διδακτική του δράση στὸ Πανεπιστήμιο καὶ ἡ ἀπήχησή του ἀπὸ τὶς διαλέξεις του καὶ τὴν ὅλη δημιουργικὴ παρουσία του ὑπῆρξαν ἐκπληκτικές. Αἰσθανόταν βαθύτατα τὴν πνευματικὴ ἐπικοινωνία του μὲ τοὺς μαθητές του. Ἡ διδασκαλία του ἀπέβη ἀφάνταστα γόνιμη καὶ καρποφόρα.

Ὁ Συκουτρῆς διέπρεψε ὡς κράτιστος φιλόλογος ἐρευνητής, ὡς ὁμιλητὴς πειστικότατος, ὡς μελετητὴς δοκιμότατος, μὲ ἀκαταγώνιστη πίστη στὴν ἀποστολή του. Εἶδε φωτεινὰ τὴν Ἑλληνικὴ Γραμματεία σὲ μιὰν ἑνότητα: τὴν ἀρχαία, τὴ βυζαντινή, τὴ νεοελληνική. Τὸ ἔργο, ποὺ ἄφησε, τὸ διακρίνει ἔκτακτος ζῆλος, ἰδεώδης ἐπιμέλεια κ' ἐπιμονὴ παραδειγματική.

Ὑπῆρξε ὁ ὀργανωτὴς τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιο-

θήκης τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν. 'Ως πρῶτος τόμος τῆς σειρᾶς αὐτῆς ἐξεδόθη τὸ 1934 τὸ «Συμπόσιον» τοῦ Πλάτωνος. 'Η ἔκδοση αὐτὴ θεωρεῖται μνημειώδης. 'Η εἰσαγωγὴ τοῦ Συκουτρῆ εἶναι ἐμπεριστατωμένη καὶ διεισδυτικὴ καὶ ἡ φιλολογικὴ μετάφραση ἐξαίρετη. Πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἀναφέρουμε ὅτι δύο χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ «Συμποσίου» ἄρχισε μιὰ λυσσώδης καὶ βίαιη ἐκστρατεία ἐναντίον τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς καὶ τοῦ Συκουτρῆ προσωπικά. Φθόνος καὶ κακεντρέχεια ἐκίνησαν τὴ βιαιότατη αὐτὴ ἐπίθεση καὶ χρησιμοποιήθηκαν τὰ πιὸ ἐμπαθῆ ὅπλα. Κινητοποιήθηκαν ἀφελεῖς σύλλογοι ποικίλων ζηλωτῶν καὶ ἀπλοϊκὰ σωματεῖα συντεχνιῶν. Βέβαια ὁ Συκουτρῆς θεώρησε τὸ πεδίο τῆς πνευματικῆς μάχης ὡς πεδίο τιμῆς καὶ ἐξουθένωσε μὲ ἁδρὴ ἐπιστημονικὴ ἐπιχειρηματολογία τοὺς οἰκτροὺς συκοφάντες καὶ τοὺς ἀποτροπιαστικοὺς ὑποκινητές τους.

Λίγο ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἀπρόοπτο θάνατό του ἐκυκλοφόρησε στὴν 'Ελληνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν ἡ «Ποιητικὴ» τοῦ 'Αριστοτέλους, μὲ εἰσαγωγή, κείμενο καὶ ἑρμηνεία τοῦ Συκουτρῆ καὶ μετάφραση τοῦ Σίμου Μενάρδου.

Τὸ 1956 ἐξεδόθησαν σὲ πολυσέλιδο τόμο οἱ «Μελέτες καὶ Ἄρθρα» τοῦ Συκουτρῆ, ποὺ περιέχουν μερικὰ ἀπὸ τὰ βαθυστόχαστα φιλολογικὰ δοκίμιά του. Οἱ ὑπόλοιπες πολλὲς καὶ σημαντικὲς μελέτες του εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκδοθοῦν μὲ κατάταξη σὲ χωριστοὺς τόμους.

Γιὰ τὸν 'Ιωάννη Συκουτρῆ ἔγραφαν εὐμενέστατα κορυφαῖοι ξένοι φιλόλογοι. 'Επίσης καὶ στὴν 'Ελλάδα γράφηκαν ἐγκωμιαστικὰ ἄρθρα γιὰ τὸ ἔργο του καὶ τὴν προσωπικότητά του. Δύο μεγάλοι νεοέλληνες ποιητές, ὁ Παλαμᾶς καὶ ὁ Σικελιανός, ἐθρήνησαν τὴν ἀπώλειά του μὲ ἔξοχα ποιήματά τους.

Θὰ ἦταν παράλειψη νὰ μὴν ἀναγράψω ὅτι ἡ «Νέα 'Εστία», — ποὺ ὁ Συκουτρῆς ὑπῆρξε στενὸς καὶ ἐπίλεκτος συνεργάτης της —, ἀφιέρωσε πολλὲς σελίδες της, μὲ ὑπεύθυνα ἄρθρα διακεκριμένων πνευματικῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ τιμήσει τὴ μνήμη τοῦ Συκουτρῆ καὶ γιὰ νὰ ἐξάρει τὴν προσφορά του, στὰ τεύχη της 272 (15 'Απριλίου 1938), 494 (1 Φεβρουαρίου 1948) καὶ 738 (1 'Απριλίου 1958).

Θ. ΞΥΔΗΣ

Ἕνας Τοῦρκος μυθιστοριογράφος

Ὅταν τελείωσα τὴν ἀνάγνωση τοῦ ἔργου «Σιδερένια γῆ, χάλκινος οὐρανὸς» τοῦ Τούρκου συγγραφέα Γιασὰρ Κεμάλ, ποὺ ἐξέδωσαν, τελευταῖα, σὲ θαυμάσια γαλλικὴ μετάφραση φιλοτεχνημένη ἀπὸ τὸν Μουνεββὲρ 'Αντὰκ οἱ 'Εκδόσεις Γκαλλιμάρ, ἔκανα μιὰ σκέψη, ποὺ ἂν καὶ δὲν παρουσιάζει καμιὰ πρωτοτυπία, δὲν παύει, ὡστόσο, νὰ εἶναι ἀπόλυτα σωστή: ὅτι ἡ **παραστατικὴ δύναμη** τῆς λογοτεχνίας εἶναι ὁ πιὸ πολύτιμος κι ὁ πιὸ ἀσφαλτος ὁδηγὸς γιὰ τὴν αὐθεντικὴ γνωριμία τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπινου τοπίου μιᾶς ξένης χώρας — στὴ συγκεκριμένη περίπτωση, τῆς Τουρκίας. Διαβάζοντας, πράγματι, κανεὶς τὸ βιβλίο τοῦ Γιασὰρ Κεμάλ, ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ χαρακτηρίσουμε ὡς μυθιστορηματικὸ χρονικό, μαθαίνει πολὺ περισσότερα γιὰ τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τῆς σημερινῆς Τουρκίας καί, ἰδιαίτερα, τῶν χωριῶν της, ἀπ' ὅσα θὰ μάθαινε μελετώντας ὁποιανδήποτε κοινωνιολογικὴ ἢ πολιτικὴ πραγματεία ποὺ θὰ εἶχε σὰν θέμα της τὸ τουρκικὸ χωριό.

Συνηθίσαμε νὰ μιλοῦμε γιὰ ἀτομικὴ ἐποχὴ καὶ ὑπερηφανευόμαστε γιὰ τὴν κατάχτηση τῆς σελήνης καὶ τοῦ διαστήματος. 'Υπάρχει, ὅμως, καὶ τὸ Γιαλάκ, αὐτὸ τὸ χαμένο στὶς ὑπώρειες τοῦ ὄρους Ταῦρος τουρκικὸ χωριό· ὑπάρχει τὸ Γιαλάκ, αὐτὸς ὁ ξεχασμένος ἀπὸ Θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τόπος, ὅπου, ἐδῶ καὶ αἰῶνες, τίποτα δὲν ἔχει ἀλλάξει, τὰ πάντα παραμένουν σὲ μιὰ νεκρικὴ ἀκινησία. Οἱ χωρικοὶ ποὺ τὸ κατοικοῦν ζοῦν μέσα σὲ καλύβες φτιαγμένες ἀπὸ λάσπη καὶ ἄχερο, συντροφιὰ μὲ τὶς προλήψεις τους, τὴ μοναξιά τους καὶ τὴ μόνιμη φτώχεια τους, αἰχμάλωτοι ἑνὸς ἀτέλειωτου φοβεροῦ χειμώνα. Χτές, εἶταν ὁ ἄρχοντας καὶ οἱ ληστὲς ποὺ τοὺς ἀπογύμνωναν. Σήμερα, εἶναι ὁ ἔμπορος τῆς γειτονικῆς ἐπαρχιακῆς πολιτείας, ὁ 'Αντὶλ 'Εφέντης, ποὺ ἔχει γίνει κύριος τῆς ζωῆς τους. 'Ο 'Αντὶλ 'Εφέντης κάνει πίστωση στοὺς χωρικοὺς ὡς τὴ συγκομιδὴ τοῦ μπαμπακιοῦ. Ἂν δὲν πληρώσουν, θὰ ἔρθει στὸ χωριὸ καί, μὲ βοηθὸ τὸν τὸ νόμο, θὰ τοὺς πάρει ὅλες τους τὶς προμήθειες, ὅλα τους τὰ ζῶα, τὰ οἰκιακά τους σκεύη, ἀκόμη καὶ «τὶς κυλότες τῶν γυναικῶν τους». Εἶναι, ὅμως, καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη χειρότερο, ἀκόμη πιὸ τρομερό: οἱ κάτοικοι τοῦ Γιαλάκ, μὴν πληρώνοντας τὸν ἔμπορο, καταπατοῦν μιὰ πανάρχαια συνήθεια. Κι ἔτσι, στὸ ἑξῆς, δὲν ἔχει πιὰ καμιὰ σημασία ποιὸς θὰ 'ν' ἐκεῖνος ποὺ θὰ 'ρθει νὰ κάψει τὸ Γιαλάκ, ποιὸς θὰ 'ν' ἐκεῖνος ποὺ θὰ 'ρθει νὰ λεηλατήσει τὰ σπίτια του, ἢ νὰ κλέψει τὰ ζῶα του. Τὸ Γιαλὰκ ἀθέτησε τὴν πανάρχαια συνήθεια, ἔσπασε τὴ συμφωνία· τὸ Γιαλὰκ εἶναι πιὰ ἐκτὸς νόμου.

Ἕνας μονάχα ἄνθρωπος ὑπάρχει, στὸ Γιαλάκ, ποὺ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη κι ἔχει τὸ κουράγιο ν' ἀντισταθεῖ σ' αὐτὸν τὸν ἀνεξέλεγκτο φόβο ποὺ κατατυραννάει τοὺς χωρικοὺς κι ἔρχεται μέσ' ἀπὸ τὴ μαύρη νύχτα τῶν αἰώνων: ὁ Μεμὲτ ὁ Πετροκέφαλος. Εἶναι κακὴ ἡ συγκομιδή; Ποιὸς φταίει γι' αὐτό; ρωτάει ὁ Πετροκέφαλος. Σίγουρα, ὄχι ἐμεῖς. Χρωστᾶμε στὸν 'Αντὶλ 'Εφέντη; Πάει καλά! Ἂς περιμένει. Δὲν ἔχει, βέβαια, τὴν ἴδια γνώμη καὶ ὁ δήμαρχος τοῦ χωριοῦ, ὁ Σεφέρ, ποὺ τὸν λαβώνει ὁ 'Αντὶλ καὶ ποὺ βλέπει στὸ πεῖσμα τοῦ Πετροκέφαλου μιὰ πρόκληση.

Τότε, στὸ Γιαλὰκ παρουσιάζονται τὰ πρῶτα κρούσματα μιᾶς ἀναταραχῆς, ποὺ, ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, παίρνει ὅλο καὶ πιὸ μεγάλες διαστάσεις. Οἱ χωρικοὶ δὲν ἀργοῦν νὰ δοῦν στὸ πρόσωπο τοῦ Μεμὲτ ἕναν ἅγιο, ἕναν Μεσσία, προορισμένον ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ σώσει τὸ Γιαλὰκ καὶ τοὺς κατοίκους του. 'Ο Πετροκέφαλος ἀντιστέκεται, ὅσο μπορεῖ, στὴν ἄθωα ἀφέλεια τῶν συγχωριανῶν του. Αὐτός, ἅγιος; Δὲν εἴμαστε καλά! Σιγά -

σιγά, ὡστόσο, ἀρχίζει ὁ Μεμὲτ ὁ Πετροκέφαλος νὰ ἐνδίδει στὶς φαντασιώσεις τῶν χωρικῶν. Ὁ δήμαρχος Σεφέρ, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ποὺ βλέπει στὸν Μεμὲτ ἕναν ἐπικίνδυνο ἀντίπαλο ποὺ ὑπονομεύει τὸ κῦρος του, πολλαπλασιάζει τὶς ραδιουργίες του, πετυχαίνοντας, ὅμως, ἕν' ἀποτέλεσμα ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ λογάριαζε. Ὁ Πετροκέφαλος, στὸ τέλος, πιστεύει, κι ὁ ἴδιος, πὼς εἶναι ἅγιος. Γιατρεύει τοὺς ἀρρώστους, ἀκουμπώντας τὸ χέρι του πάνω στὰ κεφάλια τους. Προσεύχεται στὸ Θεὸ γιὰ ὅποιον τοῦ τὸ ζητήσει. Ὅταν θὰ ἔρθουν οἱ χωροφύλακες γιὰ νὰ τὸν πιάσουν, θὰ ἐμποδίσει τοὺς χωρικούς, πού, ἔξαλλοι, θέλουν νὰ τοὺς σκοτώσουν· ὕστερα, θὰ ἐξαφανισθεῖ μέσα στὰ χιόνια — γιὰ πάντα.

Αὐτὴ περιληπτικὰ καὶ σὲ χοντρὲς γραμμὲς εἶναι ἡ ὑπόθεση τοῦ ὡραίου μυθιστορήματος τοῦ Γιασὰρ Κεμάλ, πού, ἀνάμεσα στὶς ἱστορίες τοῦ Μεμὲτ τοῦ Πετροκέφαλου καὶ τοῦ δήμαρχου Σεφέρ, παρεμβάλλει καὶ μερικὲς ἄλλες ἱστορίες, ὅπως τοῦ Χαλὶλ τοῦ 'Αρχαίου, ἑνὸς ληστῆ ποὺ ξεπέφτει καὶ καταντάει ζητιάνος, τῆς γριᾶς Μερνεμτζέ, ποὺ κλειδώνει τὸ στόμα της καὶ δὲν βγάζει λέξη — τόσο πολὺ μισεῖ τὸ **Γιαλὰκ καὶ** τοὺς κατοίκους του — τοῦ Ρετζὲμπ καὶ τῆς Χουσνέ, δυὸ νέων ποὺ ἀγαπιοῦνται κι ἀποφασίζουν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Γιαλάκ, μὰ χάνονται στὶς πλαγιὲς τοῦ Ταύρου.

Πεζογράφος ταλαντοῦχος, θρεμένος μὲ τὴ λαϊκὴ σοφία τῆς 'Ανατολῆς ὁ Γιασὰρ Κεμάλ, ἀντιμετωπίζει τὸν κόσμο καὶ τοὺς ἀνθρώπους μὲ ἔκδηλη ποιητικὴ εὐαισθησία καὶ κατέχει τὸ μυστικὸ τῆς μεγάλης τέχνης, ποὺ ἀναμιγνύει ἀδιάκοπα τὰ πλάσματα τῆς ποιητικῆς φαντασίας μὲ τὴ σκληρή, τὶς περισσότερες φορές, γεύση τῆς βιωμένης πραγματικότητας. Εἶναι τόσο ζωντανά, τόσο ἀληθινὰ τὰ πρόσωπα τοῦ Γιασὰρ Κεμάλ, ὥστε, πολὺ γρήγορα, μᾶς γίνονται οἰκεῖα, ὅπως οἰκεῖα μᾶς φαίνονται καὶ τὰ παραμύθια ποὺ διηγοῦνται, ἢ τὰ λόγια ποὺ λένε. Τίποτα, ἐξάλλου, στὸ βιβλίο τοῦ Τούρκου μυθιστοριογράφου δὲν εἶναι μακρινό, τίποτα δὲν εἶναι ἀφηρημένο. Ὅλα τὰ βλέπουμε μὲ τὰ μάτια μας, τ' ἀκοῦμε μὲ τ' αὐτιά μας, ἀγγίζουμε μὲ τὰ χέρια μας τὴν κουφάλα τοῦ δέντρου ποὺ βρίσκεται στὴν ἄκρη τοῦ Γιαλάκ, ἀναπνέουμε, κι ἐμεῖς, μαζὶ μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ, τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, νιώθουμε ζωντανὴ τὴν παρουσία τῶν ἀνθρώπων, λὲς καὶ περνοῦν ἀπὸ δίπλα μας.

Πολλοὶ οἱ ἥρωες τοῦ ἐξαίρετου μυθιστορήματος τοῦ Γιασὰρ Κεμάλ. Ναί. Δὲν θὰ προδίναμε, ὡστόσο, νομίζουμε, τὴ βαθύτερη σημασία τοῦ ἔργου του, ἂν λέγαμε πὼς ἀληθινὸς καὶ μοναδικὸς ἥρωάς του εἶναι μονάχα ἕνας: ὁ λαὸς τῶν φτωχῶν Τούρκων χωρικῶν.

ΞΕΝ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ *

Οὐμανιστικὴ ὀρθογραφία. Λιτὸς κρατικὸς καὶ νομικὸς λόγος

Πρὶν ἀπὸ 16 χρόνια τὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ The Transatlantic Review δημοσίευε ἕνα δοκίμιό μου («On the Complex of Purism»). Τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ κεντρικὰ θέματα τοῦ δοκιμίου ἦταν ἡ οὐμανιστικὴ ὀρθογραφία — δηλαδὴ ὁ πόθος νὰ γλυτώσει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ βασανιστήρια τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας μὲ τὴ βοήθεια τοῦ φωνητικοῦ ἀλφάβητου.

Τὸ δοκίμιο μνημόνευε μερικοὺς ἀνθρωπιστὲς στὸ κεφάλαιο τῆς ὀρθογραφίας, ὅπως ὁ Βενιαμὴν Φραγκλῖνος, ὁ Μπέρναρντ Σῶ, ὁ Καζαντζάκης, ὁ καθηγητὴς Ι. Θ. Κακριδῆς. Καὶ μ' ὅλο ποὺ τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο εἶναι φωνητικὸ σὲ βαθμὸ μεγαλύτερο ἀπὸ μερικὰ ἄλλα ἀλφάβητα τοῦ κόσμου, ὡστόσο τὸ δοκίμιο μιλοῦσε γιὰ τὶς ἑλληνικὲς ψιλὲς καὶ δασεῖες καὶ περισπωμένες ποὺ σήμερα δὲν ἔχουν καμιὰ φωνητικὴ ἀξία.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Σῶ ἔχασε τὴ μάχη γιὰ ἕνα ἀγγλικὸ φωνητικὸ ἀλφάβητο ὅσο ζοῦσε. Ἔχασε τὴ μάχη, ἂν ὄχι τὸν πόλεμο, καὶ μεταθανάτια. Ἡ διαθήκη του, ποὺ προικοδοτοῦσε τὴν προσπάθεια γιὰ τὸ φωνητικὸ ἀλφάβητο, προσβλήθηκε στὰ δικαστήρια. Τελικὰ ἔγινε συμβιβασμὸς καὶ ἡ θέληση τοῦ Σῶ κατοχυρώθηκε, μὲ πολλὲς ὅμως ἀλλαγὲς στὶς λεπτομέρειες.

Ὅλα αὐτὰ ξανάρχονται στὸ νοῦ γιατί, πρόσφατα, ἕνας καθηγητὴς στὴ Σχολὴ Κοινωνικῶν 'Ερευνῶν τῆς Νέας Ὑόρκης ξανάφερε στὸν ἀφρὸ τὸ ζήτημα τοῦ φωνητικοῦ ἀλφάβητου, τῆς φωνητικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ πρόβλημα εἶναι τεράστιο στὰ ἀγγλικά. Ὡς γνωστό, τὰ ἀγγλικὰ φωνήεντα π.χ., εἶναι χαμαιλέοντες. 'Αλλάζουν φωνητικὸ χρῶμα, φωνητικὴ ἀξία, ἀπὸ λέξη σὲ λέξη καὶ ἀπὸ συλλαβὴ σὲ συλλαβή. Δὲν ἔχουν τὴν τύχη τῶν σημερινῶν ἑλληνικῶν φωνηέντων ποὺ προφέρονται παντοῦ τὸ ἴδιο, ἐκτὸς στὰ δίψηφα φωνήεντα.

Ὁ καθηγητὴς πρότεινε νὰ ἐγκαινιαστεῖ μιὰ ἀμερικανικὴ προσπάθεια γιὰ ἕνα ἀγγλικὸ φωνητικὸ ἀλφάβητο μὲ σαράντα γράμματα, τώρα ποὺ εἴμαστε στὶς παραμονὲς τοῦ Διεθνοῦς Ἔτους τοῦ Παιδιοῦ ποὺ ἔχει προγραμματιστεῖ γιὰ τὸ 1979. Ὁ καθηγητὴς λέει: Δὲν εἶναι ὁ μαθητάκος ποὺ εἶναι κουτὸς — εἶναι τὸ μὴ φωνητικὸ ἀλφάβητο ποὺ εἶναι κουτό.

***

'Απὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ φετινοῦ χρόνου, ἴσαμε τὶς ἡμέρες αὐτές, ἑλληνικὲς καὶ ἀμερικανικὲς ἐπιφυλλίδες μίλησαν, καὶ μιλοῦν, γιὰ τὴν κρατικὴ καὶ τὴ νομικὴ γλώσσα. Παραδείγματα ἑλληνικά: Ἡ ἐπιφυλλίδα τοῦ καθηγητῆ 'Εμμανουὴλ Κριαρᾶ, στὸ «Βῆμα», μὲ τίτλο «Μὲ τὸ καλό: Ἡ δημοτικὴ στὰ δημόσια ἔγγραφα». Ἡ ἐπιφυλλίδα τοῦ ἐπιμελητῆ Α. Κ. Παπαχρίστου μὲ θέμα τὸ νομικὸ λογιοτατισμό. Παραδείγματα ἀμερικανικά: 'Απανωτὲς ἐπιφυλλίδες στοὺς «Τάιμς» γιὰ τὴ γλώσσα στὶς κρατικὲς διατάξεις, στὶς δικαστικὲς ἀποφάσεις, δικηγορικὰ ὑπομνήματα, συμφωνητικά, μισθωτήρια.

«Ἡ κρατικὴ γλώσσα συσκοτίζει, παλιλλογεῖ, ὑπερβάλλει, καὶ κουκουλώνει», ἦταν ἡ ἐπικεφαλίδα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπιφυλλίδες τῶν «Τάιμς». Ἡ

(*) Σύμπτυξη δύο ραδιοφωνικῶν χρονικῶν **Copyright 1977 by V.O.A.**

κρατικὴ γλῶσσα — ἔλεγε τὸ κείμενο — ὑποφέρει ἀπὸ στόμφο, περίφραση, ἀσάφεια, ὑπερβολή, ταυτολογία. Ὕστερα — ἔλεγε — εἶναι καὶ ὁ εὐφημισμὸς ποὺ ἐπιζητεῖ νὰ ἐξογκώνει τὸ γόητρο ἑνὸς γραφείου, μιᾶς ὑπηρεσίας, δίνοντάς τους μακαρονικοὺς τίτλους καὶ παραστολίζοντας τὰ ἔγγραφά τους μὲ βαρύγδουπες φράσεις. **Ἡ ἐπιφυλλίδα** ἀναρωτιόταν: Θὰ πέσει τάχα τὸ κράτος ἂν λείψουν τὰ «διὰ τῆς παρούσης», «**ἅμα τῇ λήψει** τῆς παρούσης», «ἢ ὡς ἄνω ἀναφερομένη ἀρχή»; Ἢ ἂν λείψουν ταυτολογίες ὅπως τὰ «**δίδω καὶ** παρέχω», «ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον», «πληρεξουσιότης καὶ ἐξουσία»;

Ὑπάρχει κράτος, δικαστήριο, δικηγορικὸ ἔγγραφο, συμβόλαιο — σὲ ὅποια χώρα τοῦ κόσμου — ποὺ ἔχει γλυτώσει ὁλότελα ἀπὸ τὸ φόρτο τῆς παραφουσκωμένης καὶ λαβυρινθικῆς φρασεολογίας ποὺ ἀρχαΐζει καὶ μπερδεύει τὸ μέσο πολίτη;

Στὴν ἀρχὴ τοῦ φετινοῦ Μαΐου ὁ Ἀμερικανὸς Πρόεδρος εἶπε ὅτι θὰ φροντίσει ὥστε οἱ κανονισμοὶ καὶ οἱ διατάξεις νὰ γράφονται σὲ ἁπλὴ ἀγγλική. Ποὺ πάει νὰ πεῖ ὅτι ὅσο κι' **ἂν ἡ Ἀ**μερικὴ δὲ γνώρισε γλωσσικὸ διχασμὸ σὰν καὶ τὸν ἑλληνικό, κάμποσες ὡστόσο δημόσιες ὑπηρεσίες καλλιέργησαν τὴ λεξιθηρία καὶ τὴν περιττολογία.

Μιὰ ἄλλη ἐπιφυλλίδα στοὺς «Τάιμς» καταπιάστηκε μὲ τὴ δικανικὴ γλῶσσα. **Ἔχει ἀρχίσει** — ἔλεγε ἡ ἐπιφυλλίδα — μιὰ ἀντίδραση στὴ στρυφνή, μακροπερίοδη, καὶ περιπεπλεγμένη δικανικὴ περικοκλάδα. Ἀντιδροῦν κάμποσοι δικαστὲς καὶ δικηγόροι, ὅπως καὶ νομικὲς σχολὲς **καὶ νομικὰ** περιοδικά. Τὸ αἴτημά τους εἶναι: Ρίξτε κάτω τὸν ἀδιαπέραστο τοῖχο τῶν λέξεων — **τοὺς νε**κροὺς ὅρους, τὰ νομικὰ κλισέ, τὶς ταυτολογίες ποὺ δὲν ὑπηρετοῦν τὴν οὐσία.

Πρόσθετα, οἱ «Τάιμς» πληροφοροῦσαν **ὅτι τὸ φε**τινὸ Ἀπρίλιο τὸ Ἵδρυμα γιὰ Συγχρονισμένα Δικαστήρια εἶχε στείλει ἐκπροσώπους του νὰ παρακολουθήσουν συνεδριάσεις στὰ λεγόμενα ἐδῶ οἰκογενειακὰ δικαστήρια. Οἱ παρατηρητὲς βρῆκαν ὅτι οἱ πιότεροι ἀπὸ τοὺς διάδικους δὲν καταλάβαιναν τὰ ὅσα λέγονταν στὴ δίκη. Τὴν ἴδια πάνω κάτω ἐποχὴ ἔγινε μιὰ ἔρευνα ἀνάμεσα σὲ πεντακόσιους δικαστὲς καὶ δικηγόρους. Οἱ πιότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶπαν ὅτι τὰ ἔγγραφα τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου ἦταν ὑπερβολικὰ μακρόσυρτα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, τὸν περσινὸ Νοέμβριο, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου εἶχε ζητήσει ἀπὸ τοὺς δικηγόρους νὰ κονταίνουν τὰ ὑπομνήματά τους.

Ἡ πρόοδος σημείωσαν οἱ «Τάιμς» — εἶναι μικρή. Ὡστόσο ὑπογράμμισαν ὅτι πολλοὶ δικαστὲς καὶ δικηγόροι ἔχουν βάλει μπροστὰ μιὰ τακτικὴ γιὰ νὰ ἁπλοποιηθεῖ τὸ δικανικὸ ἰδίωμα. Καὶ ἡ Πολιτεία Νέας Ὑόρκης ἔχει **ἑτοιμάσει ἕνα νό**μο ποὺ ὁρίζει ὅτι, ἀπὸ τώρα καὶ πέρα, ὅλα τὰ μισθωτήρια θὰ πρέπει νὰ γράφονται σὲ **ἁπλὴ** γλῶσσα, χωρὶς νομικοτεχνικοὺς ὅρους.

Ἴσως κάποτε λοιπὸν γλυτώσουμε τουλάχιστο ἀπὸ τοὺς πλεονασμούς. Γιατί ἕνας Ἕλληνας νὰ «θεωρεῖ κ α ὶ ἀναγνωρίζει ρητῶς κ α ὶ ἀνεπιφυλάκτως τὴν διαθήκην ἔγκυρον κ α ὶ ἰσχυρὰν κ α ὶ ἀπρόσβλητον»; Δὲ θὰ μποροῦσε νὰ δηλώσει τὴν ἔγκρισή του μὲ ἕνα μονάχα ρῆμα καὶ ἕνα μονάχα ἐπίθετο καὶ οὔτε ἕνα ἐπίρρημα, χωρὶς νὰ ζημιώσει τὴ νομικὴ οὐσία; Καὶ γιατὶ δυὸ Ἀμερικανοὶ συμβαλλόμενοι πρέπει νὰ «συμφωνοῦν ἀμοιβαίως»; Ποιὰ συμφωνία — λένε οἱ «Τάιμς» — δὲν εἶναι ἀμοιβαία! Τί μᾶς χρειάζεται λοιπὸν τὸ «ἀμοιβαίως»;

Νέα Ὑόρκη, Αὔγουστος

ΚΙΜΩΝ ΛΩΛΟΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΗΡΩΔΕΙΟ — ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ: «Εἰρήνη» τοῦ Ἀριστοφάνη. Μετ. Κώστα Βάρναλη. Σκηνοθ. Κ. Κούν. ΘΕΑΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ: «Σκαπίνος» («Οἱ κατεργαριὲς τοῦ Σκαπίνου») τοῦ Μολιέρου. Ἀπόδοση, διασκευὴ καὶ σκηνοθ. Δ. Ποταμίτη. ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ — ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ: «Ἱκέτιδες» τοῦ Αἰσχύλου. Μετ. Κ. Χ. Μύρη. Σκηνοθ. Σπ. Εὐαγγελάτου.

ΕΙΡΗΝΗ. Κάποτε ἡ κριτική, σοβαρολογοῦσα, χάνει τὴ σοβαρότητά της. Εἶναι ἡ περίπτωση τῆς «Εἰρήνης» τοῦ κ. Κ. Κούν. Ἀλλὰ ἡ στήλη αὐτὴ χρωστάει νὰ διαφυλάξει κάποιες ἀξίες, ὅσο κι' ἂν ἔγινε μάταιος ὁ ἀγώνας... Καί, ἂν δὲν δέχεται σοβαρὴ κριτικὴ ἡ παράσταση τοῦ κ. Κούν, ἀνακινεῖ κάποια σοβαρὰ ζητήματα, ποὺ χρειάζονται ἀποσαφήνιση.

Ὁ κ. Κοὺν ὑπῆρξε ἕνα ἀπ' τὰ μεγάλα ταλέντα τοῦ θεάτρου μας. Καὶ πρόσφερε πολλά. Ἀλλὰ εἶναι ἄτεγκτος ὁ νόμος τῆς φθορᾶς. Καὶ ὁ πιὸ ἰδιοφυὴς δημιουργὸς φθάνει, μοιραῖα, σ' ἕνα θλιβερὸ ὅριο, πέρα ἀπ' τὸ ὁποῖο χάνει τὸ «μέτρο» — εἶναι κλασικὴ ἡ περίπτωση — ὅταν, μάλιστα, δὲν ἔχει μιὰ γερὴ θεωρητικὴ θεμελίωση. Καὶ δὲν ἔχει, ὁ κ. Κούν. Εἶναι δὲ ἐπίσης κλασικὴ ἡ περίπτωση τοῦ ἰδιοφυοῦς καλλιτέχνη ποὺ ἐμπιστεύεται ἀποκλειστικὰ στὸ ταλέντο του. Ὁ κ. Κοὺν ἀνήκει στοὺς ὁραματιστὲς δημιουργούς, ποὺ κινοῦνται ἀπὸ διαίσθηση — τὸ ἀκριβότερο ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ προδοτικὸ χάρισμα. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος διαθέτει ἐνεργοὺς δέκτες τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς, πάει καλά. Ἀλλὰ ὅταν ἀδρανήσουν αὐτοὶ οἱ δέκτες, ἔρχεται τὸ ναυάγιο. Καὶ ὁ κ. Κοὺν ἔχει ναυαγήσει σὲ ἀκαταλάγιαστους ὁραματισμούς, γιατὶ ἔχασε τὸ ἀληθινὸ σχῆμα τῶν πραγμάτων.

Παραμερίζοντες τοὺς χάρακες καὶ τοὺς διαβήτες τῆς κριτικῆς, θὰ μπορούσαμε νὰ δεχτοῦμε ὅτι εἶναι, ἐπιτέλους, τὸ μεγάλο μεράκι τοῦ κ. Κοὺν νὰ «συγχρονίζει» τὸν Ἀριστοφάνη, ἔστω μὲ φτηνές, κάποτε, ἐπικαιρικὲς ἀναφορές, ὅπως οἱ «χαβοῦζες», τὰ «ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον» καὶ πολλὰ ἄλλα. Τὰ φράκα καὶ τὰ ποῦρα τῶν «ἐμπόρων τοῦ πολέμου» καὶ τὰ παρδαλά, ἐν γένει, κοστούμια, τὰ ντουφέκια καὶ τὰ κανόνια, τὰ μικρόφωνα κλπ. Καὶ νὰ διασκεδάσουμε μὲ τὸ ζωηρὸ πανηγύρι ποὺ ξέρει πάντα νὰ στήνει, ἐρήμην, ἔστω, τοῦ Ἀριστοφάνη. Ἀλλὰ πρέπει, πρῶτα, νὰ εἶναι συνεπὴς σ' αὐτὴ τὴ γραμμή του. Καὶ νὰ μὴ βγαίνει ἀπ' τὰ ὅρια τοῦ θεμιτοῦ.

α) Τὸ μέγα πρόβλημα, ἐδῶ καὶ μισὸν αἰῶνα, τῆς «ἀναβίωσης» τοῦ Ἀριστοφάνη, ὑπῆρξε ἡ ἀπύλωτη βωμολοχία του. Καί, κατὰ δεύτερο λόγο, ἡ «στενότητα» τῶν στόχων του, ἐφόσον ἡ σάτιρα στρέφεται κατὰ προσώπων τοῦ καιροῦ του, ποὺ εἶναι ἄγνωστα καὶ ὁπωσδήποτε ἀδιάφορα γιὰ τὸ μεγάλο κοινό. Καὶ τὸ μὲν δεύτερο θεραπεύεται, γιατί, σύμφωνα μὲ τὸν ἱστορισμὸ τῆς τέχνης — τὴν αὐτοματική, δηλαδή, προσαρμογὴ τῆς ἐμπειρίας μας — ὁ θεατὴς μεταφέρεται ἀβίαστα στὸ χρόνο τοῦ ἔργου καὶ συνειδητοποιεῖ εὔκολα τοὺς στόχους τοῦ ποιητῆ, ποὺ δὲν εἶναι, ἄλλωστε, καθόλου στενοί, ἀφοῦ, στὰ πρόσωπα ἐκεῖνα σατιρίζονται χαρακτῆρες, καταστάσεις καὶ ἤθη. Ὅσο γιὰ τὸ πρῶτο καὶ ἐπίμαχο θέμα, ἀποφάνθηκε, καθυστερημένα ἔστω, ἀλλὰ ὀρθά, ἡ κριτική, ὅτι ἡ ποίηση τοῦ ἀρχαίου κωμικοῦ συγχωρεῖ τὴν ἀθυροστομία του. Ὑπὸ τὸν ὅρο ὅτι πρέπει νὰ διατηρηθεῖ καὶ κατὰ τὴ σκηνικὴ ἑρμηνεία του, μέσ' στὰ ὅρια τῆς ποίησης. Καί, παρ' ὅτι φαίνεται αὐτονόητο, χρειάζεται μιὰ ἀνάλυση.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ἀνάμεσα στὶς ἄλλες, σοβαρές, διαφορές, διαφέρουμε μὲ τοὺς ἀρχαίους καὶ στὰ ἤθη — καὶ τὸ ἦθος ὑπονοεῖ τὴν κοινωνικὴ κύρωση. Μπορεῖ νὰ λέμε καὶ νὰ κάνουμε, στὸν ἰδιωτικὸ βίο μας, πολὺ χειρότερα πράγματα. Ἀλλά, κατὰ κοινὴ ἀντίληψη, ποὺ ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὶς κρατοῦσες κοινωνικὲς καὶ πολιτιστικὲς συμβάσεις, θεωροῦνται κ α τ α κ ρ ι τ έ α. Καὶ ἀπόδειξη εἶναι πὼς δὲν τὰ ἀνεβάζουμε στὴ σκηνή. Ἀντίθετα, οἱ καλοί μας πρόγονοι, ἁγνότεροι, μὲ πολὺ διάφορη θρησκευτικότητα καὶ πλησιέστεροι στὴ φύση, εἶχαν ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀντίληψη, γιὰ ὅ,τι θεωρεῖται, σήμερα, αἰσχρὸ καὶ χυδαῖο. Καὶ τὸ ἔφερναν ἀδίστακτα στήν, πολὺ «Ιεριστοφάνη, ὄχι μὲ τὸν ἀρχαῖο τρόπο, ποὺ εἶναι ριστοφάνη, ὄχι μὲ τὸν ἀρχαῖο τρόπο ποὺ εἶναι ἀνέφικτος, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε μ' ἕνα συμβατικὰ συγγενῆ, ποὺ θὰ εἶχε βασικὸ μέλημα ν' ἀναδείξει τὸν ποιητικὸ λόγο του, ὁ θεατής, μεταφερόμενος, σύμφωνα μὲ τὸν παραπάνω κανόνα, στὸ χῶρο ἐκεῖνο, δὲν θὰ ἔνιωθε τὴν «αἰσχρότητα» τῶν λεγόμενων — γιατὶ δὲν θὰ ὑπῆρχε, τότε, αἰσχρότητα! Ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπικαιροποίηση, τοῦ ὑποβάλλουμε, ἀναγκαῖα, καὶ τὰ σύγχρονα μέτρα ἀποτίμησης τοῦ καλοῦ. Ὁπότε, τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα στὴ σκηνή, γίνονται, αὐτόματα, αἰσχρὰ καὶ χυδαῖα. Δὲν πρόκειται γιὰ ἠθικολογία, ἀλλὰ γιὰ τὸν πρῶτο αἰσθητικὸ νόμο. Καί, ἀφοῦ ἐκσυγχρονίζουμε τὸν Ἀριστοφάνη στὰ ἄλλα — καὶ ἀνώδυνα — γιατὶ δὲν προσαρμάζουμε στὰ σύγχρονα ἤθη καὶ τὰ «ἐπιλήψιμα» μέρη του, ὥστε νὰ μὴν ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ κοινὸ αἴσθημα; Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀσυνέπεια καλλιτεχνικῆς γραμμῆς;

Καὶ τὸ πράγμα γίνεται ἀκατανόητο, ὅταν, ὑπερακοντίζοντες τὸν ἀρχαῖο ποιητὴ σὲ ἐλευθεροστομία, ἐξαπολύουμε στὴ σκηνὴ ἕνα βόρβορο, μὲ χυδαιολογίες ποὺ δὲν ἀκούγονται μήτε στὰ πιὸ σκοτεινὰ καταγώγια καὶ ἀκατανόμαστες χειρονομίες, κινήσεις καὶ πράξεις (τὴ σεξουαλικὴ πράξη — «μὲ ὅλους τοὺς τρόπους» — ὀργαστικὰ χαμοσουρσίματα, αὐνανισμοὺς κ.ἄ.), χώρια ἀπὸ τὰ ἀφορήτως ἀηδῆ καὶ ἀνιαρὰ πλέον κιναιδοκαμώματα. Δὲν εἶναι «λαϊκὰ» αὐτὰ — σὲ ποιό «λαὸ» τὰ εἶδε ὁ κ. Κούν; Καὶ καθόλου δὲν βγαίνουν ἀπ' τὸ ἀρχαῖο κείμενο ἢ ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ ἔρευνα. Μπορεῖ νὰ ἔλεγαν πολλὰ οἱ ἀρχαῖοι ὑποκριτές, ἀλλὰ τίποτα δὲν πείθει ὅτι «τὰ ἔδειχναν» — ὅτι τὰ παρίσταναν. Ἀλλὰ καὶ ἂν συνέβαινε ἔτσι, ὁ σκηνοθέτης, σὰν πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὀφείλει νὰ ξέρει τὴ μεγάλη διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει σήμερα, ἀπὸ τὴ «λέξη» στὴν πράξη. Ὅτι, δηλαδή, τὴ δεύτερη τὴν κάνει ἀνήθικη ἡ σύμφυτη πρόθεση σκανδαλισμοῦ. Καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, ἡ παράσταση τῆς «Εἰρήνης» εἶταν σκέτο πορνογράφημα. Ὁ κ. Κοὺν θὰ τὸ ρίξει, βέβαια, στὴ «λυτρωτικὴ εἰλικρίνεια» καὶ στὴν ἀφέλεια», γιατὶ λόγω ἀδράνειας τοῦ ἠθικοῦ δέκτη του, δὲν διακρίνει πλέον τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἀρχαία «εἰλικρίνεια» καὶ στὴ σημερινὴ «εὐπρέπεια» — μὲ τὴν κύρια ἔννοια. Καὶ τὸ κρίμα του γίνεται διπλὰ ἀσυχώρετο, γιατί, μὲ τὸν τρόπο αὐτό, πλαστογραφεῖ καὶ σπιλώνει τὸν μεταφραστὴ καὶ χτεσινὸ νεκρό, ποὺ εἶχε μιὰ πάνσεπτη θέση στὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Δὲν ἔγραφε ὁ Βάρναλης τέτοια πράματα. Καὶ κανεὶς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ παραποιεῖ τὸ ἔργο ἑνὸς ξεχωριστοῦ ἐργάτη τοῦ λόγου.

β) Οἱ σχέσεις μας μὲ τὰ «θεῖα» εἶναι ἰδιωτική μας ὑπόθεση. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ πιστεύει ὅ,τι θέλει ἢ νὰ μὴν πιστεύει τίποτα. Ἀλλά, κατὰ κοινωνικὴ ἐπιταγή, χρωστάει νὰ σέβεται ὅ,τι πιστεύουν οἱ ἄλλοι. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας ἴσως νὰ εἶναι, συχνά, ἀξιοκατάκριτοι — ὡς ἄτομα. Ἀλλὰ ἡ θρησκεία, εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι, παραμένει τὸ ἔρεισμα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς. Καὶ ὁ ἐπὶ σκηνῆς διασυρμός της, μὲ τὴν εὐτελέστατη παρωδία ψαλμωδιῶν καὶ ἱεροπρακτικῶν σχημάτων τοῦ χριστιανικοῦ λειτουργικοῦ, εἶναι ἔσχατη ἀσέβεια, ὄχι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κατὰ τοῦ λαϊκοῦ αἰσθήματος. Καὶ ἄθλια κακογουστιά.

γ) Ὁ κ. Κούν, μὲ ἀνεκρίζωτα τὰ πλέγματα τῆς ξενικῆς καταγωγῆς του, εἶδε πάντα τὴν «ἑλληνικὴ λαϊκὴ ψυχὴ» μὲ τὰ μάτια τουρίστα. Ἔτσι, πάσχει ἀκόμα — μαζὶ μὲ ἐπιβιώσεις καὶ ἄλλων ἀφελῶν θεωριῶν του — ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἀσθένεια τοῦ «Καραγκιόζη». Καὶ μᾶς ἔδωσε μιὰ παράσταση Καραγκιόζη, κατὰ τὴν ὄψη καὶ τὴν ὑπόκριση, γεμίζοντας τὴν ἀρχήστρα μὲ μακρομύτηδες καὶ καμπούρηδες... τουρκομερίτες! Ἀλλὰ ποιά σχέση ἔχει τὸ θέατρο καὶ τὸ σημερινὸ κοινό, μὲ τὸν Καραγκιόζη; Ἂν στάθηκε, σὲ πολὺ μακρινοὺς καιρούς, ἕνα εἶδος λαϊκῆς ψυχαγωγίας, γιατί νομίζει ὁ κ. Κοὺν ὅτι ἐξέθρεψε τὴ λαϊκὴ ψυχὴ καὶ ἔπλασε αἰώνια πρότυπα θεατρικῆς ἔκφρασης, ὁ Καραγκιόζης; Ποῦ τὸ βρῆκε ὅτι εἶναι τέχνη καὶ «θέατρο»; Ποιός εἶναι ὁ δημιουργός, ὁ καραγκιοζοπαίκτης ἢ ὁ «συγγραφέας» τοῦ θεάτρου τῶν σκιῶν καὶ πῶς δὲν «ἀποθανατίστηκαν»; Καί, ἐπιτέλους, ποιά ἀντιστοιχία ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν κουτοπόνηρη, παθητικὴ καὶ πειναλέα «θυμοσοφία» τοῦ καμπούρη τοῦ Μπερντέ, μὲ τὸ καταλυτικὸ σκῶμμα καὶ τὸ ὀρθόστηθο κονταροκτύπημα κατὰ τῶν ἰσχυρῶν, τῆς ἀριστοφάνειας κωμωδίας; Ὅλοι οἱ παραλογισμοὶ ἔχουν ὅρια.

Ἀλλὰ εἴπαμε πολλά. Καὶ θ' ἀρκοῦσε ἕνα: Ν' ἀφήσει ὁ κ. Κοὺν τὸ ἀρχαῖο δράμα στὴν ἡσυχία του. Δὲν τοῦ ταιριάζει. Ἢ νὰ τὸ παίζει μόνο στὸ Λονδίνο, ὅπου οἱ «διάσημοι» Ἄγγλοι σχολιαστὲς τὸ καταλαβαίνουν καλύτερα. Ὅσο καὶ ἡ ἄμοιρη νεολαία ποὺ θερμὰ τὸν χειροκρότησε στὸ Ἡρώδειο. Ντραπήκαμε γιὰ τὸ ἔγκλημα ποὺ γίνεται εἰς βάρος τῆς ἀθωότητάς της. Πόσο θὰ χαίρονται γιὰ τήν, ἀνυποψίαστη πιστεύουμε, «συμβολὴ» τοῦ κ. Κοὺν, στὴ μεγάλη ἐπίθεση σύγχυσης καὶ ἀπανθρωπισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ εὐγενικοὶ χορηγοί του!

ΣΚΑΠΙΝΟΣ. Μέσα ἀπὸ τὸν Πλαῦτο καὶ τὸν Τερέντιο, ἀναζεῖ, στὸ Μολιέρο, ὁ Μένανδρος, ποὺ περισσότερο μιμήθηκε τὸν Εὐριπίδη παρὰ τὸν Ἀριστοφάνη. Κι' ὡστόσο αὐτὸς ἀκραγγίζει τὸν Ἀριστοφάνη, ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ πλευρά του. Δὲν ἔχει τὸ ἐκρηκτικὸ πολιτικὸ πάθος του, ὅπως δὲν τὸ ἔχουν καὶ οἱ ἐπίγονοί του. Ἀλλὰ οἱ μεγάλες κωμωδίες του ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν «ἀγαθὴ» διακωμώδηση «λοξῶν τύπων» τῆς Νέας καὶ τῆς ρωμαϊκῆς κωμωδίας καὶ γίνονται μαστιγωτικὴ σάτιρα ἠθῶν καὶ χαρακτήρων. Ἀποκτοῦν δηλαδὴ κοινωνικὴ ἀποστολή, ποὺ ἐστάθηκε τὸ βασικὸ γνώρισμα τῆς τέχνης τοῦ ἀρχαίου κωμικοῦ ποιητῆ. Στὸν Γάλλο κλασικὸ πλεονάζει ἡ ἴντριγκα: οἱ συμπτώσεις, οἱ παρεξηγήσεις, οἱ «ἀναγνωρίσεις» καὶ μ' ἕνα λόγο, τὸ φαρσικὸ στοιχεῖο, συχνὰ «κλεμμένο» ἀπὸ ἄλλους — εἶναι εὐγενικὴ συνήθεια τῆς ἐποχῆς, ποὺ ἀναζητοῦσε ἀλλοῦ τὴν πρωτοτυπία. Μά, ὅπως καὶ ὁ Σαίξπηρ — ποὺ σὲ πολλὰ εἶναι παράλληλοι οἱ βίοι τους — βγάζει ἀπ' αὐτά, μὲ βαθύτομη ματιὰ στὴν ἀνθρώπινη ψυχή, τὸ καθαρὸ ἀπόσταγμα τῆς ζωῆς, μὲ ὅλη τὴν πικράδα της, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀμορφιά της. Μάστορης τῆς σκηνικῆς τέχνης — εἶναι μεγάλη παράδοση τοῦ γαλλικοῦ κωμικοῦ θεάτρου — ξέρει νὰ στήνει ἀμέσως τὰ πρόσωπά του στὶς «αἰχμὲς» τῶν ἀντιθέσεών τους καὶ νὰ κινεῖ γοργὰ τὴ δράση, μὲ μιὰ ἀναγκαιότητα ποὺ πηγάζει ἀδέσμευτη ἀπὸ τὰ πράγματα. Ἀπ' αὐτὴ τὴν καίρια ἄποψη εἶναι ποιητὴς τοῦ θεάτρου. Ἀλλὰ ὁ δημιουργὸς τοῦ «Ταρτούφου» καὶ τοῦ «Φιλάργυρου» εἶναι καὶ ποιητὴς τῆς γλώσσας τοῦ θεάτρου, εἴτε γράφει σὲ στίχους εἴτε σὲ πρόζα.

«Οἱ πονηριὲς τοῦ Σκαπίνου» φαίνονται σὰν μιὰ ἁπλοϊκὴ φάρσα, μὲ ἔντονες ἐπιδράσεις τῆς Κομμέντια ντὲλ Ἄρτε, στὸ σχεδίασμα τῶν προσώπων ὅσο καὶ στὴ σύνθεση τοῦ μύθου. Μά, κάτω ἀπ' τὴν «ἀφέλειά» της, μορφάζει, μὲ σαρδόνιο κέφι, τὸ πνεῦμα τῆς Ἀναγέννησης. Ὁ ποιητὴς δὲν διστάζει νὰ χλευάσει καυστικά, χρεωκοπημένα ἀλλὰ «κρατοῦντα» ἀκόμα, ἤθη καὶ θεσμούς, βάζοντάς τα ἀνίσχυρα, ἀντίκρυ στὸ ἐκρηκτικὸ πάθος τῆς νιότης καὶ τοῦ ἔρωτα ἀλλὰ καὶ στὴ λαϊκὴ θυμοσοφία τοῦ πανούργου δούλου. Ὁ Μολιέρος μπορεῖ νὰ «δανείζεται», ὅπως καὶ ὁ Βρεταννὸς συνάδελφός του, ἰδέες, θεατρικὰ «τρὺκ» καὶ σκηνές, ἀπ' ὅπου τὸν βολεύει, ἀλλὰ ξέρει, ὅπως καὶ ἐκεῖνος, νὰ τὰ πλέκει ἔτσι, ὥστε νὰ γίνονται ἔκπαγλες μορφὲς ἑνὸς κόσμου ποὺ γεννιέται, ὅλος ὁρμὴ καὶ νόημα, ἀπ' τὶς μεγάλες κοινωνικὲς ἀλλαγὲς τοῦ καιροῦ, καὶ τοὺς βάζει δικαιωματικὰ τὴν ὑπογραφή του.

Ἡ παράσταση ποὺ σχεδίασε ὁ κ. Δ. Ποταμίτης ἔχει, περισσότερο, ὅπως τὸ θέλει κιόλας, τὸ ἐνδιαφέρον ἑνὸς πειράματος — πολὺ διδακτικοῦ. Ἡ διασκευὴ τοῦ διατηρεῖ, κατὰ μεγάλο μέρος, τὸν καμβὰ τοῦ μολιερικοῦ «Σκαπίνου», ἀλλοιῶς δὲν θὰ εἶχε ἀξία τὸ πείραμα. Καὶ οἱ τομὲς ποὺ πραγματοποίησε, εἶναι, κυρίως, ἡ μετάπλαση τοῦ ἔργου πάνω σ' ἕνα πολὺ τονισμένο γκροτέσκο, ποὺ, ἂν δὲν ἀποδίνει ἀπόλυτα τὸ ὕφος τῆς Κομμέντια ντὲλ Ἄρτε, ψυχώνεται ἀπὸ τὰ σχήματά της. Καί, ἐπικουρικά, ἡ εἰσαγωγὴ λαϊκῶν λειτουργικῶν στοιχείων: τραγουδιῶν, μουσικῆς, χοροῦ. Τὸ πείραμα λοιπὸν ἐπέτυχε τὸ σπουδαιότερο στόχο του καὶ ἀπέτυχε ἐκεῖ ποὺ ὁ στόχος αὐτὸς ὁδηγεῖται σὲ ἀδικαιολόγητες ἐκτροπές.

Καὶ ἐξηγούμαστε: Σὰν πρῶτο σοβαρὸ δίδαγμα, δείχνει π ό τ ε ἕνα κλασικὸ ἔργο δέχεται μετασκευὴ σὲ ἄλλο εἶδος καὶ ὁπωσδήποτε ἐπιτρέπει τὴν πρόσμιξη ἑτερογενῶν στοιχείων. Ἂν τὸ ἀπαγορεύει, αὐτό, ἀπόλυτα τὸ ἀρχαῖο δράμα, ποὺ εἶναι στοιχειωμένο σὲ ἀμετακίνητες συντεταγμένες ὕφους καὶ ἔκφρασης, ἀλλὰ καὶ ὁ Σαίξπηρ, ποὺ, παρὰ τὴ συχνὴ συρραφὴ ἑτερόκλητων πραγμάτων, δυναστεύεται ἀπὸ τὴν ἑνότητα τῆς κλασικῆς φόρμας, ὁ Μολιέρος, ποὺ, μὲ γαλατικὴ ἐλευθεριότητα, «γλεντάει» τὸ μυθικὸ ὑλικό του, δέχεται, χωρὶς τὸν κίνδυνο παραχάραξης — τουλάχιστον σὲ μερικὲς κωμωδίες του, ὅπως «Οἱ καταργαριὲς τοῦ Σκαπίνου», μιὰ μεταποίηση, ποὺ προσκυρώνει καί, ὅπως στὴν παράσταση τοῦ κ. Ποταμίτη, κορυφώνει τὸν τόνο τοῦ «γλεντιοῦ». Ἀλλά, ὅπως κάθε κλασικὸς ποιητής, ἀντιστέκεται σθεναρά, στὶς ἀπόπειρες χρονικῆς μετατόπισής του, ποὺ, καθὼς συχνὰ ἐξηγήσαμε, εἶναι, ὄχι μόνο ἄχρηστη, ἀλλὰ καί, ἐπειδὴ βιάζει καὶ παραμορφώνει τὸ ἔργο, ἐξουδετερώνει καὶ τοὺς σκοποὺς γιὰ τοὺς ὁποίους ἐπιχειρεῖται. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ δεύτερο δίδαγμα.

Καὶ συγκεκριμένα: Ἡ σκηνὴ τοῦ «γελαστικοῦ» χοροῦ τῆς Ζερμπινέττας μὲ τὸν Γερόντιο, εἶταν ἕνα μικρὸ διαμάντι — καὶ εἶχε κι' ἄλλα τέτοια διαμάντια ἡ παράσταση. Αὐτὸ εἶταν τὸ γνήσιο ὕφος της. Καὶ ἂν ὁ σκηνοθέτης εἶχε ἀρκεστεῖ σ' αὐτὸ τὸν πλαστικότατο μετασχηματισμὸ τῆς κωμωδίας, θὰ ἐνέγραφε στὸ ἐνεργητικό του, ὄχι μόνο ἕνα ἐνδιαφέρον πείραμα, ἀλλὰ κι' ἕνα ἄξιο καλλιτεχνικὸ ἐπίτευγμα. Τὰ χαλάει ἐκεῖ ποὺ προσπαθεῖ «... νὰ φέρει πιὸ κοντά μας, ξαναζωντανεμένο μέσα ἀπὸ τὰ σύγχρονα δεδομένα καὶ ἀντιστοιχίες, τὸ πραγματικὸ ἦθος καὶ ὕφος τῆς ἐποχῆς τῆς κομμέντια...», ὅπως λέει στὸ Πρόγραμμα. Ζηλωτὴς κι' αὐτὸς τῆς κοινῆς καὶ ἀνίατης πλάνης «νὰ φέρνουμε κοντά μας» κάτι ποὺ τὸ προσεγγίζουμε ἄνετα ἐμεῖς, πέφτει σὲ δεινὴ σύγχυση, γιατὶ δὲν γίνεται, βέβαια, νὰ ξαναζωντανέψεις μὲ σύγχρονα δεδομένα τὸ ὕφος μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς — τὸ ὕφος κάθε ἐποχῆς ὁρίζεται, ἀκριβῶς, ἀπὸ τὰ δικά της δεδομένα. Ἄμεση συνέπεια εἶταν νὰ ὁδηγήσει τὴν ὡραία σύλληψή του ἔξω ἀπ' τὰ ἐπιτρεπτὰ — τὰ ὀργανικὰ — ὅριά της. Καὶ νὰ θολώσει τὴν ἐπιτυχία της, μὲ πράγματα

ποὺ μπορεῖ νὰ προκαλοῦν τὸ εὔκολο γέλιο (οἱ ἐπικαιρικὲς **σορτῖτες, τὰ πολλὰ** «γυναικωτὰ» καμώματα — ἄλλη ἀνίατη νόσος τῆς νεοελληνικῆς σκηνῆς — τὰ πολλὰ «ἀμερικάνικα», τὰ ὀχήματα κλπ.), ἀλλὰ ζημιώνουν τὸ θέατρο. Καὶ τὸν κ. Ποταμίτη, ποὺ εἶναι ἕνας εὑρηματικὸς σκηνοθέτης — καλύτερος σκηνοθέτης ἀπὸ ἠθοποιός.

Ἀπέδωσε ὡστόσο μὲ ζωηρότητα καὶ λεπτότητα τὸν Σκαπίνο. Ἀλλὰ διακρίθηκαν καὶ οἱ ἄλλοι νεαροὶ ἠθοποιοὶ τοῦ Θ. Ἔρευνας, γιὰ τὸ κεφάτο καὶ πηγαῖο παίξιμό τους. Πολὺ συνέβαλε στὴν ἐπιτυχία τῆς παράστασης ἡ μουσικὴ τοῦ κ. Μ. Πλέσσα — καὶ θὰ εἴταν μεγαλύτερη ἡ συμβολή της, ἂν ἀπόφευγε ὁ συνθέτης τὸ πολὺ ἀνακάτεμα μὲ σύγχρονα μοτίβα. Ἀκολούθησε, φυσικά, τὴ γραμμὴ τοῦ σκηνοθέτη. Ὡραῖες καὶ οἱ χορογραφίες τοῦ κ. Σπ. Λασκαρίδη. Οἱ στίχοι τῶν τραγουδιῶν τοῦ κ. Γ. Ξανθούλη εἶχαν τὸ χάρισμα τῆς ἁπλότητας καὶ ἀμεσότητας. Καὶ τὰ κοστούμια τοῦ κ. Τ. Καρνάτσου συνδύαζαν τὴ χρωματικὴ ἁρμονία μὲ τὴ χάρη τῆς γραμμῆς τους.

ΙΚΕΤΙΔΕΣ. Μεγάλη στάθηκε ἡ δυσκολία νὰ χρονολογηθεῖ ἡ τραγωδία αὐτή. Χώρια ἀπὸ λίγους ἐρευνητές, πού, βασιζόμενοι σὲ ἱστορικὰ στοιχεῖα, τὴν τοποθετοῦν μετὰ τὴν Προμηθεϊκὴ τριλογία, κατὰ γενικὴ γνώμη, θεωρεῖται τὸ ἀρχαιότερο τῶν εὑρεθέντων ἔργων τοῦ Αἰσχύλου. Καὶ ἡ ἄποψη αὐτὴ στηρίχτηκε, ὄχι τόσο στὰ ἱστορικὰ δεδομένα ποὺ διχάζουν τὶς γνῶμες, ἀλλά, κυρίως, στὴν ὀργάνωση τοῦ δράματος. Ἡ ἀπουσία, οὐσιαστικά, δράσης ἀλλὰ καὶ κάποιας δραματικῆς λύσης, ἡ δεσπόζουσα θέση τοῦ χοροῦ καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ λυρικοῦ στοιχείου, φαίνεται νὰ μαρτυροῦν τὴν ἔντονη ἀκόμα, στὶς ἀρχὲς τοῦ πέμπτου αἰώνα, ἐπίδραση τοῦ διθύραμβου στὸ δράμα, καθὼς καὶ μιὰ ἀτολμία καὶ ἔλλειψη συνθετικῆς ὡριμότητας, τοῦ ποιητῆ. Ἀλλά, πρῶτα, ἡ σύσταση τοῦ μύθου —τὸ πολυπρόσωπο τοῦ κεντρικοῦ ἥρωα — ἐπιβάλλει παρόμοιο χειρισμό. Ἐξάλλου, ἂν ἔχουμε ὑπ᾽ ὄψη ὅτι εἶναι τὸ δεύτερο μέλος τριλογίας (Ἀπ᾽ τὰ δυὸ ποὺ χάθηκαν, οἱ «Αἰγύπτιοι» θεωροῦνται τὸ πρῶτο — κι ἀπὸ μερικοὺς τὸ δεύτερο — καὶ τελευταῖο οἱ «Δαναΐδες»), νομίζουμε πὼς δὲν στέκει ὁ ψόγος τῆς δραματουργικῆς ἀνωριμότητας. Ἀκόμα καὶ ἡ Ὀρέστεια, ποὺ τὰ μέλη της ἀποτελοῦν πλήρη δράματα, δείχνει πὼς δὲν εἴταν ἀπόλυτη ἡ αὐτοτέλεια τῶν μελῶν τῆς αἰσχυλικῆς τριλογίας. Ὅτι θὰ πρέπει δηλαδή, μὲ μεγάλη ἔστω ἄδεια, νὰ τὰ θεωροῦμε, κατὰ τὰ σύγχρονα μέτρα, σὰν «πράξεις» ἑνὸς δράματος — ποὺ, στὸ ὅλο του μόνο, μποροῦμε ν᾽ ἀναζητήσουμε τὴ δραματικὴ ἀλλὰ καὶ σκηνικὴ τελείωση. Καὶ στὴν τριλογία τῶν Δαναΐδων, μὲ τὴν εἰκαζόμενη στὰ δυὸ ἄλλα μέλη δράση, γίνεται πιὸ φανερὴ ἡ εἰς τὸ σύνολο ὁλοκλήρωση τοῦ μύθου, ποὺ «συγχωρεῖ» τὴν κάποια δραματικὴ ἐλλειπτικότητα τοῦ πρώτου μέλους.

Διχογνωμία ὑπάρχει καὶ γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς «πρωταγωνιστὴς» τῆς τραγωδίας. Ποὺ ἀπορρέει ὅμως ἀπὸ τὶς ὑστερώτερες δραματουργικὲς ἀντιλήψεις. Καὶ ἄλλωστε, δὲν δικαιολογεῖται, ἐφ᾽ ὅσον οἱ «Ἱκέτιδες», σὰν τμῆμα τοῦ δράματος, δὲν παρέχουν ἔδαφος γιὰ νὰ κριθεῖ ἕνα τέτοιο ζήτημα. Παράδοξα δέ, ἡ περὶ «πρωταγωνιστοῦ» ἀμφιβολία περιορίζεται μεταξὺ τοῦ Δαναοῦ καὶ τοῦ χοροῦ, ἐνῶ, ἂν θεωρηθεῖ σὰν ἐπικρατέστερο κριτήριο τὸ στοιχεῖο τοῦ τραγικοῦ, πρωταγωνιστής, στὸ ὅλο δράμα — τὴν τριλογία — φαίνεται νὰ εἶναι ὁ Ἀργίτης βασιλιάς. Αὐτὸς ἀντικρύζει μέγα δίλημμα, ἐπωμίζεται τὴν εὐθύνη — τοὺς μεγάλους κινδύνους γιὰ τὴ χώρα του — τῆς ἀπόφασής του, ἔστω καὶ ἂν τὴν κατοχυρώνει μὲ τὴ λαϊκὴ ἐπικύρωση καί, τὸ σπουδαιότερο, πληρώνει μὲ τὴ ζωή του, στοὺς χαμένους «Αἰγυπτίους» (ἢ στὶς «Δαναΐδες») τὸ τίμημα τῆς μεγαλοφροσύνης του. Ὥστε ἡ ἀπορία γιὰ τὸν πρωταγωνιστὴ θὰ πρέπει νὰ μετατεθεῖ ἀνάμεσα στὸν Πελασγὸ καὶ στὶς κόρες τοῦ Δαναοῦ, ποὺ ἡ τελικὴ κακὴ τύχη τους, σὰν τιμωρία τῆς «ὕβρεως» — τῆς συζυγοκτονίας καὶ τῆς ἄρνησης τοῦ γάμου — τοὺς προσδίνει ἰσόμοιρη τραγικότητα. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει, νομίζουμε, σοβαρὴ ἀμφισβήτηση, ὅτι στὶς «Ἱκέτιδες», ὁ χορὸς διατηρεῖ, δραματικά, τὴν πρώτη θέση. Ὄχι μόνο ἐπειδὴ ὁ χορικὸς λόγος πιάνει τὸ μέγιστο μέρος τοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ γιατὶ ἀποτελεῖ τὸν ἄξονα στὸν ὁποῖο στρέφεται τὸ δράμα, τὸν ἀποχρῶντα λόγο, θὰ λέγαμε, τῆς περιπέτειας.

Νέος ἀκόμα ὁ Αἰσχύλος — ἂν τοποθετήσουμε τὸ ἔργο πρὶν ἀπ᾽ τὸ Μαραθώνα — κατέχεται ἀπὸ τὴν ἰσχυρὴ αἴσθηση κοινωνικῆς ἀποστολῆς τοῦ δραματικοῦ ποιητῆ καὶ θέλει νὰ πεῖ πολλὰ μεμιᾶς. Μαστιγώνει τὴν αἱμιμοιξία, ποὺ φαίνεται πὼς εἶχε πάρει ἔκταση στὴν ἄρχουσα τάξη τῆς Ἀθήνας, διαδηλώνει τὴν ἀντίθεσή του στὴ βία καὶ διακηρύχνει τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τοῦ ἀτόμου, δικαιώνοντας τὶς Αἰγύπτιες φυγάδες, ποὺ ἀρνοῦνται ἕναν ἀνόσιο γάμο. Ἀλλὰ καὶ σὰν Ἐλευσίνιος μύστης, ὑπεραμύνεται τῆς «ἁγιότητας» τοῦ γάμου. Μὲ τὴν ἐπιφύλαξη, τέλος, τοῦ Πελασγοῦ νὰ ζητήσει τὴν ἔγκριση τοῦ λαοῦ του, γιὰ τὴν παροχὴ φιλοξενίας καὶ προστασίας στὶς Δαναΐδες — ποὺ τὸν ἀδυνατίζει δραματικὰ — ἐξαίρει τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς τοῦ τόπου του.

Ἔκπληξη ἡ παράσταση! Ὁ κ. Σπ. Εὐαγγελάτος μᾶς φύλαξε ἕνα εὐχάριστο — καὶ ἐλπιδοφόρο — «φινάλε» τῶν κουραστικῶν ἐπιδαύριων... ἐκδρομῶν. Εἴδαμε, ἐπιτέλους καὶ λίγο γνήσιο ἀρχαῖο δράμα — μάλιστα σ᾽ ἕνα ἔργο ποὺ δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα στὸ σκηνοθέτη. Ἡ ἔλλειψη δράσης ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικῆς λύσης τοῦ δράματος, ὁ μακρὺς χορικὸς λόγος μὲ τὴ συχνὴ ἐπανάληψη τοῦ μύθου τῆς Ἰῶς, ἡ ἀνάμιξη ἐξωτερικῶν στοιχείων καὶ γενικὰ ἡ ἐπιφατικὴ ἀνισότητα καὶ ἀνομοιογένεια τῶν μερῶν του, ὁδηγοῦν μοιραῖα στόν, διὰ τοῦ μεγάλου θεάματος «διασκεδασμὸ» τῶν δῆθεν μειονεκτημάτων του, ποὺ ἔχει σὰν συνέπεια νὰ γίνονται... μειονεκτήματα! Ἀλλὰ ὁ κ. Εὐαγγελάτος — καὶ μπράβο του! — στάθηκε βράχος! Κατάλαβε πὼς ὅ,τι σώζει καὶ ἀξιώνει τὸ ἔργο — καὶ ἂς διαστράφηκε ἡ δεκτικότητά μας ἀπὸ τὶς κοπιαρισμένες παραστάσεις ἀρχαίου δράματος — εἶναι ν᾽ ἀποδοθεῖ ἀφτιασίδωτο καὶ ἄμωμο. Αὐτὸ ποὺ εἶναι!

Σ᾽ αὐτὴν τὴν οἱωνεὶ ἀρχαϊκὴ ἑρμηνεία, μὲ τὶς

μικρὲς μάσκες, τὴν ἔντονα διθυραμβικὴ λειτουργικότητα τοῦ χοροῦ (ποὺ ἐλάχιστα καὶ ὅπου τὸ ἀπαιτεῖ ὁ μύθος γίνεται «τελετουργία»), μὲ τὶς διακριτικὲς χρωματικὲς κυμάνσεις τῆς ἀπαγγελίας, τὸ ἐπιβλητικὸ ἦθος τῶν ἠθοποιῶν — δίχως χειρονομίες, περιττὲς κινήσεις καὶ κραυγὲς — καὶ τὴν καθαρὴ ἄρθρωση, χαρήκαμε τὸ «ὕφος» τῆς αἰσχυλικῆς ποίησης, χωρὶς καθόλου νὰ «πλήξουμε» ἀπὸ τὴ «στατικότητα» τοῦ ἔργου. Γιατὶ ὁ σκηνοθέτης κατόρθωσε νὰ ἑνώσει πλαστικὰ αὐτὲς τὶς μικρὲς χάρες σ' ἕνα ὅλο, ποὺ εἶχε σαγήνη καὶ φυσιογνωμία. Κανένας ρεαλισμός, κανένας — εὐτυχῶς — «συγχρονισμός». Καὶ γίναμε τόσο εὔκολα... ἀρχαῖοι θεατές, μάλιστα τῆς προκλασικῆς ἐποχῆς τοῦ δράματος! Νὰ λοιπὸν ὁ σωστὸς δρόμος «ἀναβίωσης» τῆς τραγωδίας!

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ κ. Εὐαγγελάτος χρησιμοποίησε κάπως πληθωρικὰ τὴν ὡραία μουσικὴ τοῦ κ. Μ. Θεοδωράκη. Ἀλλὰ τὸ σοφὸ εὕρημά του: τὸ ὑποκρουστικὸ τραγούδισμα τῶν χορικῶν, μὲ τὴ σύγχρονη ἐκφώνησή τους ἀπὸ τὶς Κορυφαῖες, ἐξουδετέρωνε τὴν κάποια «χορωδιακὴ» ἐντύπωση. Καὶ εἶναι εὐτύχημα ὅτι ὁ κ. Θεοδωράκης ἀπέφυγε, αὐτὴ τὴ φορά, τοὺς ἀγαπητούς του, προκειμένου γιὰ τὴν τραγωδία, νεοβυζαντινοὺς τόνους καὶ ταίριαξε τέλεια τὶς μελωδίες του μὲ τὸ διθυραμβικὸ ὕφος τῆς ἑρμηνείας. Δυσβάσταχτο εἶναι τὸ βάρος τοῦ ἰδιότυπου ἔργου καὶ γιὰ τὸν χορογράφο. Ἀλλὰ ἡ κ. Μ. Χὸρς ἔδειξε πώς, ὅταν δουλεύει πάνω σὲ μιὰ συνεπῆ γραμμή, μπορεῖ ν' ἀναπτύξει ἀπεριόριστα τὶς ἱκανότητές της. Ἂν παραβλέψουμε τὴν ἄτοπα ρεαλιστικὴ ἐφόρμηση τῶν Αἰγυπτίων, μὲ κεῖνα τὰ ἀντιπαθητικὰ «Βάϊ-βάϊ», παρμένα ἀπ' τόν... Δερβέναγα, καθὼς καὶ κάποιες στιγμὲς «ἀμηχανίας» στὸ δέσιμο τῶν ὁμάδων, ποὺ δὲν πρόδιναν ἔλλειψη φαντασίας, ἀλλὰ ἀντίθετα, νομίζουμε, τὴν ἔγνοια ν' ἀποφύγει τὴν «ἐπίδειξη» πολλῶν κινησιογραφικῶν «ἐφέ», ἔπλασε ὑποβλητικοὺς σχηματισμούς, μὲ ρυθμὸ καὶ ἑνότητα. Ἄψογοι οἱ κ.κ. Στ. Βόκοβιτς (Δαναός), Ζ. Τσάπελης (Πελασγὸς) καὶ Γκ. Μπινιάρης (Κήρυκας), στοὺς μικροὺς ρόλους τους. Καὶ οἱ Κορυφαῖες κ.κ. Ἐλ. Χατζηαργύρη, Κ. Παναγιώτου, Ὄλ. Τουρνάκη καὶ Π. Καπιτσινέα, ἐνσωματωμένες ἀπόλυτα στὸ χορό, ἀπόδιναν, σὲ ἰδανικὲς προεκτάσεις, τὸν ψυχισμό του.

Ἡ μετάφραση τοῦ κ. Κ. Χ. Μύρη μαρτυροῦσε τὴν ὑπεύθυνη καὶ σοβαρὴ δουλειὰ ἀνθρώπου ποὺ σέβεται τὸ ἀρχαῖο κείμενο. Εἶταν ποιητικὴ καὶ εὔφωνη. Ὥστε οἱ κάποιες καθαρολογίες («ἄψογος γιός», «μὴ μᾶς ἐκδόσεις» κ.ἄ.) θὰ πρέπει ν' ἀποδοθοῦν στὴν περισσὴ φροντίδα τῆς μεταγλωττικῆς ἀκρίβειας. Ὁ κ. Γ. Στεφανέλλης μᾶς γοήτεψε μὲ τὰ ἀπέριττα καὶ ἁρμονικὰ κοστούμια του. Ἀλλὰ τί τὰ ἤθελε ἐκεῖνα τὰ χριστιανικὰ στασίδια μὲ τὸ καντήλι, πού, ὅλα μαζί, θύμιζαν νυχτερινὸ κοιμητήρι; Γιατὶ ὄχι ἀγάλματα τῶν θεῶν ἢ βωμοί, ποὺ θὰ ταίριαζαν περισσότερο στὴν ἀρχαϊκὴ ἑρμηνεία;

ΘΕΑΤΡΟ ΣΜΑΡΟΥΛΑ: «Ἐφημερέβομεν». Ἐπιθεώρηση τῶν κ. κ. Μπὸστ καὶ Μουρσελᾶ. Σκηνοθεσία Μ. Μπούχλη.

Πολλοὶ οἱ λόγοι, πραγματικοὶ ἢ νομιζόμενοι, τῆς παρακμῆς τῆς Ἐπιθεώρησης. Ἐπικρατέστεροι θεωροῦνται: ἡ πτώση τῆς ποιότητας τῆς σάτιρας, ποὺ σημαίνει ὅτι ἀπέλειψαν ἢ στέρεψαν τὰ ταλέντα — ἀλλὰ γιατί; Καὶ κατόπιν ἡ πολιτικὴ «ἀμηχανία» της, ἀφοῦ, κύριοι στόχοι της εἶναι, ἀπὸ παράδοση, τὰ πολιτικὰ πράγματα καὶ πρόσωπα. Τὸ ὅτι, δηλαδή, ἡ σάτιρα ξέπεσε ἀπὸ τὴν περιωπὴ τῆς ἀπολιτικῆς — ὅπως πρέπει νὰ εἶναι — θεώρησης τῶν γεγονότων καὶ ἔγινε, μὲ πρόθεση πολιτικοῦ ἐπηρεασμοῦ, εἴτε «συμπολιτευόμενη», ἄρα χλιαρή, ἐπιδερμικὴ καὶ οὐσιαστικὰ ἐπαινετική, ὁπότε χάνει τὴ γοητεία της, εἴτε «ἀντιπολιτευόμενη», ἄρα διαβλητή, ὁπότε χάνει τὴν πειστικότητά της. Καὶ ὑπάρχει μιὰ ἀλήθεια σ' αὐτά. Καταλογίζουμε συχνὰ στὸν Ἀριστοφάνη τὸ μειονέκτημα τῆς «στενῆς δρασης». Ὅτι περιόριζε τοὺς στόχους του σὲ πρόσωπα, καταστάσεις καὶ ἤθη, δηλαδὴ στὰ συμπτώματα, χωρὶς νὰ προχωρεῖ στὴ διάγνωση τῆς ἀσθένειας: στὴ σύγκρουση τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων — τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τῆς δημοκρατίας — ποὺ βρισκόταν πίσω ἀπ' τὶς φλογωμένες πληγὲς τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀπολιτικότητα τῆς σάτιράς του, τὸ ὅτι εἶταν περισσότερο ποιητὴς παρὰ κοινωνιολόγος, τὸν ἐπέβαλε στὸν καιρό του καὶ τὸν διέσωσε ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου. Μολονότι ἀριστοκρατικὸς καὶ ἄκρως συντηρητικός, δὲν ἔκανε «παραταξιακὸ» θέατρο καὶ, ἀντίθετα, ὑπεραμυνόταν τὰ δίκαια τοῦ κακοπαθημένου ἀπ' τὸν πόλεμο χωριάτη, τοῦ πάντα ἐξαπατούμενου, ἀπ' τοὺς ἀγύρτες τῆς πολιτικῆς, Δήμου, τοῦ ἁπλοῦ πολίτη. Μά, ἂν δὲν λειτουργεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἡ Ἐπιθεώρηση, τὸ φταίξιμο ἀνήκει, περισσότερο, στὸ κοινό. Κύριος ἔνοχος εἶναι, δηλαδή, ἡ πολιτικὴ «ψυχολογία» τοῦ αἰώνα μας, ὁ ἔντονα παραταξιακὸς διαφορισμὸς τῶν συνειδήσεων, ποὺ ἀποδίνει αὐτόματα, δόλια προαίρεση στὸ θεατρικὸ σχόλιο.

Παρ' ὅλα αὐτά, πιστεύουμε ὅτι ὁ σοβαρώτερος λόγος παρακμῆς τῆς Ἐπιθεώρησης εἶναι ἡ παρακμὴ τῆς σάτιρας. Εἶναι, βέβαια, ἔλεγχος κατὰ τοῦ παραβάτη κάποιων καθιερωμένων ἀρχῶν ἢ ἀξιῶν. Γιὰ νὰ λειτουργήσει λοιπὸν δραστικὰ ὁ ἔλεγχος, πρέπει νὰ ἰσχύουν ἀκόμα, αὐτὲς οἱ ἀξίες. Ὅταν ἔχουν ἀνατραπεῖ, σὲ διεθνῆ πλαίσια, ὅλες οἱ ἠθικὲς ἀρχὲς τῆς πολιτικῆς κι ὅλοι οἱ κοινωνικοὶ θεσμοί, ὅταν τὰ γεγονότα ποὺ διαδραματίζονται ἀδιάκοπα μπροστά μας, κατέλυσαν κάθε λογικὴ ἔννοια, ὅταν τὰ πνεύματα ἔχουν κορεστεῖ ἀπὸ τὶς ποικίλες «καταγγελίες», ποὺ κατάντησαν φωνὴ βοῶντος στὴν ἔρημο, εἶταν ἑπόμενο ν' ἀδρανήσουν τὰ κριτήριά μας καὶ νὰ χάσει τὴν καταλυτικὴ δύναμή της ἡ σάτιρα — ν' ἀπηχεῖ σ' ἕνα κενό, μέσα μας. Καὶ ἡ αἴσθηση αὐτῆς τῆς ἀδυναμίας τῆς αἰτιολογεῖ καὶ τὴ στείρωση τῶν ταλέντων. Ὁ συγγραφέας αἰσθάνεται, περίπου, ὅτι κρατεῖ ἕνα φευτοντούφεκο, ἀντίκρυ σ' ἕνα κροταλία καί... βάζει τὰ κλάματα ἢ τὸν ξορκί-

70

ζει μὲ «ἰδέες». Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ κ. Κ. Μουρσελᾶ — καὶ λιγότερο τοῦ κ. Μπόστ, στὸ «Ἐφημερέβομεν».

Ὅπως σημειώσαμε καὶ ἄλλοτε, ὁ κ. Μουρσελᾶς παραγνωρίζει ὅτι ἡ ἐπιχειρηματολογία δὲν ἔχει θέση στὴ σκηνὴ καὶ ὅτι ἡ πρόσμιξη δράματος καὶ σάτιρας, πάντα δύσκολη καὶ ἀπαιτητική, πραγματοποιεῖται, στὰ δραματικὰ εἴδη, μὲ μιὰ ἰδιότυπη ἀντιστροφή. Στὸ κωμικὸ θέατρο — στὸν Ἀριστοφάνη, στὸ Μολιέρο ἀλλὰ καὶ στὸν Τσάρλυ Τσάπλιν, κυριαρχεῖ στὴ μορφή, σὰν ἕνας παραμορφωτικὸς καθρέπτης τῶν προσώπων καὶ τῶν καταστάσεων, τὸ δὲ δραματικὸ στοιχεῖο, ποὺ ὑπάρχει ἔντονο καὶ στοὺς τρεῖς, βγαίνει, ὑποβλητικά, ἀπὸ τὴν ἀντίθεση τῆς «κωμικῆς» μορφῆς, πρὸς τὸ «σοβαρὸ» νόημα. Καὶ ἀντίστοιχα, στὸ δράμα, ὅπου ἡ μορφὴ ὑπακούει, ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς, στὸ ρεαλισμό, ἡ σάτιρα — καὶ ὑπάρχει πολλὴ καὶ διαβρωτική, στὸν Ἴψεν, στὸν Στρίντμπεργκ, στὸν Πιραντέλλο καὶ πιὸ «ἀγαθὴ» στὸν Τσέχωφ — βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀντίθεση τῆς «σοβαρῆς» μορφῆς πρὸς τὸ γελοῖο — τῶν προσώπων, τῶν ἰδεῶν, τῶν καταστάσεων. Ἡ Ἐπιθεώρηση εἶναι κωμικὸ θέατρο, ὥστε, βασικά, ἀπορρίπτει τὴ δραματικὴ μορφή. Ἀλλὰ καὶ ἄν, κατὰ παράβαση, ἕνα «νούμερο» εἶναι δραματικό, ὀφείλει, σύμφωνα μὲ τὸν παραπάνω κανόνα, νὰ ὑποβάλλει τ ὸ γ ε λ ο ῖ ο μιᾶς κατάστασης ἢ μιᾶς ἰδέας, τῆς ὁποίας εἶναι θύματα τὰ πρόσωπα. Καὶ ὄχι τὸν πόνο καὶ τὴν ἄδικη μοίρα τους. Δὲν ἐννοεῖται ἐπιθεωρησιακὴ σκηνὴ χωρὶς τὴν εἰρωνεία — ἔστω πικρὴ καὶ ὀδυνηρή. Ὁ κ. Μουρσελᾶς, κινούμενος ἀπὸ τὴν ἔγνια τῆς «σοβαρῆς» Ἐπιθεώρησης, πέφτει στὸ λάθος νὰ σοβαρολογεῖ καὶ συχνὰ νὰ κάνει «φιλολογία». Ὁ κ. Μπόστ βρίσκεται κοντύτερα στὸ ἐπιθεωρησιακὸ πνεῦμα.

Καὶ κάτι ἀκόμα: Ἐπειδή, ἐλέῳ Χάντκε, «Χάππενιγκ», «Θεάτρου τοῦ πεζοδρόμιου» καὶ τῶν ἄλλων «κινημάτων» τῆς ἀσυδοσίας, ἔγινε γλυκιὰ μόδα τῆς νεοελληνικῆς σκηνῆς ἡ βωμολοχία, πρέπει νὰ ποῦμε στοὺς καλοὺς κύριους ποὺ κάνουν θέατρο — δὲν θὰ τὸ ξέρουν — πῶς εἶταν ἄλλος ὁ καιρὸς τοῦ Ἀριστοφάνη. Τὰ ἤθη ἐκεῖνα, γιὰ σοβαροὺς κοινωνικοὺς λόγους — τὴ διάφανη θρησκευτικότητα, τὴ βιοθεωρία, τὴ δουλοκτητικὴ οἰκονομικὴ ὀργάνωση, τὴ στενὴ συνάφεια τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση — ἐπέτρεπαν, ἐν καιρῷ θεάτρου καὶ πανηγύρεων, ὅ,τι θεωροῦμε σήμερα λεκτικὸ ἐκτραχηλισμό. Ἀλλὰ σήμερα εἶναι... ἐκτραχηλισμὸς καὶ χυδαιολογία, λόγω τοῦ πολὺ διάφορου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Δὲν μεταφέρονται τὰ πάντα παντοῦ, ἡ χρονικὴ μετατόπιση ἀλλοιώνει, ἀναπόφευκτα, τὴ μορφή τους. Ἐξάλλου, ἡ ἰσοπεδωτικὴ ἐξέγερση κατὰ τῶν «κοινωνικῶν ταμποῦ», τοῦ πουριτανισμοῦ, τῆς κοινωνικῆς ὑποκρισίας κλπ., ὅταν δὲν εἶναι ἐπιτήδεια ὑποκινημένη ἀπὸ σκοτεινοὺς ἐγκεφάλους, γιὰ νὰ συγχύζει τοὺς στόχους τῆς ὀργῆς, προδίνει, σκέτα, ἠλιθιότητα καὶ ἀμορφωσιά. Γιατὶ δὲν μποροῦμε νὰ τὰ κλωτσᾶμε ὅλα! Οἱ κοινωνικὲς συμβάσεις, ἔστω «ὑποκριτικὲς» καὶ «ξεπερασμένες», εἶναι πάντα ἀναγκαῖες, γιὰ νὰ γίνεται ἀνεκτὴ ἡ συμβίωση τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν σπουδαιότατο λόγο — ποὺ δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀγνοοῦν οἱ συγγραφεῖς — ὅτι δίνουν φυσιογνωμία στὴ ζωή. Καὶ τὸ ὕφος εἶναι βεβαιότητα καὶ ἀσφάλεια. Ἡ ἀπόλυτη ἀποδέσμευση ἀπὸ τοὺς «τύπους», ἡ ἀποτίναξη τοῦ «μέτρου» ὁδηγεῖ στὴ ζούγκλα, στὴν ὁποία θὰ βρεθοῦμε ἐντελῶς ἀφοπλισμένοι ἀπὸ τὰ ἀμυντικὰ ἐφόδια τῆς φύσης. Καὶ τὸ τελευταῖο: Οἱ πολλὲς ἐλευθεροστομίες θὰ εἶχαν μιὰ δικαιολογία, ἂν ἀπόδιναν τὴ λαϊκὴ «συμπεριφορά». Ἀλλά, ποῦ καὶ πότε μιλεῖ ἔτσι ὁ λαός; Μόνο σ' ἕνα «καυγὰ» μεταξὺ ἀλητῶν, στὸ «βρισίδι». Ἡ γλώσσα «τῆς πιάτσας», ἡ ἑλληνικὴ «ἀργκὸ» ἔχει ζηλευτά, γιὰ τὴν εὐστοχία καὶ νοηματικὴ πυκνότητα, σχήματα λόγου, χωρὶς νὰ γίνεται βρωμόστομη. Μιὰ ἀθυροστομία, μιὰ σκαμπρόζικη ἔκφραση ἐκεῖ ποὺ ταιριάζει, ἀκούγεται εὐχάριστα, ἀλλὰ ὁ ἀναίτια ἐκχυνόμενος ὀχετὸς χυδαιολογίας, εἶναι, πάντα, ἀποκρουστικός. Δὲν πρόκειται γιὰ σεμνοτυφία ἀλλὰ γιὰ ψυχολογία καὶ κοινωνικὴ δεοντολογία. Ἔλειψε, ἄραγε, ἐντελῶς ἡ σκέψη ἡ παρατήρηση; Ἢ μήπως εἶναι φτηνὴ ἐμπορία;

Ἂν παρακάμψουμε αὐτὰ τὰ μειονεκτήματα, ὑπάρχει, στὸ «Ἐφημερέβομεν» καὶ τόλμη καὶ πρωτοτυπία. Ὁ κ. Μ. Μπούχλης προσπάθησε νὰ καλύψει, μὲ μιὰ ψηλὴ ὑποκριτικὴ γκάμα, τὴ «διανοητικότητα» τοῦ λόγου σὲ μερικὰ νούμερα. Ἀλλὰ τὰ ἔστησε ὅλα μὲ χρῶμα καὶ ρυθμό. Καὶ οἱ ἠθοποιοὶ ἀνταποκρίθηκαν μὲ πολλὴ εὐαισθησία. Ἡ κ. Σμ. Γιούλη ἔπλασε μὲ κέφι καὶ λυγεράδα, χαρακτηριστικοὺς γυναικείους τύπους, ἰδιαίτερα στὴν ὡραία «Διφωνία» ἀλλὰ καὶ στὴ «Χήρα» καὶ στὸ «Γιατὶ δὲν φεύγω ἀπὸ τὴ δεξιά», ὅπου διακρίθηκαν καὶ οἱ κ.κ. Γ. Μοσχίδης καὶ Ν. Κάππιος. Ἀμίμητη καὶ ἡ κ. Μ. Χρονοπούλου στὴ «Διφωνία» καὶ στὴν τολμηρὴ «Ἀσπασία». Ὁ κ. Γ. Μιχαλακόπουλος δίνει πάντα, μὲ μαγικὴ τέχνη, ἕνα δραματικὸ τόνο στὸ κωμικὸ παίξιμό του. Τὸ εἴδαμε στὴν «Κάρτα», στὴν «Ἀφίσσα» καὶ στὴ «Συζήτηση», μὲ ἄξιο σύντροφο τὸν κ. Γ. Μοσχίδη καὶ στὸ «Βομβιστή». Καὶ ὁ κ. Θ. Καρακατσάνης, ποὺ δὲν κατάφερε, πάλι, νὰ διαφύγει τὴν αὐτοεπανάληψη στὴν ἐνοχλητικὴ «Ἀλλαγὴ φύλου», ἔδειξε τὸ δυνατὸ ταλέντο του στὸ «Βομβιστὴ» καὶ στὸ «Δίκανο». Διακρίθηκε καὶ ὁ κ. Γ. Μοσχίδης στὸν ἄτυχο «Καλόγερο». Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι καλοὶ ἠθοποιοὶ συνέβαλαν στὴν παράσταση. Ὡραία ἡ μουσικὴ τοῦ κ. Β. Δημητρίου καὶ τὸ τραγούδι τῆς κ. Ἀλκ. Πρωτοψάλτη, σὲ στίχους Μουρσελᾶ. Εὐχάριστα καὶ τὰ χορευτικά. Τὸ σκηνικὸ καὶ τὰ κοστούμια τοῦ κ. Ν. Πολίτη εἶχαν φαντασία καὶ χάρη.

ΣΟΛΩΝ ΜΑΚΡΗΣ

Η ΜΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Ἡ Ρεζάν, μιὰ μεγάλη σύγχρονη τῆς Σάρας Μπερνὰρ

Ἡ περίοδος 1862 - 1922 τοῦ παρισινοῦ θεάτρου καλύπτεται, στὴ γυναικεία πλευρά της, ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς Σάρας Μπερνάρ. Ταλέντο πολυσύνθετο,

ἡ «γυναίκα - πάνθηρ» (*) ἑρμήνευσε ὅλα τὰ εἴδη τοῦ θεατρικοῦ λόγου, μὲ κορυφαῖα ἐπιτεύγματα στὴν κλασικὴ τραγωδία καὶ στὸ αἰσθηματικὸ δράμα. Ὡστόσο, ἡ παγκόσμια φήμη τῆς Σάρας δὲν ἐμπόδισε ν' ἀναπτυχθῆ στὴν ἴδια πάνω - κάτω περίοδο καὶ νὰ μεσουρανήσει, σὲ στενώτερο ὅμως θεατρικὸ στερέωμα, τὸ ταλέντο μιᾶς σύγχρονής της, τῆς Ρεζάν.

Κόρη ἠθοποιοῦ, ἡ Γαβριέλλα Καρλόττα Réju, γεννήθηκε στὸ Παρίσι στὰ 1857. Τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1872 ἔδωσε εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις στὸ Κονσερβατουάρ, τὸ σεβάσμιο παρισινὸ ὠδεῖο μὲ τὴ φημισμένη δραματικὴ του σχολή. Ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπή, κλεισμένη σ' ἕνα γραφεῖο, ἔβγαζε τὰ ἀποτελέσματα. Στὸν προθάλαμο ἀγωνιοῦσαν οἱ ὑποψήφιοι. Ἕνας νεαρὸς δευτεροετὴς τῆς Δραματικῆς, ἀνεβασμένος σ' ἕνα θρανίο, εἶχε κολλήσει τὸ αὐτί του σὲ μιὰ τρύπα ἀπ' ὅπου μποροῦσε νὰ ἀκούει τὶς συζητήσεις καὶ νὰ σημειώνει τὰ ὀνόματα ἐκείνων ποὺ πέτυχαν. Ξαφνικὰ ἔνιωσε νὰ τὸν τραβᾶν ἀπὸ τὸ σακκάκι καὶ ἄκουσε μιὰ κοριτσίστικη φωνὴ νὰ τὸν καλεῖ:

— Ἔ, κύριε! Πέτυχα ἐγώ;
— Πῶς λέγεσθε;
— Γαβριέλλα.
— Γαβριέλλα τί;
— Γαβριέλλα Réju.

Ὁ νεαρὸς κοίταξε τὶς σημειώσεις του.

— Ναί, δεσποινίς, πετύχατε.

Ἡ μικρὴ τὸν τράβηξε κάτω ἀπὸ τὸ θρανίο, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν εὐχαρίστησε μ' ἕνα θερμὸ φιλί. Ὕστερα θυμήθηκε πὼς τῆς εἶναι ἄγνωστος καί, κοκκινίζοντας ἀπὸ ντροπή, τὸν ρώτησε:

—Ἐσεῖς πῶς λέγεσθε;
—Ἀλμπέρ.
—Ἀλμπὲρ τί;
—Ἀλμπὲρ Καρρέ.

Ἀλλάζοντας τὸ ὄνομα Réju σὲ Ρεζάν, γιὰ πιὸ εὔηχο, ἡ Γαβριέλλα ἄρχισε τὴ θεατρικὴ της καρριέρα στὰ 1875.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὸ λιγνό, κοκκαλιάρικο κορμὶ τῆς Σάρας, τῆς Ρεζὰν τὸ σῶμα παρουσίαζε ἑλκυστικὲς καμπυλότητες, ποὺ πλούτιζαν τὸ καλλιτεχνικό της ταλέντο μὲ αἰσθησιακὴ γοητεία. Αὐτὴ ἡ γοητεία ἔγινε πολὺ αἰσθητὴ στὸ κοινὸ ὅταν, στὰ 1892, ἔπαιξε τὸν κύριο ρόλο στὴ «Λυσιστράτη» τοῦ Ἀριστοφάνη, διασκευασμένη ἀπὸ τὸν Μωρὶς Ντονναί.

Ἄρχισε τὴ σταδιοδρομία της ἀπὸ τὸ θέατρο «Βωντεβίλ», πέρασε ἀπὸ τὸ «Ὀντεὸν» κι' ἄλλες σκηνὲς καὶ ξαναγύρισε στὸ «Βωντεβίλ» στὰ 1893, παντρεμένη, ἕνα χρόνο πρίν, μὲ τὸ θεατρικὸ ἐπιχειρηματία καὶ σκηνοθέτη Πορέλ. Ἡ ἐπιστροφή της εἶχε ὁρισμένο σκοπὸ — νὰ παίξει τὸ ρόλο τῆς «Κυρίας δὲ μὲ μέλει», ποὺ τὸν ἔκρινε κατάλληλο γι' αὐτὴν ὁ διευθυντὴς τοῦ «Βωντεβὶλ» Ἀλμπὲρ Καρρέ, ὁ ἴδιος ποὺ 21 χρόνια πρὶν τῆς εἶχε ἀναγγείλει τὴν εἰσαγωγή της στὸ Κονσερβατουάρ. Τὰ δικαιώματα γιὰ τὸ ἄπαιχτο ἀκόμη ἔργο τοῦ Σαρντοῦ τὰ εἶχε ὁ σύζυγός της. Μπῆκε λοιπὸν κι' ἐκεῖνος στὸ θίασο, συνθιασάρχης μὲ τὸν Καρρέ.

Ἡ «Κυρία δὲ μὲ μέλει», προϊὸν συνεργασίας τοῦ Σαρντοῦ μὲ τὸν Ἐμὶλ Μορώ, ἦταν ἕτοιμη, ἀλλὰ ἕνα «εὐτυχὲς γεγονὸς» καθυστέρησε τὸ ἀνέβασμά της. Ἡ Ρεζὰν ἔμεινε ἔγκυος. Τὸ παιδί, ὁ Ζὰκ Πορὲλ — θεατράνθρωπος κι' αὐτὸς στὸν καιρό του — γεννήθηκε στὰ μισὰ τοῦ Σεπτέμβρη. Λίγες μέρες ἀργότερα ἄρχισαν οἱ πρόβες, μὲ ἀδιάλειπτη ἐπίβλεψη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Σαρντοῦ. Τίποτε δὲν ξέφευγε ἀπὸ τὸ μάτι του καὶ στὸ θίασο εἶχε ἐπιβάλει αὐστηρότατη πειθαρχία. Μόνον οἱ δύο συγγραφεῖς καὶ οἱ δύο συνθιασάρχες μποροῦσαν νὰ παρακολουθοῦν τὶς πρόβες. Οἱ ἠθοποιοὶ ποὺ τελείωναν τὴ σκηνή τους, ἔπρεπε νὰ πᾶνε στὸ φουαγιὲ νὰ περιμένουν γιὰ τὴν ἑπόμενη ἢ νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ θέατρο, ἂν δὲν εἶχαν ρόλο σὲ ἄλλη σκηνή.

Οὔτε γιὰ τὴ Ρεζὰν τὴν ἴδια δὲν γινόταν ἐξαίρεση.

Ἦταν, ὅπως εἶναι γνωστὸ στοὺς φιλίστορες καὶ στοὺς θεατρόφιλους, ἱστορικὸ πρόσωπο ἡ ἡρωΐδα τοῦ ἔργου, ποὺ στὸ πρωτότυπο ἔχει τὸν τίτλο «Madame sans gêne» καὶ στὴ γλώσσα μας βαφτίστηκε «Κυρία δὲ μὲ μέλει». Ἦταν πλύστρα στὴ Ναπολεόντεια «Μεγάλη Στρατιὰ» καὶ παντρεύτηκε τὸ λοχία Λεφέβρ. Ἐκεῖνος, μὲ τὰ ἡρωϊκά του κατορθώματα, προβιβάστηκε ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα σὲ Στρατάρχη τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ δόθηκε ὁ τίτλος τοῦ Δούκα τοῦ Ντάντσιχ, τίτλος ποὺ ἐξασφάλισε στὴ γυναίκα του διακεκριμένη θέση στὴν αὐτοκρατορικὴ Αὐλή. Ἡ ἀσυμμάζευτη γλώσσα της μὲ τὸ λαϊκό της ἰδίωμα καὶ τὰ χοντρά της φερσίματα διασκέδαζαν τοὺς ὁμότιμούς της στὶς αὐλικὲς δεξιώσεις, ἂν καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲ μποροῦσαν νὰ καυχηθοῦν γιὰ καταγωγὴ ἀνώτερη ἀπὸ τῆς Στραταρχίνας. Ὅσο γι' αὐτήν, δεχόταν τὰ πειράγματα καὶ τὶς εἰρωνικὲς ἀποστροφὲς «sans gêne», ποὺ θὰ πεῖ «καρφὶ δὲν τῆς καιγόταν».

Αὐτὴ τὴν ἀπερίγραπτη καὶ ἀμίμητη γυναίκα εἶχε νὰ ἐνσαρκώσει ἡ Ρεζὰν καὶ μάλιστα μπροστὰ σὲ κοινὸ ὄχι πολὺ ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τὴ Ναπολεόντεια ἐποχὴ καὶ τοὺς ἥρωές της. Τὸ πῶς τὴ ζωντάνεψε, τὸ περιγράφει ὁ ἴδιος ὁ Ἀλμπὲρ Καρρέ: «Καὶ πρῶτα - πρῶτα ἡ Ρεζάν... Ἡ Ρεζὰν μὲ τὰ μάτια της τὰ τρυφερὰ καὶ μαζὶ πνευματώδη, μὲ τὰ χείλη τὰ σκωπτικὰ κι' ἐρωτιάρικα, μὲ τὴ μύτη τὴ γυριστὴ καὶ τσαχπίνα, μὲ τὸ κέφι καὶ μὲ τὴ γλύκα της, μὲ τὴ θλίψη καὶ τὴ μελαγχολία της, μὲ ὅλη της τὴν εἰλικρινέστερη ἁπλότητα συνταιριασμένη μὲ τὴν ἐπιτηδειότερη τέχνη. Ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὣς τὰ νύχια ἡ Ρεζὰν ἦταν ἡ στρατάρχινα Λεφέβρ· κι' ὅποιος δὲν τὴν εἶδε σ' αὐτὸν τὸ ρόλο, ἔχασε τὴν ἐξαιρετικὴ σύμπτωση ἑνὸς θεατρικοῦ προσώπου θαυμάσια πλασμένου ἀπὸ τὸ συγγραφέα μὲ μιὰ ἠθοποιὸ - μεγαλοφυΐα».

Τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ εἶχε αὐτὴ ἡ «ἐξαιρετικὴ σύμπτωση», ἐνισχυμένη καὶ ἀπὸ διαλεχτὸ σύνολο ἠθοποιῶν, ἦταν ὅτι ἡ «Madame sans gêne» ἔκα-

(*) Αὐτὸ τὸ «παρατσούκλι» εἶχε δοθῆ στὴ Σάρα, γιατὶ κάποτε τῆς μπῆκε ἡ ἐξωφρενικὴ ἰδέα νὰ κεντρώσει στὸ κατάλληλο σημεῖο τοῦ κορμιοῦ της μία οὐρὰ πάνθηρα. Καὶ βρέθηκε κάποιος χειρουργὸς πρόθυμος νὰ κάμει αὐτὴ τὴν «ἐμφύτευση». Εὐτυχῶς γι' αὐτήν, οἱ πιὸ μυαλωμένοι φίλοι της ἐμπόδισαν μία ἐπέμβαση ποὺ μποροῦσε νὰ τῆς στοιχίσει τὴ ζωή.

με τότε 366 παραστάσεις καὶ εἶχε πλῆθος ἐπαναλήψεις, μὲ τὴν ἴδια τὴ Ρεζάν, στὸ Παρίσι, σὲ πολλὲς πόλεις τῆς Γαλλίας καὶ στὸ ἐξωτερικό. Τὴ διακοσιοστὴ παράσταση τοῦ ἔργου τὴ γιόρτασε ὁ θίασος μὲ γεῦμα ποὺ ἔγινε στὴ Μαλμαιζόν, στὸ παλάτι ποὺ στάθηκε κάποτε κατοικία τοῦ Βοναπάρτη καὶ τῆς Ἰωσηφίνας.

* * *

Εἶχαν πολὺ φιλικὲς σχέσεις στὴν ἰδιωτική τους ζωὴ ἡ Ρεζὰν καὶ ἡ Σάρα Μπερνάρ, ἂν καὶ ἦσαν ἀντίζηλες στὸ θέατρο καὶ ὁλότελα διαφορετικὲς στὸ χαρακτήρα — ἔξαλλη καὶ ἀσυγκράτητη ἡ Σάρα, γεμάτη σεμνότητα καὶ μετριοφροσύνη ἡ Ρεζάν.

— Ποτέ μου δὲν ἔχω δεῖ τέτοιο παίξιμο, τῆς εἶπε ἡ Σάρα, στὴν πρεμιέρα κάποιας «κομεντί» ποὺ εἶχε παρακολουθήσει.

Ἡ Ρεζὰν ποὺ εἶχε παίξει ἐκεῖνο τὸ βράδυ μὲ 40 0 πυρετό, τὴν εὐχαρίστησε μὲ τὴ συνηθισμένη της ἁπλότητα. Τὴν ἄλλη μέρα, γράφοντας στὸ γιό της τὶς ἐντυπώσεις της ἀπὸ τὴν παράσταση καὶ ὑποτιμώντας ὅπως πάντοτε τὴ δική της τὴ συμβολὴ στὴν ἐπιτυχία της, τοῦ ἔλεγε: «Νομίζω πάντως, πὼς δὲν ἦταν καὶ πολὺ κακὸ τὸ παίξιμό μου». Μεγάλη συγκατάβαση αὐτὴ τὴ φορά, ἐνῶ ὁ αὐτοχαρακτηρισμός της ὕστερα ἀπὸ κάθε πρεμιέρα ἦταν: «Ἔπαιξα ἐλεεινά, σὰ γουρούνι».

Τὸ ἐπαγγελματικὸ της ἐλάττωμα ἦταν, ὅτι καθυστεροῦσε πάντοτε νὰ βγεῖ στὴ σκηνή, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς διαμαρτυρίες τοῦ κοινοῦ ποὺ ἀνυπομονοῦσε ν' ἀνοίξει ἡ αὐλαία. Κάποιο βράδυ, τὸ κακὸ εἶχε παραγίνει. Ἡ παράσταση ἔπρεπε ν' ἀρχίσει στὶς 8.30', ἡ ὥρα ἦταν 9.20' καὶ ἡ αὐλαία ἦταν ἀκόμη κλειστή. Φωνές, σφυρίγματα, ποδοκρότημα, χάλαγε ὁ κόσμος στὴν αἴθουσα, ἀλλὰ ἡ Ρεζὰν συνέχιζε στὸ καμαρίνι της τὴν ψιλοκουβέντα μὲ τοὺς ἐπισκέπτες καὶ θαυμαστές της. Ἔκαμε, τέλος, τὴν ἐμφάνισή της, μπαίνοντας στὴ σκηνὴ μὲ τὴν πλάτη, ὅπως τὸ ἀπαιτοῦσε ὁ ρόλος της. Ἀπαιτοῦσε ὅμως καὶ κάτι ἄλλο ὁ ρόλος. Κοιτάζοντας πρὸς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς, μὲ τὴ ράχη πάντοτε πρὸς τὸ κοινό, ἔπρεπε νὰ πεῖ τὴν πρώτη της φράση, γιὰ νὰ φωνάξει κάποιαν ἀθέατη φίλη της: «Κούκου! Ἄ, νά την!» Τὴ φράση τὴν ἐπανέλαβε τὸ κοινὸ σὲ ὅλους τοὺς τόνους. Ἀλλὰ τὴν ἀγανάκτησή του, ὅταν σταμάτησε ὁ θόρυβος, τὴν ἑρμήνευσε ἕνας ἡλικιωμένος θεατὴς ἀπὸ τὴν τρίτη σειρὰ τῆς πλατείας, μὲ τὸ δικό του τρόπο. Σηκώθηκε ὄρθιος, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ γιλέκου του τὸ ρολόϊ του καί, δείχνοντάς το στὴν πρωταγωνίστρια, τῆς εἶπε εὐγενέστατα: «Ἀργήσατε, κυρία!». Τὸ κοινὸ ξέσπασε σὲ γέλια, ἐκεῖνος ξανακάθησε ἀτάραχος στὴ θέση του καὶ ἡ παράσταση συνεχίστηκε χωρὶς ἄλλο ἐπεισόδιο.

Σὲ κάποια περίοδο, ἔπαιξε κοντὰ στὴ Ρεζάν, πρωτόβγαλτος ἀκόμη ἠθοποιός, ὁ φημισμένος ἀργότερα σκηνοθέτης Lugné - Poe. «Γιὰ ἕναν ἀρχάριο — γράφει στὶς «ἀναμνήσεις» του — ἦταν ἀνεκτίμητη τύχη τὸ νὰ ἐργάζεται πλάϊ στὴ Ρεζάν... Τὸ παίξιμό της εἶχε μιὰ δύναμη, μιὰ ἐνεργητικότητα κι' ἕνα ὕφος, ποὺ χρειαζόταν ἐξαιρετικὸ ταλέντο γιὰ νὰ λάμψει κανεὶς στὸ πλευρό της. Ἔδινε μιὰ ἐντύπωση ζωῆς, ποὺ δὲν τὴν ξαναβρῆκα ποτέ, οὔτε στὶς μεγαλύτερες θεατρίνες μας».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν «Κυρία δὲ μὲ μέλει», οἱ ρόλοι - θρίαμβοι τῆς Ρεζὰν ἦταν τῆς Νόρας, στὸ «Σπίτι τῆς Κούκλας» τοῦ Ἴψεν, καὶ τῆς Κλοτίλδης στὴν «Παριζιάνα» τοῦ Μπέκ. Ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες της ἦταν καὶ ἡ «Σαπφὼ» τοῦ Ἀλφὸνς Ντωντέ. Στὴν ἐπανάληψη τοῦ ἔργου, στὰ 1897, ποὺ ἔγινε γιὰ νὰ τιμηθῇ ἡ μνήμη τοῦ συγγραφέα ποὺ μόλις εἶχε πεθάνει, ἡ Ρεζὰν ἔγραψε στὸν Καρρέ, ποὺ τὸ εἶχε σκηνοθετήσει: «...Δὲ θέλω ν' ἀφήσω νὰ περάσει ἡ πρεμιέρα, χωρὶς νὰ σ' εὐχαριστήσω. Στὴν τρίτη πράξη εἶχα μιὰ σκηνή, ποὺ δὲν ἤμουν εὐχαριστημένη ὅπως τὴν ἔπαιζα· νομίζω πὼς τώρα, χάρη σὲ σένα, **εἶναι ὅ,τι πρέπει**. Δὲν ξέρω τί θὰ πεῖ τὸ κοινό· ξέρω ὅμως πόσο κοπίασες γιὰ νὰ τὴ στήσεις καὶ πόσο ἡ φιλία σου φάνηκε ἀνεκτικὴ γιὰ τὴν ὄχι τέλεια ἐργασία ποὺ σοῦ παρουσίασα». Σπάνιο παράδειγμα φημισμένης πρωταγωνίστριας, ποὺ ν' ἀναγνωρίζει τῇ συμβολὴ τοῦ σκηνοθέτη στὴν ἑρμηνεία τοῦ ρόλου της. «Ἦταν ἡ τελευταία μου συνεργασία μὲ τὴ Ρεζὰν — σημειώνει ὁ Καρρὲ — ἀλλὰ μείναμε ἑνωμένοι μὲ ἀδιάλυτη φιλία ὥς τὸ θάνατό της».

Καὶ κάτι, ποὺ δὲν εἶναι πολὺ γνωστὸ οὔτε στοὺς εἰδικοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους. Ὁ διάσημος ἐμπρεσσιονιστὴς ζωγράφος Ντεγκά, φίλος τῆς Ρεζάν, ἐθαύμαζε τὸ ἔξυπνο, τσαχπίνικο μουτράκι της. Μιὰ μέρα, ἀθυρόστομος ὅπως ἦταν, τῆς ἔκαμε τὴν ἀπροσδόκητη πρόταση: «Βαρέθηκα νὰ ζωγραφίζω πισινούς. Θὰ κάμω τὸ πορτραῖτο σου!». Στὸν πίνακά του «Ἡ κοπέλλα ποὺ κρατάει τὴ ρόμπα τοῦ μπάνιου» τὸ μοντέλο του ἦταν ἡ Ρεζάν.

* * *

Ὁ Ζὰκ Πορέλ, ποὺ κρίνει τὸν ἑαυτό του σχεδὸν ἀνώνυμο καὶ τὸν χαρακτηρίζει ἁπλὰ «γιὸς τῆς Ρεζάν», γράφει αὐτὰ στὶς «Ἀναμνήσεις» του: «Πολὺ γρήγορα ἄρχισα νὰ θεωρῶ τὸ χαμὸ τῆς μητέρας μου σὰν θάνατο μιᾶς ἐποχῆς. Στ' ἀλήθεια, αὐτὰ τὰ δύο γεγονότα συνέπιπταν. Ὁ δέκατος ἔνατος αἰώνας εἶχε πολὺ ἀργήσει νὰ ἐξαφανιστῇ. Εἶχε ἐπιζήσει ὥς τὰ 1914. Ὁ πόλεμος εἶχε γίνει ἔξω ἀπ' τὸ χρόνο. Ὁ εἰκοστὸς μόλις ἄρχιζε. Ἡ μητέρα μου δὲν ἀνῆκε πιὰ σ' αὐτόν. Μόνον ἡ ἀνάμνησή της ἀκτινοβολοῦσε ἀκόμη. Ἔνιωσα τὸν ἑαυτό μου παρατημένον, μὲ ἄδειο τὸ κεφάλι μου, κρεμασμένα τὰ χέρια, στὸ κατώφλι μιᾶς νέας ἐποχῆς. Σὰν ἕνα νεογέννητο, ποὺ θὰ εἶχε ἐπίγνωση τῆς ἀδυναμίας του».

ΣΤΑΘΗΣ ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μιχ. Δ. Στασινόπουλου: «Μὲ ψήφους τρεῖς ἐναντίον δύο». — Δοκίμια γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ἐλευθερία.

Τὸ καινούργιο ἔργο τοῦ κ. Μιχ. Δ. Στασινό-

πουλου «Μὲ ψήφους τρεῖς ἐναντίον δύο» εἶναι τὸ τρίτο βιβλίο δοκιμίων ποὺ μᾶς δίνει σὲ διάστημα ἑφτὰ χρόνων. Τὸ πρῶτο, —«Σκέψη καὶ Ζωή»—, ποὺ ἐκδόθηκε τὸ 1971, εἶταν, στὸ μεγαλύτερο μέρος του, μιὰ συλλογὴ δοκιμίων γενικωτέρου περιεχομένου καὶ ἐνδιαφέροντος, χωρὶς ἰδιαίτερη εἰδίκευση. Τὸ δεύτερο, —«Τὸ πινάκιον φακῆς καὶ ὁ νόμος τῶν λύκων»—, ποὺ εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας τὸ 1973, ἀπέβλεπε σὲ πιὸ συγκεκριμένους στόχους, τὸ θεληνεκές του περιοριζόταν σ' ἕναν ὁρισμένο τομέα, ἡ ἀκτίνα τῆς δράσης του ὁριοθετεῖτο στὰ πλαίσια τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων. Μὲ τὸ τελευταῖο βιβλίο του, —«Μὲ ψήφους τρεῖς ἐναντίον δύο»—, ὁ κ. Στασινόπουλος στρέφει τὸ βλέμμα του σὲ μιὰν ἰδιαίτερα σημαντικὴ καὶ πολλαπλῶς εὐαίσθητη περιοχή, ποὺ σχετίζεται μὲ τὸν «ἄνθρωπο καὶ τὴν ἐλευθερία».

Τὰ περισσότερα κείμενα τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ κ. Στασινόπουλου, ποὺ δημοσιεύθηκαν στὴ διάρκεια τῆς «έπταετίας», ἰδίως στὴν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα», διακρίνονται, ὅπως λέει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας σ' ἕνα σύντομο σημείωμα ποὺ προτάσσει στὸ ἔργο του, ἀπὸ ἕνα κοινὸ χαρακτηριστικό: τὴν ἀναζήτηση μιᾶς διεξόδου «σὲ ὡρισμένα μεγάλα προβλήματα τοῦ σύγχρονου Ἀνθρώπου, ὅπως ἡ πάντοτε κινδυνεύουσα Ἐλευθερία, ἡ πάντοτε εὐπαθὴς Δικαιοσύνη, καὶ ἄλλα προβλήματα, ὅπου ἡ λύση ἀναζητεῖται πολὺ δύσκολα ἀνάμεσα σὲ σκληρὲς ἀντιρρήσεις καὶ σὲ ἐναγώνιες ἀμφιβολίες... Εἶναι οἱ λύσεις, στὶς ὁποῖες καταλήγει ὁ ἄνθρωπος ὕστερα ἀπὸ δραματικὴ πάλη μὲ τὸν ἑαυτό του, καθὼς ἐκεῖνες οἱ μεγάλες δικαστικὲς ἀποφάσεις, ὅπου ἡ πλειοψηφία ἀποφασίζει, ἀντιμετωπίζοντας μιὰν ἰσχυρὴ καὶ σεβαστὴ μειοψηφία. Εἶναι οἱ ἀποφάσεις τῆς ζωῆς ποὺ παίρνονται «μὲ ψήφους τρεῖς ἐναντίον δύο! Ἐξ οὗ, καταλήγει ὁ κ. Στασινόπουλος, καὶ ὁ συμβολικὸς τίτλος τοῦ βιβλίου, ποὺ πηγάζει ἀπὸ μιὰ μακρὰ ἀνθρώπινη ἐμπειρία».

Τὸ «Μὲ ψήφους τρεῖς ἐναντίον δύο» χωρίζεται σὲ πέντε εὐρύτερα κεφάλαια, ποὺ τὸ καθένα ἀποτελεῖ μιὰν ἰδιαίτερη ἑνότητα· καθεμιὰ ἀπὸ τὶς ἑνότητες αὐτές, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὑποδιαιρεῖται σὲ διάφορα δοκίμια.

Στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Στασινόπουλου, ποὺ τιτλοφορεῖται: «Πορεία ἐλευθερίας», περιλαμβάνονται πέντε δοκίμια, ἀφιερωμένα σὲ θέματα ποὺ ἀναφέρονται σὲ προβλήματα τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δημοκρατίας καὶ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στὰ δοκίμια αὐτά, ὁ συγγραφέας μελετᾶ διεξοδικὰ τὰ προβλήματα τῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Ἐλευθερίας σὲ συνάρτηση μὲ τὸ λεπτότατο πρόβλημα τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐκδηλώσεών τους, τὸ πρόβλημα τῆς ἄμυνας τῆς Δημοκρατίας, καὶ τὸ πρόβλημα τῆς εὐθύνης τῶν συγγραφέων ἔναντι τῆς Ἐλευθερίας, γιὰ τὸ ὁποῖο δίνεται εὐκαιρία στὸν κ. Στασινόπουλο νὰ διατυπώσει τὶς ἀπόψεις του ἐξ ἀφορμῆς τῆς περίπτωσης τοῦ δοσίλογου γάλλου συγγραφέα Φερντινὰν Σελίν. Τὸ κεφάλαιο κλείνει μ' ἕνα δοκίμιο ἀφιερωμένο στὸ περίφημο ἔργο τοῦ La Boetie γιὰ τὴν «ἑκούσια δουλεία», ποὺ μιὰ θαυμάσια μετάφρασή του μᾶς εἶχε δώσει ὁ κ. Στασινόπουλος, τὸ 1974, καὶ μ' ἕνα ἄλλο, στὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας ἀποτίει φόρο τιμῆς στὴ μεγάλη μορφὴ τοῦ γάλλου φιλοσόφου Ζὰκ Μαριταίν, τοῦ «ἀπόστολου αὐτοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων».

Μὲ τὸ δεύτερο κεφάλαιο, ποὺ περιλαμβάνει τρία δοκίμια καὶ τιτλοφορεῖται: «Οἱ δυὸ λοχαγοὶ καὶ ἡ στρατηγικὴ τῆς ἐξουσίας», ὁ συγγραφέας κατορθώνει νὰ μᾶς μεταδώσει τὴν ἀπέχθειά του γιὰ τὴ σκληρότητα ποὺ, πολλὲς φορές, δείχνει ἡ διοίκηση ἔναντι τῶν πολιτῶν, καί, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν περίπτωση τῆς «δολοφονίας» τῆς «ἀλλόκοτης», ὅπως τὴν χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος, ἀεροπειρατίνας Ντανιὲλ Γκρααδέν, ἐπιχειρεῖ νὰ διαγράψει τὰ ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κινεῖται ἡ στρατηγικὴ τῆς ἐξουσίας. Μὲ τὸ δοκίμιο, τέλος: «Ὁ λοχαγὸς τοῦ Κέπενικ», παίρνοντας πάλι ἀφορμὴ ὁ κ. Στασινόπουλος ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο ἔργο τοῦ Τσουκμάγιερ, ποὺ τόσο δημιουργικὰ τὸ εἶχε ζωντανέψει πρὶν λίγα χρόνια, στὴ σκηνή, ὁ Ἀλέξης Μινωτής, βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπαναφέρει στὴ μνήμη μας τὴ «Lex barbarius Philippus» καὶ νὰ μᾶς κάνει ἕνα ἔξοχο καὶ γεμάτο χιοῦμορ μάθημα Διοικητικοῦ Δικαίου γιὰ τὴ θεωρία τῶν de facto ὀργάνων τοῦ Κράτους καὶ τοῦ de facto δικαίου.

Μὲ τὸν «Τελευταῖο δικαστή», τὸ τρίτο κεφάλαιο τοῦ δοκιμιογραφικοῦ ἔργου τοῦ κ. Στασινόπουλου, ὁ συγγραφέας μᾶς ξαναθυμίζει καὶ πάλι τὴ συγκλονιστικὴ ὑπόθεση τοῦ «Εἰδικοῦ Τμήματος τοῦ Κακουργιοδικείου τοῦ Σηκουάνα», ποὺ τὸν εἶχε ἀπασχολήσει καὶ στὸ «Πινάκιον φακῆς». Σ' ἕνα ἄλλο δικίμιο τοῦ ἴδιου κεφαλαίου: «Ὁ Τερτσέτης καὶ ὁ Ἀντι-Τερτσέτης», ὁ κ. Στασινόπουλος ἐρευνᾶ τὸ πρόβλημα τῆς σκοπιμότητας καὶ τῆς νομιμότητας, κατὰ τὴν ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης, γιὰ νὰ καταλήξει στὸ συμπέρασμα ὅτι «ἡ ὕψιστη σκοπιμότης εἶναι ἡ νομιμότης!» Στὸ τέταρτο δοκίμιο τοῦ τρίτου κεφαλαίου, ποὺ ἐπιγράφεται: «Σύνταγμα καὶ Δικαιοσύνη», ὁ κ. Στασινόπουλος ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἱστορία καὶ τὴν καταγωγὴ ἑνὸς μεγάλου δημοκρατικοῦ θεσμοῦ, τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνταγματικότητας τῶν νόμων ἀπὸ τὰ Δικαστήρια. Ἕνα ἄλλο δοκίμιο εἶναι ἀφιερωμένο στὸ θέμα τῆς πανηγυρικῆς ἔναρξης τοῦ δικαστικοῦ ἔτους.

Τὸ τέταρτο κεφάλαιο θίγει δυὸ πολυσήμαντα προβλήματα: τὸ ψυχολογικό, νομικὸ καὶ ἠθικὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ὑπακοῆς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, καὶ τὸ πρόβλημα τῆς πολυνομίας καὶ τῆς γραφειοκρατίας. Στὸ ἴδιο κεφάλαιο περιλαμβάνεται τὸ δοκίμιο «Ντὲ Γκὼλ καὶ Πομπιντού», στὸ ὁποῖο ἐπιχειρεῖται ἕνας παραλληλισμὸς τῶν δύο γάλλων προέδρων, καὶ ἡ χαριτωμένη σατιρικὴ ἀλληγορία «Ὁ Βολταῖρος καὶ οἱ Ἕλληνες».

Στὸ πέμπτο, τέλος, κεφάλαιο, περιλαμβάνονται τὰ μελετήματα γιὰ τὴ «νέα προστασία τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας» καὶ γιὰ τὴν «προστασία τῆς ἐθνικῆς γλώσσας ἀπὸ τὴν «εἰσβολὴ ξένων στοιχείων», καθώς, ἐπίσης, καὶ τὰ δοκίμια: «Οἱ Ναζὶ καὶ τὰ βιβλία», ποὺ προκαλεῖ ἀνησυχητικὲς καὶ δυσοίωνες σκέψεις στὸν ἀναγνώστη, καὶ «Ἡ ἀ-

δεια καρέκλα», ποὺ συμβολίζει τὴν ἀόρατη παρουσία τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης.

Δὲν εἴμαστε, φυσικά, διατεθειμένοι νὰ διαφωνήσουμε μὲ τὴν ἄποψη ὅτι ἡ ξερὴ καὶ ἀσχολίαστη παράθεση τῶν περιεχομένων ἑνὸς βιβλίου εἶναι μιὰ δουλειὰ βαρετὴ καὶ ἄχαρη. Στὴν περίπτωση, ὡστόσο, τοῦ κ. Στασινόπουλου, νομίζουμε, ὅτι εἶταν ἀπαραίτητη, γιατὶ μόνο μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο μποροῦσε νὰ καταδειχθεῖ ἡ καίρια σημασία καὶ σπουδαιότητα τῶν θεμάτων ποὺ τὸν ἀπασχόλησαν στὸ βιβλίο του, καί, τὰ ὁποῖα, σὲ τελευταία ἀνάλυση, δὲν εἶναι ἄλλα ἀπὸ τὰ κεφαλαιώδη θέματα τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δημοκρατίας καὶ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τὸ τρίπτυχο αὐτὸ ποὺ διασώζει καὶ ἐξασφαλίζει, κατὰ ἕνα μέγα μέρος, τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια. Καὶ λέμε, κατὰ ἕνα μέγα μέρος, γιατὶ ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἐξασφάλισης τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, προϋποθέτει τὴ διεύρυνση καὶ προβολὴ τῆς Ἐλευθερίας, ἐκτὸς τοῦ πολιτικοῦ τομέα, καὶ στὸν κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ τομέα. Τότε μόνο ἡ Ἐλευθερία παύει νὰ εἶναι Ἐλευθερία, βασικά, τυπικὴ καὶ γίνεται Ἐλευθερία οὐσιαστική, Ἐλευθερία ἀληθινή.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὰ δοκίμια τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ κ. Στασινόπουλου δὲν παύουν νὰ ἀποτελοῦν, ἔστω καὶ μὲ τὴ μορφὴ ποὺ μᾶς δίνονται, μιὰ πολύτιμη προσφορά, μιὰν αὐτόχρημα ἐθνικὴ προσφορά, θὰ λέγαμε, ποὺ ἀπευθύνεται σὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνες, ἰδιαίτερα, ὅμως, καὶ κατὰ κύριο λόγο, στοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι θὰ κληθοῦν αὔριο νὰ πάρουν στὰ χέρια τους τὴ διαχείριση τῶν τυχῶν τοῦ τόπου μας.

Τὸ δοκίμιο, ἐξάλλου, τὸ τόσο δύσκολο καὶ ἀπαιτητικὸ αὐτὸ λογοτεχνικὸ εἶδος, δὲν εἶναι δυνατὸν ὅπως ἐπανειλημμένα ἔχει τονιστεῖ, νὰ εὐδοκιμήσει, ἂν δὲν διαθέτει αὐτὸς ποὺ τὸ καλλιεργεῖ, πρῶτα - πρῶτα, ὥριμη καὶ καθαρὴ σκέψη καί, δεύτερο, διεισδυτικὴ **παρατηρητικότητα. Ὁ** κ. Στασινόπουλος διαθέτει, ἀναντίρρητα, καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ προσόντα τοῦ δοκιμιογράφου. Ἡ σκέψη του, μάλιστα, δὲν διακρίνεται μόνο ἀπὸ τὸ στοιχεῖο τῆς ὡριμότητας καὶ τῆς καθαρότητας, ἀλλά, ὅπως μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπισημάνουμε πρὶν λίγο καιρό, καὶ ἀπὸ μιὰ λεπτότατη διαπραγματευτικὴ καὶ διαλεκτικὴ ἱκανότητα, θεμελιωμένη πάνω σὲ μεγάλα καὶ πλούσια ἀποθέματα δικαστικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐμπειρίας. Ἂν προσθέσετε σὲ ὅλ' αὐτὰ τὴν πλατειὰ καὶ πολυμερῆ καλλιέργειά του, τὴν ἐνημερότητά του στὰ θέματα τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς φιλοσοφίας, τὴν ἀναμφισβήτητη πνευματικότητά του καὶ τὸ ἤρεμο, στρωτό, χωρὶς ἐξάρσεις καὶ κραυγὲς ὕφος του, ποὺ θυμίζει τὸ ὕφος τοῦ πρίγκιπα τῶν στοχαστῶν Montaigne, θὰ ἔχετε ὁλοκληρωμένη τὴν εἰκόνα τοῦ δοκιμιογράφου Στασινόπουλου.

Μόνο γιὰ τὸ θέμα μερικῶν γλωσσικῶν «ἀτοπημάτων» τοῦ κ. Στασινόπουλου θὰ εἴχαμε νὰ διατυπώσουμε, καὶ πάλι, κάποιες ἐπιφυλάξεις, παρ' ὅλο τὸν κίνδυνο ποὺ διατρέχουμε νὰ χαρακτηρισθοῦμε σὰν γρινιάρηδες. Ἀτυχῶς, ὁ κ. Στασινόπουλος ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ γράφει «ἐθεωρήθη», «ἐδημοσιεύθη», «συλλήψεως», «ἡγέτου», «διαφωτιστοῦ», «μαθηταί», «βαρυποινίτου», «ἀνέχεσθε», «πολίτου», ἀλλὰ καὶ «ἱκανοποίησης», «ἐπικαιρότητας», «φοιτητές», «συνεννόησης», «ὀνειροπόλησης», «ἐξάσκησης», «προσωπικότητας», «παρατηρητικότητας», «ἔμπνευσης». Ἀναρωτιόμαστε: ἄραγε τί νὰ συμβαίνει; Μήπως φταίει γι' αὐτὰ τὰ γλωσσικὰ «ὀλισθήματα» ἡ πολύχρονη δικαστική του θητεία;

Τώρα ποὺ φτάσαμε στὸ τέλος τοῦ κριτικοῦ μας μειώματος, **ἔρχεται στὸ νοῦ** μας τὸ ὡραῖο δοκίμιο ποὺ 'χει ἀφιερώσει ὁ κ. Στασινόπουλος στοὺς «Στοχασμοὺς» («Τέχνη καὶ Ζωή», σελ. 60 - 67). Στὸ δοκίμιο αὐτὸ λέει ὁ κ. Στασινόπουλος ὅτι «ὁ στοχασμὸς εἶναι τὸ πιὸ εὔκολο μαζὶ καὶ τὸ πιὸ δύσκολο λογοτεχνικὸ εἶδος». Λέει ἀκόμη: «ὁ στοχασμὸς στέκεται συνήθως στὴν πηγαία του μορφὴ καὶ βγάζει ἔξω στὸ φῶς σχεδὸν γυμνὴ τὴν ψυχὴ τοῦ συγγραφέα... Ἀλλὰ κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς δημιουργίας, διέρχεται ἀπὸ τὴν κατεργασία ἐκείνη τὴν ἐσωτερική, τὴν ἀπόκρυφη, τὴν ὑποσυνείδητη πολλὲς φορές, συνειδητὴ ὅμως τὶς περισσότερες, ποὺ τὸν κάνει νὰ ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ καθολικοῦ». Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ κ. Στασινόπουλου δίνουν, νομίζουμε, τὴ σωστὴ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα, ποῦ, ὅπως εἶναι φυσικό, μᾶς πολιορκεῖ ὅταν κλείσουμε τὸ βιβλίο του: γιατί τὸ «Μὲ ψήφους τρεῖς ἐναντίον δύο» ἀποσπᾶ τὴν κατάφαση τοῦ πνεύματός μας; Μά, γιὰ τί ἄλλο; Γιατὶ διαθέτει, χωρὶς ἀμφιβολία, τὸ στοιχεῖο τῆς καθολικότητας.

ΞΕΝ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

Πέτρου Χάρη: «Ἡ τελευταία νύχτα τῆς γῆς» (Πέμπτη ἔκδοση)

Κυκλοφόρησε πρόσφατα ἡ πέμπτη ἔκδοση τοῦ τόσο γνωστοῦ διηγήματος τοῦ κ. Π. Χάρη «Ἡ τελευταία νύχτα τῆς γῆς», μ' ἐξώφυλλο καὶ εἰκονογράφηση τοῦ κ. Ν. Χατζηκυριάκου - Γκίκα. Εἶναι δικαιολογημένη ἡ ἀγάπη τοῦ ἐκλεκτοῦ διηγηματογράφου στὸ δημιούργημά του, καθὼς κι' ἡ συναισθηματικὴ καὶ πνευματικὴ συγκίνηση τῶν προλογικῶν γραμμῶν, ποὺ προτάσσει, μὲ τὸν τίτλο «Ἔπειτ' ἀπὸ μισὸν αἰώνα». Ὑποκειμενικά, τοῦ ὑπενθυμίζει τ' ἀνεπανάληπτα χρόνια τῆς πρώτης νεότητας, ποὺ «κι' ὁ κόσμος νὰ χαλάσει», δὲν παύει νὰ οἰστρηλατεῖται ἀπ' τὸν Ἔρωτα — μὲ περισσότερη ἀπληστία καὶ ὁρμή, μπροστὰ στοὺς μεγαλύτερους κινδύνους, ὅπως γλαφυρὰ καὶ πειστικὰ φανερώνει στὸ διήγημα ἡ δεξιοτεχνία του. Ἀντικειμενικὰ καὶ πνευματικά, ἐπειδὴ τοποθετεῖται ἀπὸ μερικοὺς ὑπεύθυνους ἱστορικοὺς τῆς λογοτεχνίας κι' ἀπὸ πολλοὺς ἐργάτες τῶν γραμμάτων καὶ κριτικούς, στὴν ἀπαρχὴ τῆς γόνιμης στροφῆς τῆς νεοελληνικῆς διηγηματογραφίας, κατὰ τὴν τρίτη δεκαετία τοῦ αἰώνα μας. Ὅλοι, σχεδόν, ποὺ ἀσχολήθηκαν, εἰδικὰ ἢ γενικά, μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν οὐσιαστικῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ κ. Χάρη, στὸν τομέα τοῦ πεζοῦ λόγου — ἀπ' αὐτούς, ποὺ πέρασαν τὸ σύνορο κι' ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς — ἀνάμεσα σὲ ὀξυδερκεῖς καὶ δίκαια ἐπαινετικὲς γνῶμες τους γιὰ τὴν προσωπικὴ γλώσσα, τὸ ἰδιότυ-

πο ὕφος, τὴ συμμετρικὴ ἀρχιτεκτονική, τὴ λιτότητα, ποὺ ὑποκρύπτει δυνατοὺς ἐσωτερικοὺς κραδασμούς, τὴ βαθύτερη δραματικότητα, τὴ διάσταση τοῦ συμβόλου καὶ τὴ σπάνια εὑρηματικότητα τῆς πεζογραφίας του, ἰδιαίτερα τόνισαν καὶ τὴ σημασία «Τῆς τελευταίας νύχτας τῆς γῆς», ὡς διηγήματος ποὺ δημοσιεύτηκε στὰ πρῶτα, αἰσθητικῶς καταξιωμένα βήματα, τῆς νεοελληνικῆς διηγηματογραφίας, μετὰ τὰ χρόνια τῆς μεγάλης συμφορᾶς. Εἶναι γνωστὴ ἡ σύγχυση καὶ ἡ ἐσκεμμένη, πολλὲς φορές, ἀτημελησία, ποὺ ἐπικρατοῦσε, τότε, στὸ χῶρο τοῦ ἑλληνικοῦ διηγήματος. Στὸ περιεχόμενο καὶ στὴ μορφή. «Ἡ ταβέρνα βασίλευε σὰ θέμα καὶ σὰ νοοτροπία», γράφει ὁ κ. Τερζάκης, — ὁ μόνος ἀπ' τοὺς ζωντανούς, ποὺ κρίσεις του ἀνθολογοῦνται ἀπὸ τὸν κ. Χάρη, ἐπειδὴ δένονται μὲ τὴν κριτικὴ τοῦ ἀείμνηστου Αἰμ. Χουρμούζιου, ποὺ ἀκολούθησε. Καὶ μόνο στὶς ὑπεύθυνες ἀπόψεις τῶν δύο αὐτῶν προσωπικοτήτων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης — τόσο σοβαρῶν καὶ ἀδιάβλητων στὸ ἦθος — ἂν μέναμε, ἔφταναν νὰ στερεωθεῖ ἡ ἱστορικὴ σημασία τοῦ διηγήματος αὐτοῦ, ἡ ἐπιτυχημένη ἀνανεωτικὴ τάση του καὶ ἡ σφαιρικὴ ἀξία του, ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ γράφτηκε ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε περίοδο τοῦ ἀφηγηματικοῦ λόγου. Ἐφόσον οἱ μελετητὲς ἐξακολουθοῦν νὰ σημειώνουν τὴν ἰδιαιτερότητά του, παρ' ὅλες τίς, ἐν τῷ μεταξύ, προσπάθειες, τὶς δοκιμές, τὶς δολιχοδρομίες, τὴ νόθευση τοῦ εἴδους, τοὺς συνεχεῖς πειραματισμοὺς καὶ τοὺς εὔχυμους καρπούς, κάποτε, τῶν νέων μορφῶν του.

Ἀπ' τοὺς τελευταίους κριτικούς του θ' ἀναφέρω τὸν πεζογράφο καὶ θεατρικὸ κριτικὸ κ. Σόλ. Μακρῆ. Ἀφιέρωσε στὴ συνολικὴ προσπάθεια τῆς πεζογραφίας τοῦ κ. Χάρη μιὰ νευρώδη καὶ ὑποδειγματικὰ πυκνὴ μελέτη, ποὺ τονίζει, γενικά, «τὴν ἀμελητέα περίοδο ξεπεσμοῦ τῆς μεγάλης διηγηματικῆς παράδοσης», προσθέτοντας, ὅτι «ἕνα ἐκπληκτικὰ πρώιμο ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ γεγονότος» (τῶν μεταβολῶν τῆς κοινωνικῆς δομῆς καὶ τῆς μεταστοιχείωσής της σὲ τέχνη) «στάθηκε τὸ διήγημα τοῦ Π. Χάρη».

Τὸ ἐξομολογητικὸ κείμενο τοῦ κ. Χάρη, ποὺ δημοσιεύεται πρὶν τὸ διήγημα, μᾶς μεταφέρει στὴν ἐποχὴ τοῦ βιώματός του τῆς νύχτας ἐκείνης τοῦ 1910, ὅταν περίμενε, παιδί, μέσ' στὰ παιδιά, τὸ τέλος τοῦ κόσμου, καὶ στὴν πηγή, ἀργότερα, τοῦ μύθου τοῦ διηγήματος, γιὰ νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ, ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ «αἰσθητικὸ δίδαγμα», ὅπως λέει, ὅτι πολλαπλὰ εἶναι τὰ κεντρίσματα, ἀπ' τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ ἐμπνευστεῖ ὁ δημιουργός, κι' ὅτι καρποφόρα παρουσιάζεται ἡ ἐπίδραση τῆς καθαρῆς φαντασίας. Τὴ φαντασία αὐτὴ καὶ ἄλλα στοιχεῖα, ποὺ εἶχα ἐπισημάνει στὸ βιβλίο μου γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κ. Πέτρου Χάρη, σχετικὰ μὲ τὸ διήγημα—, θὰ μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ τὰ παραθέσω. «Ἡ τελευταία νύχτα τῆς γῆς», ἀπ' ὅπου πῆρε τὸν τίτλο του καὶ τὸ βιβλίο, περικλείνει τὶς ἀντιδράσεις τῶν ἀνθρώπων μπροστὰ σ' ἕνα μεγάλο φυσικὸ φαινόμενο, ποὺ τὸ περιμένουν ἐναγώνια, ὅταν τὸ κάθε τι μεταμορφώνεται στὴν αἴσθηση καὶ στὴ φαντασία καὶ παίρνει μοναδικὴ καὶ ἀκραία σημασία: ὁ ἔρωτας, τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ἡ ἄξαφνη μοναξιά, τὸ φύσημα τοῦ ἀέρα, ὁ ριγηλὸς ἀντίλαλος κάθε φωνῆς. Ὅσο κι' ἂν ἡ ταραχὴ ἀπ' τὸ ἀναμενόμενο τέλος τῆς ζωῆς εἶναι γενική, ἡ κίνηση τῶν ἡρώων καὶ τὸ ὅλο κλῖμα τοῦ τοπίου διακρίνεται γιὰ τὸν ἐσωτερικό του χαρακτῆρα, ποὺ τὸν διαμορφώνουν τὰ κενά, οἱ καίριες νύξεις, οἱ ὑποβλητικὲς παρεμβολὲς φυσικῶν εἰκόνων, ὁ ὑποκρυπτόμενος, ἐνστικτώδης ἐρωτισμὸς — κεντρισμένος μπροστὰ στὸν ἀπειλητικὸ κίνδυνο —, οἱ παρατεινόμενες παγερὲς σιωπές, ἡ ὁρμητική, ἀπὸ ἀπελπισία, γεύση τοῦ πραγματικοῦ. Κι' ἂν τὰ πάντα διαλύονται σ' ἕνα διακριτικὸ ἠμίφως, ἐμφανὴς ἀναδύεται ἡ ψυχολογικὴ παρατήρηση τοῦ συγγραφέα, ὅτι ἡ ἀξία τῶν προσώπων καὶ τῶν πράξεων, τὸ νόημά τους, εἶναι σχετικά, ἀνάλογα μὲ τὴ στιγμὴ καὶ τὴν ψυχικὴ διάθεση, ποὺ μᾶς παρακινεῖ. Τὸ διήγημα αὐτὸ δίκαια κέρδισε τὴ γενικὴ ἐκτίμηση, μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ ἀλήθεια του, τὴν εὔστοχη ψυχολογία του, τὴ βαθειὰ συγκίνηση ποὺ μεταγγίζει. Ἀποτελεῖ ἕνα θαυμάσιο ὑπόδειγμα μεταστοιχείωσης τῆς συγκεκριμένης πραγματικότητας ἀπ' τὴν ποιητικὴ φαντασία καὶ τὴ συνδυαστικὴ βούληση».

Γιώργου Δέλιου: «Ἡ συνάντηση καὶ ἄλλες ἱστορίες τοῦ καιροῦ μας».

Τὴν ἐλλειπτική, τὴν ἀποσπασματική, τὴ συγκεχυμένη, τὴ ροϊκὴ γεύση τῆς ζωῆς μᾶς χαρίζει ὁ ἐκλεκτὸς πεζογράφος κ. Δέλιος, μὲ τὴν τελευταία συλλογὴ διηγημάτων του. Περισσότερο, ὡς ἀντίδωρο μιᾶς μνήμης, ποὺ βρίσκεται σὲ διαρκῆ διαθεσιμότητα, γιὰ ν' ἀνασυνθέτει τὶς ἀκραῖες, τὶς συμπυκνωμένες στιγμές ἢ ὧρες τῆς ἐσωτερικῆς πληρότητας τῶν ἀνθρώπων του, — τόσο εὔθραυστης, πάντοτε — καὶ τῆς παραμόνιμης σχεδὸν πίκρας καὶ ἀνίκητης, οὐσιαστικά, μοναξιᾶς τους. Ἡ μνήμη, βέβαια, κι' ἡ ἀνύστακτη φαντασία στὸν κ. Δέλιο δὲν εἶναι καθόλου ξένες πρὸς τὴ φαινομενολογία καὶ τὴν ἀσύλληπτη πολυχρωμία τῆς ἀνερμήνευτης καθημερινότητας. Τὸ ἀντίθετο. Ἐκπηδοῦν ἀπ' τὰ ἔγκατα ἑνὸς πλούσιου ἐσωτερικοῦ κόσμου, ποὺ ἔχει ἀποθηκεύσει πολλὰ «ὑλικά», μὲ τὴν πολυδιάστατη παρατηρητικότητά του, τὴ ζωγραφική του ὅραση, μὲ τὴν ἐντατικὴ ἱκανότητά του νὰ συλλαμβάνει τὴν πολύπλευρη πραγματικότητα, μὲ τὴ λεπτὴ αἴσθηση τῆς φύσης. Θάλεγε κανείς, ὅτι κι' ὁ ἴδιος, ὅπως ἕνας ἥρωάς του «μὲ σταθερὸ βλέμμα κοιτάζει, παρατηρεῖ καὶ συγκρατεῖ». Κι' ἀπ' αὐτὸ τὸ «συγκράτημα», βέβαια, ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα «νὰ διαλύσει τὸ ἄυλο ὑφάδι τῆς ὁμίχλης», γεμίζοντας τ' ἄσπρα χαρτιά, παίρνει ὅ,τι θεωρεῖ σημαντικώτερο, γιὰ νὰ ὑφώσει ἡ τέχνη του τὴ δημιουργία τῆς μεταστοιχείωσης. Ἕνα εἶδος σκεπτικισμοῦ χαρακτηρίζει τὴ στάση τοῦ συγγραφέα ἀπέναντι σ' αὐτό, ποὺ ὀνομάζουμε ζωὴ καὶ δράση τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὴν ἁπτή, συγκεκριμένη, πραγματιστική τους κατάληξη. Ἡ ἀξιολόγηση ὅλων αὐτῶν τῶν ἐξωτερικῶν δραστηριοποιήσεων δὲν ὑπάρχει, γιὰ τὸ συγγραφέα, στὴ ρεαλιστικὴ περιγραφή τους καὶ στὴ σχηματοποιημένη διασύνδεσή τους, ὅσο σὲ ὡρισμένα, απομονωμένα, «σημαδιακά» γεγονότα, σὲ ὡρισμένα

λόγια, χειρονομίες, ἐκρηκτικὲς διεξόδους ἀπ' τὴν ἀκαθόριστη ψυχικὴ καταπίεση ἢ ἀπ' τὶς ἀναστολὲς τῆς πράξης, μέσα στὴ βαρυθυμία, τὴ σιωπὴ καὶ τὴν ἐφιαλτικὴ ἐρημιά. Ἀνάμεσα στὶς οὐσίες, ποὺ δυναστεύουν τὰ βάθη τῶν ἡρώων του καὶ στὴν διαρκῶς ἐκτινασσόμενη καὶ παράλογη πραγματικότητα τῆς κραυγαλέας ζωῆς, ὑπάρχει ἀπεριόριστη, κάποτε, διάσταση. Χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει, ὅτι δὲν τῆς ἀποσποῦν θρυμματισμένες, ἔστω, καὶ χωρὶς λογικὸ είρμό, πλευρές της, καὶ δὲν ξεχωρίζουν εἰκόνες τῆς φύσης, ὁμόλογες ἢ ἀντίρροπες μὲ τὶς διαθέσεις τους, ἀκόμη καὶ οὐδέτερες. Πάντως, τὸ κυριαρχικὸ στοιχεῖο τοῦ παλμοῦ τῶν ἀδύτων τους, εἶναι ἡ ψυχολογικὴ ρευστότητα, τὸ κοχλάζον γίγνεσθαι, ἡ ταυτόχρονη, κάποτε, διακίνηση τῶν αἰσθημάτων καὶ συναισθημάτων τους, τῶν ἀντιδράσεων καὶ τῆς σιγῆς τους, στὶς τρεῖς διαστάσεις τοῦ ἀτομικοῦ χρόνου. Χτυπιοῦνται οἱ ἥρωές του ἀνάμεσα σὲ ἴσκιους, μέσα στὴν ἀδυσώπητη μοναξιά τους, τὴν ἀποξένωσή τους, καθὼς τὸ τραυματισμένο ἐγὼ τους ἀντικρύζει, τελικά, τὴν ἀδιαφορία, τὴν παγερότητα τῶν κοινωνιῶν, τῶν δικῶν του ἀνθρώπων καὶ τῶν πόλεων. Μὲ τὰ συντρίμια τῆς μνήμης καί, κυρίως, μὲ τὴ γενναιόδωρη συνδρομὴ τῆς φαντασίας, ποὺ ἐκφράζει πιὸ καθαρὰ τὰ ὑποστασιακώτερα στοιχεῖα τῆς ζωῆς, ἀγωνίζονται νὰ διαρρήξουν τὸν κλοιό τους, νάρθοῦν σ' ἐπικοινωνία μὲ τοὺς συνανθρώπους, νὰ μιλήσουν, νὰ ἐξομολογηθοῦν, γιὰ νὰ βροῦν κάποιαν ἐξισορρόπηση. Μολονότι, τὶς περισσότερες φορές, τὸ ξέρουν καλά, ὅτι ἡ οὐσιαστικὴ ἀλήθεια τους βρίσκεται στοὺς δραματισμοὺς τῆς λυρικῆς ἔξαρσης, στὸ βίωμα καὶ τὴν καταγραφὴ τῶν συνεχῶν συναισθηματικῶν μετασχηματισμῶν τους. Ἂν οἱ ἥρωές του συχνὰ αἰσθάνονται τὴν παρόρμηση καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ μιλοῦν, εἶναι πιὸ πολὺ γιὰ νὰ βεβαιώσουν τὸν ἑαυτό τους, ὅτι ὅλα δὲ χάθηκαν ἀκόμη, μ' ἕνα τόσο κερματισμένο Ἐγώ, ποὺ ἐμποδίζει, ὡστόσο, τὴν ἐκκένωση τῆς ψυχῆς, τὴν κάποια ταύτιση, τὴν ἁρμονία, τὴ γαλήνη. Ἡ κάθε ἔξοδος τῶν ἡρώων του ἀπ' τὴν ἀνεπανάληπτη μονάδα τους, ἀπ' τὴν κατάθλιψη καὶ τὸν τρόμο, κάποτε, τῆς ὑπαρξιακῆς μοναξιᾶς τους, καταλήγει σὲ μιὰ νέα ἐπιστροφὴ στοὺς ὀντολογικοὺς προβληματισμούς τους. Τὶς δραματικὲς αὐτές, στὸ βάθος, καταστάσεις, μᾶς τὶς ἀποκαλύπτει καὶ τὶς ὑποβάλλει ἡ προσωπικὴ ἔκφραση τοῦ συγγραφέα, ἡ ἰδιότυπη τέχνη του, ποὺ χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν ψυχογραφικὴ διεισδυτικότητά της, τὴ δύναμή της ν' ἀποδίδει ποικιλίες ἀποχρώσεων, τὸν ἐσωτερισμό της, τὴν εὐγένειά της, τὴ δημιουργία μουσικῆς ἐξωκοσμικῆς, συνήθως, ἀτμόσφαιρας. Τὴν ἀποκοπή της — στὸ περιεχόμενο καὶ στὴ μορφὴ — ἀπ' τὴν ὀρθόδοξη ἀφηγηματικὴ ροὴ καὶ τὴν προσκόλληση σὲ θέματα. Καθὼς ἔγραφε σ' ἕνα ἐνδιαφέρον δοκίμιό του, «ἡ τέχνη εἶναι ἐλεύθερη, ἀνυπάκοη κι' ἀπειθάρχητη σὲ κάθε εἶδος καταναγκασμό. Ἀλλιῶς, παύει νὰ εἶναι τέχνη». Προσυπογράφεις τὴν ἄποψη, ὑπὸ τὸν ὅρο, ὅμως, τὸ μήνυμα, ἃς ποῦμε, τοῦ συγγραφέα καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ δικαίωσή του νὰ πηγάζουν ἀπ' τὴν αὐθόρμητη, τὴ φυσιολογικὴ κίνηση τῶν ἡρώων του. Στὴν περίπτωση τοῦ κ. Δέλιου, οἱ πεποιθήσεις του γιὰ τὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὸ εἶδος γραφῆς ποὺ προτιμᾶ, παρεμβαίνουν, κάποτε, διακόπτουν τὴν ὁποιαδήποτε ροὴ καὶ πηδαλιουχοῦν δοκιμιακὰ τὸ διήγημα. Γι' αὐτό, θεωρῶ πιὸ εὐτυχισμένα τὰ συγγραφικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ κ. Δέλιου, ὅταν μᾶς ἀνεβάζει μὲ τὰ φτερὰ τῆς φαντασίας του καὶ μᾶς ἀφήνει στὸν εὐχάριστο ἢ ἐπικίνδυνο μετεωρισμό μας. Χωρὶς σχόλια, καὶ μᾶλλον περιττὰ ὑποβαστάγματα, ἡ συγκίνηση εἶναι πληρέστερη. Ἄλλωστε, στὴν πολύχρονη πεζογραφία τοῦ κ. Δέλιου, ποὺ διακρίνεται καὶ γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ ὀνειρική της ποιότητα, ἀρκεῖ ἡ μαγικὴ ἐκείνη ἀτμόσφαιρα, μέσα στὴν ὁποία καταδυθίζονται καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τοπίο τῆς ὑπαρξιακῆς ἀγωνίας τῶν ἡρώων του καὶ τὸ φυσικὸ τοπίο, γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ὁ κόσμος τῆς τέχνης του. Μιᾶς τέχνης, μὲ ζηλευτὴ ὁμοιογένεια καὶ συνέπεια στὴ διερεύνηση τῶν ἐγκάτων τοῦ ἀτόμου, γιὰ ν' ἀποσπαστεῖ καὶ μέρος, ἔστω, τῆς ἀλήθειας του, ἀπ' τ' ἀξεδιάλυτα αἰνίγματά του. Ἡ μετακίνηση τοῦ συγγραφέα ἀπ' τὸν ἐσωστρεφῆ κόσμο τοῦ φανταστικοῦ, τοῦ λυρικοῦ, τοῦ ἐκστατικοῦ, τοῦ ὑπερβολικά, κάποτε, ἀναλυτικοῦ, τοῦ μακρινοῦ, τοῦ, βασικά, ἀνεξιχνίαστου, δὲν ἀποβαίνει πρὸς ὄφελος τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἀποτελέσματος. Ἡ διολίσθησή του, λίγες φορές, πρὸς τοὺς χώρους τῆς ἄμεσης ἀντιμετώπισης τῆς ζωῆς, τῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἀντιθέσεών της, καθὼς καὶ οἱ ἀναφορές του σὲ γεγονότα πολιτικῆς ὑφῆς, ποὺ δὲν δένονται ὀργανικὰ μὲ τὴν καθολικὴ πορεία τοῦ διηγήματος, δὲν συντελοῦν στὴ σφαιρικὴ ἀρτίωση τῶν στόχων του. Οἱ ὁποιεσδήποτε παρατηρήσεις, ὅμως, δὲ μειώνουν, γενικά, αὐτὴ τὴν εὐγενικὴ καὶ λεπτὴ τέχνη τοῦ σκιόφωτος, ποὺ ἐπιβάλλεται καὶ μὲ τὸ ὕφος τοῦ συγγραφέα, τόσο στὶς μακροπεριοδες φράσεις, μὲ τὸ μουσικὸ κυματισμό τους, ὅσο καὶ στὶς μικρότερες, τὶς ἀγχώδεις καὶ μὲ περισσότερο νεῦρο.

ΔΗΜ. Κ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ε. Ν. Μόσχου: «Τάσος Ἀθανασιάδης - Ἕνας ἀνατόμος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ψυχῆς», (Δοκίμιο κριτικῆς).

Δὲν θὰ μποροῦσε, νομίζουμε νὰ θεωρηθεῖ κανεὶς ὑπερβολικός, ἂν ἔλεγε πὼς ὁ κ. Τάσος Ἀθανασιάδης βρῆκε στὸ πρόσωπο τοῦ κ. Ε. Ν. Μόσχου τὸν πιὸ εὐσυνείδητο μελετητὴ καὶ τὸν ἰδανικώτερο ἑρμηνευτὴ τοῦ ἔργου του. Ὁ κ. Μόσχος κατόρθωσε, πράγματι, μὲ τὸ «κριτικό» του «δοκίμιο»: «Τάσος Ἀθανασιάδης - ἕνας ἀνατόμος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ψυχῆς», νὰ μᾶς δώσει μιὰ λαμπρὴ ἐργασία, ποὺ διερευνᾶ ἐξαντλητικά, τοποθετεῖ μὲ σωστὴ κρίση καὶ ἀξιολογεῖ μὲ δικαιοσύνη τὴν πολύπλευρη προσφορὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν «Πανθέων» στὰ νεοελληνικὰ γράμματα. Δὲν ὑπάρχει, βέβαια, ἀμφιβολία πὼς τὸ ἐπίτευγμα τοῦ κ. Μόσχου ὀφείλεται, κατὰ μέγα μέρος, στὴν ἀγάπη του, ὅπως μᾶς λέει ὁ ἴδιος προλογίζοντας τὸ βιβλίο του, πρὸς τὸ ἔργο τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη, καθώς, ἐπίσης, καὶ σὲ κάποια συγγένεια ψυχικὴ ποὺ ὑπάρχει ἀνάμε-

σα στὶς πνευματικὲς ἀναζητήσεις τοῦ ἀγαπημένου του συγγραφέα καὶ τὶς δικές του ψυχικὲς καὶ πνευματικὲς παρορμήσεις. Οὔτε, ὅμως, ἡ ἀγάπη, οὔτε ἡ ψυχικὴ συγγένεια θὰ μποροῦσαν νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἐπιτυχία τῆς προσπάθειας τοῦ κ. Μόσχου, ἂν ἔλειπαν ἡ πλατειά του καλλιέργεια, ἡ στέρεη λογοτεχνική του κατάρτιση καί, προπάντων, ἡ διεισδυτική κριτική του σκέψη.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου του, ὁ κ. Μόσχος ἀναφέρεται στὴ συγγραφικὴ προδιάθεση (1) καὶ στὰ χρόνια τῆς συγγραφικῆς προετοιμασίας τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη· ἰδιαίτερος λόγος γίνεται, στὸ μέρος αὐτὸ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Μόσχου, γιὰ τὶς ἐπιδράσεις ποὺ ἐσημάδεψαν τὴν κατοπινὴ ἐξέλιξη τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη καὶ ἐπισημαίνεται ὁ ρόλος ποὺ ἔπαιξε στὴ διαμόρφωση τῆς σκέψης του ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ προσωπικότητα τοῦ Φώτου Πολίτη, στὸν ὁποῖο εἶναι ἀφιερωμένο καὶ τὸ πρῶτο τυπωμένο βιβλίο του: «Πῶς ἔβλεπε ὁ Φῶτος Πολίτης τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα», (1936).

Στὴ συνέχεια τοῦ βιβλίου του, ὁ κ. Μόσχος παρακολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα τὴ συγγραφικὴ δραστηριότητα τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ διηγηματική του συλλογή: «Θαλασσινοὶ προσκυνητές», (1943) καὶ τὸ χρονικὸ ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Καποδίστρια: «Ταξίδι στὴ μοναξιά», (1944), ποὺ ἀποτελοῦν τὸ «λυρικὸ προανάκρουσμα», ὅπως πολὺ χαρακτηριστικὰ λέει ὁ κ. Μόσχος, τῆς μακρᾶς θητείας τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη στὰ νεοελληνικὰ γράμματα.

Ὕστερα ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ λυρικῆς ὑφῆς ἔργα τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη, ὁ κ. Μόσχος θὰ σταθεῖ στοὺς «Πανθέους», (1948 - 1961), τὴν πελώρια αὐτὴ μυθιστορηματικὴ τοιχογραφία, τὸ τεράστιο αὐτὸ συγγραφικὸ ἄθλημα, πού, ὅπως ἔχει γράψει ὁ κ. Ἀνδρέας Καραντώνης, θὰ πρέπει νὰ ἐξασφαλίσει στὸν κ. Τάσο Ἀθανασιάδη μιὰ θέση ὁλότελα ξεχωριστὴ καὶ εἰδικὴ μέσα σὲ ὁλόκληρη τὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία, γιὰ νὰ προχωρήσει, κατόπιν, στὰ βιογραφικὰ χρονικὰ καὶ τὶς μυθιστορηματικὲς βιογραφίες, ποὺ μᾶς χάρισε ὁ ἀκάματος συγγραφικὸς μόχθος τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη, καὶ στὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται: Τὰ «Τρία παιδιὰ τοῦ αἰώνα τους», (1957), «Ὁ Ντοστογιέφσκη ἀπὸ τὸ κάτεργο στὸ πάθος», (1955) καὶ ὁ «Ἀλβέρτος Σβάϊτσερ», (1963).

Στὸ πέμπτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του, ὁ κ. Μόσχος ἀσχολεῖται μὲ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη: «Ἀναγνωρίσεις», στὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας ἔχει συγκεντρώσει διάφορα κριτικά του δοκίμια καὶ μελετήματα.

Τὰ δυὸ τελευταῖα, ὡς τὴν ὥρα, τέλος, μυθιστορήματα τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη: «Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου», (1969) καὶ «Οἱ φρουροὶ τῆς Ἀχαΐας», (1975), στὰ ὁποῖα ὁ συγγραφέας τῶν «Θαλασσινῶν προσκυνητῶν» παρουσιάζεται μὲ πλήρη ὡριμότητα καὶ μὲ ἀνανεωμένη τὴν τέχνη του, ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενο ἑνὸς ἄλλου κεφαλαίου, τοῦ ἕκτου, τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Μόσχου.

Κύριος τοῦ γλωσσικοῦ του ὀργάνου ὁ κ. Μόσχος, χρησιμοποιεῖ στὴ διερεύνηση τοῦ θέματός του τὴν ἀναλυτικὴ μέθοδο, πού, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἔκθεση τῆς ὑπόθεσης καὶ τῆς πλοκῆς τῶν ἔργων τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη, προχωρεῖ σὲ ἐπιτυχημένες ψυχολογικὲς καὶ κοινωνιολογικὲς παρατηρήσεις καὶ ἀναπτύξεις, γιὰ νὰ καταλήξει σὲ συνθετικὰ συμπεράσματα καὶ χαρακτηρισμούς. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι τὸ ἔργο τοῦ κ. Μόσχου παρουσιάζει ἀπόλυτη δομικὴ πληρότητα, ἄν, ἀντὶ τῆς χρονολογικῆς προτιμοῦσε τὴν εἰδολογικὴ κατάταξη στὴ μελέτη τῆς μυθιστορηματικῆς δημιουργίας τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη. Ἔχει, βέβαια, τὰ πλεονέκτηματά της ἡ χρονολογικὴ κατάταξη, γιατὶ κάνει εὐχερέστερο, ἴσως, τὸ ἔργο τοῦ κριτικοῦ, παρουσιάζει, ὅμως, τὸ σοβαρὸ μειονέκτημα ὅτι διασπᾶ τὴ χωρικὴ ἑνότητα τοῦ ἐρευνωμένου θέματος, μὲ μοιραῖο ἐπακόλουθο ἐπαναλήψεις, πού, διαφορετικά, θὰ μποροῦσαν νὰ εἶχαν ἀποφευχθεῖ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ «ἀδυναμία» ποὺ ἐπισημαίνουμε δὲν νομίζουμε ὅτι μειώνει τὴν ἀξία τῆς ὑποδειγματικῆς κριτικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Μόσχου, ἡ ὁποία κατορθώνει νὰ μᾶς ἀποκαλύψει τὴ βαθύτερη οὐσία τοῦ ἔργου τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη, αὐτοῦ τοῦ λαμπροῦ, ὅπως λέει ὁ συγγραφέας, πλαστικοῦ πεζογράφου, ποὺ δὲν παύει νὰ εἶναι, ταυτόχρονα, κι ἕνας θαυμάσιος λυρικὸς ἀφηγητὴς κι ἕνας γεννημένος βιογράφος.

Στὰ «λίγα λόγια», ποὺ προτάσσει στὸ βιβλίο του ὁ κ. Μόσχος, λέει, ὅτι ὁ κ. Τάσος Ἀθανασιάδης εἶν' ἕνας ἰχνηλάτης τῆς αἰώνιας ἀνθρώπινης πορείας, ποὺ μᾶς ἀνοίγει, μὲ τὸ ἔργο του, προοπτικές, μᾶς δημιουργεῖ προβληματισμούς, μᾶς μεταφέρει πολύτιμες ἀνθρώπινες ἐμπειρίες. «Αὐ-

---

(1) Στὴ σελίδα 16 τοῦ βιβλίου του, ὁ κ. Μόσχος γράφει, ὅτι σκόρπια διηγήματα τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη βρίσκονται δημοσιευμένα ἀπὸ τὸ 1931 σὲ διάφορα λογοτεχνικὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Ἐπειδὴ ἡ πρώτη ἐμφάνιση ἑνὸς λογοτέχνη δὲν ἔχει μονάχα γραμματολογικὴ σημασία, σημειώνουμε ὅτι, γιὰ πρώτη φορά, συναντοῦμε τὸ ὄνομα τοῦ κ. Τάσου Ἀθανασιάδη στὸ περιοδικὸ «Ἑλληνικὰ Γράμματα», ποὺ ἔβγαζαν ὁ Κ. Μπαστιὰς καὶ ὁ Β. Μαλατάκης. Στὸ τεῦχος, πράγματι, τῆς 9 Μαΐου 1929, (σελ. 79) τοῦ παραπάνω περιοδικοῦ, δημοσιεύεται τὸ διήγημα «Ἦταν πιὰ δεσποινίς», γραμμένο τὸν Φλεβάρη τοῦ ἴδιου χρόνου, ὅταν, δηλαδή, ὁ κ. Τάσος Ἀθανασιάδης εἶταν δὲν εἶταν δεκαέξη χρονῶν. Ἀκολουθοῦν, ὕστερα, τὰ ἑξῆς διηγήματα, δημοσιευμένα στὸ ἴδιο περιοδικό: «Δυὸ χρόνια στὴ ντουλάπα», τεῦχος τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1929, σελ. 590, «Ὁ Κοσμᾶς», τεῦχος τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1929, σελ. 640 καὶ «Τὸ μάτι», τεῦχος τῆς 8 Φεβρουαρίου 1930, σελ. 113, γραμμένο τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1929. Θὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε, ὅτι τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ διηγήματα ἔχουν σὰν ὑπόθεσή τους παιδικὰ βιώματα τοῦ συγγραφέα ἀπὸ τὴν πατρίδα του Σαλιχλί.

τὴν ἀκριβῶς τὴν ἰχνηλασία κι αὐτὴ τὴν ἐπίμονη καὶ διεισδυτικὴ ἐποπτεία, συνεχίζει ὁ κ. Μόσχος, θέλησα νὰ τὴν ἀναλύσω στοὺς πιὸ μυστικοὺς ἄξονές του. Ἐλπίζω νὰ μὴν ἔχω προδόσει τὸ ἔργο καὶ τὸν συγγραφέα.» Νομίζουμε πὼς ἡ ἐλπίδα τοῦ κ. Μόσχου δὲν εἶναι καθόλου ἀβάσιμη — μὲ τὸ βιβλίο του, οὔτε τὸν κ. Τάσο Ἀθανασιάδη, οὔτε τὸ ἔργο του πρόδωσε.

ΞΕΝ. Ι. ΚΑΡΑΚΑΛΟΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Βασίλη Γ. Χαρωνίτη: «Καλημέρα στὴν Ἄνοιξη». Παιδικὰ ποιήματα. Ἔπαινος Κύκλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου 1976. — «Δίπτυχο». 1977.

Κ. Μητσάκη: «Νεοελληνικὴ μουσικὴ καὶ ποίηση». Ἀνθολογία. — Θεσσαλονίκη. 1977.

Γ. Ι. Δικαίου: «Μπελλίνο». Κοινωνικὸ δρᾶμα. — 1977.

Σωκράτης Λ. Σκαρτσῆς: «Δημοτικὸ τραγούδι». 1. Δέκα προτάσεις». — «Ὄστρακα». 1977.

Ἀλέξη Ζακυθηνοῦ: «Ἡ μικρὴ φυγή». Ποιήματα. Δεύτερη ἀναθεωρημένη ἔκδοση. — «Οἱ Ἐκδόσεις τῶν Φίλων». 1977.

Γιώργου Παπαστάμου: «Λυρικὴ συνομιλία μὲ τὴν αἰωνιότητα». — «Τὸ Ἑλληνικὸ Βιβλίο». 1977.

Ξενοφῶντος Α. Ἀντωνιάδη: «Ἡ Σκύρος στοὺς περιηγητὲς καὶ γεωγράφους» (1400 - 1900). — Ἑταιρεία Εὐβοϊκῶν Σπουδῶν». 1977.

Δώρας Κουτρουμάνου: «Ἐπιθαλάμια». Ποιήματα. — «Ἰωλκός». 1977.

Ρόης Παπαγγέλου: «Ἄτρακτοι». Ποιήματα. — «Διογένης». 1977.

Σπύρου Μιχ. Εὐλάμπιου: «Κάποιος, κάπου, κάποτε...». Ποιήματα. — 1977.

«Τὸ σύγχρονο ἀστυνομικὸ ὄργανο». — Ἔκδοση Ἀρχηγείου Χωροφυλακῆς. 1977.

Διον. Φιλιππάτου - Δρακονταειδῆ: «Ἑνωτικὸ ἀναθεωρητικὸ ἡμερολόγιο». Διόρθωση τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου. — 1977.

Δελτίον Ἀναγνωστικῆς Ἑταιρίας Κερκύρας. Ἔτος 13ο. Ἀριθ. 13. 1976.

Κώστα Π .Κύρρη: «Ἡ Κυπριολογικὴ βιβλιοθήκη Δημητρίου Ν. Γ. Μαραγκοῦ». — Λευκωσία. 1977.

Σπύρου Κυριαζόπουλου: «Τοῦ τρίτου κόσμου». Ποιήματα. Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία Τροπές. 1977.

Ἀλεξάνδρου Χ. Τσιτσοπούλου: «Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης ὡς ἱστορικὸς μεταφραστής». Τὰ ἀνέκδοτα χειρόγραφα. — Ἀνάτυπον ἀπὸ τὴν «Νέα Ἑστία». 1977.

Παναγῆ Λευκαδίτη: «Παρτιτούρα γιὰ τὴ λαϊκὴ Ραψωδία τῆς Ἐθνικῆς μας ἀντίστασης. 1977.

Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιου Ἀθηνῶν. Ἐπετηρὶς πανεπιστημιακοῦ ἔτους 1976 - 1977. Πρυτανεία Νικολάου Σ. Ματσανιώτη. — 1977.

Λουκίας Μάρβα: «Τὸ νῆμα». Διηγήματα. — «Δίφρος». 1976.

Λουκίας Μάρβα: «Πορεία μὲ τὸ συναίσθημα». 2η ἔκδοση. — «Δίφρος». 1977.

Ἀπόστολου Ε. Βακαλόπουλου: «Πηγὲς τῆς Ἱστορίας τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ». 2 (1669-1812). Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. 2. Θεσσαλονίκη. 1977.

Ναδίνα Δημητρίου: «Ἀναζητήσεις». ΙΙΙ. Ποιήματα. — Κύπρος. 1977.

Γεωργίου Χ. Χιονίδη: «Οἱ Μακεδόνες πρόσφυγες τῆς Σκοπέλου στὰ 1829». — Ἀνάτυπον ἀπὸ τὰ «Μακεδονικά». Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Θεσσαλονίκη. 1977.

Καίτη Παπαδάκη - Καραμήτσα: «Ἑπτὰ Ἰουνίου». Διηγήματα. Πρῶτος ἔπαινος πεζογραφίας διαγωνισμοῦ Ἑνώσεως Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν. — «Τὸ Ἑλληνικὸ Βιβλίο». 1977.

Καλλιόπης Σκαρίμπα: «Ἴσιδα». Ποιήματα. — Χαλκίδα. 1977.

Λ. Θεοφιλόπουλου: «Τὸ Χρυσορυχεῖο πλημμυρίζει». Διήγημα. — Γιοχάννεσμπουργκ. 1977.

Λ. Θεοφιλόπουλου: «Λίγα ἀπὸ δῶ καὶ λίγα ἀπὸ κεῖ». — Γιοχάννεσμπουργκ. 1977.

Χρίστου Ζαφείρη: «Τὸ μονοτονικὸ σύστημα ἀναγκαιότητα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας». — Ἐκδόσεις Ἐγνατία. 1977.

Κύπρος Χρυσάνθης: «Πέρα ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ὁ ἥλιος». Ὁδοιπορικό. — Λευκωσία. 1977.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στὴν ἕδρα Νεοελληνικῶν Σπουδῶν «Γιῶργος Σεφέρης» τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρντ, ποὺ ἱδρύθηκε μὲ χορηγία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, θὰ διδάσκει ὡς ἐπισκέπτης - καθηγητὴς ὁ κ. Γ. Π. Σαββίδης, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Στὸ «Βῆμα» ἄρθρα καὶ σημειώματα τοῦ κ. Ἐμμ. Κριαρᾶ γιὰ τὴ σωστὴ δημοτική.

—Στὴν «Καθημερινὴ» (24 καὶ 25 Αὐγ.): Ἰω. Ν. Ξηροτύρη «Ἡ ἐμπορικοποίηση τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν καὶ τὸ πιστεύω τῶν Καρχηδονίων».

— Σὲ πολλὲς ἐφημερίδες ἐπιδοκιμάστηκε ὁ ἔλεγχος τῶν μεταφράσεων τοῦ κ. Κ. Ταχτσῆ ἀπὸ τὸν κ. Θεόδωρο Ξύδη. Σὲ μία μάλιστα, στὴν

«Π α τ ρ ί δ α» τοῦ Πύργου (25 Αὐγ.), οἱ κρίσεις εἶναι διεξοδικὲς καὶ στὸν ἁρμόζοντα τόνο.

Ἐλάβαμε, ἀκόμη, «Σ ύ γ χ ρ ο ν η Σ κ έ ψ η», — διευθυντὴς ὁ κ. Γ. Ν. Παπαγεωργίου, — μὲ πολλὲς πληροφορίες καὶ κρίσεις γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν καλλιτεχνική μας ζωή, «Τ ὰ Θ ε ρ μ ι ά», «Φ ῶ ς» τῆς Λειβαδιᾶς, «Ἀ ν α π η ρ ι κ ὸ ν Β ῆ μ α», «Φ ω ν ὴ τ ῆ ς Ἀ χ α ΐ α ς» τοῦ Αἰγίου, «Π α γ κ ρ η τ ι κ ή», «Δ η μ ο κ ρ α τ ι κ ὸ Π ρ ο β λ η μ α τ ι σ μ ό», «Α ἰ τ ω λ ι κ ή» Μεσολογγίου (31 Ἰουλ.), μὲ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Κ. Σ. Κώνστα «Ἡ Κλεισοβα τοῦ Μεσολογγιοῦ», ἀπ' ὅπου γίνεται, γιὰ πρώτη φορά, γνωστὸ ἕνα παλαιὸ ἑβδομαδιαῖο ἔντυπο τοῦ Μεσολογγίου ποὺ τύπωνε ἐκεῖ ὁ Στάμος Μπράνιας γύρω στὰ 1895, «The Hellenic Journal» τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, «Σ ί φ ν ο», «Review», «Ὀ ρ θ ό δ ο ξ ο Π α ρ α τ η ρ η τ ή» Ν. Ὑόρκης, «Σ ι φ ν α ϊ κ ὴ Φ ω ν ή», «Ὀ λ υ μ π ι ά δ α», μηνιαία ἔκδοση τῆς ὁμώνυμης σχολῆς ἀδελφῶν νοσοκόμων, «Μ α θ η τ ι κ ὴ Ἑ σ τ ί α», ἔκδοση τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Παγκύπριου Γυμνασίου, «Δ ι ά λ ο γ ο» (φύλλο 20ό), μὲ ἀξιόλογα μελετήματα, «Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ὸ Δ ε λ τ ί ο» τῆς Ἐμπορικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, «The Greek Gazette», «Α ὐ γ ή» τοῦ Πύργου, μὲ τὶς «Προσωπικότητες ἱστορικὲς τῆς Ἑλληνικῆς γραμματολογίας» τοῦ κ. Δ. Ν. Κωνσταντόπουλου, «Π υ ρ σ ὸ Β ο ρ ε ί ο υ Ἠ π ε ί ρ ο υ», «Ἐ φ η μ ε ρ ί δ α τ ῆ ς Κ ο ρ ί ν θ ο υ», «Κ έ ρ κ υ ρ α», «Κ ε ρ κ υ ρ α ϊ κ ὰ Ν έ α», «Τ ὰ Τ σ ί ν τ ζ ι ν α», «Κ α θ ο λ ι κ ή», «Θ ε σ σ α λ ι κ ὴ Π ρ ω τ ο π ο ρ ί α», «Τ α χ υ δ ρ ό μ ο τ ῶ ν Α ἰ γ υ π τ ι ω τ ῶ ν», «Ἀ μ α ρ υ σ ί α», «Ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ὴ Ἀ λ ή θ ε ι α», «Ὁ Κ ό σ μ ο ς μ α ς» τοῦ Ἱδρύματος περιθάλψεως χρονίως πασχόντων, «Ἐ κ κ λ η σ ί α» (τεῦχ. 15-16), μὲ ἄρθρο τοῦ κ. Κων. Γ. Μπόνη γιὰ τὴν Κοίμηση τῆς Θεομήτορος, «Ν έ α Ἐ π ο χ ή» Κατερίνης, «Π α ρ ά λ λ η λ α κ ε ί μ ε ν α», «Ariel», «Lettres Soviétiques», «Τ ρ ι φ υ λ ι α κ ὴ Ἑ σ τ ί α» καὶ «Κ ε φ α λ ο ν ί τ ι κ η Π ρ ό ο δ ο».

Ω.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

10 Σεπτεμβρίου

Τὰ κείμενα ποὺ λαβαίνουμε δὲν ἐπιστρέφονται. Κι ἂν εἶναι γραφομηχανημένα ἢ τουλάχιστον καθαρογραμμένα καὶ ὄχι πολυσέλιδα, σχολιάζονται σ' αὐτὴ τὴ στήλη.

Οἱ ἀνώνυμες ἐπιστολὲς δὲν διαβάζονται καί, φυσικά, δὲν παίρνουν ἀπάντηση.

κ. Δ η μ. Χρ. Σ. Ἐνταῦθα. Θὰ δημοσιευθεῖ σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα τεύχη. — κ. Θ. Π α ρ θ. Βόλο. Προσπαθήσατε, μὰ δὲν καταφέρατε νὰ περιορίσετε ἀρκετὰ τὰ ἀντιλυρικὰ στοιχεῖα στὸ «Χῶμα» καὶ στὸ «Χρόνο». Νὰ μερικοὶ στίχοι σας, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ δίνουν τὸν τόνο καὶ στὰ δυὸ ποιήματα:

Ἡ Γῆ μας σὰν εἶναι χρυσή,
σὰν εἶναι πράσινη, σὰν εἶναι ροδαλή,
σὰν εἶναι φορτωμένη ἄνθια καὶ καρπούς,
εἶναι γιατὶ τὸ εὐλογημένο χῶμα
τὴν ἀγάπη γύρω του σκορπάει.

Στὴ «Συναυλία στὸν Παγασητικό» μερικὲς καλὲς εἰκόνες, σύνολο μέτριο. Περισσεύουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ στίχοι ποὺ καταστρέφουν τὴ λυρικὴ ἑνότητα. — κ. Β. Κ ω β. Ἐνταῦθα. Διορθῶστε τὸν γ' στίχο τῆς «Κιβωτοῦ» — ἐκεῖνο τὸ «ἀναμένει» δυσκολεύει τὸ διάβασμά του, — καὶ στεῖλτε το πάλι, γιὰ νὰ δημοσιευθεῖ. — κ. Δ η μ. Κ α τ σ. Σπάρτη. Τὰ βιβλία κρίνονται στὶς σελίδες μας ἀπὸ εἰδικοὺς τακτικοὺς συνεργάτες. — κ. Σ τ. Ζ α φ. Θεσ/νίκη. Στὸ «θάνατο τοῦ θρύλου» ξεχωρίσαμε μερικοὺς καλοὺς στίχους:

Μεσάνυχτα σημαίνουν. Στὴν πλατεία
δυὸ στρατιῶτες μπρούτζινοι, δεμένοι
θαρεῖς ἀπ' τὴν ἀπαίσια εἱμαρμένη,
αἰώνιοι φρουροὶ στὴν πολιτεία

ἀνεβοκατεβάζουν τὰ σφυριά τους.
Δυὸ μηχανὲς γιὰ ὁμορφιὰ φτιαγμένες,
ἀνεύθυνες, γι' αὐτὸ καταραμένες,
τ' ὀδυνηρὸ χτυπᾶνε μήνυμά τους.

Εἶν' ὄμορφη τὴ νύχτα ἡ Βενετία.
Σὰ φίδια τὰ κανάλια διαμαντένια
στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη τὴ μελένια
μοιάζουν νὰ δένουν κάθε συνοικία.

Ἀρτιότερο τραγούδι εἶναι ἡ «Μπαλλάντα». Τὴν κρατοῦμε. Ὅσο γιὰ τὴν «ἀπειθάρχητη λυρικὴ διάθεση», θὰ μπορούσαμε νὰ σᾶς ποῦμε πολλά. Περιοριζόμαστε νὰ σᾶς ἐξηγήσουμε ὅτι ἀπειθάρχητη εἶναι ἡ λυρικὴ διάθεση ποὺ περιφρονεῖ ὁλωσδιόλου τὸ ἔλλογο στοιχεῖο καὶ μένει πολὺ ρευστή, χωρὶς στέρεο ἔδαφος. — κ. Γ ι ά ν. Β α ρ β. Ἐνταῦθα. Ἐπιμένετε στὸν τρόπο γραφῆς, ποὺ τόσες φορὲς ἐλέγξαμε. Περισσότερο δὲν μποροῦμε νὰ σᾶς παρακολουθήσουμε. — κ. Ἀ κ α κ. Κ ο ρ δ. Μεσολόγγι. Καλὰ γραμμένο, δημοσιεύεται. — κ. Β α σ. Κ α ρ α λ. Αἰγάλεω. Ὑπάρχει ἀξιόλογο προσωπικὸ στοιχεῖο στὰ κείμενά σας. Καὶ τὸ στοιχεῖο αὐτὸ θὰ βρεῖ μὲ τὸν καιρὸ καὶ μὲ τὴν ἄσκηση τὴ μορφὴ ποὺ τοῦ ταιριάζει. — κ. Ν. Δ. Τ ρ ι α ν τ. Χαλκίδα. Συμφωνοῦμε. Μὲ μιὰ ὑποσημείωση τελειώνει ἡ συζήτηση. — κ. Β ι κ τ. Π. Ἐνταῦθα. Μὲ τὰ νέα τραγούδια σας ἀλλάξατε προσανατολισμὸ καὶ τεχνική. Προτιμοῦμε τοὺς παλαιότερους στίχους σας μὲ τὴν καθαρὴ λυρικὴ διάθεση.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

Τύποις: Π. ΚΡΟΜΜΥΔΑΚΗΣ & Σια Ο.Ε. - ΦΕΙΔΙΟΥ ἀρ. 10, - Τηλ. 3630114. - ΑΘΗΝΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ἀμερικῆς, 2 — Ἀθῆναι.

ΣΚΟΠΕΛΟΣ

75

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
ΣΤΑΔΙΟΥ 38
ΑΘΗΝΑΙ 132
Τηλ. 322.31.36
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ, Α.Ε.

«HESTIA» BOOKSTORE
I. D. KOLLAROS & Co., Corp.
38 STADIOU STR.
ATHENS 132 - GREECE
Tel. 322.31.36

Ἐπιλογὴ καὶ παρουσίαση σὲ μιὰ θεματικὴ ταξινόμηση τῶν βιβλίων τοῦ δεκαπενθημέρου ποὺ εἰσέρχονται στὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας

Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι Κλασσικοὶ

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ. Βάτραχοι. Λογοτεχνικὴ μετάφραση: Ἠλίας Παπαλᾶς. Σχ. 8ο, σελ. 101. Δρχ. 80

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ. Σφῆκες. Λογοτεχνικὴ μετάφραση: Ἠλίας Παπαλᾶς. Σχ. 8ο, σελ. 95. » 80

DODDS E. R. Πλάτων καὶ Πλωτίνος. Δύο μελέτες. Μετάφρ. Στεφ. Ροζάνη. Ἐκδόσεις «Ἔρασμος». Σχ. 8ο, σελ. 63. » 50

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ. Τρωάδες — Βάκχαι — Φοίνισσαι. Εἰσαγωγή, Μετάφραση, Σχόλιο: Π. Σπανδωνίδης - Φριλίγγος. Βιβλιοθήκη Ἀρχαίων Συγγραφέων «Ι. Ζαχαρόπουλος» Ἀριθ. 20. Σχ. 8ο, σελ. 223 + 150. » 130

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ. Ἰκαρομένιππος. Τὸ πρῶτο βιβλίο ἐπιστημονικῆς φαντασίας. 160 μ.Χ. Μετάφραση: Τ. Ροῦσσος. Ἔκδ. «Κάκτος». Σχ. 8ο, σελ. 175. » 150

Θρησκευτικὰ

ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ. Δρόσος Ἀερμών. Κηρύγματα εἰς τὰ Κυριακὰ Εὐαγγέλια. Λόγοι Ἑόρτιοι - Περιστατικοί. Σχ. 8ο, σελ. 285. » 300

Ἱστορία - Γεωγραφία - Λαογραφία - Ταξίδια

ΑΝΤΑΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ. Συμβολὴ στὴν Ἱστορία τῆς ΕΠΟΝ (Τόμος Α΄ 1—2). Ἔκδ. «Καστανιώτης». Σχ. 8ο, σελ. π΄ + 555. » 500

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ. Εἰσαγωγὴ - Μετάφρασις καὶ Σχόλια: Μιχαὴλ Λάσκαρι. Ἔκδ. «Μπάϋρον». Σχ. 8ο, σελ. 169. » 120

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ. Ἐπιμέλεια: Γεώργος Βελουδῆς. Ἔκδ. «Ἑρμῆς». Σχ. 8ο, σελ. ρκη΄ + 136. » 150

ΛΕΥΚΑΔΑ. Τουριστικὸς Ὁδηγός. Ἐπιμέλεια. Γ. Γρηγόρης. Σχ. 8ο, σελ. 78. » 100

ΡΟΥΣΣΟΣ ΜΑΡΚΟΣ ΑΒΕΡ. .Σαντορίνη: Τὸ νησὶ τῆς φωτιᾶς. Σχ. 8ο, σελ. 96.	»	100
ΣΑΒΒΟΥΡΑΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΟΔ. Προδομένη ἀντίσταση. Τόμος Α΄ Σχ. 8ο, σελ. 336.	»	250
ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΑΘ. Ἀρχαία Σπάρτη. Σύντομος Ὁδηγὸς γιὰ τὴν Ἱστορία, τὰ Μνημεῖα καὶ τὸ Μουσεῖο της. Σχ. 8ο, σελ. 128. (Σπάρτη 1960). Φωτοανατύπωση.	»	80

Νέα Ἑλληνικὴ καὶ Ξένη Λογοτεχνία

AMANDO JORGE. Νύχτα ἀγωνίας. ΙΙ. Μετάφραση ἀπὸ τὸ πρωτότυπο: Γιώργου Ταμβίσκου. Ἐκδόσεις «Νέα Σύνορα». Σχ. 8ο, σελ. 440.	»	250
ΒΛΑΧΟΥ ΕΛΕΝΗΣ. Γιατί δὲν τὰ λέτε; Χρονογραφήματα. 1974-1976. Ἔκδ. «Καθημερινῆς». Σχ. 8ο, σελ. 201.	»	῞00
ΔΑΓΛΑΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ. Ἀγώνας - Ἀγάπη - Ὄνειρο. Ἔκδοσις: «Δίφρος». Σχ. 8ο, σελ. 200.	»	180
ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΛΙΛΗ. Νίκος Καζαντζάκης, ἕνας τραγικός. Ἔκδοση Β΄. Σχ. 8ο, σελ. 314.	»	220
ΜΝΙΑΣΚΟ Β. Τὸ καθυστερημένο ρεπορτάζ. Μετάφραση ἀπὸ τὰ τσέχικα Ἀνδρέας Τσακαλῆς. Ἔκδοσις Ἠριδανός. Σχ. 8ο, σελ. 229.	»	200
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ’75 - ’76. Ἀφιέρωμα στὸν Κώστα Βάρναλη. Ἔκδ. «Κέδρος». Σχ. 8ο, σελ. 207.	»	180
ΠΟΛΙΤΗΣ ΛΙΝΟΣ. Ποιητικὴ Ἀνθολογία. Βιβλίο Ἕβδομο. Καβάφης - Σικελιανὸς καὶ ἡ ποίηση ὣς τὸ 1930. Ἔκδ. «Δωδώνη». Σχ. 8ο, σελ. 164.	»	150
POUND EZRA. Lustra. Ποιήματα. Μετάφραση Τάσου Κόρφη. Σχ. 8ο, σελ. 92.	»	120
ΤΣΙΡΚΑΣ ΣΤΡΑΤΗΣ. Νουρεντὶν Μπόμπα. Νουβέλα. Ἔκδ. «Κέδρος». Σχ. 8ο, σελ. 100.	»	100
ΤΣΙΦΟΡΟΣ ΝΙΚΟΣ. Χρονογραφήματα. Σχ. 8ο, σελ. 337.	»	200
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Κ. Ὁ Ὑπεράνθρωπος. Ἐκδόσεις: «Πέλλα». Σχ. 8ο, σελ. 159. Δεμένο.	»	100

Νομικὰ - Πολιτικὰ

BARAN PAUL A. Ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία τῆς Ἀνάπτυξης. Μετάφραση Ἀγγελικῆς Γαβριηλίδου. Ἔκδ. «Κάλβος». Σχ. 8ο, σελ. 416.	»	280
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ Δ. Πολιτικὴ Ἐξουσία καὶ Ἐπανάσταση. Ἔκδοσις «Ἐξάντας». Σχ. 8ο, σελ. 290.	»	220
ΖΟΥΡΑΤΖΗΣ ΣΠΥΡΟΣ. Ἐναντίον τῆς Δημαγωγίας. Ἀπογραφὴ τῆς τριετίας 1974-77. Σχ. 8ο, σελ. 542	»	400

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΜΑΡΔΑ - ΒΙΡΛΑ Χ. Λαϊκὴ Κυριαρχία καὶ Πολιτικὰ Κόμματα. Σχ. 8ο, σελ. 132. » 150

ΣΑΜΑΡΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ. Κράτος καὶ κεφάλαιο στὴν Ἑλλάδα. Ἔκδ. «Σύγχρονη Ἐποχή». Σχ. 8ο, σελ. 373. » 180

ΧΑΣΑΠΙΔΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ. Ἱστορικὸς Μετασχηματισμός. (Ἀπ' τὴ Δημοκρατία μὲ Δημοκρατία στὸ Σοσιαλισμό). Ἔκδ. «Ἐξάντας». Σχ. 8ο, σελ. 179. » 100

Ξένες Γλῶσσες

MANDESON ARNOLD. Τὰ ἀγγλικὰ χωρὶς δάσκαλο. Μοντέρνα μέθοδος ἀγγλικῆς σὲ 34 μαθήματα. Σχ. 8ο, σελ. 509. Δεμένο. » 200

Παιδαγωγικὰ - Ψυχολογία

ΚΙΡΝΑΝ ΤΟΜΑΣ. Ψυχοθεραπεία. Θεωρίες καὶ πρακτικὲς ἀπὸ τὸν Φρόϋντ μέχρι σήμερα. Μετάφραση Τζένης Μαστοράκη. Ἔκδ. «Ἐπίκουρος». Σχ. 8ο, σελ. 323. » 200

ΚΟΥΡΤΑΛΙΔΗΣ ΘΑΝΑΣΗΣ. Μαθητικὲς Κοινότητες καὶ Δημοκρατικὴ Ἀγωγή. (Ἀπὸ τὴν Ἱστορία στὴν Ἐπικαιρότητα). Σχ. 8ο, σελ. 265. » 160

PASCAL GEORGES. Συλλογή: Γιὰ νὰ γνωρίσετε τὴ σκέψη τοῦ Κάντ. Μετάφραση: Ἀλέξανδρος Βέλιος. Σχ. 8ο, σελ. 242. Δεμένο. » 250

Πνευματισμὸς - Ὑπνωτισμὸς - Ἀπόκρυφοι Ἐπιστῆμαι

ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Σ. Πρῶται ἀρχαί. 1, Ἡ προέλευσις, Ἔργον καὶ Ἀθανασία τῆς Ψυχῆς. 2, Ὁ κοσμικὸς Νόμος τῆς Μετενσαρκώσεως. Σχ. 8ο, σελ. 91. » 100

Σχολικὰ

ΚΑΙΣΑΡΗ ΦΩΤΗ. Ἀρχαῖα Θέματα (στὴ Δημοτικὴ γλῶσσα). Ἔκδ. «Δημόκριτος». Σχ. 8ο, σελ. 246. » 200

ΚΑΙΣΑΡΗ ΦΩΤΗ. Λατινικὰ Θέματα. (Στὴ Δημοτικὴ γλῶσσα). Σχ. 8ο, σελ. 270. » 200

ΣΑΡΡΗ ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. Ἡ τεχνικὴ τῶν Ἐκθέσεων. (Στὴ Δημοτική). Γιὰ ὑποψηφίους Πανεπιστημίου. Σχ. 8ο, σελ. 252.

ΝΤΑΙΝΙΚΕΝ ΦΟΝ ΕΡΙΧ. Ἀποδείξεις. Αὐτοψία σὲ πέντε Ἠπείρους. Σχ. 8ο, σελ. 455. Δεμένο. » 400

ΡΑΪΧΕ ΜΑΡΙΑ. Νάζκα. Μιὰ μυστηριώδης πεδιάδα. Ἔριχ Φὸν Νταίνικεν - Ρομπὲρ Σαρροὺ - Γκεόργκ Γκέρστερ - Ρόμπερτ Ἔρλ. Μετάφραση: Ντῖνος Γαρουφαλιᾶς. Σχ. 8ο, σελ. 156. » 150

Monsieur Jacques Attali
7, Boulevard Flandrin
75016 Paris

Paris, le 2 mai 1977.

Mon Cher Jacques,

Afin de faciliter nos prochains travaux sur les aspects culturels et la dimension humaine du Socialisme, nous avons installé un Secrétariat Permanent au 24 rue du Dragon, Paris 6.

Les diverses taches de coordination, d'information, d'organisation des colloques, etc... seront ainsi confiées à Gisou Bavoillot, Nathalie Barton, Norbert Gamsohn et Denis Bourgeois.

Il faudrait dès à présent étudier la liste des participants au premier symposium qui aura lieu entre juillet et septembre et le secrétariat recueillera toutes vos propositions, de même que vos suggestions sur la période préférentielle, la forme et la durée des travaux.

De mon côté, je vais constituer en Grèce un bureau placé sous l'égide du Mouvement pour la Culture et pour la Paix et je me tournerai vers quelques personnalités grecques susceptibles de se joindre à nous.

Je m'efforce de trouver à Athènes les moyens de couvrir tous frais de voyages et séjours et d'assurer les meilleures conditions pratiques à cette rencontre.

Nous nous félicitons de ce que Roger Garaudy ait accepté d'élaborer un manifeste qui pourrait être la base de travail de ce premier colloque.

Bien cordialement,

Mikis Theodorakis

77

Monsieur Jacques Attali
7, Boulevard Flandrin
75016 Paris

Paris, le 2 mai 1977.

Mon Cher Jacques,

Afin de faciliter nos prochains travaux sur les aspects culturels et la dimension humaine du Socialisme, nous avons installé un Secrétariat Permanent au 24 rue du Dragon, Paris 6.

Les diverses taches de coordination, d'information, d'organisation des colloques, etc... seront ainsi confiées à Gilou Bavoillot, Nathalie Barton, Norbert Gamsohn et Denis Bourgeois.

Il faudrait dès à présent étudier la liste des participants au premier symposium qui aura lieu entre juillet et septembre et le secrétariat recueillera toutes vos propositions, de même que vos suggestions sur la période préférentielle, la forme et la durée des travaux.

De mon côté, je vais constituer en Grèce un bureau placé sous l'égide du Mouvement pour la Culture et pour la Paix et je me tournerai vers quelques personnalités grecques susceptibles de se joindre à nous.

Je m'efforce de trouver à Athènes les moyens de couvrir tous frais de voyages et séjours et d'assurer les meilleures conditions pratiques à cette rencontre.

Nous nous félicitons de ce que Roger Garaudy ait accepté d'élaborer un manifeste qui pourrait être la base de travail de ce premier colloque.

Bien cordialement,

Mikis Theodorakis

Monsieur Max-Pol Fouchet
2Bis, rue de Bièvre
75005 Paris

Paris, le 2 mai 1977.

Mon Cher Max-Pol,

Afin de faciliter nos prochains travaux sur les aspects culturels et la dimension humaine du Socialisme, nous avons installé un Secrétariat Permanent au 24 rue du Dragon, Paris 6.

Les diverses taches de coordination, d'information, d'organisation des colloques, etc... seront ainsi confiées à Gisou Bavoillot, Nathalie Barton, Norbert Gamsohn et Denis Bourgeois.

Il faudrait dès à présent étudier la liste des participants au premier symposium qui aura lieu entre juillet et septembre et le secrétariat recueillera toutes vos propositions, de même que vos suggestions sur la période préférentielle, la forme et la durée des travaux.

De mon côté, je vais constituer en Grèce un bureau placé sous l'égide du Mouvement pour la Culture et pour la Paix et je me tournerai vers quelques personnalités grecques susceptibles de se joindre à nous.

Je m'efforce de trouver à Athènes les moyens de couvrir tous frais de voyages et séjours et d'assurer les meilleures conditions pratiques à cette rencontre.

Nous nous félicitons de ce que Roger Garaudy ait accepté d'élaborer un manifeste qui pourrait être la base de travail de ce premier colloque.

Bien cordialement,

Mikis Théodorakis

87

Monsieur Max-Pol Fouchet
28bis, rue de Bièvre
75005 Paris

Paris, le 2 mai 1977.

Mon Cher Max-Pol,

Afin de faciliter nos prochains travaux sur les aspects culturels et la dimension humaine du Socialisme, nous avons installé un Secrétariat Permanent au 24 rue du Dragon, Paris 6.

Les diverses taches de coordination, d'information, d'organisation des colloques, etc... seront ainsi confiées à Gisou Bavoillot, Nathalie Barton, Norbert Gamsohn et Denis Bourgeois.

Il faudrait dès à présent étudier la liste des participants au premier symposium qui aura lieu entre juillet et septembre et le secrétariat recueillera toutes vos propositions, de même que vos suggestions sur la période préférentielle, la forme et la durée des travaux.

De mon côté, je vais constituer en Grèce un bureau placé sous l'égide du Mouvement pour la Culture et pour la Paix et je me tournerai vers quelques personnalités grecques susceptibles de se joindre à nous.

Je m'efforce de trouver à Athènes les moyens de couvrir tous frais de voyages et séjours et d'assurer les meilleures conditions pratiques à cette rencontre.

Nous nous félicitons de ce que Roger Garaudy ait accepté d'élaborer un manifeste qui pourrait être la base de travail de ce premier colloque.

Bien cordialement,

Mikis Théodorakis

Monsieur Enrico Berlinguer
Parti Communiste Italien
Via Botteghe Oscure 4
ROMA

Paris, le 2 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe, à mon grand regret pas en Italie, mais cela se fera bientôt j'espère.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi,

Mikis Théodorakis

Monsieur Enrico Berlinguer
Parti Communiste Italien
Via Botteghe Oscure 4
ROMA

Paris, le 2 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe, à mon grand regret pas en Italie, mais cela se fera bientôt j'espère.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi.

Mikis Théodorakis

Monsieur Jacques Coubard
L'Humanité
7, rue du Faubourg Poissonnière
75009 PARIS

Paris, le 2 mai 1977.

Mon Cher Jacques,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc..., m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Mon Cher Jacques, à toi bien fraternellement,

Mikis Théodorakis

Monsieur Jacques Coubard
L'Humanité
7, rue du Faubourg Poissonnière
75009 PARIS

Paris, le 2 mai 1977.

Mon Cher Jacques,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc..., m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Mon Cher Jacques, à toi bien fraternellement,

Mikis Théodorakis

Monsieur Georges Marchais
Parti Communiste Français
Place du Colonel Fabien
75019 PARIS

Paris, le 2 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain.
Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des sciences, de la politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre Secrétariat Permanent 24 rue du Dragon, Paris 6 reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi,

Mikis Théodorakis

Monsieur Georges Marchais
Parti Communiste Français
Place du Colonel Fabien
75019 PARIS

Paris, le 2 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain.
Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des sciences, de la politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre Secrétariat Permanent 24 rue du Dragon, Paris 6 reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi,

Mikis Théodorakis

Monsieur René Andrieu
L'Humanité
7, rue du Faubourg Poissonnière
75009 Paris,

Paris, le 2 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre Secrétariat Permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi,

Mikis Théodorakis

Monsieur René Andrieu
L'Humanité
7, rue du Faubourg Poissonnière
75009 Paris.

Paris, le 2 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre Secrétariat Permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi.

Mikis Théodorakis

Monsieur François Mitterrand
22, rue de Bièvre
75005 PARIS

Paris, le 3 mai 1977.

Mon Cher François Mitterrand,

J'ai vécu la journée d'hier avec émotion et apprécie votre accueil comme un geste de réelle amitié.

En hâte, deux points avant de quitter Paris.

D'abord souligner que si le projet Socialisme et Culture, dont je vous ai entretenu, m'est essentiel, votre présence au premier colloque d'Athènes me parait tout aussi importante.
D'une part, parce que vous êtes la personnalité la plus représentative d'une réalité Socialiste immédiate.
D'autre part, parce qu'en tant qu'humaniste vous êtes certainement convaincu de la nécessité d'une Voie Culturelle au Socialisme, parallèle et complémentaire de l'action politique.

Deuxième point : la bande originale de l'Hymne est prête.
Il sera facile d'y ajouter les paroles et un éventuel complément orchestral ou choral, car l'enregistrement a été réalisé sur bande 16 pistes.

Je demande à Norbert Gamsohn d'en suivre la réalisation selon vos indications.

Pour l'enregistrement d'un disque et la présentation de l'Hymne au Congrès, pourquoi pas Yves Montand ?

Bien cordialement à vous,

Mikis Théodorakis

83

Monsieur François Mitterrand
22, rue de Bièvre
75005 PARIS

Paris, le 3 mai 1977.

Mon Cher François Mitterrand,

J'ai vécu la journée d'hier avec émotion et apprécie votre accueil comme un geste de réelle amitié.

En hâte, deux points avant de quitter Paris.

D'abord souligner que si le projet Socialisme et Culture, dont je vous ai entretenu, m'est essentiel, votre présence au premier colloque d'Athènes me paraît tout aussi importante.
D'une part, parce que vous êtes la personnalité la plus représentative d'une réalité Socialiste immédiate.
D'autre part, parce qu'en tant qu'humaniste vous êtes certainement convaincu de la nécessité d'une Voie Culturelle au Socialisme, parallèle et complémentaire de l'action politique.

Deuxième point : la bande originale de l'Hymne est prête.
Il sera facile d'y ajouter les paroles et un éventuel complément orchestral ou choral, car l'enregistrement a été réalisé sur bande 16 pistes.

Je demande à Norbert Gamsohn d'en suivre la réalisation selon vos indications.

Pour l'enregistrement d'un disque et la présentation de l'Hymne au Congrès, pourquoi pas Yves Montand ?

Bien cordialement à vous,

Mikis Théodorakis

Monsieur Jean-Paul Sartre

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Jean-Paul Sartre,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède etc..., m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain.
Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Theodorakis

Monsieur Jean-Paul Sartre

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Jean-Paul Sartre,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède etc..., m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain.
Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Theodorakis

Monsieur Bruno Kreiski
Ballhausplatz
WIEN 1010

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Bruno Kreiski,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans un dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Théodorakis

85

Monsieur Bruno Kreisky
Ballhausplatz
WIEN 1010

Paris,le 5 mai 1977.

Cher Bruno Kreisky,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans un dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain.
Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Théodorakis

Monsieur Olof Palme
Riksdaghuset
STOCKHOLM

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Olof Palme,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Theodorakis

Monsieur Olof Palme
Riksdagshuset
STOCKHOLM

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Olof Palme,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain.
Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent, 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Theodorakis

Monsieur Willy Brandt

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Willy Brandt,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Theodorakis

Monsieur Willy Brandt

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Willy Brandt,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Vous pouvez imaginer l'importance que j'attache à votre point de vue et je vous en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura vous intéresser.

Par ailleurs, je vous informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que vous pourriez faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent 24 rue du Dragon, Paris 6, reste à votre disposition pour en débattre.

Cordialement à vous,

Mikis Theodorakis

Monsieur Santiago Carillo
Parti Communiste Espagnol

Paris, le 3 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe, à mon grand regret pas en Espagne depuis la reconnaissance du Parti, mais cela se fera bientôt, je l'espère.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent 24 rue du Dragon, Paris 6 reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi,

Mikis Theodorakis

88

Monsieur Santiago Carillo
Parti Communiste Espagnol

Paris, le 5 mai 1977.

Cher Camarade,

Je rentre d'une longue tournée qui m'a conduit durant trois mois dans une dizaine de pays d'Europe, à mon grand regret pas en Espagne depuis la reconnaissance du Parti, mais cela se fera bientôt, je l'espère.

L'observation des forces vives de la jeunesse et des problèmes qu'elle affronte, par exemple dans des pays comme l'Allemagne ou la France, le statut social "avancé" d'un pays comme la Suède, etc... m'ont conduit à quelques réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste.

Elles ont été publiées par "To-Vima", le principal quotidien d'Athènes.
Tu peux imaginer l'importance que j'attache à ton point de vue et je t'en adresse ci-inclus la copie, en espérant que cette humble analyse de problèmes qui nous préoccupent communément saura t'intéresser.

Par ailleurs, je t'informe que j'ai pris l'initiative de la création d'un Mouvement Culturel International, dont le premier colloque aura lieu en Grèce entre juillet et septembre prochain. Ses buts sont la définition, l'étude et le développement d'une Voie Culturelle pour le Socialisme, et diverses personnalités des Arts, des Sciences et de la Politique seront appelées à y participer.
J'apprécierais tout commentaire ou suggestion que tu pourrais faire à ce sujet, notamment sur la présence de certains participants.

Notre secrétariat permanent 24 rue du Dragon, Paris 6 reste à ta disposition pour en débattre.

Je reste, Cher Camarade, bien fraternellement à toi,

Mikis Theodorakis

Monsieur Roger Garaudy
69, rue de Sucy
94430 CHENNEVIERES S/MARNE

Paris, le 3 mai 1977.

Mon Cher Roger,

Afin de faciliter nos prochains travaux sur les aspects culturels et la dimension humaine du Socialisme, nous avons installé un Secrétariat Permanent au 24 rue du Dragon, Paris 6.

Les diverses taches de coordination, d'information, d'organisation des colloques, etc... seront ainsi confiées à Gisou Bavoillot, Nathalie Barton, Norbert Gamsohn et Denis Bourgeois.

Il faudrait dès à présent étudier la liste des participants au premier symposium qui aura lieu en Grèce entre juillet et septembre et le secrétariat recueillera toutes tes propositions, de même que tes suggestions sur la période préférentielle, la forme et la durée des travaux.

De mon côté, je vais constituer en Grèce un bureau placé sous l'égide du Mouvement pour la Culture et pour la Paix, et je me tournerai vers quelques personnalités grecques susceptibles de se joindre à nous.

Je m'efforce de trouver à Athènes les moyens de couvrir tous frais de voyages et séjours et d'assurer les meilleures conditions pratiques à cette rencontre.

Nous nous félicitons de ce que tu aies accepté d'élaborer un manifeste qui pourrait être la base de travail de ce premier colloque.

Bien fraternellement,

Mikis Théodorakis

89

Monsieur Roger Garaudy
69, rue de Sucy
94430 CHENNEVIERES S/MARNE

Paris, le 3 mai 1977.

Mon Cher Roger,

Afin de faciliter nos prochains travaux sur les aspects cultu-rels et la dimension humaine du Socialisme, nous avons installé un Secrétariat Permanent au 24 rue du Dragon, Paris 6.

Les diverses taches de coordination, d'information, d'organisa-tion des colloques, etc... seront ainsi confiées à Gisou Bavoillot, Nathalie Barton, Norbert Gamsohn et Denis Bourgeois.

Il faudrait dès à présent étudier la liste des participants au premier symposium qui aura lieu en Grèce entre juillet et septembre et le secrétariat recueillera toutes tes propositions, de même que tes suggestions sur la période préférentielle, la forme et la durée des travaux.

De mon côté, je vais constituer en Grèce un bureau placé sous l'égide du Mouvement pour la Culture et pour la Paix, et je me tournerai vers quelques personnalités grecques susceptibles de se joindre à nous.

Je m'efforce de trouver à Athènes les moyens de couvrir tous frais de voyages et séjours et d'assurer les meilleures condi-tions pratiques à cette rencontre.

Nous nous félicitons de ce que tu aies accepté d'élaborer un manifeste qui pourrait être la base de travail de ce premier colloque.

Bien fraternellement,

Mikis Théodorakis

90

parti
communiste
français
2 place
du colonel fabien
75940 paris
cedex 19
tél 202 70 10 / 203 20 74

n/réf. GM/MS
v/réf.

paris, le 11 mai 1977

Camarade Mikis Théodorakis

Cher camarade,

J'ai bien reçu ta lettre du 2 mai.

Il m'est très difficile dans la période actuelle qui, comme tu sais, est particulièrement chargée, de consacrer le temps que je souhaiterais à l'étude du document que tu as bien voulu me faire parvenir.

Je te remercie, néanmoins, d'avoir bien voulu demander mon avis.

Reçois, cher camarade, mes salutations fraternelles.

G Marchais

Georges MARCHAIS
Secrétaire général

90

parti
communiste
français
2 place
du colonel fabien
75940 paris
cedex 19
tél 202 70 10 / 203 20 74

m/réf. GM/MS
v/réf.

paris, le 11 mai 1977

Camarade Mikis Théodorakis

Cher camarade,

J'ai bien reçu ta lettre du 2 mai.

Il m'est trés difficile dans la pèriode actuelle qui, comme tu sais, est particuliérement chargée, de consacrer le temps que je souhaiterais à l'étude du document que tu as bien voulu me faire parvenir.

Je te remercie, néanmoins, d'avoir bien voulu m demander mon avis.

Reçois, cher camarade, mes salutations fraternelles.

Georges MARCHAIS
Secrétaire général

WILLY BRANDT
VORSITZENDER DER SPD

OLLENHAUERSTR. 1, 5300 BONN
ERICH-OLLENHAUER-HAUS
TELEFON 02221/532 309

le 8 juin 1977

Monsieur
Mikis Theodorakis
têlémus 24
rue du dragon

F-75006 P a r i s

Cher Mikis Theodorakis,

je vous remercie beaucoup de votre lettre du 3 mai 1977.

J'ai lu vos rêflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste avec un vif intérêt. Je partage un bon nombre de vos remarques au sujet des sociêtes occidentales avancées et j'éprouve beaucoup de sympathie pour la plupart des buts politiques que vous prônés. Mais, j'avoue, qu'il me semble nécessaire de mener des discussions très intenses et précises sur la question quelles sont les bonnes routes pour arriver a un type de societé qui rend possible le bonheur des hommes.

En tous les cas, je vous souhaite bon succès avec le Mouvement Culturel International que vous venez de créer. J'éspère bien que de fructeuses discussions y tiendront lieu qui pourraient nous aider tous.

Cordialement à vous

WILLY BRANDT
VORSITZENDER DER SPD

OLLENHAUERSTR. 1, 5300 BONN
ERICH-OLLENHAUER-HAUS
TELEFON 02221/532 308

le 8 juin 1977

Monsieur
Mikis Theodorakis
télémus 24
rue du dragon

F-75006 P a r i s

Cher Mikis Theodorakis,

Je vous remercie beaucoup de votre lettre du 3 mai 1977.

J'ai lu vos réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste avec un vif intérêt. Je partage un bon nombre de vos remarques au sujet des sociétés occidentales avancées et j'éprouve beaucoup de sympathie pour la plupart des buts politiques que vous prônés. Mais, j'avoue, qu'il me semble nécessaire de mener des discussions très intenses et précises sur la question quelles sont les bonnes routes pour arriver a un type de societé qui rend possible le bonheur des hommes.

En tous les cas, je vous souhaite bon succès avec le Mouvement Culturel International que vous venez de créer. J'espère bien que de fructeuses discussions y tiendront lieu qui pourraient nous aider tous.

Cordialement à vous

BRUNO KREISKY

Vienne, le 17 Juin 1977

Cher Mikis Théodorakis,

C'est avec plaisir que j'ai reçu votre lettre du 3 mai 1977 et votre article sur la Gauche européenne. J'ai lu vos réflexions avec grand interêt et j'apprécie beaucoup que vous ayez entrepris d'analyser les chances d'un avenir Euro-socialiste.

Je ne suis pas en mesure de vous envoyer une prise de position détaillée sur les différents points de votre article aussi tenté que je sois de le faire. Je crois pourtant qu'il serait possible de réunir un petit cercle d'amis de l'Internationale Socialiste - Willy Brandt, Olof Palme et autres - pour en discuter de manière approfondie. Comme lieu de rencontre, je proposerais volontiers Vienne. Cependant, Athènes me paraîtrait encore plus appropriée.

En ce qui concerne le colloque culturel en Grèce que vous proposez pour cet été, j'aimerais que des Autrichiens puissent y participer. A cette fin, je vous serais reconaissant de bien vouloir m'informer plus en détail sur votre projet.

Veuillez croire, cher ami et camarade, à l'assurance de ma meilleure considération et de mes sentiments fraternels.

Kreisky

Monsieur
Mikis THEODORAKIS

24, rue du Dragon
75006 Paris

92

BRUNO KREISKY

Vienne, le 17 juin 1977

Cher Mikis Théodorakis,

C'est avec plaisir que j'ai reçu votre lettre du 3 mai 1977 et votre article sur la Gauche européenne. J'ai lu vos réflexions avec grand intérêt et j'apprécie beaucoup que vous ayez entrepris d'analyser les chances d'un avenir Euro-socialiste.

Je ne suis pas en mesure de vous envoyer une prise de position détaillée sur les différents points de votre article aussi tenté que je sois de le faire. Je crois pourtant qu'il serait possible de réunir un petit cercle d'amis de l'Internationale Socialiste - Willy Brandt, Olof Palme et autres - pour en discuter de manière approfondie. Comme lieu de rencontre, je proposerais volontiers Vienne. Cependant, Athènes me paraîtrait encore plus appropriée.

En ce qui concerne le colloque culturel en Grèce que vous proposez pour cet été, j'aimerais que des Autrichiens puissent y participer. A cette fin, je vous serais reconnaissant de bien vouloir m'informer plus en détail sur votre projet.

Veuillez croire, cher ami et camarade, à l'assurance de ma meilleure considération et de mes sentiments fraternels.

Monsieur
Mikis THEODORAKIS

24, rue du Dragon
75006 Paris

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Ἀθήνα 22. VI. 77

Ἀγαπητέ κ. Μοσχοβάκη

Σᾶς στέλνω ἀντίγραφα ἐπιστολῶν Brandt,
Kreisky καί [illegible], δείγματα τοῦ
ἐνδιαφέροντος μέ τό ὁποῖο οἱ Εὐρωπαῖοι ἡγέ-
τες ἀντιμετωπίζουν τή σχετική πρωτοβουλία.
Ἀκόμα καί ἡ ἐπίσημη ἄρνηση τοῦ [illegible]
εἶναι νομίζω ἐνδεικτική.
Ἐλπίζω ὅτι ὁ ἀγαπητός μας [illegible]
νά ἐπεξεργασθεῖ ὅλα τά στοιχεία
ὄχι μόνο σφαιρικά νά γράψει [illegible]

ανήγγειλε γιά τό γνωστό θέμα αυτό;
καί νά "εκμεταλλευτεί" σε βάθος
τις ευκαιρίες πού μας προσφέρονται
γιά μιά "άλλη διάσταση" στην
αυτονομία της Θεσσαλονίκης μας πολι-
τικής.

Φιλικότατα Δικός σου

[illegible]

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
EPIPHANOUS I.ATHENES 402.GRECE.
PARIS:"TELEMUSE".24 RUE DU DRAGON.75006.

M.OLOF PALME.
PARTI DEMOCRATE SOCIALISTE.
10560 STOCKHOLM.SUEDE.

Athènes, le 29 Juin 1977.

Cher Camarade,

je me permets de confirmer notre invitation en ce qui concerne le Colloque qui doit avoir lieu en Crète du 10 au 13 août, à l'Académie Orthodoxe de Chania, et auquel votre présence serait extrêmement précieuse.

En effet, les récents événements mondiaux, et en particulier l'offensive contre Santiago Carrillo, rendent encore plus impérative notre tentative d'examiner tous ensemble les fondements de l'Eurosocialisme. La participation de François Mitterrand et de Léopold Senghor, qui viennent de nous adresser leurs réponses positives, donne en outre à cette rencontre une dimension nouvelle.

J'adresse également mon invitation à Willy Brandt et Bruno Kreiski.

Avec mes cordiales salutations,

MIKIS THEODORAKIS.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
MIKIS THEODORAKIS
EPIPHANOUS I.ATHENES 402.GRECE.
PARIS:"TELEMUSE".24 RUE DU DRAGON.75006.

WILLY BRANDT.
ERICH-OLLENHAUER-HAUS.
OLLENHAUERSTR.I,5300 BONN.

Athènes,le 29 Juin 1977.

Cher Camarade,

je vous adresse mes plus vifs remerciements pour la lettre que vous avez eu l'amabilité de m'adresser en réponse à mon article sur la Gauche Européenne.

J'ai été tenu au courant de votre réponse en ce qui concerne le Colloque qui doit avoir lieu en Crète du IO au I3 août à l'Académie Orthodoxe de Chania.

Sachant combien votre temps est précieux,je me permets cependant de renouveler mon invitation,dans l'espoir que vous puissiez disposer ne serait-ce que de vingt-quatre heures; en effet,le déroulement des récents événements à l'échelle internationale,et en particulier l'attaque envers Santiago Carrillo,rendent encore plus impérative notre tentative d'examiner tous ensemble les fondements de l'Eurosocialisme; d'autre part,les réponses positives de François Mitterrand et de Léopold Senghor,qui ont accepté de prendre part au Colloque,donnent une dimension nouvelle à cette rencontre à laquelle à mon humble avis votre présence devient indispensable.

J'adresse également mon invitation à Bruno Kreiski et Olof Palme.

Avec mes sentiments les plus cordiaux.

MIKIS THEODORAKIS.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

MIKIS THEODORAKIS

EPIPHANOUS I.ATHENES 402.GRECE.

PARIS:"TELEMUSE".24 RUE DU DRAGON.75006.

BRUNO KREISKI.

c/o DR.KARL RENNER-RING. Nr 3.

07 WIEN.

AUTRICHE.

Athènes,le 29 Juin I977.

Mon cher Camarade,

C'est avec grand plaisir que j'ai lu votre lettre,dont j'ai été extrêmement touché.

J'ai été très heureux que mon article ait suscité votre intérêt,et je suis naturellement d'accord sur le fait que les problèmes qui se posent devront faire l'objet d'une étude plus profonde,et précisément au niveau que vous proposez. Je suis toujours à votre disposition dans ce sens.

En ce qui concerne le Colloque ayant pour thème Socialisme et Culture,et qui aura lieu en Crète du IO au I3 août,à l'Académie Orthodoxe de Chania,je tiens à vous faire savoir que ce projet,dont l'initiative appartient à Roger Garaudy et moi-même,a l'ambition de faire l'étude du vaste domaine de la Culture dans le cadre d'un éventuel Eurosocialisme,dont la perspective devient,je crois de plus en plus réaliste.

Lors de notre dernière rencontre avec François Mitterrand,au cours du Congrès du Parti Socialiste Français,nous avons été agréablement surpris de voir cette tentative que représente le Colloque _ que nous voyons nous comme une rencontre surtout entre philosophes et artistes_,acquérir une dimension nouvelle après l'acceptation de François Mitterrand et de Léopold Senghor,qui prendront part à nos travaux.

Je crois ainsi pouvoir espérer votre propre présence,dans la mesure où vous le souhaitez et où votre emploi du temps le permet à cette période.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Il est inutile de souligner le bénéfice considérable qu'apporterait à notre effort une acceptation de votre part.

J'adresse également mon invitation à Mrs.Willy Brandt et Olof Palme.

En espérant votre réponse positive, je vous prie de croire, Cher Camarade, à ma grande admiration et estime, et vous adresse mes plus cordiales salutations.

MIKIS THEODORAKIS.

télémuse
s. à. r. l. au capital de 30.000 francs

Monsieur Andonis Maris
Maire de Hania
Mairie de Hania
Crête

Paris le 30 juin 1977

Monsieur le Maire,

COLLOQUE " SOCIALISME & CULTURE "
CRETE - 10/17 AOUT 1977

J'ai l'honneur de vous confirmer que, selon le projet de Messieurs Roger GARAUDY et Mikis THEODORAKIS, le Comité Directeur est d'accord pour que le colloque " SOCIALISME & CULTURE " se déroule à l'Institut Orthodoxe de la Région de Hania.

Je vous adresse ci-joint une liste des personnalités invitées et de celles qui ont, à ce jour, répondu positivement.
Nous attendons entre autres les décisions de MM.O.PALME, B.KREISKI, S.CARILLO, F.GONZALES, I.ILLITCH et A.MILLER.

Le Comité apprécierait que la Ville de Hania puisse organiser, sous votre Présidence, un Comité d'Accueil qui s'occuperait notamment de la réception de ces personnalités, de l'information, des transferts etc...

En l'attente de votre aimable réponse, le Comité vous remercie de votre attention et vous prie d'agréer, Monsieur le Maire, l'expression de sa haute et distinguée considération.

Pour le Comité Directeur : JACQUES ATTALI
MAX POL FOUCHET
ROGER GARAUDY
MIKIS THEODORAKIS,

Norbert Gamsohn

24 rue du dragon - 75006 paris
tél. : 222.00.88 - 222.50.38 - câble télémuse
licence n° 82 - reg. du com. paris 73 B 7503

télémuse
s. à. r. l. au capital de 30.000 francs

COLLOQUE " SOCIALISME ET CULTURE - CRETE - AOUT 77

A) .- PERSONNALITES INVITEES .

MM.	APOSTOL	Roumanie
	ATTALI	France
	BEJART	France
	BELLOW	U.S.A.
	BERGERON	Canada
	BOLL	Allemagne Fédérale
	BRANDT	Allemagne Fédérale
	CAGE	U.S.A.
	DON HELDER CAMARA	Brésil
	CARILLO	Espagne
	FOUCAULD	France
	M.P.FOUCHET	France
	FULLER	U.S.A.
	GARCIA MARQUES	Mexique
	GONZALES	Espagne
	GRASSI	Italie
	ILLITCH	Mexico
	MANCERON	France
	A.MILLER	U.S.A.
	MITTERRAND	France
	MOLTTMAN	Allemagne Fédérale
	NONO	Italie
	PALME	Suède
	PIGNON	France
	RADICE	Italie
	RHEDIN	Suède
	SENGHOR	Sénégal
	SERRES	France
	SUPEK	Yougoslavie
	VAUTHIER	France
	VIGNEAULT	Canada

B) .- REPONSES POSITIVES OBTENUES AU Ier JUILLET.

MM.	ATTALI	France
	BERGERON	Canada
	BOURGAULT	Canada
	COUSTEAU	France
	M.P.FOUCHET	France
	MANCERON	France
	MITTERRAND	France
MM.	MOLTTMAN	Allemagne Féd.
	RADICE	Italie
	RHEDIN	Suède
	SENGHOR	Sénégal
	SERRES	France
	SUPEK	Yougoslavie
	VAUTHIER	France

24 rue du dragon - 75006 paris
tél. : 222.00.88 - 222.50.38 - câble télémuse
licence n° 82 - reg. du com. paris 73 B 7503

100

K.A. 306

NNNN
ZCZC MAT333 153012
MADRID/53 66 4 1050

1977 VII 4 16:05

2
4-7-183

MIKIS THEODORAKIS
COMPOSITOR EDA=AKADEMIAS=62
TF-3622570
ATENAS

MON CHER THEODORAKIS JE TE REMERCIE POUR TES PAROLES SOLIDAIRES
JE VEUX BIEN ASSITER A VOTRE COLLOQUE MAIS JE NE PEUX RIEN
GARANTIR ENCORE PUISQU ' ON SERA EN PLEIN TRAVAIL PARLEMENTAIRE
SI C ' EST POSSIBLE J ' ASSISTERAI D ' ACCORD AVEC UN CONCERT
DE TOI A MADRID GRAND SUCCES PAR AVANCE FRATERNELLEMENT
SANTIAGO CARRILLO

COL 62 3622570

ΑΕΝ ΕΤΗΛΕΦΩΝΗΘΗ 155

ΟΤΕ Α.Ε. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

K.A. 506

NNNN
ZCZC MAT333 153012
MADRID/53 66 4 1050

77 VII 4 16:05

MIKIS THEODORAKIS
COMPOSITOR EDA=AKADEMIAS=62
TF-3622570
ATENAS

MON CHER THEODORAKIS JE TE REMERCIE POUR TES PAROLES SOLIDAIRES

JE VEUX BIEN ASSITER A VOTRE COLLOQUE MAIS JE NE PEUX RIEN
GARANTIR ENCORE JUSQU ' ON SERA EN PLEIN TRAVAIL PARLEMENTAIRE
SI C ' EST POSSIBLE J ' ASSISTERAI D ' ACCORD AVEC UN CONCERT

DE TOI A MADRID GRAND SUCCES PAR AVANCE FRATERNELLEMENT
SANTIAGO CARRILLO

COL 62 3622570

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ
ΕΝ ΕΤΗΛΕΦΩΝΗΘΗ 155

101

WILLY BRANDT
VORSITZENDER DER SPD

OLLENHAUERSTR. 1, 5300 BONN
ERICH-OLLENHAUER-HAUS
TELEFON 02221/532 309

le 8 juin 1977

Monsieur
Mikis Theodorakis
télémus 24
rue du dragon

F-75006 P a r i s

Cher Mikis Theodorakis,

je vous remercie beaucoup de votre lettre du 3 mai 1977.

J'ai lu vos réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste avec un vif intérêt. Je partage un bon nombre de vos remarques au sujet des sociétes occidentales avancées et j'éprouve beaucoup de sympathie pour la plupart des buts politiques que vous prônés. Mais, j'avoue, qu'il me semble nécessaire de mener des discussions très intenses et précises sur la question quelles sont les bonnes routes pour arriver a un type de societé qui rend possible le bonheur des hommes.

En tous les cas, je vous souhaite bon succès avec le Mouvement Culturel International que vous venez de créer. J'éspère bien que de fructeuses discussions y tiendront lieu qui pourraient nous aider tous.

Cordialement à vous

Willy Brandt

WILLY BRANDT
VORSITZENDER DER SPD

OLLENHAUERSTR. 1, 5300 BONN
ERICH-OLLENHAUER-HAUS
TELEFON 02221/532 308

Le 8 juin 1977

Monsieur
Mikis Theodorakis
télémus 24
rue du dragon

F-75006 P a r i s

Cher Mikis Theodorakis,

je vous remercie beaucoup de votre lettre du 3 mai 1977.

J'ai lu vos réflexions sur les chances d'un avenir Euro-Socialiste avec un vif intérêt. Je partage un bon nombre de vos remarques au sujet des sociétés occidentales avancées et j'éprouve beaucoup de sympathie pour la plupart des buts politiques que vous prônez. Mais, j'avoue, qu'il me semble nécessaire de mener des discussions très intenses et précises sur la question quelles sont les bonnes routes pour arriver à un type de société qui rend possible le bonheur des hommes.

En tous les cas, je vous souhaite bon succès avec le Mouvement Culturel International que vous venez de créer. J'espère bien que de fructeuses discussions y tiendront lieu qui pourraient nous aider tous.

Cordialement à vous

102

parti
communiste
français
2 place
du colonel fabien
75940 paris
cedex 19
tél 202 70 10 / 203 20 74

n/réf. GM/MS
v/réf.

paris, le 11 mai 1977

Camarade Mikis Théodorakis

Cher camarade,

J'ai bien reçu ta lettre du 2 mai.

Il m'est très difficile dans la période actuelle qui, comme tu sais, est particulièrement chargée, de consacrer le temps que je souhaiterais à l'étude du document que tu as bien voulu me faire parvenir.

Je te remercie, néanmoins, d'avoir bien voulu demander mon avis.

Reçois, cher camarade, mes salutations fraternelles.

G Marchais

Georges MARCHAIS
Secrétaire général

11 mai 1977

Camarade Mikis Théodorakis

Cher camarade,

J'ai bien reçu ta lettre du 2 mai.

Il m'est très difficile dans la période actuelle qui, comme tu sais est particulièrement chargée, de consacrer le temps que je souhaiterais à l'étude du document que tu as bien voulu me faire parvenir.

Je te remercie néanmoins, d'avoir bien voulu demander mon avis.

Reçois, cher camarade, mes salutations fraternelles.

Georges MARCHAIS
Secrétaire général

BRUNO KREISKY

Vienne, le 17 Juin 1977

Cher Mikis Théodorakis,

C'est avec plaisir que j'ai reçu votre lettre du 3 mai 1977 et votre article sur la Gauche européenne. J'ai lu vos réflexions avec grand interêt et j'apprécie beaucoup que vous ayez entrepris d'analyser les chances d'un avenir Euro-socialiste.

Je ne suis pas en mesure de vous envoyer une prise de position détaillée sur les différents points de votre article aussi tenté que je sois de le faire. Je crois pourtant qu'il serait possible de réunir un petit cercle d'amis de l'Internationale Socialiste - Willy Brandt, Olof Palme et autres - pour en discuter de manière approfondie. Comme lieu de rencontre, je proposerais volontiers Vienne. Cependant, Athènes me paraîtrait encore plus appropriée.

En ce qui concerne le colloque culturel en Grèce que vous proposez pour cet été, j'aimerais que des Autrichiens puissent y participer. A cette fin, je vous serais reconaissant de bien vouloir m'informer plus en détail sur votre projet.

Veuillez croire, cher ami et camarade, à l'assurance de ma meilleure considération et de mes sentiments fraternels.

Monsieur
Mikis THEODORAKIS

24, rue du Dragon
75006 Paris

104

ΟΤΕ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

MAK 16:58

1977 VIII 8

Ἐνδείξεις	Γραφεῖον Καταγωγῆς	Ἀριθμός	Λέξεις	Ἡμερομηνία	Ὥρα	Ἐνδείξεις

217196/1 MAKR 217142 ATH E ZCZC LOC494 BA018 BONN/TLX 105/98 8 1036

MIKIS THEODORAKIS EPIPHANOUS 1 ATHENS/402

CHER MIKIS THEODORAKIS ?

, JE REGRETTE DEVOIR VOUS INFORMER QUE

WILLY BRANDT NE POURRA PAS ASSISTER AU COLLOQUE DE CRETE . COME IL

SOUHAITE ETRE INFORME , IL VOUS SERAIT RECONNAISSANT SI VOUS PERMETTIEZ

A SON AMI , LE PREOFFESEUR RIX LEO LOEWENTHAL DE BERLIN

D'ASSISTER

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΦΟΡΟΝΤΑ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ

COL 1 402

Κ. Α. 815.58.13 - 1/75

105

OTE

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Ἐνδείξεις Λήψεως	Γραφεῖον Καταγωγῆς	Ἀριθμὸς	Λέξεις	Ἡμερομηνία	Ὥρα	Ἐνδείξεις Μεταβιβάσεως

PAGE 2

4 AU COLLOQUE EN TANT QU'OBSERVATEUR . DU SPD. AU CAS OU VOUS ACCEPTIEZ
SA PRESENCE , JE VOUS PRIE DE M'EMVOYER LES INFORMATIONS PRATQIEUS
CONCERNANT L'ORGANISATION DU COLLOQUE . LES PARTICIPANTS ET L'ORDRE DOU
JOUR AVEC NOS MEILLEURES SALUTATIONS VERONIKA ISENBERG DIRECTEUR ADJOINT
AUX RELATIONS INTERNATIONALES SP.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ

Κ. Α. 815.58.13 - 1/75

COL L'ORDRE NAI ORDRE

Μ Ι Κ Η Σ   Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Α Κ Η Σ

'Αθήνα, 18 'Ιουλίου 1977.

'Αγαπητέ μου σύντροφε Σαντιάγο,

Τόν χειμώνα πού μᾶς πέρασε ἔκανα ἑβδομήντα συναυλίες σέ ὅλη τήν Εὐρώπη, ἀρχίζοντας ἀπό τή Βαρκελώνη. Τότε ἐσύ ἦσουν παράνομος ἀκόμα στή Μαδρίτη..

Εἶχα ἀποφασίσει νά μήν ἀνακατευτῶ στήν ἐσωτερική σας πολιτική. Ὅμως οἱ δικές μας πρόσφατες ἐμπειρίες μέ εἶχαν γεμίσει μέ ἀγωνία γιά τό πόσο δύσκολος, εὔθραυστος καί γεμάτος νάρκες εἶναι ὁ δρόμος πρός τή Δημοκρατία. 'Η πρές-κόνφερανς στή Βαρκελώνη δινόνταν ἀκριβῶς μιά μέρα μετά τό δημοψήφισμα. Σέ μιά στιγμή, δέ βάσταξα: " "Αν ἤμουν, εἶπα, ἰσπανός, καί μάλιστα κομμουνιστής, θά ψήφιζα ΝΑΙ". Τήν ἐπόμενη ἦρθαν νά μέ βροῦν στό ξενοδοχεῖο οἱ σύντροφοι τῆς ἡγεσίας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος Καταλωνίας.

-"Στό κάτω-κάτω, μοῦ λένε, ἡ ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας εἶναι δουλειά τοῦ Σουάρες. 'Εμεῖς δέν μποροῦμε νά τόν στηρίξουμε...".

-"'Η ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας, τούς ἀπάντησα, εἶναι ὑπόθεση πρό παντός δική σας. Γι'αὐτό θά πρέπει νά τόν βοηθήσετε __ἀνοιχτά.__ Δέν ἔχετε ἄλλο χαρτί. Στό κάτω-κάτω κι'αὐτός σᾶς φοβᾶται. Βγαίνει μέσα ἀπό τά σπλάχνα τοῦ Φράνκο. Εἶναι ἐπόμενο νἄχει προκαταλήψεις, φόβους. Νἆναι τρομοκρατημένος μέ τό "κόκκινο" χρέος σας. Νά τοῦ δείξετε ὅτι ὅσο θά παλεύει __πραγματικά__ γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας θά σᾶς ἔχει στό πλευρό του".

Μετά σέ θυμήθηκα καί πρόσθεσα:

-"~~[illegible]~~ Ξέρετε σέ ποιούς μιλάω; Δέν εἶσθε οἱ σύντροφοι τοῦ Καρίγιο; 'Εγώ στήν 'Ελλάδα πού ἄκουσα σχεδόν μόνος μιά παρόμοια πολιτική στηρίχτηκα θεωρητικά, στήν ἀνάλυ-

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Ἀθήνα, 18 Ἰουλίου 1977.

Ἀγαπητέ μου σύντροφε Σαντιάγο,

Τὸν χειμώνα ποὺ μᾶς πέρασε ἔκανα ἑβδομήντα συναυλίες σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη. Τότε ἐσὺ ἤσουν παράνομος ἀκόμα στὴ Μαδρίτη..

Εἶχα ἀποφασίσει νὰ μὴν ἀνακατευτῶ στὴν ἐσωτερική σας πολιτική. Ὅμως οἱ δικές μας πρόσφατες ἐμπειρίες μὲ εἶχαν γεμίσει μὲ ἔγνοια γιὰ τὸ πόσο δύσκολος, σύνθετος καὶ γεμάτος νάρκες εἶναι ὁ δρόμος πρὸς τὴ Δημοκρατία.

Ἡ πρές-κόνφερανς στὴ Βαρκελώνη δινόταν ἀκριβῶς μιὰ μέρα μετὰ τὸ δημοψήφισμα. Σὲ μιὰ στιγμή, μὲ ρώτησαν: "Ἂν ἤμουν, εἶπα, Ἱσπανός, καὶ μάλιστα κομμουνιστής, θὰ ψήφιζα ΝΑΙ". Τὴν ἑπόμενη ἦρθαν νὰ μὲ βροῦν στὸ ξενοδοχεῖο οἱ σύντροφοι τῆς ἡγεσίας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος Καταλωνίας.

-"Στὸ κάτω-κάτω, μοῦ λένε, ἡ ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας εἶναι δουλειὰ τοῦ Σουάρες. Ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ τὸν σταματήσουμε...".

-"Ἡ ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας, τοὺς ἀπάντησα, εἶναι ὑπόθεση πρώτιστα δική σας. Γι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τὸν βοηθήσετε ἀνοιχτά. Δὲν ἔχετε ἄλλο χαρτί. Στὸ κάτω-κάτω κι' αὐτὸς σᾶς φοβᾶται. Βγαίνει μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ Φράνκο. Εἶναι ἑπόμενο νἄχει προκαταλήψεις, φόβους. Νἄναι τρομοκρατημένος μὲ τὸ "κόκκινο" χρῶμα σας. Νὰ τοῦ δείξετε ὅτι ὅσο θὰ παλέψει πραγματικὰ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας θὰ σᾶς ἔχει στὸ πλευρό του".

Μετὰ σὲ συνάντησα καὶ πρόσθεσα:

-"~~[illegible]~~ σε ποιούς μιλῶ; Δὲν εἴσαστε οἱ σύντροφοι τοῦ Καρίγιο; Ἐγὼ στὴν Ἑλλάδα σχεδὸν μόνος μιὰ παρόμοια πολιτικὴ στηρίχτηκα θεωρητικά, στὴν [illegible]-

ση τοῦ Καρίγιο; Μήπως αὐτὸς δὲν ὑποστηρίζει ὅτι μέσα στὶς σημερινὲς συνθήκες ἀνάπτυξης, δημιουργεῖται μιὰ καινούργια Δεξιά, δημοκρατική, ποὺ θέλει νὰ κόψει μὲ τὸ φασισμὸ καὶ τὴ μαύρη ἀντίδραση; Μ'αὐτὲς τὶς συντηρητικὲς δυνάμεις, λέει ὁ Καρίγιο, θὰ βαδίσουμε μαζὶ γιὰ ἕνα διάστημα, ἕως ὅτου ἔρθει ἡ στιγμὴ τῆς ρήξης. Πότε θὰ γίνει αὐτὸ καὶ ποιὰ μορφὴ θὰ πάρει, ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ καθορίσει ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη"...

Σὲ λίγες μέρες, ὅταν σὲ ἀπελευθέρωσαν, πῆρες ἀκριβῶς τὶς θέσεις ποὺ ὑποστήριζες πάντα. Ἔνοιωσα βαθειὰ ἀνακούφιση, χαρὰ καὶ μεγάλη ἱκανοποίηση. Ἡ ἐπίσημη - δημόσια ἀποκήρυξή σου ἀπὸ τὴ Μόσχα ἦταν ἡ φυσικὴ συνέπεια. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ὅπως καὶ πρίν, προσυπογράφω ὅλες σου τὶς δηλώσεις καὶ ἐνέργειες.

* * *

Σ'αὐτὲς τὶς ἑβδομήντα συναυλίες -τριάντα περίπου κάναμε μονάχα στὴ Γερμανία- ἦρθα σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴ σύγχρονη εὐρωπαϊκὴ νεολαία. Μὲ λίγες φράσεις ἡ διάγνωσή μου εἶναι ἡ ἑξῆς:

α-Συχαίνονται τὸ παρὸν - ὅπως τοὺς τὸ προσφέρουν τὰ ὑπάρχοντα συστήματα καὶ ἡγεσίες.

β- Ἔπαψαν νὰ πιστεύουν στὴν "πεθαμένη" Ἐπανάσταση" ὅπως τὴν ὀνομάζουν.

γ- Προσδοκοῦν τὴ Μεγάλη Ἀλλαγή, αὐτὴ ποὺ θ'ἀνοίξει τὸ δρόμο στὴ Νέα Κοινωνία.

Μὲ τὶς σκέψεις αὐτὲς παρακολούθησα τὴ συνάντηση τῶν Τριῶν στὴ Μαδρίτη, ληξιαρχικὴ πράξη γεννήσεως τοῦ Εὐρωκομμουνισμοῦ.

Λίγο ἀργότερα ἔδινα συναυλία στὸ CHAMPIGNY, ὅπου πέρασες μὲ τὴν οἰκογένειά σου ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἐξορίας σου καὶ ὅπου ὅπως πολὺ καλὰ γνωρί-

ση τοῦ Καρέγλου. Μόνος αὐτός δέν ὑποστηρίζει ὅτι μέσα στίς σημερινές συνθήκες ἀνάπτυξης, δημιουργεῖται μιά καινούργια Δεξιά, δημοκρατική, πού θέλει νά κόψει μέ τό φασισμό καί τή μαύρη ἀντίδραση. Μ'αὐτές τίς συντηρητικές δυνάμεις, λέει ὁ Καρέγλου, θά βαδίσουμε μαζί γιά ἕνα διάστημα, ὥς ὅτου ἔρθει ἡ στιγμή τῆς ρήξης. Πότε θά γίνει αὐτό καί μέ ποιά μορφή θά πάρει ὅλα αὐτά θά τά καθορίσει ἡ ἱστορική ἐξέλιξη"...

Σέ λίγες μέρες, ὅταν σέ ἀπελευθέρωσαν, πῆρες ἀκριβῶς τίς θέσεις πού ὑποστήριζες πάντα. Ένοιωσα βαθειά ἀνακούφιση, χαρά καί μεγάλη ἱκανοποίηση. Ἡ ἐπίσημη - δημόσια ἀποκήρυξή σου ἀπό τή Μόσχα ἦταν ἡ φυσική συνέπεια. Ἀπό κεῖ καί πέρα, ὅπως καί πρίν, προσυπογράφω ὅλες σου τίς δηλώσεις καί ἐνέργειες.

# # #

Σ'αὐτές τίς ἑβδομήντα συναυλίες - τριάντα περίπου κάναμε μονάχα στή Γερμανία - ἦρθα σέ ἐπαφή μέ τή σύγχρονη εὐρωπαϊκή νεολαία. Μέ λίγες φράσεις ἡ διάγνωσή μου εἶναι ἡ ἑξῆς:

α- Συγχαίνονται τό παρόν - ὅπως τούς τό προσφέρουν τά ὑπάρχοντα συστήματα καί ἡγεσίες.

β- "Ἔπαψαν νά πιστεύουν στήν "πεθαμένη" ἐπανάσταση" ὅπως τήν ὀνομάζουν.

γ- Προσδοκοῦν τή Μεγάλη 'Αλλαγή, αὐτή πού θ'ἀνοίξει τό δρόμο στή Νέα Κοινωνία.

Μέ τίς σκέψεις αὐτές παρακολούθησα τή συνάντηση τῶν Τριῶν στή Μαδρίτη, ληξιαρχική πράξη γεννήσεως τοῦ Εὐρωκομμουνισμοῦ.

Λίγο ἀργότερα ἔδωσα συναυλία στό CHAMPIGNY, ὅπου πέρασες μέ τήν οἰκογένειά σου ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἐξορίας σου καί ὅπου ὅπως πολύ καλά γνωρί-

ζεις κατοικεῖ ὁ φίλος μας GEORGES MARCHAIS.Τόν προσκάλεσα καί ἦρθε. 'Εντελῶς συμπτωματικά βλέπω στήν ἴδια συναυλία καί τόν ROGER GARAUDY.'Ο MARCHAIS σηκώθηκε ἀπό τή θέση του καί πῆγε κοντά του.Εἶχαν ἑφτά χρόνια νά μιλήσουν. Μετά κατέβηκε στά παρασκήνια.Μέ ἀγκάλιασε θερμά ὅπως τούς παληούς καλούς καιρούς... Εἴχαμε κι'ἐμεῖς τρία χρόνια νά μιλήσουμε...
Τήν ἄλλη μέρα ὁ ROGER ἦρθε στό σπίτι μου,στό Παρίσι.'Ηταν ἀκόμα γεμάτος 'Ισπανία,Μαδρίτη καί Καρίγιο..'Ενθουσιασμένος ὕστερα ἀπό τή θριαμβευτική του συνάντηση μέ τούς φοιτητές στό Πανεπιστήμιο τῆς Μαδρίτης.Εἴπαμε πολλά καί συμφωνήσαμε σέ ὅλα.Τέλος πήραμε τήν ἀπόφαση νά ἀπευθυνθοῦμε σέ ἕνα μικρό πυρῆνα ἀπό πολιτικούς,φιλοσόφους καί καλλιτέχνες, μέ σκοπό νά δημιουργήσουμε τίς θεωρητικές βάσεις γιά ἕνα κίνημα ἰδεῶν - κίνημα πολιτισμοῦ στήν Εὐρώπη.Σκεφθήκαμε ὅτι εἶναι καιρός νά ἀναδιακηρύξουμε τούς τελικούς στόχους τοῦ Σοσιαλισμοῦ,ποῦ ὁ πιό σπουδαῖος ἴσως εἶναι ἡ Πολιτιστική 'Επανάσταση.Μᾶς χρειάζεται ἕνα νέο πλαίσιο πολιτιστικῶν στόχων πού νά βγαίνει κατ'εὐθεῖαν μέσα ἀπό τήν ἐξέλιξη,τήν ὡρίμανση καί τίς ἀναγκαιότητες - πολιτικές,πνευματικές καί ψυχικές- τῆς 'Εποχῆς μας.Καί ἰδιαίτερα τῆς κοινωνίας ὅπως τελικά διαμορφώνεται στήν Εὐρώπη, μέ τίς συγκεκριμμένες παραδόσεις καί κατακτήσεις στούς τομεῖς τῆς 'Ελευθερίας,τῆς Δημοκρατίας, τῆς Τεχνολογίας καί τοῦ Πολιτισμοῦ.

Τοῦ πρότεινα νά ἐπεξεργαστεῖ ἕνα σχέδιο μανιφέστου πού θά μᾶς χρησιμεύσει σά βάση γιά τή συζήτηση.
Καί μαζί ἀποφασίσαμε νά προτείνουμε <u>νά γίνει ἡ πρώτη μεγάλη καί πανηγυρική ἐξαγγελία τοῦ Μανιφέστου,στή Μαδρίτη - σέ κλειστό στάδιο,στά πλαίσια λαϊκῆς συναυλίας περί τά τέλη τοῦ προσεχοῦς Γενάρη.</u>

Βλέπουμε τό Κίνημα αὐτό σά μιά συνένωση ὅλων τῶν ζωντανῶν πνευματι-

κῶν,πολιτικῶν καί καλλιτεχνικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου καί ἰδιαίτερα τῆς Εὐρώπης,ἕνα εἶδος "Ενωσης Προσώπων πού θά συνέρχονται σέ τακτικά διαστήματα,θά πλουτίζουν τή θεωρητική ἔρευνα,θά ἀνοίγουν ὁρίζοντες,καί πού παράλληλα θά παλεύουν,ὁ καθένας στόν τομέα του,στή χώρα του,δημιουργικά,ὥστε καί ἡ πράξη νά πλουτίζεται ἀπό τή θεωρία,καί ἡ θεωρία νά ἐμπνέεται καί νά στηρίζεται στήν πράξη.

Πιστεύουμε ὅτι ὁ Σοσιαλισμός πάει νά γίνει ἄγνωστη λέξη.Κοινοποιήθηκε,ἀφυδατώθηκε,παραμορφώθηκε,"κρατικοποιήθηκε",ἀλλοτριώθηκε:..Καιρός νά γυρίσουμε στίς πηγές.Νά κόψουμε μέ τό μαχαίρι μέ τίς διαστρεβλώσεις καί τίς σκοπιμότητες.

'Ο Εὐρωσοσιαλισμός - πού νομίζω ὅτι σάν ὅρος προσδιορίζει ὀρθότερα τό εὖρος τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων πού ἐξ'ἀντικειμένου σήμερα,τόν ἐπιδιώκουν - πρέπει νά προσδιορίζεται ὅλο καί πιό συγκεκριμμένα.Θά πρέπει νά δοθεῖ στούς λαούς ἰδιαίτερα τῆς Εὐρώπης καί ἀκόμα πιό ειδικά στή νεολαία μας,τό τελικό ὅραμα τῆς Νέας Κοινωνίας πού ἐπιδιώκουμε νά χτίσουμε καί πού θά κάνει δυνατή τήν τελική καί ὁλοκληρωτική ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου,μέ κορύφωμα τή δημιουργία ἑνός νέου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ στό ὕψος τῆς 'Εποχῆς μας.

'Αγαπητέ μου Σαντιάγο,

Προσπάθησα νά σοῦ δώσω τίς γενικές γραμμές αὐτοῦ πού ἐπιδιώκουμε μέ τό Συμπόσιο τῆς Κρήτης γιά τό Σοσιαλισμό καί τόν Πολιτισμό.

"Οπως καταλαβαίνεις,ἡ παρουσία σου εἶναι καθοριστική."Εστω καί γιά μιά ἡμέρα,ἔστω συμβολικά,θά πρέπει νά πατήσεις τό πόδι σου στήν ἀρχαία γῆ τήν τόσο δεμένη μέ τήν ἰδέα τῆς 'Ελευθερίας καί τοῦ Πολιτισμοῦ.Παράλληλα καί ἀνεξάρτητα ἀπό τή συμμετοχή σου ἤ τή συμμετοχή ἰσπανῶν συντρόφων σου, θά σέ παρακαλοῦσα νά μᾶς ἔστελνες τίς σκέψεις σου γιά τήν πρωτοβουλία πού

κών,πολιτικών καί καλλιτεχνικών δυνάμεων τού κόσμου καί ιδιαίτερα τής Ευρώπης,ένα είδος "Ενωσις Προσώπων πού θά συνέρχονται σέ τακτικά διαστήματα,θά πλουτίζουν τή θεωρητική έρευνα,θά ανοίγουν ορίζοντες,καί πού παράλληλα θά παλεύουν,ό καθένας στόν τομέα του,στή χώρα του,δημιουργικά ώστε καί ή πράξη νά πλουτίζεται άπό τή θεωρία,καί ή θεωρία νά έμπνέεται καί νά στηρίζεται στήν πράξη.

Πιστεύουμε ότι ό Σοσιαλισμός πάει νά γίνει άγνωστη λέξη.Κοινοποιήθηκε,αφυδατώθηκε,παρεμπορεύθηκε,"κρατικοποιήθηκε","αλλοτριώθηκε"..Καιρός νά γυρίσουμε στίς πηγές.Νά κόψουμε μέ τό μαχαίρι μέ τίς διαστρεβλώσεις καί τίς σκοπιμότητες.

'Ο Ευρωσοσιαλισμός - πού νομίζω ότι σάν όρος προσδιορίζει ορθότερα τό εύρος τών κοινωνικών καί πολιτικών δυνάμεων πού έξ'αντικειμένου σήμερα,τόν επιδιώκουν - πρέπει νά προσδιορίζεται όλο καί πιό συγκεκριμένα.Θά πρέπει νά δοθεί στούς λαούς ιδιαίτερα τής Ευρώπης καί ακόμα πιό ειδικά στή νεολαία μας,τό τελικό όραμα τής Νέας Κοινωνίας πού επιδιώκουμε νά χτίσουμε καί πού θά κάνει δυνατή τήν τελική καί ολοκληρωτική απελευθέρωση τού ανθρώπου,μέ κορύφωμα τή δημιουργία ενός νέου πνευματικού πολιτισμού στό ύψος τής 'Εποχής μας.

'Αγαπητέ μου Σαντιάγο,

Προσπάθησα νά σού δώσω τίς γενικές γραμμές αυτού πού επιδιώκουμε μέ τό Συμπόσιο τής Κρήτης γιά τό Σοσιαλισμό καί τόν Πολιτισμό.

"Οπως καταλαβαίνεις,ή παρουσία σου είναι καθοριστική."Εστω καί γιά μιά ημέρα,έστω συμβολικά,θά πρέπει νά πατήσεις τό πόδι σου στήν αρχαία γή τήν τόσο δεμένη μέ τήν ιδέα τής 'Ελευθερίας καί τού Πολιτισμού.Παράλληλα καί ανεξάρτητα από τή συμμετοχή σου ή τή συμμετοχή ισπανών συντρόφων σου, θά σέ παρακαλούσα νά μας έστελνες τίς σκέψεις σου γιά τήν πρωτοβουλία πού

πήραμε μέ τόν GARAUDY καί έφ'όσον συμφωνεῖς,τίς προτάσεις σου, καθώς κυρίως τήν ουσιαστική συμβολή σου γιά τό πώς θά έβλεπες καί θά συνέτασες έσύ τό Μανιφέστο πρός τούς λαούς τής Εύρώπης.

Κάθε ύλικό πού θά μάς στείλεις θά τεθεῖ ύπ'όψιν τών συνέδρων τοῦ Συμποσίου, θεωρούμενο σάν πολύτιμη καί τιμητική συμβολή στήν προσπάθειά μας.

Μέ όλη μου τήν άγάπη στήν γυναίκα τούς γυιούς σου καί σέ σένα,

Σέ φιλώ άδελφικά,

ΜΙΚΗΣ.

Υ.Γ. Εύχαριστώ τό ΚΚΙ γιά τήν πρόσκληση γιά τίς γιορτές πού όργανώνει τό Σεπτέμβριο.Δυστυχώς εἶναι πολύ νωρίς γιά μάς.Εἶπα στόν ίμπρεσάριο μου στό Παρίσι κ.NORBERT GAMSOHN -τηλ.222.00.88- νά κάνει ό,τι εἶναι δυνατόν γιά άργότερα.'Εξ'άλλου άπό τόν προσεχή 'Οκτώβριο ξεκινώ νέα έξόρμηση συναυλιών στήν Εύρώπη-'Αμερική-'Ασία μέ 110 συναυλίες,πού έλπίζω νά γίνουν όλες κάτω άπό τόν άστερισμό τοῦ Νέου Μανιφέστου...

τίθεμε μέ τόν GARAUDY καί ἐφ'ὅσον συμφωνεῖς,τίς προτάσεις σου,καθώς κυρίως τήν σοσιαλιστική συμβολή σου γιά τό πῶς θά ἔβλεπες καί θά συνέταζες ἐσύ τό Μανιφέστο πρός τούς λαούς τῆς Εὐρώπης.

Κάθε ἄλλο πού θά μᾶς στείλεις θά τεθεῖ ὑπόψιν τῶν συνέδρων τοῦ Συμποσίου θεωρούμενο σάν πολύτιμη καί τιμητική συμβολή στήν προσπάθειά μας.

Μέ ὅλη μου τήν ἀγάπη στήν γυναίκα τούς γυιούς σου καί σέ σένα,

Σέ φιλῶ ἀδελφικά,

ΜΙΚΗΣ.

Υ.Γ. Εὐχαριστῶ τό ΚΚΙ γιά τήν πρόσκληση γιά τίς γιορτές πού ὀργανώνει τό Σεπτέμβριο.Δυστυχῶς εἶναι πολύ νωρίς γιά μᾶς.Εἶπα στόν ἰμπρεσάριο μου στό Παρίσι κ.NORBERT GAMSOHN -τηλ.222.00.88- νά κάνει ὅ,τι εἶναι δυνατόν γιά ἀργότερα.'Εξ'ἄλλου ἀπό τόν προσεχῆ 'Οκτώβριο ξεκινῶ νέα ἐξόρμηση συναυλιῶν στήν Εὐρώπη-'Αμερική-'Ασία μέ 110 συναυλίες,πού ἐλπίζω νά γίνουν ὅλες κάτω ἀπό τόν ἀστερισμό τοῦ Νέου Μανιφέστου...

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ ΣΤΟΝ Σ. ΚΑΡΙΓΙΟ

Σ'αὐτές τίς 70 συναυλίες (30 περίπου κάναμε μονάχα στή Γερμανία) ἦρθα σέ ἐπαφή μέ τή σύγχρονη Εὐρωπαική νεολαία. Μέ λίγες φράσεις ἡ διάγνωσή μου εἶναι ἡ ἑξῆς.

α) Συχαίνονται τό παρόν ὅπως τούς τό προσφέρουν τά ὑπάρχοντα συνθήματα καί ἡγεσίες.

β) Ἔπαψαν νά πιστεύουν στήν "πεθαμένη Ἐπανάσταση" ὅπως τήν ὀνομάζουν.

γ) Προσδοκοῦν τή Μεγάλη Ἀλλαγή, αὐτή ποθ θά ἀνοίξει τό δρόμο στή Νέα Κοινωνία: Μέ τίς σκέψεις αὐτές παρακολούθησε τήν συνάντηση τῶν Τριῶν, στή Μαδρίτη ληξιαρχική πράξη γεννήσεως τοῦ Εὐρωκομμουνισμοῦ.

Λίγο αργότερα ἔδινα συναυλία στό CHAMPIGNY ὅπου πέρασες μέ τήν οἰκογένειά σου ἕνα μεγάλο μεγάλο μέρος τῆς ἐξορίας σου καί ὅπου ὅπως πολύ καλά γνωρίζεις κατοικεῖ ὁ φίλος μας GEORGES MARCHAIS. Τόν προσκάλεσα καί ἦρθε. Ἐντελῶς συμπτωματικά βλέπω τήν ἴδια συναυλία καί τόν ROGER GARAUDY. Ὁ MARCHAIS σηκώθηκε ἀπό τή θέση του καί πῆγε κοντά του. Εἶχαν ἑφτά χρόνια νά μιλήσουν. Μετά κατέβηκε στά παρασκήνια. Μέ ἀγκάλιασε θερμά ὅπως τούς παληούς καλούς καιρούς... Εἴχαμε κι'ἐμεῖς τρία χρόνια νά μιλήσουμε...Τήν ἄλλη μέρα ὁ ROGER ἦρθε στό σπίτι μου στό Παρίσι. Ἦταν ἀκόμη γεμάτος Ἰσπανία, Μαδρίτη καί Καρίγιο. Ἐνθουσιασμένος ὕστερα ἀπό τή θριαμβευτική του συνάντηση μέ τούς φοιτητές στό Πανεπιστήμιο τῆς Μαδρίτης. Εἴπαμε πολλά καί συμφωνήσαμε σέ ὅλα. Τέλος πήραμε τήν ἀπόφαση νά ἀπευθυνθοῦμε σέ ἕνα μικρό πυρῆνα ἀπό πολιτικούς φιλοσόφους καί καλλιτέχνες μέ σκοπό νά δημιουργήσουμε τίς θεωρητικές βάσεις γιά ἕνα κίνημα ἰδεῶν - κίνημα πολιτισμοῦ στήν Εὐρώπη. Σκεφθήκαμε ὅτι εἶναι καιρός νά ἀναδιακηρύξουμε τούς τελικούς στόχους τοῦ Σοσιαλισμοῦ πού ὁ πιό σπουδαῖος ἴσως εἶναι ἡ Πολιτιστική Ἐπανάσταση. Μᾶς χρειάζεται ἕνα νέο πλαίσιο πολιτιστικῶν στόχων πού νά βγαίνει κατευθεῖαν μέσα ἀπό τήν ἐξέλιξη τῆς [illegible] καί τῆς ἀναγκαιότητος (πολιτιστικές - πνευματικές καί ψυχικές) τῆς Ἐποχῆς μας. Καί ἰδιαίτερα τῆς Κοινωνίας ὅπως τελικά διαμορφώνεται στήν Εὐρώπη, μέ τις συγκεκριμένες [illegible] να-ταυτήσεις στούς τομεῖς τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δημοκρατίας, τῆς Τεχνολογίας καί τοῦ Πολιτισμοῦ.

./.

Του πρότεινα νά επεξεργασθεῖ ἕνα σχέδιο μανιφέστου πού θά μᾶς χρησιμεύσει σά βάση γιά τή συζήτηση. Καί μαζί ἀποφασίσαμε νά προτείνουμε νά γίνει ἡ πρώτη μεγάλη καί πανηγυρική ἐξαγγελία τοῦ Μανιφέστου, στή Μαδρίτη σέ κλειστό Στάδιο, στά πλαίσια λαϊκῆς Συναυλίας περί τά τέλη τοῦ προσεχοῦς Γενάρη.

Βλέπουμε τό Κίνημα αὐτό σά μιά συνένωση ὅλων τῶν ζωντανῶν πνευματικῶν πολιτιστικῶν καί καλλιτεχνικῶν δυνάμεων τοῦ Κόσμου καί ἰδιαίτερα τῆς Εὐρώπης, ἕνα εἶδος Ἕνωσης προσώπων πού θά συνέρχονται σέ τακτά διαστήματα θά πλουτίζουν τή θεωρητική ἔρευνα θά ἀνοίγουν ορίζοντες καί πού παράλληλα θά παλεύουν ὁ καθένας στόν τομέα του, στή χώρα του δημιουργικά ὥστε καί ἡ πράξη νά πλουτίζεται ἀπό τή θεωρία, καί ἡ θεωρία νά ἐμπνέεται καί νά στηρίζεται στή πράξη.

Πιστεύουμε ὅτι ὁ Σοσιαλισμός πάει νά γίνει ἄγνωστη λέξη. Κακοποιήθηκε, ἀφυδατώθηκε, παρμορφώθηκε, "Κρατικοποιήθηκε" ἀλλοτριώθηκε... Καιρός νά γυρίσουμε στίς πηγές. Νά κόψουμε μέ τό μαχαίρι μέ τίς διαστρεβλώσεις καί τίς σκοπιμότητες. Ὁ Εὐρωσοσιαλισμός πού νομίζω ὅτι σάν ὅρος προσδιορίζει ὀρθότερα τό εὖρος τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων πού ἐξ ἀντικειμένου σήμερα τόν ἐπιδιώκουν - πρέπει νά προσδιορίζεται ὅλο καί πιό συγκεκριμένα. Θά πρέπει νά δοθεῖ στούς λαούς ἰδιαίτερα τῆς Εὐρώπης καί ἀκόμη πιό είδικά στή νεολαία σας, τό τελικό ὅραμα τῆς Νέας Κοινωνίας πού ἐπιδιώκουμε νά χτίσουμε καί πού θά κάνει δυνατή τήν τελική καί ὁλοκληρωτική ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου τό κορύφωμα στή δημιουργία ἑνός νέου πνεύματος πολιτισμοῦ στό ὕφος τῆς Ἐποχῆς μας.

MIKIS THEODORAKIS

Athènes, le 18 Juillet 1977.

Mon cher camarade Santiago,

L'hiver passé j'ai donné soixante-dix concerts dans toute l'Europe, en commençant par Barcelone. Toi, tu étais alors encore clandestinement à Madrid...

J'avais décidé de ne pas m' immiscer dans votre politique intérieure. Mais nos propres expériences récentes m'avaient rempli d'angoisse en ce qui concerne la difficulté et la fragilité de la route pleine d'embûches qui mène la Démocratie.

La conférence de presse a eu lieu juste le lendemain du référendum, à Barcelone. Un instant, je n'ai pu m'empêcher de dire: "Si j'étais espagnol, et espagnol communiste, je voterais OUI". Le lendemain, les camarades de la direction du Parti Socialiste Catalan sont venus me trouver à l'hôtel.

_"Au fond, m'ont-ils dit, le rétablissement de la démocratie, c'est l'affaire de Soarès. Nous, nous ne pouvons pas le soutenir...".

_"Le rétablissement de la démocratie, leur ai-je répondu, c'est surtout votre affaire à vous. C'est pourquoi il vous faudra l'aider ouvertement. Vous n'avez pas d'autre carte à jouer. Au fond lui aussi a peur de vous. Il sort des entrailles du franquisme. Il est normal qu'il ait des préjugés, des craintes. Qu'il soit terrorisé par votre mission "rouge": il faut lui montrer que tant qu'il combattera vraiment pour le rétablissement de la démocratie, il vous aura à ses côtés".

Puis j'ai pensé à toi et j'ai ajouté:

_"Mais à qui suis-je en train de parler? N'êtes-vous pas les camarades de Carrillo? Moi qui ai fait en Grèce presque seul une telle politique, ne me suis-je pas basé sur le plan théorique sur l'analyse de Carrillo? Lui-même ne soutient-il

pas que dans les conditions actuelles de développement se crée une nouvelle Droite, démocratique, qui veut rompre ses liens avec le fascisme et la réaction? C'est avec ces forces conservatrices, dit Carrillo, que nous marcherons de front pendant une certaine période, jusqu'au moment de la rupture. Quand cela arrivera-t-il et de quelle façon, c'est l'évolution historique qui le déterminera..".

Quelques jours plus tard, lorsque l'on t'a libéré, tu as repris les mêmes positions que tu avais toujours soutenues. J'en ai ressenti un grand soulagement, une grande joie et une satisfaction profonde. Ta "proscription" officielle et publique par Moscou en était la conséquence naturelle. A partir de ce moment, tout comme avant, j'approuve d'avance toutes tes déclarations et tous tes actes.

x x x

Au cours de ces soixante-dix concerts (dont une trentaine environ en Allemagne seulement), je suis entré en contact avec la jeunesse européenne actuelle. En quelques lignes ma conclusion est la suivante:

a) Ils sont dégoûtés du présent _ tel que le leur offrent les systèmes et les directions existants.

b) Ils ont cessé de croire à la "Révolution morte", comme ils l'ont baptisée.

c) Ils attendent le Grand Changement, celui qui ouvre la voie de la nouvelle société.

C'est dans cet état d'esprit que j'ai assisté à la rencontre des Trois à Madrid, rencontre qui fut l'acte de naissance de l'Eurocommunisme.

Un peu plus tard, j'ai donné un concert à Champigny, où tu as passé avec ta famille une grande partie de ton exil, et où comme tu le sais habite notre ami Georges Marchais. Je l'ai invité et il est venu. Tout à fait par hasard je vois, au même concert, Roger Garaudy. Marchais s'est levé de sa place pour aller auprès de lui. Il y a sept ans qu'ils ne s'étaient pas parlé. Ensuite, il est descendu dans les coulisses. Il m'a chaleureusement salué comme au bon

vieux temps...Nous avions passé nous aussi trois ans sans nous parler...
Le lendemain Roger est venu chez moi,à Paris.Il était encore plein d'Espagne, de Madrid et de Carrillo.Enthousiasmé par sa rencontre triomphale avec les étudiants à l'Université de Madrid.Nous avons parlé de beaucoup de choses et avons été d'accord sur tout.Enfin nous avons pris la décision de nous adresser à un petit cercle de politiciens,de philosophes et d'artistes dans le but de fonder les bases théoriques d'un mouvement,d'un courant d'idées _ d'un mouvement culturel en Europe.Nous avons pensé qu'il est temps de déclarer à nouveau les buts finaux du Socialisme,dont le plus important peut-être est la Révolution Culturelle.Nous avons besoin d'un nouveau cadre de buts culturels qui provienne directement de l'évolution,de la maturité et des nécessités (politiques _ spirituelles et psychiques) de notre époque.Et surtout de la société telle qu'elle se forme finalement en Europe avec les traditions et les conquêtes concrètes dans le domaine de la liberté,de la démocratie,de la technologie et de la Culture.

Je lui ai proposé d'élaborer un plan de manifeste qui nous servira de base de discussion.Et nous avons décidé ensemble de proposer de procéder à la première grande déclaration du Manifeste,sous forme de fête,à Madrid,dans un stade fermé,dans le cadre d'un concert populaire vers la fin du mois de Janvier prochain.

Nous voyons ce mouvement comme l'union de toutes les forces spirituelles, politiques et artistiques vivantes du monde et en particulier d'Europe.Une sorte d'Union de Personnalités qui se rassembleront à intervalles réguliers,qui enrichiront la recherche théorique,ouvriront des horizons nouveaux,et qui parallèlement combatteront,chacun dans son domaine,dans son pays,de façon créative, de façon à ce que la pratique s'enrichisse aussi que la théorie s'inspire et s'appuie sur la pratique.

Nous croyons que "Socialisme" est en train de devenir un mot inconnu,vide de sens.Un mot devenu commun,"desséché",déformé,"nationalisé",aliéné...

Il est temps de retourner aux sources.D'anéantir définitivement les déviations et les visées d'intérêt personnell

L'Eurosocialisme qui je crois détermine comme condition la vaste étendue des forces politiques et sociales qui visent aujourd'hui objectivement à sa réalisation, doit être déterminé de façon de plus en plus précise. Il faudra donner aux peuples, d'Europe surtout, et plus particuluièrement encore à la jeunesse, le rêve final de la Nouvelle Société que nous cherchons à construire, et qui donnera la force nécessaire à la libération finale et intégrale de l'homme, ayant pour point culminant la création d'une nouvelle culture spirituelle au niveau de notre époque.

Mon cher Santiago,

j'ai tenté ici de te tracer les grandes lignes de ce que nous souhaitons atteindre avec le Colloque de Crète pour le Socialisme et la Culture. Comme tu le comprends, ta présence est déterminante. Ne serait-ce que pour une journée, ne serait-ce qu'à titre symbolique, il te faudra fouler le sol des Anciens, si profondément lié à l'idée de la Liberté et de la Culture. Parallèlement et indépendamment à ta participation ou à celle de tes camarades espagnols, je te prierais de bien vouloir [redacted] nous faire connaître ton opinion sur l'initiative que nous avons prise avec Garaudy, et dans la mesure où tu es d'accord, tes propositions, ainsi que, et surtout, tes suggestions en ce qui concerne le Manifeste; comment toi le verrais-tu, comment le rédigerais-tu, adressé aux peuples d'Europe.

Tout document que tu pourras nous envoyer sera soumis aux membres du Colloque, comme précieuse contribution à notre effort, qui nous ferait grand honneur.

Avec mon amical souvenir à ta femme et tes fils,

Je t'embrasse fraternellement,

MIKIS.

P.S. Je remercie le PCI pour son invitation aux fêtes qu'il organise en Septembre. Malheureusement c'est trop tôt pour notre emploi du temps. J'ai dit à mon imprésario de Paris (Norbert Gamsohn, tél. 222.00.88), de faire son possible pour une période ultérieure. A partir d'Octobre prochain je repars en tournée de concerts en Europe, Amérique et Asie, avec 110 concerts que j'espère donner tous sous le signe du Manifeste...

118

ΟΤΕ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

217196/3 MAKR 217138 ATH E

Ἐνδείξεις Λήψεως	Γραφεῖον Καταγωγῆς	Ἀριθμὸς	Λέξεις	Ἡμερομηνία	Ὥρα	Ἐνδείξεις Μεταβιβάσεως
	M5358 OGR383 WIEN RA		36/31	21	1613	

ETAT PRIORITE M MIKIS THEODORAKIS EPIPHANOUS ROEM.1 ATHINAI 402

REGRETTE NE PAS A MEME D'ACCEPTER L'INVITATION POUR 12 AU 15 AOUT
EN CRETE A CAUSE D7UNE) D'UNE ABSENCE DE L'AUTRICHE SINCERES
SALUTATIONSBRUNO KREISKY

COL 5358 OGR383 ROEM.1 ATHINAI 402 12 15 NNNN

119

Monsieur Dominique Taddei
Parti Socialiste
12 Cité Malesherbes
75009 P A R I S

France

mikis théodorakis

secrétariat général :
télémuse 24, rue du dragon
75006 paris

mikis théodorakis

Monsieur Dominique Taddei
Parti Socialiste
I2 Cité Malesherbes
75009 Paris

Athenes,28 juillet I977

Cher Monsieur Taddei,

En mai dernier je vous avais informé d'un projet " Socialisme et Culture " dont le premier colloque devait être organisé cet été en Grèce.

Les démarches ont hélàs été entreprises trop tard et je n'ai pu,sur le plan pratique,obtenir toute l'aide que j'attendais ici.

Cet été -(et sans que celà n'ait de rapport avec le P.S. France) Roger Garaudy et moi-même nous bornerons,avec quelques écrivains,à jeter les bases d'un travail ultérieur.

Je ne manquerai pas de vous tenir au courant et en l'attente,je vous prie de croire,cher Monsieur Taddei,à mes sentiments amicaux.

Mikis Theodorakis

secrétariat général : télémuse 24, rue du dragon - 75006 paris - tél. 222.50.38 / 00.88

mikis théodorakis

Monsieur Dominique Taddei
Parti Socialiste
12 Cité Malesherbes
75009 Paris

Athènes,28 juillet 1977

Cher Monsieur Taddei,

En mai dernier je vous avais informé d'un projet " Socialisme et Culture " dont le premier colloque devait être organisé cet été en Grèce.

Les démarches ont hélàs été entreprises trop tard et je n'ai pu,sur le plan pratique,obtenir toute l'aide que j'attendais ici.

Cet été -(et sans que celà n'ait de rapport avec le P.S. France) Roger Garaudy et moi-même nous bornerons,avec quelques écrivains,à jeter les bases d'un travail ultérieur.

Je ne manquerai pas de vous tenir au courant et en l'attente,je vous prie de croire,cher Monsieur Taddei,à mes sentiments amicaux.

Mikis Theodorakis

"APOGEVMATINI", Jeudi I8 Août 77.

"Bienvenüe à M.MitterrandI"

... Les coulisses du Colloque:

...

M.Mitterrand avait demandé un appartement isolé à l'hôtel "Maleme Beach", pour se reposer, loin des autres participants au Colloque.

Un de ses "amis", le voyant ensuite à l'aéroport accompagnée de sa jolie collaboratrice Annie, remarqua:

"_Il avait raison de ne pas pouvoir rester avec nous"..

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ ΣΤΗΝ ΠΡΕΣ-ΚΟΝΦΕΡΑΝΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ.

Οἱ βαθύτεροι λόγοι πού μέ ὁδήγησαν γιά νά πάρω αὐτή τήν πρωτοβουλία ἦσαν δύο:

Πρῶτον, τό πρόβλημα τῆς οὐσίας τοῦ σοσιαλισμοῦ. Νομίζω ὅτι προσπαθῶντας μέσα σέ τόσες δεκαετίες καί κάτω ἀπό τίς γνωστές ἱστορικές ἐμπειρίες νά βροῦμε τά μέσα μέ τά ὁποῖα θά ὁδηγηθοῦμε στό σοσιαλισμό, ξεχάσαμε τελικά τούς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ. Δηλαδή ὁ σοσιαλισμός ἐμφανίζεται σιγά-σιγά σάν ἕνα καθαρά οἰκονομικό φαινόμενο, ξεχνῶντας ὅτι οἱ οἰκονομικές καί οἱ ἄλλες ἀλλαγές πού ἐπιδιώκουμε, ὅπως καί ἡ τελικά ἐπαναστατική ἀλλαγή στίς παραγωγικές σχέσεις εἶναι ἁπλῶς τό μέσον γιά νά πετύχουμε τόν τελικό σκοπό τοῦ σοσιαλισμοῦ, πού εἶναι ἡ ἀλλαγή τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄν λάβουμε ὑπ'ὄψη μας ὅτι ὁ ἄνθρωπος στήν τελείωσή του δέν εἶναι τίποτ'ἄλλο παρά μιά πνευματική διάσταση, τότε καταλήγουμε στό συμπέρασμα ὅτι αὐτή ἡ ριζική ἀλλαγή τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νά γίνει μόνο μέσα στίς συνθῆκες αὐτοῦ πού ὀνομάζεται πολιτιστική ἐπανάσταση. Ἑπομένως τό πρόβλημα τοῦ πολιτισμοῦ πού σέ τελευταία ἀνάλυση εἶναι πρόβλημα οὐσιαστικῶν καί δημιουργικῶν ἀνθρώπινων σχέσεων εἶναι ἕνα ἀπό τά κύρια, ἄν ὄχι τό κύριο πρόβλημα πού πρέπει νά ἀντιμετωπίζει ἐνεργητικά κάθε φορά ὁποιοσδήποτε θέλει νά λέει ὅτι εἶναι σοσιαλιστής.

Ἡ δική μου συνεισφορά στό πρόβλημα αὐτό ἔχει τήν ἑξῆς "παραλλαγή", ~~δηλαδή~~ βγαλμένη μέσα ἀπό δεκαπενταετή ἐμπειρία. Ὅτι δηλαδή ἡ πολιτιστική ἐπανάσταση μπορεῖ καί πρέπει ν'ἀρχίσει ἀμέσως, παιρνῶντας τή μορφή ἑνός κινήματος μαζῶν πού σέ στενή καί δημιουργική συνεργασία μέ τούς πνευματικούς δημιουργούς θά προσπαθεῖ ἀπό τώρα νά βάζει τά θεμέλια τοῦ αὐριανοῦ

ἐποικοδομήματος μέσα στίς συνθῆκες τοῦ σοσιαλισμοῦ,ὅπου ὁ καθένας πιά θά ἔχει τή δυνατότητα,ἀφοῦ θά εἶναι κοινωνικά καί πολιτικά ἐλεύθερος,δηλαδή ὑπεύθυνος,νά μπορεῖ νά συμμετέχει στή δημιουργία ἑνός καινούργιου πανανθρώπινου πολιτισμοῦ.

Ὁ δεύτερος λόγος εἶναι ἡ διαπίστωση ὅτι,ὅπως θάλεγε καί ὁ KARL MARX, σήμερα "ἕνα φάντασμα πλάνεται πάνω ἀπό τήν Εὐρώπη":"ὁ εὐρωσοσιαλισμός,γιατί ὅτι ἡ πρωτοβουλία προῆλθε ἀπό τά τρία μεγάλα κομμουνιστικά κόμματα τῆς Εὐρώπης μετά τή γνωστή συνάντησή τους στή Μαδρίτη,νομίζω ὅτι ὁ ὅρος "εὐρωκομμουνισμός" στενεύει τά ὅρια τῆς ἀλλαγῆς καί δέν ἀνταποκρίνεται στό εὖρος τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων πού αὐτή τή στιγμή τουλάχιστον στήν Εὐρώπη ἐπιδιώκουν τό σοσιαλισμό,ἕνα σοσιαλισμό στό ὕψος τῆς ἐποχῆς μας.

Θά μποροῦσε νά ὑπάρξει μιά προσπάθεια ὥστε νά συνενωθοῦν καί νά ἀνταλλάξουν τίς ἀπόψεις τους καί νά συντονίσουν τή δράση τους ὅλα τά πολιτικά κόμματα,κομμουνιστικά,σοσιαλιστικά,σοσιαλδημοκρατικά,δημοκρατικά,- πού αὐτή τή στιγμή βρίσκονται ὅλο καί σέ περισσότερο μεγάλη ἀντίθεση μέ τόν καπιταλισμό καί τόν ἰμπεριαλισμό, ἐπιδιώκοντας τό καθένα μέ τόν τρόπο του μιά οὐσιαστική ἀλλαγή στή δομή τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας."Ομως ἡ ὥς τώρα πεῖρα δείχνει ὅτι ἀκόμα καί τά ὁμοειδῆ κόμματα εἶναι δύσκολο νά συμφωνήσουν μεταξύ τους,γιά τόν ἁπλό λόγο ὅτι τά πολιτικά κόμματα συνδέονται μέ ἄμεσες πολιτικές σκοπιμότητες,δεσμεύσεις,ἀναγκαιότητες κ.λπ.

Γι'αὐτό πιστεύω ὅτι σ'αὐτό τό στάδιο εἶναι προτιμότερη ἡ συνένωση ζωντανῶν παραγόντων τοῦ πνευματικοῦ,πολιτικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ κόσμου: προσωπικότητες μέ ἔργο,μέ δράση,καί μέ ἐπίδραση μέσα στό εὐρύ μαζικό κίνημα,καί πού νά ἀνήκουν σέ ὅλο τό φάσμα τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων πού μέ τόν α ἤ β τρόπο ἐπιδιώκουν τήν ἀλλαγή.Οἱ προσωπικότητες αὐτές καθώς θά εἶναι ἀδέσμευτες καί ἐλεύθερες,θά μπορέσουν νομίζω νά προχωρήσουν θαραλλέα πρός τή ~~σωστή~~ διερεύνηση καί ἐπίλυση ἄν εἶναι δυνατόν ὅλων

τῶν προβλημάτων ποῦ συνδέονται κυρίως,ὅπως εἶπα,μέ τούς τελικούς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ,δηλαδή μέ τό πρόβλημα τῆς ἴδιας τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου μέσα στίς συνθῆκες τῆς δημιουργικῆς οἰκοδόμησης ἑνός καινούργιου πανανθρώπινου πνευματικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ἔργου ποῦ θά εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς δημιουργικῆς συνεργασίας τῶν ἀπελευθερωμένων μαζῶν μέ τούς πνευματικούς δημιουργούς,καί ποῦ θά δώσουν τή δυνατότητα στόν καθένα νά ταυτιστεῖ μέ τό νέο πνευματικό ἔργο ποῦ θά ἐκφράζει τήν μεγάλη ἐποχή μας,- τόσο σέ ἐθνική ὅσο καί σέ πανανθρώπινη κλίμακα.

JACQUES ATTALI:

SOCIALISME ET CULTURE.

Ces trois journées de féflexion ont pour objet d'ouvrir une année de débat sur les rapports entre Socialisme et Culture. Elles se concluront par un grand colloque durant l'été 1978.

L'enjeu majeur de la crise actuelle est dans la remise en cause des cultures par les machines sociales. La réponse socialiste a trop longtemps été présentée comme exclusivement économique et institutionnelle: tout au contraire l'essentiel du socialisme est dans le sens qu'y prend la culture, les lieux où elle est produite, remise en cause, subvertie et repensée.
Ce séminaire devra donc lui-même refléter autant qu'il sera possible les nouvelles formes de production de culture, décentralisées, interrogeables et non plus magistrales, disciplinaires.

Aussi il n'y aura ni exposé introductif, ni réel fil conducteur des débats, mais seulement six thèmes successifs s'interpénétrant l'un l'autre, servant chacun de point central à chacune de nos six séances de travail. Chacun de ces thèmes sera introduit par un bref exposé qui devra ne comporter que l'exposé des questions et non celui des réponses aux problèmes soulevés.

Voici la liste chronologique des thèmes proposés et des interrogateurs suggérés:

12.8 matin I) Problématique générale, Roger Garaudy;
12.8 ap.midi 2) Qu'est-ce que la culture pour un socialiste ?
13.8 matin 3) Crise de la culture et crise de l'économie, Jacques Attali;
13.8 ap.midi 4) Différences et internationalisme, Représentants de Léopold Senghor;
14.8 matin 5) Pour un usage socialiste des formes productrices de création et de diffusion de la culture, Léandre Bergeron;
14.8 ap.midi 6) Culture, pouvoirs et contre-pouvoirs, François Mitterrand.

-.-.-.-.-.-.-.-

POUR UNE REDEFINITION DU SOCIALISME ET DE LA DEMOCRATIE.

Après les guerres et les révolutions de ce siècle l'Européen actuel, riche en expériences déconcertantes, se sent mal à l'aise lorsqu'il entend parler du socialisme et de la démocratie, termes si respectés autrefois. La cause en est que tous les deux, comme théories et régimes, ont été l'objet d'une critique très sévère de la part non d'ennemis mais d'amis.

Analyser le phénomène n'est pas dans les buts de ce court rapport. Je me bornerai à mettre au point certains aspects de la question.

D'abord je souligne le fait que théoriciens et politiciens éminents ont mal conçu le sens du socialisme en ramenant au social, c'est-à-dire à un concept abstrait et impersonnel, toutes les déterminations et aspirations qui définissent l'homme en tant qu'être concret dans ses dimensions économique, politique, morale, [redacted] artistique, religieuse etc. Depuis environ deux siècles on a beaucoup médité et trop parlé du groupe social, de la classe sociale, de l'esprit social, du déterminisme social, du destin social etc., en appuyant sur cet adjectif omniprésent qui exerçait sur les consciences un pouvoir presque magique, comme un tabou obscur et redoutable.

Ainsi peu à peu on s'est habitué, en théorie aussi bien que dans l'action politique, de considérer l'individu comme prédestiné à sentir, penser et agir non pour lui-même et pour son propre bonheur, mais au nom et pour les besoins de ce super-être: la société dans ses incarnations stables ou éphémères, qui par principe aurait le droit indiscutable d'embrasser toutes les fins humaines et d'utiliser pour ses intérêts toutes les forces individuelles.

Voici à mon amis l'erreur initiale. Subordonner l'homme (son esprit, ses passions, son sort) à des faits d'ordre dit objectif, physiques ou historiques, et aux lois supposées immuables qui régissent ces faits; c'était le premier faux pas qui a conduit à la déformation et au discrédit du socialisme.

Si les prémisses de ce raisonnement sont vrais, la conclusion qui suit est évidente.

Réhabiliter l'homme comme être concret et personnel vis-à-vis de cette réalité abstraite et impersonnelle, la "société"; reconnaître et déclarer formellement que l'homme est un être souverain dans le "royaume des fins", lui-même

fin ultime; voici l'idée centrale à partir de laquelle on pourrait concevoir et esquisser un programme de réforme radicale de la théorie et de la praxis socialiste. Le terme de "socialisme" sera gardé; il symbolise des vues nobles et des combats héroïques pour l'amélioration du sort de l'humanité ouvrière. Mais son sens changera par le moyen d'un humanisme honnête et éclairé qui exige une transformation profonde des conditions sociales afin que la personnalité humaine, se libérant des besoins matériels, puisse atteindre sa pleine réalisation.

La même refonte de la seconde notion, la notion de démocratie, s'impose aujourd'hui de façon imminente.

Nommer démocratique un état fondé sur l'inégalité économique et morale de ses sujets, et qui ne cesse d'extendre son pouvoir sur tous les continents par la fourberie et la violence d'un impérialisme sans scrupules; nommer démocratique une autre forme de régime politique qui confie le pouvoir aux mains d'un seul parti, devenu une énorme machine bureaucratique, et traite ses opposants comme des ennemis du peuple et malades mentaux, c'est une pure hypocrisie.

Démocratie et impérialisme d'une part, démocratie et dictature d'autre part, sont des termes contradictoires qui s'associent souvent dans le délire de la propagande de façon lamentable et en même temps comique. Réhabiliter donc la démocratie dans son sens authentique en élevant les traits qui caractérisent son profil historique ainsi que ses buts imposés aujourd'hui par les conditions économiques et culturelles du monde actuel, voici notre seconde tâche. Les propositions que fait dans son rapport M. Garaudy en nommant les trois types de citoyenneté (économique, politique et culturelle) sont très suggestives.

Refondues et redéfinies, les notions du socialisme et de la démocratie pourront, j'espère, s'unir en un mariage heureux et fécond. De l'union du socialisme authentique avec la vraie démocratie une nouvelle conception naîtra, un nouveau programme propre à satisfaire la conscience politique de l'homme européen d'aujourd'hui.

Je nommerais ce type de régime:

socialisme démocratique européen,

et je proposerais de laisser chaque pays européen libre de fixer pour son

compte les paramètres du schéma fondamental par rapport à ses conditions économiques, ses caractères nationaux et son histoire.

Il y aura probablement une sorte de polyphonie. Ne nous inquiétons pas. Les vois seront tôt ou tard concertées pour constituer une nouvelle symphonie humaine.

E.P. PAPANOUTSOS.

Πρό - σχέδιο γιά ἕνα πολιτιστικό Μανιφέστο
τῆς Εὐρωπαϊκῆς 'Αριστερᾶς

Νά δημιουργηθοῦν οἱ οἰκονομικές, πολιτικές καί πολιτιστικές προϋποθέσεις ὥστε κάθε ἄνθρωπος πού ἔχει τήν εὐφυϊα τοῦ Μότζαρτ ἤ τοῦ Μιχαήλ - Ἄγγελου νά μπορεῖ νά γίνει Μιχαήλ Ἄγγελος ἤ Μότσαρτ.

Αὐτός εἶναι ὁ ὁρισμός τῆς πραγματικῆς Δημοκρατίας
Αὐτός εἶναι ὁ ὁρισμός τοῦ Σοσιαλισμοῦ

Τό κοινό σημεῖο τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀριστερᾶς εἶναι ἡ συμφωνία πώς ὁ σοσιαλισμός δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά αὐτήἡπλήρης δημοκρατία στήν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κάθε ἀνθρώπου χωριστά καί ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας (στό σύνολό της).

'Η Εὐρωπαϊκή ἀριστερά ἀγωνίζεται γιά νά δημιουργήσει μιά οἰκονομική πολιτεία. Εἶναι ἀντιφατικό νά λέμε σ'ἕναν ἄνθρωπο πώς εἶναι κυρίαρχος τήν ἡμέρα πού τόν φωνάζουν νά ψηφίσει καί νά τόν ἐγκαταλείπουμε τήν ἑπομένη, καί κάθε μέρα, στή πατριαρχιακή μοναρχία, εἶναι ἀντιφατικό ἡ οἰκονομική δύναμη νά βρίσκεται στά χέρια μιᾶς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως, μιᾶς ἀνώνυμης ἑταιρίας ἤ ἑνός Κράτους παντοδύναμου διαχειριστοῦ.

'Η δημιουργία μιᾶς οἰκονομικῆς πολιτείας προϋποθέτει μιά ριζική ἀλλαγή στήν ἀντίληψη τῆς ἐπιχειρήσεως προϋποθέτει πώς ἡ ἐπιχείρηση δέν θά εἶναι πλέον ἕνας συνεταιρισμός κεφαλαίων (ἰδιωτικῶν ἤ κρατικῶν) πού μισθώνει τήν ἐργασία τῶν ἀτόμων ἀλλά ἕνας συνεταιρισμός ἀτόμων πού μισθώνουν τά κεφάλαια.

'Η πλήρης πραγμάτωση τῆς οἰκονομικῆς πολιτείας στό ἐπίπεδο τῶν μέσων εἶναι ἡ αὐτοδιαχείρηση, δηλ. ἕνα καθεστώς ὅπου σ'ὅλους τούς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς κάθε πρόβλημα λύνεται στό ἐπίπεδο πού τίθεται, καί γιά τό σύνολο αὐτῶν πού ἀφορᾶ.

'Η πλήρης πραγμάτωση τῆς οἰκονομικῆς πολιτείας στό ἐπίπεδο τῶν στόχων συνίσταται στή δημοκρατική συμμετοχή ὅλων στήν ἐπεξεργαδία τοῦ πλάνου (σχεδίου οἰκονομικοῦ) καί στήν πραγματοποίησή του. Αὐτό προϋποθέτει πώς οἱ διάφορες ἐπιλογές θά ἔχουν παρουσιαστές σέ ὅλα τά μέλη τῆς ἐθνικῆς κοινότητας, καθώς καί οἱ συνέπειες πού ἀπορρέουν ἀπ' αὐτές, ἔτσι ὥστε καθένας ν' μπορεῖ νά κρίνει γνωρί-

./.

ζοντας τό πρόβλημα. Ὁ ὑπολογιστής ἐπιτρέπει νά μποῦν σέ φόρμα (πλαίσιο) αὐτά τά διάφορα σχέδια, ἡ τηλεόραση νά τό παρουσιάσουν σ'ὅλους.

Ἡ εὐρωπαϊκή ἀριστερά ἀγωνίζεται γιά νά ξαναπροσδιορίσει τήν πολιτική πολιτεία.

Ἡ ἐλευθερία ὅπως προσδιορίστηκε στή Διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου καί τοῦ πολίτου. Ἡ ἐλευθερία μου σταματᾶ ἐκεῖ ὅπου ἀρχίζει ἡ ἐλευθερία τοῦ ἄλλου, ἀποτελοῦσε μιά τεράστια πρόοδο γιά νά καταστραφοῦν οἱ ἱεραρχίες, οἱ ἀνισότητες, καί τά προνόμια τοῦ παλαιοῦ κόσμου τῆς φεουδαρχίας.

Οἱ καινούργιες φόρμες δυνάμεως, περιουσίας καί γνώσεως, σ'αὐτό τό τελευταῖο τέταρτο τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἔκαναν ξεπερασμένη αὐτή τήν ἀντίληψη τοῦ ἀτομικιστικοῦ φιλελευθερισμοῦ.

Ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμός δέν ἐγγυᾶται πλέον τήν ἐλευθερία τῶν ἀτόμων σήμερα πού δέν εἶναι πιά ἡ ἐποχή τῆς μικρῆς ἰδιοκτησίας ἀλλά τῶν μεγάλων μονοπωλίων πού καταβροχθίζουν τά πάντα.

Ἡ ἀριθμητική καταμέτρηση τῶν ψήφων δέν ἐγγυᾶται πιά τήν ἰσότητα τους, σέ μιά ἐποχή ὅπου ἡ τηλεόραση, ἰδιωτική ἤ κρατική ἔχει γίνει ἡ πρώτη δύναμη: ἡ δύναμη διαμορφώσεως τῆς κοινῆς γνώμης ὁ ἐπαναπροσδιορισμός τῆς πολιτικῆς ἰσοπολιτείας σήμερα σημαίνει νά συνειδητοποιήσουμε πώς αὐτός ὁ ἀτομικιστικός φιλελευθερισμός ὁδήγησε στή συντριβή τῶν ἀτόμων, στή παγιοποίηση τῆς γνώμης καί ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου δέν εἶναι πιά τό ὅριο ἀλλά ἡ προϋπόθεση τῆς ἐλευθερίας μου.

Πρόκειται λοιπόν γιά τήν ἀντικατάσταση μιᾶς ἀλλοτριωμένης καί ἀτομικιστικῆς δημοκρατίας μέ μιά δημοκρατία συμμετοχική καί συνεταιριστική πού ἐξασφαλίζει στά ἄτομα καί στίς κοινότητες τή δύναμη νά συμμετέχουν μόνιμα στίς ἀποφάσεις ἀπό τίς ὁποῖες ἐξαρτᾶται τό συλλογικό τους μέλλον.

Ἡ εὐρωπαϊκή ἀριστερά ἀγωνίζεται γιά μιά πολιτιστική πολιτεία μιά συμμετοχή ὄχι ἀπατηλή ἀλλά ἀληθινή, πού καθενός σ'αὐτές τίς ἀποφάσεις ἀπαιτεῖ ὅτι θά εἶναι προσιτά σέ ὅλους ἡ μόρφωση καί ἡ ἀπαραίτητη πληροφόρηση, ἐάν θέλουμε νά ἀποφύγουμε τήν ἐγκατάλειψη στά χέρια τῆς τεχνολογίας καί τῆς γραφειοκρατίας.

Αὐτό δέν προϋποθέτει μιά ἁπλή "ἀναμόρφωση (ἀναθεώρηση) τῆς παιδείας" πού θά ἀρκεῖτο νά ἐφαρμόση καινούργια μέσα γιά νά ἐπιτύχει τούς παραδοσιακούς στόχους τῆς ἐκπαίδευσης τήν ἀφομοίωση τοῦ παιδιοῦ στήν ὑπάρχουσα τάξη, ἀλλά

μιά "πολιτιστική επανάσταση" δηλαδή μιά άλλαγή τών στόχων τῆς έκπαίδευσης

Ὁ σκοπός τῆς έκπαίδευσης σήμερα δέν μπορεῖ πιά νά εἶναι ἡ προσαρμογή τῶν νέων στίς άνάγκες τοῦ κατεστημένου, άλλά ή προετοιμασία τους γιά τήν άνακάλυψη τοῦ μέλλοντος.

Αὐτό προϋποθέτει ὅτι βάζουμε τέλος στόν κυρίαρχο θετικισμό πού κάτω άπό τό πρόσχημα τῆς άντικειμενικῆς έπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς ἱκανότητας δέν ρωτᾶ ποτέ "γιατί" άλλά μόνο "πῶς".

Γιά νά μή παραταΐζουμε τά παιδιά μέ γεγονότα, νόμους καί σεβασμό άπαιτεῖται νά δώσουμε τόση θέση στή σκέψη τῆς δημιουργικῆς πράξης δηλαδή στή πρακτική τῶν τεχνῶν καί στήν αίσθητική, ὅση καί στή διδασκαλία τῶν έπιστημῶν καί τῆς τεχνικῆς, τόση σημασία στή προοπτική (τοῦ μέλλοντος) ὅση καί στήν ἱστορία, στή μύηση στούς μή δυτικούς πολιτισμούς τόση θέση ὅση στή μύηση στή δυτική κουλτούρα. Κατανοώντας πολιτισμούς πού συνέλαβαν καί ἔζησαν ἄλλες σχέσεις μέ τή φύση, μέ τό μέλλον καί τό θεῖο,θά γίνει δυνατό νά όπισθοδρομήσουμε σέ σχέση μέ ἕνα δυτικό μοντέλο άναπτύξεως, ὄχι γιά νά τό άπορρίψουμε, άλλά γιά νά τό άναπροσαρμόσουμε.

Μόνον ὅταν ἡ έκπαίδευση δέν θά εἶναι συγκεντρωμένη στό ξεκίνημα τῆς ζωῆς άλλά θά ἔχει γίνει διαρκής καί θά κυριαρχεῖται άπό τή σκέψη τῶν στόχων καί τῶν έπιλογῶν τῶν στόχων, μπορεῖ νά δώση στόν καθένα τήν άπαραίτητη μόρφωση γιά νά συγκατατεθεῖγιά μιά άληθινή οίκονομική καί πολιτική πολιτεία.

Ἡ πληροφόρηση εἶναι τό ἄλλο άπαραίτητο έργαλεῖο ὅλων γιά τήν ἄσκηση αὐτῆς τῆς πολιτείας πού δέν εἶναι άπατηλή. Ἡ τηλεόραση, πού ἔγινε ἡ πρώτη δύναμη, δέν πρέπει λοιπόν νά εἶναι πλέον ὁ λόγος χωρίς άντίλογο. Δέν μπορεῖ νά εἶναι κάτω άπό καθεστώς οὔτε ἰδιωτικό, καί νά εἶναι τό ὄργανο τῶν προνομιούχων τῆς τύχης, οὔτε κρατικό καί νά εἶναι ἕνα ὅπλο δύναμης, άλλά κάτω άπό ἕνα καθεστώς κοινοτικό, δηλαδή ἕνα καθεστώς πού θά έπιτρέπει σέ ὅλες τίς κοινότητες, ὄχι μόνον νά έλέγχουν κατόπιν έρρτῆς τό περιεχόμενό της, άλλά νά συμμετέχουν στή δημιουργία τῶν προγραμμάτων καί νά έπιτρέπει τή δημιουργία πολλαπλότητας προγραμμάτων.

Ἡ εὐρωπαϊκή άριστερά άγωνίζεται γιά ἕνα ἄνοιγμα τοῦ άνθρώπου πρός μιά πολιτεία τῆς πίστεως εἴτε τῆς θρησκευτικῆς, εἴτε τῆς πίστεως στόν ἄνθρωπο, πού πιθανόν εἶναι τό ἴδιο πρᾶγμα.

Ἡ πίστις πρίν νά γίνει πρόβλημα οίκονομικό ἤ πολιτικό εἶναι ἕνα θρησκευτικό πρόβλημα. Ἡ άντίληψή μας τῆς πίστης σάν τυφλή καί αὐστηρά ποσοτική αὔξηση τῆς παραγωγῆς καί τῆς κατανάλωσης φέρει μέσα της μιά άντίληψη γιά τή φύση γιά τόν ἄνθρωπο καί γιά τό μέλλον.

Στηρίζεται στήν άντίληψη ~~αὐτή~~ πώς ἡ φύση ἔχει ξεπέσει σέ μιά δεξαμενή πρώτων ὑλῶν καί τόπος ρίψεως άπορριμάτων μας. Αὐτή ἡ άντίληψη θέτει σέ κίνδυνο αὐτή τήν ἴδια τήν έπιβίωση τοῦ εἴδους μας.

Στηρίζεται στήν άντίληψη πώς ὁ ἄνθρωπος ἔχει ξεπέσει στή κατάσταση τοῦ παραγωγοῦ καί καταναλωτοῦ. Αὐτή ἡ ἀντίληψη ἐξευτελίζει τόν ἄνθρωπο τήν ἐλευθερία του καί τή δημιουργική σου δύναμη ἐγκαταλείποντας τον σ'ὅλες τίς μορφές ἀλλοτριώσεως καί ἀφομοιώσεως.

Στηρίζεται στήν ἀντίληψη πώς τό μέλλον ἔχει ξεπέσει στήν τεχνολογική ἐξερεύνηση ξεκινώντας ἀπό τό παρόν καί τό παρελθόν προδιαγράφει ἔτσι ὄχι μόνο τόν κόσμο τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ ἀλλά τόν κόσμο τοῦ θανάτου τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πίστις, ἄσχετα ἄν γιά τόν μέν εἶναι πίστις στόν Θεό καί γιά τούς ἄλλους πίστις στόν ἄνθρωπο, εἶναι πρῶτα ἀπ'ὅλα ἡ θέληση νά κάνουμε τόν ἄνθρωπο, δηλ. κάθε ἄνθρωπο χωριστά καί ὅλη τήν ἀνθρωπότητα στό σύνολό της πλήρης συνειδοτοποιημένη καί ὑπεύθυνη γιά τήν ἱστορία της, γιά τήν δημιουργία ἑνός μέλλοντος πού δέν θά εἶναι μόνον τό ἀποτέλεσμα, ἡ συνέχει ἤ το προϊόν τοῦ παρελθόντος, ἀλλά μιά ποιητική ἀνάδυση τοῦ ἀνθρώπου σάν ἐφευρέτου ἑνός μέλλοντος μέ ἀνθρώπινο πρόσωπο.

Αὐτή εἶναι, μέσα ἀπό τίς διαφορές τῶν προγραμμάτων καί τῶν μεθόδων, ἡ ἀντίληψη γιά τόν ἄνθρωπο καί τῆς κουλτούρας του πού ἔχουν σάν ὑπόβαθρο τῆς πολιτικῆς τους ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀριστερᾶς.

Ф01805
Antr

AVANT - PROJET POUR UN MANIFESTE CULTUREL DE LA GAUCHE EUROPEENNE .

Créer les conditions économiques , politiques , culturelles , pour que chaque homme , qui porte en lui le génie de MOZART ou de MICHEL -ANGE puisse devenir MICHEL- ANGE ou MOZART

c' est la définition d'une véritable démocratie .

c' est la définition du socialisme .

Le dénominateur commun de la gauche européenne c' est l' affirmation que le socialisme n' est rien d' autre que cette démocratie plé - nière , au service de l' homme , de chaque homme et de tout homme .

x

x x

La gauche européenne lutte pour créer une citoyenneté économique. Il y a contradiction à dire à un homme qu'il est souverain le jour où on l' appelle à voter , et à l' abandonner le lendemain , et chaque jour , à la monarchie patronale , que le pouvoir économique soit aux mains d'une entreprise privée , d'une société anonyme,ou d'un Etat gestionnaire tout puissant .

La création d'une citoyenneté économique implique une inversion radicale de la conception de l' entreprise : que l' entreprise ne soit plud une association de capitaux (privés ou étatiques) louant le travail des hommes , mais une association d'hommes louant des capitaux .

.../...

La pleine réalisation de la citoyenneté économique , au ~~à~~ niveau des moyens , est l' autogestion , c' est à dire , dans tous les domaines de la vie sociale , un régime où chaque problème est résolu au niveau où il se pose ~~et~~ par l' ensemble de ceux qu'il concerne .

La ~~maxix~~ pleine réalisation de la citoyenneté économique , au niveau des fins , c' est la participation démocratique de chacun à l' élaboration du plan et à sa réalisation . Celà suppose que les différentes options soient présentées à tous les membres de la communauté nationale, avec les conséquences qui en découlent , afin que chacun puisse juger en connaissance de cause . L' ordinateur permet de mettre en forme ces divers projets , la télévision de les présenter à tous .

x
x x

La gauche européenne lutte pour redéfinir la citoyenneté politique .

La liberté définie dans la Déclaration des droits de l' homme et du citoyen : ma liberté s' arrête là où commence la liberté d' autrui, constituait un immense progrès pour détruire les hiérarchies , les inégalités et les privilèges du vieux monde de la féodalité .

Les formes nouvelles du pouvoir , de l' avoir , et du savoir, en ce dernier quart du XXème siècle ont rendu caduque cette conception du libéralisme individualiste : la libre concurrence ne garantit plus la liberté des individus à une époque qui n' est plus celle de la petite propriété mais des grands monopoles dévorants .

Le décompte arithmétique des suffrages ne garantit plus leur égalité , à une époque où la télévision, sous forme privée ou sous forme étatique , est devenue le premier pouvoir : le pouvoir de manipulation de l' opinion .

Redéfinir la citoyenneté politique c' est aujourd'hui prendre conscience que cet individualisme libéral a conduit à l' écrasement des individus et à la massification de l' opinion . La libetté d' autrui n' est pas la limite mais la condition de ma liberté .

Il s' agit donc de substituer à une démocratie aliénée et ato - misée , une démocratie participative et associative , garantissant aux individus et aux communautés le pouvoir de participer en permanence aux décisions dont dépend leur destin collectif .

x
x x

La gauche européenne lutte pour instituer une citoyenneté culturelle .

Une participation non pas illusoire mais réelle de chacun à ces décisions exige que ~~soient~~ soient mises à la portée de chacun la formation et l' information nécessaires si l' on veut éviter une abdication aux mains d'une technocratie et d'une bureaucratie .

Celà suppose non pas une simple " réforme de l' enseignement " qui se contenterait de mettre en oeuvre des moyens nouveaux pour attein - dre les fins traditionnelles de l' enseignement : l' intégration de l' enfant à l' ordre existant , mais une " révolution culturelle " , c' est à dire un changement des fins de l' éducation .

Le but de l' éducation , aujourd'hui , ne peut plus être d' adap- ter les jeunes aux besoins du système existant , mais de les préparer à l' invention du futur .

Celà suppose que l' on mette fin au positivisme régnant qui , sous prétexte de science objective et d' efficacité technique ne pose

.../....

Redéfinir la citoyenneté politique, c'est aujourd'hui prendre conscience que cet individualisme libéral a conduit à l'écrasement des individus et à la massification de l'opinion. La liberté d'autrui n'est pas la limite mais la condition de ma liberté.

Il s'agit donc de substituer à une démocratie aliénée et aliénante, une démocratie participative et associative, garantissant aux individus et aux communautés le pouvoir de participer en permanence aux décisions dont dépend leur destin collectif.

x

x x

La gauche européenne lutte pour instituer une citoyenneté culturelle.

Une participation non pas illusoire mais réelle à la prise des décisions exige que soient mises à la portée de chacun la formation et l'information nécessaires si l'on veut éviter une abdication aux mains d'une technocratie et d'une bureaucratie.

Cela suppose non pas une simple "réforme de l'enseignement" qui se contenterait de mettre en oeuvre des moyens nouveaux pour atteindre les fins traditionnelles de l'enseignement : l'intégration de l'enfant à l'ordre existant, mais une "révolution culturelle", c'est à dire un changement des fins de l'éducation.

Le but de l'éducation, aujourd'hui, ne peut plus être d'adapter les jeunes aux besoins du système existant, mais de les préparer à l'invention du futur.

Cela suppose que l'on mette fin au positivisme régnant qui, sous prétexte de science objective et d'efficacité technique ne pose

jamais la question du "pourquoi", mais seulement la question du " comment ".

Ne plus gaver les enfants de faits, de lois, et de respects, exige que l' on donne à la réflexion sur l' acte créateur, c' est à dire la pratique des arts et à l' esthétique autant de place qu'à l' enseignement des sciences et des techniques, à la prospective autant de place qu'à l' histoire, à l' initiation aux cultures non-occidentales autant de place qu'à l'initiation à la culture occidentale. Par la compréhension de cultures qui ont conçu et vécu d' autres rapports avec la nature, avec la société, avec l' avenir et le divin, il deviendra possible de prendre du recul par rapport à un modèle occidental de développement, non pour le rejeter, mais pour le relativiser.

L' éducation non plus concentrée au début de la vie mais devenue permanente et dominée par la réflexion sur les fins et le choix des fins peut seule donner à chacun <u>la formation</u> indispensable pour accéder à une <u>véritable citoyenneté économique et politique</u>

L<u>' information</u> est l' autre outil indispensable à chacun pour l' exercice de cette citoyenneté qui ne soit pas illusoire. La télévision, devenue le premier pouvoir, ne doit donc plus être la parole sans réponse. Elle ne peut avoir ni un statut privé en se faisant l' instrument des privilégiés de la fortune, ni un statut étatique en se faisant une arme du pouvoir, mais un statut communautaire, c' est à dire un statut permettant à toutes les communautés non seulement de contrôler après coup son contenu, mais de participer à l' élaboration des programmes et de permettre l' émergence d'une pluralité de projets.

x

x x

La gauche européenne lutte pour une ouverture de l' homme à une

citoyenneté de la foi , qu'il s' agisse de la foi religieuse ou de la foi en l' homme , qui probablement ne font qu'un .

Avant d' être un problème économique ou un problème politique , la croissance est un problème religieux . C'est à dire un problème de fins.

Notre conception de la croissance comme augmentation aveugle et purement quantitative de la production et de la consommation porte en elle une conception de la nature , de l' homme et de l' avenir .

Elle repose sur une conception de la nature réduite à n' être qu'un réservoir de matières premières et un dépotoir pour nos déchets . Cette conception met en péril la survie même de notre espèce .

Elle repose sur une concéption de l' homme réduit à n' être qu'un producteur et un consommateur . Cette conception dégrade l' homme , sa liberté et son pouvoir de création en le livrant à toutes les formes de manipulation et de conditionnement .

Elle repose sur une conception de l' avenir réduit à n' être qu'une extrapolation technologique à partir du présent et du passé . Elle préfigure ainsi non seulement un monde le la mort de Dieu mais un monde de la mort de l' homme .

La foi , qu'elle soit pour les uns foi en Dieu , pour d' autres foi en l' homme , c' est d' abord la volonté de rendre l' homme , c' est à dire chaque homme et tout homme , pleinement conscient et responsable de sa propre histoire , et de la création d'un avenir qui ne soit plus seulement la résultante , le prolongement ou le produit du passé , mais une émergence poétique de l' homme comme inventeur d'un avenir à visage

.../....

humain .

x

x x

Telle est , à travers la diversité des projets et des méthodes , la conception de l' homme et de sa culture qui sous-tend la politique de toutes les forces de la gauche européenne .

ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥ

Α΄ STATUS QVO ΚΑΙ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ

1.- Ἕνα ἀπό τά κύρια φαινόμενα τοῦ καιροῦ μας εἶναι ὁ συμβιβασμός τῶν μεγάλων δυνάμεων πού μεταξύ τῶν ἄλλων εἶχε σάν ἀποτέλεσμα καί μιά, σιωπηλή συμφωνία γιά τήν οὐσιαστική παγοποίηση τῶν ἐθνικῶν-λαϊκῶν κινημάτων πού ἐπιζητοῦν βαθιές διαρθρωτικές ἀλλαγές ἰδιαίτερα σ'ἐκεῖνες τίς χῶρες πού ἔχουν ἄμεση στρατηγική σημασία γι'αὐτές τίς Ὑπερδυνάμεις. Αὐτή ἡ νέα πολιτική συμβιβασμοῦ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἐπιθετικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στήν προσπάθεια μιᾶς ἐνδεχομένης πυρηνικῆς ἀναμέτρησης μέ τήν ΕΣΣΔ, γιά τήν διάλυση τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου, καί ἑπομένως ἀναγνώριση τῆς σημερινῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας, τοὐλάχιστο σ'αὐτή τή φάση. Καί ἀντανακλᾶ ἐπίσης τίς μεγάλες δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζει τό παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα, ἰδιαίτερα μετά τήν ἀνοιχτή ρήξη ἀνάμεσα στήν ΕΣΣΔ καί τήν Κίνα, τή διάσπαση καί πολυδιάσπαση μετά τήν κρίση τῆς Τσεχοσλοβακίας καί τίς σοβαρές ἐσωτερικές δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζουν οἱ ἀνατολικές χῶρες στήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

2.- Ποιός εἶναι σήμερα ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρας τοῦ σύγχρονου στάτους κβό; Ἀπό τήν πλευρά τῶν ΗΠΑ, ἐπιβεβαιώνεται ἡ πλήρης κυριαρχία τῶν ἀμερικάνικων μονοπωλίων σέ ὅλο τό χῶρο τῆς ἀμερικάνικης ζώνης ἐπιρροῆς. Ἐπίσημος ἐκφραστής αὐτῆς τῆς πολιτικῆς τῶν μονοπωλίων εἶναι ἡ ἀμερικάνικη κυβέρνηση. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἐπιβεβαιώνεται ἐπίσης ὁ ἔλεγχος τῆς ἐξουσίας ἀπ'τήν ἡγετική ὁμάδα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, πού εἶναι καί ὁ κύριος ἐκφραστής τοῦ "κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ" πού χαρακτηρίζει τίς διαρθρωτικές λειτουργίες στίς

./.

ἀνατολικές χῶρες.Πέρα ἀπό τίς γνωστές βασικές διαφορές ἕνα κοινό χαρακτηριστικό καί στίς δύο πλευρές ὁ οὐσιαστικός ἀποκλεισμός τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀπό τά Κέντρα 'Αποφάσεων, ἡ ἀπουσία πολιτιστικῶν διαδικασιῶν πού νά προσφέρουν πραγματικές δυνατότητες δημιουργικῆς συμμετοχῆς καί ἔκφρασης στίς πλατειές μάζες καί, τέλος, ὁ ὑπερσυγκεντρωτικός χαρακτήρας τῆς ἐξουσίας καί ὁ κυρίαρχος ρόλος τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῶν μυστικῶν ὑπηρεσιῶν.

3.- Τόν ἀμερικανικό ἰμπεριαλισμό χαρακτηρίζει τό πνεῦμα τῆς ἄγριας ἐκμετάλλευσης, ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἀτόμου ἀποκλειστικά καί μόνο σάν παράγοντα κέρδους, ἡ ἀντικειμενικοποίηση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μεταβολή τοῦ ἀνθρώπου σέ μηχανή πού παράγει καί καταναλώνει ἀγαθά γιά τήν συσσώρευση κεφαλαίου, καί τέλος ἡ ἀποξήρανση τοῦ ἀνθρώπου - δημιουργοῦ πνευματικῶν καί πολιτιστικῶν ἀξιῶν.

4.- Ἡ οὐσία τοῦ ἀντίπαλου συστήματος χαρακτηρίζεται ἀπ'τήν κατάργηση τῶν κοινωνικῶν τάξεων μέ βάση τήν ἀτομική ἰδιοκτησία τῶν μέσων τῆς ἐποχῆς μας.Ἡ οὐσία αὐτή συνίσταται στήν, μέσω τῶν νέων παραγωγικῶν σχέσεων, διασφάλιση τῆς πλήρους ἀπελευθέρωσης τοῦ ἀνθρώπου, μέ τήν ὑπεύθυνη συμμετοχή του σέ ὅλα τά Κέντρα 'Αποφάσεων, καθώς καί τῆς πλήρους δυνατότητας νά ἐκφράζεται συμμετέχοντας δημιουργικά σέ ὅλες τίς δραστηριότητες πού τελικά συνθέτουν τόν καινούργιο πολιτισμό.Αὐτή ἡ οὐσία ὅμως τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς παραμορφώθηκε, σέ σημαντικό βαθμό, τήν περίοδο τοῦ σταλινισμοῦ, ἐνῶ στή συνέχεια ἐμποδίζεται νά ὁλοκληρωθεῖ, ἀπό τίς δυνάμεις τοῦ γραφειοκρατικοῦ δογματισμοῦ πού πρός τό παρόν ἐλέγχουν ὅλες τίς λειτουργίες.

5.- Τό πλέγμα τῶν ἐσωτερικῶν καί τῶν διεθνῶν ἀνταγωνισμῶν, εἶναι

./.

πολύπλοκο καί άποτελεΐ σοβαρό έμπόδιο γιά τήν τελική έπιτυχία τής πολιτικής τοΰ στάτους κβό.Οί άντιθέσεις ξεκινοΰν άπό τά έσωτερικά τών ϊδιων τών μεγάλων δυνάμεων καί τών άντίστοιχων μπλόκ καί σέ συνέχεια διασταυρώνονται πρός όλες τίς κατευθύνσεις.'Από τήν άποψη αύτή ή γενική πορεία πρός τήν έγκαθίδρυση μιάς άληθινής καί όλοκληρωμένης σοσιαλιστικής κοινωνίας, πού θά διασφαλίζει σέ όλα τά μέλη της τόν άνώτατο βαθμό έλευθερίας, διευκολύνεται άπό τίς άντιθέσεις αύτές πού θά όξύνονται άνάλογα μέ τήν άνάπτυξη τοΰ παγκόσμιου κινήματος γιά τόν σοσιαλισμό.

Β'Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ Κ.Κ.

6.- Ή άδυναμία τών ΚΚ νά έκφράσουν τά πραγματικά αίτήματα καί τίς ούσιαστικές διεκδικήσεις τής σύγχρονης έργατικής τάξης στίς προηγμένες καπιταλιστικές χώρες, όφείλεται κατά τή γνώμη μας στό γεγονός ότι τά αίτήματα αύτά προχώρησαν.Δέν είναι πιά μονάχα οίκονομικά.Συνδέονται όλοένα καί πιό πολύ μέ τό κύριο αϊτημα τής έποχής μας:δηλαδή μέ τό δικαίωμα τής έλεύθερης έκφρασης πού μόνο ή ούσιαστική άνύψωση τοΰ κοινωνικοΰ συνόλου στό έπίπεδο τής εύθύνης πού δίνει μονάχα ή σοσιαλιστική όργάνωση τής κοινωνίας μπορεΐ νά έξασφαλίσει.

7.- Τό βασικότερο αϊτημα τών έργαζομένων είναι ή ούσιαστική τους συμμετοχή στά Κέντρα 'Αποφάσεων - άπό τό έργοστάσιο καί τό πανεπιστήμιο ώς τό κράτος καί τήν διακυβέρνηση τής χώρας.

8.- 'Ο νέος χαρακτήρας τής άντίθεσης πού προβάλλει όλοένα καί πιό άνάγλυφα στίς εύρωπαϊκές χώρες, δημιουργεΐ νέες δυνάμεις, τό περίφημο ίστορικό μπλόκ, πού είναι φορτισμένες μέ τό αϊτημα τής βασικής άλλαγής.Δυνάμεις πού τά πατροπαράδοτα δογματικά ΚΚ δέν μποροΰν νά τίς έκφράσουν ούτε στήν όλότητά τους, άλλά καί προπάντων ούτε στή νέα ποιότητα μέ τήν όποία είναι φορτισμένες.

./.

9.- Ἡ στενή σύνδεση τῶν ΚΚ μέ τήν ΕΣΣΔ δέν εἶχε σά μοναδική συνέπεια τήν ἀρνητική φόρτωση, συνεπειά τοῦ σταλινισμοῦ. Ἐπί πλέον τά σύνδεσε ὀργανικά μέ τούς μηχανισμούς μιᾶς νέας παγκόσμιας πολιτικῆς πού διαμορφώνεται μέ βάση τήν δημιουργία τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατόπεδου, σάν μιᾶς νέας διεθνοῦς πραγματικότητας, καί τήν ἀνύψωση τῆς ἴδιας τῆς ΕΣΣΔ σέ κύρια ἀνταγωνιστική δύναμη σέ σχέση μέ τίς ΗΠΑ.

Μιά καινούργια παγκόσμια ἰσορροπία δημιουργεῖται, πού ὕστερα ἀπό σκαμπανεβάσματα, ὁδηγεῖ καθαρά σέ μιά ὁλοένα πιό πλατιά συνεργασία ἀνάμεσα στά δύο κύρια στρατόπεδα, πού τό καθένα γιά δικούς του λόγους ἐπιδιώκει τήν παγοποίηση τῆς τωρινῆς κατάστασης, σέ διεθνές ἐπίπεδο.

10. Σήμερα, οἱ κυρίαρχες τάσεις τῆς ἐποχῆς μας, αὐτές πού συγκλονίζουν τίς ἐργαζόμενες μάζες, εἶναι ἡ δίψα γιά ἐλευθερία καί γιά τεχνολογική ἀνάπτυξη. Ἡ ἔφεση δηλαδή γιά μιά ὅσο γίνεται πλατύτερη ἐπέκταση καί ἄνοδο τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν-ἀτομικῶν καί συλλογικῶν-καί γιά μιά ὅσο περισσότερο καλή καί ὑψηλή ποιότητα ζωῆς.

Πιστεύω ὅτι γιά ὅλους τούς γνωστούς λόγους, τά ἀνατολικά κράτη, πέρα ἀπό ὁρισμένες ἐπιτυχίες του, ἔχουν χάσει ἤδη αὐτές τίς δύο μεγάλες μάχες πού σημαδεύουν τήν ἐποχή μας: σέ μεγάλο βαθμό καί τή μάχη γιά τήν Τεχνολογία καί ὁπωσδήποτε τή μάχη γιά τήν Ἐλευθερία. Καί στά δύο βρίσκονται πίσω κατά μιά ὁλόκληρη ἐποχή.

Ἐπομένως γιά τίς ἐργαζόμενες μάζες, τοὐλάχιστον τῆς Εὐρώπης, στήν κίνησή τους πρός τό σοσιαλισμό ἡ ἀναπαραγωγή τοῦ σοβιετικοῦ ἤ ἄλλου ἀνατολικοῦ συστήματος σέ μιά ὁποιαδήποτε χώρα τῆς Εὐρώπης, σημαίνει πισωγύρισμα.

Γ. ΚΕΝΤΡΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΣ

11. Παρατηροῦμε ἀκόμα ὅτι ἕνα ἄλλο γνώρισμα τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ

ἐκπληκτική ἀνάπτυξη τῶν τεχνολογικῶν μεθόδων ὀργάνωσης καί τῶν μαζικῶν μέσων προπαγάνδας, πού πρόσφεύγουν στίς ἡγετικές-πολιτικές καί τεχνοκρατικές-ὁμάδες μιά διπλή δυνατότητα: τελειοποιημένους ἐπιστημονικούς μηχανισμούς στήν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας καί σύγχρονα μαζικά μέσα στή διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης. Ἔτσι οἱ μεγάλες λαϊκές μάζες δέν εἶναι πιά παρά ἕνα "προϊόν", μιά πρώτη ὕλη πού τήν ἐπεξεργάζεται καταλλήλως μέσα στά γρανάζια του τό κολοσσιαῖο ἐργοστάσιο-κράτος. Ἐνῶ συγχρόνως ἡ "συμπεριφορά" τους διαμορφώνεται κάθε στιγμή ἀπό τούς τερατώδεις σύγχρονους μηχανισμούς προπαγάνδας. Ἡ διαπίστωση αὐτή δηλαδή ἡ σταθερή καί προοδευτική ἀπομάκρυνση τῶν Λαῶν ἀπό τά Ἐθνικά καί Διεθνῆ Κέντρα Ἀποφάσεων, ἀποτελεῖ τή μεγαλύτερη τραγωδία τῆς ἐποχῆς μας καί συγχρόνως, ἐγκυμονεῖ τούς πιό δραματικούς κινδύνους γιά ὅλη τήν ἀνθρωπότητα.

12.- Οἱ πολιτικές καί τεχνοκρατικές ὁμάδες συγκεντρώνουν γύρω τους τά στοιχεῖα ἐκεῖνα πού ἐξυπηρετοῦν τό στήσιμο, τή λειτουργία καί ἀποδοτικότητα-ἀποτελεσματικότητα τῶν τεχνοκρατικῶν μηχανισμῶν, μέσω τῶν ὁποίων κατευθύνουν τίς λαϊκές μάζες καί ἀσκοῦν τήν ἐξουσία τους. Τά στοιχεῖα αὐτά ἀνήκουν βασικά σέ τρεῖς ἐπαγγελματικές κατηγορίες:

α΄ Στελέχη κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, β΄ Ἀξιωματικοί καί γ΄ Ἐπιστήμονες-τεχνικοί.

Μιά τέταρτη κατηγορία ἀποτελεῖται ἀπό τούς διανοούμενους-προπαγανδιστές, πού ἐξασφαλίζουν τήν "ἐπαφή" τοῦ μηχανισμοῦ, μέ τίς λαϊκές μάζες.-

13.- Αὐτός πού κρατᾶ τό μονοπώλιο τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, διαθέτει συγχρόνως καί τό μονοπώλιο τῶν Ἀποφάσεων. Δηλαδή ἐλέγχει ἤ ἀποτελεῖ τό Κέντρο Ἀποφάσεων ἀπό τό ὁποῖο κρίνεται τό ἱστορικό παρόν καί τό

./.

ἱστορικό μέλλον ὅλης τῆς κοινωνίας, ὅλου τοῦ λαοῦ, ὅλου τοῦ ἔθνους. Εἶναι φανερό ὅτι στήν κοινωνία ἐκείνη ὅπου τό μονοπώλιο τῶν ἀποφάσεων κατέχεται ἀπό μιά κοινωνική μειοψηφία, ὅλα τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς κοινωνίας - δηλαδή ὁ λαός- δέν εἶναι ἐλεύθερα. Βλέπουμε ἔτσι ὅτι ἡ 'Ελευθερία συνδέεται μέ τήν Εὐθύνη. 'Ελεύθερος εἶναι ὁ ὑπεύθυνος.

14.- 'Η ἱστορική ἀλλαγή δέν ἀπαιτοῦσε μιά νομική μονάχα ἀλλαγή, δηλαδή τήν ἀλλαγή τῆς νομικῆς θέσης τοῦ πολίτη ἀπέναντι στό κράτος, ἀλλά τήν οὐσιαστική του συμμετοχή στήν εὐθύνη ὅλων τῶν ἀποφάσεων πού ἀφοροῦν αὐτόν καί τό ἔθνος ὅπου ἀνήκει. Δέν ἔγινε ἡ ἐπανάσταση γιά νά σκέφτεται καί νά δρᾶ πάλι ἐξ ὀνόματός του μιά μικρή ὁμάδα ἀνθρώπων, ἔστω καί ποιοτικά διάφορη. Μέ ἄλλα λόγια, αὐτή ἡ βαθιά ἐπαναστατική ἀλλαγή μέ τό πέρασμα τῆς ἱστορικῆς εὐθύνης μέ διαφορετικές κοινωνικοπολιτικές ἀφετηρίες καί πλαίσια, παρέμεινε καί πάλι ἀνάμεσα στά χέρια μιᾶς ἀσήμαντης μειοψηφίας περιστοιχημένης ἀπό τίς ἴδιες ὁμάδες τεχνοκρατῶν.

15.- Γι'αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο παρατηρεῖται καί στίς χῶρες αὐτές ἡ γνωστή μας πόλωση ἀνάμεσα στό Λαό καί στούς Μηχανισμούς 'Εξουσίας, πού περιστοιχίζουν τό 'Εθνικό Κέντρο 'Αποφάσεων.

'Επίσης παρατηρεῖται ἡ ἴδια στήριξη, κατ'ἐπιλογήν, τοῦ Μηχανισμοῦ στούς ἐπιστήμονες καί στούς στρατιωτικούς. 'Η ἴδια ἀπώθηση πρός τούς ὑπεύθυνους πνευματικούς δημιουργούς, ἐπειδή ἀκριβῶς αὐτοί, σάν γνήσιοι ἐκφραστές τῶν λαϊκῶν καί ἱστορικῶν αἰτημάτων, προβάλλουν τήν ἱστορική ἀναγκαιότητα γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς μέ οὐσιαστική ἀπελευθέρωση καί ἀνέβασμα τοῦ Λαοῦ στό ὕψος τῆς ἱστορικῆς εὐθύνης.

16.- Ὥστε ἡ κρίση τῆς πνευματικῆς δημιουργίας, πού, ὅπως εἶναι γνω-

./.

στό, ἀντανακλᾶ καί περιγράφει τήν ψυχική καί πνευματική διάσταση μιᾶς κοινωνίας καί ἑνός λαοῦ, συνδέεται μέ τή διαδικασία τῆς πόλωσης, πού παρατηρεῖται σέ παγκόσμια κλίμακα καί πού τή χαρακτηρίζει ἡ προοδευτική ὑπερσυγκέντρωση τῶν ἐθνικῶν καί διεθνῶν κέντρων ἀποφάσεων σέ ὅλο καί μικρότερες καί ὅλο καί λιγότερες ἡγετικές-ὁμάδες, μέ τήν παράλληλη ἀπομάκρυνση τῶν λαῶν ἀπό τά παραπάνω 'Εθνικά καί Διεθνῆ Κέντρα 'Αποφάσεων καί τήν ὁλοένα αὐξανόμενη ἀδυναμία τῶν λαϊκῶν μαζῶν νά πάρουν μέρος στίς ἱστορικές εὐθύνες ἀπό ὅπου κρίνεται τό παρόν καί τό μέλλον τῆς 'Ανθρωπότητος.

17.- 'Από τή σειρά αὐτῶν τῶν σκέψεων βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ στρατηγική πού θά πρέπει νά ἀκολουθήσει ἕνα λαϊκό κίνημα ἤ ἕνας ὁλόκληρος λαός γιά νά πετύχει βήματα πρός τά μπρός πρέπει νά ἀποβλέπει βασικά στήν ἀποφυγή ὅλων ἐκείνων τῶν στόχων, μέσων καί μεθόδων πού μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο μπορεῖ νά τόν μπλέξουν ἄμεσα καί βαθιά στά γρανάζια τῆς λογικῆς τῆς ἰσορροπίας τοῦ τρόμου.Μπορεῖ καί πρέπει, δηλαδή, νά καταλήξουμε σέ συγκεκριμένα πρακτικά συμπεράσματα γιά τήν ρέουσα πολιτική ζωή μιᾶς χώρας.

18.- 'Επειδή βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά μονοπώληση τῶν ἰδανικῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ, εἶναι ἀνάγκη νά προηγηθεῖ ἡ ἀπομυθοποίηση τῆς σύγχρονης προοδευτικῆς ἰδεολογίας μέ τή ριζική ἀναθεώρηση μιᾶς σειρᾶς ἰδεολογικῶν προκαταλήψεων, πού, ἐξ ἀντικειμένου, ὑπηρετοῦν τήν διατήρηση καί ἐπιδείνωση τοῦ "στάτους κβό" καί τῆς ἰσορροπίας τοῦ τρόμου.

Δ. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΛΑΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

19.- Χωρίς ἄμεση καί βαθιά ἀλλαγή, οἱ λαοί εἶναι καταδικασμένοι. Γι'αὐτό εἶναι ἀνάγκη νά δημιουργηθοῦν καινούργιοι πολιτικοί φορεῖς πού θά ἐκφράσουν αὐτό τό σημερινό αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς.Προϋπόθεση ἀπο-

./.

τελεῖ ἡ πλήρης ἀνεξαρτοποίηση τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων ἀπό Κέντρα φορτισμένα μέ τεράστιες κρατικές εὐθύνες πού τείνουν συνεχῶς πρός τή συντήρηση καί ἐπομένως ἀπό ἱστορική ἄποψη γίνονται ὅλο καί πιό πολύ ἀντεπαναστατικά. Εἶναι καιρός νά λήξει ἡ μυθολογία τῶν δῆθεν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων.

Σήμερα μιά καινούργια ἐπανάσταση, ἀσφαλῶς κυοφορεῖται. Ἀκριβῶς ὅπως συνέβη μέ τήν Κομμούνα καί τόν Ὀκτώβρη, πού, ἡ κυοφορία τους, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἄρχισε ἀπ' τή στιγμή πού πάγωσε ἡ λάβα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης σκεπάζοντας τίς δυνάμεις πού ἤλπιζαν σέ βαθιά ἀλλαγή.

20.- Μέσα σέ κάθε λαό ὑπάρχουν συσσωρευμένες δυνάμεις γιά ριζικές ἐπαναστατικές ἀλλαγές, πού δέν μποροῦν πλέον νά ἐκφραστοῦν ἀπό τίς παραδοσιακές ἐπαναστατικές δυνάμεις, δηλαδή τούς δογματικούς κομμουνιστές, γιατί αὐτά τά παραδοσιακά ΚΚ ἀποτελοῦν τμῆμα τοῦ παγκόσμιου στάτους κβό, εἶναι ὀργανικό μέρος στή σύνθεση τῆς ἰσορροπίας τοῦ τρόμου, καθώς συνδέονται στενώτατα μέ μιά ἀπό τίς θερμοπυρηνικές δυνάμεις τῆς ἐποχῆς μας.

Ἐπί πλέον ἡ στενή σύνδεση τῶν δογματικῶν κομμουνιστῶν μέ τή Σοβιετική Ἕνωση, μέ τό Κ.Κ.Σ.Ε, ἐκτός πού τούς ἐντάσει ἐξ ἀντικειμένου - καί ἄσχετα ἀπό τό τί θά ἤθελαν κάθε φορά οἱ ἴδιοι-, μέσα στή στρατηγική τοῦ σοβιετικοῦ ἐπιτελείου, ἐπομένως τούς κάνει ὑπ' ἀριθμό 1 στρατιωτικό στόχο τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐπιτελείου, τούς συνδέει ἀναπόφευκτα μέ τό σοβιετικό πρότυπο, τόν ἀνατολικό κόσμο.

21.- Ἡ ἰσορροπία τοῦ τρόμου ὁδηγεῖ στό γνωστό ἀδιέξοδο, πού εἶχε σάν συνέπεια τό πάγωμα - καί κάποτε τήν ἐξόντωση- τόσων καί τόσων λαϊκῶν καί ἐπαναστατικῶν κινημάτων σέ ὅλο τόν κόσμο. Εἶναι ἡ πολιτι-

./.

κή τῶν μπλόκ. Τοῦ στάτους κβό. Τῆς ἰσορροπίας τοῦ τρόμου.

Ἔτσι, οἱ λαοί ἦσαν καταδικασμένοι ἕως τώρα νά ὑποκύπτουν στή χαλύβδινη διαλεκτική τοῦ καιροῦ μας, δηλαδή στήν ὑποταγή στή θέληση τῆς λογικῆς τῶν μπλόκ καί τῆς μοιρασιᾶς τοῦ κόσμου.

Ὅμως σήμερα φαίνεται ὅτι ὑπάρχει διέξοδος. Εἶναι αὐτή πού προτείνουν οἱ ἀριστερές δυνάμεις ἰδίως στή Γαλλία, στήν Ἰταλία καί τήν Ἰσπανία. Δηλαδή ἡ ἔξοδος ἀπό τή λογική τῶν στρατιωτικῶν ἐπιτελείων μέ τήν πλήρη ἀποδέσμευση τῆς Ἀριστερᾶς ἀπό τά θερμοπυρηνικά κέντρα καί ἡ διάνοιξη ἑνός ἐθνικοῦ δρόμου, καί ἴσως ἀργότερα εὐρωπαϊκοῦ, πρός τόν σοσιαλισμό.

<u>Ε΄ ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ</u>

23.- Ἡ συλλογιστική αὐτή μᾶς ὁδηγεῖ σέ ἕνα βασικό συμπέρασμα: Στόν καθορισμό τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων στό ἐσωτερικό τῆς χώρας, θά πρέπει νά δίνουμε τήν πρώτη θέση - τό κύριο βάρος - στό διεθνῆ παράγοντα γιά ὅσον καιρό θά διαπιστώνουμε ὅτι ἡ λογική τῶν μπλόκ λειτουργεῖ ἀποφασιστικά στήν περιοχή μας καί στή χώρα μας. Αὐτό δέν ἀποκλείει ὅτι καί στίς χῶρες αὐτές, ὁ λαός μπορεῖ νά ὑψωθεῖ σέ ἀποφασιστικό παράγοντα, ἄν ὑπάρξει ἐπιστημονική ἐπεξεργασία στά στρατηγικά καί τακτικά τοῦ Λαϊκοῦ Κινήματος.

24.- Στήν τελευταία 30ετία ὁ ἑλληνικός λαός ἔχασε ὅλες τίς ἱστορικές εὐκαιρίες πού τοῦ παρουσιάστηκαν καί πού θά τοῦ ἐξασφάλιζαν τήν ὁριστική του εἴσοδο στή διαδικασία τῆς ραγδαίας οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης ὥστε νά δημιουργηθοῦν οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά τήν παραπέρα ἐθνική ἀνασυγκρότηση καί ἀναγέννηση. Τό σύνολο σχεδόν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐν τούτοις, σέ ὅλην αὐτή τή χρονική περίοδο ἔδειξε, μέ κάθε τρόπο, ὅτι τόν ἀπασχολοῦσε σοβαρά τό πρόβλημα τῆς πατριωτικῆς ἀνασύνταξης γύρω ἀπό ἕνα ἐλάχιστο πρόγραμμα ἀνάπτυξης

./.

πού θά συνένωνε γύρω του όλες τίς μή άντιδραστικές δυνάμεις τής χώρας.

25.- Κατά τήν περίοδο τοῦ ΕΑΜ οἱ κομμουνιστές ἡγέτες εἶχαν σοβαρές δυνατότητες νά ἀντιμετωπίσουν μέ ἐπιτυχία τόν ἰμπεριαλισμό. Μποροῦσαν νά καταλάβουν τήν ἐξουσία ὅταν εἶχαν τά ὅπλα. Ἤ πάλι μποροῦσαν νά προσαρμόσουν τήν πολιτική τους στά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος ὅταν εἶχαν πιά καταθέσει τά ὅπλα.

Τί ἔκαναν ὅμως; Ἀκριβῶς τά ἀντίθετα, δηλαδή, τήν ἐποχή πού ἦταν πάνοπλοι παραδόθηκαν, δέν κινήθηκαν ἀποφασιστικά πρός τήν ἐξουσία. Πού ὅμως τήν διεκδίκησαν ἕνα χρόνο ἀργότερα, ἀφοῦ πρῶτα παρέδωσαν τά ὅπλα καί ἀφοῦ στό μεταξύ ὁ ἀντίπαλος εἶχε ἐδραιώσει τή θέση του.

Αὐτή ἡ διπλή ἀποτυχία εἶχε, ὅπως ἦταν ἑπόμενο, καταστρεπτικές συνέπειες γιά τό λαό μας πού ἐξακολουθοῦμε νά τίς πληρώνουμε ἀκριβά, γιατί ἐδραίωσε τόν ἰμπεριαλισμό στή χώρα μας.

Ἀπό κεῖ καί πέρα παρατηροῦμε ὅτι κάθε φορά πού διεθνοποιεῖται ὁ χαρακτῆρας τῆς πάλης - ὅταν δηλαδή θίγεται ἡ ἰσορροπία τοῦ τρόμου καί τό στρατηγικό στάτους-κβό - ἡ παρέμβαση τῶν Ἀμερικανῶν ἐξουδετερώνει τόν ἐσωτερικό συσχετισμό δυνάμεων, ὅταν διαμορφώνεται ὑπέρ τοῦ Λαοῦ.

26.- Ἡ ἐμφύλια διαίρεση καί διαμάχη τῶν τελευταίων τριάντα ἐτῶν ἀντανακλᾶ σέ μεγάλο βαθμό τή μεγάλη διεθνῆ ἰδεολογική σύγκρουση τῆς ἐποχῆς μας. Οἱ αἰτίες τῆς ἐσωελληνικῆς σύγκρουσης βρίσκονται βασικά μέσα στή διάρθρωση καί τίς σχέσεις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ὅμως ἡ ἄμεση - θά λεγα ἡ ἀσφυκτική - παρέμβαση τῶν διεθνῶν ἀντιθέσεων, μέ τή μορφή κυρίως τοῦ στάτους κβό, δηλαδή, μέ τήν μονόπλευρη, -μονοπωλιακή - καί πολύμορφη παρέμβαση τῶν Ἄγγλων ἀρχικά

./.

καί σέ συνέχεια τῶν ἀμερικανῶν, σέ συνδυασμό μέ τήν οὐσιαστική οὐδετεροποίηση τοῦ ἀντίπαλου στρατόπεδου, νόθευσε τό χαρακτήρα καί τίς μορφές τῆς πάλης γιά τήν ἐπίλυση τῶν ἐσωελληνικῶν προβλημάτων. 'Οδήγησε προοδευτικά στήν ἀποφύμνωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπό τίς διαδικασίες τῆς οὐσιαστικῆς πολιτικῆς εὐθύνης. Οἱ ἡγετικές πολιτικές ὁμάδες μεταβάλλονται σέ ὅλο καί μεγαλύτερο βαθμό σέ ὄργανα τῶν διεθνῶν κέντρων ἀποφάσεων.

Οἱ ἐσωτερικές ἐξελίξεις δέν ἐξαρτιόνται πλέον μόνον ἀπό τούς Ἕλληνες, ἀλλά σέ ἕνα ὅλο καί πιό μεγάλο βαθμό ἀπό τά διεθνῆ κέντρα ἀποφάσεων. Ἔτσι ἡ διεθνοποίηση τῶν ἐσωελληνικῶν προβλημάτων ἐπέβαλε τή διαδικασία τῆς ἀποευθυνοποίησης τῶν ἑλληνικῶν πολιτικῶν δυνάμεων.

27- Στήν πλήρη διεθνοποίηση τῶν ἐσωελληνικῶν προβλημάτων ἡ λογική ἀπάντηση εἶναι ἡ ἑλληνικοποίησή τους. Δηλαδή τό πέρασμα τοῦ κέντρου ἀποφάσεων γιά τά ἑλληνικά προβλήματα, σέ ὅσο γίνεται μεγαλύτερο βαθμό, ἀπό τό ἐξωτερικό στό ἐσωτερικό τῆς Χώρας. Τό τέλος τῆς ἀπευθείας ἐξάρτησης τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ζωῆς ἀπό τά μεγάλα διεθνῆ κέντρα ἀποφάσεων.

ΣΤ΄ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΚΕ

28- Ἡ πολύπλευρη ἑδραίωση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στή Χώρα μας, ὑλοποιεῖται δυναμικά, μέ τή μετατροπή τοῦ Στρατοῦ καί γενικότερα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων σέ καθοριστικό παράγοντα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Εἶναι ἡ νέα πραγματικότητα, εἴτε τό θέλουμε εἴτε ὄχι, πού γιά νά τήν ἀντιμετωπίσουμε πρέπει κατ'ἀρχήν νά τήν ἀναγνωρίσουμε, νά τήν μελετήσουμε, νά τήν λάβουμε σοβαρά ὑπ'ὄψη μας προκειμένου νά χαράξουμε μιά πολιτική βιώσιμη μέ πιθανότητες ἐπιτυχίας.

./.

29.- Σήμερα, δύο χρόνια μετά τήν πτώση τῆς χούντας, φαίνεται ὅτι καί πάλι ἄρχισε νά διεκδικεῖ μέ πίεση τά οὐσιαστικά κέντρα ἐξουσίας ἡ μυστική ὀργάνωση, πού ἰδιαίτερα μετά τόν Ἔμφύλιο εἶχε γίνει-καθοριστικός παράγοντας μέσα στή ζωή τῆς Χώρας.

Ἐνῶ ἡ Κυβέρνηση τουλάχιστον πρός τό παρόν φαίνεται ὅτι ἐξακολουθεῖ νά ἔχει τήν ἐμπιστοσύνη τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀξιωματικῶν, ὁ Ι. ΔΕΑ, εἴτε παραμένει ὅπως εἶχε, εἴτε μεταμορφώθηκε.

30.- Ἀπέναντι σ'αὐτήν τήν ὑπερεξουσία καί γενικώτερα τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις - πού ἄν σήμερα εἶναι συνεργάσιμες μέ τήν Κυβέρνηση, δέν ξέρουμε ἄν θά κάνουν τό ἴδιο αὔριο μέ τήν ἀντιπολίτευση-ὁ Λαός, ειδικά αὐτή τή στιγμή, εἶναι τρομερά ἀδύναμος.

31.- Στή βάση τῆς συλλογιστικῆς τῆς συλλογιστικῆς τοῦ ΙΔΕΑ, ὑπάρχει ὁ βαθύς καί εἰλικρινής φόβος τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀξιωματικῶν, πού φυσικά γεννήθηκε καί καλλιεργήθηκε στήν ἐποχή τοῦ ΕΑΜ καί τοῦ ἐμφυλίου γιά τή δύναμη καί τό ρόλο τοῦ ΚΚΕ.

Γιατί εἶναι πεπεισμένοι ὅτι τό ΚΚΕ εἶναι ἀπολύτως ἐξαρτημένο ἀπό τή Σοβιετική Ἔνωση. Ἐπομένως ἡ στρατηγική καί ἡ τακτική του ἀποτελοῦν μέρος τῆς παγκόσμιας στρατηγικῆς καί τακτικῆς τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης.

32.- Ὁ ΙΔΕΑ, στό βαθμό πού μπορεῖ νά πείθει τήν συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἀξιωματικῶν ὅτι ἡ "φιλοσοφία" του ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τά πολιτικά γεγονότα, γίνεται παντοδύναμος.

Ἄν ὁ ΙΔΕΑ, δηλαδή ἡ ὑπερεξουσία τῶν ἀξιωματικῶν, ἀποτελεῖ μία πραγματικότητα, ἄν τά στοιχεῖα πού ἐκθέσαμε εἶναι πραγματικά καί ἡ ἀνάλυση εἶναι ὀρθή, τότε βγαίνει σάν συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἑλληνική Ἀριστερά ἀποτελεῖ σήμερα, ὅπως καί χτές, ἕνα ἀπό τά βασικά κλειδιά γιά τίς μελλοντικές ἐξελίξεις.-

./.

Δηλαδή, ἡ 'Ελληνική 'Αριστερά, θά πρέπει νά θρυμματίσει όριστικά καί τελεσίδικα τό μύθο καί τήν πραγματικότητα τῆς ἐξάρτησης ἀνάμεσα σ'αὐτήν καί τή Σοβιετική Ἕνωση πού γινόταν καί ἀπό ἕνα τμῆμα της ἐξακολουθεῖ νά γίνεται στό ὄνομα ἑνός εἴδους προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ πολύ ἀμφίβολης καθαρότητας.

Καί ἡ 'Ελληνική 'Αριστερά, ἡ ὁποία ὅπως ἡ γυναίκα τοῦ Καίσαρος δέν πρέπει μόνο νά εἶναι ἀλλά καί νά φαίνεται τίμια, θά πρέπει νά τελειώνει μιά γιά πάντα μέ τό πρόβλημα αὐτό ὄχι γιατί φοβᾶται καί γιαὐτό θά πρέπει νά δώσει ἐξετάσεις καλῆς συμπεριφορᾶς στόν ΙΔΕΑ.

'Αλλά γιατί στήν πραγματικότητα, ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν 'Ελλήνων ἀριστερῶν καί κομμουνιστῶν πιστεύει σέ ἕνα ἀνεξάρτητο καί καθαρά ἑλληνικό δρόμο πρός τόν Σοσιαλισμό.

33.- Ὅμως ἐνῶ αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα, δέν μποροῦμε νά μή δοῦμε ὅτι τό ΚΚΕ κουβαλᾶ μιά συγκεκριμένη ἱστορική πολιτική πρακτική φορτωμένη μέ τή σφραγίδα τῆς ἐξάρτησης, γεγονός ἄλλωστε πού συνέβαλε σ'αὐτή τήν ἐντυπωσιακή συσσώρευση τόσων καί τόσων βασικῶν καί τραγικῶν λαθῶν. Ὅπως ἐπίσης ὅτι, ἀκόμα καί σήμερα, ἡ ἐπιμονή γιά τήν πρόσδεση ἄνευ ὅρων στή πολιτική τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, τοῦ ἑνός, καί στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, τοῦ ἄλλου ΚΚΕ, δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ 'Ελληνική 'Αριστερά, τουλάχιστον ἕνα τμῆμα της, παραμένει δεμένη στήν ἀντίληψη τῆς ἐξάρτησης ἀπό κέντρα καί σκοπιμότητες ἐξωελληνικές.

'Αντίθετα τά ΚΚ τῆς Γαλλίας καί 'Ιταλίας χωρίς νά ἔχουν τίς ἀρνητικές ἐμπειρίες τίς δικές μας, ἄρα πολύ πιό δυνατά μέσα στό λαό,

./.

προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν μέ κάθε τρόπο τίς διαφορές, τίς διαφωνίες, τίς ἀποστάσεις καί τήν πλήρη ἀνεξαρτησία τους σέ σχέση μέ τή Σοβιετική Ἕνωση. Ὅσο γιά τήν κομμουνιστική διεθνῆ, τῆς ἀφιερώνουν ἀραιά καί κάπου κανέναν πλατωνικό λόγο.

Γιατί ἀκριβῶς ἔχουν κατανοήσει ὅτι τόσο τά διεθνῆ καί ἐθνικά κέντρα ἐξουσίας, ὅσο καί ὁ ἴδιος ὁ Λαός, σέ κάθε χώρα, δέν θά δεχτοῦν ποτέ ἀμαχητί τήν μεταπήδηση τῆς χώρας ἀπό τό ἕνα στό ἄλλο στρατιωτικό μπλόκ.

34.- Ἀντίθετα πρός τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, οἱ Ἰταλοί κομμουνιστές διακηρύττουν ἀνοιχτά ὅτι θέλουν τίς χῶρες τους μέσα στήν Εὐρώπη καί μέσα στό Δυτικό κόσμο. Οἱ Ἰταλοί δέχονται νά παραμείνουν καί μέσα στό ΝΑΤΟ, γιατί ἀκριβῶς ἀρνοῦνται νά πάρουν μόνοι τους τήν εὐθύνη τῆς μετατροπῆς τῆς παγκόσμιας ἰσορροπίας. Αὐτή ἡ διακήρυξη ἀποτελεῖ μιά καθαρή καί τίμια πολιτική πράξη. Καί γιά νά τό κάνουν τά κόμματα αὐτά, σημαίνει ὅτι τό θεωροῦ ἀπαραίτητο προκειμένου νά διεκδικήσουν τήν ἐξουσία μέ βάση τή θέληση τοῦ λαοῦ "ἐκπεφρασμένη" στίς κάλπες.

Τό ἴδιο ἀκριβῶς νομίζω ὅτι πρέπει νά γίνει καί στή χώρα μας, ἄν θέλουμε νά συμβάλουμε, σάν Ἀριστερά, στήν ἐξουδετέρωση τοῦ καρκινώματος τῆς στρατοκρατικῆς ὑπερεξουσίας.

Θά πρέπει δηλαδή νά ἀποδειχτεῖ μέσα στήν πολιτική πράξη ὅτι ἡ Ἑλληνική Ἀριστερά, στή συντριπτική της πλειοψηφία, δέν ἔχει καμμιά ἐπιθυμία νά ἐμπλακεῖ μέσα στά γρανάζια τῆς ἰσορροπίας τοῦ τρόμου καί τῆς λογικῆς τῶν στρατιωτικῶν μπλόκ.

Ἀρνεῖται τήν πολιτική τοῦ ΚΚΕ γιά ἀλλαγή στρατιωτικοῦ στρατοπέδου. Ἀγωνίζεται γιά τή διάλυση καί τῶν δύο μπλόκ. Γιά τήν ἀπαγόρευση καί τῶν δύο στόλων πού διεκδικοῦν μιά ξένη πρός αὐτούς θάλασ-

./.

σα, τή Μεσόγειο.Γιά τήν κατάργηση τῶν βάσεων καί ἀπό τίς δύο πλευρές.

35.- Ὅμως αὐτή ἡ πολιτική, τῆς Ἑλληνικῆς ἀριστερᾶς, προσφέρει παράλληλα πλῆγμα δεινό στήν δύναμη τοῦ ΙΔΕΑ καί κάθε ὑπερεξουσίας. Γιατί τόν ἀφοπλίζει ἰδεολογικά, τόν απομονώνει, τόν ἀποκόβει ἀπό τό ὑπόλοιπο σῶμα τῶν πατριωτῶν ἀξιωματικῶν.

Γιατί ὁ ΙΔΕΑ αὐτός καθ'ἑαυτόν δέν μπορεῖ νά ἔχει τή δύναμη γιά νά ἐπιβάλει τή θέλησή του.Πρέπει νά συσπειρώσει γύρω του τήν πλειοψηφία.

Καί αὐτό, ὅπως εἴδαμε, τό πετυχαίνει ἐφ'ὅσον μπορεῖ νά πείθει ὅτι ἡ 'Αριστερά λειτουργεῖ σάν Δούρειος Ἵππος τῆς σοβιετικῆς στρατηγικῆς.

Ἐπομένως ὅσο ἡ 'Ελληνική 'Αριστερά θά ἐκφράζεται ἀπό δυνάμεις, ὅπως ἡ δική μας, πού πιστεύουν ἀκράδαντα στήν πλήρη ἀνεξαρτησία τοῦ ἀριστεροῦ προοδευτικοῦ μας κινήματος, τόσο ὁ ΙΔΕΑ θά χάνει τήν ἐπιρροή του, δηλαδή τόσο θά ἔχουμε πιθανότητες καί δυνατότητες νά μειώνουμε τή δύναμη τῆς ὑπερεξουσίας τῶν στρατοκρατῶν καί ἄλλων σκοτεινῶν κύκλων.

36.- Ὅμως καί στήν περίπτωση πού θά θέλαμε νά ἀντιπαρατάξουμε στή στρατοκρατική ὑπερεξουσία τό Λαό καί νά τόν ὁδηγήσουμε ἀκόμα καί σέ σύγκρουση - ἄν καί ἐφ'ὅσον τό ἐπιτρέπει ὁ συσχετισμός δυνάμεων,- καί πάλι ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό μιά πολιτική μέ τή σφραγίδα καί τήν ἐγγύηση τῆς ἀπόλυτης ἀνεξαρτησίας γιά νά πάρουμε μαζί μας τίς λαϊκές μάζες καί τούς πατριῶτες ἀξιωματικούς.

'Η ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐσ. παρά τήν ἀνανεωτική της προσπάθεια

./.

λομίζω ότι υποτίμησε ή δέν είδε καθόλου αυτή τή βασική σχέση ΛΑΟΥ-ΣΥΜΜΑΧΟΙ, πού, ώς ένα μεγάλο βαθμό, καθορίζει τίς πολιτικές μας εξελίξεις.

37.- Μέ άλλα λόγια, ή σημερινή ήγεσία τοῦ δογματικοῦ ΚΚΕ προετοιμάζει τό λαό γιά σύγκρουση, μέ βάση τήν περίφημη πιά πολιτική τῆς πόλωσης, γύρω άπό δύο κύριους πόλους:'Ο ένας τό ΚΚΕ- δηλαδή πιστεύουν ότι είναι δυνατό σήμερα νά συνενώσουν γύρω τους τίς άπαραίτητες δυνάμεις σέ ποσότητα καί ποιότητα.'Ο άλλος ό Καραμανλής, δηλαδή, οί συντηρητικές δυνάμεις φύρδην μίγδην - κοινοβουλευτικές καί φασιστικές, μετριοπαθεῖς καί σκληροί, βασιλόφρονες καί δημοκρατικοί, άντιστασιακοί καί χουντικοί.

38.- 'Εκεῖνο πού μᾶς φέρνει πολύ κοντά στό ΚΚ έσ., είναι ή σχεδόν κοινή άντίληψη γιά τήν συνθεση τῶν συντηρητικῶν δυνάμεων όπως υπάρχουν καί λειτουργοῦν σήμερα.Γιά τήν ύπαρξη μιᾶς Κοινοβουλευτικῆς Δεξιᾶς σέ άντιπαράθεση καί κάποτε σέ όξύτατη άντίθεση μέ τή φασιστική Δεξιά, πού είναι τό τυφλό όργανο τῶν 'Αμερικανῶν καί τῶν μονοπωλίων στή χώρα μας.
"Εχοντας λοιπόν αύτά τά κοινά - καί άλλα πολλά - σημεῖα, θά μπορούσαμε νά βροῦμε μιά κοινή πολιτική έκφραση πού νά γίνει ή έκφραση τῆς μείζονος έλληνικῆς 'Αριστερᾶς μέ βάση ορισμένους μεγάλους άξονες.-

39.- Προσβλέπουμε μεσοπρόθεσμα στήν έξουσία τῆς 'Αριστερᾶς."Αν πραγματικά θέλουμε αύτή τήν έξουσία, δέν έχουμε παρά νά έκφράσουμε πι-

./.

στά τήν πραγματικότητα τοῦ ἑλληνικοῦ προοδευτικοῦ κινήματος.

Γι'αὐτό κεντρικός μας στόχος πρέπει νά εἶναι ἡ πλήρης καί ὁριστική ἀνεξαρτοποίηση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀριστεράς καί ἡ χάραξη ἑνός νέου δρόμου μέ νέες μεθόδους πού νά ἀνταποκρίνονται στά σημερινά διεθνῆ καί ἑλληνικά δεδομένα.

Ἔτσι, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἡ ΕΔΑ παραμένει σχεδόν ἡ μοναδική πολιτική δύναμη στό χῶρο τῆς μαρξιστικῆς Ἀριστεράς πού συνειδητά κατενόησε τήν κυρίαρχη διαλεκτική τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, πού ἀπαιτεῖ τόν ὀρθό αὐτοχαρακτηρισμό τῆς Ἑλληνικῆς Ἀριστεράς σάν δύναμης λαϊκῆς, ἀλλά καί ἐθνικῆς, ἐπαναστατικῆς ἀλλά καί πατριωτικῆς.

40.- Μέ τέτοια προβολή τῆς ἀριστεράς μέσα στόν ἐθνικό χῶρο θά τσάκιζε τή βάση τῆς φιλοσοφίας τοῦ ΙΔΕΑ καί μέσα σέ μιά μακρόχρονη "διαδικασία" θά μποροῦσε νά σβήσει τίς τραγικές ἐμπειρίες τοῦ παρελθόντος, πείθοντας τή δημοκρατική Δεξιά καί τούς πατριῶτες ἀξιωματικούς ὅτι ἡ ἑλληνική Ἀριστερά ἀποτελεῖ θεμελιώδη παράγοντα τόσο γιά τήν πρόοδο καί ἀναγέννηση τοῦ λαοῦ, ὅσο καί γιά τή δημοκρατική ἀνέλιξη καί τήν ἐθνική ἀκεραιότητα καί ἀνεξαρτησία. Παράλληλα θά κατακτοῦσε τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πού θά μποροῦσε νά στραφεῖ πρός τήν Ἀριστερά ἐφ'ὅσον μέ τήν πολιτική της θά ἔπαυε πιά νά εἶναι ἀντικειμενικά ὁ πυροδότης στίς δικτατορικές τάσεις τῆς φασιστικῆς Δεξιάς καί τό πρόσχημα γιά τή συσπείρωση καί κινητοποίηση τῶν στρατιωτικῶν σέ ἀντιλαϊκές ἐνέργειες.

41.- Σέ σχέση μέ τά παραπάνω, θά ἤθελα νά δοῦμε ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἀξιωματικῶν καί ἄλλων παραγόντων μέσα στό σύστημα τῆς ὑπερεξουσίας δέν εἶναι ἕνα ἄμορφο συνονθύλευμα ξένων πρακτόρων εἴτε φα-

./.

νατισμένων φυλάκων ταξικῶν συμφερόντων, ἀλλά, ἀντίθετα, ζωντανοί ὀργανισμοί μέ προσωπικότητα καί μέ πρωτοβουλία, μέ ρίζες, ἀκόμα νωπές καί ἰσχυρές, μέσα στό λαό.

Ὅμως, οἱ γνωστές ἱστορικές ἐμπειρίες, μαζί μέ τήν πολιτική τῆς ἄκρας Δεξιᾶς καί τῶν ξένων, τούς παγίδεψαν μέσα σέ μιά δοσμένη ἀντίληψη: τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ. Ὅταν λέμε ὅμως ἀντικομμουνιστές-σ'αὐτήν τήν περίπτωση-ἐννοοῦμε τάχα μιά καθαρά ταξική τοποθέτηση ἤ πιό πολύ μιά ἐθνική – πατριωτική ἀντίδραση μπροστά σ'ἕναν ὑποτιθέμενο κίνδυνο γιά τόν ὁποῖο ὡς σήμερα ἡ 'Ελληνική 'Αριστερά δέν ἔκανε σχεδόν τίποτε γιά νά ξεκαθαρίσει τά πράγματα ὁριστικά;

'Επομένως, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ὁ ΙΔΕΑ καί ἄλλοι παράγοντες μεταχειρίζονται τούς ἀξιωματικούς.

Ὅμως ἀπό τή στιγμή πού ἡ ἑλληνική 'Αριστερά – κατά τό παράδειγμα τῶν 'Ιταλῶν – προσπαθήσει νά πείσει μέ τήν θεωρία καί τήν πράξη ὅτι ἀποτελεῖ τόν ἀκρογωνιαῖο λίθο στό οἰκοδόμημα μιᾶς πραγματικῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν 'Ελλήνων ἀξιωματικῶν θά ἀποδεχόταν εὐχαρίστως ἀκόμα καί μιά σοσιαλιστική ἀλλαγή μέ ἑλληνικά χρώματα.

42.– 'Η δίδυμη τακτική ΙΔΕΑ καί ΚΚΕ, δίδυμη γιατί καί οἱ δύο ἐπιδιώκουν τήν πόλωση γύρω ἀπό τούς ἴδιους πόλους, δηλαδή ΚΚΕ– Σοβιετική Ἕνωση–καί Καραμανλής –ΗΠΑ–, σέ τελευταία ἀνάλυση δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ μεταφορά μέσα στή χώρα μας τῆς κορυφαίας σύγκρουσης ἀνάμεσα στίς δύο πυρηνικές ὑπερδυνάμεις. Σ'αὐτή τή σύγκρουση ὁ ἑλληνικός λαός δέν εἶναι φυσικά ἀδιάφορος. Σήμερα ὅλο καί πιό μεγάλες μάζες πείθονται γιά τήν καταστροφική πολιτική τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐνῶ, ὅπως πάντα, ἡ 'Ελληνική 'Αριστερά,

./.

στό σύνολό της, βρίσκεται σέ ριζική ἀντίθεση μέ τήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τῶν ΗΠΑ.

Σ'αὐτή τή θέση τῆς ριζικῆς ἀντίθεσης μέ τόν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό, παραμένει τό κόμμα μας ἀπό τήν ἡμέρα τῆς ἵδρυσής του ὥς σήμερα. Ὅμως ποιόν ὀφελεῖ σήμερα ἡ μεταφορά τῆς κορυφαίας ἀντίθεσης "ΗΠΑ-Σοβιετική Ἕνωση" μέσα στόν ἐσωτερικό συσχετισμό δυνάμεων; Ἀσφαλῶς τόν ἰσχυρότερο, αὐτή τή στιγμή, μέσα στή χώρα μας. Δηλαδή τόν ἰμπεριαλισμό.

Αὐτό εἶναι, ἐξ ἄλλου, τό βαθύτερο νόημα τοῦ Ἰταλικοῦ ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ, καθώς καί τῆς πολιτικῆς τῆς γαλλικῆς καί ἱσπανικῆς Ἀριστερᾶς. Δηλαδή οἱ δυνάμεις αὐτές ἀποζητοῦν μέ κάθε τρόπο νά ἀποφύγουν, ὅσο εἶναι δυνατόν, τήν ἀνάμιξη μέσα στόν ἐσωτερικό συσχετισμό δυνάμεων τῆς κορυφαίας θερμοπυρηνικῆς ἀντίθεσης τῆς ἐποχῆς μας.

43.- Ἄν ἀναλύσουμε κάθε κίνημα σέ κάθε χώρα, ἀπό τό τέλος τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου ἕως σήμερα, θά διαπιστώσουμε, ὅτι ἡ τελική λύση πού δίνεται στό ἐσωτερικό τῆς κάθε χώρας, εἶναι τό ἀποτέλεσμα ἀπό μιά σύνθετη λειτουργία μέσα στήν ὁποία συμπλέκονται ὁ ἐσωτερικός καί ὁ διεθνής συσχετισμός δυνάμεων.

Κλασσική σχεδόν περίπτωση εἶναι ἡ Ἑλλάδα. Ὅπου ἐπί τριάντα δύο ἀκριβῶς χρόνια τό ἐσωτερικό μας μέτωπο ἀνατρέπεται συστηματικά ἀπό τόν διεθνῆ συσχετισμό δυνάμεων, πού ἐδῶ στή χώρα μας λειτουργεῖ μέ τήν μονόπλευρη καί ἀπρόσκοπτη παρέμβαση στήν ἀρχή τῶν Ἄγγλων καί ὕστερα τῶν Ἀμερικανῶν.

44.- Ἡ περισσότερο δυνατή ἐπαναστατική πολιτική - ἐκείνη πού ὠφελεῖ

./.

περισσότερο τόν έργαζόμενο λαό - είναι ή διαφύλαξη τῶν λαϊκῶν δημοκρατικῶν κατακτήσεων άπό τά χτυπήματα τοῦ ίμπεριαλισμοῦ καί ή κατάκτηση κάθε μέρα νέων θέσεων γιά τό έργατικό κίνημα, ὅπως πάντα μέσα στά περιθώρια τῆς λειτουργίας αὐτοῦ τοῦ συνδυασμένου συσχετισμοῦ δυνάμεων άνάμεσα στόν ταξικό-έσωτερικό καί διεθνῆ-θερμοπυρηνικό.

Καί γι'αὐτό άκριβῶς τό λόγο οἱ κορυφαῖες δυνάμεις τῆς εὐρωπαϊκῆς 'Αριστερᾶς έπιδιώκουν νά άποδείξουν τήν πλήρη άνεξαρτησία τους ὡς πρός τή Σοβιετική Ένωση.Γιατί θέλουν νά πείσουν τόσο τούς λαούς ὅσο καί τίς ΗΠΑ καί τά στηρίγματά τους σέ κάθε χώρα, ὅτι οἱ άλλαγές πού προτείνουν ἔχουν καθαρά έσωτερικό, έθνικό χαρακτήρα, χωρίς νά θίγουν τή διεθνῆ στρατηγική ίσορροπία.

45.- Προτείνουν άκόμα καί συνεργασία μέ τή Δεξιά -'Ιταλία-, βάζοντας ἔτσι σέ δεύτερο πλάνο τόν ταξικό χαρακτήρα τῆς σύγκρουσης, γιατί πιστεύουν ὅτι μέσα στά σημερινά έθνικά καί διεθνῆ δεδομένα, μιά διακυβέρνηση πού δέν θά εἶχε τήν σύμπραξη ἤ τουλάχιστον τήν οὐδετερότητα τῶν μεσαίων στρωμάτων καί τῆς Δημοκρατικῆς Δεξιᾶς, ἤ τό χειρότερο, πού θά έστρέφοντο κατά τῆς Δημοκρατικῆς Δεξιᾶς, θά εἶχε τό τέλος τῆς Χιλῆς.

Σ'ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

46.- Σέ βασικό συμπέρασμα άπό τά παραπάνω βγαίνει ὅτι γιά νά κάνουμε ἕνα βῆμα μπρός- μέσα στίς σημερινές συνθῆκες - χωρίς νά κάνουμε εὐθύς άμέσως δύο βήματα πίσω, εἶναι άνάγκη νά όδηγοῦμε τήν πολιτική μας κατά κύριο λόγο σέ άντιθέσεις καί συγκρούσεις έσωτερικοῦ χαρακτῆρα.Νά μείνουμε στό έσωτερικό μέτωπο.'Εκεῖ νά διαλέγουμε κάθε φορά έκείνη τήν πολιτική πού μᾶς έξασφαλίζει τήν προοδευτικότερη -γιά

κάθε στιγμή- καί μαζικότερη συσπείρωση. Όπως είναι σήμερα λ.χ. ή πολιτική πού έχει σάν κύριο μέτωπο τίς φασιστικές-χουντικές δυνάμεις. Καί νά άποφεύγουμε τήν άπ'εύθείας παρέμβαση καί τήν κατά μέτωπο σύγκρουση μέ τίς δυνάμεις τοῦ ίμπεριαλισμοῦ. Καί δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι καί ὁ ίμπεριαλισμός γιά νά παρέμβει ἔχει ἀνάγκη ἀπό κατάλληλο πολιτικό κλίμα. Ἀπό ἰδεολογική καί πολιτική κάλυψη. Ἐπομένως ὑπάρχει πάντα τρόπος νά κρατᾶμε τόν ίμπεριαλισμό σέ ἰδεολογική καί πολιτική ἀπομόνωση, δηλαδή σέ οὐσιαστική ἧττα. Κι'αὐτός εἶναι, ὅπως εἴπαμε, ἡ συσπείρωση, γύρω ἀπό τήν βασική μας πολιτική, τῆς πλειοψηφίας τοῦ Λαοῦ.

Ἀντίθετα θά πρέπει νά ἀποφεύγουμε καί νά καταπολεμᾶμε ἐκείνη τήν πολιτική πού τελικά συμφέρει στόν ίμπεριαλισμό καί στά ἐγχώρια στηρίγματά του. Δηλαδή, τήν πολιτική τῆς διεθνοποίησης τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων καί τῆς παρεμβολῆς τῆς κυρυφαίας ἀντίθεσης ΗΠΑ-Σοβιετικῆς Ένωσης μέσα στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας, μέ τήν μορφή μιᾶς ἀντίστοιχης ἐσωτερικῆς πόλωσης.

Αὐτή ἡ πολιτική ἐξ ἄλλου, εἶναι ἡ μόνη πού ἀναζωογονεῖ τόν ΙΔΕΑ, συσπειρώνει γύρω του τά ταλαντευόμενα στοιχεῖα, δημιουργεῖ τίς προϋποθέσεις ὥστε ἡ ὑπερεξουσία νά ἀποκτήσει ξανά αὐτό πού ἀκριβῶς τῆς λείπει αὐτή τή στιγμή, δηλαδή λαϊκή βαση καί πολιτική κάλυψη.

Γι'αὐτό ἀκριβῶς τό λόγο ὁ ΙΔΕΑ- ὑπερεξουσία προσπαθεῖ μέ κάθε τρόπο νά δώσει στό ΚΚΕ διαστάσεις πού δέν ἔχει.

47.- Γιατί τό ΚΚΕ ἐπιλέγεται σάν κύριος στόχος; Μήπως γιατί εἶναι τόσο δυνατό, ὥστε νά προκαλεῖ ἀνησυχίες; Αὐτό θά τό ἤθελαν πολύ οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ. Ἐπιλέγεται γιατί μονάχα αὐτό εἶναι ἱκανό νά

./.

μετατρέψει σήμερα τόν εὐνοϊκό γιά τίς λαϊκές δυνάμεις ἐσωτερικό συσχετισμό δυνάμεων σέ δυσμενῆ μέ τήν ἐξ ἀντικειμένου διεθνοποίηση πού ἐπιδιώκει καί πάλι σήμερα ἡ ἴδια πολιτική μυωπία πού ὁδήγησε τήν ἑλληνική 'Αριστερά ἀπό τραγωδία σέ τραγωδία.

Αὐτή ἡ ἀνάδειξη τοῦ ΚΚΕ σέ νέο ἐθνικό κίνδυνο ἀποτελεῖ τήν προϋπόθεση γιά νά μπορέσει ὁ ΙΔΕΑ καί ὁ ἰμπεριαλισμός νά ξαναποκτήσουν τό κῦρος πού ἔχασαν μέσα στό Στρατό καί μέσα στόν πολιτικό κόσμο τῆς Δεξιᾶς, ἀλλά καί τοῦ Κέντρου, ὅπως καί στό χῶρο τῶν μικροαστικῶν καί μεσαίων στρωμάτων.

Μέ ἄλλα λόγια, τούς χρειάζεται ἡ μετάθεση τῆς βασικῆς ἀντίθεσης ἀπό τόν ἐσωτερικό στόν διεθνῆ τομέα, γιατί ἀκριβῶς γνωρίζουν ὅτι στόν πρῶτο χάνουν κάθε μέρα ἔδαφος καί θά χάσουν τελικά τή μάχη, ἐνῶ μέ τόν δεύτερο θά ἐπιχειρήσουν νά ἐξουδετερώσουν ὄχι μόνο τήν 'Αριστερά, ἀλλά ὁλόκληρο τό δημοκρατικό κίνημα τῆς χώρας. Καί νά κυριαρχήσουν πάλι; ὅπως ἔγινε χτές καί προχτές.

48.- Ἔτσι, σάν τελικό συμπέρασμα βγαίνει ὅτι ἡ 'Ελληνική 'Αριστερά θά πρέπει νά δώσει τή μάχη ἐκεῖ πού εἶναι δυνατή, δηλαδή μέσα στό ἐσωτερικό μέτωπο - καί πιό εἰδικά στό δημοκρατικό - πού τήν προφυλάσσει ἀπό τήν ἀπομόνωση καί τήν βοηθᾶ νά σμιλεύει συμμαχίες καί νά ἁπλώνει τήν ἀκτινοβολία της. 'Αποφεύγοντας νά προσφέρει ἰδεολογικά καί πολιτικά ὅπλα στόν ἰμπεριαλισμό, πού γιά νά ἐπέμβει ξανά ἄμεσα, φανερά καί δυναμικά, ἔχει ἀνάγκη νά ἀπομονώσει τήν 'Αριστερά καί νά συσπειρώσει γύρω του τίς ἀπαραίτητες κοινωνικές, πολιτικές καί στρατιωτικές δυνάμεις, πού αὐτή τή στιγμή, δέν φαίνεται νά πιστεύουν οὔτε στόν κομμουνιστικό κίνδυνο, οὔτε στό φόβο ἐκ βορρᾶ...

./.

49.- Γιά νά μείνουμε μέσα στά πλαίσια τοῦ ἐσωτερικοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων, πρέπει:

α.- Νά ἀποφεύγουμε νά προβάλλουμε μέ ἀκρότητα ἐκείνους τούς στόχους πού ἡ λύση τους εἶναι ὁπωσδήποτε μακροπρόθεσμη καί πού συνδέεται ἄμεσα μέ τίς διεθνεῖς ἐξελίξεις. Ὅπως εἶναι λ.χ. τά προβλήματα τοῦ ΝΑΤΟ καί τῶν ξένων βάσεων, ὅπου θά προβάλλουμε μιά εὐλύγιστη πολιτική.

β.- Νά προβάλλουμε καί νά παλεύουμε γιά κεῖνα τά προβλήματα πού ἀπασχολοῦν ἄμεσα καί καίρια τό Λαό. Σήμερα τά προβλήματα αὐτά συνδέονται μέ τήν ἐθνική μας ἀκεραιότητα, τή διατήρηση τῆς Κοινοβουλευτικῆς Δημοκρατίας καί τήν ὑπεράσπιση τῶν οἰκονομικῶν καί ἄλλων ζωτικῶν συμφερόντων τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ. Εἶναι ἀκριβές, λέει ὁ Μπερλίγκουερ, ὅτι εἴμαστε ἐνάντια στήν ἔξοδο τῆς Ἰταλίας ἀπό τό ΝΑΤΟ. Γιατί δέν θέλουμε νά θίξουμε τό συσχετισμό τῶν στρατηγικῶν δυνάμεων ἀνάμεσα στά δύο μπλόκ.

Ὅμως ἀπαιτοῦμε γιά τό λαό μας τό δικαίωμα νά διαλέξει ἐλεύθερα τήν κοινωνική καί πολιτική του πορεία.

Τό νά μπεῖ ἡ Ἀριστερά ἀποφασιστικά ἐπικεφαλῆς στούς ἀγῶνες γιά τήν ἐπίλυση αὐτῶν τῶν τριῶν βασικῶν προβλημάτων ἐπιδιώκοντας συνεργασίες καί συμμαχίες ἀκόμα καί προπαντός μέ τήν κοινοβουλευτική Δεξιά, αὐτό σημαίνει καίριο χτύπημα κατά τῆς βασικῆς πολιτικῆς τοῦ ΙΔΕΑ καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στή χώρα μας, πού, ὅπως εἴπαμε, ἀποβλέπει στήν πόλωση μέ κύρια κέντρα ΗΠΑ- Σοβιετική Ἕνωση.

50.- Οἱ βασικές ἐπιλογές πού μπαίνουν σήμερα στό λαό εἶναι ἐθνική ἀνεξαρτησία ἤ ὑποτέλεια; Κοινωνική δικαιοσύνη ἤ ληστρική ἐκμετάλλευση; Γύρω ἀπ'αὐτές τίς βασικές ἀντιθέσεις πού συνδέονται μέ τά

./.

κύρια προβλήματα είναι δυνατόν νά δημιουργηθεῖ μιά ἄλλου τύπου πόλωση, πού νά εὐνοεῖ τήν 'Αριστερά καί τόν ἐργαζόμενο λαό. Δηλαδή ἡ πόλωση ἐκείνη πού θά βάζει στή γωνία τῆς ἐθνικῆς ζωῆς μονάχα τούς ὑποτελεῖς, τούς συγνούς οἰκονομικούς ἐκμεταλλευτές, τούς χουντικούς, τούς φασίστες, τά ἐπιτελεῖα τῶν μοναρχικῶν καί τούς πράκτορες.

Αὐτή εἶναι ἀκριβῶς ἡ τακτική τῶν 'Ιταλῶν κομμουνιστῶν, πού ἀφήνοντας πίσω τίς θεολογικές-δογματικές ἀναλύσεις πού στηρίζονται σέ μιά ὀστρακοειδῆ ἀντίληψη γιά τήν πάλη τῶν τάξεων καί τήν πορεία γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας, ἀντιλήφθηκαν τή δυναμική τῆς ἐποχῆς καί προπαντός, τό ρόλο πού ἔχει παίξει ὡς τά τώρα σέ μιά σειρά χῶρες ἡ κορυφαία ἀντίθεση ἀνάμεσα στίς δύο θερμοπυρηνικές δυνάμεις.

Εἶναι ἕνας ρόλος πού ξετινάζει στόν ἀέρα τούς ἐσωτερικούς-ταξικούς συσχετισμούς δυνάμεων, ἐπιβάλλοντας τή θέληση τοῦ ἰσχυροτέρου. Αὐτό εἶναι τό δίδαγμα ἀπό τήν πεῖρα τῆς 'Ελλάδας, τῆς 'Ινδονησίας, τῆς Νότιας 'Αμερικῆς ἀπό τήν μιά πλευρά, καί τῆς Τσεχοσλοβακίας ἀπό τήν ἄλλη.

'Εκεῖ δηλαδή πού δέν πέρασε ἡ θέληση τῶν λαῶν, πού δέν νίκησαν οἱ ἐσωτερικά δυνατότεροι, ἀλλά θριάμβευσε ἐκείνη ἡ διεθνής δύναμη, πού στό συγκεκριμένο χῶρο μπορεῖ νά κινεῖται μέ ἄνεση, σάν νά εἶναι σπίτι της.

Η' ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ

51.- Τήν ἐπόμενη τῆς χούντας, καί ὡς σήμερα, εἶναι φανερό ὅτι κάτι ἄλλαξε στή δομή τῆς ἐξουσίας. Αὐτό τό κάτι τό πολύ σημαντικό ἦταν ἡ σοβαρή ἀπομόνωση τοῦ ΙΔΕΑ καί τῶν 'Αμερικανῶν, ἡ ἐπιβλητική παρουσία στό προσκήνιο τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς τῆς Δημοκρατικῆς Δεξιᾶς,

./.

οἱ προοδευτικότερες τάσεις στό χῶρο τοῦ Κέντρου καί τῆς Κεντρο-'Αριστεράς, ἡ δημιουργία, τέλος, ἑνός πανεθνικοῦ παλλαϊκοῦ καί πανδημοκρατικοῦ μετώπου στή βάση τοῦ Λαοῦ.

'Η ἀριστερά θά ἔπρεπε μέ κάθε θυσία νά διατηρήσει, νά βοηθήσει καί νά ἀναπτύξει αὐτή τήν παλλαϊκή ἑνότητα, πού μπορεῖ νά μή ἀποσκοπεῖ ἄμεσα σέ πολύ ὑψηλούς στόχους - λ.χ. σοσιαλισμός - ὅμως ἐξυπηρετεῖ ἀπόλυτα τούς τρεῖς βασικούς στόχους.Δηλαδή, ὑπεράσπιση τῆς ἐθνικῆς ἀκεραιότητας, τῆς δημοκρατικῆς νομιμότητας καί τῶν συμφερόντων τῶν πλατειῶν στρωμάτων τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ.

'Επομένως, ἀπό τήν ἑπόμενη τῆς ἀλλαγῆς τοῦ 74, κύριος καί ἀμετάκλητος στόχος τῆς 'Αριστερᾶς θά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ Κυβέρννση 'Εθνικῆς 'Ενότητας, σάν ἔκφραση ἑνός δικοῦ μας, ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ συμβιβασμοῦ.

52.- Οἱ νέες ἱστορικές συνθῆκες κάνουν ὄχι μόνο δυνατή, ἀλλά καί ὑποχρεωτική τή συνεργασία ἀνάμεσα σέ ὅλες τίς πατριωτικές δυνάμεις, πού πιστεύουν εἰλικρινά σάν κύριες βασικές ἀρχές:Στή Δημοκρατία, στήν ἐθνική ἀκεραιότητα καί ἀνεξαρτησία καί στήν κοινωνική Δικαιοσύνη.Τέτοιες δυνάμεις σήμερα στήν 'Ελλάδα ὑπάρχουν μέσα σέ ὅλους τούς πολιτικούς χώρους.Πλήν τῆς ἄκρας δεξιᾶς.'Υπάρχουν γιά λόγους ἱστορικούς, κοινωνικούς καί ἀκόμη καί οἰκονομικούς.'Εθνικός Συμβιβασμός ἤ 'Εθνική Συμμαχία εἶναι τό ἀναγκαῖο ἱστορικό ὄργανο γιά νά πραγματοποιηθεῖ ἐπιτέλους στή χώρα μας ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση.

53.- Αὐτή τή στιγμή πραγματοποιοῦνται τά πρῶτα μεγάλα βήματα πρός τή Δημοκρατική 'Επανάσταση.

./.

Οἱ τρεῖς μεγάλοι στόχοι πού ὡς τώρα φαίνεται νά ἔχει βάλει ὁ Καραμανλῆς σάν ἐκφραστής τῆς δημοκρατικῆς Δεξιᾶς εἶναι:

ΠΡΩΤΟΝ:Τελική κατάλυση τῆς Μοναρχίας.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ:Τελική κατάλυση τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ-σάν κρατικῆς ἰδεολογίας.

ΤΡΙΤΟΝ:Διπλωματική ἀποδέσμευση-κυρίως μέ σχέσεις πρός τίς...ἀπαγορευμένες ζῶνες.

Αὐτά εἶναι τά μεγάλα μέτωπα, ὅπου αὐτή τή στιγμή μαίνεται ὁ ἀγώνας.

Ὁ Καραμανλῆς, ἡ Κυβέρνησή του καί ἡ δημοκρατική Δεξιά στή σημερινή φάση πρέπει νά ἀντιμετωπίζονται βασικά ἀπ'αὐτή τή σκοπιά. Καί φυσικά θά κριτικάρονται οἱ ταλαντεύσεις, ὑπαναχωρήσεις καί ἀντιρήσεις τους.

Ὅταν αὔριο ἡ Χώρα εἶναι ὥριμη γιά νέες ἐξελίξεις ἡ θέση μας ἀπέναντι σ'αὐτές τίς δυνάμεις θά εἶναι ἀνάλογη μέ τή στάση τή δική τους ἀπέναντι σ'αὐτές τίς νέες καί ὥριμες ἐξελίξεις.

54.- Ὁ Καραμανλῆς εἶναι ὁ ἐκφραστής τῆς Δημοκρατικῆς Κοινοβουλευτικῆς Δεξιᾶς καί ὁ ἀπαραίτητος καί πολύτιμος παράγοντας γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβιβασμοῦ.

Ἐμεῖς ἀνήκουμε στή Δημοκρατική Ἀριστερά κι'ἔχουμε τούς ἰδιαίτερους καί ἀπώτερους δικούς μας στόχους.Αὐτές εἶναι θεμελιακές ἀντικειμενικές ἐκτιμήσεις.

Σέ κάμποσα ζητήματα καί σήμερα εἴμαστε ἀντίπαλοι.Αὔριο ἴσως ἀκόμη περισσότερο.Σήμερα ὅμως ἐπιβάλλεται καί μποροῦμε νά συνεργαστοῦμε σέ μιά εὐρύτερη Ἐθνική καί δημοκρατική βάση, μαζί βεβαίως καί μέ τίς ἄλλες προοδευτικές καί δημοκρατικές δυνάμεις τῆς Χώρας.-

./.

55.- Σήμερα, ὁ 'Εθνικός Συμβιβασμός γίνεται καί πάλι ἐπίκαιρος, ὄχι μόνο γιατί τόν φωτίζουν ἀνάγλυφα οἱ ἐξελόξεις στήν 'Ιταλία, ἀλλά κυρίως γιατί οἱ δικές μας πολιτικές ἐξελίξεις, φαίνεται πώς μᾶς ὁδηγοῦν σέ πολιτικό, ἐθνικό ἀδιέξοδο.

'Η μόνη διέξοδος φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἐπιδίωξη τῆς ἐθνικῆς ἑνότητας μέ ὅλα τά μέσα.

"Ομως ἰδιαίτερα γιά μᾶς, τήν 'Αριστερά, ἀποτελεῖ τό μοναδικό ἴσως δρόμο γιά νά πᾶμε πρός τίς μᾶζες, νά ἀκτινοβολήσουμε καί πάλι σέ ἐπίπεδο πανεθνικό.

'Η 'Αριστερά ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἐλευθερίες, νομιμότητα, ὁμαλή πολιτική ζωή γιά νά θεραπεύσει τίς πληγές της, νά ἀνασυνταχτεῖ σέ ὑγιεῖς βάσεις καί νά πάρει ξανά τό δρόμο τῆς πρωτοπορείας γιά τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἰδανικῶν τοῦ λαοῦ μας. Σέ αὐτό τό διάστημα ἡ πορεία, εἴτε τό θέλουμε, εἴτε ὄχι εἶναι κοινή μαζί καί μέ τίς ἄλλες δημοκρατικές δυνάμεις καί τή Δημοκρατική Δεξιά. Γιατί κοινοί εἶναι οἱ μεγάλοι ἐχθροί μας:

- 'Αμερικάνικος ἰμπεριαλισμός.
- Τουρκικός μιλιταρισμός.
- Ξένη καί ντόπια ὀλιγαρχία.
- Χούντα, Μοναρχία.

"Οπως ἐπίσης κοινοί εἶναι καί οἱ μεγάλοι ἄμεσοι στόχοι μας:

- 'Εθνική ἄμυνα γιά τήν προστασία τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητας τῆς χώρας μας.
- 'Απελευθέρωση τῆς Κύπρου.
- Προστασία τοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος.
- 'Υπεράσπιση τῶν ἐλευθεριῶν.
- "Ανοδος τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ.

./.

- Μορφωτική καί πολιτιστική ἄνοδος γιά ὅλο τό λαό.

Στήν οὐσία ὅλα τά κόμματα πού βρίσκονται σήμερα μέσα στή Βουλή, συμφωνοῦν τόσο ὡς πρός τόν προσδιορισμό τῶν ἐχθρῶν, ὅσο καί ὡς πρός τούς στόχους.

56.- Τό μεγάλο μονοπωλιακό κεφάλαιο πού βρίσκεται πίσω ἀπό τή"Νέα Δημοκρατία" καί σέ ἕνα βαθμό πίσω ἀπό τήν ΕΔΗΚ, ἔχει βεβαίως τούς ἀνθρώπους του καί μέσα σέ αὐτά τά κόμματα.

Τούς ἔχει καί μέσα στήν Κυβέρνηση.'Αλλά τό πρόβλημα εἶναι ἄν στήν ἐφαρμογή τῆς σημερινῆς γενικῆς Κυβερνητικῆς πολιτικῆς οἱ θέσεις καί οἱ στόχοι τῆς ὀλιγαρχίας ἐξυπηρετοῦνται, αὐτή τή στιγμή, περισσότερο ἀπό τίς θέσεις καί τούς στόχους τούς δημοκρατικοῦ παλλαϊκοῦ κινήματος.Γιατί τόσο ἡ προσωπικότητα τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως, καί ἄλλων παραγόντων τῆς Δημοκρατικῆς Δεξιᾶς, ὅσο καί οἱ ἱστορικές συγκυρίες -ἧττα τῆς χούντας - Κυπριακό - Αἰγαῖο - ἑνότητα τοῦ λαοῦ - κάνουν ὥστε σέ γενικές γραμμές νά ὑπερέχει σήμερα σέ ἀποτελεσματικότητα ἐκείνη ἡ πολιτική - πού χωρίς νά εἶναι 100% ὀρθή καί ἐποικοδομητική - εἶναι ἐν τούτοις πολύ περισσότερο θετική παρά ἀρνητική.

Θετική ὡς πρός τά ἄμεσα συμφέροντά τοῦ λαοῦ μας.

57.- Τό ἐρώτημα πού μπαίνει εἶναι τό ἑξῆς:

- Τότε, ἀφοῦ ἔχουμε μιά ἐξ ἀντικειμένου σύμπλευση στά καίρια καί μέγιστα θέματα, γιατί νά μήν μεθοδεύσουμε αὐτή τήν κοινή πορεία κάνοντας ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις ὥστε νά πραγματοποιηθεῖ ὁ ἐθνικός συμβιβασμός;

./.

Στήν περίπτωση αὐτή θά μποροῦσε λ.χ. νά σχηματισθεῖ μιά κυβέρνηση ἐθνικῆς ἑνότητας καί ὁ Καραμανλῆς νά ἀναλάβει πρόεδρος Δημοκρατίας.Μιά τέτοια μορφή ἐξουσίας θά εἶχε τή δύναμη καί ὅλο τό κῦρος νά πραγματοποιήσει τήν Δημοκρατική 'Επανάσταση.

Δηλαδή νά ἐξαλείψει ἅπαξ διά παντός ὅλα τά καρκινώματα:Μοναρχία-'Αντικομμουνισμό, χουντικά καί φασιστικά προγεφυρώματα-παρακρατικός μηχανισμός.-

Νά προχωρήσει στήν κατάκτηση μιᾶς πλήρους ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Νά σμιλεύσει τήν ἐθνική ἑνότητα-ἑνότητα Λαοῦ καί Στρατοῦ-ὥστε νά διαφυλάξει τήν ἀκεραιότητα τῆς χώρας καί νά ἀπαιτήσει ἀπό θέση ἰσχύος τήν ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου.

'Από κεῖ καί πέρα, ἀφοῦ ὁλοκληρωθεῖ αὐτό τό κρισιμώτατο ἱστορικό στάδιο τῆς Δημοκρατικῆς 'Επανάστασης, θά ἀνοίξουν νέοι ὁρίζοντες, καινούργιες προοπτικές - πού δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θά μᾶς ὁδηγήσουν διά μέσου ἑνός ἑλληνικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, πρός αὐτό τό ἀποκορύφωμα τῆς κοινωνικῆς προόδου, πού ὀνομάζουμε 'Εθνική 'Αναγέννηση.

58.- 'Η Κυβέρνηση 'Εθνικῆς 'Ενότητας πού γι'αὐτή τή στιγμή φαίνεται σχεδόν ἀπραγματοποίητη, μπορεῖ ἐν τούτοις γιά αὔριο νά ἀποτελέσει τή λύση γιά νά γεφυρωθεῖ τό χάσμα ἀνάμεσα στό Λαό καί Στρατό.

Προϋπόθεση γιά νά μποῦμε σταθερά σέ ὁμαλό πολιτικό βίο.

59.- 'Η πολιτική τοῦ ἐθνικοῦ συμβιβασμοῦ πρέπει νά θεωρηθεῖ σάν βάση γιά κάθε ἄλλη πολιτική συμμαχιῶν.

Αὐτή ἡ ἄλλη, ἐπάλληλη καί παράλληλη πολιτική συμμαχιῶν, θά ἔχει σάν κύριο σκοπό της νά δώσει στήν 'Ελληνική 'Αριστερά τή δυνατότητα

./.

νά ἐκφράσει μέ καθαρότητα τούς βασικούς στόχους πού διαπνέουν τήν πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων ἀριστερῶν καί πού τεκμηριώνουν τήν ἑλληνική Ἀριστερά σάν μιά δύναμη Ἀνεξάρτητη, Πατριωτική καί Δημοκρατική.

Τά χαρακτηριστικά αὐτά, ἐξ ἄλλου, ἀποτελοῦν τό θεμέλιο γιά νά δομηθεῖ ἕνας σύγχρονος ἑλληνικός δρόμος πρός τόν Σοσιαλισμό.

60.- Ἡ Ἐθνική Ἑνότητα μέ βάση τόν Ἐθνικό Συμβιβασμό καί τή σμίλευση τῆς ἑνότητας ἀνάμεσα στό Λαό καί στό Στρατό εἶναι ὁ μόνος δρόμος γιά νά ἀντιμετωπίσουμε τόν τουρκικό μιλιταρισμό καί τόν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό ἀπό θέσεως ἰσχύος. Μόνο μιά ἑνωμένη καί ἰσχυρή Ἑλλάδα μπορεῖ νά ἐπιλύσει ἔστω καί δυναμικά τό κυπριακό πρόβλημα.

61.- Ἕνα ἀπό τά κλειδιά γιά τή λύση τοῦ ἐθνικοῦ μας προβλήματος, εἶναι ἡ πολιτική τῆς Ἀριστερᾶς σέ σχέση μέ τό ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, δηλαδή τήν ὕπαρξη τῆς ὑπερεξουσίας.

Συσπείρωση γύρω ἀπό κείνη τήν Ἀριστερά, πού διακηρύσσει σαφῶς ὅτι ἐπιδιώκει τό σπάσιμο τῆς διεθνοῦς ἰσορροπίας μέ βάση τήν πόλωση τῆς ἐσωτερικῆς μας ζωῆς, σημαίνει παραπέρα ἀναζωπύρηση τῶν σκοτεινῶν κύκλων, σπρώξιμο τῆς δημοκρατικῆς Δεξιᾶς μέσα στήν ἀγκαλιά τους, χωρίς φυσικά νά ὑπάρχει καμμιά σοβαρή προετοιμασία καί δυνατότητα τοῦ Λαοῦ καί τῆς Ἀριστερᾶς νά ἀντιμετωπίσουν αὐτή τή στιγμή θετικά μιά ὁποιαδήποτε δυναμική ἐνέργεια ἀπό τήν πλευρά τοῦ ὑπερκράτους.

Ἑπομένως χρειάζεται ἡ θαραλλέα καταγγελία μιᾶς τέτοιας πολιτικῆς, καί ἡ ἰδεολογική καί πολιτική ἀπομόνωση τῶν φορέων της.

./.

Πρέπει νά δείξουμε καί νά πείσουμε τό Λαό, καί, πρό παντός τήν 'Αριστερά, ὅτι σήμερα ὁ μοναδικός δρόμος πού μπορεῖ νά μᾶς πάει παραπέρα, εἶναι νά απομονώσουμε μονάχα τό ὑπερκάτος καί τήν φασιστική δεξιά, πού εἶναι καί τά κύρια στηρίγματα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

62.- Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ 'Αριστερά συγκεντρώνεται γύρω ἀπό τό δικό της πρόγραμμα ἐξουσίας, ἔχοντας πλήρη ἐπίγνωση ὅλων τῶν παραγόντων πού συνθέτουν τόν συσχετισμό δυνάμεων, ὥστε τό πρόγραμμά της, ὅπως γιά τίς συνθῆκες τῆς Γαλλίας τό γαλλικό κοινό πρόγραμμα, θ'ἀνοίγει τό δρόμο πρός τόν Σοσιαλισμό, ἐνῶ παράλληλα θά πείθει ἀκόμα καί τή Δεξιά, ἀκόμα καί τούς ἀξιωματικούς, ὅτι τό πρόγραμμα αὐτό ἀποτελεῖ μιά πρόταση γιά καλύτερη καί δικαιότερη διακυβέρνηση τῆς χώρας.

63.- Ἕνα κοινό πρόγραμμα πιστεύουμε ὅτι πρέπει νά ξεκινᾶ κατ'ἀρχήν ἀπό τή λύση τῶν τριῶν βασικῶν προβλημάτων πού ἀναφέραμε πιό πρίν. Δηλαδή:

- 'Εγγύηση τῆς ἀκεραιότητας τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας.
- 'Εγγύηση γιά παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς Δημοκρατίας.
- 'Εγγύηση γιά τό ἀνέβασμα τῆς ποιότητας τῆς ζωῆς τῶν ἐργαζομένων.

Ὅμως εἶναι φανερό ὅτι τελικά αὐτό τό κοινό Πρόγραμμα θά τό ἐπεξεργαστοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ 'Εθνικοῦ Συμβιβασμοῦ καί θά ζητήσουν τήν ἔγκρισή του ἀπό τόν ἑλληνικό λαό.

64.- 'Η ὑλοποίηση τοῦ 'Εθνικοῦ Συμβιβασμοῦ μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μέ τήν ἀνάληψη πρωτοβουλίας ἀπό μέρους ἡγετικῶν παραγόντων πού νά ἀνήκουν στό χῶρο τῆς δημοκρατίας - ἀπό τή δημοκρατική 'Αριστερά ὡς

./.

τή δημοκρατική Δεξιά, ή άκόμη καί άπό πλατειά λαϊκή πρωτοβουλία.

1.- Βασική προϋπόθεση:Οί δημοκρατικές διαδικασίες.Βάζουμε σά θεμέλιο τῆς πολιτικῆς ζωῆς τόν κανόνα τῆς δημοκρατίας.Δηλώνουμε ύποταγή στή θέληση τῆς πλειοψηφίας.Διεκδικοῦμε τήν έξουσία σέ τυχόν νέα πλειοψηφία.'Αρνούμαστε τόν ειδικό ίστορικό ρόλο σέ όποιαδήποτε μειοψηφία, ταξική, κομματική ή στρατιωτική.'Η ίστορική πρωτοπορεία μπορεῖ νά πραγματοποιεῖται μόνο μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ.

65.- 'Η έξουσία πρέπει νά άνήκει στό λαό καί νά άσκεῖται άπό τήν έκλεγμένη άπό αύτόν κυβέρνηση."Ολα τά στεγανά τῆς έξουσίας, τό παρακράτος, ή ύπερεξουσία - δικτυωμένη άπό ξένες ύπηρεσίες -,πρέπει νά ξεριζωθοῦν.'Ιδιαίτερα ή σχέση ΛΑΟΥ καί ΣΤΡΑΤΟΥ πρέπει νά ξεκαθαρίσει.

'Ο Στρατός θά πρέπει νά διαπαιδαγωγηθεῖ καί νά άναδιαρθρωθεῖ κάτω άπό τήν άντίληψη ότι θά πρέπει νά άνήκει στό "Εθνος, δηλαδή σέ όλο τό λαό, καί νά ύπακούει στήν κάθε φορά έκλεγμένη άπό τόν λαό κυβέρνηση, άνεξάρτητα άν θά είναι κυβέρνηση τῆς Δεξιᾶς, τοῦ Κέντρου ή τῆς 'Αριστερᾶς.'Η ίδεολογική καί τεχνική προετοιμασίας γιά τό ξερίζωμα τοῦ παρακράτους καί κυρίως γιά τήν άναθεώρηση τοῦ ρόλου τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων θά είναι ίσως τό κυριώτερο καί έθνικώτερο έργο μιᾶς ένδεχόμενης διακυβέρνησης άπό τίς δυνάμεις τοῦ 'Εθνικοῦ Συμβιβασμοῦ.

66.- Φαίνεται ότι οί δυνάμεις πού σκοπεύουν στόν όμαλό κοινοβουλευτικό βίο σήμερα στή χώρα μας, έχουν προσανατολιστεῖ πρός τήν Εύρώπη.Καί "Εύρώπη" σημαίνει ένας τρίτος δρόμος, πού ίσως μιά μέ-

./.

ρα μᾶς ὁδηγήσει ἔξω ἀπό τά γρανάζια τῆς λογικῆς τῶν μπλόκ.

Βεβαίως, σήμερα, ἡ ἀμερικάνικη διείσδυση στήν Εὐρώπη - ὅπως καί σέ μᾶς - εἶναι βαθειά. Ὅμως ἐξ ἴσου βαθειά φαίνεται νά εἶναι ἡ θέληση τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης γιά ἀνεξαρτοποίηση ἀπό τόν ἀμερικάνικο ἐναγκαλισμό. Μιά θέληση πού δέν μονοπωλεῖ πλέον ἡ Ἀριστερά, γιατί ἔχει κατακτήσει ἀκόμη καί τά συντηρητικά στρώματα. Ἡ ἀντίθεση τῆς ἐθνικῆς εὐρωπαϊκῆς Δεξιᾶς πού τόσο ἀνάγλυφα ἐξέφρασε ὁ Ντέ Γκώλ, ἀποτελεῖ σήμερα ἕνα ἀπό τά κύρια ρεύματα τῆς Εὐρώπης. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἡ Εὐρωπαϊκή Ἀριστερά, μέ ἐπικεφαλῆς τούς Γάλλους, Ἰταλούς καί Ἰσπανούς, ἀνοίγει ἕνα καινούργιο δρόμο, τόν ὁποῖο ὄχι μόνο οἱ σοσιαλ-δημοκράτες, ἀλλά καί ἄλλα συντηρητικώτερα τμήματα εἶναι δυνατόν νά ἀκολουθήσουν: Εἶναι ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στόν Δημοκρατικό Σοσιαλισμό - ὅπως τόν διαγράφει λ.χ. τό κοινό πρόγραμμα τῶν Γάλλων σοσιαλιστῶν καί κομμουνιστῶν.

Ἕνα τέτοιο δρόμο εἶμαι βέβαιος ὅτι θά συμφωνήσουν νά ἀκολουθήσουν καί οἱ δυνάμεις τοῦ δικοῦ μας Ἐθνικοῦ Συμβιβασμοῦ.

67.- Ὁ δρόμος αὐτός προϋποθέτει τήν κατάκτηση καί στερέωση τῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας. Πρόκειται γιά τή μέγιστη κατάκτηση ἑνός λαοῦ -ἰδιαίτερα μέσα στίς σημερινές συνθῆκες - πού δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθεῖ παρά μόνον ὅταν ὑπάρξει μεγίστη ἐθνική συσπείρωση. Καί μιά τέτοια πανεθνική συσπείρωση μονάχα οἱ δυνάμεις τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβιβασμοῦ μπορεῖ νά ἐξασφαλίσουν.

68.- Προϋποθέσεις ἀκόμα - ὁ δρόμος πρός τόν εὐρωπαϊκό δημοκρατικό σοσιαλισμό- καί μιά πλήρη ἀναθεώρηση στίς σχέσεις τῶν παραγωγικῶν στρωμάτων καί τάξεων. Δίκαιη ἀνακατανομή τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος

./.

μέ τά κριτήρια τῆς ἐποχῆς μας. Δηλαδή ὁ πλοῦτος τῆς χώρας, νά πηγαίνει βασικά σ'ἐκείνους πού τόν δημιουργοῦν. Ὁ δημιουργός ἀγρότης, ἐργάτης, διανοούμενος, ὑπάλληλος - ἀλλά καί ὅσοι βιομήχανοι καί ἐμπορευόμενοι συμβάλλουν θετικά στήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας - ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ λαοῦ μας, οἱ Ἕλληνες-ἐργαζόμενοι πού σήμερα ἀνήκουν σέ ὅλες τίς πολιτικές παρατάξεις, θά εἶναι οἱ μεγάλοι ὠφελημένοι ἀπό τή νέα οἰκονομική καί κοινωνική πολιτική τῶν δυνάμεων τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβιβασμοῦ.

Ἀπ'αὐτόν τόν δρόμο θά περάσει τελικά τό φλογερό ὅραμα τῆς Ἑλληνικῆς Νεολαίας, γιά τήν ἀναγέννηση τῆς Πατρίδας μας.

Ἡ ὀλιγαρχία καί τά ξένα μονοπώλια θά περιοριστοῦν σέ κεῖνα τά πλαίσια, πού δέν θά βλάπτουν, δέν θά λεηλατοῦν τόν πλοῦτο τῆς χώρας καί δέν θά κλέβουν τόν ἱδρώτα τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ. Δηλαδή θά τεθοῦν ὑπό διαρκῆ ἐθνικό ἔλεγχο, ἐκτός ἄν καί ὁπότε ὁ λαός ἀποφασίσει τήν ἐθνικοποίησή τους.-

Φ 23 156

<u>ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ:</u>

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΑΠΑΡΧΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΙΝΗΜΑ ΙΔΕΩΝ ΣΚΕΨΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ.

Ξεκινώ ἀπό τή διαπίστωση ὅτι σήμερα μιά μεγάλη λαϊκή πλειοψηφία τουλάχιστον στήν 'Ελλάδα,καί νομίζω καί στήν Εὐρώπη,ὁραματίζεται καί προσδοκεῖ μιά νέου τύπου κοινωνία.Αὐτή τήν κοινωνία τήν ὀνομάζει σοσιαλιστική.

'Επίσης διαπιστώνω ὅτι παρ'ὅτι ὁ λαός γενικά ὡριμάζει καθημερινά γιά τό Σοσιαλισμό,ὁ Σοσιαλισμός σάν ἀποτέλεσμα συγκεκριμμένης διεργασίας,μελέτης καί πάλης διευθυνομενης ἀπό συγκεκριμμένους πολιτικούς φορεῖς εἶναι ἴσως περισσότερο ἀπροσδιόριστος καί ἀπροετοίμαστος ἀπό ποτέ ἄλλοτε.
Δηλαδή παρατηρῶ μιά μεγάλη ἀπόσταση ἀνάμεσα στίς ἀντικειμενικές -κοινωνικές καί ἱστορικές- συνθῆκες πού ὡριμάζουν καί τούς ὑποκειμενικούς παράγοντες καί φορεῖς πού λιμνάζουν... Ποῦ ὀφείλεται ἡ ὡρίμανση τῶν μαζῶν,αὐτό δέν θά τό ἐξετάσω αὐτή τή στιγμή.Νομίζω ὅτι ὅλοι μας ἔχουμε ἀσχοληθεῖ ἀρκούντως μέ τό πρόβλημα αὐτό.Σημειώνω ἐντούτοις δύο κατ'ἐμέ θεμελιακούς παράγοντες:
<u>Πρῶτον</u> : Τήν ἔκταση,τό βάθος καί τήν ποιότητα τῆς τεχνολογικῆς ἐπανάστασης τῆς ἐποχῆς μας.
Καί <u>δευτερον</u> τήν συνειδητοποίηση ἀπό τίς εὐρύτατες μάζες τῶν κυριαρχικῶν τους δικαιωμάτων καί κυρίως τοῦ δικαιώματος νά εἶναι ἐλεύθεροι.

'Επομένως συνδέω τό σοσιαλιστικό ὅραμα μ'αὐτές τίς δύο θεμελιώδεις ὅπως εἶπα διαπιστώσεις.Δηλαδή σήμερα σοσιαλισμός σημαίνει ραγδαία τεχνολογική ἐξέλιξη,ὥστε νά ἀνέβει ραγδαία ἡ ποιότητα τῆς ζωῆς,γιά τίς εὐρύτατες μάζες τῶν ἐργαζομένων - γιά ὅλο τό λαό- μέσα σέ συνθῆκες ἐλευθερίας πού θά κάνουν ὥστε ἡ 'Ελευθερία νά γίνεται καθημερινά ὅλο καί περισσότερο 'Ελευθερία.

Μέ ἄλλα λόγια σοσιαλισμός σήμερα εἶναι ἡ τέλεια τελική ἀπελευθέρωση τοῦ καθενός καί ὅλων.

Ποιά εἶναι τά ἐμπόδια;

Πρῶτον τό κεφαλαιοκρατικό σύστημα παραγωγῆς πού σήμερα βρίσκεται στό στάδιο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί πού ἐξακολουθεῖ νά ἐλέγχει ὄχι μόνο τήν οἰκονομία ἀλλά καί τή σκέψη καί τίς συνειδήσεις μεγάλων μαζῶν σέ ὅλο τόν κόσμο. Ὁ ἰμπεριαλισμός - καπιταλισμός ἀποδεικνύει κάθε μέρα ὅτι διαθέτει τεράστια προσαρμοστικότητα.Καί μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι ἴσως περισσότερο ἐπικίνδυνος ὅταν χτυπᾶ μέ τό γάντι παρά ὅταν ἀναγκάζεται νά ἀποκαλύψει τό πραγματικό του προσωπεῖο.

Ἕνα ἀπό τά ἰσχυρότερα καί ἀποτελεσματικότερά του ὅπλα εἶναι ἡ ὑποταγή τῶν μαζῶν μέ βάση τήν κολοσσιαία μηχανή παραγωγῆς πνευματικοκαλλιτεχνικῶν ὑποπροϊόντων.Μέ τή βιομηχανία τῆς σκέψης καί τῆς τέχνης κατορθώνει νά ἐξαγοράζει εἴτε νά οὐδετεροποιεῖ τόν πνευματικό κόσμο καί νά τόν ἀναγκάζει μέ τόν α ἤ β τρόπο νά γίνεται ἀθέλητο ἤ συνειδητό ὄργανο στήν προσπάθεια τοῦ πνευματικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ τῶν μαζῶν.

Νά γιά ποιό λόγο νομίζω ὅτι τό πρόβλημα πολιτισμός μπαίνει σήμερα μέ τόση ἀγωνία μπροστά μας.Γιατί ἄν δέν τό δοῦμε ἀπό τώρα σωστά,καί κυρίως,ἄν δέν οργανώσουμε τήν ἀντεπίθεσή μας μέσα στήν πράξη,τότε κινδυνεύουμε ἄν ποτέ οἱ ἀριστερές δυνάμεις στήν Εὐρώπη λ.χ. πάρουν τήν ἐξουσία,νά πάρουν μόνο τούς μηχανισμούς Ἐξουσίας,ἔχοντας χάσει τή μάχη ἐπάνω στό πιό καίριο σημεῖο,δηλαδή τή σκέψη καί τή συνείδηση - ὅλη τήν ψυχική καί πνευματική ὑποδομή τοῦ λαοῦ- πού θά ἔχει στό μεταξύ διαβρωθεῖ ἀπό τήν καταλυτική λειτουργία τῶν μηχανισμῶν σκέψης καί κουλτούρας τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

* * *

Τό δεύτερο έμπόδιο στήν πορεία μας πρός τό Σισιαλισμό είναι κατά τή γνώμη μου ό άρνητικός ρόλος πού διαδραματίζει μέσα στίς μάζες τό λεγόμενο σοσιαλιστικό πείραμα όπως έφαρμόζεται στίς άνατ ολικές χώρες.

Πρέπει νομίζω νά έχουμε τό θάρρος νά πούμε ότι αυτό πού έγινε,-αυτό πούγίνεται,δέν είναι σοσιαλισμός.Είναι πολλά άλλα πράγματα,θετικά καί άρνητικά.

Όμως άν έπιμείνουμε στή βασική λειτουργικότητα καί ούσία τού Σοσιαλισμού σάν κοινωνικού συστήματος όπου όλοι γίνονται καί όλοι είναι έλεύθεροι - πού σημαίνει ότι όλοι είναι ύπεύθυνοι - πού σημαίνει ότι όλοι άποφασίζουν γιά όλα- τότε έκεΐνη ,στίς χώρες αυτές,δέν ύπάρχει σοσιαλισμός μέ τήν έννοια αυτή πού δίνουν σήμερα οί εύρύτατες μάζες στό σοσιαλισμό. Κρατικοποίηση τών μεσων παραγωγής καί σέ συνέχεια άποκλειστικός έλεγχος όχι μόνο τής παραγωγής,τής οίκονομίας,άλλά καί τής παιδείας,τού πολιτισμού τού στρατού,τής άστυνομίας,τής ύγείας,τού τουρισμού,τού φιλοτελισμού,τής αίσθητικής,τής πληροφορίας,τής τεχνολογίας,τού κλήρου,τής θρησκείας,τών βρεφοκομείων,γηροκομείων,ψυχιατρείων,νεκροταφείων,τής άρχιτεκτονικής,τής γενετικής,τής γεωπονίας,τής ποίησης,τής μουσικής,τής μυστικής άστυνομίας άπό τό ένα κόμμα - δηλαδή τή μία Κεντρική Έπιτροπή ,δηλαδή άπό τό πρεζίντιουμ,δηλαδή άπό τόνιόβιο Γενικό Γραμματέα,αυτό άς έχουμε τό θάρρος νά τό όνομάσουμε Μοναρχία νέου τύπου στό ύφος τής έποχής μας.Δηλαδή μέ τρομακτική ύπεράνθρωπη καί άπάνθρωπη δύναμη πού μεταβάλλει τό λαό σέ λ.χ. 800.000.000 μυρμήγκια όπως τόν είδαμε τήν έπόμενη τής κηδείας τού Μάο Τσέ Τούνγκ νά άκολουθεί τυφλά μιά κομματική κάστα πού νίκησε ίσως τυχαία μιάν άλλη κομματική κάστα...

Σύνδεση τής έννοιας τού σοσιαλισμού μέ αυτή τήν ίστορική έμπειρία άποτελεί καθαρή ψυχρολουσία γιά τούς λαούς.Ένα τέτοιο σοσιαλισμό ποτέ

Τό δεύτερο ἐμπόδιο στήν πορεία μας πρός τό Σοσιαλισμό εἶναι κατά τή γνώμη μου ὁ ἀρνητικός ρόλος πού διαδραματίζει μέσα στίς μάζες τό λεγόμενο σοσιαλιστικό πείραμα ὅπως ἐφαρμόζεται στίς ἀνατολικές χῶρες.

Πρέπει νομίζω νά ἔχουμε τό θάρρος νά ποῦμε ὅτι αὐτό πού ἔγινε,-αὐτό πού γίνεται,δέν εἶναι σοσιαλισμός.Εἶναι πολλά ἄλλα πράγματα,θετικά καί ἀρνητικά.

Ὅπως ἄν ἐπιμείνουμε στή βασική λειτουργικότητα καί οὐσία τοῦ Σοσιαλισμοῦ σάν κοινωνικοῦ συστήματος ὅπου ὅλοι γίνονται καί ὅλοι εἶναι ἐλεύθεροι - πού σημαίνει ὅτι ὅλοι εἶναι ὑπεύθυνοι - πού σημαίνει ὅτι ὅλοι ἀποφασίζουν γιά ὅλα- τότε ἐκεῖνο ,στίς χῶρες αὐτές,δέν ὑπάρχει σοσιαλισμός μέ τήν ἔννοια αὐτή πού δίνουν σήμερα οἱ εὐρύτερες μάζες στό σοσιαλισμό. Κρατικοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς καί σέ συνέχεια ἀπολυταρχικός ἔλεγχος ὄχι μόνο τῆς παραγωγῆς,τῆς οἰκονομίας,ἀλλά καί τῆς παιδείας,τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ στρατοῦ,τῆς ἀστυνομίας,τῆς ὑγείας,τοῦ τουρισμοῦ,τοῦ φιλοτελισμοῦ,τῆς αἰσθητικῆς,τῆς πληροφορίας,τῆς τεχνολογίας,τοῦ κλήρου,τῆς θρησκείας,τῶν βρεφοκομείων,γηροκομείων,ψυχιατρείων,νεκροταφείων,τῆς ἀρχιτεκτονικῆς,τῆς γενετικῆς,τῆς γεωπονίας,τῆς ποίησης,τῆς μουσικῆς,τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας- ἀπό τό ἕνα κόμμα - δηλαδή τή μία Κεντρική Ἐπιτροπή ,δηλαδή ἀπό τό πρεζίντιουμ,δηλαδή ἀπό τόν ἰσόβιο Γενικό Γραμματέα,αὐτό ἄς ἔχουμε τό θάρρος νά τό ὀνομάσουμε Μοναρχία νέου τύπου στό ὕφος τῆς ἐποχῆς μας.Δηλαδή μέ τρομακτική ὑπεράνθρωπη καί ἀπάνθρωπη δύναμη πού μεταβάλλει τό λαό σέ λ.χ. 800.000.000 μυρμήγκια ὅπως τόν εἴδαμε τήν ἐποχή τῆς κηδείας τοῦ Μάο Τσέ Τούνγκ νά ἀκολουθεῖ τυφλά μιά κομματική κάστα πού νίκησε ἴσως τυχαῖα μιάν ἄλλη κομματική κάστα..

Σύνδεση τῆς ἔννοιας τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ αὐτή τήν ἱστορική ἐμπειρία ἀποτελεῖ καθαρή ψυχρολουσία γιά τούς λαούς.Ἕνα τέτοιο σοσιαλισμό ποτέ

δέν θά θελήσουν καί δέν . έπιτρέψουν νά έφαρμοσθεῖ στίς χῶρες τους - τουλάχιστον άπ'ὅ,τι ξ ',οί λαοί τῆς Εὐρώπης.

Αὐτά εἶναι νομ ο τά κύρια Μέτωπά μας.Γιατί καί στό δεύτερο μέτωπο τοῦ διαστρεβλημέν σοσιαλισμοῦ,ὁ πολιτισμός παραμορφώθηκε...

Καί εἶναι ως ἡ καλλίτερη άπόδειξη τῆς άποτυχίας αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ πειράματο τό γεγονός ὅτι μιά τεράστια πνευματική καί καλλιτεχνική ξηρασία σκε ζει τούς λαούς έκείνους πού έντούτοις στό παρελθόν ἔδειξαν ὅτι διαθέ υν τεράστια άποθέματα λαϊκοῦ καί ἔντεχνου πολιτισμοῦ καί πού ἔγιναν ύχημα καί κληρονομιά ὅλης τῆς άνθρωπότητας.

Απ'ὅλα αὐτά,βγάζω τό συμπέρασμα ὅτι ἡ φιλοδοξία μας έδῶ θά πρέπει νά .ίναι νά βάλουμε ἕνα ἔστω θεμέλιο λίθο γιά τό ξεκίνημα ένός κινήματος ιδεῶν καί ἴσως καί ένός κινήματος σκέψης καί τέχνης πού σέ στενή σύνδεση μέ τήν <u>πράξη</u>,δηλαδή τούς καθημερινούς άγῶνες τοῦ λαοῦ,νά άντιτάξουμε σιγάσιγά μέ σκέψη,μέ ἔργο καί μέ δράση,τό δικό μας σοσιαλιστικό ὅραμα πού νομίζω ὅτι αὐτή τή στιγμή γαλβανίζει,ὅπως εἶπα τή μεγάλη πλειοψηφία τῶν έργαζομένων λαῶν μέσα σέ ὅλες τίς χῶρες.

Τό πρόβλημα εἶναι πῶς αὐτή τήν πλειοψηφία θά τήν βοηθήσου με νά αὐτογνωριστεῖ - νά άποκτήσει συνείδηση τῆς ὕπαρξής της.'Από αὐθόρμητη πλειοψηφία νά τήν κάνουμε συνειδητή πλειοψηφία ἱκανή νά άναμετρηθεῖ καί νά νικήσει τούς φανερούς καί μεταμφιεσμένους έχθρούς της,καί νά οἰκοδομήσει αὔριο τήν νέα κοινωνία - τό Σοσιαλισμό.

-.-.-.-.-.-

MIKIS THEODORAKIS:

REFLEXIONS SUR LE COLLOQUE
COMME POINT DE DEPART D'UN
COURANT D'IDEES ET DE PENSEE,
D'UN MOUVEMENT ARTISTIQUE.

Nous devons tout d'abord constater qu'aujourd'hui la grande majorité du peuple,du moins en Grèce,et je crois également en Europe,souhaite et attend une société de caractère nouveau,qu'il dénomme société socialiste.

On peut également constater que malgré la maturité générale du peuple, sans cesse croissante,vis$à-vis du socialisme,celui-ci,en tant que résultat d'une évolution,d'une étude et d'une lutte concrètes dirigées par des facteurs politiques précis,est,peut-être plus que jamais, indéterminé et inachevé.

A savoir qu'il y a une abîme entre les conditions objectives _sociales et historiques_ qui évoluent,et les facteurs subjectifs,qui restent stagnants...

Je n'analyserai pas ici la cause de l'évolution de la maturité des masses. Je crois que nous nous sommes tous penchés déjà suffisamment sur ce problème. Je mentionnerai cependant deux points qui sont à mon avis fondamentaux:

Premièrement: L'étendue,la profondeur et la qualité de la révolution technologique de notre époque.

Et deuxièmement la prise de conscience par les larges masses de leurs droits souverains et en particulier du droit à la liberté.

Je lie par conséquent le rêve socialiste à ces deux constatations fondamentales. A savoir qu'aujourd'hui,socialisme signifie évolution technologique rapide, qui puisse faire monter en flèche le niveau de la qualité de la vie pour les larges masses des travailleurs _ pour l'ensemble du peuple, dans des conditions de vie qui permettront à la liberté de devenir chaque jour plus substanciel-le.

En d'autres termes,Socialisme signifie aujourd'hui la libération définitive et totale de chacun et de tous.

Quelles sont les entraves à ce but ?

Tout d'abord le système capitaliste de production,qui se trouve aujourd'hui

au stade de l'impérialismee et ontinue de contrôler non seulement l'économie, mais aussi la pensée et la conscience des masses dans le monde entier. L'impérialisme_capitalisme démontre chaque jour qu'il est doté d'une extraordinaire faculté d'adaptation.Et l'on peut dire qu'il est peut-être plus dangereux lorsqu' frappe en douceur que lorsqu'il est contraint de se dévoiler.

L'une de ses armes les plus puissantes et les plus efficaces est la soumission des masses,basée sur la gigantesque machine de production de sous-produits spirituels et artistiques.Avec l'industrie de la pensée et de l'art,il parvient à"acheter"ou à neutraliser le monde spirituel et à le contraindre,d'une façon ou d'une autre,à devenir l'instrument,involontaire ou conscient,de la tentative de désorientation des masses sur le plan spirituel et artistique.

C'est je crois pourquoi que le problème culturel se pose aujourd'hui de façon impérieuse.Car si nous ne l'examinons pas dèa maintenant avec justesse, et surtout,si nous n'organisons pas une contre-attaque active,nous risquons alors,si les forces de gauche prennent un jour le pouvoir en Europe par exemple, qu'elles ne détiennent que les mécanismes du pouvoir,perdant ainsi la bataille en son point le plus important,à savoir la pensée et la conscience _toute la structure psychique et spirituelle du peuple _ entre-temps altérée par la fonction destructrice des mécanismes spirituels et culturels de l'impérialisme.

* * *

La seconde entrave à la marche vers le socialisme est à mon avis le rôle négatif joué au sein des masses par ce que l'on appelle "l'expérience socialiste tel qu'elle est appliquée dans les pays de l'Est.

Je crois qu'il faut avoir le courage de dire que ce qui s'est passé,ce qui se passe,n'est pas le socialisme. C'est beaucoup d'autres choses,positives et négatives.

Mais si l'on insiste sur le fonctionnement et la substance du socialisme en tant que système social où tous deviennent et restent libres _ce qui signifie que tous sont responsables_, il n'existe alors pas dans ces pays de socialisme dans le sens où l'entendent les larges masses. La nationalisation des moyens de production suivie du contrôle exclusif non seulement de la production, de l'économie, mais aussi de l'éducation, de la culture, de l'armée, de la police, de la santé, du tourisme, de l'esthétique, de l'information, de la technologie, du clergé, de la religion, des garderies d'enfants, des asiles de vieillards, des asiles psychiatriques, des cimetières, de l'architecture, de la génétique, de l'agriculture, de la ~~xxxxx~~ poésie, de la musique, de la police secrète _par LE parti_ c'est-à-dire par le seul Comité Central, c'est-à-dire par le présidium, c'est-à-dire par le Secrétaire Général nommé à vie, _ayons le courage d'appeler cela Monarchie de type nouveau à la hauteur de notre époque. A savoir avec une terrible puissance, surhumaine et inhumaine, qui peut transformer le peuple par exemple en huit cents millions de fourmis, comme nous l'avons vu le lendemain de l'enterrement de Mao-Tsé-Toung, suivant aveuglément une caste venant de vaincre sans doute par hasard une autre caste...

L'identification de l'idée du socialisme avec cette expérience historique est une injure envers les peuples. Car ~~ils~~ tout au moins les peuples d'Europe, à ce que je sais ne souhaiteront ni ne permettront jamais l'application d'un tel socialisme dans leurs pays.

Ces sont là je crois nos Fronts principaux. Car ~~il~~ au second front du socialisme 2"dévié", la culture a été dénaturée...

Et la meilleure preuve peut-être de l'échec de cette tentative historique est le fait qu'une sécheresse spirituelle et artistique s'est étendue au sein de ces peuples, qui cependant ont montré par le passé qu'ils disposent d'une gigantesque richesse populaire et artistique culturelle qui font la gloire et constituent l'héritage de l'humanité entière.

Je conclus de tout cela que notre ambitiondevra-t-être ~~ici~~ ~~kkkkkkkkk~~ ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ marquer ne serait-ce que le point de départ d'un mouvement d'idées et peut-être d'un mouvement d'art et de pensée qui, intimement lié à l'action, c'est-à-dire aux combats quotidiens du peuple,

imposera peu à peu,par la réflexion et l'action,notre rêve socialiste qui en ce moment je crois a pour adepte la grande majoritédes peuples de tous les pays.

Le problème sera d'aider cette majorité à se reconnaître _ à prendre conscience de son existence.De majoritl spontanée,la transformer en majorité consciente,capable de se mesurer victorieusement à ses ennemis avoués ou non, et d'édifier demain la nouvelle société _ le Socialisme.

-.-.-.-.-.-

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ:

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Σήμερα, στήν έποχή τῆς ἀπόλυτης ἐκβιομηχάνισης, ἐμπορικοποίησης, τῆς τεχνοκρατικῆς γραφειοκρατίας, τό ΕΓΩ παύει σιγά-σιγά νά εἶναι ΕΓΩ. Εἶναι κάποιος ἄλλος.

"Τό ΕΓΩ", γράφει ὁ Ἔρνστ Φίσερ, "πού κάποτε ξέφυγε ἀπό τίς κλειστές τάξεις, πού δραπέτευσε ἀπό τή δέσμευση τῆς συντεχνίας, τό ἀδέσμευτο ΕΓΩ, πού ἀπόκτησε συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του, γυρεύει καταφύγιο στήν ἀνωνυμία, στό νά εἶναι σάν τούς ἄλλους, στό νά συγκαταλέγεται κάπου ἀπαραίτητα. Ὁ ἄνθρωπος χωρίς ΕΓΩ ἀπολαβαίνει τήν εὐτυχία τῆς ἀποπροσωποποίησης. Μέ τήν ἀδιάκοπη ἀπασχόληση εἶναι παραδομένος στήν ἀνεύθυνη παθητικότητα. Προσαρμοσμένος στίς ἀνάγκες τῆς "κοινωνίας", τῆς ἀφρόκρεμας τῶν ἰσχυρῶν, πού ἔντεχνα χειρίζεται τήν κοινωνία, εἶναι ὁ χρησιμοποιήσιμος Καθένας, ὁ ἀνταλλάξιμος Κανένας".

Ἡ ἀνθρωπότητα ὁδηγεῖται πρός τό ΜΕΓΑ ΣΦΑΓΕΙΟ, πού εἶναι ἡ τεχνοκρατική κοινωνία, ἐκεῖ ὅπου ὁ καθένας πρέπει νά γίνει βίδα, ἐλατήριο, μοχλός, κορδέλλα, διακόπτης πάνω στή γιγάντια καταναλωτική μηχανή - καί γι'αὐτό προετοιμάζεται σχολαστικά ἀπό τήν Πρώτη Δημοτικοῦ.

Ἤ ἀνάποδα: ὅσο ὁ ἐργαζόμενος-καταναλωτής μπαίνει στό σύστημα, ὅσο ἡ ἀλλοτρίωσή του γενικεύεται, τόσο ἀρνεῖται νά παραδεχτεῖ "ἀγαθά" πού δέν ἔχουν γίνει ἀκόμα ἐμπορεύματα. Τόσο θά θέλει ὅλο καί περισσότερο μιά Σκέψη-ἐμπόρευμα, μιά Τέχνη-ἐμπόρευμα, καί γιατί ὄχι, μιά "Ἰδεολογία-ἐμπόρευμα". Γιατί,μόνο ἐκεῖ μέσα αὐτο-ἀναγνωρίζεται. Ἐκεῖνο τό χαμένο ΕΓΩ του νομίζει ὅτι βρίσκει ἕνα "νέο πρός ἀπόκτηση ΕΓΩ". Ὁ ἄνθρωπος αὐτοματοποιεῖται. Ἐξειδικεύεται. Χωρίζεται. Ἀποξενώνεται. Τό σύνολο - τά σύνολα - περνοῦν στήν ἀποσύνθεση. Ὁ ἄνθρωπος ὁδηγεῖται στή μοναξιά.

Τό σύστημα ἐπιβάλλει σέ ὅλα τά ἄτομα ἐκείνη τήν ποιότητα σχέσεων, πού ἐξυπηρετεῖ τό βασικό του σκοπό. Ποιός εἶναι ὁ βασικός του

./.

σκοπός; Ἡ συσσώρευση κεφαλαίου, ἡ ἀναζήτηση κέρδους, ἡ θεοποίηση τοῦ ἐμπορεύματος:

"Στήν κατανάλωση χαιρετοῦν σάν λυτρωμένο τόν καταδικασμένο νά ἐργάζεται".

Στήν οὐσία, ἔχουμε μιά νέα θρησκεία, μέ νέα σύμβολα, τό ἐμπόρευμα καί τήν κατανάλωση. Αὐτό τό καινούργιο πλέγμα σχέσεων - ἡ νέα ποιότητα σχέσεων ἐξασφαλίζει στό ἄτομο ἕνα μίνιμουμ κατακτήσεων. Ὅμως αὐτό τό ἐπίπεδο ζωῆς, πού χαρακτηρίζει τίς κοινωνίες τῆς κατανάλωσης, τό πληρώνει ἀκριβά:

"Ἐκεῖνο πού τόν ἀπελευθέρωσε ἀπό τό βασίλειο τῶν ζώων, τόν ὑποχρέωσε σέ ἀγγαρεία χειρότερη ἀπό ἐκείνη πού ἐπιβάλλεται στά ζῶα" - Φίσερ-.

Βέβαια, μέσα στό πλέγμα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων πού χαρακτηρίζουν τήν καταναλωτική κοινωνία, ὁ ρόλος τῶν τάξεων καθορίζεται ἀπό τίς ἀνάγκες τοῦ Συστήματος. Τό ἴδιο ἡ συμμετοχή τους στήν Ἐργασία, στά Κέρδη καί στά Κέντρα Ἀποφάσεων. Ἡ πάλη τῶν τάξεων ὁδηγεῖ σέ μερικές ἀνακατατάξεις προσωπικοῦ χαρακτήρα. Μέσα στό ἐσωτερικό τοῦ Συστήματος, τό προλεταριάτο χτές οἱ ἐργαζόμενοι σήμερα, ὀργανώνονται πολιτικά. Στόχος τους ἡ κατάληψη τῆς Ἐξουσίας μέ τή διάλυση τῆς τάξης τῶν κεφαλαιοκρατῶν.

Τί σημαίνει, ὅμως, κατάληψη τῆς Ἐξουσίας;

Σημαίνει ἀντικατάσταση τῆς κυβερνητικῆς βάρδιας; Δηλαδή στή θέση τῆς πολιτικῆς ἐκπροσώπησης τοῦ Κεφαλαίου θά μπεῖ ἡ πολιτική ἐκπροσώπηση τοῦ προλεταριάτου, μέ διατήρηση τῆς λογικῆς τοῦ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ; Ἤ σημαίνει ἀλλαγή στήν <u>ποιότητα τῶν σχέσεων</u> πού ἔχει ἐπιβάλλει ἡ λογική τοῦ μηχανισμοῦ;

Ὅμως γιά ν'ἀλλάξεις μιά ποιότητα, πρέπει ἀπαραίτητα νά προβάλεις μιά καινούργια ποιότητα, <u>ἀνώτερη</u>. Αὐτήν τήν ἀνώτερη ποιότητα σχέσεων μονάχα ἡ ἐκπολιτιστική ἐπανάσταση μπορεῖ νά τήν προσφέρει.

Ποιά εἶναι ἡ βασική λειτουργία τῆς λογικῆς τοῦ μηχανισμοῦ-Συστήματος. Εἶναι ἡ ἀλλοτρίωση. Δηλαδή, ἡ διαδικασία τῆς ἀποπροσω-

ποποίησης, τῆς ~~καταστροφῆς~~ τοῦ ΕΓΩ.

Ἑπομένως ἡ λογική τοῦ ἀντι-ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ δηλαδή τῆς Ἐπανάστασης, πρέπει νά εἶναι ἡ διάσωση τοῦ ΕΓΩ. Δηλαδή, ἡ ἀπόδοση στόν καθένα τῆς χαμένης του προσωπικότητας, τῆς ἀλλοτριωμένης του ταὐτότητας. Κι αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει μόνο μέ ἕναν ἁπλό ποσοτικό ἔλεγχο τοῦ Συστήματος, τήν ἀντικατάσταση μιᾶς τάξης ἀπό μιάν ἄλλη, τή δικαιότερη κατανομή τοῦ μόχθου καί τοῦ κέρδους. Μέ ἄλλα λόγια, μέ τόν ἔλεγχο τοῦ Μηχανισμοῦ ἀπό τό "Κόμμα τῆς Ἐργατικῆς Τάξης".

Τό πρόβλημα δέν εἶναι ν'ἀλλάξει ὁ ἔλεγχος στό ἐσωτερικό τοῦ Μηχανισμοῦ. Ἀλλά ν'ἀλλάξει ἡ <u>λογική</u> πού κινεῖ τό Μηχανισμό. Νά συντριβοῦν οἱ σημερινές σχέσεις καί ν'ἀντικατασταθοῦν μέ μιά καινούργια ποιότητα σχέσεων, <u>ἀνώτερη</u>. Μέ δυό λόγια τό πρόβλημα εἶναι <u>ν'ἀλλάξουμε τόν ἴδιο τόν ἄνθρωπο</u>. Σήμερα τό πρόβλημα μπαίνει κάπως διαφορετικά: Θά <u>προλάβουμε</u> τάχα ν'ἀλλάξουμε - δηλαδή νά σώσουμε - τόν ἄνθρωπο; Ὅπως ἐπίσης: Ὑπάρχει σήμερα, ποῦ καί πῶς, αὐτή ἡ <u>νέα ποιότητα</u> πού ἀντιπαραβαλλόμενη στή σημερινή θά δώσει τή δυνατότητα στόν ἄνθρωπο νά ξανακερδίσει τήν προσωπικότητα πού τοῦ κλέβει τό Σύστημα;

Γιά νά φτάσουμε ἀπό τό ΕΓΩ στό ΕΜΕΙΣ, πρέπει νά ὑπάρχει τό ΕΓΩ. Τό ΕΜΕΙΣ δέν πρόκειται νά γίνει μέ τήν ἄθροιση ἑκατομμυρίων ΤΙΠΟΤΑ, ἀλλά ἑκατομμυρίων ΕΓΩ. Ἡ σοσιαλιστική κοινωνία εἶναι ἡ ἀναγέννηση ὅλων τῶν ΕΓΩ μέσα σέ μιά νέα ποιότητα πού συνθέτει τό ΕΜΕΙΣ. Ὅμως τό ΕΓΩ τρέφεται μέ τήν εὐθύνη καί τόν προβληματισμό. Ἡ συμμετοχή του μέσα στήν παραγωγή δέν ἀρκεῖ. Ὅσο δίκαιες καί σωστές καί ἄν εἶναι οἱ νέες παραγωγικές σχέσεις πού ἐπιβάλλονται ἀπό τήν κοινωνική ἀλλαγή. Τό πρόβλημα εἶναι ἄν ὁ ρόλος του μέσα στήν παραγωγή ἀναπτύσσει τήν προσωπικότητά του. Ἄν αὐτό πού εἶναι δέν καθορίζεται ἀπό τή λογική τῆς ΜΗΧΑΝΗΣ, ἀλλά ἀπό τή λογική τή δική του. Πού σημαίνει ὅτι οἱ σχέσεις πού τόν ἀφοροῦν εἶναι προϊόν καί δικῆς του συμβολῆς. Γι'αὐτό τό λόγο εἶναι ἀνάγκη νά ἔχει κάθε στιγμή μπροστά του τό <u>σύνολο τῶν σχέσεων</u> γιά νά μπορεῖ νά ἐντάξει κριτικά ἐκεῖ μέσα τό τμῆμα τῶν σχέσεων πού τό ἀφοροῦν. Ὅμως μιά τέτοια λειτουργία

ἀπαιτεῖ τή διατήρηση καί ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητάς του. Τήν ἄνθιση τοῦ ΕΓΩ. Τήν ἀνάγκη τῆς δημιουργικῆς μέθεξης μέ τήν πεμπτουσία τῶν ἄλλων ΕΓΩ.

Ἕνα τέτοιο "ἄλλο ΕΓΩ" εἶναι τό ζωντανό ἔργο τέχνης πού μέσα σ'αὐτές τίς συνθῆκες παίζει τό ρόλο τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ ἀνάμεσα στά χιλιάδες ΕΓΩ, γιατί κεντρίζει τήν πεμπτουσία τους, πού σέ τελευταία ἀνάλυση εἶναι κοινή. Μά γιά ποιό λόγο ἡ γνήσια τέχνη δέν μπορεῖ νά ἀπευθύνεται παρά μόνο σέ ἄτομα πού δέν ἔχουν ἀκόμα ἀλλοτριωθεῖ ἐντελῶς. Πού διατηροῦν τό πρόσωπό τους. Καί ἔχει ἀκόμα τήν ἰδιότητα, ἡ γνήσια τέχνη, ἐκφράζοντας τήν πεμπτουσία ἑνός ΕΓΩ, νά βοηθάει τά ἑκατομμύρια ΕΓΩ νά μπαίνουν στίς διαδικασίες τοῦ ΕΜΕΙΣ.

Ἕνας ἀπό τούς οὐσιαστικούς προορισμούς τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νά ἀποσπάσουν τίς παραγωγικές σχέσεις ἀπό τήν ἐμπραγμάτωση καί τήν ἐπισκότιση, νά τίς κάνουν ἁπτές καί αἰσθητές ὡς σχέσεις ἀνθρώπων μέ ἀνθρώπους. Ἀσφαλῶς καί στό σοσιαλισμό ὑπάρχουν οἰκονομικοί νόμοι, δηλαδή ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει μιά δύναμη τῶν πραγμάτων, ἕνα βασίλειο τῆς ἀναγκαιότητας. Οἱ νόμοι αὐτοί εἶναι εὐδιάγνωστοι καί ἡ συνείδηση ὅλο καί περισσότερο μπορεῖ νά διερύνει καί νά ἐξασφαλίζει τήν ἐξούσια τοῦ ἀνθρώπου πάνω στά πράγματα, νά περιορίζει τό βασίλειο τῆς ἀναγκαιότητας γιά τό καλό τοῦ βασίλειου τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ ἐπανάσταση εἶναι ρήξη μέ τήν ἀλλοτρίωση. Οἱ παληοί μηχανισμοί τῆς ἐξουσίας συντρίβονται. Οἱ τάξεις βρίσκονται ἄμεσα ἀντιμέτωπες ἡ μία μέ τήν ἄλλη. Οἱ ἄνθρωποι σχεδιάζουν οἱ ἴδιοι τό μέλλον τους, ἀποφασίζουν ἀπό κατάσταση σέ κατάσταση.

Ἡ ἀλλοτρίωση μπορεῖ νά ἀρθεῖ μόνο στό βαθμό πού θά αὐξαίνει ἡ αὐτοδιοίκηση, ἡ συμμετοχή στίς ἀποφάσεις καί ἡ συνυπευθυνότητα στούς τόπους παραγωγῆς, καί, πέρα ἀπ'αὐτούς, σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ συνείδηση μπορεῖ νά ἀπαιτήσει περισσότερη ἀποτελεσματικότητα μόνο στό βαθμό πού γίνεται κοινωνική συνείδηση, δηλαδή δημοκρατικά ἐλεγμένη συνείδηση καί κατ'αὐτό τόν τρόπο συνείδηση ἀναγκασμένη διαρκῶς νά ἐξελίσσεται, νά διορθώνεται καί νά ἀνανεώνεται. Τά ἡγετικά στελέχη ἀγνοοῦν σέ μεγάλο βαθμό τί πραγματικά σκέ-

./.

φτεται ὁ λαός, τί, ἐσφαλμένο καί ὀρθό, συντελεῖται στή συνείδησή του καί, ἀπό τήν ἄλλη, συχνά τό ἑρμηνεύουν αὐθαίρετα. Ἡ συνείδηση τῶν κυρίαρχων εἶναι ἕνα ἀμάλγαμα ὀρθῆς καί ψεύτικης συνείδησης, ἔτσι πού μόνο μιά πολύ πλατειά καί πολλαπλή δημοκρατική ἀλληλεπίδραση μπορεῖ νά διαμορφώσει μιά προοδευτική κοινωνική συνείδηση.

Ἡ ἀπαλλοτρίωση τῶν καπιταλιστῶν ἰδιοκτητῶν εἶναι προϋπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ, δέν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ σοσιαλισμός. Οἱ παραγωγικές σχέσεις γίνονται σοσιαλιστικές μόνο μέ ἀπαλλαγμένη ἀπό "τεχνάσματα", ἐργοστασιακή καί οἰκονομική δημοκρατία, μέ τή νίκη τῆς ἀρχῆς τῆς δημοκρατίας σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Οἱ κοινοβουλευτικές μορφές τῆς δημοκρατίας, πού τό θέμα δέν εἶναι νά καταργηθοῦν, παρά νά διευρυνθοῦν, ἦταν καί εἶναι πολιτικά "ἐποικοδόμημα". Ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τῆς δημοκρατίας στήν οἰκονομία, ἡ πραγματική ἐργοστασιακή καί οἰκονομική δημοκρατία, πού τήν ἐγγυῶνται ἄμεσα τά ἐργατικά συμβούλια, τά συνδικάτα καί ἄλλα ἄμεσα ὑπεύθυνα ὄργανα, σβήνει τά ὅρια ἀνάμεσα στό "ἐποικοδόμημα" καί τή "βάση", γιατί ὅλα τοῦτα τά δημοκρατικά ὄργανα ἀποτελοῦν συστατικά στοιχεῖα τῆς νέας οἰκονομικῆς δομῆς, τῶν παραγωγικῶν σχέσεων ὡς σχέσεων ἀνθρώπων μέ ἀνθρώπους - ὄχι σχέσεις αὐθαίρετες, ἀλλά σάν ἀρχή τοῦ σοσιαλισμοῦ, πού δέν καθορίζεται μόνο ἀπό οἰκονομικούς νόμους, μά καί ἀπό δημοκρατικότητα, ἀπό τό ἀνθρώπινο στοιχεῖο, πού δέ βλέπει τόν ἄνθρωπο μόνο ὡς ἐργατική δύναμη, ὡς "τιθασευμένη φυσική δύναμη", παρά τόν βλέπει ἀκέριο, συνολικό".

Ὁ συνολικός, ὁ ἀκέριος ἄνθρωπος εἶναι σήμερα τό βασικό πρόβλημα τῆς σύγχρονης τέχνης. Συνειδητά ἤ ἀσυνείδητα, ὁ καλλιτέχνης ἐπηρεάζεται ἄμεσα ἀπό τόν περίγυρο. Ὡς χτές τά ἐρεθίσματά του προέρχονταν ἀπό τίς διακυμάνσεις τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, καθώς δοκιμαζόταν ἀπό τούς κοσμογονικούς σεισμούς τοῦ κοινωνικοῦ καί ἱστορικοῦ γίγνεσθαι. Ἀπό τή στιγμή πού οἱ διαδικασίες παραγωγῆς - οἱ παραγωγικές σχέσεις - καταδικάζουν τήν ψυχή αὐτή σέ μερική εἴτε ὁλοκληρωτική ἀποξήρανση, ὁ καλλιτέχνης ἀρχίζει νά νοιώθει ξαφνικά ἕνα ἀνεξήγητο κενό. Ὅσο ἐσωτερική ἔφεση κι ἄν διαθέτει γιά δημιουργία, τό νόημα τῆς δημιουργίας ἀλλάζει συνείδηση. Δηλαδή, δέν

δημιουργεῖ γιά τό συγκεκριμένο, ἀλλά γιά τό ἀφηρημένο. Ἡ κοινωνία δέν εἶναι συγκεκριμένα πρόσωπα, ἀλλά μιά ἀφηρημένη ἑνότητα. Τό αφηρημένο ἀναγκαστικά δέν ἔχει ἀρχή καί τέλος. Δέν ἔχει λογική, δέν ἔχει πάθος ἤ συναίσθημα. Ἔτσι ἡ νέα φόρμα εἶναι ἡ ἄρνηση κάθε φόρμας, ἡ νέα λογική εἶναι τό παράλογο. Στόν ἀλλοτριωμένο ἄνθρωπο ἀντιστοιχεῖ τώρα ἡ ἀλλοτριωμένη τέχνη πού, χωρίς νά τό θέλει, συμβάλλει στήν ἐπιτάχυνση καί ὁλοκλήρωση τῆς ἀλλοτρίωσης. Ὅμως, μήπως τό σχῆμα "ἀλλοτριωμένη τέχνη" εἶναι ὀξύμωρο; Δηλαδή, ἡ τέχνη πού εἶναι ἀλλοτριωμένη δέν μπορεῖ νά εἶναι τέχνη; Ἐκτός ἄν στόν ὅρο τέχνη δίνουμε τώρα πιά καινούργια ἔννοια. Μιά τέτοια τέχνη ἔχει κάνει τήν ἐπιλογή της: Δέν ὑπάρχει ἐλπίδα γιά τόν ἄνθρωπο νά σπάσει τά δεσμά τῶν σημερινῶν σχέσεων, πού τόν ὁδηγοῦν στήν ἀπώλεια τοῦ προσώπου του, τοῦ ΕΓΩ του, πού τόν κάνουν νά παύει νά εἶναι "συνολικός" καί "ἀκέριος".

"Ὁ ἄνθρωπος", λέει ὁ Ἔριχ Φρόμ, "βρίσκεται σήμερα μπροστά σ' ἕνα ἀποφασιστικό δίλημμα - δέν ἔχει νά ἐκλέξει μεταξύ καπιταλισμοῦ καί κομμουνισμοῦ, ἀλλά μᾶλλον μεταξύ μιᾶς ρομποτοκρατίας - τόσο τῆς καπιταλιστικῆς, ὅσο καί τῆς κομμουνιστικῆς παραλλαγῆς - καί ἑνός ἀνθρωπιστικο-δημοκρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τά περισσότερα δεδομένα φαίνεται νά δείχνουν πώς θά ἐκλέξει τή ρομποτοκρατία καί αὐτό, μακρόπρόθεσμα, σημαίνει παθολογικές καταστάσεις καί καταστροφή. Κι ὥστόσο ὅλα τοῦτα τά γεγονότα καί δεδομένα εἶναι ἀρκετά ἰσχυρά γιά νά ἐξολοθρεύσουν τήν πίστη στή δυνατότητα τοῦ λογικοῦ, τῆς καλῆς θέλησης καί τήν ἐσωτερική ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσο καιρό μποροῦμε ἀκόμη νά σκεφτόμαστε ἐναλλακτικές δυνατότητες, δέν εἴμαστε χαμένοι. Ὅσον καιρό μποροῦμε νά διαβουλευόμαστε, νά συζητοῦμε μεταξύ μας καί νά κάνουμε σχέδια, μποροῦμε καί νά ἐλπίζουμε..."

Σέ ὅλα αὐτά ἡ μοναδική ἀπάντηση εἶναι μία: ἡ δημιουργία. "Ἡ πραγματική δρῶσα συμπεριφορά σχέση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στόν ἑαυτό του σάν πραγματικό ὄν τοῦ εἴδους, δηλαδή σάν ἀνθρώπινο ὄν" γράφει ὁ Μάρξ, "εἶναι κατορθωτή μόνο γιατί, δημιουργώντας, φανερώνει ὅλες του τίς δυνάμεις τοῦ εἴδους - κι αὐτό μόνο χάρη στή συνολική

./.

δράση των ἀνθρώπων εἶναι δυνατό, μόνο ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἱστορίας..."

Καί ὁ Φίσερ προσθέτει στή σκέψη αὐτή:

""Ὡς τώρα ὁ ἄνθρωπος - ἀκριβέστερα οἱ ἄνθρωποι οἱ εὐνοημένοι ἀπό τή θέση τους στήν κοινωνία, ἀπό τήν εὐφυΐα τους, τό ταλέντο τους, τή δραστηριότητα καί τό πνεῦμα τους - ἦταν σέ θέση νά συμβαδίζει κάπως μέ τά ἔργα τοῦ ἀνθρώπινου γένους, νά αἴρει ὡς ἀλλοτρίωση τόν ἐξωτερικό κόσμο, πού ὁ ἴδιος δημιούργησε, νά τόν ξαναπροσλαμβάνει ὡς ψυχική, πνευματική, διανοητική διεύρυνση καί πλουτισμό, νά γίνεται ἔτσι περισσότερο ἄνθρωπος. Χρειάστηκαν πάντοτε ἐπαναστατικές ἀνατροπές καί βαθμιαῖες ἀλλαγές γιά νά προωθεῖται αὐτή ἡ συνένωση τοῦ ἀνθρώπου μέ τό ἔργο του, γιά νά γίνεται αὐτή ἡ ἀνθρώπινη αὐτοπραγμάτωση ὄχι πιά μόνο μιᾶς "ELITE", παρά ὅλο καί μεγαλύτερων μειονοτήτων".

Τίποτε δέν ἀνησυχεῖ τό μηχανισμό αὐτό περισσότερο ἀπό τή μεταμόρφωση τοῦ "ἁπλοῦ" ἀνθρώπου σέ ἄνθρωπο πού οἱ γνώσεις, ἡ μόρφωση καί ἡ ἀπαιτητικότερη διάνοιά του τόν ἔκαναν πιό δύσκολο, πιό διαρθρωμένο καί τοῦ ἀνάπτυξαν τό πνεῦμα τῆς κριτικῆς.

Ἡ ἀποξήρανση πού ἀπειλεῖ τόν κοινωνικό ἄνθρωπο ἔχει περάσει στά κόμματα καί τῆς Ἀριστερᾶς. Ἡ ἀλλοτρίωση, πού ὑποτίθεται ὅτι ἡ Ἀριστερά ἔχει βασικό σκοπό νά ἐξαφανίσει - "ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἡ ρήξη μέ τήν ἀλλοτρίωση" -, κυριαρχεῖ μέσα στή συνείδηση καί τή συμπεριφορά μιᾶς μεγάλης μερίδας, ἰδιαίτερα τῆς νεολαίας τῆς Ἀριστερᾶς. Κι αὐτό συμβαίνει βασικά γιατί ἡ Ἐπίσημη Ἀριστερά, σέ παγκόσμια κλίμακα,μπερδεμένη μέσα σέ προβλήματα κρατικά, οἰκονομικά, συνδικαλιστικά καί θεολογικά, ξέχασε ὁριστικά τήν πολιτιστική ἐπανάσταση.

Ὑπάρχει ἕνα μόνο μεγάλο πρόβλημα, πού γεννᾶ ἡ διαδικασία τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας. Εἶναι τό πρόβλημα τῆς "ἀλλοτρίωσης". Τῆς ἀπώλειας τῆς προσωπικῆς ταυτότητας μέσα σέ ἕνα σύστημα σχέσεων πού τείνει νά σφαγιάσει τό ΕΓΩ καί νά μεταβάλλει τό ἄτομο σέ βίδα μέσα στήν πελώρια μηχανή πού μᾶς ἐπιβάλλει ἡ καπιταλιστική διάρθρωση τῆς Κοινωνίας.

./.

Γιά νά ἀντιμετωπιστεῖ κι αὐτό τό τελευταῖο πρόβλημα, νομίζομε ὅτι χρειάζεται νά δημιουργηθεῖ ἕνα παλλαϊκό Κίνημα Πολιτισμοῦ.

Ὅταν λέμε κίνημα πολιτισμοῦ, ἐννοοῦμε ἐκεῖνες τίς διαδικασίες πού θά ἐνεργοποιήσουν τό λαό μέ βάση τήν στράτευση τοῦ προοδευτικοῦ πνευματικοῦ καί ἐπιστημονικοῦ μας κόσμου.

Ἕνα νέο σύστημα σχέσεων καί δραστηριοτήτων πού θά φέρνουν σέ δημιουργική ἐπαφή τόν ὁποιονδήποτε ἐπιστήμονα, πνευματικό δημιουργό, καλλιτέχνη, κοινωνικό παράγοντα μέ τίς πιό ζωντανές δυνάμεις τοῦ λαοῦ. Πρέπει νά σπάσουμε τά ἀσφυκτικά πλαίσια πού μᾶς ἐπιβάλλει τό κεφαλαιοκρατικό σύστημα παραγωγῆς. Καί πού τελικά ὁδηγοῦν τόν πνευματικό κόσμο ἔξω ἀπό τήν πυρακτωμένη πραγματικότητα. Τοῦ ἐπιβάλλουν τρόπους ἐπικοινωνίας μέ βάση τό ἐμπορικό κέρδος. Μεταβάλλουν τό προϊόν τῆς πνευματικῆς ἐργασίας σέ ἐμπόρευμα. Γίνονται τελικά οἱ καπιταλιστικές σχέσεις, ὁ καθοριστικός ρυθμιστής γιά τήν ποσότητα καί τήν ποιότητα τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου μέ τό λαό.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, οἱ ἴδιες καπιταλιστικές σχέσεις ἀντιμετωπίζουν τό λαό σάν ἀγοραστή-καταναλωτή. Ὁ λαός παράγει καί ἀγοράζει. Μέσα σ'αὐτό τό κύκλωμα, μεταβάλλεται σταθερά σέ "ἀντικείμενο" χωρίς προσωπικότητα. Στήν κορύφωση αὐτῆς τῆς διαδικασίας, συναντᾶμε τό "λαό-ἀγέλη". Δηλαδή αὐτόν πού ἀκολουθεῖ τυφλά τή ρεκλάμα, τή μόδα καί τελικά τό προβλεπόμενο ἀπό τό σύστημα πολιτικό κόμμα. Δέν σκέπτεται πιά. Ἄλλοι σκέπτονται γι'αὐτόν. Μέ σκοπό πάντα πῶς τό κύκλωμα-παραγωγή-κατανάλωση θ'αὐξηθοῦν τά ἀποθέματα κεφαλαίου. Ἡ ἀφθονία τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν καί οἱ μαζικοί τρόποι ἐπαφῆς - Τύπος, τηλεραδιόφωνο, ἐκδόσεις, δίσκοι, κλπ., ἐνῷ λογικά θά ἔπρεπε νά βοηθοῦν ὥστε νά ὑπάρξει πνευματική ἄνθιση μέσα στίς μάζες, ἀντίθετα, ἐπειδή βρίσκονται κάτω ἀπό τόν ἄμεσο ἔλεγχο τοῦ Συστήματος, συντείνουν στήν παραπέρα ἀποπνευματοποίηση καί ἀποξήρανσή τους. Κι'αὐτό γιατί ὁ βασικός νόμος παραγωγῆς καί διάδοσης πνευματικῶν ἀγαθῶν δέν εἶναι ἡ ἀναγκαιότητα ἐπαφῆς καί διαλό-

./.

γων τοῦ δημιουργοῦ μέ τό λαό, ἀλλά ἡ μεταβολή τοῦ πνευματικοῦ προϊόντος σέ ἐμπόρευμα καί ἐπομένως ἡ φόρτισή του σέ κεῖνα τά χαρακτηριστικά πού εἶναι δυνατό νά προσελκύσουν τό μεγάλο καταναλωτικό κοινό.

Οἱ ἐπιπτώσεις μέσα στήν πολιτική ζωή ἑνός ἔθνους εἶναι ἄμεσες. Ὁ "λαός-ἀγέλη" ἀποτελεῖ τήν ἰδεώδη βάση γιά κάθε μορφῆς ἀντιδημοκρατικές αὐταρχικές καί φυσικά κρυπτο-εἴτε φανεροφασιστικές λύσεις. Ὅπως, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὁ πνευματικός ἄνθρωπος, ὁ ἀποκομμένος ἀπό τό λαό, μεταβάλλεται σέ πειθήνιο ὄργανο στά χέρια τῶν ἑκάστοτε κρατούντων. Καί ὅταν συνεργάζεται, τότε μεταβάλλεται σέ προπαγανδιστή τοῦ καθεστῶτος - ὅταν "διαφωνεῖ", τότε τοῦ ἐπιτρέπουν νά ἐπιδίδεται σέ κεῖνα τά ἀφηρημένα "πετάγματα" πού δέν ἐνοχλοῦν κανένα. Ἀνάμεσα σ'αὐτές τίς δυό γενεσιουργές δυνάμεις, τό λαό καί τούς πνευματικούς ὁδηγούς, ἐγκαθίσταται τό Σύστημα πού ἀντλεῖ τή δύναμή του ἀπό τήν ἐξουδετέρωση αὐτῶν τῶν δύο παραγόντων πού στήν οὐσία ἀποτελοῦν τήν πηγή γιά τήν κοινωνική πρόοδο.

Μέ βάση τά πάρα πάνω δεδομένα, τό Κίνημα Πολιτισμοῦ ἔρχεται νά ἀντιμετωπίσει τό Σύστημα καί ἄν εἶναι δυνατό, νά τό ἐκτοπίσει ἀπό ἕνα μέρος τουλάχιστον τῶν σχέσεών του μέ τό Λαό καί τόν πνευματικό δημιουργό. Μέ ἄλλα λόγια, ἔρχεται νά προτείνει ἄλλη μεθοδολογία καί ποιότητα σχέσεων. Μέ ποιόν τρόπο; Αὐτό εἶναι ἕνα πρόβλημα πού πρέπει νά λυθεῖ στήν πράξη ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐνδιαφερόμενους. Μποροῦμε τάχα νά κινητοποιήσουμε τό σύνολο τῶν ζωντανῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ καί τοῦ πνευματικοῦ κόσμου γύρω ἀπό αὐτές τίς νέες σχέσεις; Νά φέρουμε σέ μιά μαζική ἐπαφή ἐνώπιους ἐνωπίῳ λαό καί πνευματικούς ἀνθρώπους; Μποροῦμε τάχα νά ἐνεργοποιήσουμε τόν ἄνθρωπο καταναλωτή γύρω ἀπό τά προβλήματά του; Νά τοῦ δημιουργήσουμε νέα πλαίσια μέσα στά ὁποῖα νά μπορεῖ νά συμμετέχει στήν ἀνάλυση, συζήτηση, ἐπίλυση τῶν σοβαρῶν προβλημάτων πού βάζει μπροστά του ἡ ἱστορική στιγμή;

Τότε δημιουργοῦμε ρῆγμα βαθύ στό Σύστημα. Φυσικά, δέν τό ἀνατρέπουμε - ὅμως κλονίζουμε τή λογική του. Στό δικό του πλέγμα

./.

σχέσεων, πού τελικά "ἀλλοτριώνουν" τόν πολίτη, ἀντιπαραθέτουμε μιά καινούργια ποιότητα σχέσεων πού ξαναδίνει τή χαμένη προσωπικότητα, πού δημιουργεῖ πολίτες ὑπεύθυνους, ἀκέριους, δημιουργικούς. Παράλληλα, ἀνοίγουμε διεξόδους καί γιά τήν πνευματική δημιουργία. Μέ τήν ἄμεση ἐπαφή πού ὀργανώνει πρωτόβουλα ὁ ἴδιος ὁ λαός, τό πνευματικό προϊόν μπορεῖ νά ξεφύγει ἀπό τό κύκλωμα τοῦ ἐμπορεύματος. Ἔτσι, παίρνει τόν πρωταρχικό του χαρακτήρα. Δηλαδή, γίνεται ἀντικείμενο οὐσιαστικῆς καί ἀναγκαίας ἐπαφῆς μέ τό λαό. Φυτεύεται μέσα στό λαό. Ἀνθεῖ πάνω στό λαό.

Μιά νέα σκέψη - μαζική, πρωτοπόρα, πρωτόβουλη, σμιλεύεται. Μονάχα αὐτή μπορεῖ νά μᾶς ὁδηγήσει σήμερα στή λύση τοῦ κύριου προβλήματος τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς: Ποιός εἶναι ὁ χαρακτήρας τῶν ἀντιθέσεων μέσα στή σημερινή κοινωνία; Ποιά εἶναι ἡ μορφή τῶν κοινωνικῶν σχέσεων πού πηγάζουν μέσα ἀπό τό σύγχρονο κοινωνικό καί ἱστορικό γίγνεσθαι; Ποιός εἶναι ὁ ἰδανικός τύπος πολιτεύματος, μέσα στόν ὁποῖο ὁ κάθε πολίτης θά μπορεῖ νά ὁλοκληρώνει τήν προσωπικότητά του; Μέ ἄλλα λόγια, πῶς θά μπορέσουμε νά ὁδηγηθοῦμε στό δρόμο τῆς τεχνολογικῆς ἐπανάστασης, χωρίς νά χάσουμε οὔτε τήν ἐλευθερία μας οὔτε τό "πρόσωπό" μας; Ἀλλά ἀντίθετα, κάθε βῆμα πρός τήν κατάκτηση ἑνός ἀνώτερου ἐπιπέδου ζωῆς νά μᾶς ἐξασφαλίζει περισσότερες ἐλευθερίες καί νά μᾶς ὁπλίζει μέ μεγαλύτερες πνευματικές δυνατότητες, ὥστε νά γινόμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δηλαδή τό σύνολο τοῦ λαοῦ, κυρίαρχοι καί ὑπεύθυνοι γιά τή Μοίρα μας.

Ἡ σοσιαλιστική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας δέν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλά ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά νά προχωρήσουμε πρός τίς διαδικασίες τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγέννησης.

Μέ τή σοσιαλιστική ἀλλαγή καί τήν Ἀναγέννηση, ἡ κοινωνία ἐξασφαλίζει σέ ὅλα τά μέλη της τόν ἀνώτατο βαθμό ἐλευθερίας.

Γιά νά κατακτήσουμε αὐτούς τούς ὑψηλούς στόχους, χρειάζονται νά γίνουν βαθειές, ἐπαναστατικές ἀλλαγές, σέ δυό τομεῖς:

Πρῶτον, στόν κοινωνικό-οἰκονομικό. Δεύτερον, στόν ἰδεολογικό -

./.

πολιτιστικό.

Ὁ ἐθνικός πλοῦτος, τά μέσα παραγωγῆς περνοῦν στά χέρια ὅλου τοῦ λαοῦ.

Ὅμως, παράλληλα, ὅλος ὁ λαός εἶναι ἤδη ὥριμος ἰδεολογικά καί πολιτιστικά ὥστε αὐτό πού θά πάρει στά χέρια της ἡ παλλαϊκή Ἐξουσία νά ἀποτελέσει τό μέσον γιά νά προχωρήσει πάρα πέρα. Δηλαδή πρός τίς διαδικασίες τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγέννησης ὅπου μέ τόν νέο τρόπο ὀργάνωσης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ καθένας καί ὅλοι εἶναι ἕτοιμοι νά ἐπιδοθοῦν στήν πνευματική καί καλλιτεχνική καλλιέργεια πού εἶναι ὁ τελικός προορισμός τοῦ κάθε ἀνθρώπου καί τῆς κάθε κοινωνίας.

Μέ δυό λόγια ἡ κοινωνία τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγέννησης εἶναι ἡ κοινωνία τῶν φιλοσόφων καί τῶν ποιητῶν. Τῶν ἐπιστημόνων καί τῶν καλλιτεχνῶν.

Ἡ πολιτική καί ἡ πολιτιστική ἐπανάσταση θά πρέπει νά συμβαδίσουν. Ἡ γενίκευση, ἡ κορύφωση, ἡ ἀποθέωση τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ παρά μόνο μέσα σέ συνθῆκες γενικῆς καί ἀπόλυτης ἐλευθερίας, πού μόνο ἡ σοσιαλιστική ἀλλαγή μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει.

Σέ ἀντίθεση μέ ἄλλα κινήματα ἤ συστήματα πού μεταβάλλουν, ὅπως λ.χ. ὁ φασισμός, τίς μάζες σέ ἀγέλη, εἴτε ὅπως ὁ καπιταλισμός πού τίς θέλει μάζες - καταναλωτές, τό πολιτιστικό κίνημα μαζῶν συνενώνει τά μέλη του γύρω ἀπό τήν κοινή ἐπιδίωξη ὑψηλῶν πολιτικῶν, πολιτιστικῶν, πνευματικῶν καί καλλιτεχνικῶν στόχων. Πρόκειται γιά μιά σύνθετη ὁμαδική πορεία πρός τήν κατάκτηση τῆς οὐσιαστικῆς εὐθύνης.

Ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικό αὐτῆς τῆς κοινῆς πορείας, εἶναι ἡ ἰδιαίτερη λειτουργικότητά της. Δηλαδή σέ ὅλα τά ἐπίπεδα καί μέ ὅλους τούς τρόπους, τά μέλη ἐπιλέγουν πρωτόβουλα καί ὑπεύθυνα τά συστήματα πού καθορίζουν τίς σχέσεις τῆς ὁμάδας ἤ τῶν ὁμάδων γιά τήν ἐξασφάλιση τοῦ περιεχομένου καί τῆς πορείας πρός τά ἐμπρός.

Αὐτό τό κίνημα μαζῶν εἶναι πάντα ἕτοιμο νά ὑπερασπίσει τίς κοινές κατακτήσεις. Νά ὑπερασπίσει τήν Πατρίδα, τή Δημοκρατία, τήν Εἰρήνη, τόν Σοσιαλισμό, τήν Ἐλευθερία.

./.

Μέ αἴσθημα τόσο ἐθνικό ὅσο καί πανανθρώπινο - διεθνιστικό. Γιατί ἡ συνείδηση μέσα στήν κοινή, τή μαζική πάλη ὀξύνεται, φωτίζεται, μεγαλώνει. Εἶναι ἱκανή ν'ἀγκαλιάσει ὁλόκληρο τόν κοινωνικό χῶρο. Καί πιό πέρα, ὁλόκληρο τόν ἱστορικό χῶρο.

Μπορεῖ τώρα νά λούζεται κάθε στιγμή μέσα στούς πολύχρωμους καταρράκτες τοῦ 'Ωραίου καί τοῦ 'Αληθινοῦ. 'Ο ἄνθρωπος φτάνει ἔτσι πρός τήν πληρότητά του πού δέν ἔχει πιά ἐκεῖνο τόν ἀπόκοσμο μοναχικό χαρακτήρα, ἀλλά ἀντίθετα πραγματοποιεῖται στήν πιό πλατεία ὁμαδική καί κοινωνική συνένωση καί βάση. Δέν ὑπάρχει πράγματι πιό βαθειά χαρά ἀπό κείνη πού σοῦ δίνει ἡ αἴσθηση ὅτι συνενώνεσαι μέ τόν διπλανό σου καί μέ ὅλον τόν κόσμο γύρω ἀπό τά μεγάλα πολιτικά, ἠθικά καί πνευματικά ἰδανικά.

"Ομως αὐτό τό πλατύ, τό ὥριμο, τό ὑπεύθυνο, τό πάντα καλά πληροφορημένο, τό συνεχῶς κινούμενο καί ἀνανεούμενο κίνημα μαζῶν - μέσα στό ὁποῖο λαός - φιλόσοφοι - καλλιτέχνες - ἐπιστήμονες - συνδικαλιστές - φοιτητές - δημοτικοί ἄρχοντες - ὄχι μόνο ἀποκτᾶ πολιτική εὐθύνη, ἀλλά κάποτε συνειδητοποιεῖ ὅτι ἔχει τήν πρώτη καί μοναδική εὐθύνη. Αὐτό τό κίνημα μέσα στό ἐργοστάσιο, στό χωράφι, στό σχολειό, στό κατάστημα, στό στρατό, στή συνοικία, στό θέατρο, στό δῆμο, στό κράτος, ἐπιβάλλει τή δική του ἐξουσία. Τήν παλλαϊκή ἐξουσία. Γιατί φυσικά ταυτίζεται μέ τό κίνημα γιά τή σοσιαλιστική ἀλλαγή. Μ'ἄλλα λόγια, τό πολιτιστικό κίνημα γίνεται ἕνα μέ τό πολιτικό κίνημα γιά τή βαθειά ἀλλαγή πού θά μᾶς ὁδηγήσει στήν 'Εθνική 'Αναγέννηση.

Εἶναι φανερό ὅτι αὐτή ἡ πορεία - διαδικασία ἀποκλείει τήν ἐπανάληψη τοῦ γνωστοῦ φαινομένου πού ἔγινε καί σήμερα κανόνας. Δηλαδή τή μονοπώληση τῆς 'Εξουσίας ἀπό τήν πολιτική ἡγεσία μέ τήν παράλληλη ἀπομάκρυνση τῶν μαζῶν ὄχι μόνο ἀπό τά κέντρα ἀποφάσεων, ἀλλά καί ἀπό τήν ἴδια τήν ὑπεύθυνη καί οὐσιαστική λειτουργικότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

./.

'Η πρωτοβουλία γιά τό κοινωνικό καί ἱστορικό γίγνεσθαι φεύγει ἀπό τά χέρια τῶν μαζῶν καί περνᾶ ὁριστικά καί ἀπόλυτα στά χέρια τῶν ἡγετῶν. 'Αλλά καί οἱ μάζες ξαναγίνονται ἕνα πλαδαρό ἀπρόσωπο καί ἀσύνδετο σύνολο πού κινεῖται σύμφωνα μέ τίς ἐντολές καί τίς κατευθύνσεις πού χαράζει ἡ ἡγεσία τῶν μηχανισμῶν. 'Η πολιτική, ἡ ἰδεολογία, ἡ ἐνημέρωση, ἡ πληροφόρηση, ἡ αἰσθητική, ἡ κρίση καί ἡ ἀπόφαση, ὅλα τά ἀναμασάει καλά πρῶτα ἡ ἡγεσία καί ἀπ'αὐτό τό μασημένο καί τό χωνεμένο "φαγητό" θά δοθεῖ στίς μάζες αὐτό πού θά ἀποφασιστεῖ νά δοθεῖ ἀπό τήν ἡγεσία τῶν μηχανισμῶν.

῞Ετσι ἡ φιλοσοφία, ἡ αἰσθητική, ἡ ἐπιστήμη γίνονται πιστοί ὑπηρέτες τῆς 'Εξουσίας. Μιᾶς ἐξουσίας πού γίνεται σιγά-σιγά αὐτοσκοπός. 'Ενῷ οἱ μάζες γίνονται τό πρόσχημα γιά τήν δῆθεν ἱστορική ἀποστολή καί δικαίωση τῆς 'Εξουσίας. Μέ ἀποτέλεσμα νά ὁδηγούμεθα σέ προοδευτική συρρίκνωση καί ἀποξήρανση τῆς Σκέψης, τῶν Γραμμάτων καί τῶν Τεχνῶν πού, ὅπως εἴδαμε, ἡ κατάκτησή τους ἀπό τό σύνολο τοῦ λαοῦ καί ἡ θυελλώδης ἀνάπτυξή τους - σέ καινούργια βάση - ἀποτελεῖ τήν πεμπτουσία τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ.

῞Ενας νέος πολιτισμός θά πρέπει νά γεννηθεῖ. Τό ἴδιο σημαντικός, ὅπως ὁ πολιτισμός τῆς 'Αρχαίας 'Αθήνας καί τῆς 'Ιταλικῆς 'Αναγέννησης.

῞Ομως αὐτός ὁ πολιτισμός ὄχι μόνο δέν γεννήθηκε, ἀλλά καί οἱ ὑπάρχοντες τοπικοί-ἐθνικοί πολιτισμοί ἔγιναν πολιτισμοί μουσείου. Καί ὅλα αὐτά συνέβησαν γιατί τό κίνημα μαζῶν στερημένο ἀπό τήν πεμπτουσία του, δηλαδή τό πολιτιστικό του περιεχόμενο, ἔχασε μιά ἀπό τίς πιό σημαντικές συνδετικές του οὐσίες.

'Η πολιτική ἡγεσία, ἀπό τή μεριά της, ἀγνοώντας ἤ καταδικάζοντας τήν πολιτιστική ἐπανάσταση, ἔγινε νομοτελειακά ἡγεσία μηχανισμῶν. 'Ο σταλινισμός ἦταν τό λογικό ἀποτέλεσμα ἀπό τήν καταδίκη σέ θάνατο τοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος - αὐτοῦ πού θά ἔφερνε τήν πολιτιστική ἐπανάσταση.

Τό ἴδιο καί σήμερα, κάθε ἐπαναστατική πολιτική ἡγεσία πού ἀγνοεῖ τήν οὐσιαστική ὕπαρξη καί ἀνάγκη γιά ἑνιαία καί ὑπεύθυνη

./.

παρουσία στό προσκήνιο τῆς ζωῆς καί τῆς πάλης τοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος μαζῶν, αὐτοκαταδικάζεται στό ρόλο τῆς ἡγεσίας μηχανισμῶν.

Καί εἶναι ἕτοιμη νά γίνει κι αὐτή μιά καινούργια μορφή ὑπερσυγκεντρωτικῆς 'Εξουσίας, ἐκτός καί πάνω ἀπό τό λαό, πού μέ τή σειρά του, ὁ λαός, καταδικάζεται στό ρόλο τοῦ παθητικοῦ καί ἀνήμπορου παρατηρητῆ-ἐκτελεστῆ ἄνωθεν ἐντολῶν.

Τήν ἀληθινή ἐπανάσταση δέν τήν ἐξασφαλίζει μόνο ἡ ἀλλαγή στή δομή τῆς ἐξουσίας.

Σήμερα ὅπου κι ἄν στρέψουμε τό κεφάλι θά διαπιστώσουμε ὅτι ἡ δομή τῆς ἐξουσίας στηρίζεται στό βαθύ διαχωρισμό ἀνάμεσα σέ μειοψηφίες πού ἀποφασίζουν καί σέ μάζες πού ἐκτελοῦν.

Εἶναι λοιπόν καιρός ἡ πολιτική ἡγεσία τῆς 'Αριστερᾶς νά δεῖ σοβαρά καί ὑπεύθυνα τό πολιτιστικό κίνημα. Πού σημαίνει ὅτι δέν θά πρέπει νά τό ἀντιμετωπίσει εὐκαιριακά μόνο καί μόνο γιά νά τό χρησιμοποιήσει. 'Αλλά νά τό μελετήσει σωστά καί νά τό δεῖ σάν τήν πεμπτουσία τοῦ ἴδιου τοῦ μαζικοῦ πολιτικοῦ κινήματος. Καί σάν τή μοναδική ἐγγύηση ὅτι οἱ μάζες πού θά διαπαιδαγωγηθοῦν καί θά ἀποκτήσουν συνείδηση γιά τή δύναμη καί τήν εὐθύνη τους μέσα ἀπό τή δυναμική τοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος θά εἶναι ὥριμες καί ἕτοιμες μεθαύριο νά κατακτήσουν καί νά κατευθύνουν ὅλα τά κέντρα ἀποφάσεων. Χωρίς τή "βοήθεια" πονηρῶν μεσολαβητῶν...

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ.

~~Ὅμως~~ Σήμερα, στὴν ἐποχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐκβιομηχάνισης, ἐμπορικοποίησης, τῆς τεχνοκρατικῆς γραφειοκρατίας, τὸ ΕΓΩ παύει σιγὰ-σιγὰ νὰ εἶναι ΕΓΩ. Εἶναι κάποιος ἄλλος! 139

«Τὸ ΕΓΩ», ~~γράφει ὁ Ἔρνστ Φίσερ στὸ βιβλίο του «Τέχνη καὶ Ἀνθρωπισμὸς» (Ἐκδόσεις Ἠριδανός),~~ «ποὺ κάποτε ξέφυγε ἀπὸ τὶς κλειστὲς τάξεις, ποὺ δραπέτευσε ἀπὸ τὴ δέσμευση τῆς συντεχνίας, τὸ ἀδέσμευτο ΕΓΩ, ποὺ ἀπόκτησε συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του, γυρεύει καταφύγιο στὴν ἀνωνυμία, στὸ νὰ εἶναι σὰν τοὺς ἄλλους, στὸ νὰ συγκαταλέγεται κάπου ἀπαραίτητα. Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ΕΓΩ ἀπολαβαίνει τὴν εὐτυχία τῆς ἀποπροσωποποίησης. Μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἀπασχόληση εἶναι παραδομένος στὴν ἀνεύθυνη παθητικότητα. Προσαρμοσμένος στὶς ἀνάγκες τῆς «κοινωνίας», τῆς ἀφρόκρεμας τῶν ἰσχυρῶν, ποὺ ἔντεχνα χειρίζεται τὴν κοινωνία, εἶναι ὁ χρησιμοποιήσιμος Καθένας, ὁ ἀνταλλάξιμος Κανένας». 139

Ἡ ἀνθρωπότητα ὁδηγεῖται πρὸς τὸ ΜΕΓΑ ΣΦΑΓΕΙΟ, ποὺ εἶναι ἡ τεχνοκρατικὴ κοινωνία, ἐκεῖ ὅπου ὁ καθένας πρέπει νὰ γίνει βίδα, ἐλατήριο, μοχλός, κορδέλλα, διακόπτης πάνω στὴ γιγάντια καταναλωτικὴ μηχανὴ (καὶ γι' αὐτὸ προετοιμάζεται σχολαστικὰ ἀπὸ τὴν Πρώτη Δημοτικοῦ).

Ἡ ἀνάποδα: ὅσο ὁ ἐργαζόμενος - καταναλωτὴς μπαίνει στὸ σύστημα, ὅσο ἡ ἀλλοτρίωσή του γενικεύεται, τόσο ἀρνεῖται νὰ παραδεχτεῖ «ἀγαθὰ» ποὺ δὲν ἔχουν γίνει ἀκόμα ἐμπορεύματα. Τόσο θὰ θέλει ὅλο καὶ περισσότερο μιὰ Σκέψη - ἐμπόρευμα, μιὰ Τέχνη - ἐμπόρευμα, καί, γιατὶ ὄχι, μιὰ «Ἰδεολογία - ἐμπόρευμα»! Γιατί, μόνο ἐκεῖ μέσα αὐτὸ - ἀναγνωρίζεται. Ἐκεῖνο τὸ χαμένο ΕΓΩ του νομίζει ὅτι βρίσκει ἕνα «νέο πρὸς ἀπόκτηση ΕΓΩ». Ὁ ἄνθρωπος αὐτοματοποιεῖται. Ἐξειδικεύεται. Χωρίζεται. Ἀποξενώνεται. Τὸ σύνολο — τὰ σύνολα — περνοῦν στὴν ἀποσύνθεση. Ὁ ἄνθρωπος ὁδηγεῖται στὴ μοναξιά. 139

τὸ Σύστημα ἐπιβάλλει σὲ ὅλα τὰ ἄτομα ἐκείνη τὴν ποιότητα σχέσεων, ποὺ ἐξυπηρετεῖ τὸ βασικό του σκοπό. Ποιός εἶναι ὁ βασικός του σκοπός; Ἡ συσσώρευση κεφαλαίου, ἡ ἀναζήτηση κέρδους, ἡ θεοποίηση τοῦ ἐμπορεύματος: 146

«Στὴν κατανάλωση χαιρετοῦν σὰν λυτρωμένο τὸν καταδικασμένο νὰ ἐργάζεται.

140 Στὴν οὐσία, ἔχουμε μιὰ νέα θρησκεία, μὲ νέα σύμβολα, τὸ ἐμπόρευμα καὶ τὴν κατανάλωση. Αὐτὸ τὸ καινούργιο πλέγμα σχέσεων — ἡ νέα ποιότητα σχέσεων — ἐξασφαλίζει στὸ ἄτομο ἕνα μίνιμουμ κατακτήσεων. Ὅμως αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο ζωῆς, που χαρακτηρίζει τὶς κοινωνίες τῆς κατανάλωσης, τὸ πληρώνει ἀκριβά: 140

«Ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἀπελευθέρωσε ἀπὸ τὸ βασίλειο τῶν ζώων, τὸν ὑποχρέωσε σὲ ἀγγαρεία χειρότερη ἀπὸ ἐκείνη ποὺ ἐπιβάλλεται στὰ ζῶα» (Φίσερ).

Βέβαια, μέσα στὸ πλέγμα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν καταναλωτικὴ κοινωνία, ὁ ρόλος τῶν τάξεων καθορίζεται ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τοῦ Συστήματος. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ συμμετοχή τους στὴν Ἐργασία, στὰ Κέρδη καὶ στὰ Κέντρα Ἀποφάσεων. Ἡ πάλη τῶν τάξεων ὁδηγεῖ σὲ μερικὲς ἀνακατατάξεις προσωπικοῦ χαρακτήρα. Μέσα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Συστήματος, τὸ προλεταριάτο χτές, οἱ ἐργαζόμενοι σήμερα, ὀργανώνονται πολιτικά. Στόχος τους ἡ κατάληψη τῆς Ἐξουσίας μὲ τὴ διάλυση τῆς τάξης τῶν κεφαλαιοκρατῶν.

Τί σημαίνει, ὅμως, κατάληψη τῆς Ἐξουσίας;

Σημαίνει ἀντικατάσταση τῆς κυβερνητικῆς βάρδιας; Δηλαδὴ στὴ θέση τῆς πολιτικῆς ἐκπροσώπησης τοῦ Κεφαλαίου θὰ μπεῖ ἡ πολιτικὴ ἐκπροσώπηση τοῦ προλεταριάτου, μὲ διατήρηση τῆς λογικῆς τοῦ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ; Ἢ σημαίνει ἀλλαγὴ στὴν ποιότητα τῶν σχέσεων ποὺ ἔχει ἐπιβάλει ἡ λογικὴ τοῦ μηχανισμοῦ;

Ὅμως γιὰ ν' ἀλλάξεις μιὰ ποιότητα, πρέπει ἀπαραίτητα νὰ προβάλεις μιὰ καινούρια ποιότητα, ἀνώτερη! Αὐτὴν τὴν ἀνώτερη ποιότητα σχέσεων μονάχα ἡ ἐκπολιτιστικὴ ἐπανάσταση μπορεῖ νὰ τὴν προσφέρει!

Ποιά εἶναι ἡ βασικὴ λειτουργία τῆς λογικῆς τοῦ μηχανισμοῦ (Συστήματος); Εἶναι ἡ ἀλλοτρίωση. Δηλαδή, ἡ διαδικασία τῆς ἀποπροσωποποίησης, τῆς καταστροφῆς τοῦ ΕΓΩ.

14 Ἐπομένως ἡ λογικὴ τοῦ ἀντι- ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ
δηλαδὴ τῆς Ἐπανάστασης, πρέπει νὰ εἶναι ἡ διάσωση
τοῦ ΕΓΩ. Δηλαδή, ἡ ἀπόδοση στὸν καθένα τῆς χα-
μένης του προσωπικότητας, τῆς ἀλλοτριωμένης του
ταυτότητας. Κι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνει μόνο μὲ
ἕναν ἁπλὸ ποσοτικὸ ἔλεγχο τοῦ Συστήματος, τὴν
ἀντικατάσταση μιᾶς τάξης ἀπὸ μιὰν ἄλλη, τὴ δι-
καιότερη κατανομὴ τοῦ μόχθου καὶ τοῦ κέρδους.
Μὲ ἄλλα λόγια, μὲ τὸν ἔλεγχο τοῦ Μηχανισμοῦ
ἀπὸ τὸ «Κόμμα τῆς Ἐργατικῆς Τάξης».
Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι ν' ἀλλάξει ὁ ἔλεγχος στὸ
ἐσωτερικὸ τοῦ Μηχανισμοῦ. Ἀλλὰ ν' ἀλλάξει ἡ
λογικὴ ποὺ κινεῖ τὸ Μηχανισμό. Νὰ συντριβοῦν
οἱ σημερινὲς σχέσεις καὶ νὰ ἀντικατασταθοῦν μὲ μιὰ
καινούρια ποιότητα σχέσεων ἀνώτερη! Μὲ δυὸ
λόγια τὸ πρόβλημα εἶναι ν' ἀλλάξουμε τὸν
ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, ~~ὅπως τονίζει ὁ Μάρξ.~~
Σήμερα τὸ πρόβλημα μπαίνει κάπως διαφορετικά:
Θὰ προλάβουμε τάχα νὰ ἀλλάξουμε (δηλαδὴ
νὰ σώσουμε) τὸν ἄνθρωπο; Ὅπως ἐπίσης: Ὑπάρχει
σήμερα, ποῦ καὶ πῶς, αὐτὴ ἡ νέα ποιότητα,
ποὺ ἀντιπαραβαλλόμενη στὴ σημερινὴ θὰ δώσει τὴ
δυνατότητα στὸν ἄνθρωπο νὰ ξανακερδίσει τὴν προ-
σωπικότητα ποὺ τοῦ κλέβει τὸ Σύστημα;

14 Γιὰ νὰ φτάσουμε ἀπὸ τὸ ΕΓΩ στὸ ΕΜΕΙΣ, πρέ-
πει νὰ ὑπάρχει τὸ ΕΓΩ. Τὸ ΕΜΕΙΣ δὲν πρόκειται
νὰ γίνει μὲ τὴν ἄθροιση ἑκατομμυρίων ΤΙΠΟΤΑ,
ἀλλὰ ἑκατομμυρίων ΕΓΩ. Ἡ σοσιαλιστικὴ κοινω-
νία εἶναι ἡ ἀναγέννηση ὅλων τῶν ΕΓΩ μέσα σὲ μιὰ
νέα ποιότητα ποὺ συνθέτει τὸ ΕΜΕΙΣ. Ὅμως τὸ
ΕΓΩ τρέφεται μὲ τὴν εὐθύνη καὶ τὸν προβληματι-
σμό. Ἡ συμμετοχή του μέσα στὴν παραγωγὴ δὲν
ἀρκεῖ. Ὅσο δίκαιες καὶ σωστὲς καὶ ἂν εἶναι οἱ νέες
παραγωγικὲς σχέσεις ποὺ ἐπιβάλλονται ἀπὸ τὴν
κοινωνικὴ ἀλλαγή. Τὸ πρόβλημα εἶναι ἂν ὁ ρόλος του
μέσα στὴν παραγωγὴ ἀναπτύσσει τὴν προσωπικότητά
του. Ἂν αὐτὸ ποὺ εἶναι δὲν καθορίζεται ἀπὸ τὴ λο-
γικὴ τῆς ΜΗΧΑΝΗΣ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ λογικὴ τὴ δική
του. Ποὺ σημαίνει ὅτι οἱ σχέσεις ποὺ τὸν ἀφοροῦν
εἶναι προϊὸν καὶ δικῆς του συμβολῆς. Γι' αὐτὸ τὸ
λόγο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχει κάθε στιγμὴ μπροστά του
τὸ σύνολο τῶν σχέσεων γιὰ νὰ μπορεῖ
νὰ ἐντάξει κριτικά ἐκεῖ μέσα τὸ τμῆμα τῶν σχέσεων
ποὺ τὸ ἀφοροῦν. Ὅμως μιὰ τέτοια λειτουργία ἀπαι-
τεῖ τὴ διατήρηση καὶ ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητάς
του. Τὴν ἄνθιση τοῦ ΕΓΩ. Τὴν ἀνάγκη τῆς δημιουρ-
γικῆς μέθεξης μὲ τὴν πεμπτουσία τῶν ἄλλων ΕΓΩ.
14 Ἕνα τέτοιο «ἄλλο ΕΓΩ» εἶναι τὸ ζωντανὸ ἔργο
τέχνης ποὺ μέσα σ' αὐτὲς τὶς συνθῆκες παίζει τὸ
ρόλο τοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ ἀνάμεσα στὰ χιλιάδες
ΕΓΩ, γιατὶ κεντρίζει τὴν πεμπτουσία τους, ποὺ σὲ
τελευταία ἀνάλυση εἶναι κοινή. Νά γιὰ ποιό λόγο
ἡ γνήσια τέχνη δὲν μπορεῖ νὰ ἀπευθύνεται παρὰ
μόνο σὲ ἄτομα ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμα ἀλλοτριωθεῖ
ἐντελῶς. Ποὺ διατηροῦν τὸ πρόσωπό τους. Καὶ ἔχει
ἀκόμα τὴν ἰδιότητα, ἡ γνήσια τέχνη, ἐκφράζοντας
τὴν πεμπτουσία ἑνὸς ΕΓΩ, νὰ βοηθάει τὰ ἑκατομ-
μύρια ΕΓΩ νὰ μπαίνουν στὶς διαδικασίες τοῦ ΕΜΕΙΣ.

142 Ἕνας ἀπὸ τοὺς οὐσιαστικοὺς προορισμοὺς τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νὰ ἀποσπάσουν τὶς παραγωγικὲς σχέσεις ἀπὸ τὴν ἐμπραγμάτωση καὶ τὴν ἐπισκότιση, νὰ τὶς κάνουν ἁπτὲς καὶ αἰσθητὲς ὡς σχέσεις ἀνθρώπων μὲ ἀνθρώπους. Ἀσφαλῶς καὶ στὸ σοσιαλισμὸ ὑπάρχουν οἰκονομικοὶ νόμοι, δηλαδὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει μιὰ δύναμη τῶν πραγμάτων, ἕνα βασίλειο τῆς ἀναγκαιότητας. Οἱ νόμοι αὐτοὶ εἶναι εὐδιάγνωστοι καὶ ἡ συνείδηση ὅλο καὶ περισσότερο μπορεῖ νὰ διευρύνει καὶ νὰ ἐξασφαλίζει τὴν ἐξουσία τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὰ πράγματα, νὰ περιορίζει τὸ βασίλειο τῆς ἀναγκαιότητας γιὰ τὸ καλὸ τοῦ βασίλειου τῆς ἐλευθερίας.

142

Ἡ ἐπανάσταση εἶναι ρήξη μὲ τὴν ἀλλοτρίωση. Οἱ παλιοὶ μηχανισμοὶ τῆς ἐξουσίας συντρίβονται. Οἱ τάξεις βρίσκονται ἄμεσα ἀντιμέτωπες ἡ μία μὲ τὴν ἄλλη. Οἱ ἄνθρωποι σχεδιάζουν οἱ ἴδιοι τὸ μέλλον τους, ἀποφασίζουν ἀπὸ κατάσταση σὲ κατάσταση. Ἡ ἀλλοτρίωση μπορεῖ νὰ ἀρθεῖ μόνο στὸ βαθμὸ ποὺ θὰ αὐξαίνει ἡ αὐτοδιοίκηση, ἡ συμμετοχὴ στὶς ἀποφάσεις καὶ ἡ συνυπευθυνότητα στοὺς τόπους παραγωγῆς καί, πέρα ἀπ' αὐτούς, σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ συνείδηση μπορεῖ νὰ ἀπαιτήσει περισσότερη ἀποτελεσματικότητα μόνο στὸ βαθμὸ ποὺ γίνεται κοινωνικὴ συνείδηση, δηλαδὴ δημοκρατικὰ ἐλεγμένη συνείδηση καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο συνείδηση ἀναγκασμένη διαρκῶς νὰ ἐξελίσσεται, νὰ διορθώνεται καὶ νὰ ἀνανεώνεται. Τὰ ἡγετικὰ στελέχη ἀγνοοῦν σὲ μεγάλο βαθμὸ τί πραγματικὰ σκέφτεται ὁ λαός, τί, ἐσφαλμένο καὶ ὀρθό, συντελεῖται στὴ συνείδησή του καί, ἀπὸ τὴν ἄλλη, συχνὰ τὸ ἑρμηνεύουν αὐθαίρετα. Ἡ συνείδηση τῶν κυρίαρχων εἶναι ἕνα ἀμάλγαμα ὀρθῆς καὶ ψεύτικης συνείδησης, ἔτσι ποὺ μόνο μιὰ πολὺ πλατιὰ καὶ πολλαπλὴ δημοκρατικὴ ἀλληλεπίδραση μπορεῖ νὰ διαμορφώσει μιὰ προοδευτικὴ κοινωνικὴ συνείδηση.

142

Ἡ ἀπαλλοτρίωση τῶν καπιταλιστῶν ἰδιοκτητῶν εἶναι προϋπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ, δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ σοσιαλισμός. Οἱ παραγωγικὲς σχέσεις γίνονται σοσιαλιστικὲς μόνο μὲ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ «τεχνάσματα», ἐργοστασιακὴ καὶ οἰκονομικὴ δημοκρατία, μὲ τὴ νίκη τῆς ἀρχῆς τῆς δημοκρατίας σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Οἱ κοινοβουλευτικὲς μορφὲς τῆς δημοκρατίας, ποὺ τὸ θέμα δὲν εἶναι νὰ καταργηθοῦν, παρὰ νὰ διευρυνθοῦν, ἦταν καὶ εἶναι πολιτικὸ «ἐποικοδόμημα». Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς δημοκρατίας στὴν οἰκονομία, ἡ πραγματικὴ ἐργοστασιακὴ καὶ οἰκονομικὴ δημοκρατία, ποὺ τὴν ἐγγυῶνται ἄμεσα τὰ ἐργατικὰ συμβούλια, τὰ ἐργοστασιακὰ συμβούλια, τὰ συνδικάτα καὶ ἄλλα ἄμεσα ὑπεύθυνα ὄργανα, σβήνει τὰ ὅρια ἀνάμεσα στὸ «ἐποικοδόμημα» καὶ τὴ «βάση», γιατὶ ὅλα τοῦτα τὰ δημοκρατικὰ ὄργανα ἀποτελοῦν συστατικὰ στοιχεῖα τῆς νέας οἰκονομικῆς δομῆς, τῶν παραγωγικῶν σχέσεων ὡς σχέσεων ἀνθρώπων μὲ ἀνθρώπους (ὄχι σχέσεις αὐθαίρετες, ἀλλὰ σὰν ἀρχὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ, ποὺ δὲν καθορίζεται μόνο ἀπὸ

οἰκονομικοὺς νόμους, μὰ καὶ ἀπὸ δημοκρατικότητα, ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο, ποὺ δὲ βλέπει τὸν ἄνθρωπο μόνο ὡς ἐργατικὴ δύναμη, ὡς «τιθασευμένη φυσικὴ δύναμη», παρὰ τὸν βλέπει ἀκέριο, συνολικό».

Ὁ συνολικός, ὁ ἀκέριος ἄνθρωπος εἶναι σήμερα τὸ βασικὸ πρόβλημα τῆς σύγχρονης τέχνης. Συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα, ὁ καλλιτέχνης ἐπηρεάζεται ἄμεσα ἀπὸ τὸν περίγυρο. Ὡς χτὲς τὰ ἐρεθίσματά του προέρχονταν ἀπὸ τὶς διακυμάνσεις τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, καθὼς δοκιμαζόταν ἀπὸ τοὺς κοσμογονικοὺς σεισμοὺς τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ γίγνεσθαι. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ διαδικασίες παραγωγῆς — οἱ παραγωγικὲς σχέσεις — καταδικάζουν τὴν ψυχὴ αὐτὴ σὲ μερικὴ εἴτε ὁλοκληρωτικὴ ἀποξήρανση, ὁ καλλιτέχνης ἀρχίζει νὰ νιώθει ξαφνικὰ ἕνα ἀνεξήγητο κενό. Ὅσο ἐσωτερικὴ ἔφεση κι ἂν διαθέτει γιὰ δημιουργία, τὸ νόημα τῆς δημιουργίας ἀλλάζει συνείδηση. Δηλαδή, δὲν δημιουργεῖ γιὰ τὸ συγκεκριμένο, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἀφηρημένο. Ἡ κοινωνία δὲν εἶναι συγκεκριμένα πρόσωπα, ἀλλὰ μιὰ ἀφηρημένη ἑνότητα. Τὸ ἀφηρημένο ἀναγκαστικὰ δὲν ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος. Δὲν ἔχει λογική, δὲν ἔχει πάθος ἢ συναίσθημα. Ἔτσι ἡ νέα φόρμα εἶναι ἡ ἄρνηση κάθε φόρμας, ἡ νέα λογικὴ εἶναι τὸ παράλογο. Στὸν ἀλλοτριωμένο ἄνθρωπο ἀντιστοιχεῖ τώρα ἡ ἀλλοτριωμένη τέχνη πού, χωρὶς νὰ τὸ θέλει, συμβάλλει στὴν ἐπιτάχυνση καὶ ὁλοκλήρωση τῆς ἀλλοτρίωσης. Ὅμως, μήπως τὸ σχῆμα «ἀλλοτριωμένη τέχνη» εἶναι ὀξύμωρο; Δηλαδή, ἡ τέχνη ποὺ εἶναι ἀλλοτριωμένη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τέχνη; Ἐκτὸς ἂν στὸν ὅρο τέχνη δίνουμε τώρα πιὰ καινούργια ἔννοια. Μιὰ τέτοια τέχνη ἔχει κάνει τὴν ἐπιλογή της: Δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ σπάσει τὰ δεσμὰ τῶν σημερινῶν σχέσεων, ποὺ τὸν ὁδηγοῦν στὴν ἀπώλεια τοῦ προσώπου του, τοῦ ΕΓΩ του, ποὺ τὸν κάνουν νὰ παύει νὰ εἶναι «συνολικὸς» καὶ «ἀκέριος».

«Ὁ ἄνθρωπος», λέει ὁ Ἔριχ Φρόμ, «βρίσκεται σήμερα μπροστὰ σ' ἕνα ἀποφασιστικὸ δίλημμα— δὲν ἔχει νὰ ἐκλέξει μεταξὺ καπιταλισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον μεταξὺ μιᾶς ρομποτοκρατίας (τόσο τῆς καπιταλιστικῆς, ὅσο καὶ τῆς κομμουνιστικῆς παραλλαγῆς) καὶ ἑνὸς ἀνθρωπιστικο-δημοκρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὰ περισσότερα δεδομένα φαίνεται νὰ δείχνουν πὼς θὰ ἐκλέξει τὴ ρομποτοκρατία καὶ αὐτό, μακροπρόθεσμα, σημαίνει παθολογικὲς καταστάσεις καὶ καταστροφή. Κι ὡστόσο ὅλα τοῦτα τὰ γεγονότα καὶ δεδομένα εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρὰ γιὰ νὰ ἐξολοθρεύσουν τὴν πίστη στὴ δυνατότητα τοῦ λογικοῦ, τῆς καλῆς θέλησης καὶ τὴν ἐσωτερικὴ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσο καιρὸ μποροῦμε ἀκόμη νὰ σκεφτόμαστε ἐναλλακτικὲς δυνατότητες, δὲν εἴμαστε χαμένοι. Ὅσον καιρὸ μποροῦμε νὰ διαβουλευόμαστε, νὰ συζητοῦμε μεταξύ μας καὶ νὰ κάνουμε σχέδια, μποροῦμε καὶ νὰ ἐλπίζουμε...».

Σὲ ὅλα αὐτὰ ἡ μοναδικὴ ἀπάντηση εἶναι μία: ἡ δημιουργία! «Ἡ πραγματικὴ δρῶσα συμπεριφορὰ-σχέση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸν ἑαυτό του σὰν πραγματικὸ ὄν τοῦ εἴδους, δηλαδὴ σὰν ἀνθρώπινο ὄν», γράφει ὁ Μάρξ, «εἶναι κατορθωτὴ μόνο γιατί, δημιουργώντας, φανερώνει ὅλες του τὶς δυνάμεις τοῦ εἴδους — κι αὐτὸ μόνο χάρη στὴ συνολικὴ δράση τῶν ἀνθρώπων εἶναι δυνατό, μόνο ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἱστορίας...». 144

Καὶ ὁ Φίσερ προσθέτει στὴ σκέψη αὐτή: «Ὥς τώρα ὁ ἄνθρωπος (ἀκριβέστερα οἱ ἄνθρωποι

144 οἱ εὐνοημένοι ἀπὸ τὴ θέση τους στὴν κοινωνία, ἀπὸ τὴν εὐφυΐα τους, τὸ ταλέντο τους, τὴ δραστηριότητα καὶ τὸ πνεῦμα τους) ἦταν σὲ θέση νὰ συμβαδίζει κάπως μὲ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπινου γένους, νὰ αἴρει ὡς ἀλλοτρίωση τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο, ποὺ ὁ ἴδιος δημιούργησε, νὰ τὸν ξαναπροσλαμβάνει ὡς ψυχική, πνευματική, διανοητικὴ διεύρυνση καὶ πλουτισμό, νὰ γίνεται ἔτσι περισσότερο ἄνθρωπος. Χρειάστηκαν πάντοτε ἐπαναστατικὲς ἀνατροπὲς καὶ βαθμιαῖες ἀλλαγές γιὰ νὰ προωθεῖται αὐτὴ ἡ συνένωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ἔργο του, γιὰ νὰ γίνεται αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη αὐτοπραγμάτωση ὄχι πιὰ μόνο μιᾶς élite, παρὰ ὅλο καὶ μεγαλύτερων μειονοτήτων».

144 Τίποτε δὲν ἀνησυχεῖ τὸ μηχανισμὸ αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ τὴ μεταμόρφωση τοῦ «ἁπλοῦ» ἀνθρώπου σὲ ἄνθρωπο ποὺ οἱ γνώσεις, ἡ μόρφωση καὶ ἡ ἀπαιτητικότερη διάνοιά του τὸν ἔκαναν πιὸ δύσκολο, πιὸ διαρθρωμένο καὶ τοῦ ἀνάπτυξαν τὸ πνεῦμα τῆς κριτικῆς.

ἡ ἀποξήρανση ποὺ ἀπειλεῖ τὸν κοινωνικὸ ἄνθρωπο ἔχει περάσει στὰ κόμματα καὶ τῆς Ἀριστερᾶς. Ἡ ἀλλοτρίωση, ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἡ Ἀριστερὰ ἔχει βασικὸ σκοπὸ νὰ ἐξαφανίσει («ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἡ ρήξη μὲ τὴν ἀλλοτρίωση»), κυριαρχεῖ μέσα στὴ συνείδηση καὶ τὴ συμπεριφορὰ μιᾶς μεγάλης μερίδας, ἰδιαίτερα τῆς νεολαίας, τῆς Ἀριστερᾶς. Κι αὐτὸ συμβαίνει βασικὰ γιατὶ ἡ Ἐπίσημη Ἀριστερά, σὲ παγκόσμια κλίμακα, μπερδεμένη μέσα σὲ προβλήματα κρατικά, οἰκονομικά, συνδικαλιστικὰ καὶ θεολογικά, ξέχασε ὁριστικὰ τὴν πολιτιστικὴ ἐπανάσταση! 144

145 Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἕνα μόνο μεγάλο πρόβλημα, ποὺ γεννᾶ ἡ διαδικασία τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας. Εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς «ἀλλοτρίωσης». Τῆς ἀπώλειας τῆς προσωπικῆς ταυτότητας μέσα σὲ ἕνα σύστημα σχέσεων ποὺ τείνει νὰ σφαγιάσει τὸ ἐ γ ὼ καὶ νὰ μεταβάλει τὸ ἄτομο σὲ βίδα μέσα στὴν πελώρια μηχανὴ ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει ἡ καπιταλιστικὴ διάρθρωση τῆς Κοινωνίας.

Γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστεῖ κι αὐτὸ τὸ τελευταῖο πρόβλημα, καθὼς καὶ τὰ πέντε προηγούμενα, νομίζουμε ὅτι χρειάζεται νὰ δημιουργηθεῖ ἕνα παλλαϊκὸ Κίνημα Πολιτισμοῦ.

Ὅταν λέμε κίνημα πολιτισμοῦ, ἐννοοῦμε ἐκεῖνες τὶς διαδικασίες ποὺ θὰ ἐνεργοποιήσουν τὸ λαὸ μὲ βάση τὴν στράτευση τοῦ προοδευτικοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ μας κόσμου.

Ἕνα νέο σύστημα σχέσεων καὶ δραστηριοτήτων ποὺ θὰ φερνουν σὲ δημιουργικὴ ἐπαφὴ τὸν ὁποιονδήποτε ἐπιστήμονα, πνευματικὸ δημιουργό, καλλιτέχνη, κοινωνικὸ παράγοντα μὲ τὶς πιὸ ζωντανὲς δυνάμεις τοῦ λαοῦ. Πρέπει νὰ σπάσουμε τὰ ἀσφυκτικὰ πλαίσια ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει τὸ κεφαλαιοκρατικὸ σύστημα παραγωγῆς. Καὶ ποὺ τελικὰ ὁδηγοῦν τὸν πνευματικὸ κόσμο ἔξω ἀπὸ τὴν πυρακτωμένη πραγματικότητα. Τοῦ ἐπιβάλλουν τρόπους ἐπικοινωνίας μὲ βάση τὸ ἐμπορικὸ κέρδος. Μεταβάλλουν τὸ προϊὸν τῆς πνευματικῆς ἐργασίας σὲ ἐμπόρευμα. Γίνονται τελικὰ οἱ καπιταλιστικὲς σχέσεις, ὁ καθοριστικὸς ρυθμιστὴς γιὰ τὴν ποσότητα καὶ τὴν π ο ι ό τ η τ α τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ λαό. 14.5

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, οἱ ἴδιες καπιταλιστικὲς σχέσεις ἀντιμετωπίζουν τὸ λαὸ σὰν ἀγοραστὴ - καταναλωτή. Ὁ λαὸς παράγει καὶ ἀγοράζει. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κύκλωμα, μεταβάλλεται σταθερὰ σὲ «ἀντικείμενο» χωρὶς προσωπικότητα. Στὴν κορύφωση αὐτῆς τῆς διαδικασίας, συναντᾶμε τό «λαό - ἀγέλη». Δηλαδή, αὐτὸν ποὺ ἀκολουθεῖ τυφλὰ τὴ ρεκλάμα, τὴ μόδα καὶ τελικὰ τὸ προβλεπόμενο ἀπὸ τὸ σύστημα πολιτικὸ κόμμα. Δὲν σκέπτεται πιά. Ἄλλοι σκέπτονται γι' αὐτόν. Μὲ σκοπὸ πάντα πῶς τὸ κύκλωμα παραγωγὴ - κατανάλωση θ' αὐξηθοῦν τὰ ἀποθέματα κεφαλαίου. Ἡ ἀφθονία τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν καὶ οἱ μαζικοὶ τρόποι ἐπαφῆς (Τύπος - τηλεραδιόφωνο, ἐκδόσεις, δίσκοι κ.λπ.), ἐνῶ λογικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ βοηθοῦν ὥστε νὰ ὑπάρξει πνευματικὴ ἄνθηση μέσα στὶς μᾶζες, ἀντίθετα, ἐπειδὴ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν ἄμεσο ἔλεγχο τοῦ Συστήματος, συντείνουν στὴν παραπέρα ἀποπνευματοποίηση καὶ ἀποξήρανσή τους. Κι αὐτὸ γιατὶ ὁ βασικὸς νόμος παραγωγῆς καὶ διάδοσης πνευματικῶν ἀγαθῶν δὲν εἶναι ἡ ἀναγκαιότητα ἐπαφῆς καὶ διαλόγων τοῦ δημιουργοῦ μὲ τὸ λαό, ἀλλὰ ἡ μεταβολὴ τοῦ πνευματικοῦ προϊόντος σὲ ἐμπόρευμα καὶ ἑπομένως ἡ φόρτισή του μὲ κεῖνα τὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ εἶναι δυνατὸ νὰ προσελκύσουν τὸ μεγάλο καταναλωτικὸ κοινό.

-f-

46 Οἱ ἐπιπτώσεις μέσα στὴν πολιτικὴ ζωὴ ἑνὸς ἔθνους εἶναι ἄμεσες. Ὁ «λαὸς - ἀγέλη» ἀποτελεῖ τὴν ἰδεώδη βάση γιὰ κάθε μορφῆς ἀντιδημοκρατικὲς αὐταρχικὲς καὶ φυσικὰ κρυπτο - εἴτε φανεροφασιστικὲς λύσεις. Ὅπως, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὁ ἀποκομμένος ἀπὸ τὸ λαό, μεταβάλλεται σὲ πειθήνιο ὄργανο στὰ χέρια τῶν ἑκάστοτε κρατούντων. Καὶ ὅταν συνεργάζεται, τότε μεταβάλλεται σὲ προπαγανδιστὴ τοῦ καθεστῶτος — ὅταν «διαφωνεῖ», τότε τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἐπιδίδεται σὲ κεῖνα τὰ ἀφηρημένα «πετάγματα» ποὺ δὲν ἐνοχλοῦν κανένα. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δύο γενεσιουργὲς δυνάμεις, τὸ λαὸ καὶ τοὺς πνευματικοὺς ὁδηγούς, ἐγκαθίσταται τὸ Σύστημα ποὺ ἀντλεῖ τὴ δύναμή του ἀπὸ τὴν ἐξουδετέρωση αὐτῶν τῶν δύο παραγόντων ποὺ στὴν οὐσία ἀποτελοῦν τὴν πηγὴ γιὰ τὴν κοινωνικὴ πρόοδο.

Μὲ βάση τὰ πάρα πάνω δεδομένα, τὸ Κίνημα Πολιτισμοῦ ἔρχεται νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ Σύστημα καὶ ἂν εἶναι δυνατό, νὰ τὸ ἐκτοπίσει ἀπὸ ἕνα μέρος τουλάχιστον τῶν σχέσεών του μὲ τὸ Λαὸ καὶ τὸν πνευματικὸ δημιουργό. Μὲ ἄλλα λόγια, ἔρχεται νὰ προτείνει ἄλλη μεθοδολογία καὶ ποιότητα σχέσεων. Μὲ ποιὸν τρόπο; Αὐτὸ εἶναι ἕνα πρόβλημα ποὺ πρέπει νὰ λυθεῖ στὴν πράξη ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐνδιαφερόμενους. Μποροῦμε τάχα νὰ κινητοποιήσουμε τὸ σύνολο τῶν ζωντανῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου γύρω ἀπὸ αὐτὲς τὶς νέες σχέσεις; Νὰ φέρουμε σὲ μιὰ μαζικὴ ἐπαφὴ ἐνώπιους ἐνωπίω λαὸ καὶ πνευματικοὺς ἀνθρώπους; Μποροῦμε τάχα νὰ ἐνεργοποιήσουμε τὸν ἄνθρωπο καταναλωτὴ γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματά του; Νὰ τοῦ δημιουργήσουμε νέα πλαίσια μέσα στὰ ὁποῖα νὰ μπορεῖ νὰ συμμετέχει στὴν ἀνάλυση, συζήτηση, ἐπίλυση τῶν σοβαρῶν προβλημάτων ποὺ βάζει μπροστά του ἡ ἱστορικὴ στιγμή;

Τότε δημιουργοῦμε ρῆγμα βαθὺ στὸ Σύστημα. Φυσικά, δὲν τὸ ἀνατρέπουμε — ὅμως κλονίζουμε τὴ λογική του. Στὸ δικό του πλέγμα σχέσεων, ποὺ τελικὰ «ἀλλοτριώνουν» τὸν πολίτη, ἀντιπαραθέτουμε μιὰ καινούρια ποιότητα σχέσεων ποὺ ξαναδίνει τὴ χαμένη προσωπικότητα, ποὺ δημιουργεῖ πολῖτες ὑπεύθυνους, ἀκέριους, δημιουργικούς. Παράλληλα, ἀνοίγουμε διεξόδους καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ δημιουργία. Μὲ τὴν ἄμεση ἐπαφὴ ποὺ ὀργανώνει πρωτόβουλα ὁ ἴδιος ὁ λαός, τὸ πνευματικὸ προϊὸν μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ κύκλωμα τοῦ ἐμπορεύματος. Ἔτσι, παίρνει τὸν πρωταρχικό του χαρακτήρα. Δηλαδή, γίνεται ἀντικείμενο οὐσιαστικῆς καὶ ἀναγκαίας ἐπαφῆς μὲ τὸ λαό. Φυτεύεται μέσα στὸ λαό. Ἀνθεῖ πάνω στὸ λαό.

Μιὰ νέα σκέψη — μαζική, πρωτοπόρα, πρωτόβουλη σμιλεύεται. Μονάχα αὐτὴ μπορεῖ νὰ μᾶς ὁδηγήσει σήμερα στὴ λύση τοῦ κύριου προβλήματος τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς : Ποιὸς εἶναι ὁ χαρακτήρας τῶν ἀντιθέσεων μέσα στὴ σημερινὴ ~~ἑλληνικὴ~~ κοινωνία; Ποιὰ εἶναι ἡ μορφὴ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων ποὺ πηγάζουν μέσα ἀπὸ τὸ σύγχρονο ~~(νεοελληνικὸ κυρίως)~~ κοινωνικὸ καὶ ἱστορικὸ γίγνεσθαι ; Ποιὸς εἶναι ὁ ἰδανικὸς τύπος πολιτεύματος, μέσα στὸν ὁποῖο ὁ κάθε πολίτης θὰ μπορεῖ νὰ ὁλοκληρώνει τὴν προσωπικότητά του; Μὲ ἄλλα λόγια, πῶς θὰ μπορέσουμε νὰ ὁδηγηθοῦμε στὸ δρόμο τῆς τεχνολογικῆς ἐπανάστασης, χωρὶς νὰ χάσουμε οὔτε τὴν ἐλευθερία μας οὔτε τὸ «πρόσωπό» μας; Ἀλλὰ ἀντίθετα, κάθε βῆμα πρὸς τὴν κατάκτηση ἑνὸς ἀνώτερου ἐπιπέδου ζωῆς νὰ μᾶς ἐξασφαλίζει περισσότερες ἐλευθερίες καὶ νὰ μᾶς ὁπλίζει μὲ μεγαλύτερες πνευματικὲς δυνατότητες, ὥστε νὰ γινόμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, δηλαδὴ τὸ σύνολο τοῦ λαοῦ, κυρίαρχοι καὶ ὑπεύθυνοι γιὰ τὴ Μοίρα μας. 146

147 Ἡ σοσιαλιστικὴ ὀργάνωση τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλὰ ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ νὰ προχωρήσουμε πρὸς τὶς διαδικασίες τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγέννησης.

μὲ τὴ σοσιαλιστικὴ ἀλλαγὴ καὶ τὴν Ἀναγέννηση, ἡ κοινωνία ἐξασφαλίζει σὲ ὅλα τὰ μέλη της τὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἐλευθερίας : 147

147 Γιὰ νὰ κατακτήσουμε αὐτοὺς τοὺς ὑψηλοὺς στόχους, χρειάζονται νὰ γίνουν βαθιές. ἐπαναστατικὲς ἀλλαγές, σὲ δύο τομεῖς :

Π ρ ῶ τ ο ν, στὸν κοινωνικὸ - οἰκονομικό. Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, στὸν ἰδεολογικὸ - πολιτιστικό.

Ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος- τὰ μέσα παραγωγῆς περνοῦν στὰ χέρια ὅλου τοῦ λαοῦ.

Ὅμως, παράλληλα- ὅλος ὁ λαὸς εἶναι ἤδη ὥριμος ἰδεολογικὰ καὶ πολιτιστικά, ὥστε αὐτὸ ποὺ θὰ πάρει στὰ χέρια της ἡ παλλαϊκὴ Ἐξουσία νὰ ἀποτελέσει τὸ μέσον γιὰ νὰ προχωρήσει πάρα πέρα. Δηλαδὴ πρὸς τὶς διαδικασίες τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγέννησης, ὅπου μὲ τὸ νέο τρόπο ὀργάνωσης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ καθένας καὶ ὅλοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ ἐπιδοθοῦν στὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ καλλιέργεια ποὺ εἶναι ὁ τελικὸς προορισμὸς τοῦ κάθε ἀνθρώπου καὶ τῆς κάθε κοινωνίας.

Μὲ δυὸ λόγια ἡ Κοινωνία τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγέννησης εἶναι ἡ κοινωνία τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ποιητῶν. Τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν καλλιτεχνῶν.

ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ πολιτιστικὴ ἐπανάσταση θὰ πρέπει νὰ συμβαδίσουν, — ~~βέβαια καὶ μεῖς πιστεύουμε ὅτι~~ / Η ἡ γενίκευση, ἡ κορύφωση, ἡ ἀποθέωση τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ παρὰ μόνο μέσα σὲ συνθῆκες γενικῆς καὶ ἀπόλυτης ἐλευθερίας, ποὺ μόνο ἡ σοσιαλιστικὴ ἀλλαγὴ μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσει. 147

147 Σὲ ἀντίθεση μὲ ἄλλα κινήματα ἢ συστήματα ποὺ μεταβάλλουν, ὅπως λ.χ. ὁ φασισμός, τὶς μάζες σὲ ἀγέλη, εἴτε ὅπως ὁ καπιταλισμὸς ποὺ τὶς θέλει μάζες - καταναλωτές, τὸ πολιτιστικὸ κίνημα μαζῶν συνενώνει τὰ μέλη του γύρω ἀπὸ τὴν κοινὴ ἐπιδίωξη ὑψηλῶν πολιτικῶν, πολιτιστικῶν, πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν στόχων. Πρόκειται γιὰ μιὰ σύνθετη ὁμαδικὴ πορεία πρὸς τὴν κατάκτηση τῆς οὐσιαστικῆς εὐθύνης.

Ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς κοινῆς πορείας, εἶναι ἡ ἰδιαίτερη λειτουργικότητά της. Δηλαδὴ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα καὶ μὲ ὅλους τοὺς τρόπους, τὰ μέλη ἐπιλέγουν πρωτόβουλα καὶ ὑπεύθυνα τὰ συστήματα ποὺ καθορίζουν τὶς σχέσεις τῆς ὁμάδας ἢ τῶν ὁμάδων γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς πορείας πρὸς τὰ ἐμπρός. 148

Αὐτὸ τὸ κίνημα μαζῶν εἶναι πάντα ἕτοιμο νὰ ὑπερασπίσει τὶς κοινὲς κατακτήσεις. Νὰ ὑπερασπίσει τὴν Πατρίδα, τὴ Δημοκρατία, τὴν Εἰρήνη, τὸν Σοσιαλισμό, τὴν Ἐλευθερία.

Μὲ αἴσθημα τόσο ἐθνικὸ ὅσο καὶ πανανθρώπινο - διεθνιστικό.

148

Γιατὶ ἡ συνείδηση μέσα στὴν κοινή, τὴ μαζικὴ πάλη ὀξύνεται, φωτίζεται, μεγαλώνει. Εἶναι ἱκανὴ ν' ἀγκαλιάσει ὁλόκληρο τὸν κοινωνικὸ χῶρο. Καὶ πιὸ πέρα, ὁλόκληρο τὸν ἱστορικὸ χῶρο.

Μπορεῖ τώρα νὰ λούζεται κάθε στιγμὴ μέσα στοὺς πολύχρωμους καταρράκτες τοῦ Ὡραίου καὶ τοῦ Ἀληθινοῦ. Ὁ ἄνθρωπος φτάνει ἔτσι πρὸς τὴν πληρότητά του ποὺ δὲν ἔχει πιὰ ἐκεῖνο τὸν ἀπόκοσμο μοναχικὸ χαρακτήρα· ἀλλὰ ἀντίθετα πραγματοποιεῖται στὴν πιὸ πλατιὰ ὁμαδικὴ καὶ κοινωνικὴ συνένωση καὶ βάση. Δὲν ὑπάρχει πράγματι πιὸ βαθιὰ χαρὰ ἀπὸ κείνη ποὺ σοῦ δίνει ἡ αἴσθηση ὅτι συνενώνεσαι μὲ τὸν διπλανό σου καὶ μὲ ὅλον τὸν κόσμο γύρω ἀπὸ τὰ μεγάλα πολιτικά, ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ ἰδανικά.

Ὅμως αὐτὸ τὸ πλατύ, τὸ ὥριμο, τὸ ὑπεύθυνο, τὸ πάντα καλὰ πληροφορημένο τὸ συνεχῶς κινούμενο καὶ ἀνανεούμενο κίνημα μαζῶν (μέσα στὸ ὁποῖο λαὸς - φιλόσοφοι - καλλιτέχνες - ἐπιστήμονες - συνδικαλιστὲς - φοιτητὲς - δημοτικοὶ ἄρχοντες) ὄχι μόνο ἀποκτᾶ πολιτικὴ εὐθύνη, ἀλλὰ κάποτε συνειδητοποιεῖ ὅτι ἔχει τὴν πρώτη καὶ μοναδικὴ εὐθύνη! Αὐτὸ τὸ κίνημα μέσα στὸ ἐργοστάσιο, στὸ χωράφι, στὸ σχολειό, στὸ κατάστημα, στὸ στρατό, στὴ συνοικία, στὸ θέατρο, στὸ δῆμο, στὸ κράτος, ἐπιβάλλει τὴ δική του ἐξουσία. Τὴν παλλαϊκὴ ἐξουσία! Γιατὶ φυσικὰ ταυτίζεται μὲ τὸ κίνημα γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ ἀλλαγή. Μ' ἄλλα λόγια, τὸ πολιτιστικὸ κίνημα γίνεται ἕνα μὲ τὸ πολιτικὸ κίνημα γιὰ τὴ βαθιὰ ἀλλαγὴ ποὺ θὰ μᾶς ὁδηγήσει στὴν Ἐθνικὴ Ἀναγέννηση.

Εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὴ ἡ πορεία - διαδικασία ἀποκλείει τὴν ἐπανάληψη τοῦ γνωστοῦ φαινομένου ποὺ ἔγινε καὶ σήμερα κανόνας. Δηλαδὴ τὴ μονοπώληση τῆς Ἐξουσίας ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία μὲ τὴν παράλληλη ἀπομάκρυνση τῶν μαζῶν ὄχι μόνο ἀπὸ τὰ κέντρα ἀποφάσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν

ὑπεύθυνη καὶ οὐσιαστικὴ λειτουργικότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

149

Ἡ πρωτοβουλία γιὰ τὸ κοινωνικὸ καὶ ἱστορικὸ γίγνεσθαι φεύγει ἀπὸ τὰ χέρια τῶν μαζῶν καὶ περνᾶ ὁριστικὰ καὶ ἀπόλυτα στὰ χέρια τῶν ἡγετῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ μάζες ξαναγίνονται ἕνα πλαδαρὸ ἀπρόσωπο καὶ ἀσύνδετο σύνολο ποὺ κινεῖται σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς καὶ τὶς κατευθύνσεις ποὺ χαράζει ἡ ἡγεσία τῶν μηχανισμῶν. Ἡ πολιτική, ἡ ἰδεολογία, ἡ ἐνημέρωση, ἡ πληροφόρηση, ἡ αἰσθητική, ἡ κρίση καὶ ἡ ἀπόφαση, ὅλα τὰ ἀναμασάει καλὰ πρῶτα ἡ ἡγεσία κι ἀπ' αὐτὸ τὸ μασημένο καὶ τὸ χωνεμένο «φαγητὸ» θὰ δοθεῖ στὶς μάζες αὐτὸ ποὺ θὰ ἀποφασιστεῖ νὰ δοθεῖ ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῶν μηχανισμῶν.

Ἔτσι ἡ φιλοσοφία, ἡ αἰσθητική, ἡ ἐπιστήμη γίνονται πιστοὶ ὑπηρέτες τῆς Ἐξουσίας. Μιᾶς ἐξουσίας ποὺ γίνεται σιγὰ σιγὰ αὐτοσκοπός. Ἐνῶ οἱ μάζες γίνονται τὸ πρόσχημα γιὰ τὴν δῆθεν ἱστορικὴ ἀποστολὴ καὶ δικαίωση τῆς Ἐξουσίας. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὁδηγούμεθα σὲ προοδευτικὴ συρρίκνωση καὶ ἀποξήρανση τῆς Σκέψης τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν πού, ὅπως εἴδαμε, ἡ κατάκτησή τους ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ λαοῦ καὶ ἡ θυελλώδης ἀνάπτυξή τους — σὲ καινούργια βάση — ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουσία τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ.

Ἕνας νέος πολιτισμὸς θὰ πρέπει νὰ γεννηθεῖ. Τὸ ἴδιο σημαντικός, ὅπως ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀρχαίας Ἀθήνας καὶ τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης.

Ὅμως αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς ὄχι μόνο δὲν γεννήθηκε, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπάρχοντες τοπικοὶ - ἐθνικοὶ πολιτισμοὶ ἔγιναν πολιτισμοὶ μουσείου. Καὶ ὅλα αὐτὰ συνέβησαν γιατὶ τὸ κίνημα μαζῶν στερημένο ἀπὸ τὴν πεμπτουσία του, δηλαδὴ τὸ πολιτιστικό του περιεχόμενο, ἔχασε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς συνδετικές του οὐσίες.

Ἡ πολιτικὴ ἡγεσία, ἀπὸ τὴ μεριά της, ἀγνοώντας ἢ καταδικάζοντας τὴν πολιτιστικὴ ἐπανάσταση, ἔγινε νομοτελειακὰ ἡγεσία μηχανισμῶν. Ὁ σταλινισμὸς ἦταν τὸ λογικὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν καταδίκη σὲ θάνατο τοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος — αὐτοῦ ποὺ θὰ ἔφερνε τὴν πολιτιστικὴ ἐπανάσταση. 149

Τὸ ἴδιο καὶ σήμερα κάθε ἐπαναστατικὴ πολιτικὴ ἡγεσία ποὺ ἀγνοεῖ τὴν οὐσιαστικὴ ὕπαρξη καὶ ἀνάγκη γιὰ ἑνιαία καὶ ὑπεύθυνη παρουσία στὸ προσκήνιο τῆς ζωῆς καὶ τῆς πάλης τοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος μαζῶν, αὐτοκαταδικάζεται στὸ ρόλο τῆς ἡγεσίας μηχανισμῶν.

Καὶ εἶναι ἕτοιμη νὰ γίνει κι αὐτὴ μιὰ καινούργια μορφὴ ὑπερσυγκεντρωτικῆς ἐξουσίας, ἐκτὸς καὶ πάνω ἀπὸ τὸ λαό, ποὺ μὲ τὴ σειρά του, ὁ λαός, καταδικάζεται στὸ ρόλο τοῦ παθητικοῦ καὶ ἀνήμπορου παρατηρητῆ - ἐκτελεστῆ ἄνωθεν ἐντολῶν.

τὴν ἀληθινὴ ἐπανάσταση δὲν τὴν ἐξασφαλίζει μόνο ἡ ἀλλαγὴ στὴ δομὴ τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλλαγὴ στὴν ἀ ν τ ί λ η ψ η γιὰ τὴ δομὴ τῆς ἐξουσίας.
150 Σήμερα ὅπου κι ἂν στρέψουμε τὸ κεφάλι θὰ διαπιστώσουμε ὅτι ἡ δομὴ τῆς ἐξουσίας στηρίζεται στὸ βαθὺ διαχωρισμὸ ἀνάμεσα σὲ μειοψηφίες ποὺ ἀποφασίζουν καὶ σὲ μάζες ποὺ ἐκτελοῦν.

Εἶναι λοιπὸν καιρὸς ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τῆς Ἀριστερᾶς νὰ δεῖ σοβαρὰ καὶ ὑπεύθυνα τὸ πολιτιστικὸ κίνημα. Ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίσει εὐκαιριακὰ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσει. Ἀλλὰ νὰ τὸ μελετήσει σωστὰ καὶ νὰ τὸ δεῖ σὰν τὴν πεμπτουσία τοῦ ἴδιου τοῦ μαζικοῦ πολιτικοῦ κινήματος. Καὶ σὰν τὴ μοναδικὴ ἐγγύηση ὅτι οἱ μάζες ποὺ θὰ διαπαιδαγωγηθοῦν καὶ θὰ ἀποκτήσουν συνείδηση γιὰ τὴ δύναμη καὶ τὴν εὐθύνη τους μέσα ἀπὸ τὴ δυναμικὴ τοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος θὰ εἶναι ὥριμες καὶ ἕτοιμες μεθαύριο νὰ κατακτήσουν καὶ νὰ κατευθύνουν ὅλα τὰ κέντρα ἀποφάσεων. Χωρὶς τὴ «βοήθεια» πονηρῶν μεσολαβητῶν...

REFLEXIONS SUR LE COLLOQUE AYANT POUR THEME:
S O C I A L I S M E   E T   C U L T U R E.

Aujourd'hui, à l'époque de l'industrialisation totale, de la commercialisation, de la bureaucratie technocratique, le MOI cesse peu à peu d8être "MOI". Il devient quelqu'un d'autre.

"Le MOI", écrit Ernst Fischer, "qui s'est échappé des classes fermées, évadé des liens de la corporation, le MOI libéré, qui a pris conscience de lui-même, cherche refuge dans l'anonymité, dans la ressemblance avec les autres, dans l'indispensable appartenance à un certain milieu. L'homme sans MOI jouit du bonheur de la dépersonnalisation. Avec l'occupation constante, il est livré à la passivité irresponsable. Adapté aux besoins de la "société", de la crème des tout-puissants, qui gère habilement la société, il devient l'utilisable Chacun, l'interchangeable Personne".

L'humanité est conduite vers le GRAND MASSACRE, qui est la société technocratique, où chacun doit devenir vis, boulon, levier, courroie, interrupteur de la gigantesque machine consommatrice et que l'on prépare méthodiquement à cette fonction depuis la première classe de l'école communale.

Ou bien, dans l'autre sens: plus le travailleur-consommateur s'intègre au système, plus son aliénation se généralise, plus il refuse de reconnaître des "biens" qui ne sont pas encore devenus marchandises. Plus il souhaitera une Pensée-marchandise, un Art-marchandise, et pourquoi pas, une "Idéologie-marchandise". Car c'est seulement là qu'il se reconnaît lui-même. Son MOI perdu croit trouver un "nouveau MOI à conquérir2. L8homme s'automatise. Se spécialise. Se distingue. S'isole. L'ensemble -les ensembles- passent à la décomposition. L'homme est mené à la solitude.

Le système impose à tous les individus la qualité de rapports qui est au service de son but fondamental. Quel est ce but fondamental? L'accumulation de capitaux, la recherche du profit, la divinisation de la marchandise:

"Dans la société de consommation, on salue comme homme libre le condamné au travail".

En fait, nous avons à faire à une nouvelle religion, de nouveaux symboles,

REFLEXIONS SUR LE COLLOQUE AYANT POUR THEME:

S O C I A L I S M E E T C U L T U R E.

Aujourd'hui,à l'époque de l'industrialisation totale,de la commercialisation,de la bureaucratie technocratique,le MOI cesse peu à peu d'être "MOI".Il devient quelqu'un d'autre.

"Le MOI",écrit Ernst Fischer,"qui s'est échappé des classes fermées, évadé des liens de la corporation,le MOI libéré,qui a pris conscience de lui-même,cherche refuge dans l'anonymité,dans la ressemblance avec les autres, dans l'indispensable appartenance à un certain milieu.L'homme sans MOI jouit du bonheur de la dépersonnalisation.Avec l'occupation constante,il est livré à la passivité irresponsable.Adapté aux besoins de la "société",de la crème des tout-puissants,qui gère habilement la société,il devient l'utilisable Chacun,l'interchangeable Personne".

L'humanité est conduite vers le GRAND MASSACRE,qui est la société technocratique,où chacun doit devenir vis,boulon,levier,courroie,interrupteur de la gigantesque machine consommatrice _et que l'on prépare méthodiquement à cette fonction depuis la première classe de l'école communale.

Ou bien,dans l'autre sens; plus le travailleur-consommateur s'intègre au système,plus son aliénation se généralise,plus il refuse de reconnaître des "biens" qui ne sont pas encore devenus marchandises.Plus il souhaitera une Pensée-marchandise,un Art-marchandise,et pourquoi pas,une "Idéologie-marchandise".Car c'est seulement là qu'il se reconnaît lui-même.Son MOI perdu croit trouver un"nouveau MOI à conquérir".L'homme s'automatise.Se spécialise.Se distingue.S'isole.L'ensemble -les ensembles- passent à la décomposition.L'homme est mené à la solitude.

Le système impose à tous les individus la qualité de rapports qui est au service de son but fondamental.Quel est ce but fondamental? L'accumulation de capitaux,la recherche du profit,la divinisation de la marchandise:

"Dans la société de consommation,on salue comme homme libre le condamné au travail".

En fait,nous avons à faire à une nouvelle religion,de nouveaux symboles.

la marchandise et la consommation.Ce nouveau complexe de rapports _cette nouvelle qualité de rapports assure à l'individu un minimum de conquêtes. Mais il paie cher ce niveau de vie qui caractérise les sociétés de consommation:

"Ce qui a libéré l'homme du domaine animal l'a contraint à des travaux plus pénibles que ceux imposés aux animaux"(Fischer).

Certes,au sein du complexe des rapports sociaux qui caractérisent la société de consommation,le rôle des classes est déterminé par les besoins du Système.De même leur participation au travail,aux profits et aux centres de décisions.La lutte des classes mène à quelques remaniements de caractère personnel. A l'intérieur du système,le prolétariat hier,les travailleurs aujourd'hui,sont organisés sur le plan politique.Leur but est la prise du pouvoir par l'abolition de la classe capitaliste.

Mais que signifie prise du pouvoir?

Entend-on par là remplacement du groupe gouvernemental? C'est-à-dire le remplacement de la représentation politique du capital par celle du prolétariat, en conservant la logique du mécanisme?

Mais pour changer la qualité,il est indispensable de présenter une nouvelle qualité,supérieure .Et seule la révolution culturelle peut offrir cette qualité élevée des rapports.

Quelle est la fonction fondamentale de la logique du mécanisme-système? C'est l'aliénation.A savoir que la procédure de dépersonnalisation,la destruction du MOI.

Par conséquent la logique de l'anti-mécanisme,c'est-à-dire de la révolution,devrait être la sauve-garde du MOI.A savoir la restitution à chacun de sa personnalité perdue,de son identité aliénée.Et cela ne peut pas se faire par un simple contrôle quantitatif du système,par le remplacement d'une classe par une autre,la plus juste répartition des efforts et des profits.En d'autres termes par le contrôle du mécnisme par le "Parti de la classe ouvrière".

La question n'est pas de changer le contrôle au sein du mécanisme,mais de changer la logique du mécanisme.De briser les rapports actuels et de les remplacer par une nouvelle qualité de rapports,supérieure.En deux mots le problème

la marchandise et la consommation.Ce nouveau complexe de rapports _cette nouvelle qualité de rapports assure à l'individu un minimum de conquêtes. Mais il paie cher ce niveau de vie qui caractérise les sociétés de consommation:

"Ce qui a libéré l'homme du domaine animal l'a contraint à des travaux plus pénibles que ceux imposés aux animaux"(Fischer).

Certes,au sein du complexe des rapports sociaux qui caractérisent la société de consommation,le rôle des classes est déterminé par les besoins du Système.De même leur participation au travail,aux profits et aux centres de décisions.La lutte des classes mène à quelques remaniements de caractère personnel.

A l'intérieur du système,le prolétariat hier,les travailleurs aujourd'hui,sont organisés sur le plan politique.Leur but est la prise du pouvoir par l'abolition de la classe capitaliste.

Mais que signifie prise du pouvoir?

Entend-on par là remplacement du groupe gouvernemental? C'est-à-dire le remplacement de la représentation politique du capital par celle du prolétariat, en conservant la logique du mécanisme?

Mais pour changer la qualité,il est indispensable de présenter une nouvelle qualité,supérieure ___.Et seule la révolution culturelle peut offrir cette qualité élevée des rapports.

Quelle est la fonction fondamentale de la logique du mécanisme-système? C'est l'aliénation.A savoir que la procédure de dépersonnalisation,la destruction du MOI.

Par conséquent la logique de l'anti-mécanisme,c'est-à-dire de la révolution,devrait être la sauve-garde du MOI.A savoir la restitution à chacun de sa personnalité perdue,de son identité aliénée.Et cela ne peut pas se faire par un simple contrôle quantitatif du système,par le remplacement d'une classe par une autre,la plus juste répartition des efforts et des profits.En d'autres termes par le contrôle du mécanisme par le "Parti de la classe ouvrière".

La question n'est pas de changer le contrôle au sein du mécanisme,mais de changer la <u>logique</u> du mécanisme.De briser les rapports actuels et de les remplacer par une nouvelle qualité de rapports,<u>supérieure</u>.En deux mots le problème

est de changer l'homme lui-même. Le problème se pose aujourd'hui de façon quelque peu différente: parviendrons-nous à temps à changer -c'est-à-dire à sauver- l'homme? Et aussi: Existe-t-il aujourd'hui, où et comment, cette nouvelle qualité qui, remplaçant la qualité des rapports actuels, donnera à l'homme la possibilité de regagner la personnalité que lui dérobe le système?

Pour passer du MOI au NOUS, il faut d'abord créer le MOI. Le NOUS ne se fera jamais par la coordination de millions de RIEN, mais par celle de millions de MOI. La société socialiste est la renaissance de tous les MOI au sein d'une nouvelle qualité composée par le NOUS. Mais le MOI se nourrit de responsabilité. Sa participation à la production ne sufit pas. Si justes et corrrectes que soient les nouveaux rapports de production implosés par le changement social. Le problème est de savoir si son rôle dans la production développe sa personnalité. Si ce qu'il est n'est pas déterminé par la logique de la MACHINE, mais par sa propre logique. Ce qui signifie que les rapports qui le concernent sont le produit de sa propre contribution. C'est pourquoi il est nécessaire qu'il ait à chaque instant devant lui l'ensemble des rapports, pour pouvoir juger quel est la part des rapports qui le concernent. Mais une telle fonction nécessite la conservation et le développement de sa personnalité. L'épanouissement du MOI. La participation créatrice à la quintessence des autres MOI.

L'oeuvre d'art vivante est un "autre MOI" wui dans ces conditions joue le rôle d'intermédiaire entre les milliers de MOI, en contralisant leur quintessence, qui est en dernière analyse commune. C'est pourquoi l'art véritable ne peut s'adresser qu'à des individus qui ne soient pas encore totalement aliénés. Et il a aussi la faculté, exprimant la quintessence d'un MOI, d'aider les millions de MOI à entrer dans la procédure du NOUS.

L'un des buts essentiels du socialisme est d'extraire les rapports de production des ténèbres, de les rendre tangibles et concrètes, en tant que rapports d'hommes à hommes. Bien sûr le socialisme aussi comporte des lois économiques; c'est-à-dire qu'une forces des choses continue d'exister, un domaine de la nécessité. Ces loi s sont connuest la conscience peut de plus en plus

est de changer l'homme lui-même.Le problème se pose aujourd'hui de façon quelque peu différente:parviendrons-nous à temps à changer -c'est-à-dire à sauver- l'homme? Et aussi: Existe-t-il aujourd'hui,où et comment,cette nouvelle qualité qui,remplaçant la qualité des rapports actuels,donnera à l'homme la possibilité de regagner la personnalité que lui dérobe le système?

Pour passer du MOI au NOUS,il faut d'abord créer le MOI.Le NOUS ne se fera jamais par la coordination de millions de RIEN,mais par celle de millions de MOI.La société socialiste est la renaissance de tous les MOI au sein d'une nouvelle qualité composée par le NOUS.Mais le MOI se nourrit de responsabilité. Sa participation à la production ne suffit pas.Si justes et correctes que soient les nouveaux rapports de production imposés par le changement social.Le problème est de savoir si son rôle dans la production développe sa personnalité.Si ce qu'il est n'est pas déterminé par la logique de la MACHINE,mais par sa propre logique.Ce qui signifie que les rapports qui le concernent sont le produit de sa propre contribution.C'est pourquoi il est nécessaire qu'il ait à chaque instant devant lui l'ensemble des rapports,pour pouvoir juger quel est la part des rapports qui le concernent.Mais une telle fonction nécessite la conservation et le développement de sa personnalité.L'épanouissement du MOI.La participation créatrice à la quintessence des autres MOI.

L'oeuvre d'art vivante est un "autre MOI" qui dans ces conditions joue le rôle d'intermédiaire entre les milliers de MOI,en contralisant leur quintessence, qui est en dernière analyse commune.C'est pourquoi l'art véritable ne peut s'adresser qu'à des individus qui ne soient pas encore totalement aliénés.Et il a aussi la faculté,exprimant la quintessence d'un MOI,d'aider les millions de MOI à entrer dans la procédure du NOUS.

L'un des buts essentiels du socialisme est d'extraire les rapports de production des ténèbres,de les rendre tangibles et concrètes,en tant que rapports d'hommes à hommes.Bien sûr le socialisme aussi comporte des lois économiques,c'est-à-dire qu'une forces des choses continue d'exister,un domaine de la nécessité.Ces loi a sont connues la conscience peut de plus en plus

étendre et assurer le pouvoir de l'homme sur les choses, limiter le domaine de la nécessité pour le bien de celui de la liberté.

La révolution est la rupture avec l'aliénation. Les anciens mécanismes du pouvoir se détruisent. Les classes s'opposent directement l'une à l'autre. Les hommes tracent eux-mêmes leur avenir, décident de situation en situation.

L'aliénation peut être vaincue dans la mesure seulement où l'autogestion s'étendra, ainsi que la participation aux décisions et la responsabilité partagée aux lieux de production, et au-delà, dans tous les domaines de la vie sociale. La conscience ne peut ~~nécessiter~~ viser à plus d'efficacité que dans la mesure où elle devient conscience sociale, à savoir conscience démocratiquement choisie et de la sorte conscience constamment forcée à évoluer, à se corriger et à se renouveler. Les cadres dirigeants ignorent pour la plupart la véritable pensée du peuple, les éléments, justes ou erronés, présents dans sa conscience, et les interprètent d'autre part souvent arbitrairement. La conscience des dirigeants est d'un mélange de conscience juste et fausse, de telle sorte que seule une très vaste et multiple influence démocratique puisse façonner une conscience sociale progressiste.

La désaliénation des propriétaires capitalistes est la condition première du socialisme, ce n'est pas le socialisme lui-même. Les rapports de production deviennent socialistes en la seule présence d'une démocratie industrielle et économique libérée de tous "artifices" avec la victoire du princupe de la démocratie dans tous les domaines de la vie sociale. Les formes parlementaires de démocratie, qu'il s'agit de abolir, plus que d'étudier, se ont été et sont un "édifice". L'application du principe de la démocratie dans le domaine économique, la véritable démocratie industrielle et économique, garantie de façon immédiate par les conseils ouvriers, les syndicats et autres organes responsables directs, efface les limites entre l' "édifice" et la "base", car tous ces organes démocratiques constituent les éléments composants de la nouvelle structure économique, des rapports de production en tant que rapports d'hommes à hommes-non pas en tant que rapports arbitraires, mais comme commencement du socialisme, qui n'est pas déterminé par les seules lois économiques, mais par le sentiment

étendre et assurer le pouvoir de l'homme sur les choses,limiter le domaine de la nécessité pour le bien de celui de la liberté.

La <u>révolution</u> est la rupture avec l'aliénation.Les anciens mécanismes du pouvoir se détruisent.Les classes s'opposent directement l'une à l'autre. Les hommes tracent eux-mêmes leur avenir,décident de situation en situation.

L'aliénation peut être vaincue dans la mesure seulement où l'autogestion s'étendra,ainsi que la participation aux décisions et la responsabilité partagée aux lieux de production,et au-delà,dans tous les domaines de la vie sociale.La conscience ne peut viser à plus d'efficacité que dans la mesure où elle devient conscience sociale,à savoir conscience démocratiquement choisie et de la sorte conscience constamment forcée à évoluer,à se corriger et à se renouveler.Les cadres dirigeants ignorent pour la plupart la véritable pensée du peuple,les éléments,justes ou erronés,présents dans sa conscience, et les interprètent d'autre part souvent arbitrairement.La conscience des dirigeants est d'un mélange de conscience juste et fausse,de telle sorte que seule une très vaste et multiple influence démocratique puisse façonner une conscience sociale progressiste.

La désaliénation des propriétaires capitalistes est la condition première du socialisme,ce n'est pas le socialisme lui-même.Les rapports de production deviennent socialistes en la seule présence d'une démocratie industrielle et économique libérée de tous "artifices"avec la victoire du principe de la démocratie dans tous les domaines de la vie sociale.Les formes parlementaires de démocratie,qu'il s'agit dé abolir,plus que d'étudier,se ont été et sont un "édifice".L'application du principe de la démocratie dans le domaine économique,la véritable démocratie industrielle et économique,garantie de façon immédiate par les conseils ouvriers,les syndicats et autres organes responsables directs,efface les limites entre l' "édifice" et la "base",car tous ces organes démocratiques constituent les éléments composants de la nouvelle structure économique,des rapports de production en tant que rapports d'hommes à hommes non pas en tant que rapports arbitraires,mais comme commencement du socialisme, qui n'est pas déterminé par les seules lois économiques,mais par le sentiment

démocratique, par l'élément humain, qui ne voit pas l'homme que comme puissance de travail, comme "force naturelle domptée" mais comme quelque chose d'intact et de complet".

C'est l'homme complet, intact ,qui constitue aujourd'hui le problème fondamental de l'art contemporain. Consciemment ou inconsciemment, l'artiste est influencé directement par l'environnement. Jusqu'à hier il était inspiré par les variations de l'âme humaine, éprouvée par les les séismes commogoniques du devenir social et historique. A partir du moment où les procédures de production condamnent cette âme au déssèchement partiel ou total, l'artiste commence à ressentir soudain un vide inexplicable. Quelle que soit son attirance intérieure envers la création, le sens de la création change de conscience. C'est à-dire qu'il ne crée pas pour le concret, mais pour l'abstrait. La société n'est pas faite de personnes concrètes, elle est une unité abstraite. L'abstrait n'a forcément ni commencement ni fin. Il n'a ni logique, ni passion, ni sentiment. Ainsi la nouvelle forme est le refus de toute forme, la nouvelle logique est l'insensé. A l'homme aliéné correspond maintenant l'art aliéné qui, sans le vouloir, contribue à l'accélération et au perfectionnement de l'alilnation. Mais la formule "art aliéné" n'est-elle pas un non-sens? L'art, s'il est aliéné, est-il encore "art"? Il faut maintenant donner au terme "art" un sens nouveau. Un tel art a fait son choix: l'homme n'a aucun espoir de briser les liens des rapports actuels qui le conduisent à la destruction de son propre visage, de son MOI, qui le font cesser d'être "complet" et "intact".

"L'homme", dit Erich From, "se trouve aujourd'hui devant un dilemme décisif _ il n'a pas à choisir entre capitalisme et communisme, mais plutôt entre une robocratie _aussi bien celle du capitalisme, que celle du changement communiste_ et un socialisme humanisto-démocratique. La plupart des données semblent montrer qu'il choisira la robocratie, ce qui signifie, à longue échelle, situations pathologiques et catastrophe. Cependant tous ces événements et ces données sont assez puissants pour exterminer la foi en la possibilité de la

logique,de la bonne volonté et la santé intérieure de l'homme.Tant que l'on pourra encore penser à des possibilités alternatives,tout ne sera pas perdu. Tant que l'on pourra délibérer,discuter entre nous et faire des plans,il y aura encore de l'espoir...".

La seule réponse à tout cela est la création. "La véritable attitude agissante de l'homme vis-à-vis de lui-même en tant qu'être authentique du genre,à savoir en tant qu'être humain",écrit Marx,"n'est possible que parce qu'en créant,il laisse paraître toutes sa puissance, _et cela seulement grâce à l'action d'ensemble de tous les êtres,comme résultat de l'histoire...".

Et Fischer ajoute à cette pensée:

"6 Jusqu'à maintenant l'homme - ou plus précisément les privilégiés par leur place dans la société-, par leur ingéniosité, leur talent, leur activité et leur esprit, _ était en mesure de marcher de pair dans une certaine mesure avec les oeuvres du genre humain, de faire abstraction de l'aliénation du monde extérieur,créé par lui-même,d'en refaire un enrichissement,un déploiement psychique,spirituel et intellectuel, en devenant ainsi plus humain.Des changements révolutionnaires et des bouleversements ont toujours été nécessaires à l'union de l'homme avec son oeuvre,pour aboutir à l'accomplissement non plus d'une "élite seule", mais de minorités de plus en plus vastes".

Rien n'est plus alarmant pour ce mécanisme que la métamorphose de l'homme "simple" en homme que les connaissances, la culture et l'intelligence ont rendu plus exigeant,avec un esprit critique plus développé.

Le "dessèchement" qui menace l'être social a gagné aussi les partis de Gauche.L'aliénation,que la Gauche est censée avoir pour but fondamental de faire disparaître, _"la révolution est la rupture avec l'aliénation"_,domine la conscience et l'attitude d'une grande part de la jeunesse surtout,de la Gauche. Et ceci surtout parce que la Gauche Officielle,à l'échelle mondiale, emmêlée dans des problèmes étatiques, économiques, syndicalistiques et théologiques, a définitivement oublié la révolution culturelle.

Il y a un seul grand problème, engendré par la procédure de la société de consommation. C'est celui de l'aliénation. Nous croyons que la création d'Un

Mouvement Culturel est nécessaire à sa résolution. Et par "mouvement culturel" nous entendons les procédures qui mettront le peuple en action, basées sur l'engagement de notre monde progressiste spirituel et scientifique.

Un nouveau système de rapports et d'activités qui mettront en contact créatif n'importe quel scientifique, créateur spirituel, artiste, facteur social, avec les forces vivantes du peuple. Il faut briser les cadres restreints imposés par le système capitaliste de production. Et qui finalement mènent le monde spirituel hors de sa réalité . On lui impose des moyens de communication basés sur le profit commercial. On transforme en marchandise le produit du travail spirituel. Les rapports capitalistes deviennent finalement le guide déterminant de la quantité et de la qualité de la communication de l'homme spirituel avec le peuple.

De l'autre côté, les mêmes rapports capitalistes considèrent le peuple comme un acheteur-consommateur. Le peuple produit et achète. Enfermé dans ce cercle vicieux, il se transforme en "objet" sabs personnalité. Le point culminant de cette procédure est le "peuple-troupeau". A savoir celui qui suit aveuglément la réclame, la mode et finalement le parti politique prévu par le système. Il ne pense plus. D'autres pensent pour lui. Toujours dans le but d'accroître, au sein du cercle production-consommation, les capitaux. L'abondance des biens spirituels et les moyens massifs de contact _ Presse, télévision et radio, éditions, disques, etc. _ alors qu'ils devraient logiquement favoriser l'épanouissement spirituel au sein des masses, au contraire, se trouvant sous le contrôle immédiat du système, tendent à l'extension de leur "déspiritualisation" et de leur "déssèchement". Et ceci parce que la loi de base de la production et de la diffusion des biens spirituels n'est pas la nécessité du contact et du dialogue entre le créateur et le peuple, mais la transformation du produit spirituel en marchandise, et par conséquent fidèle aux caractéristiques capables d'attirer le grand public.

Les conséquences sur la vie politique d'une nation sont immédiates. Le "peuple troupeau" constitue la base idéale pour toute forme de solutions anti-démocratiques, autoritaires, et naturellement de caractère ouvertement ou non fasciste. Mais de l'autre côté, l'homme d'esprit, coupé du peuple, se transforme en ins-

Mouvement Culturel est nécessaire à sa résolution. Et par "mouvement culturel" nous entendons les procédures qui mettront le peuple en action, basées sur l'engagement de notre monde progressiste spirituel et scientifique.

Un nouveau système de rapports et d'activités qui mettront en contact créatif n'importe quel scientifique, créateur spirituel, artiste, facteur social, avec les forces vivantes du peuple. Il faut briser les cadres restreints imposés par le système capitaliste de production. Et qui finalement mènent le monde spirituel hors de sa réalité . On lui impose des moyens de communication basés sur le profit commercial. On transforme en marchandise le produit du travail spirituel. Les rapports capitalistes deviennent finalement le guide déterminant de la quantité et de la <u>qualité</u> de la communication de l'homme spirituel avec le peuple.

De l'autre côté, les mêmes rapports capitalistes considèrent le peuple comme un acheteur-consommateur. Le peuple produit et achète. Enfermé dans ce cercle vicieux, il se transforme en "objet" sans personnalité. Le point culminant de cette procédure est le "peuple-troupeau". A savoir celui qui suit aveuglément la réclame, la mode et finalement le parti politique prévu par le système. Il ne pense plus. D'autres pensent pour lui. Toujours dans le but d'accroître, au sein du cercle production-consommation, les capitaux. L'abondance des biens spirituels et les moyens massifs de contact _ Presse, télévision et radio, éditions, disques, etc. _ alors qu'ils devraient logiquement favoriser l'épanouissement spirituel au sein des masses, au contraire, se trouvant sous le contrôle immédiat du système, tendent à l'extension de leur "déspiritualisation" et de leur "désséchement". Et ceci parce que la loi de base de la production et de la diffusion des biens spirituels n'est pas la nécessité du contact et du dialogue entre le créateur et le peuple, mais la transformation du produit spirituel en marchandise, et par conséquent fidèle aux caractéristiques capables d'attirer le grand public.

Les conséquences sur la vie politique d'une nation sont immédiates. Le "peuple-troupeau" constitue la base idéale pour toute forme de solutions anti-démocratiques, autoritaires, et naturellement de caractère ouvertement ou non fasciste. Mais de l'autre côté, l'homme d'esprit, coupé du peuple, se transforme en ins-

trument soumis aux oppresseurs.Et lorsqu'il collabore, il se transforme alors en propagandiste du régime _ lorsqu'il est en "désaccord",il lui est alors permis de s'adonner à ces "envolées" abstraites qui ne dérangent personne. Entre ces deux puissances génératrices,le peuple et les guides spirituels, s'installe le système qui puise sa force dans la neutralisation de ces deux facteurs qui constituent en fait la source du progrès social.

Basé sur les données ci-dessus,le Mouvement Culturel affronte le système et il est possible que celui-ci en soit désavantagé du moins dans le domaine de ses rapports avec le peuple et le créateur spirituel.De quelle façon? C'est là un problème qui doit être résolu en pratique par les intéressés eux-mêmes. Peut-on mobiliser le peuple l'ensemble des forces vivantes du peuple et du monde spirituel autour de ces nouveaux rapports? Etablir un contact direct et massif entre le peuple et les hommes d'esprit? Peut-on mettre en action le consommateur,lui faire prendre conscience de ses propres problèmes? Lui créer de nouveaux cadres au sein desquels il pourra participer à l'analyse,à la discussion,à la résolution de graves problèmes posés par l'instant historique?

Une coup sérieux serait alors porté au système. Ce ne serait naturellement pas son abolition, mais un ébranlement de sa logique. kkkkkkkkkkkkkk
La mise en contre-poids à son propre complexe de rapports,qui finalement "aliènent" le citoyen, d'une nouvelle qualité de rapports qui lui redonne sa personnalité perdue,créant des citoyens responsables, "intacts", créatifs. Parallèlement,l'ouverture d'issues pour la création spirituelle. Avec le contact direct organisé par l'initiative du peuple lui-même, le produit spirituel peut échapper au cercle commercial. C'est ainsi qu'il reprend son caractère premier; à savoir qu 'il devient l'objet d'un contact substanciel et nécessaire avec le peuple.Il s'implante dans le peuple. Il s'épanouit au sein du peuple.

Une pensée massive, une initiative d'avant-garde, se façonne. C'est elle seule qui peut nous mener aujourd'hui à la résolution du problème fondamental de l'instant historique: Quel est le caractère des contradictions au sein de la société actuelle? Quelle est la forme des rapports sociaux qui jaillissent du "devenir" historique et social contemporain? Quel est le type idéal de

trument soumis aux oppresseurs. Et lorsqu'il collabore, il se transforme alors en propagandiste du régime _ lorsqu'il est en "désaccord", il lui est alors permis de s'adonner à ces "envolées" abstraites qui ne dérangent personne. Entre ces deux puissances génératrices, le peuple et les guides spirituels, s'installe le système qui puise sa force dans la neutralisation de ces deux facteurs qui constituent en fait la source du progrès social.

Basé sur les données ci-dessus, le Mouvement Culturel affronte le système et il est possible que celui-ci en soit désavantagé du moins dans le domaine de ses rapports avec le peuple et le créateur spirituel. De quelle façon? C'est là un problème qui doit être résolu en pratique par les intéressés eux-mêmes. Peut-on mobiliser le peuple l'ensemble des forces vivantes du peuple et du monde spirituel autour de ces nouveaux rapports? Etablir un contact direct et massif entre le peuple et les hommes d'esprit? Peut-on mettre en action le consommateur, lui faire prendre conscience de ses propres problèmes? Lui créer de nouveaux cadres au sein desquels il pourra participer à l'analyse, à la discussion, à la résolution de graves problèmes posés par l'instant historique?

Une coup sérieux serait alors porté au système. Ce ne serait naturellement pas son abolition, mais un ébranlement de sa logique. La mise en contre-poids à son propre complexe de rapports, qui finalement "aliènent" le citoyen, d'une nouvelle qualité de rapports qui lui redonne sa personnalité perdue, créant des citoyens responsables, "intacts", créatifs. Parallèlement, l'ouverture d'issues pour la création spirituelle. Avec le contact direct organisé par l'initiative du peuple lui-même, le produit spirituel peut échapper au cercle commercial. C'est ainsi qu'il reprend son caractère premier; à savoir qu'il devient l'objet d'un contact substantiel et nécessaire avec le peuple. Il s'implante dans le peuple. Il s'épanouit au sein du peuple.

Une pensée massive, une initiative d'avant-garde, se façonne. C'est elle seule qui peut nous mener aujourd'hui à la résolution du problème fondamental de l'instant historique: Quel est le caractère des contradictions au sein de la société actuelle? Quelle est la forme des rapports sociaux qui jaillissent du "devenir" historique et social contemporain? Quel est le type idéal de

régime, dans lequel chaque citoyen pourra parfaire sa personnalité? En d'autres termes, comment pourrons-nous aboutir sur la voie de la révolution technologique, sans perdre ni notre liberté ni notre "visage"? Mais qu'au contraire chaque pas vers la conquête d'un niveau de vie plus élevé nous assure plus de libertés et nous dote de possibilités spirituelles plus vastes, de façon à devenir nous-mêmes, c'est-à-dire l'ensemble du peuple, maîtres et responsables de notre Destin.

L'organisation socialiste de la société n'est pas une fin en soi, mais la condition première indispensable à notre progrès vers les procédures de la Renaissance Nationale.

Avec le changement socialiste et la Renaissance, la société assure à tous ses membres le plus haut degré de liberté.

Pour atteindre ces buts élevés, des changements profonds, révolutionnaires, sont nécessaires dans deux domaines:

Premièrement, dans le domaine économique et social. Deuxièmement, dans le domaine idéologique et culturel.

La richesse nationale, les moyens de production, passent aux mains de tout le peuple.

Cependant, parallèlement, tout le peuple a déjà atteint la maturité nécessaire sur le plan idéologique et culturel pour que ce que le pouvoir populaire prendra en main constitue un moyen d'avancer sur la voie du progrès. C'est-à-dire vers les procédures de la Renaissance Nationale, par lesquelles avec le nouveau mode d'organisation de la société, chacun et tous sont prêts à s'adonner à la culture spirituelle et artistique, but final de chaque être et de chaque société.

En deux mots, la société de la Renaissance Nationale est celle des philosophes et des poètes. Des scientifiques et des artistes.

La révolution politique et culturelle devraont marcher de pair. La généralisation, l'apothéose de la révolution culturelle ne peut être atteinte que dans des conditions de liberté absolue, que seule le changement socialiste peut assurer.

Contrairement à d'autres mouvements ou systèmes qui transforment, comme le fascisme par exemple, les masses en troupeaux, ou comme le capitalisme qui

gogique, dans lequel chaque citoyen pourra parfaire sa personnalité? En d'autres termes, comment pourrons-nous aboutir sur la voie de la révolution technologique, sans perdre ni notre liberté ni notre "visage"? Mais qu'au contraire chaque pas vers la conquête d'un niveau de vie plus élevé nous assure plus de libertés et nous dote de possibilités spirituelles plus vastes, de façon à devenir nous-mêmes, c'est-à-dire l'ensemble du peuple, maîtres et responsables de notre Destin.

L'organisation socialiste de la société n'est pas une fin en soi, mais la condition première indispensable à notre progrès vers les procédures de la Renaissance Nationale.

Avec le changement socialiste et la Renaissance, la société assure à tous ses membres le plus haut degré de liberté.

Pour atteindre ces buts élevés, des changements profonds, révolutionnaires, sont nécessaires dans deux domaines:

Premièrement, dans le domaine économique et social. Deuxièmement, dans le domaine idéologique et culturel.

La richesse nationale, les moyens de production, passent aux mains de tout le peuple.

Cependant, parallèlement, tout le peuple a déjà atteint la maturité nécessaire sur le plan idéologique et culturel pour que ce que le pouvoir populaire prendra en main constitue un moyen d'avancer sur la voie du progrès. C'est-à-dire vers les procédures de la Renaissance Nationale, par lesquelles avec le nouveau mode d'organisation de la société, chacun et tous sont prêts à s'adonner à la culture spirituelle et artistique, but final de chaque être et de chaque société.

En deux mots, la société de la Renaissance Nationale est celle des philosophes et des poètes. Des scientifiques et des artistes.

La révolution politique et culturelle devraient marcher de pair. La généralisation, l'apothéose de la révolution culturelle ne peut être atteinte que dans des conditions de liberté absolue, que seule le changement socialiste peut assurer.

Contrairement à d'autres mouvements ou systèmes qui transforment, comme le fascisme par exemple, les masses en troupeaux, ou comme le capitalisme qui

veut les masses simples consommatrices,le mouvement culturel de masses réunit ses membres autour de la recherche commune de buts politiques,culturels spirituels et artistiques élevés.Il s'agit d'une marche commune vers la conquête de la responsabilité substancielle.

Un autre caractéristique de cette marche commune est son fonctionnement particulier. A savoir qu'à tous les niveaux et de toutes les manières,les membres choisissent par leur propre initiative et responsabilité les systèmes qui déterminent les rapports du groupe ou des groupes pour la sauvegarde de la substance de cette marche vers l'avant.

Ce mouvement de masses est toujours prêt à défendre les conquêtes communes. A défendre la patrie,la démocratie,la paix,le socialisme,la liberté.
Avec un sentiment tant national que international et humain.
Car la conscience, au sein du combat commun et massif, s'aiguise, s'éclaire, s'accroît. Elle est capable d'embrasser tout le milieu social. Et au-delà,tout le milieu historique.

Elle peut maintenant baigner dans les catarractes multicolores du Beau et du Vrai.L'homme arrive ainsi à la <u>plénitude</u>, qui n'a plus ce caractère irréel et unique, mais se réalise au contraire dans l'union et sur la base sociale et de groupe la plus vaste.Il n'existe véritablement pas de plus grande joie que celle donnée par le sentiment d'être uni à son prochain et à tout le monde par les mêmes grands idéaux politiques,moraux et spirituels.

Mais ce vaste mouvement de masses,plein de maturité,responsable, toujours bien informé, sans cesse renouvelé, au sein duquel le peuple, les philosophes, les scientifiques, les syndicalistes, les étudiants, les dirigeants communaux, sont réunis, non seulement acquiert une responsabilité politique,mais prend un jour conscience du fait qu'il a la première et unique responsabilité. Ce mouvement au sein de l'usine, dans les campagnes, les écoles, les magasins, l'armée, les quartiers, le théâtre, la commune, l'état, impose son propre pouvoir. Le pouvoir de tout le peuple. Car il s'identifie naturellement au mouvement pour le changement social. En d'autres termes, le mouvement culturel se trans-

vent les masses simples consommatrices, le mouvement culturel de masses réunit ses membres autour de la recherche commune de buts politiques, culturels spirituels et artistiques élevés. Il s'agit d'une marche commune vers la conquête de la responsabilité substantielle.

Un autre caractéristique de cette marche commune est son fonctionnement particulier. A savoir qu'à tous les niveaux et de toutes les manières, les membres choisissent par leur propre initiative et responsabilité les systèmes qui déterminent les rapports du groupe ou des groupes pour la sauvegarde de la substance de cette marche vers l'avant.

Ce mouvement de masses est toujours prêt à défendre les conquêtes communes.
A défendre la patrie, la démocratie, la paix, le socialisme, la liberté.
Avec un sentiment tant national que international et humain.
Car la conscience, au sein du combat commun et massif, s'aiguise, s'éclaire, s'accroît. Elle est capable d'embrasser tout le milieu social. Et au-delà, tout le milieu historique.

Elle peut maintenant baigner dans les cataractes multicolores du Beau et du Vrai. L'homme arrive ainsi à la plénitude, qui n'a plus ce caractère irréel et unique, mais se réalise au contraire dans l'union et sur la base sociale et de groupe la plus vaste. Il n'existe véritablement pas de plus grande joie que celle donnée par le sentiment d'être uni à son prochain et à tout le monde par les mêmes grands idéaux politiques, moraux et spirituels.

Mais ce vaste mouvement de masses, plein de maturité, responsable, toujours bien informé, sans cesse renouvelé, au sein duquel le peuple, les philosophes, les scientifiques, les syndicalistes, les étudiants, les dirigeants communaux, sont réunis, non seulement acquiert une responsabilité politique, mais prend un jour conscience du fait qu'il a la première et unique responsabilité. Ce mouvement au sein de l'usine, dans les campagnes, les écoles, les magasins, l'armée, les quartiers, le théâtre, la commune, l'état, impose son propre pouvoir. Le pouvoir de tout le peuple. Car il s'identifie naturellement au mouvement pour le changement social. En d'autres termes, le mouvement culturel se trans-

forme ne fait plus qu'un avec le mouvement politique pour le changement profond qui nous mènera à la Renaissance Nationale.
Il est évident que cette marche,cette procédure exclut la répétition du phénomène bien connu qui est aujourd'hui devenu la règle: à savoir la monopolisation du pouvoir par la direction politique avec l'éloignement parallèle des masses non seulements des centres de décisions, mais du fonctionnement responsable et substanciel lui-même de la vie quotidienne.

L'initiative du "devenir" social et historique échappe aux mains des masses et passe définitivement et de façon absolue aux mains des dirigeants. Mais les masses redeviennent elles aussi un ensemble sans consistance,sans visage et sans unité qui évolue conformément aux ordres et aux directives donnés par la direction des mécanismes. La politique,l'idéologie,l'information,l'esthétique, le jugement et la décision sont d'abord "remachés" par la direction, et de dette "nourriture" remachée et digérée on donnera aux masses la part que décidera la direction des mécanismes.

Ainsi la philosophie,l'esthétique,la science deviennent les fidèles serviteurs du pouvoir.D'un pouvoir qui devient peu à peu une fin en soi. Alors que les masses deviennent le prétexte d'une prétendue mission historique et la justification du pouvoir. Ceci nous amenant au dessèchement progressif de la Pensée, des Lettres et des Arts,dont, comme nous l'avons dit, la conquête par l'ensemble du peuple et le développement vertigineux _sur une base nouvelle_ constitue la quintessence de la transformation socialiste.

Une nouvelle civilisation devra naître. Aussi important que celui de la Grèce Antique et de la Renaissance Italienne.

Mais cette civilisation non seulement n'est pas née, mais même les civilisations locales-nationales existantes sont devenus des pièces de musée. Et tout cela parce que le mouvement de masses,privé de sa quintessence, c'est-à-dire de son contenu culturel, a perdu l'une de ses constituants les plus importants.

La direction politique,de son côté,ignorant ou condamnant la révolution culturelle, est devenue direction de mécanismes. Le stalinisme était le résultat logique de la condamnation à mort du mouvement culturel _ qui aurait amené la

forme ne fait plus qu'un avec le mouvement politique pour le changement profond qui nous mènera à la Renaissance Nationale.

Il est évident que cette marche,cette procédure exclut la répétition du phénomène bien connu qui est aujourd'hui devenu la règle: à savoir la monopolisation du pouvoir par la direction politique avec l'éloignement parallèle des masses non seulement des centres de décisions, mais du fonctionnement responsable et substanciel lui-même de la vie quotidienne.

L'initiative du "devenir" social et historique échappe aux mains des masses et passe définitivement et de façon absolue aux mains des dirigeants. Mais les masses redeviennent elles aussi un ensemble sans consistance,sans visage et sans unité qui évolue conformément aux ordres et aux directives donnés par la direction des mécanismes. La politique,l'idéologie,l'information,l'esthétique, le jugement et la décision sont d'abord "remachés" par la direction, et de cette "nourriture" remachée et digérée on donnera aux masses la part que décidera la direction des mécanismes.

Ainsi la philosophie,l'esthétique,la science deviennent les fidèles serviteurs du pouvoir.D'un pouvoir qui devient peu à peu une fin en soi. Alors que les masses deviennent le prétexte d'une prétendue mission historique et la justification du pouvoir. Ceci nous amenant au dessèchement progressif de la Pensée, des Lettres et des Arts,dont, comme nous l'avons dit, la conquête par l'ensemble du peuple et le développement vertigineux _sur une base nouvelle_ constitue la quintessence de la transformation socialiste.

Une nouvelle civilisation devra naître. Aussi important que celui de la Grèce Antique et de la Renaissance Italienne.

Mais cette civilisation non seulement n'est pas née, mais même les civilisations locales-nationales existantes sont devenus des pièces de musée. Et tout cela parce que le mouvement de masses,privé de sa quintessence, c'est-à-dire de son contenu culturel, a perdu l'une de ses constituants les plus importants.

La direction politique,de son côté,ignorant ou condamnant la révolution culturelle, est devenue direction de mécanismes. Le stalinisme était le résultat logique de la condamnation à mort du mouvement culturel _ qui aurait amené la

révolution culturelle.

De même aujourd'hui, chaque direction politique révolutionnaire qui ignore l'existence substancielle et la nécessité d'une présence unifiée et responsable à l'avant-scène de la vie et du combat du mouvement culturel de masses, se condamne elle-même au rôle de direction de mécanismes.

Et elle est prête à devenir elle aussi une nouvelle forme de pouvoir hyperconcentrationnaire, hors du peuple et au-dessus de lui, qui à son tour condamne le peuple au rôle de l'observateur-exécutant passif et impuissant d'ordres supérieurs.

La vraie révolution ne peut être assurée par le seul changement de la structure du pouvoir.

Aujourd'hui, où que l'on tourne le regard, on constatera que la structure du pouvoir s'appuie sur le profond abîme qui sépare les minorités qui décident et les masses qui exécutent.

Il est donc temps que la direction politique de la Gauche voie avec sérieux et responsabilité le mouvement culturel. Ce qui signifie qu'elle ne devra pas en tenir compte à l'occasion dans le seul but de l'utiliser. Mais l'étudier avec justesse et le voir comme la quintessence du mouvement politique massif lui-même. Et comme la seule garantie comme quoi les masses prendront conscience de leur force et de leur responsabilité au sein de la dynamique du mouvement culturel et seront prêtes après-demain, ayant acquis la maturité nécessaire, à conquérir et à diriger tous les centres de décisions. Sans "L'aide" d'intermédiaires indésirables...

MIKIS THEODORAKIS

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ.

Οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης προσανατολίζονται ἀργά ἀλλά σταθερά καί ἀποφασιστικά πρός τά Ἀριστερά.

Δέν εἶναι μόνο τά φαινόμενα τῶν ἐκλογῶν -'Ιταλία-Πορτογαλλία-Γαλλία- ἀλλά κάτι πολύ πιό βαθύ καί πλατύ.Στήν Σουηδία λ.χ. πού μόλις προχτές νικήθηκαν οἱ σοσιαλδημοκράτες,σήμερα ἡ Δεξιά ἔχει γίνει σχεδόν ξανά μειοψηφία.'Ενῶ στή Γερμανία ὅπου ὅπως φαίνεται ὁ ἰμπεριαλισμός ἔχει καί πάλι στρέψει ὅλη τήν προσοχή του προσπαθῶντας νά τήν ξανακάνει ἐπιθετικό προγεφύρωμα τῶν πιό μαύρων δυνάμεων,φουντώνει ἕνα πλατύ κίνημα διαμαρτυρίας μέ βάση τήν προοδευτική νεολαία πού αὐτή τή στιγμή ἔχει σάν πρῶτο της στόχο τά πυρηνικά ἐργοστάσια.

Αὐτή ἡ στροφή πρός τά 'Αριστερά εἶναι γενική.Δηλαδή σημειώνεται σέ χῶρες μέ διαφορετική οἰκονομική καί πολιτική κατάσταση."Οπου ὅμως ὑπάρχει ἕνας κοινός παρανομαστής: ὁ καπιταλισμός.Παρατηροῦμε ἐπίσης ὅτι ὅσο πιό τέλεια λειτουργεῖ ἡ κοινωνία τῆς καταναλώσεως,πού ἀποτελεῖ τό ἀριστούργημα τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος,τόσο οἱ λαοί γίνονται περισσότερο θλιμμένοι καί δυστυχισμένοι.Τόσο τά ψυχικά τραύματα παίρνουν ἐνδημικό χαρακτήρα."Ετσι πού ὅλο καί περισσότεροι ἄνθρωποι νά βάζουν τό ἐρώτημα: "Ποῦ πᾶμε; 'Ο εὐρωπαϊκός καπιταλισμός ἀναγκάσθηκε τελικά,κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν μαζῶν,νά ἀναπροσαρμόσει πολλές φορές τήν τακτική του.Οἱ ἐπενδύσεις τῶν ΗΠΑ -πού εἶναι περίπου τά κεφάλαια πού κλέβουν ἀπό τούς νοτιοαμερικάνους- βοήθησαν τήν εὐρωπαϊκή κεφαλαιοκρατία νά δημιουργήσει τά γνωστά "

τά "οἰκονομικά θαύματα" πού τελικά ὁρισμένοι λαοί -βλέπε σήμερα τήν Ἰταλία- τά πληρώνουν πολύ ἀκριβά. Ὑπάρχουν ὅμως καί χῶρες ὅπως λ.χ. οἱ σκανδιναυϊκές ὅπου οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουν σοβαρές κατακτήσεις. Ὅμως καί ἐκεῖ - θά λέγαμε προπαντός ἐκεῖ- οἱ λαοί δυστυχοῦν. Γιατί τελικά τόσο τό οἰκονομικό ἐπίπεδο ὅσο καί οἱ ἐλευθερίες δέν τούς ὁδηγοῦν πουθενά! Ἀντίθετα αἰσθάνονται ὅτι εἶναι πιασμένοι σέ δόκανο. Ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένοι νά τρέχουν ἀδιάκοπα πίσω ἀπό τίς <u>τεχνικές ἀνάγκες</u> πού ἀδιάκοπα δημιουργεῖ ἡ καπιταλιστική οἰκονομία γιά νά ἀναγκάζει τόν πολίτη νά μήν κάνει τίποτε ἄλλο παρά νά παλεύει ἀσταμάτητα γιά νά τίς ἱκανοποιήσει.

Ἐπομένως μποροῦμε νά ποῦμε μέ βεβαιότητα ὅτι τό καπιταλιστικό σύστημα ἔχει ἱστορικά χρεωκοπήσει ἐκεῖ ἀκριβῶς πού θά νόμιζε κανείς ὅτι ἔχει θριαμβεύσει! Δηλαδή στίς χῶρες πού λειτουργοῦν ἄψογα οἱ δημοκρατικοί θεσμοί -κοινοβούλιο, συνδικάτα, κοινωνικές ἀσφαλίσεις, ὑγεία, παιδεία- καί πού κατά κάποιο τρόπο γιά μᾶς πού ἔχουμε ἀκόμα τόσο πολλά προβλήματα νά λύσουμε θά μποροῦσαν νά εἶναι ἰδανικά πρότυπα. <u>Κι'αὐτό γιατί δέν λύνει τό βασικό ἀνθρώπινο πρόβλημα τῆς βαθειᾶς καί μοναδικῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ ἀνθρώπου πού μόνο μιά νέου τύπου κοινωνία μπορεῖ νά πραγματοποιήσει.</u>

Ἔτσι ἡ συνειδητοποίηση ἀπό ὅλες καί περισσότερες μάζες ὅτι ὁ καπιταλισμός τελικά τίς παγιδεύει ὁδηγεῖ τούς λαούς τῆς Εὐρώπης σέ ἀναζήτηση τῆς λύσης τοῦ βασικοῦ τους προβλήματος πρός τήν Ἀριστερά.

Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη διαπίστωση.

Ἡ ἀμέσως ἑπόμενη διαπίστωση ἀφορᾶ τήν ἴδια τήν Ἀριστερά. Ἡ εὐρωπαϊκή Ἀριστερά -κομμουνιστές, σοσιαλιστές καί ἐξτρεμιστές- δέν φαίνεται ὅτι εἶναι ἕτοιμη νά ἀνταποκριθεῖ σ'αὐτό τό κίνημα τῶν μαζῶν. Ἡ κρίση πού χαρακτηρίζει τήν ἑλληνική Ἀριστερά εἶναι γενική. Στή Σουηδία οἱ φιλοσοβιε-

τικοί κομμουνιστές δημιούργησαν νέο Κομμουνιστικό Κόμμα.Στήν 'Ισπανία φαίνεται ότι προετοιμάζεται έπίσης κάτι τέτοιο.Σέ άντίστροφη κίνηση όμάδες μαοϊκών άποσπώνται άπό τά νομοταγή πρός τό Πεκίνο κομμουνιστικά κόμματα καί όργανώσεις.Σάν άντίστροφη τάση θά πρέπει έπίσης νά θεωρηθεί καί ή συνάντηση στή Μαδρίτη τών τριών "μεγάλων" τοῦ Εύρωπαϊκοῦ Κομμουνισμοῦ,όπου χαρακτηρίστηκε σά ληξιαρχική πράξη τής γέννησης τοῦ "εύρωκομμουνισμοῦ".

Μποροῦμε νά ποῦμε ότι τά προβλήματα πού συγκλονίζουν αύτή τή στιγμή τήν Εύρωπαϊκή 'Αριστερά είναι δύο.

Τό πρῶτο άφορᾶ τή σχέση τῶν ΚΚ μέ τά δύο διεθνή κέντρα τοῦ κομμουνισμοῦ:τή Μόσχα καί τό Πεκίνο.'Η σχέση αύτή ύπαγορεύεται βασικά άπό τόν διεθνιστικό χαρακτήρα τής 'Αριστεράς.Τό "Κομμουνιστικό Μανιφέστο" κάλεσε τούς προλετάριους όλων τῶν χωρῶν νά ένωθοῦν καί νά παλέψουν γιά τή σοσιαλιστική έπανάσταση.Στήν σκέψη τοῦ Μάρξ καθώς καί όλων τῶν κλασσικῶν τοῦ μαρξισμοῦ, ή έπανάσταση είχε όχι μόνο διεθνιστικό χαρακτήρα άλλά καί διεθνή διάσταση. 'Ο ίδιος ό Λένιν όραματίζονταν καί πάλευε γιά τήν έπανάσταση τῶν λαῶν τής Εύρώπης μέ βάση τήν προχωρημένη καπιταλιστικά Γερμανία.Μετά τήν νίκη τής έπανάστασης στή Ρωσία καί τήν Κίνα δημιουργήθηκε στήν άρχή ένα καί σέ συνέχεια δύο σοσιαλιστικά στρατόπεδα.Είναι λοιπόν φυσικό καί αύτονόητο οί κομμουνιστές,όπου καί άν βρίσκονται,νά θέλουν τήν ένότητα δράσης καί γενικότερα τή συνεργασία μέ τόν ένα ή τόν άλλον μεγάλο άξονα τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ.Χωρίς ένα γερό διεθνή ίδεολογικό άξονα θά ήταnn ούτοπία νά παλέψεις τόν ίμπεριαλισμό.'Η κρίση λοιπόν τής Εύρωπαϊκής 'Αριστεράς όφείλεται κατά τή γνώμη μου στό γεγονός ότι μίλησαν γιά "πολυκεντρισμό" χωρίς νά ξεκαθαρίσουν μέ σαφήνεια τί σημαίνει αύτό.

"Αλλοι τό έρμήνευσαν σάν "ίσότιμη σχέση" μέσα στόν ένα ή τόν άλλο διεθ-

νή κομμουνιστικό άξονα."Αλλοι,σάν πλήρη ανεξαρτοποίηση κυρίως απέναντι στά ισχυρά κέντρα: Μόσχα ή Πεκίνο.Σάν αποτέλεσμα ήρθε ή διάσπαση καί πολυδιάσπαση τών κομμουνιστώνκαί ή αδυναμία γενικότερα τής 'Αριστεράς νά διαδραματήσει τόν ρόλο πού σήμερα οι μάζες περιμένουν μέ άγωνία νά διαδραματήσει.Θεωρώ τούς κομμουνιστές πού ακολουθούν πιστά τήν παληά παράδοση -δηλαδή στενή συνεργασία καί πίστη στό ρόλο τής Σοβιετικής Ένωσης- ότι ακολουθούν μιά λογική γραμμή.Λογική μέσα στά πλαίσια τής αρχής ότι ένα ΚΚ δέν μπορεί νά βρίσκεται έξω από μιά διεθνή συσπείρωση κομμάτων.Σήμερα ή διεθνής συσπείρωση γύρω από τή Σοβιετική Ένωση εκτός τών άλλων προσδίδει στά κόμματα πού τήν ακολουθούν τό κύρος μιάς πράξης ρεαλιστικής.'Η Σοβιετική Ένωση αποτελεί μιά ισχυρή ιστορική πραγματικότητα.Είναι σέ θέση όχι μόνο νά άμυνθεί αλλά καί νά νικήσει.'Ακολουθώ τή Σοβιετική Ένωση σημαίνει ότι ακολουθώ ένα δρόμο πού έχει δυνατότητες επιτυχίας.Ένα δρόμο ρεαλιστικό.Φυσικά σημαίνει επίσης καί προπαντός ότι <u>πιστεύω στό Σοβιετικό πρότυπο - στή σοβιετική κοινωνία- σέ ό,τι γίνεται μέσα εκεί</u>.Μπορώ νά έχω ορισμένες επιφυλάξεις ή αντιρρήσεις."Ομως μόνο γιά δευτερεύοντα θέματα.Στή γενική γραμμή -στά γενικά πλαίσια,λειτουργίες-μεθόδους,είμαι απολύτως σύμφωνος".

"Ομως ή τελευταία δεκαετία έδειξε ότι ή πλειοψηφία τών ευρωπαίων κομμουνιστών -γιά νά περιοριστούμε σ'αυτούς- δέν συμμερίζεται στήν άποψη αυτή.

Χωρίς νά υποτιμά τόν ιστορικό ρόλο τής Σοβιετικής Ένωσης καθώς καί τήν τεράστια συνεισφορά της τόσο στόν αγώνα κατά τού φασισμού όσο καί στήν πάλη τών λαών κατά τού ιμπεριαλισμού πιστεύει ότι ή ανεξαρτοποίηση τού ευρωπαϊκού κομμουνιστικού κινήματος σέ σχέση μέ τή Σοβιετική Ένωση γίνεται αναγκαία κυρίως γιατί ή <u>πραγματικότητα τής Ευρώπης</u> -οικονομική καί τεχνολογική ανάπτυξη,πολιτικό καί πολιτιστικό επίπεδο,δημοκρατικές κατακ-

τήσεις,-σάν ἀποτέλεσμα τόσο ἱστορικῆς παράδοσης,ὅσο καί καρπός τῆς πάλης τῶν ἐργαζομένων,μέ πρωτοπορεία τούς κομμουνιστές,ἔχει φορτήσει τίς μάζες μέ <u>ὁράματα μιᾶς ἐντελῶς νέας ποιότητας</u>,πού ξεπερνοῦν τά ὁποιαδήποτε ἐπιτεύγματα τῶν λαῶν τῆς 'Ανατολικῆς Εὐρώπης.

Καί ἐδῶ μπαίνουμε στό δεύτερο πρόβλημα πού συγκλονίζει τήν Εὐρωπαϊκή 'Αριστερά.<u>Εἶναι τό πρόβλημα τῆς μετατροπῆς σέ ἰδεολογική πλατφόρμα καί σέ συνέχεια σέ πολιτική πράξη αὐτῆς τῆς ποιοτικῆς φόρτησης τῶν μαζῶν τῆς Εὐ</u>ρώπης.Δηλαδή πρόβλημα <u>περιεχομένου</u> καί <u>μορφῆς</u>.Σήμερα ὁ "εὐρωκομμουνισμός" ἤ "εὐρωσοσιαλισμός" εἶναι μόνο λέξεις.

"Ηρθαν μήπως τυχαῖα; "Η ὁπορτουνιστικά; "Οχι! 'Αντίθετα ἐκφράζουν τήν ἀναζήτηση ἀπό τίς ἐργαζόμενες μάζες,μέ πρωτοπορεία τούς κομμουνιστές, μιᾶς διεξόδου ἀπό τό ἀδιέξοδο.Γιατί:

α-'Η τυφλή ἀντιγραφή τοῦ σοβιετικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό εἶναι ἀδιέξοδο.Εἶναι ρεαλιστική μέν,γιατί μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ κάτω ἀπό ὁρισμένες ἱστορικές συγκυρίες."Ομως θά ὁδηγήσει ὅποιον λαό τήν ἐφαρμόσει σέ νέα ἀδιέξοδα.

β- <u>'Η ἄρνηση τοῦ σοβιετικοῦ δρόμου χωρίς τή χάραξη ἑνός νέου δρόμου -μέ διεθνῆ διάσταση- ὁδηγεῖ ἐπίσης σέ ἀδιέξοδο.</u>

'Η τραγωδία γιά τήν 'Αριστερά γεννήθηκε ἀπό τή στιγμή πού ἡ ἀναζήτηση ἑνός νέου δρόμου ὁδήγησε καί ὁδηγεῖ σέ σφοδρή ἀντίθεση πρός τή Σοβιετική "Ενωση ἤ τήν Κίνα.

"Ομως αὐτός ὁ "νέος δρόμος" δέν θά μποροῦσε νά σταθεῖ ἄν ἔλειπαν ἡ Σοβιετική "Ενωση καί ἡ Κίνα.Μόνο ἐπειδή ὑπάρχουν αὐτές οἱ δυό δυνάμεις ἀντιμέτωπες στόν ἰμπεριαλισμό εἶναι δυνατόν νά δημιουργηθεῖ ἕνας νέος ἰδεολογικός ἄξονας <u>-σάν συνέχεια καί ὁλοκλήρωση τῆς σοβιετικῆς καί κινεζικῆς</u>

επανάστασης-ποὺ ἀνεξάρτητος μὲν ἀλλὰ μὲ ἀδελφικὴ συνεργασία μὲ ὅλο τὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο,νὰ μπορέσει νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν ὡριμότητα καὶ τὴ συνθετότητα τῶν προβλημάτων τῶν σημερινῶν μαζῶν.Κυρίως τῆς Εὐρώπης. Δηλαδὴ ἐμεῖς θὰ πρέπει νὰ κατανοήσουμε ὅτι μέσα στὸ σημερινὸ διεθνὴ συσχετισμὸ δυνάμεων ἕνα ἐπαναστατικὸ κίνημα τῆς 'Αριστερᾶς τῆς Εὐρώπης,μὲ κύριο ἀντίπαλο τὴν οἰκονομικὴ ὀλιγαρχία καὶ τὸν ἰμπεριαλισμό,ἔχει δυνατότητες ἐπιτυχίας,στὸ βαθμὸ ποὺ πέρα ἀπὸ τὴ δική του δυναμική,ἡ Σοβιετικὴ "Ενωση καὶ ἡ Κίνα θὰ μποροῦν νὰ ἐξουδετερώσουν ἄμεση καὶ δυναμικὴ ἰμπεριαλιστικὴ ἐπέμβαση.

'Ενῶ οἱ σοβιετικοὶ καὶ οἱ κινέζοι θὰ πρέπει ἀπὸ τὴν πλευρά τους νὰ κατανοήσουν ὅτι ἕνα εὐρωπαϊκὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα εἶναι ἀδύνατο νὰ πετύχει νὰ γίνει κίνημα μαζῶν ἂν δὲν ἀποκτήσει ἀπόλυτη αὐτοτέλεια καὶ ἀνεξαρτησία.

Αὐτὸς ὁ "νέος δρόμος" γιὰ μιὰ νέα Εὐρώπη τοῦ Δημοκρατικοῦ Σοσιαλισμοῦ δὲν περικλείει στὶς γραμμές του μόνο τοὺς κομμουνιστές.Καὶ ἄλλες δυνάμεις ἔρχονται σιγά-σιγὰ νὰ προστεθοῦν.Σοσιαλιστὲς-σοσιαλδημοκράτες-προοδευτικοὶ καθολικοί.'Η συμπαράταξη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀπαιτεῖ ὅλο καὶ πιὸ πολὺ τὴν βαθειὰ ἀλλαγή,δηλαδὴ τὴ γνήσια ἐπανάσταση στὴν Εὐρώπη,εἶναι τόσο πλατειὰ ποὺ ἐπηρεάζει πολιτικὲς δυνάμεις ποὺ ὡς τὰ χτὲς ἦσαν παγιδευμένες ἀπὸ τὸν καπιταλισμό.

* * *

'Η δυστυχία τοῦ ἀπλοῦ πολίτη στὸ μέσα τοῦ καπιταλιστικοῦ θαύματος καὶ ἡ αὐξανόμενη πεποίθησή του ὅτι ὁ καπιταλισμὸς τὸν ὁδηγεῖ σὲ ψυχικὸ θάνατο – ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά,ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ ἄρνησή του νὰ ἀκο-

λουθήσει μαζικά καί δυναμικά τίς σημερινές ἡγετικές δυνάμεις τῆς εὐρωπαΐκῆς Ἀριστερᾶς ἔχουν βασικά τήν ἴδια αἰτία: Ὅτι δηλαδή τόσο τό καπιταλιστικό σύστημα,ὅπως τό ζεῖ,ὅσο καί τό σοσιαλιστικό ὅπως τοῦ τό περιγράφουν καί ὅπως τό ζοῦν ἄλλοι λαοί,δέν δίνουν λύση στό βασικό του πρόβλημα. Δηλαδή τῆς τέλειας ἀπελευθέρωσης ποῦ μπορεῖ νά τήν πετύχει μέ τήν ἀνύψωσή του στό ἐπίπεδο μιᾶς ὁλοκληρωμένης πνευματικῆς-ἠθικῆς καί ψυχικῆς προσωπικότητας,ποῦ μόνο ἕνας νέος τύπος κοινωνικῶν σχέσεων μπορεῖ νά πετύχει.Καί ὄχι μόνο σχέσεων ἀλλά καί περιεχόμενου ζωῆς.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ξεχωρίζω δυό βιβλία ποῦ ἀπασχολοῦν σήμερα κυρίως τή γαλλική κοινή γνώμη.

Τό πρῶτο εἶναι τοῦ GARAUDY: "Γιά ἕνα διάλογο ἀνάμεσα στούς πολιτισμούς".Τό δεύτερο ,τοῦ JACQUES ATTALI,"Θόρυβοι" -ὁ ATTALI,οἰκονομολόγος, ἀποτελεῖ κορυφαῖο στέλεχος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος-.
Καί οἱ δύο πολιτικοί διανοητές νομίζω ὅτι προσπαθοῦν νά διεισδύσουν στήν οὐσία τοῦ προβλήματος τῆς σημερινῆς Ἀριστερᾶς ποῦ ὅπως εἶπα συνδέεται μέ τήν ἀναζήτηση ἑνός"νέου δρόμου" ποῦ θά ἀναθεωρηθεῖ ἀπό τά θεμέλιά της τήν ἀντίληψη ποῦ κληρονομήσαμε γιά τήν ἱεράρχηση τῶν ἀξιῶν ποῦ τελικά ὁλοκληρώνουν τόν ἄνθρωπο,τόν βοηθοῦν νά ἐπικοινωνήσει μέ τούς ἄλλους,τόν κάνουν δημιουργικό καί εὐτυχισμένο.Γιά τόν GARAUDY δέν ὑπάρχει οὔτε "ἑλληνικό θαῦμα" οὔτε "θαῦμα τῆς Ἀναγέννησης".

Ἡ παληά ἀντίληψη γιά τίς σχέσεις ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τή φύση, τόν ἄνθρωπο καί τόν ἄνθρωπο,καί τόν ἄνθρωπο καί τό θεό ἀντικαταστάθηκε ἀπό μιά ἰδεολογία ποῦ θεμελίωνε τήν πρακτική τῆς "ἀγορᾶς",δηλαδή τά πλαίσια τῆς νέας κοινωνίας ποῦ δημιουργηθήκανε,καί ποῦ κυριαρχεῖται ἀπό τόν ἀνταγωνισμό καί τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους.

'Η σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση,χαρακτηριστικὸ τῆς 'Αναγέννησης, εἶναι μιὰ σχέση κατακτητῆ πρὸς ὑπόδουλο.

'Η σχέση ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπο ἔγινε σχέση ἀτομικιστικὴ ἀπ'ὅπου γεννήθηκε ὁ ἐπιχειρηματίας.Θέληση γιὰ κέρδη καὶ δύναμη ποὺ ὁδήγησε τοὺς κονκισταδόρες στὴ ληστεία καὶ καταστροφὴ ἠπείρων καὶ πολιτισμῶν.

'Η 'Αναγέννηση ἐγκατέστησε ἐπίσης μιὰ νέα σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θεό.'Ηταν ἴσως τὸ πιὸ θετικό της σημεῖο γιατὶ σὲ ἀντίθεση πρὸς τοὺς παληοὺς δογματιστὲς προσπάθησε νὰ ὑψώσει τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου.

Γιὰ πρώτη φορὰ ὁ κόσμος δὲν παρουσιάζεται σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἀπαντήσεις ἀλλὰ ἀντίθετα σὰ μιὰ σειρὰ ἐρωτήσεις.

'Ο ἄνθρωπος σὰν ἄτομο παύει νὰ αἰσθάνεται ἐκμηδενισμένος.'Η ἐπιβεβαίωση τοῦ ἀτομικισμοῦ ἔχει κεφαλαιώδη σημασία.

Τέλος ἀρχίζει ἡ Τεχνικὴ Κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στὴ φύση μὲ ὅλες τὶς θετικὲς καὶ ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις.

Αὐτὴ ἡ κυριαρχικὴ τάση ὁδηγεῖ ἀναγκαστικὰ στὸν περιορισμὸ τῶν ἰδεοκρατικῶν συνορῶν τῆς γνώσης. 'Η ἰδέα εἶναι τώρα ἐργαλεῖο ποδηγέτησης τῆς φύσης ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. 'Ο μονοδιάστατος ἄνθρωπος ὅπως τὸν συνέλαβε ἡ σωκρατικὴ γνωσιολογία ἐπιβάλλεται τώρα μέσα στὴ μεγάλη περιπέτεια τῆς 'Αναγέννησης.'Η θέληση γιὰ κέρδος καὶ δύναμη χαρακτηριστικὰ τοῦ καπιταλισμοῦ ποὺ μόλις τότε γεννιέται εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο λειτουργεῖ στὴν πράξη ὁ ρασιοναλισμός.

'Απὸ δῶ καὶ στὸ ἑξῆς ἔχουμε μιὰ νέα θρησκεία ποὺ στηρίζεται σ'ἕνα δίχως ὅρια ἐρεθισμὸ τῆς ἐπιθυμίας καὶ ποὺ διαδέχεται τὴ θρησκεία τῆς ὑποταγῆς.Σ'αὐτὸ τὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ XXου αἰώνα ζοῦμε μιὰ βαθειὰ κρίση τῆς δυτικῆς κουλτούρας καὶ τῆς φαουστικῆς ἐξέλιξης ποὺ ἐνέπνευσε.

Αὐτό τό φαουστικό μοντέλο γεννήθηκε μαζί μ'αὐτό πού ἀποκαλοῦμε δυτική 'Αναγέννηση πού δέν εἶναι μόνο φαινόμενο πολιτιστικό ἀλλά καί ἡ ταυτόχρονη γέννηση τοῦ καπιταλισμοῦ καί τοῦ κολονιαλισμοῦ.
Τοῦ καπιταλισμοῦ,δηλαδή μιᾶς κοινωνίας πού δημιούργησε τόν μονοδιάστατο δυτικό ἄνθρωπο: αὐτόν πού θέλει νά ἱκανοποιήσει τή θέλησή του γιά δύναμη καί κέρδος μέσα ἀπό τήν ἀδιάκοπη ἐξέλιξη τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς.
Τοῦ κολονιαλισμοῦ,δηλαδή μιᾶς δυτικῆς κοινωνίας πού φιλοδοξεῖ νά κάνει αὐτό τόν ἄνθρωπο-τεχνίτη ὑποδειγματικό,μέτρο γιά κάθε πρᾶγμα,τό μοναδικό κέντρο τῆς ἱστορικῆς πρωτοβουλίας,τό μοναδικό δημιουργό ἀξιῶν καί κατά συνέπεια ἀρνητή καί καταστροφέα ὅλων τῶν πολιτισμῶν τῶν μή-δυτικῶν,ὅλων τῶν διαφορετικῶν τρόπων σκέψης καί ζωῆς,κάθε διαφορετικῆς ἀντίληψης γιά τίς σχέσεις ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τή φύση,μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους, μέ τό θεῖο.

'Ο Φάουστ εἶναι τό δραματικό σύμβολο τῆς δυτικῆς μας κουλτούρας."Ηδη ἀπό τά τέλη τοῦ 16ου αἰώνα ὁ CHRISTOPHER MARLOWE μᾶς ἔδινε τόν πυρῆνα τοῦ νέου πολιτισμοῦ:

"Φάουστ μέ τό δυνατό σου μυαλό
γίνε θεός
γίνε κύριος καί ἐξουσιαστής
ὅλων τῶν στοιχείων...".

Αὐτό πού θἄλεγε μισό αἰώνα ἀργότερα ὁ DESCARTES ὅταν ὑποσχότανε ὅτι θἄρθει μιά "ἐπιστήμη πού θά μᾶς κάνει κύριους καί κάτοχους τῆς φύσης"."Ετσι ἀπό τόν 16ο ἕως τά τέλη τοῦ 20ου αἰώνα ἡ ἐξέλιξη τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ βασίστηκε σέ τρεῖς ἀρχές:

1-<u>'Η ἀρχή τῆς προτεραιότητας τῆς δράσης καί τῆς ἐργασίας</u>,σάν ἀξίας

βασικής.Πουριτανοί καί Γιανσενίνοι είχαν σάν θρησκεία τήν έργασία.'Ο Μαρξισμός γεννήθηκε πάνω σ'αύτό τό "χώμα".'Ο Μάρξ όφείλει στήν άγγλική πολιτική οίκονομία τοῦ ADAM SMITH καί τοῦ RICARDO πού δέν έβλεπαν τόν άνθρωπο παρά μόνο σάν ένας έργάτη καί ένα καταναλωτή,τήν άντίληψη γιά τήν πρωταρχική άξία τής έργασίας,καί τή σύλληψη τής κοινωνίας σάν μιᾶς όργάνωσης τής έργασίας.'Από τόν SAINT-SIMON άπόστολο τής βιομηχανικής κοινωνίας, δανείζεται ένα φαουστικό όραμα γιά τό σοσιαλισμό.

"Έτσι στή Δύση αύτή ή μονοδιάστατη έξαρση τής έργασίας είναι ταυτόχρονα άστική κληρονομιά καί σύλληψη σοσιαλιστική.'Ως τό τελευταίο τέταρτο τοῦ 20ου αίώνα,καί συγκεκριμμένα ώς τά 1968,ή άρχή κατά τήν όποία ό άνθρωπος όλοκληρώνεται μόνο μέσα στή δράση καί τήν έργασία πολύ σπάνια άμφισβητήθηκε.Μετά τά 1968,τότε πού έκφράστηκαν μέ έξαρση οί άξίες τής γιορτής -"FETE"- όπως έπίσης οί άξίες τοῦ χοροῦ σάν συμβόλου πράξης ζωής, δηλαδή ή όλοκλήρωση καί τελείωση μέ κινήσεις πού δέν έξυπηρετοῦν ούτε κάποια χρησιμότητα ούτε κάποιο πρωτόκολο,όπως αύτές τής έργασίας ή τής εύγένειας, όπως αύτές πού μᾶς έπιβάλλονται άπό τά έξω,άπό τή μηχανή ή άπό τίς κοινωνικές συμβατικότητες,άλλά έκείνες τής ποίησης καί τής έλεύθερης δημιουργικότητας,ή όπως έλεγε ό Νίτσε: "έκεῖνες τοῦ Διόνυσου παρά έκεῖνες τοῦ 'Απόλλωνα".

2-'Η δεύτερη άρχή τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ή άρχή τής πρωταρχικότητας τής λογικής.Μποροῦμε νά τή διατυπώσουμε ώς έξής: ή λογική μπορεῖ νά έπιλύσει όλα τά προβλήματα καί τά μόνα πραγματικά προβλήματα εἶναι μόνο έκεῖνα πού μπορεῖ νά λύσει ή έπιστήμη.

'Ο έπιστήμονας καί ό τεχνοκράτης θέτουν πάντα τό έρώτημα τοῦ πῶς; , καί ποτέ τοῦ γιατί;

Μέσα σέ μιά τέτοια μονοδιάστατη σύλληψη,τό πνεῦμα ἀρκεῖται μόνο στή λογική.'Η ἀγάπη,ἡ πίστη,ἡ ποίηση δέν ἔχουν θέση.Ξεχνᾶμε ἀκόμα τό ὅτι ἡ τρέλλα εἶναι τό ἁλάτι πού ἐμποδίζει τή λογική νά σαπίσει.Μ'αὐτή τήν ἀντίληψη οἱ γάλλοι φοιτητές στά 1968 ἔγραφαν στούς τοίχους:" "Ας γίνουμε λογικοί."Ας ζητήσουμε τό ἀδύνατο".

Μέσα στήν ἀνθρώπινη ἱστορία ξεχωρίζουμε τρεῖς βασικές περιόδους:

α-Τότε πού ἡ δύναμη τῆς φύσης ξεπερνᾶ τή δύναμη τοῦ ἀνθρώπου,ὁπότε ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά παλέψει γιά νά ἐπιζήσει

β-Τότε πού ἡ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου ξεπερνᾶ τή δύναμη τῆς φύσης καί

γ-τότε πού -ὅπως συμβαίνει μετά τό δεύτερο ἥμισυ τοῦ 20ου αἰώνα- <u>ἡ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου ξεπερνᾶ τή δύναμη τοῦ ἀνθρώπου.</u>

Στήν τελευταία περίοδο,πού μόλις ἄρχισε,δέν εἴμαστε σέ θέση νά προδιαγράφουμε πραγματικούς σκοπούςκαί στόχους οὔτε νά δαμάσουμε <u>τά μέσα</u> πού διαθέτουμε.

"Ετσι αὐτός ὁ πολιτισμός πού εἶναι βασισμένος ἐπάνω σ'αὐτές τίς τρεῖς βάσεις:

-πού μειώνουν τόν ἄνθρωπο καθώς τόν καταδικάζουν στήν ἐργασία καί τήν κατανάλωση

-πού ἐλαττώνουν τό πνεῦμα καί τήν εὐφυΐα

-πού ὑποτάσσουν τό ἄπειρο στό ποσοτικό,ἕνας τέτοιος πολιτισμός εἶναι καλά ἐξοπλισμένος γιά νά αὐτοκτονήσει!

Αὐτοκτονία γιατί δέν ὑπάρχει προοπτική - στόχοι - τελικοί σκοποί, ὅπως τό ἀποδεικνύει ἡ φυγή τῶν ἐφήβων μέ τά ναρκωτικά καί τίς αὐτοκτονίες πού εἶναι περισσότερες στά πιό πλούσια κράτη.Αὐτοκτονία γιατί ὑπάρχει <u>κατάχρηση μέσων</u>, ὅπως τό ἀποδεικνύει ἡ προοπτική γιά τήν ἐπικείμενη ἐξάν-

τληση τῶν φυσικῶν ἀποθεμάτων καί ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος. Συνέπειες φυσικές ἀπό μιά ἀντίληψη πού δέν βλέπει τή φύση παρά μόνο σά μιά δεξαμενή καί ἀποθήκη καί πού διαθέτει τά μέσα νά τήν καταστρέφει καί στίς δυό της ὄψεις.

3-Ἡ τρίτη ἀρχή τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀρχή κατά τήν ὁποία τό ἄπειρο εἶναι καθαρά ποσοτικό.

Ἡ ἀνάπτυξη εἶναι μιά ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς καί τῆς κατανάλωσης καθαρά ποσοτική.

Στό ὄνομα αὐτῆς τῆς ἀρχῆς οἱ κοινωνίες μας λειτουργοῦν στή βάση τοῦ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο μόνο ἐκεῖνο πού εἶναι τεχνικά δυνατό νά γίνει. Εἴτε πρόκειται γιά ἀτομικά ὅπλα, ὅλο καί πιό δυνατά, αὐτοκίνητα ἤ ἀερόπλάναπού πᾶνε ὅλο καί πιό γρήγορα, ἀκόμα καί γιά νά μήν πᾶνε πουθενά.

Στό ὄνομα αὐτῆς τῆς ἀρχῆς οἱ κοινωνίες μας οἱ λεγόμενες "ἀνεπτυγμένες" λειτουργοῦν σύμφωνα μέ τήν παληά ἀρχή τῶν σοφίστων. Δηλαδή νά δημιουργοῦμε ἀνάγκες καί ἐπιθυμίες τεχνιτές καί ἀρρωστημένες, γιά νά παράγουμε σέ συνέχεια τά μέσα μέ τά ὁποῖα θά τίς ἱκανοποιήσουμε.

Στό σημεῖο αὐτό ὁ Ροζέ Γκαρωντύ μᾶς δίνει τήν μόνη δυνατή προοπτική.

Ἡ ἀνάπτυξη στήν πρωταρχική της σύλληψη εἶναι καταρχήν στό ἐπίπεδο τοῦ ἀτόμου ἡ ἄνθηση ὅλων του τῶν δυνατοτήτων: δυνατότητες φυσικές ἀνάπτυξης τοῦ κορμιοῦ του, τῆς δύναμης καί τῆς εὐλυγισίας του. Δυνατότητες πνευματικές γιά δημιουργία, κριτική καί συμμετοχή στό δημιουργικό ἔργο τῆς ἀνθρωπότητας καί στίς κριτικές ἀναλύσεις ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Τοῦ παρελθόντος καί τοῦ παρόντος. Συμμετοχή δημιουργική καί κριτική πού ἀποτελεῖ τήν κουλτούρα. Δυνατότητες πνευματικές γιά ἀδελφικές σχέσεις καί σχέσης

ἀγάπης με' τούς ἄλλους. Γιά ὁμαδική συμμετοχή γιά τόν καθένα, ὑπεύθυνο, σέ ἔργα κοινά, πού ὁδηγοῦν σέ ἕνα ἐλεύθερο μέλλον χωρίς σύνορα. Δυνατότητες γιά διαρκή συμμετοχή τοῦ ἀνθρώπου σ'αὐτή τή δημιουργική πράξη, πρωταρχική καί ἀσταμάτητη, πού ἀπό μέσα της ξεπηδᾶ ἡ παρουσία του θείου μέσα στόν ἄνθρωπο.

'Η πραγμάτωση αὐτῆς τῆς ἀνάπτυξης καί ἐξέλιξης τῶν ἀτόμων ἔχει σάν προϋπόθεση τήν ἀνάπτυξη μέσα στήν ὁλοκληρωμένη κοινωνία, δομῶν σχέσεων καί κάνουν πού θά ἐπιτρέπουν σέ κάθε στάδιο καί ἐπίπεδο, τήν μέγιστη ἀνάπτυξη αὐτῶν τῶν δυνατοτήτων: Παραγωγή καί διανομή τῶν ἄμεσων ἀγαθῶν -τροφή, κατοικία ρουχισμός κλπ.- ἔτσι πού νά μήν ἀποτελοῦν ἐμπόδιο οἱ πρωταρχικές ἀνάγκες τῆς ζωῆς ἀλλά ἀντίθετα ἡ ἄμεση ἱκανοποίησή τους νά προσφέρει μιά ὑγειή βάση γιά τό ξεδίπλωμα τῶν ἄλλων διαστάσεων τῆς ζωῆς τῶν πολιτιστικῶν καί τῶν πνευματικῶν.

Κοινωνικές σχέσεις πού νά ἐπιτρέπουν τήν μέγιστη συμμετοχή τοῦ καθενός στήν ἐπεξεργασία καί πραγματοποίηση κοινῶν προγραμμάτων ἔτσι πού νά μή δημιουργοῦνται τόσο βαθειές διαφορές καί τόσο σκληρές συγκρούσεις ὅπου οἱ πιό ἀδύνατοι τσακίζονται ἤ τραυματίζονται.

Μέ μιά λέξη μιά κοινωνία πού νά ἐγγυᾶται στόν καθένα τήν ἐλευθερία, τήν εὐθύνη καί τά μέσα γιά τήν προσωπική του ἀνάπτυξη σέ ἁρμονία μέ τήν γενική ἀνάπτυξη. 'Αντίθετα μ'αὐτό τό ὅραμα -μ'αὐτή τήν ἑρμηνεία τῆς ἔννοιας "ἀνάπτυξη"- οἱ σημερινές δυτικές κοινωνίες ἀποκαλοῦν "ἀνάπτυξη" μόνο τήν ποσοτική αὔξηση τῆς παραγωγῆς καί κατανάλωσης χωρίς καμμιά σύνδεση μέ μιά προοπτική - ἕνα σχέδιο ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ, ἤ μέ μιά νέα ποιότητα ζωῆς.

Σήμερα οἱ κοινωνίες καί οἱ λαοί συγκρίνονται καί ἱεραρχοῦνται μόνο μέ βάση τό "ἀκαθάριστο ἐθνικό εἰσόδημα". Αὐτός ὁ προσδιορισμός τοῦ ὅρου

"ἀνάπτυξη" στηρίζεται πάνω στήν ἀρχή κατά τήν όποία ή οἰκονομική ἀνάπτυξη εἶναι τό μοναδικό κριτήριο γιά νά ἐκτιμήσουμε ὅλες τίς ἄλλες μορφές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ὅπως ἐπίσης ὅτι αὐτή ἡ ἀνάπτυξη δέν προσδιορίζεται παρά μόνο ποσοτικά καί ἔξω ἀπό κάθε ἀνθρώπινη διάσταση. Μόνο ἀπό τήν τεχνική της ἀποτελεσματικότητα, ἀκόμα καί ἄν εἶναι καταστροφική καί μόνο ἀπό τήν κοινωνική της ὀργάνωση, ἀκόμα καί ἄν εἶναι καταπιεστική καί ἀλλοτριωτική. Καί ὁ Γκαρωντύ θέτει τό ἐρώτημα: Αὔξηση τοῦ κέρδους ἤ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου;

Μέσα σ' αὐτή τήν κριτική τοποθέτηση τοῦ γάλλου μαρξιστή ἀπέναντι στή σύγχρονη κοινωνία βρίσκεται ἡ ἀγωνία τῆς σύγχρονης εὐρωπαϊκῆς 'Αριστερᾶς πού καλεῖται ὅλο καί πιό πιεστικά νά προβεῖ σέ τελικές ἱστορικές ἐπιλογές.

'Από τήν πλευρά του πάλι ὁ JACQUES ATTALI ὑπογραμμίζει ὅτι ὁ πολιτικός ἀγώνας ἔχει ἠλίθια παγιδευτεῖ μέσα σ' "ἕνα ἀσήμαντο καί στεῖρο οἰκονομισμό. Κι' αὐτός μέ τή σειρά του προσπαθεῖ νά ἐπισημάνει τό οὐσιαστικό στοιχεῖο γιά μιά στρατηγική ἀποτελεσματική πού θά γεννήσει μιά κοινωνία πραγματικά καινούργια.

Οἱ σκέψεις τοῦ γάλλου οἰκονομολόγου πού εἶναι ἕνας ἀπό τούς στενότερους συνεργάτες τοῦ Μιττεράν, προκάλεσε ζωηρή ἔκπληξη.

Γιατί γιά πρώτη ἴσως φορά ἕνας φιλόσοφος καί μάλιστα οἰκονομολόγος θεωρεῖ τόν θόρυβο-ἦχο-μουσική σά βασικά στοιχεῖα στή διαμόρφωση τοῦ ἱστορικοῦ γίγνεσθαι.

Πρέπει νά μάθουμε νά κρίνουμε τήν κοινωνία πιό πολύ μέ βάση τούς θορύβους-ἤχους της, τήν Τέχνη της καί τούς γιορτασμούς της παρά μέ βάση τίς στατιστικές της, μᾶς λέει.

'Από τήν ἄλλη πλευρά ἡ μουσική ἄϋλη ἀπόλαυση πού ἔγινε ἐμπόρευμα

ἔρχεται νά προαναγγείλει τήν κοινωνία τοῦ ἄϋλου πού πουλιέται,τῆς κοινωνικῆς σχέσης πού ἐνωποιεῖται μέσα στό χρῆμα.

Προαναγγέλει γιατί εἶναι προφητική.Γιατί περιέχει πάντοτε μέσα στίς δομές της τήν ἀναγγελία τοῦ αὔριο.Εἶναι μπροστά μας,ὑπάρχει γιά νά μᾶς κάνει ν'ἀκοῦμε τήν ἀλλαγή.Μᾶς βοηθάει νά ἀνακαλύψουμε τή νέα ποιότητα,τή νέα δυναμική πού θά ἀντικαταστήσει μιά σύγχρονη κοινωνική θεωρία πού εἶναι παγιδευμένη καί θνησιγενής.

* * *

Συμπερασματικά πιστεύω ὅτι μέσα ἀπό τό σημερινό πολιτικό χάος καί ἰδεολογική σύγχυση πού χαρακτηρίζει τή σημερινή Εὐρώπη καθώς καί τή διαφορετική ποιότητα προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει κάθε λαός,ξεκαθαρίζουν σιγά-σιγά οἱ μεγάλοι ἄξονες πού γύρω τους θά πολωθοῦν τελικά οἱ κοινωνικές καί πολιτικές δυνάμεις.

Ἡ πρώτη συσπείρωση ἀφορᾶ τίς πολιτικές δυνάμεις πού ὑπηρετοῦν καί ἐκφράζουν τόν καπιταλισμό.Μέσα στή παράταξη αὐτή πραγματοποιεῖται μιά σχετική διαφορόποίηση ἀνάμεσα σέ κεῖνες πού εἶναι τελείως ὑποταγμένες στά μεγάλα Μονοπώλεια καί τόν ἰμπεριαλισμό καί σέ κεῖνες πού προσπαθοῦν νά ἀποκτήσουν κάποια ἀνεξαρτησία κινήσεων ἐξυπηρετώντας βασικά ὅσο καί ὅποιο τοπικό κεφάλαιο παραμένει ἀκόμα ἔξω ἀπό τόν ἀπόλυτο ἔλεγχο τῶν ὑπερατλαντικῶν οἰκονομικῶν τράστ.Μέσα στήν παράταξη αὐτή θά πρέπει νά συμπεριληφθοῦν ἀκόμα καί οἱ ρεφορμιστές σοσιαλδημοκράτες πού δέν ἐγκαταλείπουν τή βασική δομή τῆς καπιταλιστικῆς λειτουργίας.

Ἡ δεύτερη συσπείρωση θά γένει γύρω ἀπό κεῖνες τίς δυνάμεις τῶν κομ-

μουνιστῶν ποῦ θά μείνουν ὡς τό τέλος 100/ο πιστοί στό σοβιετικό ἤ τόν κινέζικο πρότυπο καί ἄξονα ἔχοντας συνδέσει χωρίς καμμιά ἐπιφύλαξη τήν ἐξέλιξη τοῦ κομμουνισμοῦ καί γενικότερα τῆς 'Αριστερᾶς μέ τήν στρατηγική καί τακτική τῶν δυό μεγάλων χωρῶν τοῦ κομμουνισμοῦ.

Τέλος ἡ τρίτη συσπείρωση θά πραγματοποιηθεῖ ἀνάμεσα σέ κεῖνες τίς δυνάμεις κυρίως τῆς 'Αριστερᾶς -Κομμουνιστές καί Σοσιαλιστές- ποῦ ἀπορίπτουν καί μάχονται τό καπιταλιστικό σύστημα ποῦ ἔχουν κύριο μέτωπο τόν ἐπιθετικό ἰμπεριαλισμό καί ποῦ ἐκτιμώντας στή σωστή της βάση τήν ἱστορική σημασία ἀπό τήν παρουσία καί δύναμη τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου θέλουν ἐντούτοις νά χαράξουν ἕνα ἐντελῶς "νέο δρόμο" ἀνεξάρτητο ποῦ θά διανοίγει μιά ρεαλιστική προοπτική γιά ὅλους τούς λαούς τῆς Εὐρώπης ποῦ νά στηρίζεται στά πραγματικά οἰκονομικά,κοινωνικά,πολιτικά καί πολιτιστικά ἐπίπεδα καί ἀνάγκες τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.Μέ ἄλλα λόγια χρειάζεται ἡ "διεθνής" τῆς Εὐρώπης ποῦ θά δώσει περιεχόμενο -στρατηγική καί τακτική- στό λεγόμενο "εὐρωκομμουνισμό" ἤ "εὐρωσοσιαλισμό".Μόνο ἡ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ νέου ἄξονα σέ Εὐρωπαϊκό τουλάχιστον ἐπίπεδο,αὐτή ἡ νέα "διεθνής",μπορεῖ νά ὁδηγήσει σέ ἕνα οὐσιαστικό ξεπέρασμα τῆς κρίσης τῆς 'Αριστερᾶς γιατί θά ξεκαθαρίσει τελικά καί πάνω σέ μιά βάση ρεαλιστική τίς δυνάμεις ποῦ σήμερα καλύπτονται πίσω ἀπό συγκεχυμένες θεωρίες.

Καί μόνο ἡ νέα "διεθνής" σέ εὐρωπαϊκό ἐπίπεδο μπορεῖ νά δώσει ἀκτινοβολία καί κῦρος στούς κομμουνιστές καί ἄλλους 'Αριστερούς ποῦ σήμερα δέν ἐντάσσονται σέ κανέναν ἀπό τούς μ εγάλους παγκόσμιους ἄξονες.

Γιά νά ἀποκτήσουν λαϊκή βάση θά πρέπει νά δείξουν στό λαό ὅτι ἀπέναντι στούς καπιταλιστές ποῦ ἔχουν πίσω τους τίς ΗΠΑ καί τούς κομμουνιστές ποῦ ἔχουν πίσω τους τή Σοβιετική Ἕνωση,αὐτοί στηρίζονται πάνω σ'ἕνα καινούρ-

γιο ἰσχυρό ἄξονα,δηλαδή τίς δυνάμεις τοῦ Εὐρωσοσιαλισμοῦ.

Προσφέρουν στό λαό μιά βιώσιμη ρεαλιστική προοπτική πραγματικά ἐπαναστατική,γιατί μέ τή συμπαράσταση ὅλων τῶν προοδευτικῶν ἀναγεννητικῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης εἶναι δυνατόν νά ἀντιμετωπισθεῖ νικηφόρα ὁ καπιταλισμός-ἰμπεριαλισμός χωρίς ἡ νέα κοινωνία νά κινδυνεύει νά παγιδευτεῖ ἀπό μοντέλα καί διαδικασίες πού οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης θεωροῦν ξεπερασμένα καί ἀρνητικά σέ σχέση μέ τά ἐπίπεδα τῶν δικῶν τους κοινωνικῶν καί ἄλλων κατακτήσεων.

Πιστεύω ὅτι γιά νά δημιουργηθεῖ ὁ τρίτος ἄξονας εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιστρατευτοῦν καταρχήν ὅλες οἱ στρατευμένες πνευματικές δυνάμεις πού ἔχουν ἤδη ἐργαστεῖ καί ἐργάζονται γιά τήν ἀναζήτηση αὐτοῦ τοῦ νέου τύπου σοσιαλισμοῦ μέ "ἀνθρώπινο πρόσωπο" ἤ μέ "ἐθνικά χρώματα" τοῦ "εὐρωκομμουνισμοῦ" κλπ.

Γι'αὐτό καί ἡ παράθεση ἀποσπασμάτων ἀπό τίς τελευταῖες ἐργασίες τοῦ Γκαρωντύ καί τοῦ 'Ατταλί εἶναι ἐνδεικτική.Κυρίως γιατί μέσα ἀπό τόν προβληματισμό αὐτῶν τῶν δυό παραγόντων τῆς γαλλικῆς 'Αριστερᾶς μπαίνουν νομίζω μέ σαφήνεια οἱ πραγματικοί στόχοι ἑνός κινήματος γιά τό Σοσιαλισμό στό ὕψος τῆς 'Εποχῆς μας.

Ἄρθρο στό Βῆμα 1976-2-7

Μίκης Θεοδωράκης

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης προσανατολίζονται ἀργά ἀλλά σταθερά καί αἰσθητικά πρός τήν Ἀριστερά. Δέν εἶναι μόνο τά φαινόμενα τοῦ Νότου (Ἰταλία - Πορτογαλλία - Γαλλία) ἀλλά κάτι πολύ πιό βαθύ καί γενικό. Στή Σουηδία γιά πολύ [illegible] μόλις πρόσφατα νικήθηκαν οἱ σοσιαλδημοκράτες, ὅμως ἡ Δεξιά ἔχει μιά σχεδόν βαριά μειοψηφία. Ἐνῶ στή Γερμανία ἀκόμα ὅπως φαίνεται ὁ ἰμπεριαλισμός ἔχει καί πάλι [illegible] ἔξω ἀπό τήν προσοχή του προσπαθώντας νά [illegible] ἀπό φανατικούς ἐπιθέσεις προερχόμενες ἀπό τίς [illegible] δυνάμεις, φανερώνει ἕνα γενικό κίνημα διαμαρτυρίας (στή βάση) ἀπό προοδευτική ἰδεολογία πού αὐτή οἱ δυνάμεις ἔχει στό κέντρο στόχο τά [illegible] ἐργοστάσια.

Αὐτή ἡ στροφή πρός τήν Ἀριστερά εἶναι γενική. Δηλαδή σημειώνεται σέ χῶρες μέ διαφορετική οἰκονομική καί πολιτική κατάσταση. Ὅπου ὅμως ὑπάρχει ἕνας κοινός παρονομαστής: ὁ καπιταλισμός..

Παρατηροῦμε ἐπίσης ὅτι ὅσο πιό τέλεια λειτουργεῖ ἡ κοινωνία τῆς καταναλώσεως πού ἀποτελεῖ τό ἀριστούργημα τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος, τόσο οἱ λαοί γίνονται πιό [illegible] θλιμμένοι,

καί δυστυχισμένος. Τόσα τά ψυχικά τραύματα
πάνω στόν ελληνικό χαρακτήρα. Έτσι πού όλο
καί περισσότεροι άνθρωποι νά βάζουν τό ερώτημα:
«πού πάμε;» Ο ευρωπαϊκός καπιτα-
λισμός
αναγκάστηκε τελικά κάποτε
νά αφήσει τό πιό μακρύ καί αναπροσαρμόσει
πολλές φορές τήν τακτική του. Οι επεμβάσεις
τών ΗΠΑ (πού είναι πολλοί τά
κεφάλαια πού κέρδισαν από τήν νοτιοαμε-
ρικάνικη) βοήθησαν τήν ευρωπαϊκή μεγαλοαστική
νά δημιουργήσει τά γνωστά «οικονομικά θαύματα»
πού τελικά ορισμένοι λαοί (βλέπε
Γερμανία, Ιταλία) τά πλήρωσαν πολύ
ακριβά. Υπάρχουν όμως καί λαοί όπως
οι Λατινοαμερικάνικοι όπου οι εργαζόμενοι έχουν
σοβαρές καταστάσεις, όπως καί εδώ —
θά έλεγα περισσότερο εδώ — οι λαοί
δυστυχούν. Γιατί τελικά ~~δέν έχουν τί νά~~
~~τής κάνουν τις εξελίξεις πού πέρασαν~~,
τόσο τό οικονομικό έλλειμμα
όσο καί οι εξελίξεις δέν τούς οδηγούν πουθενά!
Αισθάνονται, αισθάνονται ότι είναι
πεταμένοι στό δύσκολο — ότι είναι υποχρεωμένοι
νά πετύχουν εκπλήξεις μέσα από τις
τεχνικές ανάγκες πού αδικούνε

δημιουργεῖ ἡ καπιταλιστικὴ οἰκονομία
γιὰ νὰ ἀναγκάσει τὸν πολίτη νὰ ~~[illegible]~~ -
μὴ κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ δουλεύει
ἀσταμάτητα γιὰ νὰ τὴν ἱκανοποιήσει.
Ἑπομένως μποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ βεβαιότητα
ὅτι [illegible] τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα
ἔχει ἰδανικὰ χρεωκοπήσει ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ
θὰ νόμιζε κανεὶς ὅτι ἔχει θριαμβεύσει! Διότι
στὶς χῶρες ποὺ λειτουργοῦν ὁμαλὰ οἱ δημοκρατικοὶ
θεσμοί (κοινοβούλιο - συνδικάτα - κοινωνικὲς
συντάξεις - ὑγεία - παιδεία) καὶ ποὺ
κατὰ κάποιο τρόπο γιὰ μᾶς ποὺ ἔχουμε
ἀκόμα τόσα πολλὰ προβλήματα ~~[illegible]~~
νὰ λύσουμε θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι
ἰδανικὰ πρότυπα, ~~[illegible] ποὺ [illegible]~~
~~[illegible] Ἐκεῖ ἀναφαίνεται ὅτι ἡ σοσιαλιστικὴ~~
~~κοινωνία ποὺ ἀποτελεῖ τὸ [illegible] ἴσως~~
~~[illegible] στὴ καπιταλιστικὴ ἀντίληψη εἶναι~~
~~[illegible] νὰ βγάλουμε συμπεράσματα χρήσιμα.~~
Ἐκεῖ ὅμως φαίνεται τὸ βασικὸ αὐθεντικὸ
πρόβλημα δηλ. τὸ πρόβλημα τῆς βαθειᾶς καὶ μοναδικῆς ἀποξένωσης
τοῦ ἀνθρώπου ποὺ μόνο μιὰ νέου τύπου
κοινωνία μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσει.
Ἔτσι ἡ [illegible] ἀνεκπλήρωτη ὅπως
ὅλες καὶ προσωπικές μαζὶ ὅτι [illegible]

ἡ καπιταλιστική τεχνική τῆς παραγωγῆς ὁδηγεῖ στή φθορά τῆς Ἐνώσεως σέ ἀναμόρφωση τῆς φύσης τοῦ βασικοῦ της προβλήματος μέσα στήν Ἀριστερά.

Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη διαπίστωση.

Ἡ δεύτερη σημαντική διαπίστωση ἀφορᾶ στήν ἴδια τήν Ἀριστερά. Ἡ Εὐρωπαϊκή Ἀριστερά (κομμουνιστική, σοσιαλιστική καί ἐξτρεμιστική) δέν φαίνεται ὅτι εἶναι ἕτοιμη νά ἀνταποκριθεῖ σ' αὐτό τό κίνημα τῶν μαζῶν. Ἡ κρίση πού χαρακτηρίζει τήν ἐπίσημη Ἀριστερά εἶναι γενική. Στή Σουηδία οἱ φιλοσοβιετικοί κομμουνιστές δημιούργησαν νέο Κομμουνιστικό Κόμμα. Στήν Ἰσπανία φαίνεται ὅτι προετοιμάζεται ἐπίσης κάτι τέτοιο. Τό ἀντίστοιχο κίνημα ὁμάδων μαοϊκῶν ἀποσπῶνται ἀπό τά νομοταγῆ μέσα στό σύστημα κομ. κόμματα καί ὀργανώσεις. Στήν ἀντίθεση ταύτη θά πρέπει ἐπίσης νά θεωρηθεῖ καί ἡ σύγκρουση τοῦ Μαρσέ πού τριῶν "μεγάλων" τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κομμουνισμοῦ, ὅπως χαρακτηρίσθηκε σάν ψυχρολουσία πράξη στή γέννηση τοῦ "Εὐρωκομμουνισμοῦ".

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ στη Μπουρδιέ και πολλά όλα τα προβλήματα που σημειώνουν αυτοί οι σημερινοί της Ευρωπαϊκής Αριστεράς είναι δύο.

Το πρώτο αφορά τη σχέση με ΚΚ. με τα δύο διεθνή κέντρα του κομμουνισμού: τη Μόσχα και το Πεκίνο. Η σχέση αυτή υπαγορεύεται βασικά από το διεθνιστικό χαρακτήρα της Αριστεράς. ~~[illegible]~~

Το "Κομμουνιστικό Μανιφέστο", ~~[illegible]~~ κάλεσε τους προλετάριους όλων των χωρών να ενωθούν και να παλέψουν για τη σοσιαλιστική επανάσταση. Στη σκέψη του Μαρξ, καθώς και όλων των κλασικών του μαρξισμού, η επανάσταση ~~[illegible]~~ είχε όχι μόνο διεθνιστικό χαρακτήρα αλλά και διεθνή διάσταση. Ο ίδιος ο Λένιν, δραματοποιώντας και πίστευε για την επανάσταση σε φάση στην ~~[illegible]~~ Ευρώπη με βάση την προχωρημένη καπιταλιστική Γερμανία. Μετά τη νίκη της επανάστασης ~~[illegible]~~ στη Ρωσία και την Κίνα διαμορφώθηκαν στην αρχή ένα και στη συνέχεια δύο σοσιαλιστικά στρατόπεδα. Είναι λοιπόν φυσικό και αυτονόητο οι κομμουνιστές, όπου κι αν βρίσκονται, να θέλουν την ενότητα δράσης και γενικότερα τη συνεργασία με το ένα ή το άλλο

μεγάλο ἄξονα τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ.
Χωρίς ἕνα γερό διεθνή ἰδεολογικό
ἄξονα θά ἦταν οὐτοπία
καί παράλογη τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.
Ἡ κρίση λοιπόν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀριστερᾶς
ὀφείλεται κατά τή γνώμη μου στό
γεγονός ὅτι μίλησαν γιά "πολυκεντρισμό"
χωρίς νά διευκρινίσουν τί σημαίνει
τί σημαίνει αὐτό.
Ἄλλοι τό ἑρμήνευσαν σάν "ἰσότιμη σχέση"
μέσα στό ἕνα ἤ τό ἄλλο διεθνές κομμουνιστικό
κέντρο. Ἄλλοι, σάν πλήρη ἀνεξαρτητοποίηση
ἄξονα — Ἄλλοι, σάν πλήρη ἀνεξαρτητοποίηση
κυρίως ἀπέναντι στά ἰσχυρά κέντρα: Μόσχα
ἤ Πεκίνο. Ἔτσι ἀποτέλεσμα
ἦταν ἡ διάσπαση καί ἡ πολυδιάσπαση
τοῦ κομμουνισμοῦ καί ἡ ἀδυναμία γενικότερα
τῆς Ἀριστερᾶς νά διαδραματίσει τόν
ρόλο πού ζητοῦσαν οἱ μάζες
στρεμμένων στήν ἀγωνία νά διαδραματίσει.
Δηλαδή τῆς κομμουνιστικῆς πού ἀπορροφοῦν
αὐτοί πού παιχνίδι παράδοση — δηλαδή
στενή συνεργασία καί ἴσως στό ρόλο
σέ ἕνα "ἕνωση — ὅτι

αποφυγούν μιά λογική γραμμή. Λογική μόνο
στό πλαίσιο ότι αρχή ότι ένα ΚΚ δεν
μπορεί νά βρίσκεται έξω από μιά διεθνή
συνείδηση κομμάτων. Σήμερα η διεθνής
συνείδηση μόνο από αι Σοβ. Ένωση
~~[illegible]~~ αυτή του έργου.
προσδίδει στά κόμματα που στην αποφυγούν
το κύρος μιάς τάξης επαναστατικής.
Η Σοβ Ένωση αποτελεί μιά ισχυρή
ιστορική πραγματικότητα. Είναι δε θέση
όχι μόνο να αμυνθεί αυτή και να
νικήσει. Αποφυγή τη Σοβ. Ένωση
σημαίνει ότι αποφυγή ένα δρόμο
που έχει διαπιστώσει ιστορίες. Ένα
δρόμο επαναστατικό. Φυσικά σημαίνει
ίσως και προπαντός ότι μπορώ στο Σοβιετικό
κράτος — στη σοβιετική κοινωνία —
ότι όλα γίνονται μόνο εκεί. Μπορώ
να έχω ορισμένες επιφυλάξεις ή
αντιρρήσεις. Όμως μόνο με δευτερεύοντα
θέματα. Στη γενική γραμμή — στο
γενικό πλαίσιο, μεταρρύθμισης — μεγάλης
είναι αποφάσεις σύμφωνο.

Ὅμως ἡ γερμανική δημοκρατία ἔδειξε ὅτι ἡ ἡγεμονοφοβία τῶν Εὐρωπαίων κομμουνιστῶν — για νά στηριχθοῦμε σ' αὐτό — δέν συμμερίζεται τήν ἄποψη αὐτή.
Χωρίς νά ὑποτιμᾶ τόν ἱστορικό ρόλο τῆς Σοβ. Ἕνωσης καθώς καί τήν τεράστια συνεισφορά της τόσο στόν ἀγώνα κατά τοῦ φασισμοῦ ὅσο καί στή πάλη τοῦ λαοῦ κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ πιστεύει ὅτι ἡ ἀνεξαρτοποίηση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κομμ. κινήματος σέ σχέση μέ τή Σοβ. Ἕνωση γίνεται ἀναγκαία κυρίως γιατί ἡ πραγματικότητα στή Εὐρώπη — οἰκονομική καί τεχνολογική ἀνάπτυξη, πολιτικό καί πολιτιστικό ἐπίπεδο, δημοκρατικές κατακτήσεις — πού ἀποτέλεσμα τόσο ἱστορικῆς παράδοσης, ὅσο καί καρπός τῆς πάλης τῶν ἐργαζομένων, μέ πρωτοπορεία τούς κομμουνιστές, ἔχει φορτίσει τίς μάζες μέ ὁράματα μιᾶς ἐντελῶς νέας κοινωνίας, πού διαφέρουν τά ὁποιαδήποτε συστήματα τοῦ λαοῦ τῆς Ἀνατ. Εὐρώπης.
Καί ἐδῶ μπαίνουμε στό δεύτερο πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει ἡ Εὐρωπαϊκή Ἀριστερά.

Εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς μεταστροφῆς τῆς ἰδεολογικῆς πλατφόρμας καὶ τῆς συνέχισης τῆς πολιτικῆς πράξης αὐτῆς τῆς πολιτικῆς φόρμουλας τοῦ μαρξισμοῦ τῆς Εὐρώπης. Δηλαδὴ πρόβλημα περιεχομένου καὶ μορφῆς. Σήμερα ὁ "εὐρωκομμουνισμός" ἢ "εὐρωσοσιαλισμός", εἶναι μόνο μέρος.

~~[illegible]~~

Λέχθηκαν μήπως τυχαῖα; Ἢ ὁπορτουνιστικά; Ὄχι! Ἀντίθετα ἐκφράζουν τὴν ἀναζήτηση ἀπὸ τῆς ἐργαζόμενης μάζας, μὲ πρωτοπορεία τῆς κομμουνιστές, μιᾶς διεξόδου ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο. Γιατί: ~~[illegible]~~

α) Ἡ πρώτη ἀντιγραφὴ τοῦ σοβιετικοῦ δρόμου πρὸς τὸ σοσιαλισμό, εἶναι ἀδιέξοδο. Εἶναι ρεαλιστικὴ μὲν γιατὶ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ κάτω ἀπὸ ὁρισμένες ἱστορικὲς συγκυρίες. Ὅμως θὰ ὁδηγήσει, ὅποιος καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσει, σὲ ~~[illegible]~~ νέα ἀδιέξοδα.

β) Ἡ ἄρνηση τοῦ σοβιετικοῦ δρόμου χωρὶς τὴ χάραξη ἑνὸς νέου δρόμου (~~θ~~ μὲ διεθνὴ διάσταση) ὁδηγεῖ ἐπίσης

Τὰ ἀδιέξοδα.

Ἡ πραγματικότητα γιὰ τὴν Ἀριστερὰ γεννιέται ἀπὸ τὶς στιγμὲς ποὺ ἡ ἀναζήτηση ἑνὸς νέου δρόμου ὁδηγοῦν καὶ ὁδηγεῖ σὲ ἀπροσδόκ. ἀντιθέσεις μετὰ τὴ Σοβ. Ἕνωση ἢ τὴν Κίνα.

Ὅμως αὐτὸς ὁ "νέος δρόμος" δὲν θὰ μποροῦσε νὰ σταθεῖ ἂν ἔλειπαν ἡ Σοβ. Ἕνωση καὶ ἡ Κίνα. Μόνο ἐπειδὴ ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ δύο δυνάμεις ἀντιμάχονται τὸν ἰμπεριαλισμό εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθεῖ ἕνας νέος ἰδεολογικὸς δρόμος — σὰν ἀντίθεση καὶ ὁλοκλήρωση τῆς σοβιετικῆς καὶ κινέζικης ἐπανάστασης — ποὺ ἀναφέρεται μὲ ἄλλα

αδιέξοδη ἀνησυχία γιὰ ὅλο τὸ σύστημα. Στοὺς ἀριστερούς, νὰ μπορέσει νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν ὡριμότητα, καὶ τὴ συνθετότητα τῶν προβλημάτων τοῦ σημερινοῦ καιροῦ. Κυρίως στὴν Εὐρώπη. Γ.

Βλέπε πίσω σελίδα 11

Από ς "νέο δρόμο" για μιά
νέα Ένωση των Δημοκρατικών.
~~[illegible]~~ Σοσιαλιστών δέν υπάρχει
στη γραμμή του μόνο της κομμουνιστής.
Και άλλες λύσεις έρχονται σιγά-
σιγά κι προσπαθώ. Σοσιαλιστές -
σοσιαλδημοκράτες - πρόοδοι καθολικοί.
Η αντιμετώπιση των κοινωνικών λύσεων
που αυτοί οι σιγανοί απαιτεί όχι και πιό
πολύ από βαθειά αλλαγή στη
οι γνώσεις επαναστάσεων στην Ευρώπη.
Είναι τόσο αρχαιικά που επιστρέφει
πολιτικές λύσεις ~~[illegible]~~ που ως τό
χτές ήσαν παγιδευμένες από τό
καπιταλισμό.

*

~~[illegible]~~
Η δυστυχία ~~[illegible]~~ του σκοπού πολίτη
στό πλαίσιο του ~~[illegible]~~ καπιταλιστικού θαύματος
και η ~~[illegible]~~ αυξανόμενη συνείδηση του ότι
ο καπιταλισμός τον οδηγεί σε ψυχικό θάνατο-
ενώ σε μιά αγωνία. ~~[illegible]~~ ενώ από άλλες
αγωνία ή άρνηση του και σκοπό [illegible]

Γ°

[illegible] Έτσι θα [illegible] [illegible] καταλαβαίνουμε ότι [illegible] [illegible] [illegible] δηλαδή [illegible] [illegible] επαναστατικό κίνημα στη [illegible] [illegible], με κύριο [illegible] στη [illegible], [illegible] [illegible] και [illegible] ο [illegible] έχει τις [illegible] [illegible], το βάθος [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] και η [illegible] [illegible] [illegible] και [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] θα [illegible] καταλαβαίνουμε

Έτσι οι [illegible] και οι [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] επαναστατικό κίνημα [illegible] [illegible] να γίνει [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] αυτοτέλεια [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] και [illegible] [illegible] [illegible], το κίνημα

κι δυναμικά 12

μαζικά τη δημιουργική ~~[illegible]~~ ηγετική
δυνάμεις ~~[illegible]~~ της ευρωπαϊκής Αριστεράς
έχουν ~~[illegible]~~ βασικά από τότε αιτία:
ότι δηλαδή τόσο το καπιταλιστικό σύστημα,
όπως το ζεί, όσο και το σοσιαλιστικό όπως
που το ανεγράφουν και όπως το ζούν άλλοι
λαοί, δεν ~~[illegible]~~ δίνουν λύση στο βασικό
του πρόβλημα. Δηλαδή τη σχέση αυτοεκδήλωσης
που μπορεί να ~~[illegible]~~ αυτό πετύχει κι αυτό
ανάγκασή του ~~[illegible]~~ σε κάποιο είδος μιας ολοκλη-
ρωμένης πνευματικής - ηθικής και ψυχικής
προσωπικότητας, που μόνο ένας ~~[illegible]~~ τέτοιος
τύπος κοινωνικών σχέσεων μπορεί να
πετύχει. Και όχι μόνο σχέσεων αλλά
και [illegible] ζωής.
Από αυτή την άποψη αυτοί διαχωρίζω δύο
βιβλία που κυκλοφορούν σήμερα κι είναι
σε ~~[illegible]~~ γαλλική κοινή γνώση. Garaudy
το πρώτο είναι ~~[illegible]~~ του ~~[illegible]~~
«Για ένα διάλογο ανάμεσα στους πολιτισμούς»,
το δεύτερο του Jacques Attali ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ «Θόρυβοι»
(ο Attali οικονομολόγος ~~[illegible]~~ κεντρικό στέλεχος
του Σοσ. Κόμματος).

Καί οἱ δύο ~~[illegible]~~ λογοτεχνικοί διανοητές νομίζω ὅτι προσπαθοῦν νά ~~[illegible]~~ διευκρινίσουν τήν οὐσία τοῦ προβλήματος τῆς σύγχρονης Αἰσθητικῆς πού ὅπως εἶπα ~~[illegible]~~ συνδέεται μέ τήν ἀναζήτηση ἑνός "νέου δρόμου" πού θά ἀναδειχθεῖ ἀπό τή θεωρία τῆς [illegible] αὐτῆς ἀντίληψης πού χαρακτηρίζουμε γιά τήν ἱεράρχηση τῶν ἀξιῶν πού τεχνικά ἀποξενώνουν ~~τόν~~ τό ἄνθρωπο, τόν βοηθοῦν νά ἐπικοινωνήσει μέ τούς ἄλλους, τόν κάνουν δημιουργικό καί εὐτυχισμένο.

Γιατί ~~[illegible]~~ [illegible] δέν ὑπάρχει οὔτε "ἑλληνικό θαῦμα", οὔτε "θαῦμα τῆς Ἀναγέννησης".

Ἡ λαϊκή ἀντίληψη ~~[illegible]~~ γιά τή σχέση ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί φύση, τόν ἄνθρωπο καί τόν ἄνθρωπο καί τόν ἄνθρωπο καί τό Θεό ἀντικατοπτρίζεται ἀπό μιά ἰδεολογία πού δημιουργοῦν οἱ πρακτικές τῆς "ἀγορᾶς", δηλαδή τά μαζικά ~~[illegible]~~ τῆς νέας κοινωνίας πού δημιουργήθηκαν, καί πού χαρακτηρίζεται ἀπό τόν ἀνταγωνισμό καί τήν ἀντιθέση ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους.

Η σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση, χαρακτηριστικὸ τῆς Ἀναγέννησης, εἶναι μιὰ σχέση κατακτητοῦ πρὸς ὑπόδουλο.

Η σχέση ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπο ἔγινε σχέση ἀτομικιστική ἀπ' ὅπου γεννιέται ὁ ἐπιχειρηματίας. Θέληση γιὰ κέρδη καὶ δύναμη που ὁδηγεῖ τοὺς κονκισταδόρες στὴ ληστεία καὶ καταστροφὴ ἠπείρων καὶ πολιτισμῶν.

Η Ἀναγέννηση ἐγκαινιάζει ἐπίσης μιὰ νέα σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεό. Ἦταν ἴσως τὸ πιὸ θετικὸ της σημεῖο γιατί σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ παπικὸ δογματισμὸ προσπαθεῖ νὰ ὑψώσει τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου.

Γιὰ πρώτη φορὰ ὁ κόσμος δὲν παρουσιάζεται σὰν μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἐπαναστάσεις ἀλλὰ ἀντίθετα σὰν μιὰ σειρὰ ἐξελίξεις.

Ὁ ἄνθρωπος, σὰν ἄτομο, ποιεῖ καὶ αἰσθάνεται συμφιλιωμένος. Ἡ ἐπιβεβαίωση τοῦ ἀτομικισμοῦ ἔχει κεφαλαιώδη σημασία.

Τότε ἀρχίζει ἡ τεχνικὴ κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στὴ φύση μὲ ὅλες

τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις.
Από η ιεραρχική τάξη όλες αναγκαστικά
[illegible]
στον περιορισμό των ιδεοκρατικών αρχών
στη γνώση.
Η ιδέα είναι τώρα εργαλείο πολυμέτρησης
στη φύση από τον άνθρωπο.
ο μονοδιάστατος άνθρωπος όπως τον συνέλαβε
η σωκρατική γνωσιολογία [illegible]
επιβάλλεται τώρα μέσα στη μεγάλη
επανάσταση της Αναγέννησης.
[illegible] Η θέληση για κέρδος και δύναμη
χαρακτηρίζει του καπιταλισμού που
μαζί του γεννιέται είναι ο τρόπος με
τον οποίο λειτουργεί στην πράξη ο
ρασιοναλισμό.
Από δω και στο εξής έχουμε μια
νέα θρησκεία που στηρίζεται σ' ένα δίχως
όρια ερωτισμό στις επιθυμίες και που
διαδέχεται τη θρησκεία της [illegible].
Σ' αυτό το τελευταίο τέταρτο του XX
αιώνα ζούμε μια βαθειά κρίση της
δυτικής κουλτούρας και της φαουστικής
εξέλιξης από [illegible].
Από το φαουστικό μοντέλο γεννήθηκε

μαζί μ' αυτό που ονομάζουμε δυτική
Αναγέννηση που δεν είναι μόνο φαινόμενο
πολιτιστικό αλλά και η ταυτόχρονη
γέννηση του καπιταλισμού και του
~~[illegible]~~ κολονιαλισμού -
Του καπιταλισμού δηλαδή ~~[illegible]~~ μιας κοινωνίας
που δημιούργησε τον μονοδιάστατο δυτικό
άνθρωπο: αυτόν ~~[illegible]~~ που ~~[illegible]~~
θέλει να ικανοποιήσει, τη δίψα του
~~[illegible]~~ για δύναμη και κέρδος μέσω
από την αδιάκοπη εξέλιξη στην
επιστήμη και στη ~~[illegible]~~ τεχνική.
Του κολονιαλισμού, δηλαδή μιας
δυτικής κοινωνίας που θεωρεί
και κάνει αυτόν τον άνθρωπο-τεχνίτη
υποδειγματικό, μέτρο για κάθε πράγμα,
το μοναδικό κέντρο της ιστορικής πρω-
τοβουλίας, το μοναδικό δημιουργό
αξιών και κατά συνέπεια
αρνητή και καταστροφέα όλων των
πολιτισμών των μη-δυτικών, όλων
των παραδοσιακών τρόπων σκέψης
και ζωής, κάθε παραδοσιακής αντίληψης

για τη σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο
και τη φύση, μέ τόν άλλον άνθρωπο,
μέ το θεό.
Ο Φάουστ είναι το δραματικό σύμβολο
της Δυτικής μας κουλτούρας.
Ήδη από τα τέλη του 16ου αιώνα ο Chri-
stopher Marlowe μας έδινε
την ανάγκη του νέου πολιτισμού:
«Φάουστ μέ το μυαλό σου μπορείς
γίνε θεός
γίνε κύριος και ο δυνάστης
όλων των στοιχείων...»
Αυτό που θάλεγε ένας αιώνα αργότερα ο
Descartes όταν υποσχόταν ότι
θαρθεί μιά «επιστήμη που θά μας
κάνει κύριους και κάτοχους της φύσης».
Έτσι από τού 16ο ώς τα τέλη του
20ό αιώνα η εξέλιξη του δυτικού πολιτισμού
βασίστηκε σέ τρείς αρχές:
① Η αρχή της προτεραιότητας της
δράσης και της εργασίας, σάν αξίας
βασικής. Πουριτανοί και Γιανσενίστες
είχαν σάν θεολογία την εργασία.-
ο Μαρξισμός γεννήθηκε πάνω σ' αυτό

τό «χώρα». ~~[illegible]~~

Ὁ Μάρξ ὀφείλει ~~στή κλασική γερμανική~~ Hegel, ~~φιλοσοφία, τοῦ~~ Fichte ~~[illegible]~~ καί τοῦ ~~Χέγκελ~~, ~~αὐτή τή [illegible] θέση γιά τή δράση [illegible] τη δημιουργία ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν ἄνθρωπο.~~ ~~[illegible]~~ ~~στήν~~ στήν ἀγγλική πολιτική οἰκονομία τοῦ Adam Smith καί τοῦ Ricardo ποὺ δέν ἔβλεπαν τόν ἄνθρωπο παρά μόνο σάν ἕνα ἐργάτη καί ἕνα καταναλωτή, ~~[illegible]~~ τή σύλληψη γιά τήν ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ πρωταρχική ἀξία τῆς ἐργασίας, καί τή σύλληψη τῆς κοινωνίας σάν μιᾶς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας. Ἀπό τόν Saint-Simon ~~[illegible]~~ ἀπόστολο τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας, δανείζεται ~~[illegible]~~ ἕνα φαουστικό ὅραμα ~~[illegible]~~ γιά τό σοσιαλισμό.

Ἔτσι στή Δύση αὐτή ἡ μονοδιάστατη ἔξαρση τῆς ἐργασίας εἶναι ταυτόχρονα ἀστική κληρονομιά καί σύλληψη σοσιαλιστική.

Ὡς τό τελευταῖο τέταρτο τοῦ 20ου αἰώνα, καί συγκεκριμένα ὡς ~~[illegible]~~ τό 1968 ἡ ἀρχή κατά τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ὁλοκληρώνεται μόνο μέσα στή δράση καί τήν ἐργασία πολύ σπάνια

ἀμφισβητηθεῖ. Μετά τό 1968 τότε πού ~~[illegible]~~ ἐκφράστηκαν σέ ἔξαρση οἱ ἀξίες τῆς γιορτῆς (la fête) ὅπως ἐπίσης οἱ ἀξίες τοῦ χοροῦ σάν σύμβολα πράξης ζωῆς, δηλαδή ἡ ὀργάνωση καί τελείωση μέ κινήσεις πού δέν ~~[illegible]~~ χρησιμότητα ἐξυπηρετοῦν σάν κάποια ~~[illegible]~~ σάν κάποιο πρωτόκολλο, ὅπως αὐτές τῆς ἐργασίας ἤ τῆς εὐγένειας, ὅμως αὐτές πού μᾶς ἐπιβάλλονται ἀπό τά ἔξω ἀπό τή μηχανή ἤ ἀπό τίς κοινωνικές συμβατικότητες, ἀλλά ἐκεῖνες πού ἐκφράζουν τόν πιό βαθύ μας αὐθορμητισμό, ἐκεῖνες τῆς ποίησης καί τῆς ἐλεύθερης δημιουργικότητας, ἤ ὅπως ἔλεγε ὁ Νίτσε: « ~~[illegible]~~ ἐκεῖνες τοῦ Διόνυσου ~~[illegible]~~ παρά ἐκεῖνες τοῦ Απόλλωνα »

(2) Η δεύτερη ἀρχή ~~[illegible]~~ τοῦ δυτικοῦ ὀρθολογισμοῦ εἶναι ἡ ἀρχή τῆς πρωταρχικότητας τῆς τεχνικῆς. Μποροῦμε νά τήν διατυπώσουμε ὡς ἑξῆς: ἡ τεχνική μπορεῖ νά ἐπιλύσει ὅλα τά προβλήματα καί τά μόνα πραγματικά προβλήματα εἶναι μόνο ἐκεῖνα πού μπορεῖ νά λύσει ἡ τεχνική.

~~Κάθε πρόβλημα θεολογικό ή ~~[illegible]~~ μεταφυσικό είναι γελοιοποιήσιμο. Αυτό ο θετικισμός του Auguste Comte~~

και το ίδιο
ο επιστήμονας και ο τεχνοκράτης θέτουν
πάντα το ερώτημα του πώς [illegible]; Και ποτέ
του γιατί;
Μέσα σε μιά τέτοια μονοδιάστατη σύλληψη
το άνθρωπο αφήνεται μόνο στη λογική.
Η αγάπη, η πίστη, η ποίηση δεν έχουν θέση.
Εχθρός ακόμα του ίδια η τέχνη είναι το
άλογο που εμποδίζει τη λογική και
σκοτώνει. Μ' αυτή την σύλληψη οι
γάλλοι φοιτητές στα 1968 ~~[illegible]~~ έγραψαν
στους τοίχους «Ας γίνουμε λογικοί. Ας
ζητούμε το αδύνατο»
Μέσα στην ανθρώπινη ιστορία διακρίνουμε
τρεις βασικές περιόδους:
α) τότε που η ~~[illegible]~~ δύναμη της φύσης υπερτερεί
τη δύναμη του ανθρώπου όπου ο άνθρωπος
αισθάνεται και παράγει ~~[illegible]~~ γιά να επιβιώσει
β) τότε που η δύναμη του ανθρώπου
υπερτερεί τη δύναμη της φύσης. Και

γ) ~~[illegible]~~ τότε πού (όπως συμβαίνει κατά τό δεύτερο ἥμισυ τοῦ 20ού αἰώνα) ~~[illegible]~~ ἡ δύναμη ~~[illegible]~~ τοῦ αὐθεντικοῦ μειονεκτεῖ
σε δύναμη τοῦ αὐθεντικοῦ.

Στη τεχνητική περίοδο, πού μόλις ἀρχίσει δεν ~~[illegible]~~ εὑρισκε σε θέση νά διαγράψουμε ~~[illegible]~~ πραγματικούς σκοπούς καί στόχους οὔτε νά διαμορφώσουμε τά μέσα πού διαθέτουμε.
Ἔτσι ~~[illegible]~~ αὐτός ὁ πολιτισμός πού εἶναι βασισμένος ἐπάνω ὁ αὐτός τῆς τρεῖς βάσεις:
— πού μειώνουν ~~[illegible]~~ τοῦ ἀνθρώπου [illegible] του καταδικάζουν στην ἐργασία και στην κατανάλωση
— πού ἐξαντλούν τό πνεῦμα καί την ψυχή
— πού υποτάσσουν τό ποιοτικό στο ποσοτικό,
ἕνας τέτοιος πολιτισμός εἶναι καμμιά προορισμένος για νά αὐτοκτονήσει.!
Αὐτοκτονία ~~[illegible]~~
γιατί δεν ὑπάρχει προοπτική — στόχοι —

τεχνικοί σκοποί, όπως τό αποδεικνύει ή φυγή τών εφήβων μέ τά ναρκωτικά καί οί αυτοκτονίες πού είναι περισσότερες στά πιό πλούσια κράτη. Αυτοκτονία γιατί υπάρχει κατάχρηση μέσων, όπως τό αποδεικνύει ή εξάντληση περσοπτική για τις επιχειρήσεις τών φυσικών αποθεμάτων καί ή μόλυνση τού περιβάλλοντος. Επιτήδευση φυσικής από μιά αντίληψη πού δέν βλέπει τή φύση παρά μόνο σά μιά δεξαμενή καί αποθήκη καί πού πλάθεται τά μέσα νά τή καταστρέψει καί στήν ίδια τή ζωή.

(3) Η τρίτη αρχή τού δυτικού πολιτισμού είναι αρχή κατά τήν οποία τό άπειρο είναι καθαρά ποσοτικό.

Η ανάπτυξη είναι μιά ανάπτυξη τής παραγωγής καί τής κατανάλωσης καθαρά ποσοτική.

Στό όνομα αυτής τής αρχής οί κοινωνίες μας λειτουργούν στή βάση τού ότι είναι αναγκαίο μόνο ό,τι είναι τεχνικά δυνατό νά γίνει..

Έτσι προσφέρεται γιά ατομικά όπλα, όλο και πιό δυνατά, αυτοκίνητα ή αεροπλάνα πού πάνε όλο και πιό γρήγορα, ακόμα και για νά μας πάνε πουθενά.
Στο όνομα αυτής της αρχής οι κοινωνίες μας οι μεγάλες "αναπτυγμένες" βιομηχανικές σύμφωνα με τη πανάρχαια αρχή του σοφιστού: Δηλαδή νά δημιουργούμε ανάγκες και επιθυμίες ~~[illegible]~~ τεχνητές και αρρωστημένες, για νά παράγουμε σέ συνέχεια τα μέσα μέ τα οποία θά τις ικανοποιήσουμε.
Στο σημείο αυτό ο Ροζέ Γκαροντί μας δίνει μιά ~~[illegible]~~ πολύ δυνατή προοπτική.
Η ανάπτυξη που αριστοτεχνικά σε αυτό είναι ~~κατοχή~~ καταρχής, στο επίπεδο του ατόμου η αύξηση όμως του των δυνατοτήτων: δυνατότητες φυσικής ανάπτυξης του κορμιού του, της δύναμης και της ευλυγισίας του. Δυνατότητες πνευματικής για δημιουργία, κριτική και συμμετοχή στο δημιουργικό έργο της ανθρωπότητας και της

κριτικής αναζήτησης όλων των άλλων ανθρώπων του παρελθόντος και του παρόντος. ~~[illegible]~~ ~~και~~ Συμμετοχή δημιουργική και κριτική που αποτελεί την κουλτούρα. Δυνατότητες πνευματικές για αυθεντικές σχέσεις και σχέσεις αγάπης με τους άλλους. Για ομαδική συμμετοχή ~~και~~ για τον καθένα, υπεύθυνο, σε έργα κοινά, που ανοίγουν σε ένα ελεύθερο μέλλον και χωρίς σύνορα. Δυνατότητες για διαρκή συμμετοχή του ανθρώπου σ' αυτή τη δημιουργική πράξη, πρωταρχική και απαραίτητη, ~~[illegible]~~ που από μέσα της ξεπηδάει η παρουσία του θείου μέσα στον άνθρωπο.

Η πραγμάτωση αυτή της ~~[illegible]~~ ανάπτυξης και έκφρασης των ατόμων έχει σαν προϋπόθεση την ανάπτυξη μέσα στην οργανωμένη κοινωνία, θεσμών ~~και~~ σχέσεων και κανόνων που θα ισχύουν σε κάθε στάδιο ~~σε ανάπτυξη~~ και επίπεδο, σαν μέγιστη

ανάπτυξη αυτών των δυνατοτήτων:
Παραγωγή και διανομή των ζωτικών αγαθών
(τροφή, κατοικία, ψυχιατρική κτλ)
έτσι που να μην αποτελούν εμπόδιο οι
πρωταρχικές ανάγκες
της ζωής αλλά αντίθετα η άρτια
ικανοποίησή τους να προσφέρει μια
υγιή βάση για το ξεδίπλωμα των
άλλων διαστάσεων της ζωής
των πολιτιστικών και των ανθρωπιστικών.
Κοινωνικές σχέσεις που να επιτρέπουν
την μεγίστη συμμετοχή του καθενός
στην επεξεργασία και πραγματοποίηση
κοινών προγραμμάτων έτσι που
να μη δημιουργούνται τόσο βαθιές
διαφορές και τόσο οξείες συγκρούσεις
όπου οι πιο αδύνατοι, τσακίζονται
ή τραυματίζονται.
Με μια λέξη μια κοινωνία που
να εγγυάται στον καθένα
την ελευθερία, την ευθύνη και τα

μόνον για την προσωπική του ανάπτυξη
σε αρμονία με την γενική ανάπτυξη.
Αντίθετα μ' αυτό το όραμα (μ' αυτή
την ερμηνεία της έννοιας "ανάπτυξη")
οι σημερινές δυτικές κοινωνίες εννο-
ούν "ανάπτυξη" μόνο την ποσο-
τική ~~[illegible]~~ αύξηση της παραγωγής
και κατανάλωσης χωρίς καμμιά
σύνδεση με ~~[illegible]~~ μια προσωπική — ένα
υψηλό αυθεντικό πολιτιστικό ~~[illegible]~~
ή με μια νέα ποιότητα ζωής.
Σήμερα οι κοινωνίες και οι λαοί συγκρίνονται
και ιεραρχούνται μόνο με βάση
το "κατά κεφαλήν Εθνικό Εισόδημα"
Αυτός ~~[illegible]~~ ο προσδιορισμός του ~~[illegible]~~ όρου
"ανάπτυξη" στηρίζεται πάνω στην
αρχή κατά την οποία η οικονομική
~~[illegible]~~ ανάπτυξη είναι το
μοναδικό κριτήριο για να εκτιμήσουμε
όλες τις άλλες μορφές της κοινωνικής ζωής.

όπως επίσης ότι αυτή η ανάπτυξη δεν προσδιορίζεται παρά μόνο ποσοτικά και έξω από κάθε ανθρώπινη διάσταση. Μόνο από την τεχνική της αποτελεσματικότητα, ακόμα κι αν είναι καταστροφική και μόνο από την κοινωνική της οργάνωση, ακόμα κι αν είναι καταπιεστική και αλλοτριωτική.

~~Α~~ Και ο Γκαρωντύ θέτει το ερώτημα: ~~Ανάπτυξη~~ Αύξηση του κέρδους ή ανάπτυξη του ανθρώπου;

~~Βρίσκεται~~ Ακριβώς ό αυτή στη κριτική τοποθέτηση του γάλλου μαρξιστή ~~[illegible]~~ ανθρώπινη στη σύγχρονη κοινωνία ~~[illegible]~~ βρίσκεται η αγωνία της σύγχρονης Ευρωπαϊκής Αριστεράς που καλείται ~~κι~~ όλο και πιο πιεστικά να προβεί σε ριζικές επιλογές.

~~[illegible]~~ Από την ~~[illegible]~~ πλευρά του πάλι ο ~~[illegible]~~ Jacques Attali

υπογραμμίζει ότι ο ~~[illegible]~~ πολιτικός
αγώνας έχει ήδη παγιδευτεί μέσα
σ' ένα ασήμαντο και στείρο οικονομισμό.
~~Και [illegible]~~ Κι αυτός μάταια προσπαθεί
να επισημάνει το ουσιαστικό στοιχείο
για μια στρατηγική αποτελεσματική
που θα γεννήσει μια ~~κα~~ κοινωνία
πραγματικά καινούργια.
Οι σκέψεις του γάλλου οικονομολόγου
που ~~[illegible]~~ είναι ένας από τους
στενότερους συνεργάτες του Μιτεράν,
προκάλεσαν ευρεία έκπληξη. ~~[illegible]~~
~~Η ουσιαστική [illegible], [illegible]~~
~~Attali, είναι εδώ κι~~
Γιατί για πρώτη φορά ένας
ειδήμονας και μάλιστα οικονομολόγος
θεωρεί τον θόρυβο - ήχο - μουσική
σαν βασικά στοιχεία της διαμόρφωσης
του ιστορικού γίγνεσθαι.
Λέγει και μάλιστα θα κρίνονται στην κοινωνία
~~[illegible]~~ πιο πολύ με βάση του
θορύβου - ήχου της, στην τέχνη στη

και τις γιορταστικές της παρά με-
βαίης τις στατιστικές σημασίες.

Από την άλλη μεριά η μουσική
αυτή αισθάνομαι που έχει εκπόρευμα
έρχεται και προαναγγέλλει την κοινωνία
του αύριο που ανοίγεται, τη κοινω-
νική σχέση που εννοείται μέσα
στο χρώμα -
Προαναγγέλλει μαζί είναι <u>προφητική</u>.
Γιατί περιέχει πάντοτε μέσα στη
δομή της την αναγγελία του αύριο.
Είναι μπροστά μας, υπάρχει για
να μας κάνει ν' ακούμε την αλλαγή.
Μας βοηθάει να αναγνωρίσουμε
τη νέα ποιότητα, τη νέα δυνα-
μική που θα αντικαταστήσει μια
σύγχρονη κοινωνική
θεωρία που είναι παγιδευμένη
και θνησιγενής

Συμπερασματικά

~~Συμπερασματικά~~ πιστεύω ότι μέσα από το σημερινό πολιτικό χάος και ιδεολογική σύγχυση που χαρακτηρίζει τη σημερινή Ελλάδα καθώς και οι διαφορετικές [illegible] προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε λαός, ξεκαθαρίζονται σιγά σιγά οι μεγάλες γραμμές που μέσα τους θα κινηθούν τελικά οι κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις.

Η πρώτη συνιστώσα αφορά τις πολιτικές δυνάμεις που υπηρετούν και εκφράζουν τον καπιταλισμό. Μέσα στη παράταξη αυτή διαγράφεται μια σχετική διαφοροποίηση ανάμεσα σε κείνες που είναι τελείως υποταγμένες στο μεγάλο μονοπωλιακό κεφάλαιο και το ιμπεριαλισμό και σε κείνες που προσπαθούν να αποκτήσουν κάποια αυτοδύναμη [illegible] / ανεξαρτησία βασικά όσο και [illegible] τοπικού κεφαλαίου παραμένει ακόμα έξω από τον απόλυτο έλεγχο του ιμπεριαλιστικού οικονομικού τραστ. Μέσα στην παράταξη αυτή θα μπορεί να συμπεριληφθεί ακόμα και η ελληνική σοσιαλδημοκρατία που δεν [illegible] συγκαταλέγονται τη βασική δομή της καπιταλιστικής [illegible].

Η δεύτερη συνιστώσα θα [illegible] μέσα από κείνες τις δυνάμεις του κομμουνισμού που θα μείνουν [illegible] 100% [illegible]

στό σοβιετικό ή τό κινέζικο (πρότυπο καί [illegible]
ἔχοντας συνδέσει χωρίς καμμιά
ἐπιφύλαξη τήν ἄρνησή της τοῦ κομμουνισμοῦ
καί γενικότερα τῆς Ἀριστερᾶς μέ τήν
στρατηγική καί τακτική τῶν δύο μεγάλων
χωρῶν τοῦ κομμουνισμοῦ.

Τέλος ἡ τρίτη συνιστώσα δέν
[illegible] ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνες τῆς
δηλαδή κυρίως τῆς Ἀριστερᾶς (Κομμουνιστικῆς
καί Σοσιαλιστικῆς) πού [illegible] ἀπροσδιόριστου καί
μάχονται τό καπιταλιστικό σύστημα
πού ἔχουν κύριο γνώρισμα τόν ἀντι-
ἰμπεριαλισμό καί πού ἐπιμένουν στή
[illegible] τῆς βάσης ἀπό ἱστορική [illegible]
ἀπό τήν παράδοση καί δίκαια τό [illegible]
[illegible] [illegible] θέλουν ἐπιτέλους
νά χαράξουν ἕνα "Τρίτο Δρόμο",
αὐθεντικό πού νά διανοίγει μιά ἐλπιδοφόρα
προοπτική γιά ὅλα τά μέρη τῆς
Εὐρώπης πού νά στηρίζεται στά [illegible]
οἰκονομικά, κοινωνικά, πολιτικά καί
πολιτιστικά ἐπίπεδα καί ἀνάγκες
πού ζοῦν στῆς Εὐρώπης. Μέ ἄλλα λόγια

Χρειάζεται ἡ "διάθεση" [διεθνής] τῆς Εὐρώπης
πού θά δώσει [illegible] — [illegible]
καί πολιτική — σέ ξεκάθαρο
"Εὐρωκομμουνιστές" ἤ "Εὐρωσοσιαλιστές".
Μόνο ἡ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ νέου
ἄξονα σέ εὐρωπαϊκό [illegible]
ἐπίπεδο, αὐτή ἡ νέα "διάθεση",
μπορεῖ νά ὁδηγήσει σέ ἕνα
οὐσιαστικό ξεπέρασμα τῆς κρίσης τῆς
Ἀριστερᾶς γιατί θά ξεκαθαρίσει
[illegible] καί πάνω σέ πιό βαθιές
[illegible] τῆς λύσης πού σήμερα
καλύπτονται πίσω ἀπό [illegible]
θεωρίες.
Καί μόνο ἡ νέα "διάθεση" σέ εὐρωπαϊκό
ἐπίπεδο μπορεῖ νά δώσει [illegible]
καί κύρος στούς κομμουνιστές καί
[illegible] Ἀριστερά πού σήμερα δέν
[illegible] σέ κανένα ἀπό τίς
μεγάλες παγκόσμιες [illegible].

Για νά συσκοτίσουν ταξική βάση
θα πρέπει νά δείξουν σέ μας
ότι ανήκουν στούς καπιταλιστές
πού έχουν πίσω τους τη ΗΠΑ
και τούς κομμουνιστές πού έχουν
πίσω τους τη Σοβ. Ένωση, αυτοί
στηρίζονται πάνω σ' ένα καινούργιο
ισχυρό άξονα δηλ. τη διαίρεση
του Ευρωσοσιαλισμού.
Προσφέρουν σέ μας μιά θεωρίες
μαρξιστική προοδευτική προγραμματική
επαναστατική γιατί με τη
αντιπαράταξη όλων τών προοδευτικών
αναγεννητικών δυνάμεων της Ευρώπης
είναι δυνατόν νά αντιμετωπισθεί
νικηφόρα ό καπιταλισμός-
ιμπεριαλισμός χωρίς ή νέα
κοινωνία νά κινδυνεύει
νά παγιδευτεί από μοντέλα και σταλινικές
πού οί λαοί της Ευρώπης θεωρούν ξεπερα-
σμένα και αρνητικά σέ σχέση μέ τά

ἐπίπεδα τῆς δομῆς τῆς κοινωνικῆς καὶ ἄλλων κατασκευῶν.

Πιστεύω ὅτι γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ὁ τρίτος δρόμος εἶναι ἀναγκαία νὰ ἐπαναδραστηριοποιηθοῦν καὶ ἀρχικὰ ὅλες οἱ δραστήριες ἀνεξάρτητες δυνάμεις ποὺ ἔχουν ἤδη ἐργαστεῖ καὶ ἐργάζονται γιὰ τὴν ἀναζήτηση αὐτοῦ τοῦ νέου τύπου σοσιαλισμοῦ μὲ "ἀνθρώπινο πρόσωπο", ἢ μὲ "ἐθνικά χρώματα", τοῦ "ἔξω κομφορμισμοῦ" κλπ.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παράθεση ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἐργασίες τοῦ Γκαρωντύ καὶ Ἀττάλι εἶναι ἐνδεικτική. Κυρίως γιατί φαίνονται ἀπὸ τοὺς προβληματισμοὺς αὐτοὺς τῶν δύο διαφορετικῶν παραγόντων στη

253

3η

γραμματική Ἀθηναίας μπορούν να τεθοῦν
να ξεκινήσει οἱ πραγματικοί
στόχοι ἑνός κινήματος για το
ἐκπαιδευτικό μας. ὅλης της
ἐποχῆς μας.

2S4

MIKIS THEODORAKIS.

DE LA GAUCHE EUROPEENNE.

Les peuples d'Europe s'orientent, lentement mais sûrement et décisivement, vers la Gauche.

Ce n'est pas seulement le phénomène des élections (Italie, Portugal, France), mais quelque chose de plus profond et de plus vaste. En Suède par exemple, où les socialdémocrates viennent d'être battus il y a quelques jours à peine, la Droite est presque aujourd'hui redevenue minorité. Tandis qu'en Allemagne, vers laquelle, à ce qu'il semble, l'impérialisme a de nouveau tourné toute son attention pour en faire encore le repaire des puissances les plus sombres, un vaste mouvement de protestation s'accroît, basé sur la jeunesse progressiste, qui a en ce moment pour cible première les centrales nucléaires.

Ce tournant vers la Gauche est général. C'est-à-dire qu'on le remarque dans des pays aux situations économiques et politiques les plus diverses, qui ont cependant un dénominateur commun: le capitalisme. On peut également remarquer que plus le fonctionnement de la société de consommation se perfectionne, celle-ci constituant le "chef d'oeuvre" du système capitaliste, plus les peuples deviennent tristes et malheureux. Plus les traumatismes psychiques prennent un [illegible] endémique. C'est ainsi que de plus en plus nombreux se posent la question: "Où allons-nous. [illegible]lisme européen s'est finalement trouvé contraint, sous la pression des masses, de réviser souvent sa [illegible]. Les investissements des USA _qui correspondent à peu près aux capitaux qu'ils volent aux sud-américains, ont aidé le capitalisme européen à réaliser les "miracles économiques" que l'on connaît, et qu'en fin de compte certains peuples (cf. l'Italie aujourd'hui) paient très cher. Mais il existe aussi des pays, comme par exemple les pays scandinaves, où les travailleurs ont réalisé de sérieuses conquêtes. Mais là aussi _on peut même dire là surtout_ les peuples sont malheureux. Parce que finalement aussi bien le niveau économique que les libertés ne les

MIKIS THEODORAKIS.

DE LA GAUCHE EUROPEENNE.

Les peuples d'Europe s'orientent,lentement mais sûrement et décisivement, vers la Gauche.

_Ce n'est pas seulement le phénomène des élections (Italie,Portugal,France),mais quelque chose de plus profond et de plus vaste.En Suède par exemple, où les socialdémocrates viennent d'être battus il y a quelques jours à peine, la Droite est presque aujourd'hui redevenue minorité.Tandis qu'en Allemagne, vers laquelle,à ce qu'il semble,l'impérialisme a de nouveau tourné toute son attention pour en faire encore le repaire des puissances les plus sombres,un vaste mouvement de protestation s'accroît,basé sur la jeunesse progressiste, qui a en ce moment pour cible première les centrales nucléaires.

Ce tournant vers la Gauche est général.C'est-à-dire qu'on le remarque dans des pays aux situations économiques et politiques les plus diverses,qui ont cependant un dénominateur commun: le capitalisme.On peut également remarquer que plus le fonctionnement de la société de consommation se perfectionne, celle-ci constituant le "chef d'oeuvre" du système capitaliste,plus les peuples deviennent tristes et malheureux.Plus les traumatismes psychiques prennent un caractère [illegible].C'est ainsi que de plus en plus nombreux se posent la question: "Où allons-nous?".Le [illegible] européen s'est finalement trouvé contraint, sous la pression des masses,de réviser souvent sa tac[illegible] investissements des USA _qui correspondent à peu près aux capitaux qu'ils volent aux sud-américains,ont aidé le capitalisme européen à réaliser les "miracles économiques" que l'on connaît,et qu'en fin de compte certains peuples (cf.l'Italie aujourd'hui) paient très cher.Mais il existe aussi des pays,comme par exemple les pays scandinaves,où les travailleurs ont réalisé de sérieuses conquêtes. Mais là aussi _on peut même dire là surtout_ les peuples sont malheureux. Parce que finalement aussi bien le niveau économique que les libertés ne les

mènent nulle partI Ils se sentent au contraire pris au piège.Obligés à poursuivre sans cesse des besoins techniques,eux-même sans cesse créés par l'économie capitaliste,pour obliger le citoyen à ne rien faire d'autre que de s'efforcer constamment de les satisfaire.

On peut par conséquent affirmer avec certitude que le système capitaliste a historiquement fait faillite au point même où l'on croirait qu'il a triomphéI C'est-à-dire dans les pays où fonctionnent irréprochablement les institutions démocratiques _parlement,syndicats,assurances sociales,santé,éducation_ et qui pourraient d'une certaine façon,pour nous qui avons encore de nombreux problèmes à résoudre,être des modèles idéaux.Et ceci parce qu'il ne résoud pas le problème humain fondamental,celui de l'unique et profonde libération de l'homme,que seule une société de type nouveau peut réaliser.

Ainsi le fait que des masses de plus en plus nombreuses prennent conscience que le capitalisme les prend finalement au piège conduit les peuples d'Europe à rechercher la solution de leur problème de base dans la Gauche.

C'est là la première constatation.

La constatation qui suit immédiatement celle-ci concerne la Gauche ellemême.La Gauche européenne _communistes,socialistes et extrémistes_ ne semble pas prête à répondre à ce mouvement de masses.La crise qui caractérise la Gauche grecque est générale.En Suède,les communistes pro-soviétiques ont créé un nouveau Parti Communiste.En Espagne quelque chose d'identique semble aussi se préparer.En un mouvement inverse,des groupes de maoïstes se détachent des partis et organisations communistes fidèles à Pékin.On devra considérer également comme une tendance inverse la rencontre à Madrid des trois "grands" du Communisme Européen,qui a été qualifiée d'acte de naissance de l' "eurocommunisme".

On peut dire que les problèmes qui préoccupent en ce moment la Gauche Européenne sont au nombre de deux.

Le premier concerne les relations des PC avec les deux centres internationaux du communisme,Moscou et Pékin.Elles sont dictées surtout par lecaractère

ménent nulle part. Ils se sentent au contraire pris au piège. Obligés à poursuivre sans cesse des besoins techniques, eux-même sans cesse créés par l'économie capitaliste, pour obliger le citoyen à ne rien faire d'autre que de s'efforcer constamment de les satisfaire.

On peut par conséquent affirmer avec certitude que le système capitaliste a historiquement fait faillite au point même où l'on croirait qu'il a triomphé! C'est-à-dire dans les pays où fonctionnent irréprochablement les institutions démocratiques _parlement, syndicats, assurances sociales, santé, éducation_ et qui pourraient d'une certaine façon, pour nous qui avons encore de nombreux problèmes à résoudre, être des modèles idéaux. Et ceci parce qu'il ne résoud pas le problème humain fondamental, celui de l'unique et profonde libération de l'homme, que seule une société de type nouveau peut réaliser.

Ainsi le fait que des masses de plus en plus nombreuses prennent conscience que le capitalisme les prend finalement au piège conduit les peuples d'Europe à rechercher la solution de leur problème de base dans la Gauche.

C'est là la première constatation.

La constatation qui suit immédiatement celle-ci concerne la Gauche elle-même. La Gauche européenne _communistes, socialistes et extrémistes_ ne semble pas prête à répondre à ce mouvement de masses. La crise qui caractérise la Gauche grecque est générale. En Suède, les communistes pro-soviétiques ont créé un nouveau Parti Communiste. En Espagne quelque chose d'identique semble aussi se préparer. En un mouvement inverse, des groupes de maoïstes se détachent des partis et organisations communistes fidèles à Pékin. On devra considérer également comme une tendance inverse la rencontre à Madrid des trois "grands" du Communisme Européen, qui a été qualifiée d'acte de naissance de l' "eurocommunisme".

On peut dire que les problèmes qui préoccupent en ce moment la Gauche Européenne sont au nombre de deux.

Le premier concerne les relations des PC avec les deux centres internationaux du communisme, Moscou et Pékin. Elles sont dictées surtout par le caractère

internationaliste de la Gauche.Le "Manifeste Communiste" invite les prolétaires de tous les pays à s'unir et à combattre pour la révolution socialiste.Dans la pensée de Marx comme de tous les classiques du marxisme,la révolution était non seulement de caractère internationaliste,mais aussi de dimension internationale.Lénine lui-même combattait en rêvant d'une révolution des peuples d'Europe basée sur l'Allemagne,fort avancée sur le plan capitaliste.Après la victoire de la révolution en Russie et en Chine se sont créés tout d'abord un,puis deux camps socialistes.Il est donc naturel et évident que les communistes,où qu'ils se trouvent,souhaitent l'unité d'action et plus généralement la collaboration avec l'un ou l'autre grand axe du communisme international.Sans un solide axe idéologique international,il serait utopique de combattre l'impérialisme.La crise de la Gauche Européenne est donc dûe à mon avis au fait que l'on a parlé du "pluricentrisme" sans préciser clairement ce que cela signifie.

Les uns l'ont interprété comme une "relation d'égalité" au sein de l'un ou l'autre axe communiste international.Les autres,comme une prise d'indépendance complète vis-à-vis des puissances centrales de Moscou ou Pékin.Le résultat en a été la scission et multiscission des communistes,et plus généralement l'incapacité de la Gauche à jouer le rôle dont les masses attendent anxieusement aujourd'hui qu'elle joue.Je considère les communistes qui suivent fidèlement l'ancienne tradition _à savoir celle de l'étroite collaboration et de la foi dans le rôle de l'Union Soviétique_ comme suivant une ligne logique.Logique dans le cadre du principe selon lequel un PC ne peut se trouver en-dehors d'un regroupement international de partis.Aujourd'hui le regroupement international autour de l'Union Soviétique,entre autres,ajoute aux partis qui la suivent l'impact d'un acte réaliste.L'Union Soviétique constitue une réalité historique puissante.Elle est en mesure non seulement de se défendre,mais aussi de vaincre. Suivre l'Union Soviétique signifie suivre une voie ayant des possibilités de succès.Une voie réaliste.Naturellement cela signifie aussi et surtout croire au modèle Soviétique -à la société soviétique- ,à tout ce qui s'y passe.

internationaliste de la Gauche.Le "Manifeste Communiste" invite les prolétaires de tous les pays à s'unir et à combattre pour la révolution socialiste.Dans la pensée de Marx comme de tous les classiques du marxisme,la révolution était non seulement de caractère internationaliste,mais aussi de dimension internationale.Lénine lui-même combattait en rêvant d'une révolution des peuples d'Europe basée sur l'Allemagne,fort avancée sur le plan capitaliste.Après la victoire de la révolution en Russie et en Chine se sont créés tout d'abord un,puis deux camps socialistes.Il est donc naturel et évident que les communistes,où qu'ils se trouvent,souhaitent l'unité d'action et plus généralement la collaboration avec l'un ou l'autre grand axe du communisme international.Sans un solide axe idéologique international,il serait utopique de combattre l'impérialisme.La crise de la Gauche Européenne est donc dûe à mon avis au fait que l'on a parlé du "pluricentrisme" sans préciser clairement ce que cela signifie.

Les uns l'ont interprété comme une "relation d'égalité" au sein de l'un ou l'autre axe communiste international.Les autres,comme une prise d'indépendance complète vis-à-vis des puissances centrales de Moscou ou Pékin.Le résultat en a été la scission et multiscission des communistes,et plus généralement l'incapacité de la Gauche à jouer le rôle dont les masses attendent anxieusement aujourd'hui qu'elle joue.Je considère les communistes qui suivent fidèlement l'ancienne tradition _ à savoir celle de l'étroite collaboration et de la foi dans le rôle de l'Union Soviétique_ comme suivant une ligne logique.Logique dans le cadre du principe selon lequel un PC ne peut se trouver en-dehors d'un regroupement international de partis.Aujourd'hui le regroupement international autour de l'Union Soviétique,entre autres,ajoute aux partis qui la suivent l'impact d'un acte réaliste.L'Union Soviétique constitue une réalité historique puissante.Elle est en mesure non seulement de se défendre,mais aussi de vaincre. Suivre l'Union Soviétique signifie suivre une voie ayant des possibilités de succès.Une voie réaliste.Naturellement cela signifie aussi et surtout croire au modèle Soviétique - à la société soviétique -, à tout ce qui s'y passe.

Pouvoir avoir certaines réserves ou divergences,mais seulement sur des sujets secondaires.Etre entièrement d'accord dans les grandes lignes _les cadres généraux,les fonctions et méthodes.

Mais la dernière décade a fait preuve que la majorité des communistes européens,_pour ne citer qu'eux_,ne partage pas ce point de vue.

Sans sous-estimer le rôle historique de l'Union Soviétique ni son immense contribution tant à la lutte contre le fascisme qu'au combat des peuples contre l'impérialisme,elle croit que la prise d'indépendance du mouvement communiste européen vis-à-vis de l'Union Soviétique devient nécessaire surtout parce que la réalité de l'Europe _développement économique et technologique,niveau politique et culturel,conquêtes démocratiques_,aussi bien en tant que résultat d'une tradition historique,qu'en tant que fruit du combat des travailleurs,mené à l'avant-garde par les communistes,_ a doté les masses de rêves d'une qualité tout à fait nouvelle,qui dépassent toutes les conquêtes possibles des peuples d'Europe de l'Est.

Et c'est ici que nous abordons le second problème qui préoccupe la Gauche Européenne.C'est le problème de conversion en plate-forme idéologique,puis en action politique,de cet héritage qualitatif des masses européennes. A savoir un problème de contenu et de forme.Aujourd'hui "eurocommunisme" ou "eurosocialisme" ne sont que des mots.

S'agit-il de faits du hasard? De phénomènes d'origine opportuniste? Bien au contraire,c'est l'expression de la recherche par les masses des travailleurs,avec les communistes à leur avant-garde,d'une issue à l'impasse dans laquelle ils se trouvent.Car:

a-"Copier" la voie soviétique vers le socialisme est une impasse.C'est une solution réaliste dans un sens,parce qu'elle peut être obtenue sous certaines conjontures historiques.Mais elle mènera tout peuple qui l'appliquera à une nouvelle impasse.

b- Le refus de la voie soviétique sans le tracé d'une nouvelle voie -de

dimensions internationales- est également sans issue.

La tragédie a commencé pour la Gauche à partir du moment où la recherche d'une nouvelle voie a mené à une opposition véhémente envers l'Union Soviétique ou la Chine.

Mais cette "nouvelle voie" ne pourrait prendre forme sans l'existence de l'Union Soviétique et de la Chine.C'est seulement grâce à la présence de ces deux puissances confrontées à l'impérialisme que la création d'un nouvel axe idéologique est possible -qui fasse suite et qui complète la révolution soviétique et chinoise- et qui,indépendant d'une part,mais collaborant d'autre part fraternellement avec tout le camp socialiste,puisse répondre à la maturité et à la complexité des problèmes des masses d'aujourd'hui,en particulier en Europe.

C'est-à-dire que nous devrons,nous,comprendre qu'au sein du rapport international des forces,un mouvement révolutionnaire de la Gauche européenne ayant pour adversaire principal l'oligarchie économique et l'impérialisme, a des possibilités de succès,à tel point qu'au-delà de leur propre dynamique, l'Union Soviétique et la Chine pourraient neutraliser une intervention impérialiste directe et dynamique.

Tandis que les soviétiques et les chinois devront de leur côté comprendre qu'un mouvement révolutionnaire européen n'a aucune possibilité de réussir à devenir un mouvement de masses s'il n'acquiert pas une autonomie et une indépendance absolues.

Cette "nouvelle voie" pour une Europe nouvelle du Socialisme Démocratique, n'inclut pas dans ses rangs que les communistes.D'autres forces viennent aussi peu à peu s'y ajouter.Socialistes,socialdémocrates,catholiques progressistes. La collaboration des forces sociales,qui nécessite en ce moment de plus en plus le changement profond,c'est-à-dire une véritable révolution en Europe,est si vaste qu'elle influence des forces politiques jusqu'à hier prises au piège du capitalisme.

***

dimensions internationales- est également sans issue.

La tragédie a commencé pour la Gauche à partir du moment où la recherche d'une nouvelle voie a mené à une opposition véhémente envers l'Union Soviétique ou la Chine.

Mais cette "nouvelle voie" ne pourrait prendre forme sans l'existence de l'Union Soviétique et de la Chine.C'est seulement grâce à la présence de ces deux puissances confrontées à l'impérialisme que la création d'un nouvel axe idéologique est possible -qui fasse suite et qui complète la révolution soviétique et chinoise- et qui,indépendant d'une part,mais collaborant d'autre part fraternellement avec tout le camp socialiste,puisse répondre à la maturité et à la complexité des problèmes des masses d'aujourd'hui,en particulier en Europe.

C'est-à-dire que nous devrons,nous,comprendre qu'au sein du rapport international des forces,un mouvement révolutionnaire de la Gauche européenne ayant pour adversaire principal l'oligarchie économique et l'impérialisme, a des possibilités de succès,à tel point qu'au-delà de leur propre dynamique, l'Union Soviétique et la Chine pourraient neutraliser une intervention impérialiste directe et dynamique.

Tandis que les soviétiques et les chinois devront de leur côté comprendre qu'un mouvement révolutionnaire européen n'a aucune possibilité de réussir à devenir un mouvement de masses s'il n'acquiert pas une autonomie et une indépendance absolues.

Cette "nouvelle voie" pour une Europe nouvelle du Socialisme Démocratique, n'inclut pas dans ses rangs que les communistes.D'autres forces viennent aussi peu à peu s'y ajouter.Socialistes,socialdémocrates,catholiques progressistes. La collaboration des forces sociales,qui nécessite en ce moment de plus en plus le changement profond,c'est-à-dire une véritable révolution en Europe,est si vaste qu'elle influence des forces politiques jusqu'à hier prises au piège du capitalisme.

= = =

Le fait que le simple citoyen soit malheureux au sein du "miracle" capitaliste et convaincu que celui-ci le mène à une mort certaine sur le plan psychique,d'une part,et son refus de suivre de façon massive et dynamique les forces dirigeantes actuelles de la Gauche européenne,d'autre part,ont au fond la même origine: à savoir qu'aussi bien le système capitaliste,tel qu'il le vit, que le système socialiste,tel qu'on le lui décrit et que le vivent d'autres peuples,sont incapables de résoudre son problème de base.C'est-à-dire celui de la libération totale,qu'il pourrait atteindre en s'élevant au niveau d'une personnalité spirituelle,morale et psychique accomplie; ceci n'étant réalisable qu'en la présence d'un nouveau type non seulement de rapports sociaux,mais aussi de substance même de la vie.

De ce point de vue,je distingue deux livres qui préoccupent aujourd'hui surtout l'opinion publique française.

Le premier est de Roger Garaudy: "Pour un dialogue des civilisations". Le second,de Jacques Attali,"Bruits" (J.Attali,économiste,est l'un des cadres dirigeants du Parti Socialiste).

Je crois que ces méditations des deux hommes politiques tentent de pénétrer l'essence même du problème de la Gauche actuelle,qui est lié,comme nous l'avons dit,à la recherche d'une "nouvelle voie" reconsidérant jusqu'aux fondements de la conception dont nous avons hérité concernant la hiérarchisation des valeurs qui permettemt à l'homme de s'accomplir,l'aident à communiquer avec les autres,le rendent heureux et créatif.Pour Garaudy,il n'existe ni "miracle grec" ni "miracle de la Renaissance".

"L'ancienne conception quant aux rapports entre l'homme et la nature,entre l'homme et l'homme,et entre l'homme et Dieu,a laissé place à une idéologie nouvelle,fondement de la pratique du "marché",c'est-à-dire des cadres déterminés de la nouvelle société, régie par l'antagonisme et les oppositions entre les hommes.

Le rapport de l'homme avec la nature,caractéristique de la Renaissance, est un rapport de conquérant à objet conquis.

Le rapport d'homme à homme est devenu rapport individualiste,d'où est né l'esprit d'entreprise.La soif de profit et de puissance qui a mené les "conquistadores" au pillage et à la ruine de civilisations et de continents entiers.

La Renaissance a également établi un nouveau rapport de l'homme à Dieu.Ce fut sans doute là son point le plus positif,car cette opposition envers les partisans du dogmatisme a tenté de soulever le problème humain.

Pour la première fois,le monde ne se présente pas comme une série de réponses,mais au contraire comme une série de questions.

L'être humain en tant qu'individu cesse de se sentir anéanti.La confirmation de l'individualisme est d'une importance capitale.

Enfin,c'est le début de la domination technique de l'homme sur la nature, avec toutes ses conséquences positives et négatives.

Cette tendance dominatrice conduit forcément à la délimitation des frontières "idéocratiques" du savoir.L'idée est maintenant un instrument de prise de possession de la nature par l'homme.L'homme unidimensionnel tel que le concevait la théorie socratienne s'impose maintenant au sein de la grande aventure de la Renaissance.La soif de profit et de pouvoir,caractéristique du capitalisme qui commence à peine à naître,est le mode de fonctionnement pratique du rationnalisme.

A partir de là,on a une nouvelle religion appuyée sur une stimulation sans borne des désirs,et qui succède à la religion de la soumission.En ce dernier quart du 20ème siècle,nous vivons une crise profonde de la culture occidentale et de l'évolution faustienne qui l'a inspirée.

Ce modèle faustien est né en même temps que ce que l'on appelle Renaissance occidentale,et qui est non seulement un phénomène culturel,mais aussi la naissance simultanée du capitalisme et du colonialisme.

Du capitalisme,c'est-à-dire d'une société qui a créé l'homme occidental unidimensionnel: celui qui veut satisfaire sa soif de pouvoir et de profit à travers l'évolution permanente de la science et de la technique.

Du colonialisme,c'est-à-dire d'une société occidentale qui a l'ambition de rendre exemplaire cet homme-artisan,d'en faire le mètre-étalon de toute chose,l'unique centre de l'initiative historique,le seul créateur des valeurs, et par suite celui qui renie et détruit toutes les civilisations non-occidentales, tous les différents modes de pensée et de vie,toute autre conception des rapports de l'homme à la nature,aux autres hommes,à Dieu.

Faust est le symbole dramatique de notre culture occidentale.A la fin du I6ème siècle déjà,Christopher Marlowe nous donnait l'essence de la civilisation nouvelle:

"Faust à l'esprit fort
fais-toi dieu
fais-toi maître et souverain
de tous les éléments...".

C'est ce que dirait un demi-siècle plus tard Descartes,en promettant la venue d'une "science qui fera de nous les maîtres et les dominateurs de la Nature".Ainsi,ddepuis le I6ème jusqu'à la fin du 20ème siècle,l'évolution de la civilisation occidentale s'est basée sur trois principes:

I- Le principe de la priorité de l'action et du travail,en tant que valeur fondamentale.Puritains et Jacobins avaient pour religion le travail.Le Marxisme est né sur ce terrain.Marx doit à l'économie politique anglaise d'Adam Smith et de Ricardo,qui ne voyaient l'homme que comme travailleur et consommateur,la conception de la valeur primordiale du travail,et celle de la société en tant qu'organisation du travail.Il emprunte à Saint-Simon,apôtre de la société industrielle,un rêve faustien.

C'est ainsi qu'en Occident,cette exaltation unidimensionnelle au travail est en même temps héritage bourgeois et conception socialiste.Jusqu'au dernier quart du 20ème siècle,et précisément jusqu'en I968,le principe selon lequel l'homme ne s'accomplit que dans l'action et le travail a été très rarement

mis en doute.Après 1968,date à laquelle se sont exprimées avec exaltation les valeurs de la Fête,tout comme celles de la danse en tant que symbole et acte de vie, à savoir l'atteinte de la plénitude et de l'accomplissement de soi dans des mouvements qui ne sont au service d'aucune utilité ni d'aucun protocole,à l'inverse de ceux du travail ou de la politesse,de ceux qui nous sont imposés par le monde extérieur,par la machine ou par les conventions sociales; mais au contraire par celles de la poésie et de la libre créativité,ou comme disait Nietzsche: "celles de Dyonisos plutôt que celles d'Apollon".

2- Le deuxième principe de la civilisation occidentale est celui de la primauté de la logique.On peut la définir ainsi: la logique peut résoudre tous les problèmes,et les seuls véritables problèmes sont ceux que peut résoudre la science".

Le scientifique et le technocrate posent toujours la question du "comment" et jamais celle du "pourquoi".

Au sein d'une telle conception unidimensionnelle,l'esprit se contente de la logique.L'amour,la foi,la poésie n'y ont pas leur place.On oublie même que la folie est le sel qui empêche la logique de pourrir.C'est dans cet esprit que les étudiants français écrivaient sur les murs en 1968: "Soyons logiques.Demandons l'impossible".

On distingue dans l'histoire de l'homme trois périodes fondamentales:

a) Celle où la puissance de la nature dépasse celle de l'homme,et où l'homme doit lutter pour survivre;

b) Celle où la puissance de l'homme dépasse la puissance de la nature;

c) et celle où (comme à partir de la seconde moitié du 20ème siècle) la puissance de l'homme dépasse la puissance de l'homme.

Pour la dernière période,qui vient de commencer,nous ne sommes pas en mesure de prescrire des buts et des cibles véritables,ni de maîtriser les moyens dont nous disposons.

C'est ainsi que cette civilisation fondée sur ces trois bases:

mis en doute.Après 1968,date à laquelle se sont exprimées avec exaltation <u>les valeurs de la Fête,tout comme celles de la danse en tant que symbole et acte de vie.</u> à savoir l'atteinte de la plénitude et de l'accomplissement de soi dans des mouvements qui ne sont au service d'aucune utilité ni d'aucun protocole,à l'inverse de ceux du travail ou de la politesse,de ceux qui nous sont imposés par le monde extérieur,par la machine ou par les conventions sociales; mais au contraire par celles de la poésie et de la libre créativité,ou comme disait Nietzsche: "celles de Dyonisos plutôt que celles d'Apollon".

2- <u>Le deuxième principe de la civilisation occidentale est celui de la primauté de la logique.</u>On peut la définir ainsi: la logique peut résoudre tous les problèmes,et les seuls véritables problèmes sont ceux que peut résoudre la science".

Le scientifique et le technocrate posent toujours la question du "comment" et jamais celle du "pourquoi".

Au sein d'une telle conception unidimensionnelle,l'esprit se contente de la logique.L'amour,la foi,la poésie n'y ont pas leur place.On oublie même que la folie est le sel qui empêche la logique de pourrir.C'est dans cet esprit que les étudiants français écrivaient sur les murs en 1968: "Soyons logiques.Demandons l'impossible".

3- On distingue dans l'histoire de l'homme trois périodes fondamentales:

a) Celle où la puissance de la nature dépasse celle de l'homme,et où l'homme doit lutter pour survivre;

b) Celle où la puissance de l'homme dépasse la puissance de la nature;

c) et celle où (comme à partir de la seconde moitié du 20ème siècle) <u>la puissance de l'homme dépasse la puissance de l'homme.</u>

Pour la dernière période,qui vient de commencer,nous ne sommes pas en mesure de prescrire des buts et des cibles véritables,ni de maîtriser <u>les moyens</u> dont nous disposons.

C'est ainsi que cette civilisation fondée sur ces trois bases:

-qui diminuent l'homme en le condamnant au travail et à la consommation,

-qui amoindrissent l'esprit et le talent,

-qui réduisent l'infini au quantitatif,_

une telle civilisation est bien dotée pour le suicideI

Car il n'existe pas d'autre perspective,d'autres cibles,d'autres buts finaux,comme le prouve l'évasion de la jeunesse,par la drogue et les suicides, plus nombreux dans les états riches.Le suicide,parce qu'il y abus de moyens, comme le montre la perspective d'épuisement imminente des réserves naturelles et la pollution de l'environnement.Conséquences naturelles d'un système qui ne voit la nature que comme un réservoir et un dépôt,et qui dispose des moyens nécessaires pour la détruire des deux côtés.

3- Le troisième principe de la civilisation occidentale est celui selon lequel l'infini est clairement quantitatif.

Le développement est celui,clairement quantitatif,de la production et de la consommation.

C'est au nom de ce principe que nos sociétés fonctionnent en se basant sur le point de vue selon lequel ne serait nécessaire que ce qui est possible techniquement.

Qu'il s'agisse d'armes atomiques de plus en plus puissantes,d'automobiles ou d'avions de plus en plus rapides,même s'ils ne doivent aller nulle part.

Au nom de ce principe,nos sociétés dites "développées" fonctionnent conformément à l'ancien principe des sophistes.A savoir créer des besoins et des désirs factices et "maladifs",pour produire ensuite les moyens de les satisfaire".

Sur ce point,Roger Garaudy nous donne la seule perspective possible.

Le développement,dans sa conception initiale,est tout d'abord au niveau de l'individu l'épanouissement de toutes ses possibilités: possibilités physiques,développement de son corps,de sa force et de sa souplesse.Possibilités

-qui diminuent l'homme en le condamnant au travail et à la consommation,

-qui amoindrissent l'esprit et le talent,

-qui réduisent l'infini au quantitatif,

une telle civilisation est bien dotée pour le suicide!

Car il n'existe pas d'autre perspective, d'autres cibles, d'autres buts finaux, comme le prouve l'évasion de la jeunesse, par la drogue et les suicides, plus nombreux dans les états riches. Le suicide, parce qu'il y a <u>abus de moyens</u>, comme le montre la perspective d'épuisement imminente des réserves naturelles et la pollution de l'environnement. Conséquences naturelles d'un système qui ne voit la nature que comme un réservoir et un dépôt, et qui dispose des moyens nécessaires pour la détruire des deux côtés.

3- <u>Le troisième principe de la civilisation occidentale est celui selon lequel l'infini est clairement quantitatif.</u>

Le développement est celui, clairement quantitatif, de la production et de la consommation.

C'est au nom de ce principe que nos sociétés fonctionnent en se basant sur le point de vue selon lequel ne serait nécessaire que ce qui est possible téchniquement.

Qu'il s'agisse d'armes atomiques de plus en plus puissantes, d'automobiles ou d'avions de plus en plus rapides, même s'ils ne doivent aller nulle part.

Au nom de ce principe, nos sociétés dites "développées" fonctionnent conformément à l'ancien principe des sophistes. A savoir créer des besoins et des désirs factices et "maladifs", pour produire ensuite les moyens de les satisfaire".

Sur ce point, Roger Garaudy nous donne la seule perspective possible.

Le développement, dans sa conception initiale, est tout d'abord au niveau de l'individu l'épanouissement de toutes ses possibilités: possibilités physiques, développement de son corps, de sa force et de sa souplesse. Possibilités

spirituelles de création,critique et participation à l'oeuvre créative de l'humanité et aux analyses critiques de tous les autres hommes.Passés et présents.La participation créative et critique constitue la culture: possibilités spirituelles de relations de fraternité et d'amour avec les autres.De participation collective de chacun,responsable,à des oeuvres communes,qui conduisent à un avenir libre sans frontières.Possibilités de participation permanente de l'homme à cet acte créatif,primordial et incessant,à travers lequel jaillit la présence du divin au sein de l'humain.

La réalisation de ce développement et de cette évolution de l'individu suppose le développement au sein d'une société accomplie,de rapports structurés et de règles qui permettront,à chaque stade et à chaque niveau,le plus grand développement de ces possibilités: production et diffusion des biens immédiats _nourriture,logement,habillement,etc._,de façon à ce que les besoins primordiaux de la vie ne soient pas une entrave,mais qu'au contraire leur satisfaction offre une base robuste au déploiement des autres dimensions de la vie, culturelles et spirituelles.

Des rapports sociaux qui permettent la plus vaste participation de chacun à l'élaboration et à la réalisation de programmes communs,de façon à ne pas créer de divergences trop profondes ni de conflits trop durs,où les plus faibles sont lésés,écrasés.

En un mot,une société qui garantisse à chacun la liberté,la responsabilité et les moyens de son propre développement en harmonie avec le développement général.A l'encontre de ce "rêve",de cette interprétation du"développement"_ les sociétés occidentales actuelles appellent "développement" la seule augmentation quantitative de la production et de la consommation,sans aucun lien avec une perspective quelconque_ un plan de civilisation humaine,ou avec une nouvelle qualité de la vie.

Aujourd'hui la comparaison et la hiérarchisation des sociétés et des peuples n'est basée que sur le "revenu national brut".Cette définition du

terme "développement" s'appuie sur le principe selon lequel le développement économique est le seul critère d'évaluation de toutes les autres formes de la vie sociale. Tout comme sur le fait que le développement n'est défini que quantitativement et en-dehors de toute dimension humaine. Seulement sur son efficacité technique, même si elle est ruineuse, et seulement sur son organisation sociale, même si elle est celle de l'oppression et de l'aliénation. Et Garaudy pose la question: "Augmentation du profit ou développement de l'homme?".

On retrouve, dans cette prise de position critique du marxiste français vis-à-vis de la société contemporaine, l'anxiété de la Gauche européenne actuelle, appelée de façon de plus en plus pressante à procéder à un choix historique final.

De son côté, Jacques Attali souligne que le combat politique a été ridiculement pris au piège dans un éconòmisme futile et stérile. Et il tente à son tour de déterminer l'élément essentiel d'une stratégie efficace qui engendrera une société véritablement nouvelle.

Les pensées de l'économiste français, qui est l'un des collaborateurs les plus étroits de Mitterrand, ont provoqué une vive surprise.

Car pour la première fois sans doute un philosophe, et justement un philosophe économiste, considère le bruit, le son, la musique comme des éléments fondamentaux de la formation du devenir historique.

"Il faut apprendre à juger une société plus sur ses bruits, sur son art et sur sa fête, que sur ses statistiques", dit-il.

" De l'autre côté, la musique, jouissance immatérielle commercialisée, vient annoncer la société de l'immatériel vendu, du rapport social unifié dans l'argent.

Elle annonce car elle est prophétique. Elle renferme toujours dans ses structures l'annonce du lendemain. Elle est devant nous, elle est là pour nous faire entendre le changement. Elle nous aide à découvrir la nouvelle qualité, la nouvelle dynamique qui remplacera une théorie sociale contemporaine piégée et mort-née".

■ ■ ■

En conclusion, je crois qu'à travers le chaos politique et la confusion idéologique qui caractérise l'Europe d'aujourd'hui et le caractère propre des problèmes affrontés par chaque peuple, on voit peu-à-peu apparaître les grands axes autour desquels se fera la polarisation des puissances politiques et sociales.

Le premier regroupement est celui des forces politiques au service du capitalisme, expressions du capitalisme. Au sein de cette lignée se réalise une relative différenciation entre les forces totalement soumises aux grands Monopoles et à l'impérialisme, et celles qui tentent d'acquérir une certaine indépendance de mouvement, en se mettant au service de tout capital local, quel qu'il soit, échappant encore au contrôle absolu des trusts financiers outre-atlantiques. On devra comprendre dans cette lignée également les socialdémocrates réformistes, qui n'abandonnent pas la structure fondamentale de la fonction capitaliste.

Le second regroupement se fera autour des forces communistes, qui resteront jusqu'au bout I00% fidèles au modèle et à l'axe soviétique ou chinois, ayant lié sans aucune réserve l'évolution du communisme, et de la Gauche en général, à la stratégie et à la tactique des deux hauts-lieux du communisme.

Enfin, le troisième regroupement se réalisera entre les forces, _principalement de Gauche (Communistes et Socialistes) _, qui rejettent et combattent le système capitaliste, qui ont pour front principal l'impérialisme offensif, et qui, évaluant sur de justes critères l'importance historique de la présence et de la puissance du camp socialiste, veulent cependant tracer une "nouvelle voie", entièrement nouvelle et indépendante, qui ouvrira une perspective réaliste à tous les peuples d'Europe, basée sur les véritables niveaux économiques, sociaux, politiques et culturels et sur les besoins des peuples d'Europe.

En d'autres termes, l' "internationale" européenne est nécessaire; elle donnera un sens _sur le plan tactique et stratégique_ à ce qu'on appelle l' "eurocommunisme" ou l' "eurosocialisme". Seule la création de ce nouvel axe à un niveau au moins européen, cette nouvelle "internationale", peut mener au dépassement

substanciel de la crise de la Gauche,qu'elle débarrassera définitivement,et sur une base réaliste,des forces qui se réfugient aujourd'hui derrière des théories confuses.

Et seule la nouvelle "internationale" au niveau européen peut donner impact et rayonnement aux communistes et aux autres partisans de la Gauche qui aujourd'hui ne font partie d'aucun des grands axes mondiaux.

Pour acquérir une base populaire,il faudra montrer au peuple que face aux capitalistes,couverts par les USA,et face aux communistes,couverts par l'Union Soviétique,eux s'appuient sur un nouvel axe puissant,à savoir les forces de l'eurosocialisme; qui offrent au peuple une perspective réaliste et viable réellement révolutionnaire,car avec la collaboration de toutes les forces progressistes du renouveau européen,on peut affronter et vaincre le capitalisme-impérialisme sans que la nouvelle société ne risque d'être prise au piège de modèles et de procédures que les peuples considèrent comme dépassés et négatifs par rapport au niveau de leurs propres conquêtes,sociales et autres.

Je crois que pour créer le troisième axe,il est nécessaire de mobiliser tout d'abord toutes les forces spirituelles engagées qui ont déjà travaillé et travaillent à la recherche de ce nouveau type de socialisme à "visage humain", aux "couleurs nationales": celui de l' "eurocommunisme".

C'est pourquoi j'ai cité à titre indicatif certains extraits des derniers travaux de Roger Garaudy et de Jacques Attali.Car à travers les méditations de ces deux dirigeants de la Gauche française,je crois que se révèlent clairement les buts véritables d'un mouvement aspirant à un Socialisme à la hauteur de notre Epoque.

***

R E F L E X I O N S

S U R

L ' E U R O S O C I A L I S M E .

Je fais partie des dizaines de milliers de Grecs qui ont été séduits et convaincus par les idéaux de Gauche, puis déçus par le dogmatisme bureaucratique qui caractérisait presque toutes les manifestations de la Gauche grecque.

Tel qu'il fut appliqué jusqu'à ce jour, le socialisme réalisa une série de conquêtes sociales radicales, réorganisa l'économie, jeta les bases d'une société nouvelle. Mais il avait perdu de vue le <u>but</u> essentiel et unique de tout cela: la libération croissante de l'homme, en tant que valeur en soi, intellectuelle, morale et culturelle. Et pourtant, c'est cette section des conquêtes qui constitue ce qu'on pourrait appeler l'<u>âme</u> du régime.

La dictature du prolétariat se voulait et se veut toujours le type supérieur de démocratie: la dictature du grand nombre sur une minorité en décroissance, qui doit un jour disparaître complètement.

Or, le terme "démocratie" est tellement clair qu'il exclut tout malentendu. Dans la démocratie socialiste idéale, lorsque chaque citoyen aura conquis effectivement toute l'échelle des droits de l'homme, quel pourra être le rôle du Parti en ce qui concerne ces droits? Je rejette, comme un sophisme éculé, l'argument: "J'agis au nom du peuple". Je crois que les communistes ne peuvent parler indéfiniment "au nom du peuple". Car la dictature du prolétariat signifie précisément <u>le pouvoir de tout le peuple travailleur</u>, le régime où tout le peuple parle lui-même sans avoir besoin de porte-paroles particuliers qui pensent et qui parlent pour son compte. Ce pouvoir de tout le peuple, seul le socialisme peut l'assurer, en créant les conditions matérielles nécessaires et en inaugurant les relations sociales adéquates, par l'abolition définitive de l'exploitation de l'homme par l'homme. Car tel est le rôle historique qui revient aux communis-

Je fais partie des dizaines de milliers de Grecs qui ont été séduits et convaincus par les idéaux de Gauche,puis déçus par le dogmatisme bureaucratique qui caractérisait presque toutes les manifestations de la Gauche grecque.

Tel qu'il fut appliqué jusqu'à ce jour,le socialisme réalisa une série de conquêtes sociales radicales,réorganisa l'économie, jeta les bases d'une société nouvelle.Mais il avait perdu de vue le <u>but</u> essentiel et unique de tout cela:la libération croissante de l'homme,en tant que valeur en soi,intellectuelle,morale et culturelle.Et pourtant,c'est cette section des conquêtes qui constitue ce qu'on pourrait appeler l'<u>âme</u> du régime.

La dictature du prolétariat se voulait et se veut toujours le type supérieur de démocratie: la dictature du grand nombre sur une minorité en décroissance,qui doit un jour disparaître complètement.

Or,le terme "démocratie" est tellement clair qu'il exclut tout malentendu.Dans la démocratie socialiste idéale,lorsque chaque citoyen aura conquis effectivement toute l'échelle des droits de l'homme, quel pourra être le rôle du Parti en ce qui concerne ces droits?

Je rejette,comme un sophisme éculé,l'argument: "J'agis au nom du peuple".Je crois que les communistes ne peuvent parler indéfiniment "au nom du peuple".Car la dictature du prolétariat signifie précisément <u>le pouvoir de tout le peuple travailleur</u>,le régime où tout le peuple parle lui-même sans avoir besoin de porte-paroles particuliers qui pensent et qui parlent pour son compte.Ce pouvoir de tout le peuple,seul le socialisme peut l'assurer,en créant les conditions matérielles nécessaires et en inaugurant les relations sociales adéquates,par l'abolition définitive de l'exploitation de l'homme par l'homme.Car tel est le rôle historique qui revient aux communis-

tes: la libération souveraine de l'homme par cette forme supérieure de gouvernement démocratique que constitue le pouvoir de tout le peuple.

L'Etat socialiste veille à la sauvegarde des conquêtes du peuple, xxxxx contre tout ennemi intérieur ou extérieur. Il organise l'économie de manière à entraîner tout le peuple dans la gestion du produit de son travail. Tout citoyen a droit au travail, à l'instruction, à l'assistance sociale, à la culture. Ainsi, sans le gaspillage d'énergies humaines propre au système capitaliste, (chômage, inculture, obscurantisme, corruption, etc.), l'indivudu reçoit de l'Etat, dont il fait partie lui-même, les moyens nécessaires pour s'instruire, se développer, acquérir une personnalité complète, devenir une unité sociale achevée, capable de prendre tous les engagements et toutes les responsabilités, mais aussi d'exercer de manière créatrice tous ses droits. En somme, la mission historique du socialisme est justement d'éduquer l'individu multilatéralement, de sorte que celui-ci, libre désormais de toute servitude, bien préparé et mûr, puisse s'élever à la conscience de ses responsabilités sociales, nationales et internationales.

o o o o o

tes: <u>la libération souveraine de l'homme par cette forme supérieure de gouvernement démocratique que constitue le pouvoir de tout le peuple.</u>

L' Etat socialiste veille à la sauvegarde des conquêtes du peuple,~~xxxxx~~ contre tout ennemi intérieur ou extérieur.Il organise l'économie de manière à entraîner tout le peuple dans la gestion du produit de son travail.Tout citoyen a droit au travail,à l'instruction,à l'assistance sociale,à la culture.Ainsi,sans le gaspillage d'énergies humaines propre au système capitaliste,(chômage,inculture, obscurantisme,corruption,etc.),l'individu reçoit de l'Etat,dont il fait partie lui-même,les moyens nécessaires pour s'instruire,se développer,acquérir une personnalité complète,devenir une unité sociale achevée,capable de prendre tous les engagements et toutes les responsabilités,mais aussi d'exercer de manière créatrice tous ses droits.En somme,la mission historique du socialisme est justement d'éduquer l'individu multilatéralement,de sorte que celui-ci, libre désormais de toute servitude,bien préparé et mûr,puisse s'élever à la conscience de ses responsabilités sociales,nationales et internationales.

o o o o o

Les masses des travailleurs, la jeunesse grecque, l'avant-garde spirituelle voudraient voir tous les représentants de nos véritables forces démocratiques se tourner décisivement vers l'avenir en s'unissant en un nouveau front politique. En un nouveau mouvement démocratique et patriotique ayant pour but premier la Renaissance Démocratique.

Notre combat a pour but l'édification de la société socialiste, d'une société autonome, placée sur un pied d'égalité avec les autres sociétés socialistes, qui sortira des entrailles du peuple grec.

Notre programme devra comprendre une étude précise des conditions probables du changement radical, de l'équilibre probable des forces à ce moment-là.

Nous ne devrons en aucun cas nous désintéresser du front culturel. Le Mouvement culturel, le dialogue entre l'ensemble des intellectuels et l'ensemble du peuple, constituent la Révolution.

Chacun xxx sait que la première oeuvre musicale _la danse et la chanson_ est née au sein des masses.

La réalité de l'Europe _développement économique et technologique, niveau politique et culturel, conquêtes démocratiques_, aussi bien en tant que résultat d'une tradition historique, qu'en tant que fruit du combat des travailleurs, mené à l'avant-garde par les communistes_, a doté les masses de rêves d'une qualité tout à fait nouvelle, qui dépassent toutes les conquêtes possibles des peuples d'Europe de l'Est. C'est ici que se pose le problème de la Gauche européenne: le problème de conversion en plate-forme idéologique, puis en action politique, de cet héritage qualitatif des masses européennes. Aujourd'hui "eurocommunisme" et "eurosocialisme" ne sont encore que des mots. L'expression de la recherche d'une nouvelle voie, par les

Les masses des travailleurs,la jeunesse grecque,l'avant-garde spirituelle voudra-lent voir tous les représentants de nos véritables forces démocratiques se tourner décisivement vers l'avenir en s'unissant en un nouveau front politique.En un nouveau mouvement démocratique et patriotique ayant pour but premier la Renaissance Démocratique.

Notre combat a pour but l'édification de la société socialiste, d'une société autonome,placée sur un pied d'égalité avec les autres sociétés socialistes,qui sortira des entrailles du peuple grec.

Notre programme devra comprendre une étude précise des conditions probables du changement radical,de l'équilibre probable des forces à ce moment-là.

Nous ne devrons en aucun cas nous désintéresser du front culturel.Le Mouvement culturel,le dialogue entre l'ensemble des intellectuels et l'ensemble du peuple,constituent la Révolution.

_Chacun ~~xxx~~ sait que la première oeuvre musicale _la danse et la chanson_ est née au sein des masses._

La réalité de l'Europe _développement économique et technologique,niveau politique et culturel,conquêtes démocratiques_,aussi bien en tant que résultat d'une tradition historique,qu'en tant que fruit du combat des travailleurs,mené à l'avant-garde par les communistes_,a doté les masses de rêves d'une qualité tout à fait nouvelle,qui dépassent toutes les conquêtes possibles des peuples d'Europe de l'Est.C'est ici que se pose le problème de la Gauche européenne: le problème de conversion en plate-forme idéologique,puis en action politique,de cet héritage qualitatif des masses européennes. Aujourd'hui "eurocommunisme" et "eurosocialisme" ne sont encore que des mots.L'expression de la recherche d'une nouvelle voie,par les

masses des travailleurs, d'une issue à l'impasse dans laquelle ils se trouvent. Cette "nouvelle voie" pour une Europe nouvelle du Socialisme Démocratique, n'inclut pas dans ses rangs que les communistes. D'autres forces viennent aussi peu à peu s'y ajouter. Socialistes, démocrates, catholiques progressistes. La collaboration des forces sociales, qui nécessite en ce moment de plus en plus le changement profond, c'est-à-dire une véritable révolution en Europe, est si vaste qu'elle influence des forces politiques jusqu'à hier prises au piège du capitalisme.

Le fait que le simple citoyen soit malheureux au sein du "miracle" capitaliste et convaincu que celui-ci le mène à une mort certaine sur le plan psychique, d'une part, et son refus de suivre de façon massive et dynamique les forces dirigeantes actuelles de la Gauche européenne, d'autre part, ont au fond la même origine: à savoir qu'aussi bien le système capitaliste, tel qu'il le vit, que le système socialiste, tel qu'on le lui décrit et que le vivent d'autres peuples, sont incapables de résoudre son problème de base.

C'est-à-dire celui de la libération totale, qu'il pourrait atteindre en s'élevant au niveau d'une personnalité spirituelle, morale et psychique accomplie; ceci n'étant réalisable qu'en la présence d'un nouveau type de rapports sociaux, mais aussi de substance même de la vie.

Or, seule la nouvelle internationale au niveau européen, animée par la fraternité entre les peuples d'Europe et donnant impact et rayonnement aux communistes et aux autres partisans de la Gauche qui aujourd'hui ne font partie d'aucun des grands axes mondiaux, peut aider au tracé de cette "nouvelle voie", celle qui conduira tous les citoyens de tous les peuples frères à la liberté véritable, c'est-à-dire à la responsabilité.

Car la liberté n'est autre que le droit d'être responsable, à

masses des travail Leurs, d'une issue à l'impasse dans laquelle ils se trouvent. Cette "nouvelle voie" pour une Europe nouvelle du Socialisme Démocratique, n'inclut pas dans ses rangs que les communistes. D'autres forces viennent aussi peu à peu s'y ajouter. Socialistes, démocrates, catholiques progressistes. La collaboration des forces sociales, qui nécessite en ce moment de plus en plus le changement profond, c'est-à-dire une véritable révolution en Europe, est si vaste qu'elle influence des forces politiques jusqu'à hier prises au piège du capitalisme.

Le fait que le simple citoyen soit malheureux au sein du "miracle" capitaliste et convaincu que celui-ci le mène à une mort certaine sur le plan psychique, d'une part, et son refus de suivre de façon massive et dynamique les forces dirigeantes actuelles de la Gauche européenne, d'autre part, ont au fond la même origine: à savoir qu'aussi bien le système capitaliste, tel qu'il le vit, que le système socialiste, tel qu'on le lui décrit et que le vivent d'autres peuples, sont incapables de résoudre son problème de base.

C'est-à-dire celui de la libération totale, qu'il pourrait atteindre en s'élevant au niveau d'une personnalité spirituelle, morale et psychique accomplie; ceci n'étant réalisable qu'en la présence d'un nouveau type de rapports sociaux, mais aussi de substance même de la vie.

Or, seule la nouvelle internationale au niveau européen, animée par la fraternité entre les peuples d'Europe et donnant impact et rayonnement aux communistes et aux autres partisans de la Gauche qui aujourd'hui ne font partie d'aucun des grands axes mondiaux, peut aider au tracé de cette "nouvelle voie", celle qui conduira tous les citoyens de tous les peuples frères à la liberté véritable, c'est-à-dire à la responsabilité.

Car la liberté n'est autre que le droit d'être responsable, à

tout instant et en toute circonstance,de son propre avenir.

•_•_•_•_•_•_•_•_•_•_•_•_•

Ἐκδότης:
Διευθυντής: Π. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗΣ
Συνδιευθυντής: Γ. Ε. ΞΥΦΑΝΤΑΡΑΚΗΣ
Ὑπ. τυπ)φείου: Ι. Α. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ
Ἔτος ἱδρύσεως: 1926 Περίοδος Ε'
Διεύθυνσις: Περίδου 15 Τηλ. 24545

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ

ΟΛΗ Η ΕΛΛΑΔΑ ΟΛΗ Η ΚΡΗΤΗ

274

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 5
ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 11

Σοβαρές ἐπιπτώσεις γιά τούς ἀμπελοκαλλιεργητές τοῦ Νομοῦ Χανίων ἀπό τὴν ἀντιαγροτική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΑΠΟΖΗΜΙΩΘΟΥΝ

Ἡ Ἕνωση Γεωργικῶν Συν)σμῶν Κισσάμου ἀπέστειλε στήν Κυβέρνηση τό κάτωθι τηλ)μα:

«Ἐπικρατοῦντες ἀπό μέρες περιφέρειά μας καύσωνες καί λίβας συμπλήρωσαν προκληθεῖσαν ἀπό βορείους ἀνέμους 22ας παρελθόντος Ἀπριλίου καταστροφή σταφυλοπαραγωγῆς. Κατόπιν τούτου θέση σταφυλοπαραγωγῶν μας κατέστη ἐπικίνδυνα ἀπελπιστική. Διαβιβάζοντες αἴσθημα τά πλήρους ἀπογνώσεως παραγωγῶν μας αἰτούμεθα ἀναστολή χρεῶν πρός ΑΤΕ καί λήψη μέτρων ἐνισχύσεως τούτων πρός ἀντιμετώπιση ζημιῶν καί ἀναγκῶν ἐπιβιώσεώς των».

Οἱ πληγέντες σταφυλοπαραγωγοί μας, πού βρίσκονται στην ἀπόγνωση αὐτή, καμμιᾶς οὐσιαστικῆς ὑποβοηθήσεως δέν πρόκειται νά τύχουν. Ἐάν ὅμως τά ἀγροτικά προϊόντα τῆς Κρήτης, πού βασικά πλήττονται ἀπό τούς καύσωνες, τίς ἀνεμοθύελλες, τόν Λίβα κλπ, θά εἶχαν περιληφθῆ στήν ἀσφάλιση τοῦ ΟΓΑ, τά ζητήματα τῆς ἀποζημιώσεως τῶν πληττομένων παραγωγῶν μας, αὐτόματα καί ἱκανοποιητικά θά ἐτακτοποιοῦντο. Ἡ ἀσφάλιση τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων εἶναι τό βασικό στήριγμα γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας καί ἀποτελεῖ δικαίωμα τοῦ καλλιεργητῆ τῆς γῆς. Ὅμως ἡ Κυβέρνηση ἐνῶ διακηρύττει τήν στοργή της γιά τόν ἀγρότη, στήν πράξη τοῦ ἀρνεῖται τά πάντα, γιά νά προκαλῆ τήν ἀγανάκτηση καί τήν ἀπελπισία του, πού τελικά τόν ὁδηγεῖ στήν ἐγκατάλειψη τοῦ χωριοῦ. Ὅταν πρό ὀλίγων ἡμερῶν ἡ ΕΔΗΚ ἔφερε στό τμήμα διακοπῶν τῆς Βουλῆς ἕνα σχέδιο νόμου διά τήν πλήρη ἀσφάλιση τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων μας, πού εἶχε συντάξει ὕστερα ἀπό μεγάλη μελέτη ὁ βουλευτής καί διαπρεπής καθηγητής κ. Θανάσης Κανελλόπουλος, ἐνῶ τοῦτο εἶχε ὑποστηριχθῆ καί ἀπό πολλούς βουλευτές τῆς συμπολιτεύσεως, ἡ Κυβέρνηση χωρίς καμμιά δικαιολογία, τό ἀπέρριψε!! Καί δημιουργεῖται τό εὔλογο ἐρώτημα, σέ τί ἀποβλέπουν αἱ ἀντιαγροτικαί αὐταί κυβερνητικαί πράξεις;

Πάντως, λογικά δέν ἐξηγεῖται ἡ κυβερνητική αὐτή πρός τόν ἀγρότη ἀστοργία, πού δημιουργεῖ τήν ἐξαθλίωσή του. Ἡ Κυβέρνηση γιά τά ἀγροτικά μας προϊόντα, δέν ἀρνεῖται μόνο τήν ἀσφάλισή των, ἀρνεῖται ἀκόμη καί τήν χορήγηση κάποιας οἰκονομικῆς ὑποβοηθήσεως τῶν πληττομένων παραγωγῶν μας, διά τῆς χορηγήσεως γιά τόν σκοπόν αὐτόν ἐκτάκτου πιστώσεως. Μόνη ἐξαίρεση ἔγινε κατά τό παρελθόν γιά τούς πορτοκαλοπαραγωγούς μας, μέ τήν χορήγηση χάρις στόν πρόκτοχο ὑπουργό Γεωργίας κ. Ἰορδάνογλου, τῆς γνωστῆς ἐκτάκτου πιστώσεως τῶν δρχ 20.000.000. Ὅμως εὐθύς με

Συνέχεια στήν 4η σελ.

ΠΛΗΡΗΣ Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Δέν χρηματοδοτοῦνται ἀπόλυτα ἀναγκαῖα ὑδρευτικά ἔργα

ΕΡΩΤΗΣΗ ΤΟΥ κ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ἐπί ἐρωτήσεων τοῦ βουλευτῆ κ. Π. Πολυχρονίδη στή Βουλή γιά τήν διαγραφή ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων τοῦ 1977, τῶν ἔργων ὑδρεύσεως τοῦ Συνδέσμου Κοινοτήτων Βουκολιῶν Κισάμου, καθώς καί τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν ἔργων ὑδρεύσεως τοῦ Συνδέσμου Κοινοτήτων Φρέ, διά τῆς ὑδρεύσεως τῆς κοινότητος Ραμνής, ὡς ἐπίσης τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν ἔργων ὑδρεύσεως τοῦ Συνδέσμου τῶν Κοινοτήτων Ἀκρωτηρίου, οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ καί Ἐσωτερικῶν ἀπέστειλαν διά τῆς Βουλῆς στόν κ. Πολυχρονίδη τίς παρακάτω ἀπαντήσεις:

Ἡ ἀπάντηση τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ εἶναι: «Σᾶς πληροφοροῦμε ὅτι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο δέν ἐντάχθηκαν τά ἔργα ὑδρεύσεως τοῦ Συνδέσμου Κοινοτήτων Βρυσῶν - Ἀποκορώνου καί Συνδέσμου Κοινοτήτων Βουκολιῶν - Ζυμβραγοῦ στό περιφερειακό πρόγραμμα Δημοσίων ἐπενδύσεων 1977 εἶναι ὅτι στό πρόγραμμα αὐτό ἐντάσσονται ἔργα προϋπολογισμοῦ μέχρι 30.000.000 δραχμῶν. Ὁ προϋπολογισμός τῶν ὡς ἄνω ἔργων πού προτάθηκαν ἀπό τήν Νομαρχία ὑπερβαίνει τό ὅριο αὐτό.

Ἀναφορικά μέ τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἔργων ὑδρεύσεως τοῦ Συνδέσμου Κοινοτήτων Φρέ Ἀποκορώνου καί τοῦ Συνδέσμου Κοινοτήτων Ἀκρωτηρίου, σᾶς γνωστοποιοῦμε ὅτι τά ἔργα αὐτά δέν ἔχουν προταθῆ ἀπό τήν Νομαρχία γιά τήν ἔνταξή τους στό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων.

Ὁ ὑφυπουργός
Α. Καλαντζάκος

Ἐπί τοῦ αὐτοῦ θέματος ὁ ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Ἀπαντώντας σέ ἐρώτηση τοῦ βουλευτῆ κ. Π. Πολυχρονίδη γιά τήν μή ἔνταξη ὡρισμένων ὑδρευτικῶν ἔργων στό περιφερειακό Π.Δ.Ε. 1977 Νομοῦ Χανίων, σᾶς πληροφοροῦμε ὅτι αὐτό ἔγινε λόγω τῶν περιορισμένων χρηματοδοτικῶν δυνατοτήτων του προγράμματος σέ συνδυασμό καί μέ τό ὕψος τῆς προϋπολογισθείσης δαπάνης ἐκτελέσεως τῶν ἔργων αὐτῶν.

Συνεπῶς τά αἰτήματα αὐτά θά ἐξετασθοῦν καί πάλι μέ τά ἀπό νέα πρόταση τῆς Νομαρχίας Χανίων στην ὁποία κοινοποιεῖται αὐτό τό ἔγγραφο, εἴτε στην ἀναθεώρηση τοῦ προγράμματος ἐάν πραγματοποιηθῆ, εἴτε στήν κατάρτιση τοῦ προγράμματος ἐπομένου ἔτους, προκειμένου νά ἐπιδιωχθῆ ἡ ἱκανοποίηση τους μέσα στά πλαίσια τῶν γενικώτερων ἀναγκῶν τοῦ Νομοῦ.

Ὁ ὑπουργός
Ἰπ. Ἰορδάνογλου».

Οἱ ἀπαντήσεις αὐτές εἶναι χαρακτηριστικές. Δείχνουν πῶς ἀντιμετωπίζει ἡ κυβέρνηση τά ζητήματα τῆς ὑπαίθρου, ἀκόμη καί ὅταν ἀφοροῦν τήν ὑγεία τῶν κατοίκων της. Δέν εἶναι λίγα τά χωριά τοῦ Νομοῦ μας, πού ἐξυπηρετοῦνται ὄχι μόνο μέ πρωτόγονα μέσα ὑδρεύσεως

Συνέχεια στή 4η σελ.

Η ΕΡΤ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΣΤΗ ΣΟΥΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΔΗΜΕΥΘΗΚΑΝ ΟΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Ἡ Κοινότης Σούδας δώρησε πρό ἐτῶν εἰς τό ΕΡΤ σημαντική οἰκοπεδική ἔκταση, ὅπου ἔχει ἐγκατασταθῆ ὁ Ραδιοφωνικός Σταθμός Χανίων. Ἔτσι ἡ Κοινότης Σούδας πρόσφερε μιά ἀξιέπαινη ὑπηρεσία στά Χανιά, ἐπίστευε δέ ὅτι μέ τό ἔργο τοῦτο παράλληλα θά ἀξιοποιηθῆ ἡ περιφέρεια αὐτή. Ὅτι θά ἀξιοποιηθοῦν αἱ παρακείμεναι οἰκοπεδικαί ἐκτάσεις, πού κατά τό 1)3 ἀνήκουν στήν Κοινότητα καί κατά τά 2)3 σέ πτωχούς κατοίκους τῆς Κοινότητος, πού μέ τό μόχθο τῆς ἐργασίας των, ἔχουν κτίσει τά μικρά σπίτια των.

Ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεκαλύφθη ὅτι ἀπαγορεύεται ὁλοσχερῶς ἡ ἀνοικοδόμηση σέ ἀπόσταση 300 μέτρων ἀπό τήν βάση τῆς κεραίας τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Χανίων, καθώς καί ἡ διενέργεια ἐπισκευῶν καί προσθηκῶν εἰς τά παρακείμενα σπίτια, ὕστερα ἀπό τάς ἀπαγορεύσεις αὐτάς πού τώρα κινδυνεύει νά καταρρεύσουν. Ἔτσι ἔχει δημιουργηθεῖ ἕνα πολύ σοβαρό ζήτημα εἰς βάρος τῶν πτωχῶν μικροϊδιοκτητῶν τῆς περιφερείας αὐτῆς, πού ἤδη ἔχει προσλάβει τήν μορφή ὀξύτατου κοινωνικοῦ προβλήματος.

Πέραν ὅμως τούτων μέ τας ἀνωτέρω ἀπαγορεύσεις ἀπονεκροῦται γενικώτερα ὁλόκληρη ἡ οἰκοπεδική περιοχή τῆς κωμοπόλεως τῆς Κάτω Σούδας, ἐκτάσεως ἄνω τῶν 250.000 τ.μ., μέ τήν βαρειά συνέπεια ὄχι μόνο νά ἐκμηδενίζεται ἡ οἰκονομική ἀξία τῶν εἰς τήν περιφέρεια αὐτή οἰκοπέδων, ἀλλά καί νά ἀχρηστεύονται αἱ ἐκτάσεις αὐταί, που εἶναι αἱ μόναι ἀπομένουσαι γιά οἰκιστική χρήση. Καί μάλιστα ὅταν οἱ ἀνάγκες αὐτές γιά τούς πολυπληθεῖς κατοίκους τῆς Κάτω Σούδας, πού εἶναι γνωστό ὅτι εἶναι πτωχοί βιοπαλαιστές, εἶναι τεράστιες.

Ἡ Κοινότης Σούδας παρά τά συνεχῆ καί ἐπανειλημμένα σχετικά διαβήματά της πρός τούς ἁρμοδίους, καμμιά ἀνταπόκριση δέν βρίσκει. Ὅμως τό ζήτημα τοῦτο δέν δημιουργεῖ μόνο ἕνα ὀξύτατο κοινωνικό πρόβλημα, πού προκαλεῖ τήν δίκαιη ἀγανάκτηση τῶν μικροϊδιοκτητῶν τῆς περιφερείας αὐτῆς, παράλληλα δημιουργεῖ καί συνταγματικό θέμα. Γιατί αἱ ἀπαγορεύσεις αὐτές, σέ τελευταία ἀνάλυση ἀποτελοῦν δήμευση τῆς ἰδιοκτησίας. Ἡ Κυβέρνηση ἔχει χρέος νά ἐπιληφθῆ ἐπί τέλους τῆς ἐξετάσεως καί ρυθμίσεως τοῦ ζητήματος τούτου, πού ζωτικά ἐνδιαφέρει τήν Κοινότητα Σούδας.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ κ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗ

Ἐπί τοῦ ἀνωτέρω θέματος ὁ βουλευτής κ. Π. Πολυχρονίδης ἀπέστειλε τό κάτωθι τηλεγράφημα:

1) Βουλήν τῶν Ἑλλήνων
2) Ράλλην ὑπουργόν Προεδρίας

Συνέχεια στήν 4η σελ.

Χανιωτικοι αντιλαλοι

ΤΑ ΧΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Στά τόσα πού ἔχουνε γραφτῆ γιά τά ἀνεκδιήγητα χάλια πού παρουσιάζει ἡ παλιά πόλη τῶν Χανίων δέν δίδετε ἀπό τούς ἁρμόδιους καμμιά σημασία.

Σχετικά μέ τή καθαριότητα ὁ κ. Δήμαρχος ἀποδίδει τά χάλια πού παρουσιάζονται στούς κατοίκους της, διότι ἐνῶ κάθε πρωί καί πρίν ἀνοίξουνε τά καταστήματα οἱ δρόμοι ἔχουνε καθαρισθῆ ἀπό τούς ὁδοκαθαριστές καί εἶναι καθαροί, ὅταν ἀνοιχθοῦνε τά καταστήματα ἀρχίζει ἡ ἀπόρριψη τῶν σκουπιδιῶν των στούς δρόμους ἀντί νά τά τοποθετοῦνε σέ εἰδικά δοχεῖα τά ὁποῖα νά ἐκθέτουνε ἀπό τό βράδυ στά πεζοδρόμια γιά νά τά παραλαμβάνουνε τό πρωί τά αὐτοκίνητα τοῦ Δήμου.

Τόν κ. Δήμαρχο πληροφοροῦμε ὅτι ὁδοκαθαριστές δέν περνοῦνε ἀπό τίς παρόδους τῆς παλιᾶς τουλάχιστον πόλης καί ὅτι αὐτούς τούς ἔχουνε ἀντικαταστήσει οἱ νοικοκυρές τῶν σπιτιῶν, ὅπου δέ δέν ὑπάρχουνε νοικοκυρές νά ἐκτελοῦνε τά ἔργα τῶν ὁδοκαθαριστῶν, οἱ δρόμοι γίνονται σκουπιδαριά.

Ἐπίσης πληροφοροῦμε τόν κ. Δήμαρχο ὅτι μόνο ἀπό τούς κεντρικούς δρόμους τῆς παλιᾶς πόλης περνοῦνε τ' αὐτοκίνητα τοῦ Δήμου γιά τά ἀπορρίμματα καί ἐάν οἱ νοικοκυρές τῶν παρόδων δέν τά μεταφέρουνε στό κεντρικό δρόμο οἱ ὁδοκαθαριστές δέν τά παίρνουνε κι ἔτσι τό περιεχόμενο πού ἔχουνε τά δοχεῖα τῶν ἀπορριμάτων γεμίζουνε πολλές φορές τούς δρόμους καί παρουσιάζεται τό γνωστό θέαμα, τό ὁποῖο εἶναι καί σέ βάρος τῆς ὑγείας τῶν κατοίκων.

Σωστές οἱ ὑποδείξεις τοῦ κ. Δημάρχου πρός τούς κατοίκους γιά τή καθαριότητα ἀλλά πρώτα ἡ ἁρμόδια ἀρχή τῆς καθαριότητας τοῦ Δήμου πρέπει νά κάνη τή δουλειά της.

Κι ἐρχόμεθα στό παραλιακό δρόμο τῆς παλιᾶς πόλης ὅπου ἔχει γεμίσει ἀπό λάκκους τούς ὁποίους δημιουργήσανε οἱ τρικυμίες τοῦ περασμένου χειμῶνα. Τό ἁρμόδιο Λιμενικό Ταμεῖο Χανίων ἐφρόντισε νά τούς καλύψη καί ἀνέθεσε τή σχετική ἐργασία στήν ἑταιρεία «ΑΤΛΑΣ» πού εἶχε ἀναλάβει τήν ἐκτέλεση ἄλλου λιμενικοῦ ἔργου. Τούς ἐμπόδισε ἀπερίσκεπτα ἡ ἐδῶ ὑπηρεσία τῆς Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων πού ἑδρεύει στό Ἡράκλειο μέ ἀποτέλεσμα νά σταματήση ἡ ἐργασία τῆς κάλυψης τῶν λάκκων. Ὁ «ΑΤΛΑΣ» δέν μποροῦσε νά περιμένη τήν ἄρση τῆς ἀπαγόρευσης καί ἔτσι ἐγκατέλειψε τήν ἐργασία. Κι ἔτσι οἱ λάκκοι παραμένουν καί θά γίνουνε περισσότεροι μέ τίς πρῶτες τρικυμίες τοῦ ἐρχόμενου χειμῶνα.

Ἀπό ἡμέρες μᾶς καταγγέλλεται ὅτι ἄπλετο σκοτάδι καλύπτει τή νύκτα τή περιοχή πού εἶναι κάτω ἀπό τό «Ξενία» καί δέν ἐκδηλώθηκε κανένα ἐνδιαφέρο γιά νά ἀποκατασταθῆ ὁ φωτισμός τῆς περιοχῆς.

Αὐτά εἶναι τά χάλια πού παρουσιάζει ἡ παλιά πόλη τῶν Χανίων. Κι ἔπειτα συζητᾶμε γιά τουριστική ἀξιοποίησή της.

Θά βρεθῆ ἐπί τέλους κανείς ἁρμόδιος νά ἐνδιαφερθῆ;

ΟΙ ΘΟΡΥΒΟΙ

Διατυπώνονται παράπονα γιά τούς ἀνυπόφορους θορύβους πού προκαλοῦνται στή πόλη μας, ἰδιαίτερα δέ τίς νυκτερινές καί μεταμεσονύκτιες ὧρες.

Στήν Ἀθήνα, ὡς καί σέ πολλές ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἀρχίσανε καί λαμβάνονται κατασταλτικά μέτρα γιά τούς θορύβους αὐτούς.

Ἄς ὑποδειχθῆ στά δίκυκλα, στά τρίκυκλα νά μή κυκλοφοροῦνε κατά θορυβοποιό τρόπο κατά τίς ὧρες τῆς κοινῆς ἡσυχίας καί ἰδιαίτερα τίς νυκτερινές.

Ἄς ἀπαγορευθῆ ἡ χρήση τῶν κλάξον τῶν αὐτοκινήτων καί τό μαρσάρισμα τῶν πάσης λογῆς τροχοφόρων, ὅταν δέν ὑπάρχει ἀπόλυτη ἀνάγκη γιά τή χρήση των.

Κάτι λίγοι, καί μάλιστα νεαροί ἀλλοδαποί, ἀναστατώνουνε τίς νυκτερινές καί μεταμεσονύκτιες ὧρες τούς δρόμους καί τάς παρόδους κυρίως τῆς παλιᾶς πόλης ὅπου δέν κυκλοφοροῦνε ἀστυνομικά ὄργανα.

Ἡ Διοίκηση Χωροφυλακῆς ἄς λάβη τά κατά τή κρίση της ἐνδεδειγμένα μέτρα γιά νά μετριασθοῦνε τουλάχιστον οἱ ἀνυπόφοροι καί ἄνευ λόγου θόρυβοι, γιά νά ἐξασφαλισθῆ μιά σχετική ἡσυχία στούς πολίτες, ἡ ὁποία τόσο τούς εἶναι ἀπαραίτητη μετά τό κάματο τῆς καθημερινῆς των ἐργασίας.

Η ΠΑΛΙΑ ΔΗΜΑΡΧΙΑ

Πολλές δεκαετίες περάσανε κατά τίς ὁποίες συζητάνε τήν ἀναστήλωση τοῦ κτιρίου τῆς παλιᾶς Δημαρχίας Χανίων πού βρίσκεται στό Σαντριβάνι καί τό ὁποῖο εἶναι συνδεδεμένο μέ τήν ἱστορία τοῦ τόπου μας ἑνός αἰῶνα.

Τό κτίριο κινδυνεύει νά πέση καί ἡ εἴσοδός του ἔχει μεταβληθῆ σέ χῶρο ἀπορριμάτων.

Ὅπως πληροφορούμεθα ἡ ἁρμοδία Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων σέ σχετικά διαβήματα πού τῆς γίνανε ἀπάντησε ὅτι ἀπό τίς 300.000 δρχ πού τίς ἔχει διαθέσει ὁ ΕΟΤ γιά παλιά κτίσματα τῆς παλιᾶς πόλης θά διαθέση ἕνα ποσό γιά τίς πλέον ἀπαραίτητες ἐργασίες!

Αὐτή ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀστεία καί πρέπει πιά νά πάρουνε ἕνα τέλος οἱ ἐμπαιγμοί πού μᾶς γίνονται ἀπό τίς ἁρμόδιες καί μή ὑπηρεσίες.

Κι ἐρωτοῦμε τήν ἁρμόδια γιά τό ζήτημα αὐτό Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων πού ἑδρεύει στό Ἡράκλειο:

1) Ἔχει συντάξει μελέτη καί ἔχει καταρτίσει προϋπολογισμό γιά τήν ἀναστήλωση τοῦ κτιρίου τῆς παλιᾶς Δημαρχίας Χανίων; Σέ καταφατική περίπτωση ἔχει ἐγκριθῆ ἡ μελέτη καί ἔχει ζητηθῆ ἀπό τό ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν ἡ σχετική πίστωση;

2) Ὁ ἁρμόδιος Ἔφορος Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Κρήτης κ. Μπουρμπουδάκης, πού ἑδρεύει στό Ἡράκλειο, ἐπελήφθηκε τοῦ θέματος τῆς ἀναστήλωσης τῆς παλιᾶς Δημαρχίας Χανίων; Σέ τί ὑπηρεσιακές ἐνέργειες ἔχει προβῆ γιά τό εἰδικό αὐτό θέμα;

3) Ὁ Ἔφορος κ. Μπουρμπουδάκης ἔρχεται κάθε δεκαπενθήμερο στά Χανιά, σύμφωνα μέ τήν ἐντολή πού ἔχει λάβει ἀπό τό προϊστάμενό του ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί

Συνέχεια στήν 4η σελ.

ΠΕΤΡΕΣ - ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΑΣ ΠΕΤΡΕΣ...

Ἀπό τόν ΦΡΕΝΤΥ Γερμανὸ

Χαμογελοῦσες Μακάριε...

Ἐνῶ τό φέρετρο μέ τό σκήνωμά σου κατέβαινε στή γωνιά αὐτή τῆς κυπριακῆς γῆς — πού διάλεξες γιά τελευταία σου κατοικία — ἐσύ χαμογελοῦσες. Ἔτσι εἶπαν ὅσοι σέ εἶδαν πρίν ἀπό λίγες ὧρες:

«Εἶχε ἕνα παράξενο χαμόγελο στό πρόσωπό του σά νάβλεπε πάλι τήν Κύπρο ἑνωμένη...»

Ἴσως καί νᾶταν αὐτό.

Βλέπεις ἕνα σωρό πράγματα γράφτηκαν γιά σένα αὐτές τίς μέρες, ἐκτός ἴσως ἀπ' αὐτό πού ἔπρεπε νά γραφτεῖ.

Σκεφθήκαμε ἐγωιστικά. Μελήσαμε περισσότερο γιά μᾶς — πού χάσαμε τόν Μακάριο.

Δέν εἴπαμε τί κέρδισες ἐσύ...

Τήν Τρίτη στίς 5,15 τό πρωί σέ εὐλόγησε ὁ Θεός καί σοῦ εἶπε: «Ἔλα Μακάριε. Ἄνοιξε τά μάτια σου καί δές πάλι ὅσα σοῦ στέρησαν οἱ ἄνθρωποι...»

Κι ἐσύ ἐνῶ ὅλοι ἐμεῖς κλαίγαμε, ξαναεἶδες τήν Κυρήνεια...

Ἀπό ψηλά τό λιμανάκι της ἦταν ὁλόιδιο ὅπως τό εἶχες δεῖ γιά τελευταία φορά πρίν τρία χρόνια. Τρυφερό καί γαλήνιο... Καί μετά πέταξες πάνω ἀπ' τήν Ἀμμόχωστο. Τί ὄμορφη πού εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος τό καλοκαίρι...

Κι ὕστερα φτερούγισες πάνω ἀπ' τά περιβόλια τῆς Μόρφου. Καί τά δέντρα ἀνατρίχιασαν καθώς περνοῦσες μέσα ἀπ' τά φύλλα τους — γιατί τά δέντρα πάντα τό καταλαβαίνουν ὅταν περνᾶ πλάι τους μιά ψυχή.

Τήν Τρίτη στίς 5,15 τό πρωί τά ξαναεῖδες ὅλα αὐτά...

Αὐτά πού σοῦ στέρησαν οἱ ἄνθρωποι, στά ξανάδωσε ὁ Θεός.

Ἴσως γι' αὐτό χαμογελοῦσες Μακάριε...

Καί μετά πέταξες ἀκόμα ψηλότερα...

Βλέπεις ἀπ' ἐδῶ κι ἐμπρός θά πετάς πιό ὅσο ψηλά θέλεις. Κανείς δέν θά σοῦ κλείνει τόν δρόμο...

Κι ἐκεῖ ψηλά, ἀνάμεσα σέ κάποιο ἀσημένιο σύννεφο ἤ σέ κάποιο μακρινό γαλαξία θά βρεῖς καί τούς ἄλλους: Τόν Τρικούπη. Τόν Βενιζέλο. Τόν Γεώργιο Παπανδρέου.

Ξέρεις, ἀλήθεια πῶς θά τούς γνωρίσεις;

Εἶναι ἁπλό Μακάριε: Ὁ καθένας θά κρατᾶ μιά ἀγκαλιά μεγάλη πέτρες!

Πρῶτος θά σέ πλησιάσει ὁ Τρικούπης, σάν πιό παλιός στόν οὐρανό καί θά σοῦ πεῖ:

«Εἶμαι ὁ Χαρίλαος Τρικούπης. Αὐτές τίς πέτρες πού βλέπεις μοῦ τίς πέταξαν στά 1878 — γιατί ἤθελα νά κάνω τήν Ἑλλάδα πιό μεγάλη».

Κι ὕστερα θά σέ πλησιάσει μιά ἄλλη σκιά:

«Εἶμαι ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος. Τίς βλέπεις αὐτές τίς πέτρες; Μοῦ τίς πέταξαν στά 1920 — γιατί ἔκανα τήν Ἑλλάδα μεγάλη...»

Καί μετά θά σέ πλησιάσει ἕνας παλιός σου φίλος. Εἴχατε νά ἰδωθεῖτε ἀπ' τόν Αὔγουστο τοῦ 1968. Ὡστόσο γιά τούς τύπους θά πρέπει νά γίνουν κι ἐδῶ οἱ συστά-

Συνέχεια στήν 4η σελ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Τί συνέστησαν οἱ Ἕλληνες πολιτικοί ἡγέτες στούς Κυπρίους: Ἕνωτητα.

Καί τί τούς ἀπάντησαν;

Εὐχαριστοῦμε ... Ἐπίσης.

(Ἀπό τά «ΜΙΚΟ - ΠΟΛΙΤΙΚΑ» τῶν ΝΕΩΝ)

ΜΝΗΜΗ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Ὁ μαχητής πού ἔπεσε στίς ἐπάλξεις τοῦ Κυπριακοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα

Ὅσοι βρίσκονται στίς πλαγιές τῶν ψηλῶν βουνῶν δέν κατορθώνουνε νά βλέπουνε τή κορυφή των. Μοναχά ἡ ἀπόσταση ἐπιτρέπει τή θέα τοῦ μεγαλείου των.

Αὐτό περίπου συμβαίνει μέ τούς Μεγάλους πού περνᾶνε στήν Ἱστορία. Οἱ ἄνθρωποι τῆς γενιᾶς των τούς ἐννοοῦνε λιγώτερο. Μόνο ὁ θάνατος καί ὁ χρόνος δίνουνε τή δύναμη στήν Ἱστορία νάναλάβη τό ἔργο της.

Ἀλλά ὑπάρχουνε καί πολύ ψηλές κορυφές πού καί ἡ Ἱστορία δέν ἀντέχει νά τίς φθάση. Καί τότε ἔρχεται ὁ ΘΡΥΛΟΣ ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει τό ἔργο τῆς Ἱστορίας.

Στή περιοχή αὐτή τοῦ ΘΡΥΛΟΥ ἀνήκει τώρα καί μετά τόν ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΒΕΝΙΖΕΛΟ ὁ ΜΑΚΑΡΙΟΣ, τόν ὁποῖο τή περασμένη Δευτέρα ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμός, ὁλόκληρος ὁ ἐλεύθερος κόσμος, μέ συντριβή καί μέ ἀνεπανάληπτες ἐκδηλώσεις προέπεμψε στό στερνό του αἰώνιο ταξίδι.

Γιά τούς ὅπου τῆς Γῆς Ἕλληνες τό ὅτι ὁ Μακάριος δέν ὑπάρχει πιά εἶναι κάτι τό ἀπίστευτο. Κι αὐτό ὄχι διότι δέν μποροῦνε νά προσγειωθοῦνε στή σκέψη πῶς νικήθηκε κεῖνος πού εἶχε νικήσει συνωμοσίες, ἀπόπειρες καί πραξικοπήματα, ὅσο διότι ὁ Μακάριος δέν ἦτανε ἕνας οἱοσδήποτε ἡγέτης. Εἴκοσι ἐννιά ὁλόκληρα χρόνια (ἀπό τόν Ἰούνιο τοῦ 1948 ἕως σήμερα) εἶχε ταυτιστεῖ τό

Συνέχεια στήν 4η σελ.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Στό σταυροδρόμι τῶν τριῶν Ἠπείρων στέκεται ἡ ΚΡΗΤΗ. Εἶναι γεμάτη ἀπό θρύλους καί Ἱστορία. Ἔδωσε στήν ἀνθρωπότητα μέ τή Μινωϊκή ἐποχή ἕνα ἐνδιάμεσο πολιτισμό καί γεφύρωσε τή θεοκρατική φιλοσοφία τῶν Ἀνατολικῶν Πολιτισμῶν μέ τό φῶς καί τό πνεῦμα τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος.

Ἔδωσε στό κόσμο μετά τά χρόνια τοῦ Μεσαίωνα μιά ἀλυσίδα ἀπό μνημειακά ἱστορικά παραδείγματα ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων, μιά ἀνέσπερη πνευματική κληρονομία καί τό τύπο τοῦ ΚΡΗΤΙΚΟΥ. Μιά ἀνθρώπινη φιγούρα πού ὁ Καζαντζάκης καί ὁ Πρεβελάκης παραδώσανε μέ τά ἔργα τους στήν αἰωνιότητα.

Εἶναι δύσκολο νά ποῦμε ἄν αὐτός ὁ ΚΡΗΤΙΚΟΣ ὑπάρχει σήμερα καί ἀκόμη δυσκολώτερο νάρνηθοῦμε τήν ὕπαρξή του. Τό πιθανώτερο εἶναι πῶς αὐτός ὁ ἐντυπωσιακός τύπος δέν κατάφερε νά ἐπιβιώση ἀνέπαφος στούς μοντέρνους καιρούς μας, ὅπως ἄλλωστε σβήσανε σιγά-σιγά μέσα στίς βάναυσες ἐξελίξεις ὁ ἱππότης Σαμουράϊ, ὁ γραφικός Κιάου-Μπόϋ καί ἄλλοι. Ἴχνη αὐτῶν τῶν χαρακτήρων ὑπάρχουνε πάντα καί ὁ σημερινός ἄνθρωπος ἀγωνίζεται νά κρατήση ὅσο μπορεῖ περισσότερα, γιατί αὐτοί οἱ παραδοσιακοί τύποι ἀποτελοῦνε ἕνα ἀκαταμάχητο μαγνήτη μιᾶς νοσταλγικῆς ἐπιστροφῆς.

Ἀλλά ποιός εἶναι τέλος πάντων αὐτός ὁ Κρητικός πού γιά νά μή πᾶμε πολύ μακριά ξεκίνησε μιά δική του ἀναγέννηση κατά τόν Μεσαίωνα, ἔστησε τή σημαία του στό Ἀρκάδι, στό Ἀκρωτήρι καί κρατήθηκε ἀταλάντευτα πολεμιστής καί ἐπαναστάτης γιά ἑπτακόσια ὁλόκληρα χρόνια κάτω ἀπό διαδοχικούς παραδειγματισμούς καί θηριώδεις κατακτητές.

Τό περίγραμμα εἶναι ἀρκετά δύσκολο. Ἀλλά θά ἀποτολμήσουμε τό ἐγχείρημα μιᾶς σκιαγραφίας, ὅσο καί νά μᾶς παραμένει ὁ κίνδυνος τῆς ὑπερβολῆς ἤ τῆς παράλειψης, γιατί ἔχομε καί μερικές ἀναμνήσεις πού δέν ὑποχωρήσανε καί οὔτε φαίνεται θά ὑποχωρήσουνε στό χρόνο.

Ἀπό σένα φίλε ἀναγνώστα ζητοῦμε νά μεταφερθῆς γιά λίγο σέ μιά ἄλλη ἐποχή, τότε πού δέν ὑπήρχανε αὐτοκίνητα, ραδιόφωνο, τηλεόραση καί τρόλλεϋ καί θάνηφορήσης ἐκεῖ πρός τή ριζίτικη Κρήτη, ὅπου σίγουρα θάνταμώσης ἕνα λιγομίλητο τύπο μέ βλέμμα ἀετοῦ καί σκληρό ἀθλητικό παράστημα. Οἱ κουβέντες του θά εἶναι μετρημένες καί στέρεες γιατί πιστεύει πώς ὁ ἄντρας προτιμᾶ ἀπ' τό ἄσκοπο κουβεντολόϊ, τή δράση καί τό πόλεμο. Γνωρίζει πῶς ὁ Κρητικός εἶναι συνώνυμος μέ τόν ἀκοίμητο μαχητή πού σέ συνέχεια ἀγναντεύει ἕνα στόχο, κάποια βουνοκορφή ἄς ποῦμε πού θά τή κατακτήση γιά νάποκαλυφτῆ κάποια ἄλλη καί ἔπειτα μέ τή σειρά της μιά ψηλότερη καί πιό μακρυνή. Αὐτός εἶναι ὁ δικός του βιολογικός ὁρίζοντας ὅπως τό διδάχτηκε ἀπό τή σκληρή γενιά, τά περήφανα βουνά καί τά γρίβια τοῦ λόγγου.

Δέν δέχεται εὔκολα τή καθημερινότητα καί δέν προσαρμόζεται μέ τίς μικρές χαρές καί τίς ἀθεράπευτες λύσεις. Ἡ καρδιά του εἶναι πλασμένη γιά τό ἀδύνατο καί τό γνωρίζει. Μοῖρα του εἶναι ἡ σύγκρουση μέ τό ἀδύνατο γιατί τότε καί αὐτή ἡ ἧττα εἶναι ἕνας σίγουρος θρίαμβος.

Στό πρόσωπό του ζωγραφίζεται πάντα μιά στοχαστική θλίψη. Τά ροῦχα πού φοράει εἶναι σκοῦρα καί εἶναι πρῶτος στό τουφέκι, στό χορό καί στό τραγοῦδι. Στή διασκέδαση ὅμως δέν θά χορέψη περισσότερο ἀπό δυό χορούς καί δέν θά τραγουδήση πέρα μιά ἤ τό πολύ δυό μαντινάδες, γεμάτες ποίηση καί πηγαῖο στοχασμό, ὅπως εἶναι τό μελαγχολικό του περίγραμμα. Δέν ὑποχωρεῖ στή πρόκληση τοῦ κρασιοῦ ἀλλά ὅσο καί νά πιῆ ποτέ δέν βρίσκεται μεθυσ-

Συνέχεια στήν 4η σελ.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τό διεθνές συμπόσιο πού θά γίνει στά Χανιά

ΑΠΟ 12 - 14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Μεγάλο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τό Διεθνές Συμπόσιο πολιτικῶν, φιλοσόφων καί καλλιτεχνῶν ἀπ' ὅλο τό κόσμο πού θά γίνει στά Χανιά ἀπό 12 μέχρι 14 Αὐγούστου μέ θέμα «Πολιτισμός καί Σοσιαλισμός».

Διεθνής συνάντηση - συμπόσιο, μέ θέμα «Σοσιαλισμός καί Πολιτισμός» θά γίνει στά Χανιά τῆς Κρήτης ἀπό τίς 12—14 Αὐγούστου, μέ συμμετοχή προσωπικοτήτων ἀπό χῶρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καί τῆς Ἀφρικῆς. Στό συμπόσιο, πού προῆλθε ἀπό πρωτοβουλία τοῦ Μίκη Θεοδωράκη θά πάρουν μέρος, ἀνάμεσα σέ ἄλλους οἱ κ.κ. Φρανσουά Μεττεράν, πρῶτος Γραμματέας τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, Ζάκ Ἀτταλί, οἰκονομολόγος καί ἀπό τά βασικά στελέχη τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, Μισέλ Σερρές, φιλόσοφος, Μ. ντέ Γκροσσούβρ, σύμβουλος τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, Ρενέ Βωτιέ, κινηματογραφιστής, Ρ. Σδάρτσεμπεργκ, συγγραφέας καί μέλος τῆς Γραμματείας τοῦ Γαλλικοῦ Ἀριστεροῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος, Κλώντ Μανσερόν, συγγραφέας, Κάρλος Φουέντες, συγγραφέας, Λούτσιο Λουμπάρντο — Ραντίσε, συγγραφέας καί μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰταλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, Βόλφ Μπίρμαν, ὁ γνωστός Ἀνατολικογερμανός τραγουδιστής, Λέανδρος Μπερζερόν, συγγραφέας ἀπ' τόν Καναδᾶ, ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τύμπινγκεν Γιούργκεν Μόλτμαν, Ἴγκμαρ Ρέντιν κλπ.

Ἀναμένεται ἐπίσης νά ἔλθουν ὁ ὑπουργός Πολιτισμοῦ τῆς Σενεγάλης, συγγραφεῖς ἀπό τή Ρουμανία καί Γιουγκοσλαβία καί πιθανόν ὁ Σαντιάγο Καρίγιο.

Στήν Ἑλλάδα συγκροτήθηκε ἐπιτροπή ἀπό τούς κ.κ. Π. Κανελλόπουλο, πρώην πρωθυπουργό, Ἠλία Ἠλιοῦ, πρόεδρο τῆς ΕΔΑ, Μίκη Θεοδωράκη, Εὐάγ. Παπανούτσο, βουλευτή τῆς ΕΔΗΚ, Γ. Α. Μαγκάκη, πρόεδρο τῆς «Σοσιαλιστικῆς Πρωτοβουλίας», Σάββα Ἀγουρίδη, καθηγητή τῆς Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Σ. Πλασκοβίτη, συγγραφέα, Ἀλέξ. Ξύδη, τεχνοκριτικό, Π. Παρασκευόπουλο, δημοσιογράφο, Χρ. Ἀργυρόπουλο, δικηγόρο, Σπήλιο Παπασπηλιόπουλο, οἰκονομολόγο, Μανώλη Ἀναγνωστάκη, ποιητή, Γ. Μουστάκη, κοινωνιολόγο καί θεολόγο, καί Ἀνδρέα Λεντάκη, συγγραφέα καί διευθυντή τοῦ περιοδικοῦ «Ἑλληνική Ἀριστερά».

Στήν Κρήτη συγκροτήθηκε εἰδική ἐπιτροπή ὑποδοχῆς μέ ἐπικεφαλῆς τόν Δήμαρχο Χανίων κ. Μαρή. Τό Συμπόσιο πού θά διαρκέσει τρεῖς μέρες θά φιλοξενηθεῖ στήν Ὀρθόδοξο Ἀκαδημία, ὕστερα

Συνέχεια στήν 3η σελ.

Ἡ γιορτή τοῦ θρυλικοῦ Μοναστηριοῦ στό Κολυμπάρι Κισάμου

Τήν ἐρχόμενη Δευτέρα, 15 Αὐγούστου, γιορτάζει τό θρυλικό, τό ἱστορικό Μοναστήρι τοῦ Νομοῦ μας, τό δεύτερο καί ἰσάξιο μέ τό Ἀρκάδι, πού εἶναι ἀφιερωμένο στή Κυρά Ὁδηγήτρια Θεοτόκο, πού εἶναι γνωστό μέ τό ὄνομα «Μοναστήρι τῆς Γωνιᾶς», πού βρίσκεται στή δυτική «γωνιά» τοῦ κόλπου τῶν Χανίων, σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό τήν κωμόπολη Κολυμπάρι Κισάμου.

Χιλιάδες οἱ πιστοί θά συρρεύσουνε ἀπό τό Νομό γιά ἕνα εὐλαβικό προσκύνημα στή Μεγαλόχαρη, πού ἀποτελοῦσε πηγή πίστεως καί ἐμπνεύσεων στόν Ἑλληνικό Λαό, ἰδιαίτερα δέ ἐδῶ στόν Κρητικό Λαό, πού ἀπό τό μοναστήρι αὐτό τῆς Γωνιᾶς ἐκπορευθήκανε οἱ ἀπελευθερωτικοί ἀγῶνες τοῦ νησιοῦ μας.

Στίς κρίσιμες γιά τή Κρήτη στιγμές, καί ἰδιαίτερα κατά τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ ἀποφάσεις πού λαμβανόντανε στό μοναστήρι αὐτό εἴχανε τήν Παναγιά «Ὁδηγήτρια» τήν Παναγιά «Παρηγορήτρια» γιά τίς δοκιμασίες τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ, τήν Παναγιά «Γρηγορούσα» γιά τή φύλαξη καί ἀσφάλεια ἀπό τόν κατακτητή.

Τό μοναστήρι τῆς Γωνιᾶς κτίσθηκε ἀπό τό 1618—1634 ἀπό τόν μοναχό Βλάσιο ἀπό τήν Ἀμάσεια τῆς Κύπρου καί ἀπό τόν Βενέδικο Τζαγκαρόλα, τό ὁλοκλήρωσε δέ ὁ Γεώργιος Μούρμουρης.

Ἡ παράδοση πού διασώθηκε ἀπό γενιάς σέ γενιά ἀναφέρει ὅτι ἀρχικά κατά τόν 9ο αἰώνα μοναχοί, πού κινούντανε ἀπό βαθειά πίστη κι ἀπό θρησκευτικό ἐνθουσιασμό, κτίσανε στή θέση «Μένιες» τοῦ Ἀκρωτηριοῦ «Σπάθα» καί στή θέση πού περίπου ἤτανε ὁ ναός τῆς Δικτύννης Ἀρτέμιδας - Βριτομάρτιδας, θεᾶς τῆς Δυτικῆς Κρήτης, τό Ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πού καί σήμερα σώζεται. Ἀλλ' ἐπειδή οἱ κουρσάροι τή κουρσεύανε οἱ μοναχοί φύγανε ἀπ' ἐκεῖ καί ἤρθανε καί κτίσανε νέα κελιά καί τό σημερινό ναό τόν ἀφιερωμένο στή Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Γιά τήν ἐκλογή τοῦ τόπου αὐτοῦ πού κτίσανε τόν Ναό, λέει ἡ παράδοση ὅτι ὁ Μοναχός Βλάσιος τό 1618 εἶδε κατ' ἐπανάληψη σέ ὀπτασία τή Θεοτόκο πού τόν καθοδήγησε καί τοῦ εἶπε ὅτι στόν τόπο αὐτό θέλω νά κτίσης τήν ἐκκλησία μου καί ἐπειδή ἡ καθοδήγηση ὑπῆρξε ἀπό τή Θεοτόκο γι' αὐτό ὀνομάζεται Μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς «Ὁδηγήτριας».

Ὁ μοναχός Βλάσιος με τό νάποθάνη νωρίς δέν πρόλαβε νά κτίση τό Ναό καί τό ἔργο του συνέχισε ὁ Βενέδικος Τζαγκαρόλας, ὁ ὁποῖος καί τόν ἀποτελείωσε τό 1634.

Στή Μονή δώρησε τή κολοσσιαία περιουσία του ὁ Γεώργιος Μουρμούρης καί γιαυτό θεωρεῖται συνιδρυτής της.

Τόν βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ναό τῆς Μονῆς περιβάλλει εὐρύχωρη αὐλή, πέριξ τῆς ὁποίας ὑπάρχουνε τά κελλιά τῶν μοναχῶν, τό Ἡγουμενεῖο, ἡ τράπεζα, οἱ ἀποθῆκες καί τό κελλαρικό.

Καθ' ὅλο τό μακρό διάστημα τῆς Τουρκοκρατίας ἡ Μονή ἤτανε σημαντικό ἐθνικό καί θρησκευτικό κέντρο.

Σ' ὅλες ἐναντίον τῶν Τούρκων ἐπαναστάσεις πρωτοστατοῦσε ἡ Μονή, διέθετε δέ ὅλους της τούς πόρους γιά τούς ἀγῶνες γιά τήν ἀπόκτηση τῆς ἐλευθερίας. Στό μοναστήρι αὐτό συναθροιζόντανε οἱ ἀρχηγοί, ὁπλαρχηγοί καί λοιποί προύχοντες καί λαμβάνανε τίς ἀποφάσεις των γιά τόν ἀπελευθερωτικό ἀγῶνα. Γιά ὅλα αὐτά ἡ Μονή πολλές φορές βομβαρδίστηκε, πυρπολήθηκε καί ἐρημώθηκε, ἀλλά καί πάντα ξανακτιζότανε καί συνέχιζε τή δράση της.

Ὁ δραστήριος ἡγούμενος Ἡσαΐας Διακόπουλος τό 1661 πῆγε στήν Κωνσταντινούπολη καί μέ ἐνέργειές του ἡ Μονή ἀνακηρύχθηκε Σταυροπηγιακή καί ἔλαβε σχετικό σιγίλλιο (πατριαρχικό ἔγγραφο) κι ἔτσι ἀπέκτησε ὁρισμένα προνόμια πού τήν διευκολύνανε νά συνεχίζη τήν ἐθνική δράση της. Τότε ἵδρυσε καί ἀλληλοδιδακτικό σχολεῖο πού μαθαίνανε στοιχειώδη γράμματα κληρικοί καί παιδιά λαικῶν.

Στήν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἡ Μονή χρησιμοποιήθηκε σάν Νοσοκομεῖο τῶν πολεμιστῶν.

Τόν Ἰούνιο τοῦ 1827 τήν κανονιοβολήσανε δυό τουρκικά πολεμικά, ἀποβιβάσανε ἰσχυρές στρατιωτικές δυνάμεις καί διαρπάσανε ὅτι ὑπῆρχε μέσα σαὐτή. Τότε σφηνώθηκε ἕνα βλῆμα στόν τοῖχο πού εἶναι στό ἱερό τοῦ Ναοῦ, πού φαίνεται καί σήμερα, μάρτυρας ἀδιάψευστος τῆς πολεμικῆς ἱστορίας της.

Στί 2 Φεβρουαρίου 1897 ἀποβιβάστηκε στή Γωνιά ὁ συνταγματάρχης Τιμολέων Βάσσος μέ τμήματα ἑλληνικοῦ Στρατοῦ γιά τήν προστασία τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, ἔστησε στό Μοναστήρι τό στρατηγεῖο του καί οἱ ἀποθῆκες τῆς Μονῆς γινήκανε ἀποθῆκες τῆς Ἐπιμελητείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

Καί τελευταία στή Γερμανική κατοχή τό Μοναστήρι τῆς Γωνιᾶς ὑπῆρξε καί τότε Κέντρο τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, γιαὐτό δέ ὑπέστη τα πάνδεινα ἀπό τόν σκληρό κατακτητή, ὁ ὁποῖος δέν σεβάστηκε οὔτε ὅσια, οὔτε ἱερά. Ἐδιώξανε τούς μοναχούς ἀπό τό Μοναστήρι, τό ἀπογυμνώσανε τό ἀφήσανε μέ γυμνούς τούς τοίχους του.

Ἀλλά καί πάλι τό Μοναστήρι σιγά σιγά ἀποκαταστάθηκε καί πάντα ἀναγεννᾶται ἀπό τά στάχτη του σάν φοίνικας.

Τό Μοναστήρι της Γωνιᾶς εἶχε σημαντική ἀξιόλογη ἀγροτική περιουσία, μεγάλο μέρος τῆς ὁποίας περιῆλθε στό Ἐφεδρικό Ταμεῖο Χανίων.

Ἀπό τήν περιουσία πού ἀπόμεινε στή Μονή 60 περίπου στρέμματα πού βρίσκονται βορειοδυτικά της, καταληφθήκανε καί κτιστήκανε τά κτίρια πού ἀποτελοῦνε τήν Ὀρθόδοξο Ἀκαδημία Κρήτης, Ἵδρυμα πού ἀσχολεῖται μέ τά σύγχρονα κοινωνικά, οἰκονομικά καί πολιτιστικά προβλήματα. Τά κτίρια τοῦ Ἱδρύματος αὐτοῦ ἀνεγερθήκανε μέ τήν οἰκονομική ἀρωγή τοῦ ἀνεγνωρισμένου Σωματείου πού ἐδρεύει στήν Βόννη τῆς Δυτ. Γερμανίας ὑπό τήν ἐπωνυμία «Εὐαγγελική Κεντρική Ὀργάνωσις Βοηθείας Ἀναπτύξεως». Τό Ἵδρυμα κατά τά ὀκτώ χρόνια τῆς λειτουργίας του παρουσιάζει ἀξιόλογη δράση καί δραστηριότητα.

Αὐτό σέ συντομία εἶναι τό ἱστορικό τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Γωνιᾶς στό Κολυμπάρι τῆς Κισάμου πού θά τό ἐπισκεφθοῦνε τήν ἐρχόμενη Δευτέρα πού πανηγυρίζει γιά εὐλαβικό προσκύνημα οἱ χιλιάδες τῶν πιστῶν γιά νάποδόσουνε τήν ὀφειλόμενη τιμή σ' Ἐκείνη πού τά σκέπει, πού ἀποτελεῖ τήν ἐνσάρκωση τῆς ἀρετῆς, τό δέκτη τῆς ὀδύνης καί τόν πομπό τῆς γαλήνης καί τῆς συγκατάβασης.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Μολυσμένες ἀκτές στά Χανιά

ΜΗΝ ΚΑΝΕΤΕ ΜΠΑΝΙΟ

Τώρα τό καλοκαίρι, ὅλος ὁ κόσμος ζητᾶ λίγη δροσιά στή θάλασσα. Καί στά Χανιά, ὅμως, ὑπάρχει τό πρόβλημα τῶν μολυσμένων ἀκτῶν, ἡ χρήση τῶν ὁποίων πρέπει νά ἀποφεύγεται.

Σχετικά, ἀπό τό Τμῆμα Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν Νομαρχίας Χανίων (Ὑγειονομικό Κέντρο) ἀνακοινώθηκαν τά ἑξῆς:

«1) Στίς περιοχές Βυρσοδεψεῖα Χαλέπας, Βυρσοδεψεῖα Ἁγ. Κυριακῆς, Χονδρολοῦ, Παλαιά σφαγεῖα, Κούμ Καπί, ὡς καί κάτω τοῦ Ἐργοστασίου ΑΒΕΑ ἀπαγορεύονται τά θαλάσσια λουτρά, διότι οἱ παραπάνω περιοχές δέχονται ἀπόβλητα τῆς πόλεως Χανίων καί τῶν ὑπαρχόντων ἐργοστασίων καί ἔχουν κριθῆ ἀκατάλληλες γιά τό σκοπό αὐτόν.

2) Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Χανίων πρέπει νά ἐφοδιασθοῦν μέ κατάλληλα δοχεῖα ἀπορριμμάτων καί νά μή γίνεται χρῆσις χαρτοκιβωτίων, τελλάρων, νάϋλων σέ τύπο τσάντας κλπ., διότι ἡ προχειρότης αὐτή δημιουργεῖ ἑστίας πρίν τήν ἀποκομιδήν τῶν ἀπορριμμάτων ἀπό τήν Ὑπηρεσία τοῦ Δήμου, γενόμενα αἰτία προσελκύσεως σκύλων, γατῶν, τρωκτικῶν κλπ. Τά δοχεῖα ἀπορριμμάτων πρέπει νά εἶναι μεταλλικά ἤ ἀπό πλαστική ὕλη (πλαστικά) καί θά κλείουν καλῶς.

3) Τά δοχεῖα ἀπορριμμάτων ὅταν θά προσκομίζωνται γιά τήν παραλαβή τοῦ περιεχομένου των ἀπό τό αὐτοκίνητο τοῦ Δήμου, θά τοποθετοῦνται σέ κατάλληλο χῶρο ἔξω ἀπό τίς οἰκίες γιά νά μή γίνωνται αἰτία ἐνοχλήσεως τῶν περιοίκων γειτόνων.

4) Κάθε ἰδιοκτήτης οἰκοπέδου ἐντός τῆς πόλεως ἤ καί ἔξω αὐτῆς νά φροντίζη νά εἶναι αὐτό καθαρό, χωρίς ἀπορρίμματα, διότι πολλά οἰκόπεδα ἔχουν γίνει χῶροι ἀπορρίψεως πάσης φύσεως ἀπορριμμάτων.

Τά παραπάνω προβλέπονται ἀπό τίς διατάξεις Ειγ)7430)1963, Ε16)301) 1964 καί ἀπό τό ἄρθρο 22 τοῦ Ὑγειονομικοῦ Κανονισμοῦ καί ἐκεῖνος πού δέν συμμορφώνεται μέ τά ἀνωτέρω θά μηνύεται ἀπό τά Ἀστυνομικά, Λιμενικά καί Ὑγειονομικά ὄργανα».

Δημοσιοποίηση τῆς Ἰδιωτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ζήτησε ἡ Ε.ΔΗ.Κ.

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ἡ κοινοβουλευτική ἐπιτροπή ἐπί τῆς Παιδείας ἐψήφισε χθές κατά πλειοψηφίαν τό νομοσχέδιο γιά τήν ἰδιωτική ἐκπαίδευση. Τό νομοσχέδιο καταψήφισαν ὅλα τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καί ὁ εἰσηγητής τῆς μειοψηφίας κ. Παπανούτσος (ΕΔΗΚ) ἐζήτησε νά ἀποσυρθεῖ καί νά ἐπαναφερθεῖ στήν Βουλή ἀναμορφωμένο.

Ὁ κ. Παπανούτσος ἐζήτησε ἐπίσης τήν δημοσιοποίηση τῆς ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐξάλλου ἡ κοινοβουλευτική ἐπιτροπή ἐπί τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐψήφισε τό νομοσχέδιο γιά τήν στράτευση τῶν γυναικῶν, παρουσία τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Ζαΐμη.

Ἡ ἐπιτροπή ἐδέχθη ἀπάλειψη τοῦ ἄρθρου πού ἔδινε κίνητρα στίς γυναῖκες πού θά κατατάσσονται ἐθελοντικά, τήν ὁποία ἐζήτησαν οἱ εἰσηγήτριες τῆς πλειοψηφίας κ. Βλάχου καί τῆς μειοψηφίας κ. Βιργινία Τσουδεροῦ (ΕΔΗΚ).

Ἐπίσης ἔγιναν σοβαρές ἀλλαγές στίς ἀπαλλαγές γυναικῶν καί ὁρίσθηκε νά μήν ἀπαλλάσσονται οἱ ἔγγαμες ἀπό τήν ὑποχρέωση στρατεύσεως καί νά ἀναγνωρίζεται ὡς μητέρα ἡ γυναίκα πού ἔχει ἐξώγαμα παιδιά καί ὑπάγεται στίς σχετικές εὐεργετικές διατάξεις.

ΕΝΑ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Κινδυνεύουν οἱ καλλιέργειες στήν Κρήτη ἀπό τή φυλλοξήρα

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓ. ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑΣ κ. ΝΤΑΒΙΔΗ

3ο

Ἀντίθετα ἀπό τά ἀμμώδη τά ἀργιλλώδη ἐδάφη εὐνοοῦν τίς μεταναστευτικές κινήσεις τῆς ριζόβιας φυλλοξήρας, γιατί εἶναι πλαστικά καί μέ τή διαστολή καί συστολή του, ἀνάλογα μέ τήν ὑγρομετρική κατάστασή τους, δημιουργοῦν ρωγμές ἀνάμεσα στίς ὁποῖες μετακινοῦνται μέ εὐχέρεια τά ἄτομα τῆς ριζόβιας φυλλοξήρας γιά νά προσβάλουν εἴτε τμήματα τοῦ ριζικοῦ συστήματος τοῦ ἴδιου κλήματος, εἴτε ἄλλα κλήματα τοῦ ἴδιου ἀμπελιοῦ.

ΟΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ συνθῆκες πού ἐπηρεάζουν τό χρόνο ἐπιβίωσης τῶν κλημάτων μετά τή προσβολή τους ἀπό τή ριζόβια φυλλοξήρα εἶναι:

α) Ἡ πυκνότητα φύτευσης τῶν κλημάτων. Ὅσο μικρότερη εἶναι ἡ πυκνότητα φύτευσης, δηλαδή ἀραιότερα φυτεμένα τά κλήματα, τόσο ἔχουν αὐτά στή διάθεσή τους μεγαλύτερο ὄγκο ἐδάφους, κι ἔτσι περισσότερα ἀνόργανα στοιχεῖα καί ὑγρασία γιά τή θρέψη τους, ἀλλά καί δυσκολώτερα οἱ φυλλοξῆρες μποροῦν νά ἐρευνήσουν τόν μεγαλύτερο ὄγκο ἐδάφους καί νά προσβάλουν ὅλα τά ριζίδια καί τίς ρίζες. ἔτσι τό κλῆμα μπορεῖ νά κρατήσει παραγωγικό καί ζωντανό σχετικά περισσότερο χρόνο.

β) Χημική λίπανση—πότισμα. Κατά τό μέτρο πού ἡ χημική λίπανση καί τό πότισμα καλυτερεύουν τή θρέψη τῶν κλημάτων καί τοῦτο ἐκδηλώνεται μέ τήν αὔξηση τῆς ζωηρότητας τῆς βλάστησής τους, βοηθοῦν νά συντηρηθεῖ στή ζωή περισσότερο χρόνο τό κλῆμα μετά ἀπό τήν προσβολή του ἀπό τή ριζόβια φυλλοξήρα.

ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΦΥΛΛΟΞΗΡΙΚΗΣ ΕΣΒΟΛΗΣ. ΠΡΩΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΗΣ

Σέ κλίματα θερμά, ὅπως τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδας καί τῆς Κρήτης, μπορεῖ ἡ φυλλοξηρική εἰσβολή νά προχωρεῖ μέ βραδύ ρυθμό. Αὐτό ὀφείλεται στό ἀνάγλυφο τοῦ ἐδάφους καί τήν φυσιογνωμία τῆς γεωργίας τῆς περιοχῆς, ἤ τοῦ διαμερίσματος. Ὅταν ἀνάμεσα στίς ἀμπελοφόρες ἐκτάσεις ὑπάρχουν βουνά, δάση ἤ ἄλλες καλλιέργειες, σέ μεγάλη ἀκτίνα, ὥστε νά ἀπομονώνουν τίς ἀμπελοφόρες ἐκτάσεις, ἡ διασπορά τοῦ ἐντόμου γίνεται μέ ἅλματα καί μέ διακοπές περισσότερο ἤ λιγώτερο μακροχρόνιες. Παλαιότερο, χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα εἶναι ἡ φυλλοξηρική εἰσβολή στήν Κορσική καί ἀκόμη πιό χαρακτηριστικό παράδειγμα εἶναι ἡ πρόοδος τῆς φυλλοξηρικῆς εἰσβολῆς στόν ἑλλαδικό χῶρο. Ἡ φυλλοξήρα πρωτοβρέθηκε στήν Ἑλλάδα τό 1898 στό χωριό Πυλαία, ἔξω ἀπό τή Θεσσαλονίκη, τό 1928 βρέθηκε στή Θεσσαλία, στή Μακρυνίτσα, τό 1946—47 στή κεντρική Εὔβοια, τό Δομοκό, τόν Ὠρωπό, τό 1962—64 στήν Ἀκράτα τῆς Ἀχαΐας καί τήν Κορινθία.

Ἀντίθετα ὅπου δέν ὑπάρχουν φυσικά ἐμπόδια καί τἀμπέλια εἶναι συνέχεια σέ μεγάλες ἐκτάσεις, ἡ πρόοδος τῆς εἰσβολῆς εἶναι γρήγορη. Παράδειγμα ἡ Ἀττική καί εἰδικότερα ἡ περιοχή Μεσογείων, ὅπου ἀμπελῶνας 200.000 στρ. περίπου, προσβλήθηκε ὁλόκληρος σέ χρονικό διάστημα δέκα χρόνων.

Ἡ πρόοδος τῆς φυλλοξηρικῆς εἰσβολῆς ἐπηρεάζεται ἀκόμα καί ἀπό τή φύση τοῦ ἐδάφους καί τούς χαρακτῆρες του. Ἀπό ἄποψη δομῆς, ἐδάφη λίγο πολύ συνεκτικά, πού παρουσιάζουν σχισμές τό καλοκαίρι, δηλαδή ἐδάφη ἀργιλασβεστώδη ἤ καί ἀργιλοπυριτικά μεστά καί ξερά, ὅπως εἶναι τά περισσότερα ἀμπελοφόρα ἐδάφη τῆς Κρήτης, εἶναι ἰδιαίτερα εὐνοϊκά γιά τόν πολλαπλασιασμό τῆς φυλλοξήρας καί γιά τήν καταστρεπτική δράση της στά κλήματα καθώς καί τήν διασπορά της σέ ἀπόσταση, κατά τήν διάρκεια τοῦ καλοκαιριοῦ, ἐξαιτίας τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀτόμων ριζόβιας φυλλοξήρας σμές τοῦ ἐδάφους καί ἐξαιτί (πλανῆτες) ἀνάμεσα στίς σχισμές τῆς μεταφορᾶς τους ἀπό τούς ἀνέμους σέ ἀποστάσεις λιγώτερο ἤ περισσότερο μεγάλες.

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ τοῦ κλίματος ἐπηρεάζουν τήν πρόοδο τῆς εἰσβολῆς, ἐπηρεάζοντας τόν βιολογικό κύκλο τοῦ ἐντόμου. Σέ μεσημβρινές, πολύ θερμές καί ξηρές περιφέρειες περιορίζεται ἡ νύμφωση καί θανατώνονται ἤ ἀδρανοποιοῦνται τά πτερωτά ἄτομα ἔτσι ἀναγκαστικά ὁ βιολογικός κύκλος γίνεται μόνο ὑπόγειος, μέ τίς ριζόβιες φυλλοξῆρες, πού ἐπειδή μέ τήν περιορισμένη νύμφωση αὐξάνει ὁ πληθυσμός τους, ἡ προσβολή τῶν κλημάτων εἶναι ἐντονώτερη. Οἱ ἄνεμοι πού δεσπόζουν στήν περιοχή ἐπηρεάζουν τήν κατεύθυνση ἐξάπλωσης τῆς προσβολῆς. Τέλος ἡ κλίση τοῦ ἐδάφους ἐπηρεάζει τήν πρόοδο τῆς εἰσβολῆς πρός τήν κατεύθυνση τῆς ροῆς τοῦ νεροῦ τνῶ βροχῶν.

Συμπερασματικά μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τό κλίμα καί τά ἐδάφη τῆς Κρήτης εὐνοοῦν τή πρόοδο τῆς φυλλοξηρικῆς εἰσβολῆς καί σέ ὅσες περιοχές τἀμπέλια καλύπτουν συνεχεῖς ἐκτάσεις ἡ πρόοδος τῆς εἰσβολῆς θά εἶναι γρήγορη.

Ὅταν ἡ φυλλοξήρα εἰσβάλει σέ ἀμπελοφόρα τοποθεσία, τά πρῶτα σημεῖα κατάπτωσης τῆς βλάστησης τῶν κλημάτων, ἔπειτα ἀπό τή δράση τῆς φυλλοξήρας στό ριζικό τους σύστημα δέν ἐκδηλώνονται ἐξωτερικά, ἀμέσως μετά τήν ἀρχική προσβολή. Ἡ κατάπτωση τῆς βλάστησης πού σύγχρονα ἐντείνεται καί ἁπλώνεται κυκλικά, γύρω ἀπό τό πρῶτο κλῆμα πού προσβλήθηκε, στά γειτονικά κλήματα σχηματίζοντας κηλίδα λαδιοῦ, εἶναι ἀντιληπτή μόνο τό τρίτο ἤ τέταρτο χρόνο μετά τήν εἰσβολή.

Ὅταν βρίσκουμε στό κέντρο φυλλοξηρικῆς κηλίδας νεκρά κλήματα ἤ κλήματα πού πεθαίνουν, ἡ εἰσβολή ἔχει πραγματοποιηθῆ πρίν 4 ἕως 6 χρόνια καί ἡ διασπορά τοῦ ἐντόμου ἔχει συντελεσθεῖ σέ μεγάλες ἀποστάσεις.

Ἔτσι λοιπόν τά κλήματα πού προσβάλλονται ἀπό τή ριζόβια φυλλοξήρα, ξεραίνονται μετά ἀπό χρονική περίοδο σχετικά μεγάλη, χρειάζονται τουλάχιστον 4 χρόνια, συχνά ἕως 7 χρόνια, ὥστε ἕνα ἀμπέλι νάφανισθῆ ἀπό τά πλήγματα τῆς φυλλοξήρας. Ὅταν κομμάτια ἀπό ἀμπέλι ἔχουν ξεραθῆ εἶναι βέβαιο ὅτι τό ἔντομο εἶναι κιόλας διάσπαρτο στά γειτονικά ἀμπέλια, σέ ἀποστάσεις περισσότερο ἤ λιγότερο μεγάλες, ἀνεξάρτητα ἄν σαὐτά ἡ βλάστηση δέν παρουσιάζει ἀκόμη κατάπτωση.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΛΛΟΞΗΡΑΣ

Ἡ προσπάθεια ἄμεσης καταπολέμησης τῆς φυλλοξήρας προϋποθέτει τήν ἔγκαιρη ἀνακάλυψη τῆς ἀρχῆς τῆς πρώτης φυλλοξηρικῆς κηλίδας σέ ὡρισμένη περιφέρεια, ἀλλά καί στή περίπτωση αὐτή εἶναι ἀπαραίτητες οἱ μεθοδικές ἔρευνες σόλη τήν ἀμπελοφόρο περιφέρεια, χωρίς ἐξαίρεση. Τέτοιες ἔρευνες πραγματοποιοῦνται σέ μεγάλο ἀριθμό ἀπό ἐμπειροτέχνες πού ἐξετάζουν κατά τό δυνατό μεγαλύτερο ἀριθμό κλημάτων, πού ἔχουν κανονική βλάστηση. Τέτοιες ἔρευνες εἶναι λεπτές, δύσκολες, πολύ δαπανηρές καί συχνά δέν καταλήγουν σέ κανένα πραγματικό ἀποτέλεσμα. Κλασικό εἶναι γιά τή περίπτωση, τό παράδειγμα τοῦ διαμερίσματος Ἀλγερίου στήν Ἀλγερία, ὅταν ἡ τελευταία ἦταν ἀκόμη γαλλική ἀποικία. Στό διαμέρισμα αὐτό πού τό θεωροῦσαν, ἀπό φυλλοξηρική ἄποψη, τό καλύτερο ἐπιτηρούμενο διαμέρισμα καί ὅπου στρατιά ἀπό φυλλοξηρικούς ἐμπειροτέχνες παρά τίς μεθοδικές ἔρευνες πού πραγματοποιοῦσαν σόλα τἀμπέλια δυό φορές τό χρόνο, δέν μπόρεσαν νάνακαλύψουν τή πρώτη φυλλοξηρική κηλίδα παρά 5 ἤ 6 χρόνια ἀπό τή πρώτη εἰσβολή, ὅταν τό ἔντομο εἶχε διαδοθῆ σέ μεγάλη ἐπιφάνεια.

Στίς ἀρχές τῆς φυλλοξηρικῆς εἰσβολῆς στίς περισσότερες ἀμπελουργικές χῶρες ἐφαρμόσθηκαν τά ἴδια μέτρα γιά τήν ἀντιμετώπισή της· τό κυριώτερο μέτρο ἦταν μόλις βρεθῆ μιά φυλλοξηρική κηλίδα νά περιορίζεται καί νά ἀφανίζεται μέ μαζικές ἐγχύσεις διθειούχου ἄνθρακα, τά ξῆς δόσης 120 κιλῶν τό στρέμμα, πού νεκρώνει τά κλήματα καί θά ἔπρεπε νά θανατώνη τίς φυλλοξῆρες. Οἱ ἐπεμβάσεις ἀφανισμοῦ τῶν φυλλοξηρικῶν κηλίδων ἐφαρμόσθησαν μέ τέλειο τρόπο παλαιότερα στήν Ἀλγερία, μέ αὐστηρότητα στή Γερμανία καί στήν Ἑλβετία καί συμπληρώθηκαν ἀπό καλλιεργητικές ἐπεμβάσεις πού παρεμποδίζουν γιά λίγο καιρό, δυό-τρία χρόνια τό πολύ τήν ἐξάπλωση τῆς φυλλοξήρας, ὅταν ἐφαρμόζονται σέ μικρό ἀριθμό κηλίδων καί μικρῆς ἔκτασης. Τό ἀποτέλεσμα αὐτό ἐπιτυγχάνεται μέ τεράστιες οἰκονομικές θυσίες καί δέν εἶναι ἀνάλογο μαὐτές.

Παντοῦ καί παρ' ὅλες τίς προσπάθειες, ἡ κατακτητική πορεία τοῦ ἐντόμου ὑπερίσχυσε καί ἀναγκάσθηκαν ἀρκετά γρήγορα, μπρός τήν ἀδυναμία πραγματοποίησης τῆς προσπάθειας πού χρειαζόταν νά ἐγκαταλείψουν τήν μέθοδο αὐτή καταπολέμησης μέ ἀφανισμό τῶν κηλίδων.

Τέτοια προσπάθεια θά πρέπει νά εἶναι μεγαλύτερη σέ περιοχές θερμές καί ξηρές, ὅπως ἡ Κρήτη, ὅπου εὐνοεῖται ὁ πολλαπλασιασμός καί ἡ μετακίνηση τοῦ ἐντόμου.

Ἡ δεύτερη μέθοδος ἄμεσης ἤ καλλιεργητικῆς καταπολέμησης τῆς φυλλοξήρας ἔχει θέση ὅταν τό ἔντομο ἔχει μεγάλη διασπορά, ὥστε νά μή μπορῆ λογικά νά γίνη σκέψη γιά ἐφαρμογή τῆς τεχνικῆς ἀφανισμοῦ τῶν κηλίδων καί ξεριζώματος μεγάλων ἐπιφανειῶν ἀμπελιῶν καί ἀφορᾶ στίς λεγόμενες καλλιεργητικές ἐπεμβάσεις φυτοπροστασίας.

Συνεχίζεται

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

Ἐπιβατικά - Φορτηγά

MORRIS - ROVER

LAND - ROVER

AYSTIN

Πωλήσεις - Ἀνταλλαγές

Β. ΓΙΑΝΝΟΥΔΑΚΗΣ καί ΣΙΑ

Κ. Σφακιανάκη 15 & Κυδωνίας 54

Τηλ. 22546 23846

ΠΙΤΣΟΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΤΥΛ. ΠΑΝΗΓΥΡΑΚΗΣ

ΚΑΙΤΗ ΜΙΧ. ΚΝΙΘΑΚΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ

Ἀποκορώνου 38

Τηλ. 53721 - 22044

Τηλεοράσεις - Πλυντήρια - Ψυγεῖα - Κουζίνες Στερεοφωνικά Συγκροτήματα ΤΙΜΑΙ ΧΑΜΗΛΑΙ

ΣΑΛΟΝΙΑ, ΚΡΕΒΑΤΟΚΑΜΑΡΕΣ, ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΕΣ, ΣΥΝΘΕΤΑ

Καί πολλά ἄλλα εἴδη

ΣΤΑΥΡΟΣ & ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΛΑΓΩΝΙΚΑΚΗΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΑΣ: Σκρύδλωφ 18 - Μπετόλλο ΙΙ - Παλαιολόγου Ι - Μπετόλλο 18 ● ΤΗΛ. 22.161 - 51.261

Σύγχρονο ἠλεκτρονικό ἐργαστήριο ἐπισκευῶν Τηλεοράσεων, Πλυντηρίων, Ψυγείων

'Επανάσταση στήν Παιδεία

Τοῦ κ. ΑΘ. Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ Βουλευτοῦ τῆς ΕΔΗΚ

5ο (τελ.)

17. Ἡ ἔκρηξη τῶν γνώσεων καί ἡ «διαρκής ἐκπαίδευση»

Εἶναι, ἐξ ἄλλου, βέβαιο ὅτι ἀπαιτεῖται στήν Ἑλλάδα τουλάχιστο ἐκκαθάριση καί συντονισμός τῶν προγραμμάτων ὄχι μόνο τῶν κατωτέρων ἀλλά καί τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων. Τό βάρος πρέπει νά ριχθεῖ στή μέθοδο σκέψεως, στήν ποιότητα τῶν γνώσεων καί στή στάση τοῦ διδασκομένου ἀπέναντι στήν κοινωνία, στή ζωή καί στήν ἐπιστήμη του.

Ἡ ἐποχή μας εἶναι βέβαια ἐποχή γνώσεων, ὅπως ὁ μεσαίωνας ἐποχή τῆς πίστεως. Ὑπάρχει σήμερα ἕνας ἰλιγγιώδης ρυθμός στήν σύγχρονη αὔξηση καί ἀναθεώρηση τῆς ποσότητας τῶν ἀποθησαυριζομένων γνώσεων. Στά γνωστά χρονικά διαστήματα τῆς ἐκπαιδεύσεως καθίσταται ἀδύνατη ἡ μετάδοση τῶν νεοαποκτωμένων αὐτῶν γνώσεων καί ὁ ἐφοδιασμός τῶν νέων μέ τίς κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης.

Ὑπάρχει κίνδυνος τά ἀνθρώπινα αὐτά ἐπιτεύγματα νά περιορισθοῦν σέ ἐλάχιστους ἐκλεκτούς καί ἔτσι νά ἐπικρατήσουν ἐπικίνδυνα μονοπώλια γνώσεων. Χαρακτηριστικό τῆς «ἐκρήξεως» αὐτῆς τῶν γνώσεων εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν βιβλίων πού δημοσιεύοντο παλαιότερα καί σήμερα. Ὅπως ἀναφέρει στό βιβλίο του «Ἡ δυναμική τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ», ὁ Σάϊριλ Μπλάκ, ὁ ἀριθμός τῶν βιβλίων πού ἐδημοσιεύοντο ἀπό τό 1450 ἐδιπλασιάζετο κάθε 20 χρόνια καί μέχρι τώρα ἔχουν φθάσει 30 ἑκ. Μέχρι τό 1980 προβλέπεται ὅτι θά φθάσουν τά 60 ἑκατ. Ἄς σημειωθεῖ ἀκόμη πώς ἐκδίδονται πάνω ἀπό 100.000 ἐπιστημονικά περιοδικά τό χρόνο σέ 50 γλῶσσες καί ὅτι οἱ ἐκδόσεις αὐτές διπλασιάζονται κάθε 15 χρόνια. Δέν εἶναι δυνατό νά παραγνωρισθεῖ γιά τήν παιδεία τό διπλό πρόβλημα ἀπό τόν ἐκπληκτικό αὐτόν πολλαπλασιασμό της ποσότητας τῶν γνώσεων ἔστω κι ἄν ὁ σκοπός τῆς παιδείας δέν εἶναι τόσο ἡ μετάδοση γνώσεων ὅσο ὁ ἐξοπλισμός μέ τή μέθοδο τῶν ἀποκτήσεων καί τῆς ἀξιολογήσεώς τους. Δέν εἶναι μόνο τά οἰκονομικά μονοπώλια ὁ κίνδυνος τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Μπορεῖ νά εἶναι καί τά μονοπώλια γνώσεων. Ταυτόχρονα τίθεται ζήτημα πώς θά εἶναι δυνατό στά πλαίσια τῶν χρόνων τῆς Παιδείας ἔστω κι ἄν γίνει ἐδιηνεκής καί ἰσόβιος, νά μεταδίδεται ὁ ἐπιβαλλόμενος ἀριθμός γνώσεων.

Δέν πρόκειται βέβαια νά μιλήσω γιά τά ἐφαρμοζόμενα ψυχοτεχνικά μέτρα ἐπιδράσεως στήν ἀπορροφητική ἱκανότητα τῆς ἀνθρώπινης νοήσεως, οὔτε γιά τήν προσέλευση στό σχολεῖο σέ μικρότερη ἡλικία. Τό κύριο πρόβλημα συνίσταται στήν ἐπιλογή τῶν ἀναγκαίων γνώσεων, στήν ποιότητα καί στήν ἐκκαθάριση τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων. Μᾶλλον λόγια ἐπιδιώκεται ἡ κατανομή τῶν γνώσεων μεταξύ σχολείου καί κοινωνίας, μεταξύ σχολείου καί οἰκογενείας. Γιά τόν λόγο αὐτό εἶναι ἀδιανόητο τό νά διατίθενται δύο σταθμοί τηλεοράσεως στήν Ἑλλάδα, γιά «καταστροφική» τίς πιό πολλές φορές ψυχαγωγία ἐνῶ θά ἦταν δυνατό ὁ ἕνας νά μετατραπεῖ σέ ἐκπαιδευτικό καί νά λειτουργεῖ γιά μικρούς καί μεγάλους. Στίς ΗΠΑ ἤδη λειτουργοῦν 530 τέτοιοι σταθμοί.

Ἡ ριζική ἀναπροσαρμογή τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων καί τῆς στοιχειώδους καί τῆς μέσης παιδείας, ἔτσι ὥστε νά ἀφεθεῖ γιά τά σχολεῖα τό τμῆμα γνώσεων πού εἶναι ἀδύνατο νά ἀποκτηθεῖ κατ' ἄλλον τρόπο, πρέπει νά ἀποτελέσει βασικό μέλημα τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας ἀρχῶν καί τῆς Κυβερνήσεως. Εἶναι αὐτονόητο ἐπίσης ὅτι γρήγορα πρέπει νά εἰσαχθεῖ ἡ διδασκαλία μέ τήν βοήθεια ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν, ὅτι πρέπει νά ὀργανωθοῦν Τράπεζες τεκμηριώσεως καί πληροφορήσεως καί νά ἐξασφαλισθοῦν τά ἀναγκαῖα ὀπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας. Τά ἴδια πρέπει νά ἰσχύσουν καί στήν ἀνώτατη παιδεία, ὅπου ἀπαιτεῖται ἀνακατανομή ἑδρῶν καί τομέων, ἀνακατανομή σχολῶν καί προσαρμογή τῶν προγραμμάτων.

Τό κράτος ἐπωμίζεται τό πρόσθετο βάρος νά παρακολουθεῖ μέ τήν ὀρθή ὀργάνωση τῶν ἐρευνῶν, τῆς τεκμηριώσεως καί κυκλοφορίας τῶν γνώσεων, τό μονοπώλιο τῆς γνώσεως καί νά φροντίσει γιά τή συνεχή μετάδοσή τους μέ τά συστήματα τῶν μετεκπαιδεύσεων καί διηνεκοῦς παιδείας, πού πρέπει νά ὀργανωθεῖ, ἀναθεωρουμένων καί τῶν ἐπιστημονικῶν τίτλων, πού δέν θά ἔχουν ἀξία ἄν δέν ἀνανεώνονται. Αὐτό πρέπει νά ἰσχύει καί γιά τόν ἴδιο τόν καθηγητή, πού ἀνά διάστημα ἤ θά ἀνανεώνεται ἤ θά ἀπέρχεται.

18. Ἡ παιδεία, ὅρος ἐπιτυχίας στήν ΕΟΚ

Ὁ μεγάλος ἀσθενής ἀλλά καί ἡ μεγάλη ἐλπίδα τῆς Ἑλλάδος, ἰδιαίτερα τώρα πού ἡ ἔνταξη στήν ΕΟΚ, ἀπειλή καί προσδοκία, ἀποτελεῖ πραγματικότητα, εἶναι ἡ παιδεία. Καί ἰδιαίτερα ἡ Ἀνώτατη Παιδεία, στήν ὁποία πρέπει νά ἐπιχειρήσωμε ὅλες τίς θεμελιώδεις σύγχρονες μεταρρυθμίσεις, ἀλλά γιά τήν ὁποία πρέπει νά διαθέσουμε τά ἀναγκαῖα ὑλικά μέσα. Καί τά μέν ἐργαστήρια καί τά κτίρια εἶναι εὔκολο νά ἀποκτηθοῦν ἀμέσως. Τό μέγα πρόβλημα εἶναι τό διδακτικό προσωπικό, ἰδιαίτερα γιά μεταπτυχιακές σπουδές. Ὑπάρχει ὅμως ἡ δυνατότητα τῆς χρησιμοποιήσεως μέ αὐστηρή ἐπιλογή καί φυσικά μέ πλήρεις ἐγγυήσεις Ἑλλήνων ἐπιστημόνων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στίς ΗΠΑ ὑπάρχουν ἤδη 2000 Ἕλληνες καθηγητές ἀνωτάτων σχολῶν. Εἶναι βέβαιο πώς 50 ἀπό αὐτούς μποροῦν νά βοηθήσουν σέ μιά πραγματική ἀναγέννηση τήν Παιδείας.

Γιά νά γίνουν ὅμως ὅλα αὐτά χρειάζεται συστηματική μελέτη, ἔρευνα καί κατάλληλα ὄργανα ἐφαρμογῆς. Ποιός θά τά κάνει ὅλα αὐτά; Εἶναι ἀναγκαῖο νά ἱδρυθεῖ Ἰνστιτοῦτο Ἐκπαιδευτικῶν Ἐρευνῶν καθώς καί εἰδική ὑπηρεσία ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος. Χωρίς τά κατάλληλα διοικητικά ὄργανα, θά εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀνάληψη μιᾶς γιγαντιαίας προσπάθειας γιά τήν ριζική ἀλλαγή τῆς Παιδείας.

Στό βάθος ὅλων τῶν συγχρόνων προβλημάτων ὑπάρχει ἡ ἀτελής ὀργάνωση, ἡ ἀνεπαρκής ἐπάνδρωση καί ἡ δυσπροσαρμοσία τῆς διοικήσεως. Μᾶς ἔχει διαφύγει ὅτι κάθε μεταβολή πραγματοποιεῖται ἀπό ἤ ἀντανακλᾶται στή δημόσια διοίκηση, πού καταντᾶ πάντα νά μένει τό ὑπ' ἀριθμ. 1 πρόβλημά μας. Ἡ διοίκηση μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει καί γιά τόν ἑαυτό της καί γιά τήν Παιδεία τήν ἀναγκαία ἐλαστικότητα προσαρμογῆς στίς κοινωνικές ἐπιστημονικές καί ἐκπαιδευτικές ἐπιταγές. Τό ἐκπαιδευτικό μας σύστημα πρέπει νά γίνει τό κύριο μέσο γιά τήν κοινωνική πρόοδο καί τήν προαγωγή τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας. Ἐκτός ὅμως ἀπό αὐτά, χρειάζεται νά κατανοήσομε ὅλοι τήν καίρια σημασία τοῦ θέματος καί νά θελήσομε. Τά χρονικά περιθώρια εἶναι ἴσως περισσότερο περιορισμένα ἀπό ὅσο συνήθως πιστεύεται.

ΤΕΛΟΣ

Τα νεα SKODA είναι τώρα στη διάθεσή-σας

(αρκει να προλάβετε)

Λέμε, αρκει να προλάβετε, γιατι η σχετικη έρευνα μας έδειξε ότι το ενδιαφέρον είναι ήδη μεγάλο και συνεπως, η ζήτηση προβλέπεται αυξημένη. Τα καινούργια SKODA, σειρα 105 (105S, 105L) και σειρα 120 (120L και 120S) είναι πιο δυνατα, πιο οικονομικα, πιο άνετα, πιο ασφαλη και - όπως θα διαπιστώσετε μόνοι σας - πολυ πιο όμορφα.

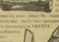

Τα καινούργια SKODA σχεδιάστηκαν για να κυκλοφορουν πολλα χρόνια, χωρις προβλήματα. Σωστη κατανομη βαρων, τέλειο κράτημα δρόμου, μεγάλες επιδόσεις, βελτιωμένο κύκλωμα φρένων και χαρακτηριστικη άνεση, κάνουν τα καινούργια SKODA ιδανικα όχι μόνο για ψυχαγωγία αλλα και για την πιο σκληρη δουλεια. Τα καινούργια SKODA δεν είναι βελτιωμένα απλως. Είναι άλλα αυτοκίνητα, σχεδιασμένα απο την αρχή!

SKODA

ΧΑΝΙΑ : ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ
Περίδου & Μάρκου Μπότσαρη Τηλ. 25.951

Στό Διεθνές Συμβούλιο Ἐλαιολάδου ἡ Ἐλαϊκή Κυβερνητική πολιτική καί τά μέτρα γιά τήν στήριξη τοῦ εἰσοδήματος τῶν παραγωγῶν

Σύμφωνα μέ πληροφορίες πού ὑπάρχουν τό Διεθνές Συμβούλιο τοῦ Ἐλαιολάδου πού συνῆλθε πρόσφατα στή Μαδρίτη, ἐπεσήμανε ὅτι τό ἐλαιόλαδο συναντᾶ στή διεθνή ἀγορά σημαντικές δυσχέρειες καί συνέστησε στίς κυβερνήσεις τῶν ἐλαιοπαραγωγικῶν χωρῶν τή λήψη μέτρων γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς δύσκολης καταστάσεως πού ἔχει δημιουργηθεῖ στήν κατανάλωση τοῦ προϊόντος.

Τίς ἀποφάσεις τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου τοῦ Ἐλαιολάδου, πού προβλέπουν ἀνάμεσα στ' ἄλλα συστάσεις πρός τίς ἐλαιοπαραγωγικές χῶρες γιά τήν ἀποθάρρυνση τῆς ἐλαιοκαλλιέργειας τήν ποιοτική βελτίωση τοῦ ἐλαιολάδου, τόν περιορισμό τῆς καταναλώσεως τοῦ σπορελαίου καί τήν στροφή τῶν καταναλωτῶν στή χρήση τοῦ ἐλαιολάδου διεβίβασε, σύμφωνα μέ ἐξακριβωμένες πληροφορίες, στά ὑπουργεῖα Γεωργίας Ἐμπορίου, καί Ἐξωτερικῶν ἡ Ἑλληνική Πρεσβεία τῆς Μαδρίτης.

Τό περιεχόμενο τῆς ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ.Ε. τό ὑπουργεῖο Γεωργίας τό γνωστοποίησε στούς ἁρμόδιους ἐπαγγελματικούς κύκλους τῆς χώρας πού ἀσχολοῦνται μέ τά ἐλαιόλαδα καί ἰδιαίτερα στούς ἐξαγωγεῖς γιά νά ἐνημερωθοῦν σχετικά μέ τίς συστάσεις τοῦ ΔΣΕ γιά τήν ἀπαραίτητη ρύθμιση τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς, στό πλαίσιο τῆς ἁρμονικῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς, τῆς καταναλώσεως καί τῆς ἀναπτύξεως τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν.

Η ΕΛΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἡ ἐλαϊκή πολιτική τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ὅπως αὐτή διατυπώθηκε σέ κατατοπιστική ἀπάντηση τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας πρός τό Διεθνές Συμβούλιο τοῦ Ἐλαιολάδου, συνοψίζεται κατά τίς πληροφορίες μας, στά ἀκόλουθα:

Στή χώρα μας δέν ἐνθαρρύνεται ἡ ἐπέκταση τῆς ἐλαιοκαλλιέργειας γιατί αὐξήθηκε σημαντικά ἡ παραγωγή τοῦ ἐλαιολάδου καί ὑπερκαλύπτει τίς ἀνάγκες μας, μέ ἀποτέλεσμα νά διακοπεῖ ἀπό τό 1974 ἡ χορήγηση τῶν οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων καί δανειοδοτήσεων γιά τήν ἐπέκταση τῶν ἐλαιοφυτεύσεων. Ἀντίθετα γίνεται βελτίωση τῆς ἐλαιοκαλλιέργειας μέ τήν ἐφαρμογή συγχρόνων ἐλαιοκομικῶν συστημάτων πού ἀποβλέπουν στήν αὔξηση τῆς παραγωγικότητας τῶν ἐλαιώνων καί βελτίωση τῆς ποιότητας τοῦ ἐλαιολάδου, μέ πειραματικές καί ἐρευνητικές κυρίως ἐργασίες στόν τομέα τῆς ἐλαιοκομίας καί ἐλαιοτεχνίας.

Βελτιώνεται ἔτσι συνεχῶς ἡ ποιότητα τοῦ ἐλαιολάδου σέ τρόπο ὥστε τά μικρόβαθμα ἐλαιόλαδα τῆς Ἑλλάδας ὀξύτητας μέχρι 3 βαθμῶν ν' ἀντιπροσωπεύουν σήμερα τό 80% τοῦ συνόλου τῆς παραγωγῆς.

Ἡ τάση βελτιώσεως τῆς ποιότητας τοῦ ἑλληνικοῦ ἐλαιολάδου προβλέπεται νά συνεχισθεῖ καί στό μέλλον, ἰδιαίτερα μέ τόν ἐκσυγχρονισμό τῶν παλαιῶν ἐλαιουργείων καί τήν ἵδρυση νέων, συγχρονισμένων αὐτόματης καί συνεχοῦς λειτουργίας.

Σημειώνεται στήν ἀπάντηση πρός τό Διεθνές Συμβούλιο Ἐλαιολάδου ὅτι βασική ἐπιδίωξη τῆς κυβερνήσεως εἶναι νά ἐξασφαλίσει ἱκανοποιητικό εἰσόδημα στούς ἐλαιοπαραγωγούς μέ τήν στήριξη τῶν τιμῶν τοῦ ἐλαιολάδου σέ ἱκανοποιητικά ἐπίπεδα, μέσα στά πλαίσια τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς πού ἐφαρμόζει μέ τήν διατήρηση τοῦ προϊόντος σάν βασικοῦ εἴδους καλύψεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ σέ λιπαρά καί τήν δημιουργία ρυθμιστικοῦ ἀσφαλιστικοῦ κρατικοῦ ἀποθέματος μέσω τῆς «Ἐλαιουργικῆς», ἱκανοῦ νά ρυθμίσει μελλοντικά τήν ὁμαλή προσφορά στήν ἐσωτερική κατανάλωση καί στήν ἐξαγωγή.

ΤΑ ΜΕΤΡΑ

Γιά τήν πραγματοποίηση τῶν παραπάνω ἐπιδιώξεων λαμβάνονται διάφορα μέτρα ἰδιαίτερα γιά τόν περιορισμό τῆς καταναλώσεως τῶν σπορελαίων καί τή στροφή τῶν καταναλωτῶν στή χρήση τοῦ ἐλαιολάδου, ὅπως:

— Ἐπαναφορά τοῦ καθεστῶτος ἐπιβολῆς δασμῶν κατά τήν εἰσαγωγή σπορελαίων καί ἐλαιούχων σπόρων καί τήν ὑπαγωγή τους στόν πίνακα Α'.

Οἱ εἰσαγωγές τῶν εἰδῶν αὐτῶν διενεργοῦνται ἤδη μέ αὐστηρό καί ἀπόλυτο ἔλεγχο τοῦ Δημοσίου καί μόνο γιά περιορισμένες ποσότητες. Καί ἐφόσον ὑφίστανται περιπτώσεις ἀπόλυτης ἀνάγκης ἐξυπηρετήσεως σέ πρῶτες ὕλες τῶν βιομηχανιῶν καί βιοτεχνιῶν πού παρασκευάζουν μαγειρικά λίπη, μαργαρίνες καί ἄλλα παρεμφερή εἴδη.

— Ἡ συνέχιση τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου ἀναμίξεως τῶν σπορελαίων μέ σησαμέλαιο σέ ἀναλογία 5% γιά τήν ἀποτροπή νοθεύσεως τοῦ ἐλαιολάδου μέ σπορέλαια.

— Ἡ ὑδρογόνωση ἐλαιολάδου γιά τήν παρασκευή μαγειρικῶν λιπῶν γιά τήν ἀπορρόφηση ἀπό τήν ἀγορά μεγαλοβάθμων ἐλαιολάδων καί τή δημιουργία καλυτέρων συνθηκῶν ἐμπορίας γιά τά μικρόβαθμα ἐλαιόλαδα.

— Ἡ διατήρηση στήν ἐσωτερική ἀγορά ἁρμονικῆς σχέσεως μεταξύ τῶν τιμῶν τοῦ ἐλαιολάδου καί τῶν σπορελαίων.

— Ὁ περιορισμός τῆς καταναλώσεως γιά αὐτούσια χρήση τῶν σπορελαίων στό 20% τῆς παραγωγῆς αὐτῶν καί τό 7% γιά βιομηχανική χρήση.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ

Μέ τήν ἐφαρμογή τῶν παραπάνω μέτρων ἡ χώρα μας ἐξακολουθεῖ νά κατέχει τήν πρώτη θέση στόν κόσμο μέ 20 κιλά ἐλαιολάδου τό χρόνο ἔναντι 9,50 κιλά τῆς Ἱσπανίας, 8,90 τῆς Ἰταλίας, 8,90 τῆς Πορτογαλίας, 5,60 τῆς Τύνιδας καί 2,02 κιλά τῆς Τουρκίας.

Εἰδική μέριμνα παίρνεται γιά τήν προώθηση τῶν ἐξαγωγῶν τοῦ ἐλαιολάδου πρός κάθε χώρα μέ τή διάθεση τοῦ προϊόντος ἀπό τά κρατικά ἀποθέματα σέ διεθνεῖς τιμές.

Τό κράτος διατηρεῖ κατά τήν τρέχουσα ἐλαιοκομική περίοδο σημαντικό ρυθμιστικό ἀπόθεμα ἐλαιολάδου πέρα ἀπό τίς ἀνάγκες γιά ἐξαγωγή σέ ποσότητα πάνω ἀπό 50.000 τόννους ὥστε νά ρυθμίζεται ἡ ἐσωτερική ἀγορά καί νά ἀποφεύγεται ἡ δημιουργία ὑπερπροσφορᾶς στή διεθνή ἀγορά.

Εἰδικά ἐξ ἄλλου μέτρα ἔχουν ληφθεῖ γιά νά περιφρουρηθεῖ ἡ γνησιότητα τοῦ κυκλοφοροῦντος ἐλαιολάδου. Συγκεκριμένα:

1.— Ἐνισχύονται οἱ Συνεταιριστικές Ὀργανώσεις στά κέντρα παραγωγῆς γιά τήν ἵδρυση μονάδων τυποποιήσεως ἐλαιολάδου ὥστε νά πωλεῖται περισσότερο τυποποιημένο ἐλαιόλαδο ἀπό τά κέντρα παραγωγῆς στά κέντρα καταναλώσεως.

2.— Καθίσταται ὑποχρεωτική ἡ κυκλοφορία βρωσίμων πυρηνελαίων καί σπορελαίων στίς κυριώτερες ἐλαιοπαραγωγικές περιοχές τῆς χώρας. Ἐπίσης ἀπαγορεύεται ἡ ἀνάμιξη ἐλαιολάδου μέ ἄλλα ἔλαια (σπορέλαια καί πυρηνέλαια).

3.— Γίνεται ἀπό τά ἁρμόδια ὄργανα αὐστηρός ἔλεγχος μέ τή διενέργεια δειγματοληψιῶν στό ἐλαιόλαδο καί ἀναλύσεις ἀπό τό Γενικό Χημεῖο τοῦ Κράτους.

4.— Ἀσκεῖται ὑποχρεωτικός χημικός ἔλεγχος τῶν ἐλαιολάδων πού προορίζονται γιά ἐξαγωγή, γιά τήν περιφρούρηση τῆς γνησιότητάς τους, τά ὁποῖα ἐλαιόλαδα δηλώνονται καί ἐλέγχονται σύμφωνα μέ τήν ὀνοματολογία καί τούς ὁρισμούς πού καθορίζονται στό Α' παράρτημα τῆς Διεθνοῦς Συμφωνίας Ἐλαιολάδου.

ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

Στήν ἀπάντηση τοῦ ὑπουργείου πρός τό Διεθνές Συμβούλιο τοῦ Ἐλαιολάδου ἀναφέρεται ὅτι γιά τήν ὑποστήριξη τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγροτῶν διενεργεῖται καί ἐφέτος κρατική συγκέντρωση ἐλαιολάδου μέσω τῆς «Ἐλαιουργικῆς», σέ ἱκανοποιητικές τιμές γιά τούς παραγωγούς. Μέχρι τίς 18 - 6 - 77 εἰσκομίσθηκε στήν κρατική συγκέντρωση ποσότητα 49.800 τόν. ἐλαιολάδου.

Ἐπίσης κατασκευάζονται, μέ κρατική ἐπιδότηση ἐλαιοδεξαμενές ἀπό τίς Ἑνώσεις Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν μέσω τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας τῆς ΑΤΕ συνολικῆς χωρητικότητας 33.200 τόν. γιά τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἔργου τῆς κρατικῆς συγκεντρώσεως ἐλαιολάδου. Γιά τίς ἐλαιοδεξαμενές αὐτές πού γίνονται μέ βάση τό πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας χορηγήθηκαν ἀπό τίς κρατικές ἐπενδύσεις 120.000.000 δρχ.

Σημειώνεται τέλος ὅτι ὑπάρχει στή χώρα μας τό Χρηματιστήριο Ἐμπορευμάτων Πειραιῶς τό ὁποῖο ἐκδίδει ἡμερήσια δελτία τιμῶν διαφόρων προϊόντων στά ὁποῖα περιλαμβάνονται καί τά ἐλαιοκομικά προϊόντα.

Τά πιό πάνω μέτρα βρίσκονται στά πλαίσια τῶν συστάσεων καί κατευθύνσεων πού ἔχει καθορίσει τό Διεθνές Συμβούλιο Ἐλαιολάδου μέ τήν πρόσφατη ὅπως καί τίς προηγούμενες ἀποφάσεις του, γιά τή ρύθμιση τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς στό πλαίσιο τῆς ἁρμονικῆς ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς, τῆς καταναλώσεως καί τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν τοῦ ἐλαιολάδου.

Ἡ γιορτή τῆς Μεγαλόχαρης τῆς 15ης Αὐγούστου

Ἀπό τίς χριστιανικές γιορτές καμιά δέν συγκινεῖ βαθύτερα ἀπό τή γιορτή τῆς Κοίμησης τῆς Παναγίας στίς 15 Αὐγούστου.

Στόν Χριστιανό κυριαρχεῖ ἡ ἐσωτερική παρόρμηση νά ἐπικαλῆται τή κατανόηση μιᾶς ἄχραντης καί ἀμόλυντης Κόρης, πού πονεμένη ἡ ἴδια ἀπό τό βαθύτερο πόνο πού δόθηκε σέ θνητό νά κηδέψη τό γλυκύ της ἔαρ, δέχεται τίς ἱκεσίες τῶν πονεμένων. Δέν μιλεῖ, δέν ἐτάζει, δέν τάζει παράδεισο, δέν ἀπειλεῖ μέ κόλαση. Μέ τό βάρος τῆς θείας ἐντολῆς νά σαρκώση τή θεότητα δέν ἀπέπτυξε ἡ ἴδια καμιά δραστηριότητα καί ἔμεινε νά γίνεται δέκτης τῆς κάθε ὀδύνης καί πομπός γαλήνης, συγκατάβασης, ἠπιότητας.

Εἰδικώτερα ὁ Ἕλληνας, τήν Ἄχραντο Παρθένα τήν ἔχει στη μετόπη τῆς πίστης του, κάθε στιγμή τήν ἔχει ἀποδέκτρια τοῦ συλλογισμοῦ του. Κατέχεται ἀπό ἀγωνία, ἡ Παναγία εἶναι ἡ πρώτη σκέψη του.

Πάσχει, ὑποφέρει, θλίβεται, ἀντιμετωπίζει τό θάνατο διατηρεῖ μέσα του τή πίστη ὅτι ἡ Παναγία θά βοηθήση. Ἑτοιμάζεται γιά τή πάλη τῆς ἑπομένης, μέ τά προβλήματα μέ τίς ἀναμοχλεύσεις του. Καί μέσα στήν ἀπελπισία του κάποια μυστική φωνή τόν ἐνθαρρύνει ὅτι θά ντεπεξέλθη. Ἡ φωνή ὅτι θά ἔχη συμπαραστάτιδα τή Παναγία.

Καί τῆς ἔχει δώσει τίς πλέον λυρικές ἐκφράσεις, τούς πιό ποιητικούς χαρακτηρισμούς. Τήν ἀποκαλεῖ Πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν, Βρεφοκρατοῦσα, Παμμακάριστο, Παντάνασσα, Παρηγορήτισσα, Ἐλεοῦσα, Πανσθλιπτη, Ἐλευθερώτρια, Γοργοεπήκοο κλπ. Ὁ Λαός μας ἔχει δώσει 1402 προσωνυμίες στή Μεγαλόχαρη, αἱ ὁποῖες βρίσκονται συγκεντρωμένες σέ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Σιών» τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ συγγραφέα ἀρχιμανδρίτη Ἰακώβου Καπενιάδ.

Στή Γεσθημανή στά Ἱεροσόλυμα καί ἀκριβῶς στή κοιλάδα τῶν Κέδρων, ὅπου ὁ Ναός καί ὁ τάφος τῆς Παναγίας, ὅπου τήν ἐνταφίασαν οἱ «ἐκ περάτων Ἀπόστολοι συναθροισθέντες ἐκεῖ», γίνεται μιά μεγαλόπρεπη τελετή μέ λιτανεία ἀπό τό Μετόχι τῆς Γεσθημανή στό Ναό τῆς Ἀναστάσεως καί ἐπιστροφή στόν ἴδιο χῶρο. Πρέπει νά βρεθῆ κανείς στή τελετή αὐτή γιά νά νοιώση τί σημαίνει πίστη.

Ἄπειρα εἶναι τά θαύματα πού ἀποδίδονται στή Θεοτόκο. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Μεγαλόχαρης στή Τῆνο θεωρεῖται ἡ πιό θαυματουργή καί κάθε χρόνο τό Δεκαπενταύγουστο συρρέουνε χιλιάδες πιστῶν, ὡς καί ἀρρώστων καί ἀνιάτων γιά νά ζητήσουνε τή προστασία καί τήν ἐπέμβαση της γιά νά λυτρωθοῦνε ἀπό τά δεινά πού τούς κατατρέχουνε.

Ἄς στρέψωμε πρός στιγμή τή μνήμη μας στό 1940 ὅταν τό ἱστορικό καί ἔνδοξο πολεμικό μας «Ἕλλη» ἐδέχθηκε τό δολοφονικό πλῆγμα μέσα στό λιμάνι τῆς Τήνου.

Καί στό Νομό τῶν Χανίων δέν ὑπάρχει σχεδόν χωριό πού νά μήν ἔχη ἕνα Ἐκκλησάκι πού νά γιορτάζη καί νά πανηγυρίζη τό Δεκαπενταύγουστο.

Ὁ πανελλήνιος θρησκευτικός ἑορτασμός τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου τοῦ Δεκαπενταύγουστου ἀποδεικνύει τή βαθειά πίστη τοῦ Ἕλληνα, θρησκευόμενου καί μή, στή Γλυκοφιλοῦσα, στήν Ἐλεοῦσα Μητέρα Θεοῦ καί ἀνθρώπων, στήν ὁποία καταφεύγει γιά νά τῆς ζητήση βοήθεια, ἐλπίδα, κουράγιο γιά τήν ταλαιπωρημένη ζωή του.

Μνήμες στήν Ἱστορία

Ο ΤΟΡΠΙΛΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ ΠΡΙΝ 37 ΧΡΟΝΙΑ

15 Αὐγούστου 1940

Εὐλαβικό προσκύνημα στό νησί τῆς Μεγαλόχαρης στή Τῆνο τό Δεκαπενταύγουστο τοῦ 1940.

Καράβια γεμάτα πιστούς καταφθάνανε στό νησί τίς παραμονές τῆς μεγάλης γιορτῆς τῆς Παναγίας. Συγκινητική ἐκδήλωση τῶν Χριστιανῶν πρός τή μητέρα Ἐκείνου πού θυσιάστηκε γιά τή σωτηρία τους. Καί χρέος πρός τή Μητέρα πού ἀγαπᾶ, προστατεύει, σκέπει καί θαυματουργεῖ.

Τό δειλινό τῆς Τετάρτης — 14 Αὐγούστου 1940 — φτάνανε τά τελευταῖα καράβια στό νησί τῆς Μεγαλόχαρης. Ἀτελείωτες οὐρές ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία. Ἀναμονή γιά ἕνα εὐλαβικό προσκύνημα στήν εἰκόνα της. Καί ὕστερα ὁλονυκτιά μέ παρακλήσεις πρός τή Μητέρα τοῦ Θεοῦ «τήν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν καί καθαρωτέραν λαμπηδόνων ἡλιακῶν».

Καί ἡ αὐγή τῆς 15ης Αὐγούστου ἄρχισε νά ροδίζη. Μαζί μέ τίς πρῶτες ἡλιακές ἀκτῖνες πού φωτίσανε τό νησί, φάνηκε καί τό πέλαγος. Καταγάλανη θάλασσα, γαλήνη ἀπέραντη κι ἕνας γαλάζιος οὐρανός ὁλοκάθαρος.

Ἐκείνη τήν ὥρα πρόβαλε ἀπό μακρυά ἡ σιλουέττα ἑνός καραβιοῦ. Ἦτανε ἕνα ἀπό τά πολεμικά τοῦ στόλου μας, τό ἔνδοξο καί ἱστορικό ΕΛΛΗ. Σημαιοστόλιστο, ἐπιβλητικό πλησίαζε ἀργά στό νησί. Κι ὅταν ἔφτασε σέ ἀπόσταση μισοῦ μιλιοῦ ἀπό τό λιμάνι πόντισε καί τίς δυό του ἄγκυρες.

Οἱ καμπάνες σημαίνανε τήν ἔναρξη τοῦ Ὄρθρου πού θά ἀκολουθοῦσε ἡ Λειτουργία καί μετά ἡ λιτάνευση τῆς θαυματουργῆς εἰκόνας τῆς Μεγαλόχαρης.

Στά καταστρώματα τοῦ ΕΛΛΗ διακρινόταν οἱ κινήσεις τοῦ πληρώματος πού ἑτοιμαζότανε νά συνοδεύση τή λιτανεία.

Στό λιμάνι τῆς Τήνου ἤτανε ἀγκυροβολημένα τά ἐπιβατικά «Σοφία» καί «Ἑσπερος» πού θἀπόπλεαν τό ἀπομεσήμερο μέ τούς πρώτους προσκυνητές γιά τό Πειραιᾶ.

Ἤτανε ἡ ὥρα 8.30 πρωινή πού ξαφνικά ἀκούστηκε ἕνας τρομακτικός κρότος πού συντάραξε τό νησί. Δέν περάσανε λίγα λεπτά καί ἀκουστήκανε δυό ἀκόμα ἐκκωφαντικοί κρότοι. Ψηλές ὑδάτινες στῆλες καί πέτρες ἀπό τόν λιμενοβραχίονα ἐκτιναχθήκανε σέ ὕψος 50 μέτρα. Τό πλῆθος ἔντρομο ἄρχισε νά τρέχη καί ἀσυνείδητα ὅλοι τρέχανε καί πηγαίνανε πρός τή Μεγαλόχαρη.

Ὁ κυβερνήτης Χατζόπουλος καί ὁ ὕπαρχος Δαύσης καταλάβανε ὅτι τό πλοῖο ἤτανε χαμένο ἀλλά κάμανε μιά προσπάθεια νά τό σώσουνε μέ ρυμούλκηση. Στάθηκε ὅμως αὐτό ἀδύνατο. Οἱ μηχανές του εἴχανε ἀχρηστευθῆ. Τό πολεμικό μας ἄρχισε νά κάνη ἐπικίνδυνη κλίση πρός τάριστερά καί ἡ ρυμούλκηση δέν ἦτανε δυνατή.

Τά πετρέλαια πού ἐν τῷ μεταξύ εἴχανε ξεχυθῆ στή θάλασσα ἀποτελέσανε κι αὐτά ἐμπόδιο στή διάσωση τ.λ.π.

Τότε ὁ κυβερνήτης ἔδωσε διαταγή «Ἐγκαταλείψατε τό πλοῖον». Καί ἐνῶ ἔλεγε τή διαταγή αὐτός ἔφυγε πρός τή γέφυρα. Ἤθελε νά μείνη ἐπάνω στήν ΕΛΛΗ καί νάκολουθήση τή τύχη της.

Καί τότε ἐπάνω στό πλοῖο πού βυθιζότανε ξετυλίχθηκε μιά ἀπαράμιλλη σκηνή γενναιότητας, ἀνθρωπισμοῦ καί ἑλληνικοῦ φιλότιμου. Τό πλήρωμα ὅταν εἶδε τό κυβερνήτη νά μένη ἀσάλευτος στή γέφυρα τοῦ πλοίου φωνάξανε ὅλοι μέ μιά φωνή: «Ἤ ὅλοι μας ἤ κανένας». Καί τότε ὁ Χατζόπουλος πειθαναγκάσθηκε καί μαζί μέ τό πλήρωμα ἐγκαταλείψανε τό σκάφος.

Τό τέλος τοῦ καταδρομικοῦ ΕΛΛΗ ἔφθασε στίς 9.45 πρωινή τῆς 15 Αὐγούστου 1940. Εἶχε σκεπασθῆ ἀπό τά γαλανά νερά τοῦ λιμανιοῦ τῆς Τήνου.

Δέν ἄργησε δέ νάποκαλυφθῆ ἡ ταυτότητα τοῦ δράστου. Ἀπό τά κομμάτια τῶν τορπιλλῶν πού περισυνελλέξανε ἀπό τή θάλασσα συνεργεία ἀπό δύτες, ἡ ἐπιτροπή ἐμπειρογνωμόνων πού τά ἐξήτασε ἐπιστωσε ὅτι οἱ τορπίλλες ἤτανε Ἰταλικές. Καί καμιά ἀμφιβολία ὅτι τό ἔγκλημα διέπραξε ἡ Φασιστική Ἰταλία τοῦ παράφρονα Μουσσολίνι.

Καί τό Ἰταλικό ὑποβρύχιο πού ἔκαμε τό ἔνδοξο! αὐτό κατόρθωμα ἤτανε τό «Ντελφίνο», τό ὁποῖο μετά τό κατόρθωμά του ἐπῆγε καί δέθηκε στόν Τάραντα. Ἀλλά ὑπάρ-

Συνέχεια στή 4η σελ.

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ

"ΝΑΚ"

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ
σέ ΑΝΔΡΙΚΑ - ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ
ΠΑΙΔΙΚΑ - ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΑ

ΕΠΩΦΕΛΗΘΕΙΤΕ

ΝΑΚ

Σ. ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ
Χανιά ὁδός Ν. Πλαστήρα & Σφακίων (γωνία)

Καί τούς ντοματοπαραγωγούς πλήττει ἡ ἀντιαγροτική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως

ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ

Τό ὑφυπουργεῖο Ἐμπορίου συνεχῶς δημιουργεῖ ζητήματα σέ βάρος τῶν ἀγροτικῶν μας προϊόντων. Γνωστή εἶναι ἡ πολιτική του στό ζήτημα τοῦ ἐλαιολάδου πού πολλές φορές ἄφησε τήν ἐντύπωση εὐνοίας πρός τίς σαπωνελαιουργεῖες.

Πιστεύει ὅτι μέ ἀστυνομικά μέτρα μπορεῖ νά κρατήσει τόν τιμάριθμο σέ χαμηλά ἐπίπεδα, ἐνῶ ἡ πράξη ἔχει ἀποδείξει ὅτι παρόμοια μέτρα λαμβανόμενα ἀπρόσεκτα καί ἀψυχολόγητα, φέρνουν τά ἐντελῶς ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Δημιουργοῦν τίς ἀποκρύψεις τῶν διαφόρων εἰδῶν καθώς καί τό ἐφεύρημα τῶν κερδοσκόπων ετό καπέλο» πού σέ τελευταία ἀνάλυση πολύ ἀκριβά πληρώνει ἡ κατανάλωση, ἐνῶ αὐξάνει τόν τιμάριθμο. Ἔτσι προχθές αἰφνιδιαστικά καθώρισε δελτίο χονδρικῆς πωλήσεως τῆς ντομάτας, σέ τιμή κατώτερη κατά τό ἥμισυ τῆς ὑπαρχούσης.

Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά δημιουργηθῆ τό «καπέλο» ἀπό τό ὁποῖο στήν πράξη ἐπωφελήθη ὄχι ἡ κατανάλωση ἀλλά ὁ κερδοσκόπος, ὁ μεγάλος αὐτός ἐκμεταλλευτής τῶν ἀγροτικῶν μας προϊόντων, ἐνῶ τά σπασμένα πλήρωσε ὁ ντοματοπαραγωγός, πού μέ τήν ἐπιβολή τοῦ δελτίου του δέν μπόρεσε νά καλύψη τό κόστος τῆς παραγωγῆς του. Οἱ διαμαρτυρίες τῆς Ἑνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Καστελλίου Κισάμου, στήν περιφέρεια τῶν ὁποίων βρίσκονται οἱ μέ τά μέτρα αὐτά ζωτικά πληττόμενοι ντοματοπαραγωγοί, οὔτε κάν ἐξητάσθησαν. Ἀλλά οὔτε τά σχετικά διαβήματα τῶν βουλευτῶν μας, οὔτε οἱ ὑπεύθυνες εἰσηγήσεις τῆς Νομαρχίας Χανίων, εἶχαν καλύτερη τύχη. Ὁ ὑφυπουργός τοῦ Ἐμπορίου κ. Γ. Παναγιωτόπουλος, πού ἀνεξέλεγκτα χειρίζεται τά ζητήματα αὐτά, ἐπιθετικά ποιρνει καί ἐκτελεῖ τίς ἀποφάσεις του. Δέν ἐνδιαφέρεται ἄν εἶναι σωστές ἤ ὄχι, οὔτε δέχεται νά συζητήση τίς ἀντίθετες ἀπόψεις, ἐνῶ ὁ ἐπιβαλλόμενος διάλογος, πάντα ἐξασφαλίζει τήν σωστή ἀπόφαση. Ὑπό τίς συνθῆκες αὐτές μόνη λύση γιά νά ἀντιμετωπισθοῦν τά ἄπειρα ζωτικά ζητήματα τῶν ἀγροτῶν μας, πού καθημερινά δημιουργοῦνται, εἶναι οἱ ἀγρότες τῆς Κρήτης, συλλογικά, νά διεκδικήσουν τά δίκαιά τους ὅπως σέ ἄλλη στήλη μας ὑποδεικνύουμε.

Ε.ΔΗ.Κ.

ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΑ ΜΕ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΠΡΟΩΘΕΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Πολλοί διορισμοί χωρίς διαγωνισμό

ΑΘΗΝΑΙ, ΑΠΕ

Ὅπως ἀνακοίνωσε τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΕΔΗΚ κατά τήν χθεσινή του συνεδρίαση ὑπό τήν προεδρία τοῦ κ. Μαύρου ἀφοῦ ἔγινε ἐξάρση τῆς ἐθνικῆς δράσεως καί τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐκλιπόντος Ἐθνάρχου Μακαρίου ἐξητάσθη ἡ δημιουργουμένη στή Κύπρο κατάσταση καί ὑπεγραμίσθη ἡ ἀνάγκη τῆς ὁμοψυχίας καί ἑνότητος τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ στήν ὁποία ἡ ΕΔΗΚ θά συμβάλει ἀποφασιστικά μέ ὅλες τίς δυνάμεις.

Κατόπιν ἐξητάσθησαν τρέχοντα πολιτικά θέματα καί διαπιστώθη ἀντίθεση πρός τήν Κυβέρνηση γιά τήν προώθηση πρός ψήφιση στήν Βουλή νομοσχεδίων μέ ἔκδηλη τήν προεκλογική σφραγίδα.

Τό Πολιτικό Γραφεῖο ὑπεστήριξε ὅτι παρά τίς διακηρύξεις λιτότητος καί καταπολεμήσεως τῆς σπατάλης δημιουργοῦνται οἱ δυνατότητες ἀθρόων διορισμῶν στίς Δημόσιες Ὑπηρεσίες ἄνευ διαγωνισμοῦ, ἐνῶ παράλληλα δέν ἔγιναν δεκτές οἱ προτάσεις τῆς ΕΔΗΚ περί αὐξήσεως τῶν πόρων τῶν ἀσφαλιστικῶν ταμείων γιά τήν βελτίωση τῶν συντάξεων.

Ἡ ΕΔΗΚ ἐπέκρινε ἐπίσης τήν Κυβέρνηση γιά τήν πολιτική της στά ἀγροτικά θέματα καί εἰδικώτερα στό θέμα τῆς τιμῆς τῆς σταφίδος μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι ὁ παραγωγός δέν πρόκειται νά ἀπολαύσει τήν δίκαια τιμή πού δικαιοῦται.

Τέλος τό Πολιτικό Γραφεῖο ἀνέθεσε τήν διεύθυνση τοῦ γραφείου ἐπαφῆς καί συνεργασίας τοῦ κόμματος στόν βουλευτή καί τέως ὑπουργό κ. Α. Κοκκέβη.

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ

Μέ Νομοσχέδιο πού κατατέθηκε στή Βουλή ἀπό τούς ὑπουργούς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, Δικαιοσύνης καί Οἰκονομικῶν ρυθμίζονται θέματα πού ἀφοροῦνε τό προσωπικό τῶν Φυλακῶν, τῶν Σωφρονιστικῶν καί Θεραπευτικῶν Καταστημάτων, ὡς καί Ἱδρυμάτων Ἀγωγῆς Ἀνηλίκων καί τό ὁποῖο κατά τήν εἰσηγητική του ἔκθεση, σκοπό ἔχει τήν εὔρυθμη λειτουργία τῶν καταστημάτων καί ἱδρυμάτων αὐτῶν.

Οἱ κυριώτερες διατάξεις τοῦ Νομοσχεδίου ὡς πρός τό προσωπικό τῶν φυλακῶν εἶναι οἱ ἑξῆς:

1— Οἱ θέσεις τῶν Ὑπαρχιφυλάκων πληρώνονται μέ μετάταξη φυλάκων πού κέκτηνται ἀπολυτήριον Σχολῆς Μέσης Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Σέ περίπτωση πού δέν ὑπάρχουνε φύλακες μέ τό προσόν αὐτό οἱ θέσεις αὐτές πληρώνονται μέ πεπειραμένους φύλακες πού ἀποφοιτήσανε εὐδοκίμως ἀπό τό οἰκεῖον Τμῆμα τῆς Σχολῆς Σωφρονιστικῶν Ὑπαλλήλων ἀλλ' αὐτοί ὅμως ἐξελίσσονται βαθμολογικά μέχρι τοῦ 6ου βαθμοῦ.

2— Ὁ διορισμός τῶν φυλάκων θά ἐνεργεῖται μετά πρόταση Ἐπιτροπῆς πού θά συγκροτεῖται ἀπό τόν προϊστάμενο τῆς Εἰσαγγελίας Πρωτοδικῶν Ἀθηνῶν ὡς πρόεδρο, ἀπό τόν γεν. διευθυντή τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Σωφρονιστικῆς Δικαιοσύνης τοῦ ὑπουργείου Δικαιοσύνης καί ἀπό τόν Γενικό Ἐπιθεωρητή Φυλακῶν καί Ἱδρυμάτων Ἀγωγῆς Ἀνηλίκων ὡς μέλη. Οἱ ὑποψήφιοι πρέπει ἐπιπρόσθετα νά ἔχουνε οἱ μέν ἄνδρες ἀνάστημα τουλάχιστον 1,68 τοῦ μέτρου καί περίμετρο θώρακος 0,83 τοῦ μέτρου, οἱ δέ γυναῖκες ἀνάστημα τουλάχιστον 1,60 τοῦ μέτρου.

3— Οἱ κανονικές καί ἀναρρωτικές ἄδειες τοῦ προσωπικοῦ μέχρις ἑνός μηνός θά χορηγοῦνται στό προσωπικό τῶν φυλακῶν, σωφρονιστικῶν καταστημάτων καί ἱδρυμάτων ἀγωγῆς ἀνηλίκων ἀπό τόν προϊστάμενο ἑκάστου καταστήματος.

4— Ἡ ἀπόσπαση ὑπαλλήλων φυλακῶν, σωφρονιστικῶν καταστημάτων καί ἱδρυμάτων ἀγωγῆς ἀνηλίκων ὅπου κατά τίς κείμενες διατάξεις ἐπιτρέπεται, δύναται σέ περίπτωση κατεπειγούσης ἀνάγκης νά πραγματοποιῆται μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης καί ποστοῦ νά γνωμοδοτήση τό ἁρμόδιο ὑπηρεσιακό Συμβούλιο ὑποχρεωτικά ὅμως πρέπει τό σχετικό ἐρώτημα νά εἰσαχθῆ στήν πρώτη του συνεδρίαση, ἡ ἀπόφαση τοῦ ὁποίου εἶναι ὑποχρεωτική.

5— Ἡ ἵδρυση, κατάργηση, συγχώνευση φυλακῶν, σωφρονιστικῶν καταστημάτων καί ἱδρυμάτων ἀγωγῆς ἀνηλίκων ἐνεργεῖται μέ Προεδρικό Διάταγμα, ἡ δέ μετατροπή, μετονομασία καί μεταβολή τῆς ἕδρας τῶν καταστημάτων τούτων ὁρίζεται μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης.

Σοβαρές ἐπιπτώσεις γιά τούς ἀμπελοκαλλιεργητές

Συνέχεια ἀπ' τήν 1η σελ.

τά τήν χορήγηση τῆς πιστώσεως αὐτῆς, ἐθεωρήθη ἀπό τούς οἰκονομικούς κυβερνητικούς ἐγκεφάλους, ὅτι ἦτο σφάλμα ἡ χορήγησή της ὥστε ὁ σημερινός ὑπουργός τῆς Γεωργίας ἐπί παρομοίων αἰτημάτων νά ἀπαντᾶ εὐθέως καί κατηγορηματικά ἀρνητικά! Ἔτσι διά τήν ἀνασφάλιστη παραγωγή μας, μένουν αἱ καθιερωμέναι διευκολύνσεις τῶν πληττομένων ἀπό τήν ΑΤΕ, διά τῆς ἀναστολῆς τῶν χρεῶν των καί τῆς περαιτέρω χρηματοδοτήσεως των. Γιά την παροχή τῶν τραπεζιτικῶν αὐτῶν διευκολύνσεων, δέν χρειάζονται μόνον ἄπειραι γραφειοκρατικαί διατυπώσεις ἀλλά πολλάκις τελικά δέν παρέχονται. Ἀλλά καί ἄν δοθοῦν πολλάκις μπλέκουν μέ συμψηφισμούς ὑπαρχουσῶν ὀφειλῶν τῶν πληττομένων, ὥστε τελικά αἱ διευκολύνσεις τοῦ εἴδους τούτου νά μήν ἐξυπηρετοῦν τόν σκοπόν των. Καί γενικώτερα αἱ τραπεζιτικαί αὐταί διευκολύνσεις, πού δέν ἀποτελοῦν ἀποζημίωση ἤ οἰκονομική ἀρωγή τῶν πληττομένων, ἀλλά ἁπλή δανειοδότηση, τελικά δημιουργοῦν γιά τόν πληγέντα παραγωγό ὑπέρμετρα δανειακά βάρη, πού καταλήγουν στήν πλήρη οἰκονομική του ἐξαθλίωση.

Ὕστερα ἀπό τά ἀνωτέρω γεγονότα, αἱ μεμονωμέναι ἐκκλήσεις τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν ἤ τά μεμονωμένα διαβήματα τῶν Κρητῶν βουλευτῶν γιά τήν ἀσφάλιση τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς Κρήτης ἤ καί γιά πολλά ἄλλα ζωτικά ἀγροτικά ζητήματα, δέν φέρουν ἤ δέν φέρουν μέ πληρότητα τά ἐπιβαλλόμενα ἀποτελέσματα. Χρειάζεται νά ἀκουσθῆ μιά πολύ δυνατή φωνή τοῦ ἀγρότη μας, γιά νά ἀκουσθῆ ἀπό τήν Κυβέρνηση. Καί ἡ δυνατή αὐτή φωνή δέν μπορεῖ νά προέλθη παρά μόνο ἀπό μιά μεγάλη καί κοινή σύσκεψη ὅλων τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν τῆς Κρήτης καί ὅλων τῶν βουλευτῶν τῆς Κρήτης, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν πολιτική των τοποθέτηση.

Αἱ Ἑνώσεις τῶν Γεωργικῶν Συν)σμῶν τῆς Κρήτης, σέ συνεννόηση μέ τούς Κρῆτες βουλευτές, πρέπει νά πάρουν τήν πρωτοβουλία τῆς ὀργανώσεως τῆς Παγκρητίου αὐτῆς συσκέψεως. Θά εἶναι μιά ἐνέργεια οὐσιαστικῆς σημασίας, πανελληνίου προβολῆς. Θά εἶναι μιά πολύ δυνατή φωνή τῶν ἀγροτῶν μας, γιά τήν ἀποφασιστική καί ἀποτελεσματική ἀντιμετώπιση τῶν ζωτικῶν ζητημάτων των.

Χανιώτικοι ἀντίλαλοι

Η ΠΑΛΙΑ ΔΗΜΑΡΧΙΑ

Συνέχεια στήν 4η σελ.

Ἐπιστημῶν, γιά νά δίνη λύσεις στά ζητήματα τῆς ἁρμοδιότητός του πού παρουσιάζονται στά Χανιά καί νά παύση ἡ ταλαιπωρία τῶν Χανιωτῶν μέ τό νά διαβιβάζωνται οἱ ὑποθέσεις των στό Ἡράκλειο; Καί τοῦτο διότι δέν εἶναι Ἔφορος Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων μόνο τοῦ Ἡρακλείου, ἀλλ' εἶναι ὁλόκληρης τῆς Κρήτης.

Ἀναμένομε σαφεῖς ἀπαντήσεις.

Ἡ ἵδρυση Δραματικῆς Σχολῆς στά Χανιά

Μέ τήν ὑπ' ἀριθ. Γ)Φ06) 34842)17-7-1976 ἀπόφαση τοῦ κ. ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν χορηγήθηκε στήν Ἑταιρεία Θεάτρου Κρήτης ἡ ἄδεια τῆς ἵδρυσης Δραματικῆς Σχολῆς στή περιοχή τῶν Χανίων.

Ὁλόκληρος χρόνος πέρασε ἀφότου χορηγήθηκε ἡ ἄδεια καί οὔτε λόγος γίνεται γιά τήν ἵδρυση τῆς Δραματικῆς Σχολῆς.

Ἡ Ἑταιρεία Θεάτρου Κρήτης πέρα ἀπό μερικές παραστάσεις στό θέατρο «Φιρκά» Χανίων, ὄχι καί τόσο ἐπιτυχημένες, δέν παρουσίασε καμμιά ἄλλη δραστηριότητα στά Χανιά.

Καί ὅμως Χανιῶτες δέν εἶναι, καί ἀπό τά Χανιά δέν ξεκινήσανε, οἱ κορυφαῖοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου Μινωτής, Κατράκης καί τόσοι ἄλλοι; Ἀπό τή Δραματική Σχολή τοῦ Ἐθνικοῦ μας θεάτρου στήν Ἀθήνα δέν πετυχαίνουνε κάθε χρόνο ἀρκετά παιδιά ἀπό τά Χανιά μας;

Ἀπό τίς κρατικές ἐπιχορηγήσεις πού παίρνει ἡ Ἑταιρεία Θεάτρου Κρήτης θά μποροῦσε νά ἔλθη σέ ἐπαφή μέ τή Διοίκηση τοῦ Ὠδείου Χανίων καί νά διαθέσουνε τό ποσό πού χρειάζεται γιά νά ἐπισκευάσουνε τό ὡραῖο κτίριο τοῦ Ὠδείου κι ἐκεῖ νά ἐγκαταστήσουνε τή Δραματική Σχολή τῶν Χανίων, ἡ μή λειτουργία τῆς ὁποίας μέχρι σήμερα δέν βρίσκει καμμιά δικαιολογία.

Ἡ δικαιολογία πού τυχόν θά προβληθῆ ὅτι ἡ Σχολή θά λειτουργήση ὅταν ἕνα Σχέδιο Νόμου πού ἑτοιμάζει τό ὑπουργεῖον Πολιτισμοῦ γιά τίς Δραματικές Σχολές καταστῆ Νόμος τοῦ Κράτους δέν στέκει. Ἡ ἱδρυτική τῆς Σχολῆς ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ λέει καθαρά: «Ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς ταύτης θέλει ἐπιτραπῆ μετά τήν ὑποβολή τῶν ὑπό τοῦ ὡς ἄνω Ν. Δ)τος προβλεπομένων δικαιολογητικῶν». Τό Ν.Δ. δέ αὐτό εἶναι τό ὑπ' ἀριθμ. 1715)1942 «περί τῶν ἐν Κράτει Ἰδιωτικῶν Δραματικῶν καί Μελοδραματικῶν Σχολῶν». Δέκα τρεῖς μῆνες περάσανε καί τά δικαιολογητικά ἀκόμα νά ὑποβληθοῦνε;

Μᾶς θέτουνε καί τό ἐρώτημα: Γιατί ἡ Ἑταιρεία Θεάτρου Κρήτης δέν ξεκινᾶ ἀπό τά Χανιά; Τήν ἀπάντηση ἄς τήν δώσουνε οἱ ἱδρυτές της.

Προβλήματα δημιουργεῖ ἡ ΕΡΤ

Συνέχεια ἀπ' τήν 1η σελ.

Κυβερνήσεως

3) Λαμπρίαν ὑφυπουργόν Προεδρίας Κυβερνήσεως

ΑΘΗΝΑΙ

«Κοινότης Σούδας ἔχει δωρήσει σημαντική ἔκταση στό ΕΡΤ ὅπου ἔχει ἐγκατασταθῆ Ραδιοφωνικός Σταθμός Χανίων. Μετέπειτα ἐφαρμόσθησαν ἀπαγορεύσεις ἀνοικοδομήσεως καθώς καί διενεργείας ἐπισκευῶν καί προσθηκῶν ὑπαρχουσῶν οἰκιῶν εἰς ἀκτίνα 300 μέτρων ἀπό τήν θέση κεραίας Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ. Ὕστερα ἀπό ἀπαγορεύσεις αὐτές σπίτια πού ἀνήκουν σέ πτωχούς κατοίκους Κοινότητος ἔχουν καταστῆ ἑτοιμόρροπα ἐνῶ γενικώτερα μένη ἀπομένουν σε περιφέρεια αὐτή δι' ἀφιστικάς ἀνάγκας πολυπληθοῦς ἐργατικῆς καμοπόλεως Κάτω Σούδας ἀληθευτεύνται. Τοῦτα ἔχουν δημιουργήσει ὀξύτατο κοινωνικό πρόβλημα ἀλλά καί συνταγματικό διότι σέ τελευταία ἀνάλυση πρόκειται περί δημεύσεως ἰδιοκτησίας. Σημειώνω ὅτι ἀπό μακροῦ σχετικά διαβήματα Κοινότητος Σούδας πρός ἁρμοδίους οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἔτυχαν. Προκειμένου περί θέματος πού ἔχει δημιουργήσει ὀξύτατο κοινωνικό πρόβλημα, θεωρῶ ἐπιβεβλημένο ἀποστείλετε ἁρμόδιον δι' ἐπιτόπιον ἐξέταση καί ρύθμισή του.

Πολυχρόνης Πολυχρονίδης»

ΠΕΤΡΕΣ - ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΑΣ ΠΕΤΡΕΣ

Συνέχεια ἀπ' τήν 1η σελ.

σει:

«Εἶμαι ὁ Γεώργιος Παπανδρέου. Αὐτές ἐδῶ τίς πέτρες μοῦ τίς πέταξαν τό 1965 γιατί πίστευα ὅτι ἡ Δημοκρατία θά νικήσει...»

Κι ὕστερα οἱ τρεῖς πρωθυπουργοί θά σέ ρωτήσουν:

«Ποῦ εἶναι οἱ δικές σας πέτρες Μακαριώτατε;»

Γιατί, βλέπεις, οἱ πέτρες εἶναι τό διαβατήριο τῶν Ἑλλήνων ἡγετῶν στόν οὐρανό. Μ' αὐτές περνοῦν τίς πύλες τοῦ Παραδείσου...

Καί τότε ἐσύ θά χαμογελάσεις — μ' ἐκεῖνο τό ἀξέχαστο γαλήνιο, τρυφερό σου χαμόγελο — καί θά πεῖς:

«Ἐμένα δέν μοῦ ἔρριξαν πέτρες. Ἐμένα μοῦ ἄφησαν πέτρες...»

Καί τό φῶς κάποιου ἄστρου θά γλιστρήσει κάτω στή γῆ καί θά φωτίσει την Κύπρο. Ἐκεῖ στή Λευκωσία ὑπάρχει ἕνας σωρός ἀπό καπνισμένες πέτρες. Εἶναι ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπ' τό προεδρικό μέγαρο, τόν Ἰούλιο τοῦ 1974.

«Αὐτές εἶναι οἱ δικές μου πέτρες» θά πεῖς.

Καί ἴσως ὁ Τρικούπης νά ρωτήσει ξαφνιασμένος:

«Ἕλληνες τά ἔκαναν ὅλα αὐτά;»

Κι ἐσύ θά τοῦ ἀπαντήσεις ἤρεμα — ὅπως ἤρεμα τά ἔλεγες ὅλα ὅσο ζοῦσες:

«Ναί, Ἕλληνες».

Κι ὁ Τρικούπης θά σκουπίσει στά κλεφτά ἕνα δάκρυ.

Βλέπεις εἶναι μερικά πράγματα πού κάνουν νά κλαῖνε ἀκόμα καί οἱ ψυχές — ἐκεῖ πέρα στόν οὐρανό...

Χαμογελᾶς Μακάριε; Ναί, χαμογελᾶς πάντα.

Μόνο πού τώρα τό χαμόγελό σου κρύβει μιά πίκρα.

Βλέπεις τίς πέτρες τοῦ Τρικούπη καί πλάι τίς δικές σου.

Οἱ πέτρες τοῦ 1878 καί οἱ πέτρες τοῦ 1977.

Ἕνας αἰώνας ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Κι εἴμαστε — ἀκόμα — στή λίθινη ἐποχή...

('Αναδημοσίευση ἀπό τήν «Ἐλευθεροτυπία»)

Μνήμη Μακαρίου

Συνέχεια ἀπ' τήν 1η σελ.

σα ἀπόλυτα μέ τούς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνες τῆς μαρτυρικῆς Κύπρου, μέ τήν ἴδια τήν ἔννοια τῆς ἀνυποχώρητης μάχης τῶν μικρῶν καί ἀδύνατων Λαῶν γιά τήν ἐλευθερία καί τήν ἀνεξαρτησία, ὥστε ἡ φυσική του ἐξαφάνιση θεωρούτανε κάτι πού δέν μποροῦσε νά συλλάβη ἡ ἀνθρώπινη διάνοια. Διότι ἀδιανόητη εἶναι ἡ κατάπαυση τῆς πάλης γιά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα, πού χωρίς αὐτά δέν ἔχει καμμιά ἀξία ἡ ζωή καί γιά τή διεκδίκησή των ὁ Μακάριος ἀφιέρωσε ὁλόκληρη τή ζωή του.

Ἀπό ἕνα καλογερόπαιδο στή Μονή τῆς Κύκκου φθάνει στό ἀξίωμα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πατρίδος του Κύπρου καί παράλληλα ἀνακηρύσσεται Ἀρχηγός τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου καί ἀπό τήν ἔπαλξη αὐτή ἀγωνίζεται γιά τά ἐθνικά καί ἀνθρώπινα δίκαια τῶν συμπατριωτῶν του. Ἡ μεγάλη του δύναμη, ἡ μεγάλη παγκόσμια ἀκτινοβολία πού εἶχε, ὀφειλότανε στό ὅτι σάν ἐκπρόσωπος τοῦ Λαοῦ του πίστευε στό δίκαιο τοῦ ἀγώνα του, ἤξερε νά διεκδική τό δίκαιο αὐτό μπροστά σ' ὅλους τούς ἰσχυρούς τῆς Γῆς, κι ἤτανε ἕτοιμος κάθε στιγμή νά δώση τή τελευταία του πνοή γι' αὐτό. Ὅπως κι ἔκανε, ὅπως κι ἔγινε.

Ἡ Κύπρος θρηνεῖ τόν Ἀρχηγό της.

Ἡ Ἑλλάδα τόν Μεγάλο Ἕλληνα, αὐτόν πού ἐνσάρκωνε τούς ἐθνικούς καί θρησκευτικούς θρύλους. Ἡ ἀνθρωπότητα ἕνα ἀπό τούς πιό θερμούς ἀγωνιστές τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης. Ἡ Ἐκκλησία ἕνα ἄξιο τέκνο της, ἕνα ἀπόστολο τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τῆς συγγνώμης, τῆς διαλλακτικότητας.

Τό κενό πού δημιουργεῖ στή Κύπρο ὁ θάνατος τοῦ Μακαρίου εἶναι τεράστιος. Οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου ἀδελφωμένοι ἄς ὀρθοῦνε στό ὕψος τῶν περιστάσεων. Μέ ψυχραιμία, μέ πλήρη ψυχική ἑνότητα, μέ πίστη ἄς συνεχίσουνε τόν ἀγώνα, ἀκολουθῶντας τό δρόμο πού μέ συνέπεια καί μέ σταθερότητα ἀκολουθοῦσε ὁ Μεγάλος Ἡγέτης των πού στίς κρισιμώτερες στιγμές πρόωρα ἐξέλιπε.

Ἀπό τά τελευταῖα λόγια πού εἶπε ὁ Μακάριος στή ζωή ἤτανε: «Ὅταν πεθάνω ἐγώ, χίλιοι Μακάριοι θά συνεχίσουνε τόν ἀγώνα». Ἡ τήρηση τῆς ἱερᾶς αὐτῆς ὑποθήκης θά εἶναι ἡ θριαμβευτική δικαίωση τοῦ Μακαρίου.

Ἄς μᾶς γίνη πιά συνείδηση. Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΔΕΝ ΖΕΙ ΠΙΑ. Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΣΥΜΒΟΛΟ, ΕΙΝΑΙ ΘΡΥΛΟΣ.

Μένει τό ἔργο του. Εὐχή ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ συνέχιση καί ὁλοκλήρωσή του.

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΓΑΜΟΥ

Γνωστοποιεῖται, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 1369 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα, ὅτι:

Ὁ Μανώλης Πανηγυράκης τοῦ Στυλιανοῦ καί τῆς Εἰρήνης τό γένος Παπαδάκη γεννηθείς καί κατοικῶν στά Χανιά καί ἡ Αἰκατερίνη Κνιθάκη τοῦ Μιχαήλ καί τῆς Βεατρίκης τό γένος Γλυνιαδάκη γεννηθεῖσα καί κατοικοῦσα στά Χανιά μέλλουν νά ἔλθουν σέ γάμο πού θά γίνη στά Χανιά.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ

Τήν προσεχῆ Δευτέρα 15 Αὐγούστου, γιορτή τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, γιορτάζει τό δοξασμένο καί ἱστορικό μοναστήρι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Γωνιᾶς τῆς Ὁδηγήτριας στό Κολυμπάρι Κισάμου.

Τήν παραμονή τῆς γιορτῆς καί ὥρα 7 μ.μ. θά ψαλῆ Μέγας Ἑσπερινός μετ' ἀρτοκλασίας τήν δέ 10η νυκτερινή θά ψαλῆ ὁ Μέγας παρακλητικός Κανών τῆς Θεοτόκου.

Τήν πρωία τῆς γιορτῆς θά τελεσθῆ πανηγυρική ἀρχιερατική λειτουργία στήν ὁποία θά χοροστατήση ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κισάμου καί Σελίνου κ.κ. Κύριλλος.

Στήν πανήγυρη κλήθηκαν ἄν παραστοῦν ὅλες οἱ ἀρχές τῶν Χανίων καί τῆς περιοχῆς.

Συγκοινωνία τακτική ἀπό τό ΚΤΕΛ Κισάμου.

Τό Ἡγουμενοσυμβούλιον

ΑΝΩΤΕΡΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΧΑΝΙΩΝ Ι. ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἀνακοινοῦται εἰς τούς ὑποψηφίους σπουδαστάς τῆς Σχολῆς ὅτι, διά τό σπουδαστικόν ἔτος 1977—78 ἡ εἰσαγωγή θά γίνη ἄνευ ἐξετάσεων ὅπως καί κατά τό παρελθόν ἔτος.

Δικαίωμα εἰσαγωγῆς ἔχουν: α) Οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον Λυκείου ἤ ἑξαταξίου Γυμνασίου καί β) Οἱ ἔχοντες Πτυχίον Μέσης Σχολῆς Ἐργοδηγῶν Ἠλεκτρονικῶν ἤ Ἐργοδηγῶν Ἠλεκτρολόγων.

Οἱ ἀπόφοιτοι Λυκείου ἐπιλέγονται βάσει τοῦ ἀθροίσματος τῶν βαθμῶν: Ἀπολυτηρίου, Νέων Ἑλληνικῶν, Μαθηματικῶν καί Φυσικῶν.

Οἱ Πτυχιοῦχοι Ἐργοδηγοί (Ἠλεκτρονικοί ἤ Ἠλεκτρολόγοι) βάσει τοῦ βαθμοῦ τοῦ Πτυχίου.

Οἱ ὑποψήφιοι πρέπει ἀπό 1ης Σεπτεμβρίου νά ὑποβάλουν εἰς τήν Σχολήν σχετική αἴτηση μετά τοῦ ἀποδεικτικοῦ ἀπολύσεως Λυκείου ἤ ἀντιγράφου πτυχίου Ἐργοδηγοῦ.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ:

Διά κάθε συμπληρωματική πληροφορία οἱ ὑποψήφιοι νά ἀπευθύνωνται εἰς τήν Γραμματεία τῆς Σχολῆς, ὁδός Κυδωνίας καί Παρθ. Κελαϊδῆ 24, τηλ. 22585 καί 23669 ΧΑΝΙΑ.

Ο ΤΟΡΠΙΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ

Συνέχεια ἀπ' τήν 3η σελ.

χει «Θείας Δίκης» ὀφθαλμός. Μιά μέρα στίς 23 Μαρτίου 1943 τό «Ντελφίνο» μέσα στό λιμάνι τοῦ Τάραντα συγκρούσθηκε μέ ἄλλο πολεμικό σκάφος καί βυθίσθηκε. Γιά τά πολεμικά σκάφη οἱ συγκρούσεις αὐτές καί οἱ καταβυθίσεις πού ἀπ' αὐτές προκαλοῦνται, θεωροῦνται «ἄδοξος καί ἐξευτελιστικός θάνατος». Ἀλλά τό «Ντελφίνο» βρῆκε τόν ἀτιμωτικό θάνατο πού τοῦ ἄξιζε γιά τό ἄνοστο ρητό δολοφονικό κατόρθωμά του.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΧΑΝΙΩΝ

Τ.Υ.Δ.Κ.

ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΝΟΧΙΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΩΣ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Νοχιῶν - Κισάμου, διακηρύττει ὅτι ἐκτίθεται σέ δημόσιο μειοδοτικό διαγωνισμό μέ ἐνσφράγιστες προσφορές μέ συμπλήρωση τιμολογίου καί προϋπολογισμοῦ ἤ προμήθεια ἐφοδίων (Σωλήνων καί εἰδικῶν τεμαχίων), τοῦ ἔργου «Ἀξιοποίηση ἀρδευτικῆς Γεωτρήσεως» διετοῦς συμβάσεως, προϋπολογισμοῦ δαπάνης 800.000 δραχμῶν καί δημοπρατουμένης τοιαύτης 800.000 δραχμ. ἐξ ὧν 550.000 δραχμ. γιά τό 1977 καί 250.000 δραχμ. γιά τό 1978, σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τοῦ Β.Δ. 468)1968 σέ συνδυασμό μέ τίς διατάξεις τοῦ Π.Δ. 933)1975 «περί Δημοτικοῦ καί Κοινοτικοῦ Κώδικος».

Ὁ Διαγωνισμός θά γίνη τήν 31)8)1977 ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Τετάρτη καί ὥραν 10η π.μ. ἕως 11η π.μ. (λῆξη ἐπιδόσεως προσφορῶν) στά γραφεῖα τῆς ΤΥΔΚ Χανίων ἐνώπιον τῆς ἁρμοδίας Ἐπιτροπῆς.

Στό διαγωνισμό γίνονται δεκτοί προμηθευταί ἀνεγνωρισμένοι.

Ἐγγύηση συμμετοχῆς ὁρίζεται σέ 5ο)ο ἐπί τῆς ἀπό τή μελέτη προβλεπόμενη δαπάνη, δηλαδή δραχμ. 40.000.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νά λάβουν γνώση τῶν τευχῶν τῆς μελέτης τῶν προμηθειῶν καί λοιπές πληροφορίες στά Γραφεῖα τῆς ΤΥΔΚ Νομοῦ Χανίων καί τῆς Κοινότητος Νοχιῶν κατά τάς ἐργασίμους ἡμέρας καί ὥρας.

Νοχιά τή 9)8)1977

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΦΑΡΑΝΤΑΚΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΧΑΝΙΩΝ

ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΝΟΧΙΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΩΣ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Νοχιῶν - Κισάμου Διακηρύττει ὅτι ἐκτίθεται εἰς δημόσιον μειοδοτικόν διαγωνισμόν, δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν δι' ἐκπτώσεως εἰς ἀκεραίας μονάδας, ἐπί τοῖς ἑκατόν, ἐπί τῶν τιμῶν τοῦ Τιμολογίου ἄνευ ὁρίου ἤ ἀνάδειξις Ἐργολάβου διά τήν κατασκευήν τοῦ ἔργου «Ἀξιοποίησις Ἀρδευτικῆς Γεωτρήσεως» διετοῦς συμβάσεως, προϋπολογισμοῦ δαπάνης 1.900.000 καί δημοπρατουμένης τοιαύτης 1.900.000 δραχ. σύμφωνα πρός τάς διατάξεις τοῦ Β.Δ. 468)1968 ὡς ἐτροποποιήθη καί συνεπληρώθη διά τῶν ὑπ' ἀριθμ. 209)69 καί 699)72 ὁμοίων, ἐν συνδυασμῷ πρός τάς τοιαύτας τοῦ Ν.Δ. 933)1975.

Ὁ διαγωνισμός διενεργηθήσεται τήν 31 τοῦ μηνός Αὐγούστου 1977, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Τετάρτη καί ὥραν 9 π.μ. ἕως 10η (λῆξις ἐπιδόσεως προσφορῶν), εἰς τά Γραφεῖα τῆς ΤΥΔΚ Χανίων ἐνώπιον τῆς ἁρμοδίας Ἐπιτροπῆς.

Εἰς τόν διαγωνισμόν γίνονται δεκτοί Ἐργολάβοι δημοσίων ἔργων τουλάχιστον Α' τάξεως δι' ἔργα Ὑδραυλικά.

Ἐγγύησις συμμετοχῆς ὁρίζεται εἰς 2ο)ο ἐπί τῆς ὑπό τῆς Μελέτης προβλεπομένης δαπάνης, ἤτοι δραχμ. τριάντα ὀκτώ χιλιάδες (38.000).

Ἡ προθεσμία περαιώσεως τῶν ἐργασιῶν εἰς 2 ἔτη, ἕως 31)12)1977 θά ἀπορροφηθῆ ἡ ὑπάρχουσα πίστωση (1.200.000) καί ἕως 31)12)1978 οἱ ὑπόλοιπες 700.000 δραχμ.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται νά λάβωσι γνῶσιν τῶν τευχῶν τῆς Μελέτης τοῦ ἔργου καί λοιπάς πληροφορίας εἰς τά Γραφεῖα τῆς ΤΥΔΚ Νομοῦ Χανίων καί τῆς Κοινότητος Νοχιῶν κατά τάς ἐργασίμους ἡμέρας καί ὥρας.

Νοχιά 9)8)1977

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΦΑΡΑΝΤΑΚΗΣ

ΤΑ ΥΔΡΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Συνέχεια ἀπ' τήν 1η σελ.

ἀλλά μέ νερά πού ἔχουν κριθῆ ἀκατάλληλα, μέ τήν βαρειά συνέπεια σέ πολλές περιφέρειες νά ἐνδημῆ ὁ τύφος καί ἡ ὑγεία τῶν κατοίκων νά ἔχει κλονισθῆ. Ἔτσι ἡ κυβέρνηση ἀκόμη καί τά ἔργα αὐτά, πού ἐπιβάλλεται νά ἔχουν ἀπόλυτη προτεραιότητα, τά βλέπει ὡς ἁπλά νούμερα ὡς βεβαιώνουν οἱ παραπάνω ὑπουργικές ἀπαντήσεις καί χρόνια τώρα τά διαγράφει ἀπό τό πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων. Ὅμως ἄν ἐκτιμοῦσαν τήν σημασία των, θά μποροῦσαν νά ἀντιμετωπίσουν τήν σταδιακή ἐκτέλεσή των, γιά νά μή χρησιμοποιοῦν τό ὕψος τῆς δαπάνης γιά τήν πλήρη ἐκτέλεσή των, ὡς αἰτιολογία τῆς ἀπό χρόνια συνεχιζόμενης ἀρνήσεως τῆς χρηματοδοτήσεώς των, ἔστω γιά τήν σταδιακή ἐκτέλεσή των.

Ἀποπεράτωση τεχνικῶν ἔργων

Ἀποπερατώθηκε ἡ κατασκευή σειρᾶς νέων ὁδικῶν, κτιριακῶν καί ὑδραυλικῶν ἔργων συνολικῆς δαπάνης 452.454.000 δρχ ἀνακοίνωσε ὁ ὑπουργός Δημ. Ἔργων κ. Στράτος μεταξύ τῶν ὁποίων καί τό ἔργο ὑδρεύσεως μείζονος περιοχῆς πόλεως Χανίων προϋπολογισμοῦ 3.500.000 δρχ.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΤΥΛ. ΠΑΝΗΓΥΡΑΚΗΣ

ΚΑΙΤΗ ΜΙΧ. ΚΝΙΘΑΚΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ

Ἀποκορώνου 38

Τηλ. 53721 - 22044

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Συνέχεια ἀπ' τήν 1η σελ.

μένος γιατί καί αὐτό τοῦ εἶναι ἕνα εἶδος ἧττας πού δέν τήν παραδέχεται.

Γνωρίζει νά εἶναι φίλος. Ἡ φιλία εἶναι γιά τόν Κρητικό δεσμός ἱερός καί παντοδύναμος, ἱκανός νά ἐξουδετερώση ὁποιαδήποτε φυσική ἀντίθεση μεταξύ δύο ἀνδρῶν ἀκόμη καί ἄν ἤθελε βρεθοῦνε σέ ἀντίθετα στρατόπεδα.

Δέν γνωρίζει μυθολογία καί γιά τόν Ξένιο Δία. Ἡ φιλοξενία ὅμως θεωρεῖται ἀρετή ἰσάξια μέ τή τιμή του καί γιά χάρη της μπορεῖ νά θυσιάση τά πάντα. Τιμᾶ καί σέβεται τή γυναίκα ἀλλά μέ τή δική του κατάταξη. Δέν τήν κάνει βασίλισσα τῆς καρδιᾶς του καί δέν ἐρωτεύεται. Ἔχει βέβαια πλούσια εὐαισθησία, ἀγαπᾶ τήν ὀμορφιά, θαυμάζει τή λεβεντιά, δέν ἔχει ὅμως ποτέ, δέν καταδέχεται νά ἔχη ἐκδηλώσεις ἐρωτοχτυπημένου ντεληκανῆ.

Εἶναι ἀλήθεια πώς ὁ Ἐρωτόκριτος στό ὁμώνυμο ἔπος τοῦ Κορνάρου λέει καί κάνει πάρα πολλά γιά τήν ἀγάπη του, ἀλλά νά μή τό ξεχνᾶμε ὁ Ἐρωτόκριτος ἤτανε ἀπό ἄλλη χώρα καί ὄχι ἀπό τήν Κρήτη.

Ὁ Κρητικός εἶναι ἀσκητική φύση. Δέν ἀπέχει βέβαια ἀπό τή ζωή ἀλλά εἶναι πάντα ἕτοιμος γιά ὁποιαδήποτε δοκιμασία, δραματίζεται καί πολεμᾶ συνέχεια γιά τή λευτεριά καί γνωρίζει πώς τό τίμημα μπορεῖ νά εἶναι καί αὐτή ἡ ζωή του. Αὐτή ὅμως ἡ σκέψη τονε κρατᾶ ἐλεύθερο καί ἄξιο τῆς γενιᾶς τῆς Κρήτης.

Δέν ἔχει καμμιά ἐπαγγελματική προσήλωση γιατί δέν μποροῦσε νάντέξη τή δέσμευση καί τόν ἀνελεύθερο γιά τό κλίμα τῆς ἐποχῆς του εἰρηνικό βίο. Θά μποροῦσε νά τόν φανταστῆ κανείς νάχη τή φύλαξη καί τήν εὐθύνη γιά ἕνα μεγάλο κοπάδι καί τοῦτο γιατί εἶχε νά παλαίψη μ' ἕνα μεγάλο ἀντίπαλο. Τή δύσκολη ζωή τοῦ βουνοῦ καί τή ζωοκλοπή πού ὀργίαζε στά παλιότερα χρόνια. Ἡ ἴδια ἡ ζωή του τόν εἶχε διδάξει τήν ἀναμέτρηση μέ δυσανάλογα μεγέθη, ὅπως ἦτανε οἱ διαδοχικοί βάρβαροι καί συχνά ἀήττητοι μέ τή μεγάλη τεχνική δύναμη πού διαθέτανε κατακτητές τῆς Πατρίδος του. Ἀλλά τό ἀποτέλεσμα δέν ἤτανε τό μόνο πού μετροῦσε, πολύ περισσότερο μετροῦσε ὁ ἄκαμπτος πόλεμος καί ὁ ἴσιος δρόμος πού κρατούσανε ἀκοίμητα τά μεγάλα ὄνειρα τῆς Κρήτης.

Αὐτός μπορεῖ νά εἶναι ὁ ΚΡΗΤΙΚΟΣ σέ γενικές γραμμές. Μιά ἡρωική καί γραφική μορφή πού μάχεται νά ἐπιβιώση ἀνάμεσα στή λεγόμενη τεχνολογική ἐξέλιξη καί τή τουριστική ἐπιδημία.

276

ΓΡΑΦΕΙΑ — ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ
ΠΕΡΙΔΟΥ 13 — 15
ΤΗΛΕΦΩΝΟ 26433

Χανιώτικα Νέα

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΑΥΓ. 1977
ΕΤΟΣ Θ' ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 2958
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 4

Συνεχίζονται οἱ ἐπαφές γιά τό θέμα τῆς διαδοχῆς στήν Κύπρο

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΠΩΣ ΔΕ ΘΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΟΥΝ ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΕΔΡΟ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΑΠΕ Στά πλαίσια τῶν συνεχιζομένων διαβουλεύσεων καί ζυμώσεων γιά τό θέμα τῆς διαδοχῆς τοῦ ἐκλιπόντος προέδρου πραγματοποιήθηκαν χθές συσκέψεις κομμάτων, συναντήσεις ἀρχηγῶν κομμάτων καί διαβουλεύσεις μέ ἄλλους πολιτικούς παράγοντας.

Συγκεκριμένα:

Ὁ προεδρεύων τῆς Δημοκρατίας καί ἀρχηγός τοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος κ. Κυπριανοῦ εἶχε χωριστές συναντήσεις μέ τόν πρόεδρο τῆς ΕΔΕΚ Δρ. Βάσο Λυσσαρίδη τόν Ἑλληνοκύπριο συνομιλητή κ. Τάσο Παπαδόπουλο καί στέλεχος τοῦ Δημοκρατικοῦ Συναγερμοῦ.

Παραλλήλως συνῆλθε χθές τό Πολιτικό Γραφεῖο τοῦ ΑΚΕΛ, τό ὁποῖο ἐνέκρινε ὁμοφώνως εἰσήγηση νά ὑποστηριχθεῖ ἡ ὑποψηφιότης τοῦ κ. Κυπριανοῦ γιά τό προεδρικό ἀξίωμα καί ὑποδειχθεῖ μόνον μιά προσωπικότης γιά νά ἀποφευχθεῖ ἔνταση. Ἡ ἀπόφαση τοῦ ΑΚΕΛ θά τεθεῖ στήν ὁλομέλεια τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς σήμερα τό πρωί, σχετική δέ ἀνακοίνωση θά ἐκδοθεῖ αὔριο.

Ἐξάλλου χθές βράδυ συνεδρίασε ἡ πολιτική ἐπιτροπή τοῦ Δημοκρατικοῦ Συναγερμοῦ ὑπό τήν προεδρία τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος κ. Κληρίδη, ἡ ὁποία μελετᾶ τίς τελευταῖες ἐξελίξεις γιά τήν αναπληρωματική προεδρική ἐκλογή. Γιά τό ἴδιο θέμα συνεκλήθη γιά σήμερα τό ἀπόγευμα τό 100μελές κεντρικό συμβούλιο τοῦ Δημοκρατικοῦ Συναγερμοῦ καί τά ἐπαρχιακά συμβούλια τοῦ κράτους.

Σήμερα συνέρχεται ἐπίσης στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΕΔΕΚ τό ὁποῖο θά καθορίσει τήν στάση τοῦ κόμματος.

Πάντως, ἡ διευκρίνηση τῆς ὅλης καταστάσεως δέν ἀναμένεται νά γίνει πρίν ἀπό τίς ἀρχές τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος.

Στό μεταξύ ἀπό ἐπίσημες πηγές ἐγνώσθη ὅτι ἡ Τουρκία ἐμήνυσε στίς ΗΠΑ καί στην Βρεταννία, ὅτι ἄν ἀναγνωρί...

Συνέχεια στήν 6η σελ.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΣΤΑ Α.Ε.Ι.

25 Αὐγ. - 10 Σεπτ.

ΑΘΗΝΑΙ, ΑΠΕ

Ἀνακοινώθηκε χθές ἀπό τό ὑπουργεῖο Παιδείας τό πλῆρες πρόγραμμα τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων γιά τίς Ἀνώτατες καί Ἀνώτερες Σχολές. Οἱ εἰσαγωγικές ἐξετάσεις ἀρχίζουν στίς 25 Αὐγούστου καί λήγουν στίς 10 Σεπτεμβρίου.

Ἀναλυτικῶς τό πρόγραμμα κατά κύκλους σπουδῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Φιλολογικός κύκλος

Παρασκευή 26 Αὐγούστου — Ἔκθεση
Δευτέρα 29 Αὐγούστου — Ἀρχαῖα Ἑλληνικά
Τετάρτη 31 Αὐγούστου — Ἱστορία
Παρασκευή 2 Σεπτεμβρίου — Λατινικά
Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου — Ἀγγλικά
Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου — Γαλλικά
Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου — Γερμανικά
Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου — Ἰταλικά.

Νομικός κύκλος

Πέμπτη 25 Αὐγούστου — Ἔκθεση
Σάββατο 27 Αὐγούστου — Ἱστορία
Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου — Ἀγγλικά
Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου — Γαλλικά
Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου — Γερμανικά
Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου — Ἰταλικά.

Πολυτεχνικός - Φυσικομαθηματικός - Γεωπονοδασολογικός κύκλος

Παρασκευή 26 Αὐγούστου — Ἄλγεβρα
Δευτέρα 29 Αὐγούστου — Ἔκθεση
Τετάρτη 31 Αὐγούστου — Γεωμετρία, Τριγωνομετρία
Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου — Χημεία
Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου — Φυσική
Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου — Γραμμικό Σχέδιο
Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου — Ἐλεύθερο Σχέδιο

Ἰατρικός - Φαρμακευτικός κύκλος

Πέμπτη 25 Αὐγούστου — Ἔκθεση
Σάββατο 27 Αὐγούστου — Φυσική
Τρίτη 30 Αὐγούστου — Χημεία
Πέμπτη 1 Σεπτεμβρίου ...

Ἀρχίζει σήμερα τό διεθνές συνέδριο στήν Ὀρθόδοξη Ἀκαδημία

ΜΕΤΕΧΟΥΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Ἀρχίζει σήμερα τό πρωί στήν Ὀρθόδοξη Ἀκαδημία στό Κολυμπάρι, διεθνές συμπόσιο μέ θέμα «Πολιτισμός καί Σοσιαλισμός» οἱ ἐργασίες τοῦ ὁποίου θά συνεχισθοῦν μέχρι καί τήν Κυριακή.

Στή συνάντηση αὐτή, πού πραγματοποιεῖται μετά ἀπό πρωτοβουλία τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, παίρνουν μέρος πολλοί Ἕλληνες καί ξένοι ἄνδρες τῆς πολιτικῆς, τῶν γραμμάτων καί τῆς τέχνης, ἀρκετοί ἀπό τούς ὁποίους ἤδη ἀπό χθές ἔφθασαν στά Χανιά, ἐνώ οἱ ὑπόλοιποι θά ἔρθουν σήμερα.

Χθές στίς 7 τό ἀπόγευμα, ἡ ἐπιτροπή ὑποδοχῆς, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Δήμαρχο Χανίων κ. Μαρῆ, ὑποδέχτηκε καί καλωσόρισε στό ἀεροδρόμιο τούς πρώτους ξένους μεταξύ τῶν ὁποίων τόν κ. Γκαρωντύ καί Ἕλληνες συνέδρους, στούς ὁποίους ἦταν καί ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ κ. Ἡλιοῦ, οἱ κ.κ. Παπανοῦτσος, Πλασκοβίτης, Γ.Α. Μαγκάκης καί ἄλλοι.

Ὁ Γάλλος σοσιαλιστής ἡγέτης κ. Φρανσουά Μιττεράν θά ἔρθει τό ἀπόγευμα, ἐνῶ ὁ Μίκης Θεοδωράκης θά ἔρχεται κάθε πρωί καί θά φεύγει τό βράδυ γιά νά διευθύνει στήν Ἀθήνα τίς συναυλίες πού δίδει στό Λυκαβηττό.

Τέλος στό συμπόσιο θά πάρουν μέρος οἱ:

Φ. Μιττεράν, Α' Γραμματέας τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, Ροζέ Γκαρωντύ, φιλόσοφος, Ζάκ Ἀτταλί, οἰκονομολόγος, Μισέ Σενές, φιλόσοφος, Ρενέ Βωτιέ, κινηματογραφιστής, Ρ. Σεβάτσεμπεργκ συγγραφέας, ἀνώτατο στέλεχος τοῦ κόμματος τῶν «Ἀριστερῶν Ριζοσπαστῶν» τῆς Γαλλίας, Ντυί Μπουργουά, Κλώντ Μανσερόν, συγγραφέας, Κάρλος Φουέντες, συγγραφέας ... ἀρκετές ἡμέρες βρίσκεται στήν Ἑλλάδα — Λ. Μπερζερόν, Καναδός συγγραφέας, Γιοῦργκεν Μόλτμαν καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τύμπινγκεν, Ἴγκμαρ Ρωτίν πρόεδρος τοῦ συνδικάτου φαρμάκων Σουηδίας.

Ἀπό τή Σενεγάλη ἐπίσης ἤδη ἔφθασαν στήν Ἑλλάδα οἱ Ἀλασάνα Ντάου, καθηγητής τῆς Φιλολογίας καί Ζάκ Ντιόπ διευθυντής τῆς Σχολῆς στελεχῶν τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος τῆς Σενεγάλης.

Εἶναι πιθανόν νά ἔρθουν οἱ Ὄλαφ Πάλμε, πρόεδρος τοῦ Σουηδικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, Σαντιάγκο Καρίγιο, Α' Γραμματέας τοῦ Ἱσπανικοῦ Κ.Κ. καί Πάβελ Ἀποστόλ συγγραφέας ἀπό τή Ρουμανία, ὅπως καί ἄλλοι.

Τό πρόγραμμα τοῦ Συμποσίου θά ἀνοίξει ἡ εἰσήγηση τοῦ Ροζέ Γκαρωντύ μέ θέμα «Γενική προβληματική». Ἡ εἰσήγηση τοῦ Ροζέ Γκαρωντύ πού ἔχει ἤδη μοιρασθεῖ στούς προσκεκλημένους τοῦ συνεδρίου ἀναφέρει μεταξύ τῶν ἄλλων ὅτι «ἡ Εὐρωπαϊκή Ἀριστερά θά πρέπει νά παλαίψει γιά νά δημιουργήσει μιά δική της οἰκονομική καί πολιτιστική ἰθαγένεια».

Ἐπίσης τήν πρώτη ἡμέρα θά ὑπάρχει εἰσήγηση τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας μέ θέμα «Τί εἶναι πολιτισμός γιά ἕνα Σοσιαλιστή».

Τή δεύτερη ἡμέρα τό πρόγραμμα περιλαμβάνει εἰσήγηση τοῦ Ζάκ Ἀτταλί μέ θέμα «Λογιστική καί οἰκονομική κρίση» καί τήν εἰσήγηση τοῦ Σενεγαλέζου ἀντιπροσώπου «Διαφορές καί Διεθνισμός».

Ἡ τρίτη ἡμέρα περιλαμβάνει τήν εἰσήγηση τοῦ Λ. Μπερζερόν «Γιά μιά σοσιαλιστική χρησιμοποίηση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων δημιουργίας καί διάδοσης τῆς κουλτούρας» καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ θέματος «πολιτισμός, ἐξουσία καί ἀντί-ἐξουσία» ἀπό τόν κ. Κλ. Μανσερόν.

Ἡ ἑλληνική ἀντιπροσωπεία πού συγκροτήθηκε γιά τήν πραγματοποίησή του ἀποτελεῖται ἀπό τούς: Π. Κανελλόπουλο, Ἠλία Ἡλιοῦ, πρόεδρο τῆς ΕΔΑ, Μ. Θεοδωράκη, Ε. Παπανοῦτσο βουλευτή τῆς ΕΔΗΚ, Γ.Α. Μαγκάκη βουλευτή πρόεδρο τῆς «Πρωτοβουλίας», Σ. Ἀγγουρίδη, Σπ. Πλασκοβίτη, συγγραφέα, Α. Ξύδη, τεχνοκριτικό, Πότη Παρασκευόπουλο, δημοσιογράφο, Χρισ. Ἀργυρόπουλο δικηγόρο, Σπήλιο Παπασπηλιόπουλο οἰκονομολόγο, Μανώλη Ἀναγνωστάκη, ποιητή καί Γ. Μουστάκη, κοινωνιολόγο-θεολόγο.

ΑΠ' ΤΗΝ ΧΑΝΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΑΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑ ΣΤΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ

Τό Γαλλικό

Ἡ κίνηση τῆς πόλης

Τὴν Κυριακὴ 14 Αὐγούστου θὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου παραθαλάσσιου κέντρου

ΜΑΡΚ. ΚΕΛΑΙΔΗ

στὴ Χώρα Σφακίων θὰ σᾶς διασκεδάσῃ τὸ ἐξαίρετο συγκρότημα τοῦ

ΦΩΤΗ ΚΑΤΡΑΚΗ

Σᾶς προσκαλοῦμε νὰ μᾶς τιμήσετε μὲ τὴν παρουσία σας

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Χανιά

ΜΑΡΜΑΡΟΣΚΟΝΗ

ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

Τηλ. 26853

Δευτέρα 15 Αὐγούστου

ἑορτὴ τῆς Παναγίας μεγάλο κρητικὸ πανηγύρι στὴν

ΚΕΡΑ ΚΙΣΑΜΟΥ

Στὸ καφενεῖο

ΗΛΙΑ ΤΣΟΝΤΑΚΗ

Θὰ σᾶς χαρίσῃ μιὰ ἀξέχαστη βραδιὰ τὸ συγκρότημα

Ἀντωνίου Ἀναγνωστάκη (βιολὶ) & Κώστα Παγώνη (λαοῦτο)

Ἐκδρομὴ στὰ Ἀντικύθηρα

Στὶς 17 Αὐγούστου διοργανώνεται ἐκδρομὴ προσκύνημα στὸν Ἅγιο Μύρωνα στὰ Ἀντικήθυρα (Συγκλιό). Δηλώσεις συμμετοχῆς μέχρι 12 Αὐγούστου στὸν κ. Ἀνδρέα Κουτσογιαννάκη κάτοικο Καστελλίου.

Ἀναχώρησις στὶς 16 Αὐγούστου τὸ πρωὶ μὲ πολὺ καλὸ καΐκι ἀπὸ τὸ λιμάνι Καστελλίου.

ΕΧΕΙ ΑΝΑΓΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΚΑΛΑ

Ἔκκληση πρὸς τοὺς φιλάνθρωπους

Ὁ εἰκονιζόμενος τετράχρονος Μανώλης Μπουρδάκης, πάσχει ἀπὸ σπαστικὴ παράλυση καὶ χρειάζεται νὰ ὑποβληθεῖ σὲ θεραπεία, σὲ εἰδικὸ κέντρο στὸ ἐξωτερικό. Ἔκκληση γίνεται πρὸς τοὺς φιλανθρώπους νὰ τὸν βοηθήσουν, καταθέτοντας ὅ,τι τοὺς εἶναι δυνατὸν στὸν ὑπ' ἀριθμὸν 621639 λογαριασμό, ποὺ ἔχει ἀνοιχτεῖ, στὸ ὄνομα τῆς μητέρας του, στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα Χανίων

Ἐκπολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ συλλόγου «Παναγία»

Στὴν Ἀθήνα ἑδρεύει ὁ Σύλλογος Η ΠΑΝΑΓΙΑ, ποὺ ἔχει μέλη του ἐκείνους ποὺ κατάγονται ἀπὸ τὴν Κοινότητα Παιδοχωρίου Ἀποκορώνου.

Γιὰ δεύτερη φορὰ φέτος ὁ Σύλλογος ὀργάνωσε κάθοδο τῶν μελῶν του στὴ γενέτειρά τους, μὲ τὶς παρακάτω ἐκδηλώσεις:

1. Μνημόσυνο τῶν νεκρῶν τῆς Κοινότητας στὸ νεκροταφεῖο Νεροχωρίου, τὴν Κυριακὴ 14 Αὐγούστου.
2. Ἐκκλησιασμὸ στὸ ξωκκλήσι Η ΠΑΝΑΓΙΑ τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς.
3. Συγκέντρωση τῶν κατοίκων στὸ προαύλιο τοῦ σχολείου καὶ συζήτηση στὰ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὴν Κοινότητα, τὴν Τρίτη 16 Αὐγούστου ὥρα 6 μ.μ. καὶ
4. Ἐκδρομὴ στὸ Κουρταλιώτικο φαράγγι, Πλακιά, Σπήλι.

Εἰσαγωγὴ μαθητῶν σὲ ἀγροτικὴ σχολὴ

Κατὰ τὸ σχολικὸ ἔτος 1977—78 θὰ εἰσαχθοῦν στὸ Πρακτικὸ Γεωργικὸ Σχολεῖο Πατρῶν, 50 μαθητές, παιδιὰ ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ εἰδικευθοῦν στὴν Δενδροκομία καὶ Ἀμπελουργία.

Οἱ ὑποψήφιοι πρέπει τὴν 15ην Σεπτεμβρίου νὰ ἔχουν συμπληρώσει τὰ 14 χρόνια καὶ νὰ εἶναι μικρότεροι ἀπὸ 18.

Ὅσοι ἐνδιαφέρονται, πρέπει νὰ ὑποβάλουν μέχρι 30 Σεπτεμβρίου αἴτηση στὴ Δ)νση Γεωργίας Ν. Ἀχαΐας μαζὶ μὲ τὰ ἑξῆς δικαιολογητικά:

α) Ἀπολυτήριο τουλάχιστο τὸ ἑξαταξίου Δημοτικοῦ σχολείου ἢ ἀντιστοίχου τάξεως ἄλλου σχολείου

β) Πιστοποιητικὸ γεννήσεως (μητρώου ἀρρένων) καὶ

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

Τοὺς ἀνταλλάξαντες δακτυλίδι ἀρραβῶνος κ. Ἀλβανὸ Μάκη μετὰ τῆς δίδος Σταυρουλάκη Ὄλγας, θερμὰ συγχαίρομε καὶ τοὺς εὐχόμαστε κάθε εὐτυχία.

Τάκης — Κική

∴

Τοὺς ἀνταλλάξαντες δακτυλίδιο ἀρραβῶνος δίδα Αἰκατερίνη Ἰωάννου Θωμαδάκη ἀρχιτέκτονα καὶ κ. Χριστόφορο Βιδάκη χημικὸ μηχανικό, συγχαίρομε θερμὰ εὐχόμενοι τὰ χεῖα τὴ στέψη.

Ὁ ἀδελφός της
Α. Θ.

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΓΑΜΟΥ

Γνωστοποιεῖται σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 1369 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα ὅτι:

Ὁ Μαυριδάκης Ἀναστάσιος τοῦ Νικολάου καὶ τῆς Ἀργυρούλας τὸ γένος Καρατζᾶ γεννηθεὶς καὶ κατοικῶν στὰ Χανιὰ καὶ ἡ Μαρκουδάκη Ἑλένη τοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ τῆς Καλλιόπης τὸ γένος Ἀποστολάκη γεννηθεῖσα εἰς Κεραμὲς Ρεθύμνης καὶ κατοικοῦσα στὰ Χανιὰ μέλλουν νὰ ἔλθουν σὲ γάμο ποὺ θὰ γίνῃ στὰ Χανιά.

Θέατρα

ΑΤΤΙΚΟΝ
Προβολὴ κιν)κοῦ τμήματος

ΕΛΛΗΝΙΣ
Ὁ Βέγγος ὁ καταφερτζῆς Κ

ΟΛΥΜΠΙΑ
Προβολὴ κιν)κῆς λέσχης

ΚΗΠΟΣ
Βοήθεια ὁ Βέγγος Κ

ΡΕΓΓΙΝΑ
Πράκτωρ 0021 στὴ βάση τῶν πυραύλων Α

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Τὴν ἀγαπημένη μας Ἀργυρούλα Μαντωνανάκη ποὺ πῆρε μὲ ἄριστα τὸ πτυχίο τῆς Φαρμακευτικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν συγχαίρομε θερμὰ καὶ τὶς εὐχόμαστε καλὴ σταδιοδρομία.

Ρένα — Μανώλης

ΘΑ ΔΕΧΘΟΥΝ

Ἡ κ. Μαρία Ἰωάν. Καλογεράκη τὸ γένος Διαμαντάκη θὰ δεχθῇ συγχαρητηρίους ἐπισκέψεις γιὰ τοὺς γάμους της καὶ γιὰ τὴν ἑορτή της στὶς 15 καὶ 16 Αὐγούστου ἡμέρες Δευτέρα καὶ Τρίτη στὴν οἰκία της ὁδὸς Μανούσου Παττακοῦ 14 2ος ὄροφος.

∴ ∴ ∴

Ἡ κ. Δέσποινα Ἀντωνίου Μαθιουδάκη τὸ γένος Τσιλιμιγκάκη θὰ δεχθῇ συγχαρητηρίους ἐπισκέψεις γιὰ τοὺς γάμους της τὴν 15 καὶ 16 τρέχοντος στὴν οἰκία της ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σοφοκλῆ Βενιζέλου (Κόκκινο Μετόχι)

Ἐφημερεύουν Διανυκτερεύουν

ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

Π. ΡΟΥΚΟΥΤΑΚΗ

Κλινικὲς

ΠΑΘ.
Μητσοτάκη

ΧΕΙΡ.
Ἅγιος Νεκτάριος

Πρατήρια βενζίνης
Δ. ΠΡΟΚΟΠΑΚΗ
Κυδωνίας 95

ΙΕΡΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ

Τὴν προσεχῆ Δευτέρα ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἑορτάζει ὁ Καθεδρικὸς Ναὸς στὸ χωριὸ Πανέθυμος Κισάμου. Ἀφ' ἑσπέρας θὰ ψαλῇ μέγας ἑσπερινὸς μὲ ἀρτοκλασία καὶ θεῖον κήρυγμα. Θὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ ἱερὰ παράκλησις. Τὴν ἑπομένη θὰ τελεσθῇ θεία λειτουργία μὲ ἱεραρτικὸν συλλειτουργόν. Τὸν θεῖον λόγον θὰ κηρύξῃ ὁ Πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰγνάτιος Χατζηνικολάου.

Τὸ Ἐκκλ)κὸ Συμβούλιο

∴ ∴ ∴

Τὴν προσεχῆ Δευτέρα 15 Αὐγούστου πανηγυρίζει τὸ ἐν Κολυμβαρίῳ ἱστορικὸ μοναστήρι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κυρίας Γωνιᾶς. Ἀφ' ἑσπέρας καὶ περὶ ὥραν 7ην ἑσπερινὴν θὰ λει τελεσθῇ μέγας ἑσπερινὸς μετὰ ἀρτοκλασίας, τὴν δὲ 10ην νυκτερινὴν θεία παράκλησις. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς ἑορτῆς ἀρχιερατικὴ λειτουργία χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Κυρίλλου.

Συγκοινωνία τακτικὴ ἀπὸ τὸ ΚΤΕΛ Κισάμου.
Εἰς τὴν πανήγυριν ἔχουν προσκληθῇ νὰ παραστοῦν ὅλαι αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως Χανίων.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον

μαντιναδολόγος

Φεύγεις καὶ φεύγουν οἱ χαρὲς
τὰ γλέντια ἀπὸ κοντά μου
καὶ τὰ λαγκάδια πιάσανε
τ' ἀναστενάγματά μου.

∴

Τῶν ἀμαθιῶ μου τὸ νερὸ
πιάσε νὰ τὸ στερέψεις
ἐδὰ στὰ ξεχωρίσματα
νὰ πιεῖς νὰ δροσερέψεις.

ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ

Καθημερινὴ ἐφημερίδα τῶν Χανίων

Ἐκδότης — Διευθυντής
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΡΕΔΑΚΗΣ
(Σελίνου 13)

Ὑπεύθ. Τυπογραφείου
ΓΕΩΡ. ΞΥΦΑΝΤΑΡΑΚΗΣ

● Συνδρομὴ μηνιαία δρχ. 100.

● Χειρόγραφα δημοσιευόμενα καὶ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Παρασκευὴ 12 Αὐγούστου 1977

Σελήνη 27 ἡμερῶν
Ἀνατ. ἡλ. 5.37 Δύση 7.23
Φωτίου καὶ Ἀνικήτου τῶν μαρτύρων

ΑΝΕΚΔΟΤΟ

Παραξενεύθηκε ἡ κυρία. Πρόσεξε ὅτι κάθε ἑβδομάδα ἡ ὑπηρεσία της γέμιζε μιὰ σκάφη ἐσώρρουχα.

— Ἄκου Ἀργυρὼ παιδί μου τῆς εἶπε. Καλὴ εἶναι ἡ καθαριότητα, ἀλλὰ ἐσὺ τὸ παράκανες. Δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀλλάζεις τόσο συχνά. Νά, δὲν εἶναι ἀνάγκη κάθε μέρα ν' ἀλλάζεις σουτιέν...

Καὶ ἡ Ἀργυρώ, μόλις πρὶν ἕνα μῆνα φτασμένη στὴν Ἀθήνα:

— Καλὲ κυρά, μὴ κρίνεις ἀπ' τὸν ἑαυτό σου. Ὁ δικός σου εἶναι δικηγόρος. Γιὰ ρώτησε ὅμως καὶ μένα, ποὺ ὁ Σάκης μου εἶναι καρβουνιάρης.

ΕΛΕΧΘΗ

● Ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ ψωμὶ ποὺ οἱ λαοὶ ὀφείλουν νὰ κερδίσουν μὲ τὸν ἱδρώτα τοῦ προσώπου τους.

ΛΑΜΕΝΑΙ

Τὰ μνημόσυνα τῆς Κυριακῆς

Τὴν Κυριακὴ 14 Αὐγούστου στὸν Ι. Ν. Ἁγίων ... 3μηνο μνημόσυνο ...

Τὴν Κυριακὴ 14 Αὐγούστου στὸν Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου, Ἠλιουπόλεως ...

277

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ
Διευθυντής Συντάξεως ΓΙΑΝ. ΠΑΡΑΔΟΜΕΝΑΚΗΣ
ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 4

ΚΗΡΥΞ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΠΡΩΪΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1977
ΟΔΟΣ ΦΩΤΙΑΔΟΥ ΠΑΣΣΑ ΑΡΙΘΜΟΣ 22
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' ΕΤΟΣ Γ' ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛ. 880
ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ 20415 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ 24074

ΟΠΩΣ ΜΕΤΑΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΤΗΝ ΕΡΧΟΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Φασίστες Τουρκοκύπριοι δροῦν στὴν Νῆσο λέγει ὁ Κιουτσούκ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, 11

Τὸ θέμα τῆς διαδοχῆς τοῦ Προέδρου Μακαρίου φαίνεται ὅτι θὰ λυθῆ τὴν ἐρχόμενη ἑβδομάδα.

Στὸ μεταξὺ συνεχίζονται οἱ πολιτικὲς διαβουλεύσεις μεταξὺ τῶν τεσσάρων κομμάτων τῆς Κύπρου.

Τρία κόμματα, τὸ Δημοκρατικὸ ἡ ΕΔΕΚ καὶ τὸ ΑΚΕΛ συμφωνοῦν ὅπως ὁ κ. Σπῦρος Κυπριανοῦ παραμένει προσωρινὸς Πρόεδρος μέχρι τὸν προσεχῆ Φεβρουάριο ὅτε σύμφωνα μὲ τὸ Σύνταγμα θὰ διεξαχθοῦν ἐκλογαὶ ἐπειδὴ ἔλειγε τότε κανονικὰ ἡ θητεία τοῦ Προέδρου Μακαρίου.

Τὸ τέταρτο κόμμα ὁ «Δημοκρατικὸς Συναγερμὸς» τοῦ Γλαύκου Κληρίδη, ποὺ δὲν κατέχει καμμιὰ ἕδρα στὴ Βουλὴ προτείνει ὅπως γίνουν τὸν προσεχῆ μῆνα οἱ ἐκλογὲς γιὰ τὴν τὴν ἀνάδειξη τοῦ προσωρινοῦ Προέδρου.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Συνῆλθε ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ κ. Κυπριανοῦ τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο καὶ ἀσχολήθηκε μὲ διάφορα θέματα.

Μεταξὺ ἄλλων τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο ἐνέκρινε τὸ δεύτερο ἔκτακτο σχέδιο οἰκονομικῆς δράσεως τὴν παραχώρηση κρατικῆς γῆς καὶ τὴν ἐπίταξη ἰδιωτικῆς ἀκίνητης ἰδιοκτησίας γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ σχεδίων αὐτοστεγάσεως ἐκτοπισθέντων.

ΕΝΑ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ

Ὁ πρώην ἡγέτης τῆς τουρκοκυπριακῆς κοινότητος κ. Κιουτσοὺκ ποὺ διετέλεσε καὶ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας γράφει στὴν ἐφημερίδα «Χαλκοὺν Σεσὶς» ὅτι στὴν τουρκοκυπριακὴ κοινότητα δροῦν φασιστικοὶ ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐφοδιασθοῦν μὲ ὅπλα.

Ὁ κ. Κιουτσοὺκ καλεῖ τὶς ἀρχὲς νὰ πάρουν μέτρα γιὰ νὰ σταματήση ἡ δραστηριότητα αὐτὴ καὶ νὰ μὴ μπορέσουν οἱ φασίστες Τουρκοκύπριοι νὰ εἰσαγάγουν ὅπλα.

ΕΤΕΡΜΑΤΙΣΘΗ Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ κ. ΒΑΝΣ ΣΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗ

ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΤΟ ΤΡΙΗΜΕΡΟΝ;

ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 11 (ΑΠΕ)

Ἀνεβλήθη γιὰ τὴν ἐρχόμενη ἑβδομάδα ἡ ἀνακοίνωση τῶν μεγάλων ἐπενδυτικῶν προγραμμάτων τῆς ΕΛΕΒΜΕ καὶ Ε.Τ.Β.Α. καὶ γενικώτερα τῆς δραστηριοποιήσεως τῶν τραπεζικῶν ἐπενδύσεων. Καὶ τοῦτο πιθανῶς διὰ νὰ περιληφθοῦν στὴν ἀνακοίνωση συγκεκριμένες ἐνέργειες τῶν τραπεζῶν γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ προώθηση τῶν ἐπενδυτικῶν πρωτοβουλιῶν τους.

Σήμερα ἔγινε νέα συνεργασία τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ μὲ τὸν κ. Παπαληγούρα ἡ ὁποία ἐκάλυψε διάφορα θέματα ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ τῆς Ε.Ο.Κ. ἐν ὄψη καὶ τῆς ἀφίξεως τὴν Τρίτη τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας κ. Γκένσερ.

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν τιμῶν ἀνεφέρετο ὅτι δὲν δικαιολογεῖται αὐτὴ τὴν στιγμὴ ἀνησυχία οὔτε καὶ ὑπάρχει περίπτωση ἐφαρμογῆς πολιτικῆς παγώματος. Ἀπόδειξη ὅτι ἡ Κυβέρνηση δὲν σκοπεύει νὰ δεχθῆ οἱασδήποτε μορφῆς ἐνισχυστικὸ ἄσπος γιὰ τὰ ἀστικὰ π.χ. ἀκίνητα καθὼς καὶ τὸ ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξυγιάνσεως τοῦ κυκλώματος κρέας—ζωοτροφὲς θὰ συνεχισθῆ μὲ νέα περικοπὴ ποὺ σημαίνει νέα περικοπὴ τῆς ἐπιδοτήσεως τῶν κτηνοτροφῶν μὲ ἀντίστοιχη αὔξηση στὴν τιμὴ παραγωγοῦ.

Ο ΜΟΝΣΕΛΛΕΣ ΑΠΗΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΜΙΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Δὲν ἐγνώριζε τοὺς κακοποιοὺς πρὶν τὴν λῃστεία

ΡΩΜΗ, 11 (ΑΠΕ). — Ὁ Ἰταλὸς δημοσιογράφος Ἀλίσιο Μονσέλλες ποὺ εἶναι ἀνεμιγμένος στὴν ὑπόθεση τῆς λῃστείας τοῦ «Κλὰμπ Μεντιτερανὲ» στὴν [illegible] τιὲρ Διευθύντρια τοῦ Πρακτορείου Ταξειδιῶν «Μπομπαρντιὲρ» ἡ ὁποία ἔφερε σὲ ἐπαφὴ τὸν Μονσέλλες μὲ τοὺς λῃστὲς (ποὺ ὑποκρίνηκαν ὅτι ἤθελαν νὰ κάνουν μιὰ κρουαζιέρα [illegible]

ΣΗΜΕΡΑ ΤΟ ΠΡΩΤ

ΑΡΧΙΖΕΙ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΠΕΡΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ἔφθασαν χθὲς οἱ πρῶτοι σύνεδροι

Ἀρχίζουν σήμερα στὴν Ὀρθόδοξο Ἀκαδημία οἱ ἐργασίες τοῦ διεθνοῦς συμποσίου μὲ θέμα σοσιαλισμὸς καὶ πολιτισμός.

Γιὰ νὰ μετάσχουν τοῦ συμποσίου ἔφθασαν χθὲς στὴν πόλη μας οἱ κ.κ. Ροζὲ Γκαρωντὺ φιλόσοφος Ζὰκ Ἀτταλὶ οἰκονομολόγος, Ρενὲ Βωτιὲ κινηματογραφιστής, Ρ. Σβαρτσεμπεργκ συγγραφέας, Κλὼντ Μανσερὸν, Βὸλφ Μπῆρμαν συνθέτης - ποιητής, Σοῦμπεκ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ζάγκρεμπ, Ἀλασάνα Ντάου καὶ Ζὰκ Ντιὸπ στελέχη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Σενεγάλης. Ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἔφθασαν χθὲς στὰ Χανιὰ γιὰ συμμετοχὴ στὸ συμπόσιο οἱ κ.κ. Ἠλίας Ἠλιοῦ Ε. Παπανοῦτσος Γ.Α. Μαγκάκης Σ. Πλασκοβίτης Σ. Παπασπηλιόπουλος Χρ. Ἀργυρόπουλος Μαν. Ἀναγνωστάκης Ἀνδρ. Λεντάκης καὶ Γ. Μουστάκης.

Σήμερα ἐξ ἄλλου ἀναμένονται νὰ ἀφιχθοῦν ὁ κ. Φρανσουὰ Μιττερὰν καὶ ὁ Μίκης Θεοδωράκης καθὼς καὶ ἄλλοι ξένοι καὶ [illegible] μέρος στὸ συμπόσιο.

Τὸ συμπόσιο θὰ ἀνοίξει μὲ εἰσήγηση τοῦ Ροζὲ Γκαρωντὺ ποὺ ἔχει θέμα: «Γενικὴ προβληματική». Ἡ εἰσήγηση ποὺ ἤδη ἔχει μοιρασθεῖ στοὺς προσκεκλημένους ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων ὅτι «ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀριστερὰ θὰ πρέπει νὰ παλαίψει γιὰ νὰ δημιουργήσει δική της πολιτιστικὴ ἰθαγένεια».

Τὴν πρώτη ἡμέρα θὰ ὁ[illegible]

παρξει ἐπίσης εἰσήγηση τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας μὲ θέμα «τί εἶναι πολιτισμὸς γιὰ ἕνα σοσιαλιστή».

Οἱ μετέχοντες τοῦ συμποσίου θὰ παρακολουθήσουν αὔριο τὴν παράσταση τοῦ θιάσου τῆς ΕΘΕΚ μὲ τὸν «Κοῦρο». Ἐπίσης τὴ Δευτέρα θὰ παρακολουθήσουν δεκαπενταυγουστιανὸ πανηγύρι.

Τουρκικὸ διάβημα στὴ Βρετανία καὶ Η.Π.Α. γιὰ τὸ διάδοχο τοῦ Μακαρίου

ΑΓΚΥΡΑ, 11 (ΑΠΕ)

Ἀπὸ ἐπίσημες πηγὲς ἐγνώσθη ὅτι ἡ Τουρκία ἐμήνυσε στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καὶ στὴν Βρεταννία ὅτι ἂν ἀναγνωρίσουν τὸν διάδοχο τοῦ Μακαρίου ὡς Πρόεδρο ὁλοκλήρου τῆς Κύπρου τοῦτο θὰ γίνη ἐπὶ ζημιὰ τῶν προσπαθειῶν γιὰ τὴν διευθέτηση τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος.

Ἂν καὶ ἡ Βρεταννία καὶ οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἔχουν ἤδη δηλώσει ὅτι θὰ ἀναγνωρίσουν ὁποιονδήποτε διαδεχθῆ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο οἱ Τοῦρκοι ἐπίσημοι ἐτόνισαν ὅτι οἱ διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν δύο χωρῶν ἐνημερώθηκαν γιὰ τὶς τουρκικὲς ἀνησυχίες ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ τὸ Κυπριακό.

Τὸ διάβημα τῆς Ἄγκυρας ἀκολουθεῖ ἀνάλογες δηλώσεις ποὺ ἔκανε ὁ τουρκοκύπριος ἡγέτης κ. Ντενκτὰς πράγμα ποὺ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς παρατηρητὲς ὡς ἐνορχηστρωμένη προσπάθεια γιὰ τὴν ἄσκηση πιέσεως πρὸς ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μακαρίου ἡ κατάσταση στὴν Κύπρο ἄλλαξε.

ΣΤΗ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Συνελήφθη ὁ μαγιακὸς [illegible]

ΚΑΛΩΣ ΗΛΘΑΤΕ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἐκ τῆς 1ης σελ. τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ συνήγαγεν γνωστικὸν συμπέρασμα διανόημα, ἀξίωμα πρὸς βίους τὴν Δικαιοσύνην.

Νὰ εὑρίσκει αὐτὴ τὰ ὅρια νὰ θέτει τοὺς περιορισμούς. Πάντοτε μὲ τὰς ἀτομικὰς των ἐλευθερίας οἱ ἄνθρωποι, μὲ τὰς ἀτομικὰς του ἐλευθερίας ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ προχωροῦν εἰς τοὺς βίους των μὲ μόνους περιορισμούς, τοὺς ἀπὸ Δικαιοσύνης.

3) Ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν του εἰς τὴν βίωσιν τῆς βιολογίας του, ὁ ἄνθρωπος προχωρεῖ μὲ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ βιολογικοῦ των πολιτισμοῦ μὲ τὰς ἀτομικὰς του ἐλευθερίας ὁ καθένας ἄνθρωπος ὑπὸ κοινωνικὴν δικαιοσύνην. Μόνον εἰς ἔργα πολιτισμοῦ γίνεται δυνατὸν νὰ λειτουργηθοῦν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ὅπως παραγγέλλονται ἀπὸ τὸ ἔνστικτον, ὁπότε καὶ ἀναστρέφει ἀπὸ τὰς πράξεις ἀνθρώπου ἐν πολιτισμῷ πρὸς τὴν ἐν ζωὴν του ὕλην, τὸ σθένος τὸ ὁποῖον ἠναλώθη ἀπὸ τοῦ ἐνστίκτου πρὸς βίον της. Πῶς χωρὶς τὴν ἀναστροφὴν αὐτὴ θὰ μποροῦσε τὸ ἔνστικτον, χάνοντας πάντοτε σθένος εἰς τοὺς βίους νὰ πηγαίνει τὴν ἔνζωη ὕλη μορφῆς ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀτελείωτην αἰωνιότητα; Θὰ κουβαλοῦσαν λοιπόν, πάντοτε νομάδες οἱ ἄνθρωποι, τὴν βιολογικὴν των κυψέλην, τὴν ὁποίαν τὸ γνωστικὸν τοῦ ἐνστίκτου των ἔθεσε κοινωνίαν καὶ πολιτισμόν; Ὁ βιολογικὸς πολιτισμὸς ἀξιώνει χῶρον ἀναπτύξεως τῆς κοινωνίας ἡ ὁποία τὸν δημιουργεῖ. Τὸ γνωστικὸν συμπέρασμα, διανόημα ἀξίωμα πρὸς βίους: Ὁ ἕνας ἄνθρωπος χρειάζεται εἰς τὰς ἀτομικὰς του ἐλευθερίας καὶ τὸ μετὰ τῶν ἐλευθεριῶν αὐτῶν ἔργον του πρὸς πολιτισμὸν τὴν ἰδιοκτησίαν του γῆς. Ἡ κοινωνία ἀξιώνει ὡς πρὸς πολιτισμὸν της «Πατρίδα». Τὸ δικαίωμα τὰ ὅρια ἰδιοκτησίας ὁρίζονται ἀπὸ κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ὅρια Πατρίδος ἀποτελοῦν τὰ ὅρια βιολογικοῦ Πολιτισμοῦ τοῦ ὁμοιογενοῦς πλήθους τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας: «Ἀμύνεσθαι περὶ Πάτρης». Ἡ ἄρνησις ἀμύνης ὑπὲρ τῶν ὁρίων πολιτισμοῦ εἶναι ἡ πλέον θλιβερὴ διὰ τὴν «ἀνθρωπιάν» τοῦ ἀνθρώπου ἐκφυγὴ τοῦ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινην γνῶσιν ἡ ὁποία ἐπιβάλλει:

Καταδίκην τῆς ἐπιδρομῆς βίας καὶ συγκαταδίκην τῆς ἀρνήσεως ἀμύνης ἐναντίον τῆς ἐπιτροπῆς βίας.

Αὐτὰ θέτει ὁ ἐγκέφαλός μας εἰς τὰς καρδίας μας ἀξιώματα πολιτισμοῦ μας. Ἀγαπῶμεν τὸν πολιτισμόν μας τὸν αἰσθανόμεθα τιμήν μας. Μαζὶ μὲ τὸ πάθος τῆς φιλοξενίας, ἔχομεν εἶναι ἀλήθεια καὶ κάποιαν εὐαισθησίαν ὡς πρὸς τὰ θέματα τιμῆς.

Ἔχομεν εὕρει διὰ τοῦ πολιτισμοῦ μας ὅτι ἀφ' ὅτου οἱ προάνθρωποι, μὲ τὴν ἔνθεσιν εἰς τὸ ἐνστικτὸν των γνωστικοῦ αἰσθητηρίου φύτρου καὶ καταβολῆς του εἰς τὸν ἐγκέφαλόν των, ἔγιναν ἄνθρωποι αἱ γνώσεις ἄρχισαν νὰ ἐπιστοιβάζονται εἰς τὸν ἐνστικτὸν των ὄχι πλέον μαθήσεις συνήθεις εἰς βίου ἔθη ἐνστίκτου ἀλλὰ ἤθη πρὸς βίον.

Τὰ γνωστικὰ διανοήματα καὶ ἀξιώματα πρὸς βίους, εἶναι ταυτὰ αὐτὰ τὰ ἴδια ἠθικὰ ἀξιώματα. Ὑπάρχουν ἀπὸ τὴν βιολογίαν μας τῶν ἀνθρώπων βιολογικὴ ἠθικὴ καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἠθικὴ πολιτική. Ἠθικῆς *Πολιτικῆς* ἀρχαὶ εἶναι τὰ παραπάνω γνωστικὰ διανοήματα.

Τώρα θὰ ἀκούσωμεν καὶ σᾶς, μὲ τὴν συμπάθειαν τῆς φιλοξενίας. Φίλοι μας οἱ ξένοι μας. Ἀνοικτὰ γι' αὐτοὺς τὰ σπίτια μας ἀνοικτὲς οἱ καρδιές μας ἀνοικτὰ τὰ αὐτιά μας.

Χίλια καλῶς ὡρίσατε
ΕΛΕΥΘ. Χ. ΔΡΑΝΔΑΚΗΣ
Πολεμικὸς Σταυρὸς τῆς Μάχης τῆς Κρήτης
Ἰατρὸς

ΣΕΡΑΦΕΙΜ Γ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

Κοινωνικὴ Ζωή

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Τὴν ἀγαπημένη μας Ἀργυρούλα Μαντωνανάκη ποὺ πῆρε μὲ ἄριστα τὸ πτυχίον τῆς Φαρμακευτικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν θερμὰ συγχαίρομεν.

Ρένα — Μανώλης

ΔΩΡΕΑΙ

Ἡ κ. Μαρία Παντζελιουδάκη μετὰ τῶν τέκνων της Ἠλέκτρας Ἄννας καὶ Εὐδοξίου, κατέθεσαν ἀντὶ μνημοσύνου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πέντε ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου καὶ πατρὸς αὐτῶν Εὐστρατίου εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἵδρυμα Προστασίας Ἀπροσαρμόστων Παίδων Κρήτης τὸ ποσὸν τῶν 2.000 δρχ.

ΘΕΑΜΑΤΑ

ΡΕΓΓΙΝΑ: Πράκτωρ 0021 στὴ βάση τῶν πυραύλων (Ἀκατάλληλον)

ΟΛΥΜΠΙΑ: Ὥρα 1,23' πανικὸς στὸ μετρὸ τῆς Νέας Ὑόρκης.

ΑΤΤΙΚΟΝ: Προβολὴ Κινηματογραφικῆς Λέσχης

ΚΗΠΟΣ: Βοήθεια ὁ Βίγγος (Κατάλληλον)

ΙΕΡΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ

Τὴν προσεχῆ Δευτέραν 15ην Αὐγούστου ἑορτάζει τὸ ἐν Κολυμβαρίῳ ἱστορικὸ Μοναστήρι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κυρίας Γωνιᾶς.

Ἀφ' ἑσπέρας καὶ περὶ ὥραν 7ην θὰ ψαλεῖ μέγας ἑσπερινὸς μετ' ἀρτοκλασίας τὴν δὲ 10ην νυκτερινὴ παράκλησις.

Τὴν πρωίαν τῆς ἑορτῆς θὰ τελεσθῆ Ἀρχιερατικὴ λειτουργία χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Κυρίλλου.

Συγκοινωνία τακτικὴ ἀπὸ τὸ ΚΤΕΛ Κισάμου.

Εἰς τὴν ἑορτὴν ἔχουν κληθεῖ νὰ παραστοῦν ὅλαι αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως Χανίων.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον

ΙΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Σκαράκης θὰ ἀπουσιάση ἐκ Χανίων ἀπὸ 2 ἕως 22 Αὐγούστου.

ΚΛΙΝΙΚΑΙ

ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ
Μητσοτάκη
ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ
Ἁγ. Νεκτάριος

ΤΗΛΕΟΡΑΣΙΣ

Ε. Ρ. Τ.

2.00 Κάθε μεσημέρι
2.30 Εἰδήσεις
2.45 Κάθε μεσημέρι
6.05 Γιὰ ἕνα σάκο μῆλα
6.35 Διαστημόπλοιο ΛΞ-5
7.00 Εἰδήσεις
7.15 Μαύρη καλλονή
7.40 Εἰκόνες
7.55 Γράμματα καὶ ἀριθμοί
8.15 Ἐθθυμίες ἱστορίες
9.00 Εἰδήσεις
9.30 Πανθέοι
10.30 Ἐλεύθερη συζήτηση
11.00 «Μπάρνααμπυ Τζόουνς»
12.00 Εἰδήσεις

Υ. ΕΝ. Ε. Δ.

1.30 Ἀθάνατες ἱστορίες ἀγάπης
2.00 Τηλεφημερίς
2.15 Ἀθάνατες ἱστορίες ἀγάπης
5.40 Ἔναρξη
5.45 Τὸ ἐκπαιδευτικό μας πρόγραμμα
6.00 Ἑσπερινὴ τηλεφημερίς
6.15 1—2—Χ
6.30 Ἑλλὰς καὶ θάλασσα
7.00 Οἱ Πάλισσερς
8.00 Μήπως γνωρίζετε
8.45 Διάλειμμα
9.00 Τὸ πλευρὸ τοῦ Ἀδάμ
9.30 Τηλεφημερίς
10.00 Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ πνεύματος
10.15 Φραγκλῖνος Ρούσβελτ
10.45 Μπράικ
11.45 Σέρι Μπέμπι
12.00 Τηλεφημερίς

ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

Π. ΡΟΥΚΟΥΤΑΚΗ

ΠΡΑΤΗΡΙΑ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

Δ. Προκοπάκη
Κυδωνίας 95 τηλ. 22-521

Ο ΙΑΤΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ
Θὰ ἀπουσιάση ἐκ Χανίων ἕως τὴν 8ην Αὐγούστου.

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΝΤΑΟΥΚΑΚΗΣ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ-ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΟΣ

ΕΙΡΗΝΗ ΔΗΜ. ΣΚΑΡΑΚΗ
ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΣ
(ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΑΘΗΝΩΝ)
... 11-1 π.μ. καὶ 5-8 μ.μ.

ΑΝΤΙ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ

Ἡ Ἑλληνικὴ κουζίνα εἶναι νοστιμιά...

Τοῦ κ. ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΟΥΤΑΦΗ

Μοῦ ἔτυχε νὰ συναντήσω προχθὲς στὸ μπάνιο—στὴ περιοχὴ τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς — πέντε εἰρηνικοὺς Γερμαναράδες, στὰ πρόσωπα τῶν ὁποίων ἦταν ἀδύνατον νὰ ἀναγνωρίση κανεὶς τοὺς ἀρειοὺς καὶ σιδηρόφρακτους ἱππότας τῆς γερμανικῆς κατοχῆς.

Μοῦ ἀνήγγειλαν μάλιστα τους μὲ ὑπερηφάνεια ὅτι εἶχαν ὑπηρετήσει στὴν Ἑλλάδα, ὅταν ὁ Ἀρμαγεδὼν ἔσειε τὴν ὑδρόγειο. Καὶ ἀμέσως κατόπιν, δείχνοντας τὰ πελώρια δόντια τους σ' ἕνα μειδίαμα νοσταλγικῆς ἐκτάσεως, ὅλοι τους, χωρὶς ἐξαίρεση, ἄρχιζαν νὰ μοῦ ψελλίζουν ὀνόματα ἑλληνικῶν φαγητῶν καὶ ποτῶν τῇ συνοδείᾳ θαυμαστικῶν, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια τους:

—Ρετσίνα!... Ἀσσο!... Κοκορέτσι!.... Ἀσσο!... Οὖζο!... Ἀσσο!...

Ἔχω λοιπὸν πεισθῆ—καὶ δὲν εἶμαι μόνος—ὅτι σὲ λίγα μέρη τοῦ κόσμου, οἱ ἄνθρωποι τρῶνε καὶ πίνουν τόσο καλά, ὅσο στὸν τόπο μας.

Ἐμεῖς δὲν ἔχομε φασιανοὺς καὶ μαγειρικὲς φινέτσες, ὅπως οἱ Γάλλοι. Τὸ γαστρονομικό μας ρεπερτόριο εἶναι φτωχό. Καὶ τὸ τραπέζι μας δὲν εἶναι πολυφορτωμένο.

Λιγοστὰ πράγματα. Ἁπλὰ καὶ πρόχειρα. Νόστιμα καὶ πικάντικα. Τραπέζι ἑνὸς φτωχοῦ λαοῦ, ποὺ ψευτοζῆ σὲ φτωχὸ τόπο καὶ ἀγωνίζεται νὰ στίψη τὰ βράχια του καὶ τὴ θάλασσά του γιὰ νὰ φάη.

Μὲ τὰ ψέμματα ὅμως μὲ τρία κεφάλια τομάτα, δέκα ἐλιὲς καὶ λίγη κάππαρη, μερικὰ φαγγάρια ἀγγουράκι καὶ δυὸ πιπεριές, λουσμένα μέσα στὸ εὐλογημένο κρητικὸ λάδι, συντροφευμένα ἀπὸ ἕνα κομμάτι παχειὰ φέτα τοῦ βαρελιοῦ—δὲν ξέρω πῶς τὰ καταφέρνουμε καὶ ἀνεβάζομε ὅποιον τὰ δοκιμάζη στὸν Ὄλυμπο τῆς γαστρονομικῆς ἀπολαύσεως.

Μοῦ ἔτυχε νὰ δῶ ξένους ποὺ παραπονέθηκαν γιὰ διάφορες ἐλλείψεις τῆς φιλοξενίας μας. Κανένα ὅμως δὲν ἄκουσα νὰ διαμαρτυρηθῆ γιὰ τὸ ἑλληνικὸ φαΐ. Ἀντιθέτως, ξέρω ἀνθρώπους ποὺ ἔρχονται στὴν Ἑλλάδα μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ φάνε. Τὰ ἑλληνικὰ βαπόρια στὶς ἐξωτερικὲς γραμμὲς εἶναι περιζήτητα ἀπὸ τοὺς ξένους, μόνον καὶ μόνον γιὰ τὸ φημισμένο τους φαγητό.

Νά λοιπόν, ἕνα πολύτιμο — τὸ πολυτιμότερο κεφάλαιο τοῦ ἑλληνικοῦ τουρισμοῦ: ἡ νοστιμώτατη κουζίνα μας! Καὶ ὅμως κανεὶς ὡς τώρα δὲν τὴν ἐπρόσεξε, δὲν τὴν ἐξεφώνησε, δὲν τὴν διεφήμισε.

Οἱ τουριστικές μας ἀφίσες ἔχουν ὅλες θάλασσες, ξωκκλήσια, κολόνες. Καμμιὰ τους δὲν παρουσιάζει ἕνα ἀρνὶ στὴ σούβλα, μιὰ ἀγγουροτοματοσαλάτα, ἕνα ψητὸ μπαρμπούνι ἢ ἕνα τηγανητὸ λυθρίνι!

Γ.Κ. ΜΟΥΤΑΦΗΣ

Υ.Γ. Στὸ προηγούμενο χρονογράφημα «Ἡ ἀμβροσία εἶναι Ἑλληνική!», ὁ δαίμων τοῦ τυπογραφείου ἔφαγε μιὰ σειρὰ ἀπὸ τὴν.. ἀγγουροτοματοσαλάτα, ποὺ ἔμοιαζε «Ποίημα σὲ τρία χρώματα, κόκκινο, πράσινο καὶ μαῦρο».

Γ.Κ.Μ.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Τὴν Κυριακὴν 14ην Αὐγούστου εἰς τὸ χωρίον Ἀλικιανὸ Κυδωνίας τελοῦμεν 40)θήμερον μνημόσυνον τοῦ προσφιλοῦς μας πατέρα καὶ πάππου

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Θ. ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ

Τὰ τέκνα
Νῖκος καὶ Αἰμιλία Μαραγκουδάκη
Γιάννης καὶ Εὐαγγελία Μαραγκουδάκη
Ἀντώνης καὶ Ἀσπασία Μαραγκουδάκη
Σταῦρος καὶ Ἀγγελικὴ Μαραγκουδάκη
Ἄννα καὶ Παρασκευᾶς Μπαλτίρης
Ἠλέκτρα Βεζονιαράκη
Στέλλα καὶ Σωτήρης Τάσκος
Μαρία καὶ Γιῶργος Κολοκυθᾶς
Οἱ ἔγγονοι — Οἱ λοιποὶ συγγενεῖς

Τὴν Κυριακὴν 14ην Αὐγούστου καὶ εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Νικολάου Χαλέπας τελοῦμεν 9ήμερον μνημόσυνον τοῦ προσφιλοῦς μας συζύγου, πατρὸς καὶ θείου

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΑΡΑΦΗ

Ἡ σύζυγος
Εἰρήνη Σαράφη
Τὰ τέκνα
Σάββας καὶ Δαλιδὰ Σαράφη
Ἀντρέας Σαράφης
Κώστας καὶ Μαίρη Σωτηροπούλου
Οἱ ἀνεψιοὶ — Οἱ λοιποὶ συγγενεῖς

Τὴν Κυριακὴν 14ην Αὐγούστου εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἡλιουπόλεως Ἀθηνῶν τελοῦμεν 3μηνον μνημόσυνον τοῦ λατρευτοῦ μας υἱοῦ καὶ ἀδελφοῦ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΕΥΓ. ΓΡΥΦΑΚΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β, ΕΤΟΣ Κ' | ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 3207 | Παρασκευή 12 Αὐγούστου 1977

'Από χθὲς ἰσχύει

ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

- Ἡ αὐτοτέλεια τῶν ὅπλων
- Ἐνίσχυση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἔναντι τῶν Ε.Δ.

ΑΘΗΝΑΙ 11 (ΑΠΕ)

'Από σήμερα ἰσχυει τό νέο καθεστώς τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων .'Ο σχετικός νόμος περί «ὑπουργείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης καί τῶν ὀργάνων τῆς ἀνωτάτης Διοικήσεως καί ἐλέγχου τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων» ἐδημοσιεύθη στό ὑπ' ἀριθ. 218 φύλλο τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως μέ ἡμερομηνία 10 Αὐγούστου, ἔχει δέ ἄμεση ἐφαρμογή .'Ανακοίνωση τοῦ ὑπουργείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης ἀναφέρει ὅτι ἀπό χθές μετονομάζονται σέ Γενικό 'Επιτελείο 'Εθνικῆς 'Αμύνης (ΓΕΕΘΑ) τό μέχρι τοῦδε ἀρχηγεῖο 'Ενόπλων Δυνάμεων (ΑΕΔ) σέ Γενικό 'Επιτελείο Στρατοῦ (ΓΕΣ) τό μέχρι τοῦδε ἀρχηγεῖο Στρατοῦ (ΑΣ) σέ Γενικό 'Επιτελεί οΝαυτικοῦ (ΓΕΝ) τό ἀρχηγεῖον Ναυτικοῦ (ΑΝ) καί Σέ Γενικό 'Επιτελείο 'Αεροπορίας (ΓΕΑ) τό μέχρι τοῦδε ἀρχηγεῖο 'Αεροπορίας (ΑΑ).

'Αλλά πέραν τῶν ὀνομασιῶν ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία ,εἶναι οἱ μεταβολές πού ἐπέρχονται στή Διοίκηση καί τόν Ελεγχο τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων καί πού ἰσχύουν ἀπό χθές.

Συγκεκριμένως:

'Ενισχύονται οἱ ἁρμοδιότητες τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας ἡ ὁποία καί ἀσκεῖ τήν ἀνώτατη ἐξουσία.

'Επανακτοῦν τήν αὐτοτέλειά τους οἱ τρεῖς κλάδοι Στρατοῦ, Ναυτικοῦ καί 'Αεροπορίας.

Τό Γενικό 'Επιτελείο 'Εθνικῆς 'Αμύνης (ΓΕΕΘΑ) καθίσταται τό ἀνώτατο συντονιστικό ὄργανο τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων.

Μέ τό νέο νόμο σύντομα πρέπει νά ὁρισθοῦν δύο ὑπαρχηγοί τοῦ ΓΕΕΘΑ οἱ ὁποῖοι θά προέρχωνται ἀπό τό Ναυτικό καί τήν 'Αεροπορία ... κλάδους τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων ἐκείνου ἀπό τόν ὁποῖο προέρχεται ὁ ἀρχηγός.

Οὐσιαστικά στήν προκειμένη περίπτωση αὐξάνονται κατά μιά οἱ θέσεις τῶν ἀντιναυάρχων καί ἀντιπτεράρχων.

"Αλλες βασικές καινοτομίες πού καθιερώνει ὁ νόμος:

Θεσπίζει τό σύστημα τῆς ἐναλλαγῆς στήν ἀρχηγία τοῦ ΓΕΕΘΑ μεταξύ τῶν ἀντιστρατήγων ἀντιναυάρχων ἀντιπτεράρχων οἱ ὁποῖοι θά ἐναλλάσσωνται μέ ἀναλογία δύο ἀντιστράτηγοι ἕνας ἀντιναύαρχος ἕνας ἀντιπτέραρχος

'Ενισχύει τή συλλογική ἁρμοδιότητα προκειμένου γιά εἰσηγήσεις γιά σοβαρά στρατιωτικά θέματα. 'Επί τοῦ προκειμένου ἡ ἁρμοδιέ...

Τό πρόγραμμα τῶν εἰσιτηρίων 'Εξετάσεων στά 'Ανώτατα 'Ιδρύματα

ΠΟΥ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΣΤΙΣ 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 11 (ΑΠΕ)

'Ανακοινώθηκε σήμερα ἀπό τό ὑπουργεῖο Παιδείας τό πλῆρες πρόγραμμα τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων γιά τίς ἀνώτατες καί ἀνώτερες σχολές.

Οἱ εἰσαγωγικές ἐξετάσεις ἀρχίζουν στίς 25 Αὐγούστου καί λήγουν στίς 10 Σεπτεμβρίου .

'Αναλυτικῶς τό πρόγραμμα κατά κύκλους σπουδῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως:

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ
Παρασκευή 26 Αὐγούστου- "Εκθεση
Δευτέρα 29 Αὐγούστου - 'Αρχαία 'Ελληνικά
Τετάρτη 31 Αὐγούστου - 'Ιστορία .
Παρασκευή 2 Σεπτεμβρίου Λατινικά
Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου — 'Αγγλικά.
Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου — Γαλλικά
Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου Γερμανικά
Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου 'Ιταλικά

ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ
Πέμπτη 25 Αὐγούστου — "Εκθεση.
Σάββατο 27 Αὐγούστου - 'Ιστορία
Τρίτη 30 Αὐγούστου — 'Αρχαία 'Ελληνικά
Πέμπτη 1 Σεπτεμβρίου — Λατινικά
Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου — 'Αγγλικά
Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου — Γαλλικά
Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου Γερμανικά
Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου 'Ιταλικά

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΟΣ — ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ ΓΕΩΠΟΝΟΔΑΣΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ
Παρασκευή 26 Αὐγούστου "Αλγεβρα
Δευτέρα 29 Αὐγούστου — "Εκθεση
Τετάρτη 31 Αὐγούστου — Γεωμετρία Τριγωνομετρία
Δευτέρα 5 Σεπτεμβρίου Χημεία
Τετάρτη 7 Σεπτεμβρίου — Φυσική
Παρασκευή 9 Σεπτεμβρίου Γραμμικό Σχέδιο
Σάββατο 10 Σεπτεμβρίου 'Ελεύθερο Σχέδιο

ΙΑΤΡΙΚΟΣ — ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ
Πέμπτη 25 Αὐγούστου — "Εκθεση
Σάββατο 27 Αὐγούστου — Φυσική
Τρίτη 30 Αὐγούστου — Χημεία
Πέμπτη 1 Σεπτεμβρίου — Βιολογία ἀνθρωπολογία

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ
Σάββατο 3 Σεπτεμβρίου — ἀνθρωπογεωγραφία
Τρίτη 6 Σεπτεμβρίου — "Εκθεση

...ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

'Αρχίζουν σήμερα οἱ ἐργασίες τοῦ Διεθνοῦς Συμποσίου «Σοσιαλισμὸς - Πολιτισμὸς»

ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Διανοούμενοι ,συγγραφεῖς, πολιτικοί ἀρχηγοί, καλλιτέχνες καί θρησκευτικοί παράγοντες, θά ἀρχίσουν ἀπό σήμερα νά ἀνταλλάσουν τίς ἀπόψεις τους καί νά διατυπώνουν τίς σκέψεις τους, πάνω στό, ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος, θέμα «Σοσιαλισμός καί Πολιτισμός »

Κατά τήν διάρκεια τοῦ «Τριήμερου Συμποσίου» πού οἱ ἐργασίες του καλύπτονται ἀπό προσωπικότητες ἐννέα χωρῶν θεωρεῖται βέβαιον ὅτι οἱ συμμετέχοντες θά ἀναφερθοῦν μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καί στό Κυπριακό.

"Ολοι οἱ σύνεδροι φιλοξενοῦνται ἤδη στήν 'Ορθόδοξη 'Ακαδημία ,ὅπου ἔχουν ἤδη καταφθάσει, συνεργεία τηλεοπτικῶν μέσων ,καθώς καί ἀνταποκριτές τοῦ Παγκόσμιου τύπου καί ραδιοφώνου.

'Ανάμεσά τους ὁ Φρανσουά Μιττεράν ὁ Ροζέ Γκαρωντύ πού μαζί μέ τόν Μίκη Θεοδωράκη εἶχαν τήν ἰδέα τοῦ Συμποσίου ὁ Ζάκ 'Ατταλί Βόλφ Μπίρμαν ὁ Λούτσια Λουμπάρντο μέλος τῆς Κ Ε τοῦ ΚΚΙ ὁ Ρουμάνος φιλόσοφος Παβέλ 'Αποστόλ καί ὁ Γιουγκοσλάβος καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ζάγκρεμπ Ρούντικ Ζούπεκ.

'Από ἑλληνικῆς πλευρᾶς θά συμμετάσχουν 13 γνωστές προσωπικότητες, μεταξύ τῶν ὁποίων: 'Ο πρώην Πρωθυπουργός Παν Κανελλόπουλος ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ 'Ηλίας 'Ηλιοῦ ὁ Εὐάγγε. Παπανοῦτσος ὁ Μίκης Θεοδωράκης ὁ 'Αλέξ Ξύδης ὁ Σπ. Πλασκοβίτης ὁ Γιώργος Μαγκάκης κι ὁ διευθυντής τῆς 'Ορθόδοξης 'Ακαδημίας Κρήτης κ. 'Αλέξ. Παπαδερός.

"Ενα ὁλόκληρο ἐπιτελεῖον στήν 'Αθήνα καί στό Παρίσι, δουλεύει μέρες τώρα γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ Συμποσίου καί τήν εὐχάριστη διαμονή τῶν ξένων στό νησί τῆς δημοκρατίας.

Στό Κολυμπάρι, πάνω ἀπό τή θάλασσα στήν ἄκρη τοῦ 'Ακρωτηρίου, ἡ 'Ορθόδοξη 'Ακαδημία ἄνοιξε κιόλας τίς πόρτες της στούς πρώτους ἀντιπροσώπους πού ἔφθασαν . Πρόκειται γιά τούς Σενεγαλέζους σοσιαλιστές 'Αλασάν Ντάν καί Γάκ Ντιόπ.

'Ο Μιττεράν εἶναι ὁ μόνος πού δέν διαμένει στό Κολυμπάρι. Ζήτησε λίγη ἡσυχία .

Καί γι' αὐτό κλείστηκε στό «Μάλεμε Μπήτς» λίγα χιλιόμετρα πιό κάτω. "Ενα πλούσιο πρόγραμμα ἀντάξιο τῆς κρητικῆς φιλοξενίας θά συνοδεύει τίς ὥρες συνεδριάσεις πού θά γίνονται πρωΐ — βράδυ ἐπί 3 μέρες.

Τό πρόγραμμα περιλαμβάνει δεξιώσεις ξεναγήσεις παράσταση ἀπό τό Κρητικό θέατρο, μπόλικο ρακί & καλτσουνάκια. 'Ανήμερα τῆς Παναγίας τελευταία μέρα τῆς παραμονῆς τους ἐδῶ θά ἔχουν τήν εὐκαιρία νά γευθοῦν ἕνα πλούσιο γλέντι μέ χορούς καί μαντινάδες τῆς Κρήτης.

ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Συνεχίζονται οἱ ζυμώσεις γιά τό θέμα τῆς διαδοχῆς

Κοινωνικὴ Ζωή

«ΕΘΝΙΚΗ ΦΩΝΗ»
ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΠΡΩΪΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 4 ΔΡΑΧ
Γραφεῖα Τυπογραφεῖα
Ἀποκορώνου 46
ΧΑΝΙΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ
Συντάξεως 23836
Διαχειρίσεως 23836
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΒΟΛΟΥΔΑΚΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ — ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ Α. ΣΤΡΟΓΓΥΛΑΚΗΣ
Γιαμπουδάκη 23
Προϊστάμ. Τυπογραφείου
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΡΥΛΛΑΚΗΣ
Μουρνιῶν 27
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
ΕΤΗΣΙΑ 1.300
ΕΞΑΜΗΝΗ 650
ΤΡΙΜΗΝΗ 325
Χειρόγραφα πού δημοσιεύονται ἢ ὄχι δὲν ἐπιστρέφονται

24 - 27 Αὐγούστου

4ημερη ἐκδρομὴ

μέσω Καστελλίου

(Γύθειο, Σπήλαια Δυροῦ, Μάνη, Καλαμάτα, Πύλο, Κορώνη, Μεθώνη, Μυστρᾶς, Σπάρτη, Μονεμβασία).

Πρόγραμμα — Δηλώσεις συμμετοχῆς: Γραφεῖον ταξιδίων Γ. ΝΑΝΑΔΑΚΗ

**Χάλιδων 8
Τηλέφωνον 24352**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ

ΑΤΤΙΚΟΝ
Προβολή Κινηματογραφικῆς Λέσχης

ΚΗΠΟΣ
Βοήθεια ὁ Βέγγος
Κατάλληλον

ΟΛΥΜΠΙΑ
ΩΡΑ 1,23 ΠΑΝΙΚΟΣ ΣΤΟ ΜΕΤΡΟ ΤΗΝ Ν. ΥΟΡΚΗΣ

ΡΕΓΓΙΝΑ
Πράκτωρ 0021 στή βάση τῶν πυραύλων.
(Ἀκατάλληλον)

Διανυκτερεύοντα φαρμακεῖα

Ρουκουτάκη Π.

Ἐφημερεύουσαι Κλινικές
Παθολογική
ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ
Χειρουργική
Ἅγιος Νεκτάριος

Διανυκτερεύοντα πρατήρια βενζίνης
Σγουρός Σταῦρος
Ἀποκορώνου 39
τηλ. 22245

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ 27231
ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ 22550
ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ 199
ΑΜΕΣΗ ΔΡΑΣΗ 100
ΤΜ. ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 25.000
ΤΡΟΧΑΙΑ 23087
ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΑ:
Χανίων 22.600
Σούδας 59240
ΔΕΗ ΒΛΑΒΕΣ 12[illegible]

Συγχαρητήρια

Τόν ἀγαπημένο μας ξάδερφο Γιῶργο Βαλυράκη πού ἔλαβε τό πτυχίο τῆς Γεωπονικῆς θερμῶς συγχαίρομε καί τοῦ εὐχόμεθα καλή σταδιοδρομία.

Μανοῦσος — Χρυσοῦλα

Δωρεά

Ἡ Κα Μαρία Παντζελιουδάκη μετά τῶν τέκνων της Ἠλέκτρας, Ἄννας, καί Εὐδοξίου κατέθεσαν, ἀντί μνημοσύνου, ἐπί τῇ συμπληρώσει πέντε ἐτῶν ἀπό τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου καί πατρός αὐτῶν, Εὐστρατίου, εἰς τό Ἐθνικόν Ἵδρυμα Προστασίας Ἀπροσαρμόστων Παίδων Κρήτης, τό ποσόν τῶν 2.000 δρχμ.

Ἱερά Πανήγυρις

Τήν 15ην Αὐγούστου ἑορτή τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἑορτάζει ὁ φερώνυμος Ἱερός Ναός εἰς Ἀρῶνι Ἀκρωτηρίου.

Ἀφ' ἑσπέρας θά ψαλῆ ἑσπερινός μετά Παρακλήσεως καί ἀρτοκλασίας. Τήν δέ πρωΐα θά τελεσθῆ Ἀρχιερατική Λειτουργία χοροστατοῦντος τοῦ Μητροπολίτου Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ.

Μέλλοντες γάμοι

Γνωστοποιεῖται συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 1369 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος ὅτι:

Ὁ κ. Χρῆστος Τσακαλῆς τοῦ Σταύρου καί τῆς Στέλλας τό γένος Τουλιράκη γεννηθείς εἰς Σούδα & κατοικῶν εἰς Σούδα καί ἡ δίδα Ἀντωνία Μυριδάκη τοῦ Παύλου καί τῆς Μαρίας τό γένος Τσακαλάκη γεννηθεῖσα καί κατοικοῦσα εἰς Ἅγ. Θυμιώτη Ἐμπροσνέρου Ἀποκορώνου μέλλουν νά ἔλθουν εἰς γάμον τελεσθησόμενον εἰς Ἱερόν Ναόν Παναγίας Ἐμπροσνέρου Ἀποκορώνου.

●

Ὁ Εὐάγγελος Πρόκος τοῦ Ἀγγέλου καί τῆς Εὐαγγελίας τό γένος Καραγιάννη γεννηθείς καί κατοικῶν εἰς Χανιά καί ἡ Ὄλγα Ἀρετάκη τοῦ Κων)νου καί τῆς Αἰκατερίνης τό γένος Πατεράκη γεννηθεῖσα εἰς Ἀστράτηγον Κισσάμου καί κατοικοῦσα εἰς Χανιά μέλλουν νά ἔλθουν εἰς γάμον τελεσθησόμενον ἐνταῦθα.

●

Ὁ Μιχαήλ Τζιλιβάκης τοῦ Σταύρου καί τῆς Ἀναστασίας τό γένος Φουμάκη γεννηθείς καί κατοικῶν εἰς Χανιά καί ἡ Ἰωάννα Ζωϊδάκη τοῦ Ἀντωνίου καί τῆς Βικτωρίας τό γένος Λουγιάκη γεννηθεῖσα καί κατοικοῦσα εἰς Χανιά μέλλουν νά ἔλθουν εἰς γάμον τελεσθησόμενον ἐνταῦθα.

Τηλεόραση

ΕΡΤ

14.00 Κάθε μεσημέρι
14.30 Εἰδήσεις
14.45 Κάθε μεσημέρι
15.15 Τέλος τοῦ μεσημβρινοῦ προγράμματος
18.00 Ἔναρξη
6.05 Γῶντυ ὁ τρυποκάρυδος
18.35 Διαστημόπολιο ΞΛ—5
19.00 Εἰδήσεις
19.15 Ἡ μαύρη καλλονή
19.40 Εἰκόνες
19.55 Γράμματα καί ἀριθμοί
20.15 Εὔθυμες Ἱστορίες
21.00 Εἰδήσεις
21.30 Οἱ Πάνθεοι
22.20 Ἐλεύθερη συζήτηση
23.00 Μπάρναμπυ Τζόουνς
24.00 Εἰδήσεις

ΥΕΝΕΔ

1.30 Διονύσιος Σολωμός
2.15 Διονύσιος Σολωμός
14.00 Μεσημβρινή τηλεφημερίς
14.45 Τέλος προγράμματος
17.40 Ἔναρξη
7.00 1—Χ—2.
7.15 Οἱ Παλλισέρς
18.00 Ἑσπερινή τηλεφημερίς
8.15 Μήπως γνωρίζετε ;
18.30 ΕΛΛΑΣ καί θάλασσα
9.00 Τό πελωρό τοῦ Ἀδάμ
21.30 Βραδυνή τηλεφημερίς
10.15 Φραγκλῖνος Ρούσβελτ
10.45 Μπρούκ
23.45 Σερί Μπίμπι
24.00 Νυκτερινή τηλεφημερίς

ΝΑΤΑΣΑ ΨΑΘΑ

Μέντιουμ Ψυχοερευνήτρια βραβευθεῖσα μέ πρῶτο βραβεῖο τηλεπαθείας.
Πρός ἐπίλυση πάσης φύσεως προβλήματος, ἀτομικοῦ, αἰσθηματικοῦ κλπ. Ἐπικοινωνεῖ εὐχερῶς μέ ὁποιοδήποτε πρόσωπο ἐν τῷ κόσμῳ.
Ὑποβολαί ἐξ ἐπαφῆς καί μακρᾶς ἀποστάσεως.
Ὑπνωτισμός, εὕρεσις χαμένων ἀντικειμένων.
Δέχεται ἑκάστη Τετάρτη, ὁδός Στρατηγοῦ Τζανακάκη 21 (Μέγαρο ΜΙΝΩΑ).
Ὧρες 10 π.μ. — 2 μ.μ. καί 5 — 9 μ.μ. τηλέφωνον 26438
Γιά περισσότερες πληροφορίες τηλέφωνον 081 — 231824 ἐκτός Τετάρτης.

Γιάννης Μ. Ντοουκάκης

Χειρουργός Ὠτορ)λόγος
Ἰατρεῖον Λ. Δημοκρατίας 52 καί Ρεσούφ Πασσά γωνία (Μέγαρον

Προσκλήσεις Γάμου
ΑΥΘΗΜΕΡΟΝ

Μνημόσυνα

Τήν Κυριακήν 14ην Αὐγούστου εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίας Παρασκευῆς Καλυβῶν τελοῦμεν 40νθήμερον μνημόσυνον τῆς προσφιλοῦς μας ἀδελφῆς καί θείας
ΑΝΝΑΣ ΙΩΣ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ
Οἱ ἀδελφοί
Παντελῆς καί Κορίνα Θεοδωράκη
Μιχαήλ καί Ἀργυρώ Λαμπροπούλου
Κυριακή Ν. Θεοδωράκη
Οἱ ἀνηψιοί Οἱ λοιποί συγγενεῖς

Τήν Κυριακήν 14ην Αὐγούστου εἰς Βλαχερωνίτισσα Κυδωνίας τελοῦμεν 3μηνον μνημόσυνον τοῦ προσφιλοῦς μας συζύγου, υἱοῦ καί ἀδελφοῦ
ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΜΑΡΟΛΑΧΑΚΗ
Ἡ σύζυγος: Σοφία Μαρολαχάκη
Οἱ γονεῖς
Γεώργιος καί Ἰωάννα Μαρολαχάκη
Γεώργιος καί Μαρία Παλιουδάκη
Οἱ ἀδελφοί
Ἐμμανουήλ καί Ἄννα Μαρολαχάκη
Ἰωσήφ καί Ἐρασμία Παπαδόσηφου

Τήν Κυριακήν 14ην Αὐγούστου εἰς Ἀλικιανόν Κυδωνίας τελοῦμεν 40νθήμερον μνημόσυνον τοῦ προσφιλοῦς μας πατέρα καί πάππου
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Θ. ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ
Τά τέκνα
Νίκος καί Αἰμιλία Μαραγκουδάκη
Γιάννης καί Εὐαγγελία Μαραγκουδάκη
Ἀντώνης καί Ἀσπασία Μαραγκουδάκη
Σταῦρος καί Ἀγγελική Μαραγκουδάκη
Ἄννα καί Παρασκευᾶς Μπαλτίρης
Ἠλέκτρα Βεζονιεράκη
Στέλλα καί Σωτήρης Τάσκος
Μαρία καί Γιώργος Κολοκυθᾶς
Οἱ ἔγγονοι Οἱ λοιποί συγγενεῖς

Τήν Κυριακήν 14ην Αὐγούστου εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Λουκᾶ τελοῦμεν 40νθήμερον μνημόσυνον τοῦ προσφιλοῦς μας συζύγου, πατέρα καί ἀδελφοῦ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΕΛΑΪΔΗ
Ἡ σύζυγος: Γαλάτεια Κελαϊδῆ
Τά τέκνα
Ἀντώνης καί Κωστοῦλα Καΐμάρα
Δημήτρης καί Ἀρτεμησία Ἀνδριώτη
Μανώλης καί Ἀργυρώ Χριστοδουλάκη
Γιώργος Κελαϊδῆς
Μαρία Κελαϊδῆ
Οἱ ἀδελφοί
Κώστας καί Ἑλένη Κελαϊδῆ
Δέσποινα Μπλαζουδάκη
Πέτρος καί Ἀρτεμησία Κελαϊδῆ
Ἀνδρέας καί Μαργαρώ Μανατάκη

Τήν Κυριακήν 14ην Αὐγούστου εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Νικολάου Χαλέπας τελοῦμεν 9μηνον μνημόσυνο τοῦ προσφιλοῦς μας συζύγου, πατρός καί θείου
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΑΡΑΦΗ
Ἡ σύζυγος: Εἰρήνη Σαράφη
Τά τέκνα
Σάββας καί [illegible]